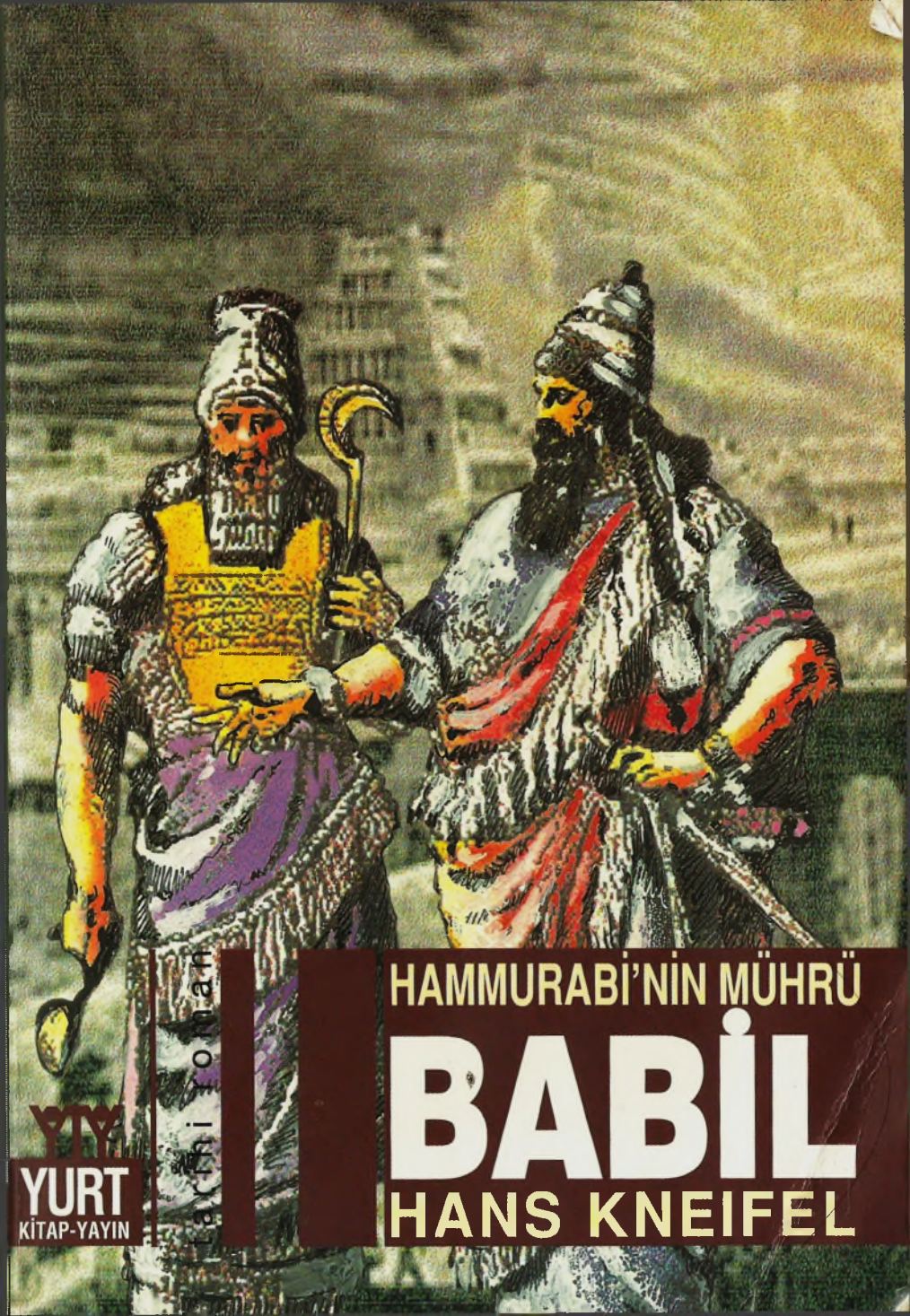

HAMMURABİ'NİN MÜHRÜ

BABİL

HANS KNEIFEL

YTY
YURT
KİTAP-YAYIN

© 1994 by Franz Schneekluth Verlag, München

Orijinal Adı
Hans Kneifel, Babylon. Das Siegel des Hammurabi

© 2000 Yurt Kitap-Yayın

Çeviren Arzu Güloğlu Alarslan
Redaksiyon Atilla Dirim

Yurt Kitap-Yayın 107 * Tarihi Romanlar Dizisi 16
ISBN 975-7076-28-7
1. Baskı 2000, Ankara

Dizgi Yurt Kitap-Yayın
Kapak Ali İmren
Baskı Cantekin Matbaası, Ankara

Yurt Kitap-Yayın
Meşrutiyet Cad. 11/22 Kat: 6
Kızılay-ANKARA
Tel & Fax: (0 312) 417 35 49
e-posta: yurtk@tr-net.net.tr

HAMMURABİ'NİN MÜHRÜ

BABİL

HANS KNEIFEL

tarihi roman

Çeviri: Arzu Güloğlu Alarslan

YYY
YURT
KİTAP-YAYIN

Arkadaşlarıma derin sevgilerimle:
Bert, Bruno, Gisbert, Harald, Lutz, Michael ve Thomas

İÇİNDEKİLER

1. Adaletin Kralı 9
2. Kanalın İçinde Ölüm 22
3. Tacirin Evinde 34
4. Babil, Tanrının Kapısı 47
5. Shindurrul'un Terazisi 62
6. Yansımalar 72
7. Kaptanların Gecesi 84
8. Ağın Düğümleri 100
9. Geminin Karnı 111
10. Buranun Nehri'nde 119
11. Sazlık Denizi 134
12. İncili Ada 144
13. Magan: Bakır Ve Issızlık 172
14. Uçsuz Bucaksız Okyanusta 185
15. Çöl Limanı 202
16. Zehirli Örümceğin Isırığı 218
17. Tiamat'ın İyi Rüzgârında 231
18. Moensh'tar: Aşağı Şehir 248
19. Moensh'tar: Yukarı Şehir 267
20. Kinthara 284
21. Yabancı Tanrılar 308
22. Fırtına Kuşları Koyu 332
23. Palmiye Ormanında 343
24. Sırrh Üzerindeki Köprü 348
25. Magan'da Bir Gece 360
26. Kıyıların Sahibesi 375
27. Kralın Mühür Taşıyıcısı 395
28. Güneş Tutulması 428

Açıklamalar 447

"Ben, Hammurabi, kusursuzluğa ermiş bir kişi olarak Enlil ve Marduk'un bana bir çobana emanet eder gibi bıraktıkları kara başlıları asla ihmal etmedim; onlara huzurlu bir mekân sağlamak için gece gündüz demeden çalıştım. Elem ve kederleri onlardan uzak tuttum ve hayatlarına ışık getirdim. Zabaka ve İştar'ın bana sağladığı güçlü silahlarla, Enlil'in bana bahşettiği bilgelikle ve Marduk'un gücüyle kuzeydeki ve güneydeki, yukarıdaki ve aşağıdaki bütün düşmanları yok ettim, savaşlara son vererek ülkeye esenlik getirdim, insanlara huzur içinde yaşayabilecekleri bir ortam sağladım ve bu huzurumuzu bozmak isteyenleri yok ettim. Tanrılar bu görevi bana, dimdik asalı bir çobana verdiler. İnsaflı ve hoşgörülü gölgem şehrin üstüne düştü; Akadlı ve Sumerli insanlara iyilik ve refah dolu kucağımı açtım. Bilgeliğimle onları bu huzurlu yaşamdan koparabilecek her şeyden koruyorum. Artık güçlü olan güçsüzü ezmiyor; dul ve yetimlere adil davranılıyor. Anu ve Enlil'in Esanglia'da yücelttikleri ve iç dayanakları sınırsız olan Babil'in ülkesinde kanunları düzenledim ve ezilen insanlara adaletli davranılması için mahkeme kararlarını kesinleştirdim. Benim bu değerli sözlerim Kudurru-taşlarına çelik kalemlerle oyuldu ve adaleti temsil eden kral olarak benim önüme dikildi."

Hammurabi kanunlarının önsözünden bir alıntıdır

1. ADALETİN KRALI

Alevler samandan yapılmış çatıları sarmıştı; sapanlarla taş yağmuruna tutulan evlerin duvarlarından ve kapılarından dumanlar yükseliyordu. Silahların çarpışma sesleri, okların vızıltısı, savaşçıları coşturmak için çalınan boruların tiz sesleri, yaralıların inlemeleri, kalkanlara inen kılıç ve topuzların gürlemeleri ve askerlerin savaş çığlıkları birbirine karışıyordu. Yoğun bir toz bulutu, duman, sıcak kan, dışkı, ter, ateşin sıcaklığından patlamış taşlar ve yanmış tüy kokuları arasından görünen güneş, kan kırmızısı ışıltılar saçıyordu. Şehrin kapıları, birbirine çarpan bronz silahlardan etrafa saçılan kıvılcımların yarattığı kargaşa içerisinde, büyük bir gürültüyle açıldı. Babil'in savaşçıları Rapikum'un isten kapkara olmuş ve yıkılmak üzere olan duvarlarının içine akın ettiler. Şehrin dar caddeleri bir anda panik içinde kaçışan insanların haykırışları ve çığlıklarıyla dolmuştu. Savaşçı, kumandan ve saray muhafızlarından oluşan büyük bir grubun arasında bulunan Hammurabi, saraya doğru koşuyordu. Üstü başı kan içindeydi ve kılıcından yere hâlâ kan damlıyordu. Duvarların ve güneşin altında sıcaktan kavrulan hurma ağaçlarının arasında, oklar tarafından delik deşik olmuş, fırlatılan taşların altında ezilmiş binlerce ceset yatıyordu.

Bir adam kanlar içerisinde sendeleyerek yanlarından geçti. Elleriyle göğsünün alt kısmındaki kanayan açık yaraya bastırarak, boş gözlerle askerlere baktı. İç organları yere döküldüğü anda ise titreyerek yere yığıldı ve bir çocuk gibi çığlıklar atmaya başladı. Kucaklarındaki bebeklere sıkı sıkıya sarılmış olan kadınlar ise dumanın içinde şaşkın şaşkın sendeliyorlardı.

Babil kralı, sarayın darmadağın olmuş salonunda bu kargaşadan sıyrılıp kendine gelmeye çalıştı. Yaşanan bu vahşet insanın tüm duygularını kör ediyordu; öfke, ölüm korkusu ve acı, insanı birer birer terk ediyordu. Basamaklarda cesetler yatıyordu, yerler adeta kan gölüne dönmüştü, silahlar ve kırılmış kap kacak yerlere saçılmıştı. Orada burada can çekişen yaralılar yatıyordu. Masadan akan şarap örtüleri kırmızıya boyamıştı. Tahtın kol dayanacak yerine koca bir kılıç saplanmıştı. Kirlenmiş örtülerin ve çeşitli hayvan postlarının üstünde gözlerini korkudan kocaman açmış çıplak bir kadın yatıyordu. Üstünde yalnızca altın kolyeler ve bilezikler vardı ve ağzını bağırmak üzere ardına kadar açmıştı, fakat sesi çıkmıyordu. Kumandanlardan bir tanesi küfürler savurarak kadını kalçalarından kavradı ve onu sert bir hareketle tahtın önünde diz çökmeye zorladı. Saçlarından yakaladığı başını kendine çekti ve sert hareketlerle ona tecavüz etmeye başladı.

Kadının iniltileri, çığlıkları ve yakarışları sütunların ve duvarların arasında dalga dalga yankılanıyordu. Askerler kılıçlarıyla saray köpeklerinin karınlarını deştiler ve kuyruklarıyla ayaklarını doğradılar.

Hammurabi paramparça olmuş giriş kapısı ile kapıyı savunurken ölen savaşçıların cesetleri askerinin arasında duruyordu. Kurumuş kanla kaplı kalkanını yere dayamıştı. Kılıcından akan kan yerde küçük bir göl oluşturmuştu. Derinin ve miğferinin bronz plakasının altından, örülmüş sakalına ter damlaları akıyordu. Kafası kazan gibi olmuştu, susuzluktan dudakları çatlamıştı, ağzına tuz ve toprak tadı geliyordu. Tecavüze uğrayan kadına şöyle bir baktıktan sonra arkasını döndü ve dışarı, aydınlığa doğru yürüdü. Parmakları kılıcın ve kalkanın saplarını sıkıca kavrıyordu.

Bir grup asker ona doğru yaklaşıyordu. Hammurabi, Redum Utuchengal'i miğferinin gümüş bandından tanıdı. Ortalığı kaplayan toz, is ve kanların arasından, yüzleri, kolları ve kalkanları seçmek mümkün olmuyordu. Utuchengal miğferini çıkarıp koltuğunun altına sıkıştırdı ve kılıcının sapı ile göğsündeki zırha vurdu.

"Son karşı koyanlar da öldü" dedi öksürerek ve alnındaki terleri sildi. "Elde edeceğimiz ganimetler, yüce kralım, hiç de az olmayacak. Bir bölümü işte orada."

Askerler kralın ve hücum kıtası komutanının etrafında toplandılar. Utuchengal eliyle işaret verdi. Askerlerden biri boynundaki deri ipten çekerek yanlarına bir kadını sürükledi. Yaklaşık bir düzine beyaz tenli kadının kolları enselerine kavuşturulup bağlanmıştı. Vücutları mücevher doluydu. Askerlerden biri homurdandı:

"Saray köleleri. Haremde oturmuş şarap içiyorlardı."

Hammurabi kadınların korkudan kaskatı kesilmiş yüzlerini süzdü. Süslenmek için sürdükleri boyalar ağlamaktan akmış, yüzlerinde siyah ve gümüş desenler oluşturmuştu.

"Bir süre şehirde kalacağız." Hammurabi elini Utuchengal'in omzuna koydu. "Neye ihtiyacınız varsa alın. Onlara fazla eziyet çektirmeyin; ne de olsa bana karşı savaşan onlar değil."

"Böyle bir niyetim yok zaten." Utuchengal elindeki ezilmiş kalkanı yere indirdi. "Gidip sarayı işgal edeceğiz ve onu senin için güvenli bir hale getireceğiz, kralım."

Önlerindeki kemerli kapıyı işaret etti. Silahlı adamlar, kadınları arkalarından sürükleyerek işaret edilen yere doğru ağır ağır ilerlemeye başladılar. Hammurabi küçük bir gölün kenarına giderek su içti ve yüzünü yıkayarak serinlemeye çalıştı. Duvarın üstünde vurulmuş insanlar yatıyordu ve bir cesetten yayılan kanlar suyu kızıl renge boyamıştı. Hammurabi kılıcını temizledi ve tekrar kınına soktu.

Sonra yumruklarını açmak için kendini zorladı. Parmaklarının arasında terden sırılsıklam olmuş bir bez hissediyordu.

Hammurabi aniden gözlerini açtı. Uyku mahmuru gözleri sedir ağacından yapılmış tavana takılıp kalmıştı.

Derin bir nefes alarak yutkundu. Bir süre hareket etmeden öylece yatakta bekledi. Her sabah aynı kokuyu çekiyordu ciğerlerine: lambadaki ılık gazın, altın kadehlerin içinden buharlaşan şarabın, şehvet dolu geçen bir geceden kalan soğumuş terin ve ocaktaki sönmüş ateşten geri kalan külün kokusu, odanın içindeki havaya sinmişti. Hammurabi dirseklerinin üzerine yaslanarak doğruldu. Omuzlarında yılların yükünü hissediyordu. Kafasını toplamakta oldukça zorlandı. Yanında yatan Narudadja sakin nefesler alıp vererek tatlı tatlı uyuyordu. Üstlerindeki

desenleri ve resimleri tam olarak seçemeden, uzun uzun duvardaki halıları süzdü. Oda güneş almıyordu. Duvarlardan, sütunlardan, çatı ve taşlardan oluşan muhteşem sarayın koridorlarından ve salonlarından gelen seslere kulak kabarttı - hizmetkârların, kölelerin ve komutanların, dalkavukların, vezirin, kâtiplerin ve işçilerin gürültüleri işitilmiyordu henüz. Yanında yatan kadını uyandırmamaya özen göstererek ayaklarını büyük yataktan aşağı indirdi, pelerinini sırtına aldı, halıların, kalın örülmüş hasırların ve hayvan postlarının üstünden yürüyerek helaya gitti. Su döküp rahatlarken bile hâlâ esniyordu. Düşmemek için kaygan mozaik çinîlere yaslandığında, iri taneli kumları avuçladığını hissetti.

Yaklaşık iki düzine adım daha atarak yukarı havuza doğru tırmandı ve suyun üstünde yüzen nilüferleri eliyle iterek, kendini sıcak suyun içine bıraktı. Çevresindeki sessizliğin tadını çıkartarak bir an için gözlerini yumdu. Buhar kaplı aynalarda ateşin alevleri dans ediyordu. Havayı is ve esans kokuları kaplamıştı. Sıcak havluların kokusu Hammurabi'ye yazın dört bir yanı saran çiçekleri anımsatıyordu. Küvetten çıkıp başından ve ensesinden aşağıya dört testi soğuk su boşalttığında derin derin iç geçirdi. Bunu yaparken de sakalının renginin açıldığını fark etmedi bile. Sonra kurulandı; bu güne başlamayı hiç mi hiç istemiyordu.

Resimler ve mozaikler -sarmaşıklar, tanrı tasvirleri, gümüş, altın ve değerli taşlardan yapılmış ışıl ışıl efsanevî hayvan figürleri - her an duvarlardan yerlerinden ayrılıp üzerine atlayacakmış gibi duruyordu. Gaz lambasının ışığı, altın ve gümüş üzerinde raks ediyordu. Bronzdan kolların tuttuğu beyaz sır kaplı testiler, yarı karanlık tozlu havanın içinden kendini gösteriyordu. Ayna gibi zeminin üstünde kalın perdeler asılıydı. Devasa saray duvarları attığı adımlardan çıkan sesleri yutup yok ediyordu. Sarayın tavanı ise o amansız yüksekliğin karanlığı içinde kaybolup gidiyordu. Bazı günler Hammurabi kendini bu duvarlar arasında bir hükümdardan çok bir tutsak gibi hissediyordu; bugün de işte o günlerden biriydi. Kendini yoğun bir baskı altında hissediyordu.

Bir başka perdeyi açarak yatağına doğru gitti. Köle kızlardan biri

Narudadja'yı uyandırmadan ateşe odun yığmıştı. Narudadja çarşafın altında kalçalarını hareket ettirerek ve kollarını açarak gerindi. Mavi-siyah saçları çarşafın üzerine yayılmıştı. Hammurabi sessizce önündeki kadının açık kahverengi tenini, göğüslerinin koyu uçlarını ve uzun kirpiklerini izledi. Elini Narudadja'nın boynuna götürerek boğmak istercesine kavradı, sonra da yavaş yavaş göğüslerinin arasına kaydırdı. Kadın gözlerini açarak dilini dudaklarının üstünde gezdirdi ve inledi. Ellerini göğüslerinin altına yerleştirip fısıldadı: "Suratının asık olmasına neden ben miyim, efendim?"

Hammurabi başını salladı. "Hayır. Sen değilsin. Rüyalarımda yalnızca ölüm ve şiddet vardı, her taraf kapkaraydı. Günüm de bundan daha iyi olmayacak herhalde."

Hammurabi kadının omuzlarının üstünden arkaya baktı. Duvardaki renkli resimler onun gücünü ve bütün hırs sahibi hükümdarlara karşı elde ettiği zaferleri anlatıyordu. Narudadja ellerini Hammurabi'nin omuzlarına koyarak bakışlarını tekrar onun gözlerine çevirinceye kadar bekledi.

"Düşüncelerin durulmaya başlıyor, ey adaletin efendisi; bir aslan kadar dirençli ve bir mezar kadar kapalısın. Senden daha genç pek çok insandan daha kuvvetlisin. Karşına çıkan kişileri bir Ziggurat gibi üst üste yığarsın - bunu tek bilen ben değilim, efendim. Şehvetin beni gece boyunca bitkin düşürdü. Şimdi ise sana güne nasıl neşeli başlanacağını göstereceğim."

Kadın elleriyle Hammurabi'nin bıyığını düzeltti ve parmaklarını kırçıllaşmaya başlayan sakalının siyah kıllarının arasında dolaştırdı. Elleri kasıklarına doğru ilerlemeye başladığında Hammurabi'nin nefesi sıklaşmaya başlamıştı. Sırt üstü yatağa gömüldü ve ellerini ensesinde kavuşturdu. Narudadja dizlerinin üzerine kalkarak onun üzerine doğru eğildi. Upuzun saçları dalga dalga yüzüne dökülüyordu.

"Ey dört diyarın kralı!" Elleriyle kasıklarının altına, kaburgalarına ve ensesine dokundu. "Hizmetkârların seni giydirdiklerinde gülümseyeceksin ve bütün dertlerin ta gecenin kör karanlığına kadar uçup gidecek."

Hammurabi gözlerini kırptı. Sesi boğuklaşmıştı. "Sen çok güzel

ve şehvet dolusun. Hep çok büyük laflar ediyorsun, İnanna'nın kız kardeşi!"

Kadın cevap vermiyor, yalnızca gülümsüyordu. Hammurabi gözlerini kapattı ve kendini onun tecrübeli ellerine bıraktı.

İçinde baharatlı buharların ve mırıltıların yükseldiği aydınlık oda, Hammurabi için güne başlayacağı ilk adımdı. Bir düzine köle ve hizmetkâr vücudundaki en ufak şeyle bile ilgileniyor, gerekli tüm malzemeleri yanlarında taşıyorlardı. Kralın saçı ve sakalı taranıyor, ıslatılıp kesiliyor, yağlanıp bukleler halinde kıvrılıyordu. Parmakları ve kolları sıcak suyla ıslatılmış bezlerle siliniyordu. Hammurabi'nin hiç konuşmadan katran ağacı ve altından yapılmış kutuların düzinelerce ışıl ışıl mücevherlerle dolu bölmelerinden seçtiği yüzükler itinayla parmaklarına takılıyordu. Bir kız Hammurabi'nin ayaklarındaki çizmelerin bağlarını bağlarken, ketenden yapılmış tüy hafifliğinde bir gömlek omuzlarına düştü. Boynuna takılacak olan mücevher henüz bağlanmadan kral sol eliyle yün pelerininin içinden kolunu uzattı ve ensesine, koltuk altlarına ve dizlerine güzel kokulu yağların sürüldüğünü hissetti. Sonra bal gibi tatlı ve sıcak olan bitki çayı, ekmek, kızarmış et, süt ve balık getirildi. Hammurabi yiyip içerken hizmetkârların en yaşlısı kalçalarına kemerini ve bileklerine bilekliklerini taktı. Hammurabi'nin bu kargaşanın içinde dolaşan bakışları sonunda sütunların, çiçeklerin ve sunaktaki eşyaların arasındaki mihrabın içinde bulunan resimlere takıldı. Bunlar Apilsins ve Sinmuballits'in, yani büyükbabasının ve babasının resimleriydiler. Bu iki resmin arasında ise tüm heybetiyle tanrı Marduk yükseliyor, sanki onun bakışlarına cevap veriyordu. Hammurabi eliyle hizmetkârlara kenara çekilmelerini işaret etti ve önündeki kalın perdeye doğru yaklaştı. Perde görünmeyen eller tarafından açıldı ve hizmetkârlar kralın önünde yerlere kadar eğildiler. Hammurabi'nin sabah keyfi, bu altın işlemeli perdenin ardında sona eriyordu.

Koridorun diğer ucunda, gün ışığının aydınlattığı bölümde, Awelninurta onu bekliyordu. Ardındaki kâtipler yerlere kadar eğilmişlerdi. Kralın en kıdemli veziri sol elini göğsüne koyup, baş kesti.

"Babil ile Buranun ile İdiglat ülkeleri seni bekliyor, ey göğün dört yönünün hükümdarı. Uykun iyi ve derin miydi?"

Hammurabi omuzlarını kaldırdı ve adamın yüzüne baktı. Awelninurta bu bakışın ne anlama geldiğini anladı ve sessizce Hammurabi'nin sağ tarafına geçip onunla birlikte katran ağacından yapılmış kocaman bir masanın ortasına kadar yürüdü. Beyaz perdelerden geçerek etkisini biraz da olsa kaybeden güneş huzmelerinde milyonlarca toz zerresi uçuşuyordu. Kâtipler sıralarına geçip yerlerini aldılar.

"Hükümdarlığının yirmiyedinci yılı, bakır rengi flamanın yılı. Bana sorarsanız yirmisekizinci yılda da günlerin akışında pek bir şey değişmeyecek."

Kil tabletler birbirine çarparak sessizliği bozdu. Zemindeki hayvan ve bitki resimleri, sanki yağın içinde yüzüyormuş gibi parlıyordu.

"Sözlerin beni gerçekten teselli ediyor, Awel." Hammurabi gülümsedi. "Hadi olup biten bütün faciaları sırayla say ve bana hangilerini düzeltebileceğimi söyle."

Awelninurta kısık kısık güldü. Arkası yüksek, yumuşak minderlerle döşenmiş sandalyelere oturdular. Yanlarındaki sepetlerin içinde yüzlerce pişmiş kil tablet vardı. Awelninurta ilk kâtibe işaret edince adam okumaya başladı. Hammurabi ve Awelninurta aralarında yaptıkları kısa bir müzakereden sonra, küçük ve büyük bölgelerin Rabinum'larına mektuplar yazdırıyorlardı. Bu arada çeşitli ulak ve gözcüler çağırılıp Hammurabi'nin önünde eğiliyor, rapor verdikten sonra hızla gidiyorlardı. Pişmiş tabletlerin tıkırtısı ve nemli olanlarının yumuşak sesleri arasında Hammurabi ve Awelninurta, Babil İmparatorluğu'nun bu ağır işleriyle uğraşmaya devam ediyorlardı: Rahiplere talimatlar, Kudduru taşları üzerindeki kanunların belirtilmesi, kanal inşa eden ustalara talimatlar, hükümdara bağlı alt beylikleri oluşturan vasallar ile vergi yükümlülerine kesin ve kati emirler, "ben Hammurabi'nin arkasında yer alan" prenslere ricalar; ticaret, toprak dağılımı ve kraliyete ait sığır sürüleriyle ilgili bilgilerin arşive eklenmesi. Batı sınırındaki zorba göçebeleri geri püskürtmek için görevlendirdiği askerlerden ne haber gelmişti? Hangi şehirlerden hangi elçiler bekleniyordu? Krallığına yeni topraklar mı bağlanıyordu? Hangi krallıkların top-

raklarıydı bunlar? Ve her zamanki ısrarlı ricalar: Akad'ın taşlarından, çimen tohumlarından ve gübreden önce, yöneticilere ve su yolu inşa edecek ustalara ihtiyaç vardı. Baş rahip İturashdum ile tapınağın mülkiyeti hakkında sürtüşme mi var?

"Saray nöbetçilerinin kumandanı Jarimlin'i yollayın yanına. Ona nereye kadar hoşgörü gösterebileceğimi ve hoşgörümün hangi çizgide biteceğini anlaşılır bir dille belirtsin."

Awelninurta'nın parmaklarını şıklatmasıyla birlikte bir haberci koşarak odayı terk etti. Beş buçuk saat sonra masanın sol tarafındaki sepetler boşalmıştı. Hammurabi çenesini avcuna koyarak dirseğiyle masaya yaslandı ve sütunun yanında duran kölesine bakışlarıyla isteğini belirtti. Kara giysili köle sütunların çevresinden dolanarak, iki tane kupa getirdi. Awelninurta susuyor ve kâtiplerin tabletler üzerine ıslak bezler örtüşünü seyrediyordu.

"Bizi yalnız bırakın" dedi Hammurabi ve elini kaldırdı. "Yarın devam edeceğiz, kendinizi ona göre hazırlayın. Her zaman olduğu gibi."

Kâtipler yorgun çehrelerle sessizce odayı terk ettiler. Awelninurta hükümdarın kupayı kaldırmasını ve içmesini izleyerek bekledi. Sonra masanın sağ tarafındaki bir sürü tablete işaret etti.

"Her seferinde beni şaşırtıyorsun, tanrı Marduk'un kardeşi. Neyi merak ediyorsun? Assur ve Larsa arasındaki topraklarda olup biten bir şey gözünden mi kaçıyor?"

Hammurabi derin derin iç geçirdi ve ellerini masanın üstüne koydu.

"Kuzey-batı sınırımızda neler olup bittiğini tam olarak bilemiyorum. İndiglat'daki Malgium ve Mari Tapınağı rahiplerinin ardımdan ne gibi dolaplar döndürdüklerini bilmiyorum. Kral Zimrilim'in ne düşündüğünü biliyor muyum?"

"Hiçbir şey sana bunu bilmek kadar haz vermezdi" dedi Awelninurta. "Henüz hiçbir casus yakalayabilmiş değiliz. Rahipler her zaman olduğu gibi manalı manalı gülümseyerek susuyorlar."

Hammurabi baş ve işaret parmaklarıyla burnunun etli bölümünü sıvazladı ve elindeki kupanın üzerinden Awelninurta'yı süzerek sırıttı. Bakışlarında sakin bir ifade vardı.

"'Tanrımız Güneş' gibi mağrur bir isim taşıyan Samsuiluna, so-

yumun sekizinci kralı olarak güvenli sınırlara sahip, iyi düzenlenmiş ve refah dolu bir ülkeyi yönetmeli. Bunu başarmak için her türlü gayret ve kurnazlığı göstermeliyiz."

Awelninurta kupasının içindeki içecekten uzunca bir yudum alarak bakışlarını ağaç masanın desenine kaydırdı ve katran ağacının doğal şekillerini incelemeye koyuldu.

"Umarım Şamaş ve Marduk koruyucu ellerini bir yarım asır daha üzerinden çekmezler, ey yedinci kral. Kâbuslara, yorgunluğa, Narudadja ve zorlu su kanalı inşaatına rağmen güneşin bulutsuz, soğuk bir Addaru-gökyüzünde ışıldadığını görmenin zamanı gelmedi mi?"

Hammurabi elindeki kupayı sert bir hareketle masaya bıraktı ve gülerek ayağa kalktı. "Marduk adına! Çok haklısın. Nerede o günler ve geceler? Hatırlıyor musun o zamanları? Su kamışlarının arasında nasıl ördek avlardık! Su kanalının kenarındaki palmiye ağaçlarının arasında da köle kızları kovalardık!"

Hizmetkârlar perdeleri hızlı hareketlerle açtılar ve güneş ışığı içeri doldu. Hükümdar ve veziri, kamaşan gözlerini elleriyle kapamak zorunda kaldılar.

"Evet, benim kral dostum" diye karşılık verdi Awelninurta sanki uzun uzun düşünmüş gibi, "tüm bunlar eski 'Adaletin Kralı' baba Sinmubalit bu masada şu anda senin oturduğun yerde oturduğu zamanlarda gerçekleşmişti."

Sarayın boş ve rüzgârdan korunan bahçesi, attıkları adımların seslerini yutuyordu. Peşlerinden koşarak gelen iki hizmetkâr, kralın ve vezirin omuzlarına ağır pelerinler attılar. Yokuş yukarı giden yolun sonundaki çatı korkuluğuna geldiklerinde Hammurabi geri döndü.

"Şu Narudadja adındaki kadın... ne biliyorsun?"

"Sippar'dan gelen bir Naditum-rahibesi. Ağabeylerinin düşüncesizce ve keyfi davranışları yüzünden fakir düşüp yurdundan sürülmüş. Anladığım kadarıyla sana şehvetli geceler yaşatan bu kadına olan ilgin ve acıman sona erdiği takdirde, kanalın yakınında vereceğin bir tımar onu memnun edecektir. Nasıl, kadın şöhretine lâyık mı bari?"

Çatı içine örülmüş süslemelerin gölgesinde kuru kuru hışırdayan palmiye dallarının yanından yürüyorlardı. Ağaçlar henüz birkaç yıl ön-

ce dikilmişti. Ahırların arkasındaki bahçeden tavus kuşlarının tiz sesleri yankılanıyordu. Hammurabi çevresine bakındı.

"Bizi dinleyen kimse yok, ey kralın veziri" dedi. "O kadın kalbimi mutluluktan da öte duygularla dolduruyor. Şayet günün birinde gerçekten de ona olan ilgim sönmeye başlarsa, ona nehrin aşağısında, 'Halkın Serveti' adını vereceğim kanalın yakınlarında güzel bir toprak parçası vereceğimi bildir. Samsuiluna ya da yasalarıma karşı gelen diğerleri tarafından başıma bir şey gelirse, o zaman Narudadja orada güvende olacaktır."

Awelninurta'nın bakışları Hammurabi'nin yüzünden başka bir tarafa kaydı. Ellerini oldukça geniş kollu olan cüppesinin içine soktu. Ansızın ürpermişti. Belli belirsiz bir şekilde aşağıdaki denizi işaret etti. "Bir şeytan gibi rüyalarıma giren bir düşünce var kafamda. Binlerce işçiye ihtiyaç duymanın sebebi sadece bu su kanalı inşaatı değil. Ücretleri gümüşle ödendiği için, işçiler ustalardan daha kolay bulunuyorlar. Bütün Edduba-öğretmenleri su kanalı yapımının ince sanatını öğretip genç ustalar yetiştirmek için ellerinden gelenin çok daha fazlasını yapıyorlar. Bir düşün: Eğer güneydeki sınırda barışın hüküm sürmesini istiyorsak, pek çok erkeğin kendilerine dağıtılacak olan keskin silahlarla krallık tımarlarını korumalarını sağlamalıyız. Ben ise -daha sonra- Narudadja'nın gerektiği gibi ödüllendirilmesini sağlayacağım, öyle mi?"

"Evet. Simanui'de yükselen suların ardından gördüğüm sayısız kâbustan sonra daha çok şey bilir olduk. Edduba'da su kanalı inşa edecek yeni ustalar bulunacak."

Yürümeye devam ettiler ve daha büyük bir avluya ayak bastılar. Burada oldukça büyük arabalar vardı. Bronz kakmalı tekerlekler ışıl ışıl parlıyor, saray askerleri ikili dövüş taktiklerini çalışıyorlardı. Kırbaçlar şaklıyor, sürücüler küfrederek dizginlere asılıyor, hayvanların sırtından ter akıyor ve ağızlarından köpükler saçılıyordu. Awelninurta eliyle onları işaret etti.

"Zimrilims'in casuslarıyla Larsa'dan gelen casuslar, sarayın ve şehrin duvarları arkasında savaşa hazır binlerce askerin bulunduğunu elbette ki biliyorlar. Silahlarımız keskin ve oklarımız hedefi şaşmı-

yor." İleride duran kumaşlarla giydirilmiş samandan adamları işaret etti. Saman adamların normalde öldürücü olabilecek bölgeleri oklarla dolmuştu. "Yiyecek ambarlarımız ağzına kadar dolu, sürülerimiz bol ve çeşitli, hayvanlarımız besili. Doğu ile batı arasındaki yollarla nehirler de güvenli olduğuna göre, Hammurabi'nin şehri vergiler, gümrük ve tacirlerin yetenekleri açısından oldukça zengin sayılır. İşte rahat uyumak için bir sebep daha, tabii Narudadja'nın coşkulu şehveti sayılmazsa."

Hammurabi ince bir palmiye dalını kaldırdı ve bir örümcek ağının ortasını işaret etti. Kurumuş sinek ölüleri buz gibi soğuk rüzgârın etkisiyle sallanıyorlardı. Awelninurta, Hammurabi'nin bakışlarını görünce ürperdi.

"Benim tüm korkum bu işte." Hükümdar ağın ortasına bakarken, sanki sonsuzluğu izler gibiydi. "Küçük hükümdarlar ve rahipler! Küçük bir bölümüyle tanrılara hizmet ediyorlar, büyük bir bölümü ise kendilerine ve ihtiraslarına ait. İşte ben meseleyi böyle görüyorum: Aynı bu lanet olası örümcek ağı gibi, Awel."

"Korkuyor musun, dostum?"

Hammurabi başını önüne eğdi. Bakışlarını örümcek ağının ortasından alamıyordu.

"Kendim için değil. Ben, Hammurabi, imparatorluğu avuçlarımın içinde tutuyorum. Babam bu işi daha iyi yapıyordu ve belki oğlum da bunu öğrenecek. O kel kafalı mahlûklar ise ağlarını örüyorlar. Şallibi'nin, Rapiqum'un ve Eşnunna'nın açgözlüleriyle konuşuyorlar. Ben onlara eğer ülke büyük ve güçlü olursa ve de zengin, en aptal eşek çobanının bile daha iyi şartlarda yaşayabileceğini güçlükle anlatabildim. Yoksa biz neden Eşnunna ve Mari'ye kılıç ve ateşle yürüdük?" Awelninurta'nın gülümsemesi, sarayın çatısından esen rüzgârdan bile soğuk görünüyordu.

"Biliyorum. Surların devrildiği anda, kralım ve dostum, ben senin yanındaydım."

Hammurabi tek bir el hareketiyle örümcek ağını bozdu.

"Dostum Marduk adına!" Fısıldamaya başlayan Hammurabi'nin kısık sesi, şiddetli rüzgârın sesini ancak bastırabiliyordu. "Savaş, kan,

ölüm ve yangından nefret ediyorum. Kılıç sallamak için artık çok yaşlıyım. Söyle bana: İki nehir arasındaki bu ülkenin daima huzurlu ve bereketli kalması için ne yapmalıyım? Göçebe yaşayan halkların çiftçilerimi katlettiği yetmedi mi? Senin, benim ve Sumerlerin refahı için çalışan herkesin rahat uyuyabilmesi için, rahipleri kurban mı etmem gerekiyor?"

Awelninurta eliyle Hammurabi'nin koluna dokundu.

"Asur, Elam ve Larsa'da gözlerim ve kulaklarım var. Aralarında çok narin kulaklar ve büyük siyah gözlerin sayısı da az değil." Hammurabi sessizce ona baktı, göz kırptı ve yüzünü rüzgârın estiği yöne çevirdi. "Sözgelimi Dilmun'da Babil'den daha fazla söylenti dolaşıyor. Biraz düşünmeliyim, Hammurabi. Babil'de rahipler arasında biri ya da diğeri örümcek ağı örüyorsa - bunu kesinlikle öğrenirim. Ne yapılması gerektiğini biliyorum. Kralın yapması gereken bir şey olduğunda bu sana iletilecektir. Değişik güçlerdeki tanrıların rahipleri tarafından yetiştirildiğim için onların kafalarındakileri az çok bilirim. Biraz sabırlı ol."

Hammurabi, bakışlarını Marduk için yapılmış olan ziggurata doğru çevirdi. Güneş, fayansların mavi parıltısında ışıl ışıl yanıyordu.

"Ne yapılması gerektiğini biliyorsun, öyle mi Awel?"

"Evet. Zaferin sana ait olacağından emin ol, fakat asırlık sorulara hızlı cevaplar bekleme."

"Bu bir komplo mu?"

Awelninurta'nın eli duvarın kenarındaki ağa çarptı.

"Henüz değil. Ama belki bir başlangıcı. Sen en üstte tahtında oturuyorsun. Benim kulaklarım ise kanal çamurdan henüz yeni sıyrılıyor."

Hammurabi'nin bakışları yine sarayın ağılında, duvarlarında ve askerlerin üstünde dolaşmaya başladı. Ellerini cüppesinin yenlerinden dışarı çıkardı. İşaret parmağı Awelninurta'nın köprücük kemiğine dokunuyordu.

"İyi. Doğru. Acele etmeye gerek yok. Konunun ne olduğunu biliyoruz ne de olsa."

"En azından biz biliyoruz." Awelninurta kahkaha atarak güldü. Görünüşe göre sevinci kahkahasına yansımıştı. "Ve bizim dışımızda

birçok kişi." Kıkırdayarak ellerini birbirine kenetledi. "Şu an aklımdan birkaç kişinin ismi geçiyor. Yarın bu sayı daha da artacaktır. İnan bana, kralım."

"Senin söylediğin her şeye inanırım. Daha doğrusu, hemen hemen her şeye."

Marduk'un tapınağından davul ve şarkı söyleyen boğuk sesler yükselerek rüzgârla saray duvarlarının kenarlarına esiyordu. Ayakta duran tanrı heykellerinin yüzlerine ve bedenlerine gölgeler düşüyor, bembeyaz kolonların ve sütunların hatlarını belirginleştiriyordu. İnanna gülümsüyordu, Enlil'in bakışları donuktu, Şamaş göz kırpıyordu ve Marduk'un bedeni sanki titriyordu. Zigguratın fayanslarına düşen güneş bir şerit halinde şehrin üzerine yansıyordu. Bu şeridin içinden güvercinler bir sürü halinde geçti. Ansızın güneş ışığı dalgalanmaya başladı; saray avlusundaki adamlar kafalarını kaldırıp yukarı baktılar. Bir çift kartalın güvercinlerin arasına dalıp onları darmadağın ettiğini görünce, oldukları yerde donup kalarak Hammurabi ve Awelninurta'ya baktılar.

Vezir, hükümdarın sesini tanımakta güçlük çekti. Hammurabi olduğu yerde dönüp duruyor ve elleriyle gözlerini kapatıyordu.

"Bu nasıl bir işaret? Ve sen kalbimin huzuruna ilişkin 'iyi sözler' ediyorsun!"

Kuzeydoğudan bir Şamal-rüzgârı uğuldayarak boş tarlaların üstünden esti ve kanalların üstündeki pırıltıları alıp götürdü. Havada toz bulutları uçuşuyor, çatıdaki insanların üstüne bıçak gibi keskin bir soğuk çöküyordu.

2. KANALIN İÇİNDE ÖLÜM

Batıda kükreyen bir aslanın güçlü sesi serin havayı titretti. Asmaların dibindeki yaprakların altında kertenkeleler hışırtıyla yürüyorlardı. Soğuk hava henüz sarayın avlusunda hissedilmiyordu. Kerpiçten yapılma kalın duvarlar bu Nisannu gününün sıcaklığını içeri vermeye devam ediyorlardı. Sharmadu konuğunun şerefine bir düzine küçük kandil yaktı ve onları duvardaki nişlerde bulunan kalın dalların arasına yerleştirdi. Dalların duvarın pürüzlü kireç badanasına yansıyan gölgeleri, titreyen asma deseninin içinde kayboluyordu. Daduşu kendini bildi bileli burada asma yetişirdi; babası asmalara diğer bitkilere gösterdiği özenden çok daha büyük bir ihtimamla bakıyordu.

Nihayet son kandilin fitili de yandı. Titreyen alevin önünde toz zerrecikleri uçuşuyordu. Daduşu esneyerek başını kaldırdı ve gerindi. Bütün bedenine tatlı bir yorgunluk çökmüştü. Tarlada çalışmaya tekrar alışması zaman alacaktı. Sharmadu ona bakıp gülümsedi ve hızla evin içine kaçtı; bu sanki sabahın erken saatlerinde bir saat için verilmiş bir vaat gibiydi. Bahçeden Daduşu'nun kulağına uzun süredir özlediği birtakım sesler geliyordu: Fareler kanalın içindeki sazları hışırdatarak yürüyor, kurbağalar vıraklıyor, küçük pencerelerin önlerinde sivrisinekler vızıldıyordu. Palmiye ağaçları rüzgârda sallanarak hışırdıyordu. Daduşu, Shindurrul'un ve babasının seslerini duyunca ayağa kalktı.

"Vay vay, demek ki genç adam saray okulunu asmaya hak kazandı, öyle mi?" Shindurrul Daduşu'nun bileğini kavradı. "Kalem yerine çapa sallamak hiç de kolay sayılmaz, öyle değil mi?"

Daduşu kendisine verilen selamı aldı ve yerlere kadar eğildi. Zarif keten giysiler giymiş tacirin bedeninden etrafa tatlı ve hoş bir koku yayılıyordu. Daduşu gülmemek için kendini zor tuttu.

"Öğretmenlerim yardım etmeme izin verdiler. Fakat geceleri yine derslerime çalışmak zorundayım, Damgar Shindurrul. Bütün kaslarım ağrıyor. Ve sırtımı artık dik tutamıyorum."

Duvarların ardında öten Ağustos böceklerinin sesleri kulakları sağır edecek kadar şiddetli olmaya başladı. Aslanın kükremesi bir kez daha ortalığı çınlattı, bu sefer tanrıçanın rüzgârı anlamına gelen Tum Martu'dan, yani güneybatı'dan geliyordu. Tacir, Daduşu'nun yanaklarını okşadıktan sonra, duvara gömülmüş olan banka oturdu.

"Daduşu çalışkandır. Yoksa şehirde para kazanmanın ne kadar zor olduğunu unutup giderdi. Onun bütün gücüne ihtiyacı var. Öğle değil mi, Uş?" Baba Utuchengal uzattığı işaret parmağı ile Daduşu'nın omzuna dokundu. "Bizim topraklarımız büyüktür; tımar neredeyse altı Bur, yani yüzelli dönüm büyüklüğünde."

Babanın kısa parmakları bakır gibi sert ve kabaydı. Kararmış tırnakları kırılmış ve bakımsızdı. Şafak söker sökmez iki köle ve Daduşu'yla birlikte arpa tarlalarının arasındaki su yollarını temizlemiş, kirli-sarı çamurları yanlardaki eğimlere doldurmuşlar ve iki dirsek genişliğindeki kanala su vererek tarlaları sulamışlardı.

"Ne de olsa o ileride zengin ve güçlü bir adam olmaya aday. Ekallum'da bir vezir olacak, öyle değil mi, Uş?"

Daduşu evet anlamında başını salladı ve yorgun bir ifadeyle gülümsedi. Tacir kollarını kalçalarına dayadı ve etrafına bakındı. Neredeyse tüm parmaklarında birer yüzük ışıldıyordu. Yüzüklerin üzerindeki değerli taşlar yağ kandillerinin ışığını soğurup, kızıl ve mavi parıltılar şeklinde geri yansıtıyorlardı.

"Bu çok iyi, Utuch kardeş." Shindurrul'un gözünden hiçbir şey kaçmıyordu. Yanarak koyu kırmızı bir renk alan Agurru-yer taşlarının çapraz deseniyle asmaların yaprakları gecenin rengini alarak ışığı yutmaya başladı. Utuchengal oğluna bakarken gurur duymuyor değildi. Sonra elinde hasır otundan yapılmış bir tepsinin üzerinde bir testi ve

bardakla gelen Siachu'ya işaret etti. İlk serin esinti sessizce duvarların üst kısmına çöktü. Tacir geniş geniş sırıttı.

"Kafada ve kollarda güç. Oğlunun her ikisine de bolca ihtiyacı olacağını düşünüyorum, ta ki kudretli efendinin sağında oturup, ona bir kayadan fışkıran kaynak suyu gibi akıl aktarmaya başlayıncaya kadar."

Utuchengal başını öne doğru sallayıp suskun kaldı. Siachu geniş omuzlu tacire gülümseyerek başını öne eğdi.

"Hoş geldiniz, efendim. Annem size bira gönderdi."

"Bu çok iyi. Teşekkür ederim."

Daduşu bardakları dağıttı ve kahverengine çalan köpük kenarlarından taşıncaya kadar içlerini bira ile doldurdu.

"Palmiyelerin, şamfıstıklarının ve nar ağaçlarının çok iyi durumda olduğunu göreceksin, efendim."

"Yarın sabah." Shindurrul uzun bir yudum aldı birasından. Kafasının arkasındaki kel bölge bu ilkbaharda bir yumruktan daha da büyük bir hale gelmişti. "Ben iyi mal istiyorum, baban ise iyi bir fiyat; ikimiz de bol para kazanmak istiyoruz." Sırıtarak beyaz dişlerini gösterdi. "Sen sonsuza kadar Edubba'da zavallı Shub-lugala delikanlısı olarak kalacak değilsin; her Şekel'in, her Mine'nin büyük önemi vardır, genç adam!"

Shindurrul yedi senedir hasadın en iyi kısmını satın alan bir tacirdi ve onları yılda neredeyse oniki kere ziyarete geliyordu. Oldukça gürültücü olsa da, sevilen ve beklenilen bir konuktur. Sohbeti sayesinde lambalar akşamları erkenden sönmez. Toprakların üçte biri Baba'ya aitti, üçte ikisi kraliyet topraklarıydı. Shindurrul asla dolandırıcılık yapmaz ve karşılanması mümkün olmayan taleplerde bulunmazdı. Oldukça yorgun olan Daduşu yine yerine oturdu. Düşünceleri giderek bulanıklaşıyordu. Okulun sıkı eğitimi, yakıcı güneş, tarlada çalışma, durup dinlenmeden tulumbayı basma ve kanaldaki pis suyun içindeki iş ona oldukça ağır gelmişti. İçtiği buruk biranın bile tadına varamıyordu.

Daha fazla içtiği takdirde herhalde daha masadan kalkmadan uyuyup kalacaktı. Buna rağmen içinde büyük bir huzursuzluk vardı ve sebebini bir türlü anlayamıyordu. Onu rahatsız eden bir şeyler vardı;

sanki tırnağının içine kıymık batmış gibi bir his. Beyaz duvarlar arasındaki bu sessiz oda, siyah sakallı tacir için oldukça basit bir mekândı. O kral iltizamından, paradan, pazardaki satıcıların inanılmaz fiyatlarından, vergiden muaf olan topraklardan ve Hammurabi'nin daha çok güç ve refaha aç olan rahip takımından söz ediyordu. Daduşu uykuya dalmak üzere olduğunu anladı. Siachu bir kuş gibi hafifçe ona yaslanmıştı.

"Uykunu iyice al, Uş." diye fısıldıyordu kulağına. "Eve gir. Babam ve Shindurrul her zamanki gibi bütün gece kafayı çekecek ve konuşacaklar." Daduşu gözlerini kırparak esnedi. Siachu -bir gülücükhenüz zayıftan çok sıskaydı. Birkaç seneye kalmaz yetişkin bir esmer güzeline dönüşecekti. Böylesine Babil'in caddelerinde dönüp dönüp bakılırdı. Gözlerini ovuşturarak uykusunu dağıtmaya çalıştı.

"Artık sizin gibi çalışmaya pek alışık değilim."

Shindurrul ve Utuchengal bir kahkaha koyuverdiler. Anne Shushuna'nın tahta boncuklardan ve silindir şeklindeki küçük kemik parçalarından yapılmış perdeyi kenara itip açtığını duyunca o yöne baktılar.

"Çok hızlı içmeyin sakın" dedi Shushuna. "Masa hazır. Gece hava soğuk olur; üşüteceksiniz."

"Asma Evin efendisi çağırdı." Shindurrul bıyık altından gülümseyerek kadının önünde eğildi. "İtaat edelim. Yoksa o güzelim yemeğin soğuyacak, Shushuna." Shindurrul bardağı sallayıp tombul elini Utuchengal'in omzuna koydu ve ev sahibini evin girişindeki kemerden içeri itekledi. Daduşu gözlerini ovuşturuyordu. Kürek kemiklerinin üstüne dayanılmaz bir ağrı yerleşmişti. Çölün içlerinden tekrar aslanın kükremesi duyuldu; hem de bu defa tam üç kere! Bir işaret miydi bu? Daduşu korkusunu hissettirmemeye çalıştı. İki insan boyundaki duvarların üstünden ıslak ve soğuk bir rüzgâr uğuldadı.

Siachu elini tutup ince uzun başını kaldırdı ve fısıldayarak: "Duyuyor musun? Nedir bu çıtırtılar?"

"Ben yalnızca rüzgârın uğultusunu ve sazların hışırtısını duyuyorum."

Daduşu yıldızlara baktı. Hurma ve nar ağaçları, ayı ışıktan ve karanlıktan oluşan şeritlere bölüyordu.

"Ayak sesleri vardı." Siachu üşümeye başladı. Daduşu kolunu onun omzuna atarak çatısı sazlarla örtülü evin sıcak ortamına götürdü. Duvardaki küçük oyuktan bir lamba aldı ve rüzgârın söndürmemesi için elini önüne siper ederek bahçeden ayrıldı. Bu sade baba evinde her an onu çocukluğuna götüren ayrıntılar çarpıyordu gözüne. Tarlalara, su kanalına ve tulumbaya doğru inen bir yamaçta durdu. Geniş kanalların birleştiği yerlerdeki bütün evler ve yapılar, selden korunmak için gereken yükseklikte yapılmıştı. Neredeyse iki büyük Sar genişliğinde bir toprak uzanıyordu önünde. Kanalların birçoğunun üzerinden büyüklüğü yalnızca bir arşın olan küçük köprüler geçiyordu. Ay ışığı durgun suyun üzerine dalga dalga yansıyordu. Arpa, yulaf ve buğday ekili dörtgen ve dikdörtgen tarlalar, palmiye ağaçlarının dalları altında derin gölgeler, sayısız kız böceği, balıklar ve kurbağalar dışında başka bir şeyi korumayan çit gibi sıralanmış su kamışları vardı. İleride birbirinin ardı sıra sıralanmış evler görünüyordu. Tüm bunlarla birlikte soğangillerin keskin kokusu ve kocaman dolunay Daduşu'ya çoktandır özlediği huzur ve güven duygusu veriyordu. Gülümsedi. Elleri sıvı kireçten kıpkırmızı olmuştu ve derisi çatlamıştı. Sharmadu'nun sıcak susam yağıyla ovması da pek fayda etmemişti.

"Bu yalnızca rüzgâr." Tekrar eve döndü. Duvarların etrafında tozlar uçuşuyordu. Lambaların titreyen alevleri kızıl bir renk aldı. Daduşu yün ve deriden yapılmış kalın perdeden başını uzattığında, tacir ve ailesi sofrada oturuyorlardı. Utuchengal işaret parmağı ile masaya tıkladı. Karşısında, masanın diğer ucunda, Shindurrul oturuyordu.

"Her şey yolunda mı, Uş?"

Daduşu evet anlamında başını salladı.

"Çanağını iyici doldur, oğlum, yoksa halsizlikten kanalın içine düşeceksin."

"Olur, baba." Daduşu domuz etini fasulye püresine buladı. Domuzun kızarmış derisi kızıl parıltılar saçıyor ve bal gibi kokuyordu. Dişlerinin arasında tuz taneleri çatırdadı. Ansızın sofrada oturanların tümü oldukları yerde donakaldı. Evin yakınlarından korkunç sesler ve patırtılar yükselmeye başlamıştı.

Sharmadu elindeki çanağı yere düşürdü ve aniden ortalığı saran

korkunç seslere bir de kırılan çanağın şangırtısı eklendi. Artık cırcır böceklerinin yerine sadece bağıran eşek ve katır sesleri duyuluyordu. Ahırdan tepinme sesleri ve kırılan tahtaların çatırtısı geliyordu. Shindurrul ve Utuchengal yerlerinden fırlayıp etrafa bakınarak kapıya doğru yöneldiler. Daduşu da son lokmasını telaşla gırtlağından indirip bir çırpıda koridora doğru çıktı. Tam düşündüğü gibiydi. Üç aslanın kükremesi artık evin etrafında dolanıyordu. Koyunlar ve keçiler acı acı meliyordu. Köpek ise saldırmaya hazırlanıyor, boğazından korkunç sesler çıkartarak hırlıyordu. Havlaması acı dolu bir ciyaklamayla sona erdi. Dişi domuz bir süre çığlık çığlığa bağırdıktan sonra, o da suskunluğa gömüldü. Daduşu korkunun verdiği tutukluğu üstünden atıp, el yordamıyla küçük odada kapının üstünde bulunan silahını aradı.

Koridorun içinden vızıltıyla bir ok geçti, belli ki çok yakından atılmıştı. Birtakım gölgeler duvarların üzerinden atlıyordu. Daduşu odanın köşesinde titreyerek bekliyordu. Terden sırılsıklam olmuş elleriyle iki ağızlı bronz baltanın sapını kavradı; bu balta Shindurrul'un hediyesiydi. Duvardan atlayan gölgeler birden dağılarak koşmaya başladılar. Annesi haykırıyor, babası küfrediyordu. Sağ taraftan ağır darbelerin çıkardığı gürültüler duyuluyordu. Bu karmaşanın içinde bir şeye karşı koymaya çalışan bir köle kızın çığlığı duyuldu ama Daduşu nedenini anlayamadı. Daduşu cesaretle dışarı, ışığa çıktı. Korkudan, şaşkınlıktan ve öfkeden tir tir titriyordu. Baltayı başının üstüne kaldırdı. Beyaz bir gölge yanından atlayıp geçti. Dadaşu esmer bir yüz, uçuşan bir şal ve ışıldayan iki hançer seçebildi sadece.

Elindeki baltayı hızla gölgenin üzerine indirdi. Balta geniş bir yarım daire çizerek Siachu'yu yakalamaya çalışan adama saplandı. Baltanın keskin ucu göçebenin kulağını parçalayınca, Siachu adamın elinden kurtuldu ve panik içinde karanlığa koştu. Daduşu baltayı tekrar indirince, adamın kolu garip bir ses çıkartarak koptu. Eklem yerleri parçalanmıştı. Adam duvara çarparak yere düştü. Parçalanan damarlarından fışkıran kanlar kireç duvarlarda karmakarışık desenler oluşturuyordu. Göçebe tiz bir çığlık attıktan sora son nefesini verdi.

Daduşu düşünmeden hareket ediyordu. Bu gecenin her saniyesi sanki ateşte sertleşen kerpice kazınır gibi beynine kazınıyordu. Baltayı

adamın vücudundan çekti ve elinde ışıldayan bir hançerle üstüne yürüyen ikinci bir gölgeye indirdi. Keskin tarafı saldırganın burnunu ve yanaklarını keserek onu sendeletti. Adam arkaya doğru düşerken kanda boğulan bir çığlık attı. Esmer adam düşerken kafasını taş banka çarpmıştı. Bu arada annesinin yardım çağrıları yavaş yavaş hafifledi ve boğuk seslerle sona erdi.

Siachu yok olmuştu. Sol taraftan birbirine çarpan metal sesleri geliyordu. Dişi domuz bir kez daha eziyet edilen bir çocuk gibi bağırdı. Daduşu ileri doğru atılıp, sola yöneldi. Çift taraflı baltayı sanki artık ona ait değilmiş gibi hissettiği sağ elinde, yerde sürüyerek taşıyordu. Baltanın keskin uçları ayak bileklerinin yanından otları yara yara ilerliyordu. Evin ana bölümüne koştu: Shindurrul artık burada değildi. Bir göçebe Daduşu'yu kanlı baltayla görünce, hançerini yerde yatan birisinin vücudundan sökerek dışarı, avluya atladı. Annesinin bedeni kırılmış çanakların ve yemek artıklarının arasında, masanın üzerinde yatıyordu. Kırılan testilerden akan bira yerde küçük bir gölcük oluşturmuştu.

Daduşu kaçan adamın peşinden koştu. Fırlattığı balta gürültüyle duvara çarptı. Bahçe duvarlarının ardından anlaşılmayan bağırtılar geliyordu; her yanda kaçışan ayak sesleri duyuluyordu. Uçuşan pelerini ile bir saldırgan asmalara tutunarak tırmanmaya başladı. Duvara çakılı kazıklar çatlayıp duvardan çıktılar ve asmalar birbirine geçip çöktü. Daduşu göçebenin ardından baltayı kaldırdı, fakat indirmesine fırsat kalmadan adam duvarın üstünden atlayıp karanlığın içinde kayboldu. Daduşu giriş kapısından dışarı fırlayıp yere çöktü. Sağ tarafı kızıl alevler sarmıştı ve gürültüler geliyordu. Deste deste yığılı sazlar duman tüterek yanıyordu. Bazı yerlerde yere düşüp kırılmış kandillerden saçılan yağ yerleri ve duvarları tutuşturuyordu. Daduşu yanaklarından göz yaşları süzüldüğünü fark etmedi bile. Ağaçlarla duvarların kenarları arasında gölgeler bir o tarafa bir bu tarafa kaçışıp duruyordu. Evin Babil'e bakan arka tarafından savaş sesleri çınlıyordu. İnsanlar öksürüyor, küfür ediyor ve bağırıyordu. Tüm bunlara bir de yanan kuru odunların çatırtısı ekleniyordu.

Bu arada rüzgâr şiddetlenmiş ve çölün kumlarını havaya savur-

maya başlamıştı. Daduşu savaş gürültüsünün geldiği yöne doğru koşmaya başladı. Önüne çıkan gölgeleri vuruyor ve hızla yanından geçen karaltılara karşı kendini koruyordu. Öfkeden gözleri kararmıştı. Ahırın yanından geçerken can çekişmekte olan bir koyundan dökülen kanlara basınca ayağı kaydı. Ahırın içinden inleme sesleri geliyordu. Etrafı dışkı ve yanmış tüy kokusu sarmıştı. Ahırdan çıkan duman, alevlerle birlikte gökyüzüne yükseliyordu. Rüzgâr dağılan dumanı Daduşu'nun ardından sürüklüyordu. Göz ucuyla göçebelerin keçileri çekiştirerek yanlarına almalarını seyretti. Adamlar içinde su olmayan kanala atlayıp karanlığa karışıyor, fasulye bahçelerini çiğneyerek kızıl alevlerle yanan bölgeyi terk ediyorlardı.

Daduşu'nun başının üstünden vınlayarak iki ok geçti. Delikanlı okların çıkardığı rüzgârı hissetmişti. Ardında boğuk bir çığlık işitti. Her yer kan gölüne dönmüştü. Aniden önünde ketenden yapılma bir pelerin giymiş olan bir adam belirince, hiç düşünmeden tüm gücüyle baltayı üzerine indirdi. Baltanın ucu eti yardı ve kemiğe saplanıp kaldı. Önündeki karaltı haykırarak arkasını döndü ve bu hareketi keskin metalin kaburgalarından çıkmasına sebep oldu. Bir an için adam sapsarı yüzünü Daduşu'ya döndü ve kocaman gözlerle ona baktı. Sonra boğuk bir çığlık daha atarak yere yığıldı. Daduşu hem tir tir titriyor, hem de vücudunun tüm gözeneklerinden ter boşanıyordu. Yerde can çekişen adamın üstünden atladı ve ahıra baktı. Çatısından duman ve alevler fışkırıyor, toz bulutlarıyla birlikte havaya kıvılcımlar yükseliyordu. Daduşu'nun genzi yandı ve uzun uzun öksürdü. Önünde rüzgârdan savrulan su kamışlarının arasından koşan karaltılar vardı. Kanal bendini aşarak batıya gidiyorlardı.

Birden kürek kemikleri arasına bir darbe indi. Öne doğru düşerken ensesinde ve kafasının arkasında yakıcı bir acı hissetti. Kendini kaybederek elindeki silahı yere düşürdü. Daduşu bir palmiyenin gövdesine çarptı ve yamaçtan aşağı yuvarlanarak çıtır çıtır kırılan sazların arasına düştü. Sonra suya yuvarlandı ve pek güçlü olmayan akıntının etkisiyle sürüklenmeye başladı.

Soğuk su onu ayıltmıştı. Artık acı falan hissetmiyordu. Kendine gelir gelmez önce panik içinde çırpınmaya başladı, fakat hemen sonra

sakinleşip kendini akıntıya bıraktı. Ansızın sazların ve titreyen ışıkların arasında bir okçu belirdi. Etrafına bakınıp yapması beklendiği gibi okunu yayına yerleştirdi ve kirişi gerdi. Yaydan fırlayan ok vınlayarak sazların arasından geçti ve suya çarptı. Daduşu nefesini tutup bacaklarını kımıldatmadan dalmaya çalıştı.

Bir sonraki oku ne duydu, ne de gördü; fakat ok omzunu sıyırarak suyun içindeki çamura saplanmıştı. Okçu etrafına dönüp baktı ve diğer göçebelerin yanına doğru yürümeye başladı. Adamların gölgeleri kıvrım kıvrım kum yığınlarının üstünde gittikçe uzuyordu.

Daduşu kıyıya yüzdü. Çamurların üstünde sazların arasından yürüdü sendeleyerek ve yamaca tırmanmaya başladı. Yukarı ulaşınca kendini kaybederek yere yığıldı. Çevresindeki her şey bir anda kapkaranlık, dipsiz bir kuyuya dönüştü.

Soğuktan kaskatı kesilmiş olmasına rağmen, Daduşu'nun tüm vücudu titriyordu. Dişleri birbirine çarpıyordu. Gözlerini açmaya ve öksürerek boğazındaki kumlu acı balgamı çıkarmaya çalıştı. Sazların içine ağzındaki otla dolu sıvıyı tükürdü. Sırtındaki yara artık kanamıyordu. Sanki şiddet dolu bir kâbustan uyanmış gibiydi; ama biliyordu ki gece yaşanan yağma ve ölüm gerçekti. Daduşu kurumuş çamurla kaplı ellerini koltuk altlarına sokarak etrafına bakındı. Tozdan kızıla bürünmüş sisin ardındaki uzak şehrin duvarlarına, günün ilk ışığı düşmek üzereydi.

Etrafı soğumuş duman ve yanmış boynuz kokusu sarmıştı. Çatıların ve ahırın son kalıntıları da çatırdayarak yıkılıyordu. Daduşu derin derin nefes alıp verdi. Bakışları artık o kadar bulanık değildi. Herkes ölmüştü. Her şey gibi asma bahçeli ev de yerle bir olmuştu, hayvanların hiçbiri yaşamıyordu. Burada artık hiçbir şey yok. Bilmiyorum... İsten simsiyah olmuş duvarlara yaklaştı. Duvarlarda bir parmak genişliğinde yarıklar vardı. Her yanını çaresizlik kapladı. Midesine sanki koca bir taş oturmuştu. Karşısına çıkacak olan görüntüyü tahmin ediyor ve soğuk terler dökülüyordu. Boğazına acı acı yanan bir şeyler düğümlenmişti. Soluğunu tutarak güvensiz adımlarla kölelerin kaldığı odaya ilerledi.

Kapı eşiğinde Buriaş parçalanmış bir kafatasıyla yatıyordu. Kan,

saç ve beyin parçaları yer yer birikintiler oluşturmuş, soluk renkli parçalar etrafa saçılmıştı. Daduşu ancak bir eliyle gözlerini kapatarak bu yarı karanlık odaya girmeye cesaret edebildi. "Herkes öldü. Her şeyi çaldılar" diye mırıldandığını fark etti sessizce. Kendi sesini bile tanıyamıyordu artık.

Korkudan ne yapacağını bilemeyerek duvar boyunca sendeledi. Yerdeki büzülmüş cesetlere basmamaya gayret ederek koşmaya başladı. Güneşin ilk ışıkları alana vurmaya başlayınca duvarın durumu tüm çıplaklığıyla meydana çıktı. Kapı ve pencereler, içlerinde korku ve yıkım görünen siyah birer delik haline dönüşmüştü. Daduşu fısıldayarak uzun bir dua okudu.

"Anne, baba, Siachu, Sharmadu... Shindurrul... Neredesiniz?"

Sharmadu'yu ahırda buldu. İçerideki saman, hayvan dışkısı, yırtılmış elbise parçaları, urganlar ve bir zamanlar hayvan derisi gerili olan boş çerçeveler, haydutların ne çalacaklarını iyi bildiklerini gösteriyordu. Ahırın kapısından içeri ışık sızıyordu. Sharmadu sırt üstü yerde yatıyordu. Uzun bacakları iki yana ayrılmıştı, cinsel organı ve baldırları kan içindeydi. Çırılçıplaktı ve vücudunda derin kesikler, tırnak izleri ve morluklar göze çarpıyordu. Belli ki ölesiye dövülmüştü. Eşek semerlerinden birinin ipiyle sıkılan boğazından kanlar sızıyordu. Sharmadu'nun kafasından iki arşın ileride, yalağın yanındaki tezeğin içinde, sarı pelerinli bir adamın cesedi yatıyordu. Bu göçebenin kafasının arkasında babasının baltası saplıydı ve neredeyse yumruk büyüklüğünde bir yara açmıştı.

Sharmadu'nun kolları yanlara açılmıştı ve parmakları sanki Daduşu'nun duymadığı yardım çığlıklarını atarken onu arar gibiydi. Daduşu kendine gelmek için silkelendi. İçine hançer gibi saplanan acı sanki göğsünü delip çıkacaktı. Gördüklerini anlıyor, bundan sonra görecekleri ödünü patlatıyordu.

Yıkılmış, dökülmüş ve sallanan çatı parçalarından oluşan birbirine girmiş harabenin içindeki palmiye odunları ve su kamışı artıkları hâlâ için için yanıyor, gökyüzüne kalın sütunlar halinde acı bir duman yükseliyordu. Ufuktan güneş kıpkırmızı yükselmeye başlamış olsa da, henüz dünyayı ısıtmıyordu. Tarlaların üstüne, ağaç ve çalıların arasına

ince bir sis çökmüştü. Daduşu ayak izleriyle dolu toprağı ve çiğnenmiş ekinleri düzeltti. Yere devrilmiş olan saz çiti kaldırdı ve nal izlerini sildi. Sonra zorlukla kendini evin içine attı.

Annesi masanın üstünden yerdeki taş sıraya kaymıştı. İnce, kansız yüzü, donuk gözlerle Daduşu'ya bakıyordu. Saçı çözülmüştü ve ıslak bir bez gibi yere sarkıyordu. Her yerde kırık çanak parçaları ve yemek artıkları vardı. Annesinin eli ocak ile odun yığınının arasındaki boşlukta duran hançere uzanmıştı. Bu elde artık bir tek yüzük, bilezik, gümüş, bakır ve taştan yapılmış kolye yoktu artık. Daduşu masaya dayanıp bu donuk bakıştan bir anlam çıkarmaya çalıştı. Boğazındaki hançerin neden sapına kadar itildiğini açıklayan bir ipucu ya da bunun gibi bir şey. Fısıldadığında sesi çok kalın çıktı.

"Baba? Siachu?"

Avluyu bir an anımsadığı gibi gördüğünü sandı, fakat zihnindeki görüntü yıldırım hızıyla değişti. Asmalar duvarlardan sökülmüştü, dalları kırılmıştı. Kireç karıştırdıkları kaplar kırılmış ve duvarlarda kazıkların çıkmasıyla üç yüksek boru genişliğinde delikler açılmıştı. Paramparça olmuş ve koparılmış yaprak yığınının tam ortasında Utuchengal sırtüstü yatıyordu. Sağ yanağında, boynunda ve göğsünün iki yerinde kırılmış ok paçaları saplıydı. Belli ki çok yakın mesafeden atılmış ve çok derine girmişlerdi. Duvarların arkasından ağır ağır ilerleyen birinin ayak sesleri duyuldu.

Daduşu ürperdi ve dışarı koştu. Çaresizce silahına bakındı ya da silah olarak kullanabileceği herhangi bir şey aradı. Yarı yabancı, yarı tanıdık bir karaltı, palmiye ağaçlarının içinden çıkıp yamaca doğru yürüyordu. Baştan aşağı çamura batmıştı; kurumakta olan çamur elbiselerinden ve cildinden dökülüyordu. Daduşu heyecanla bağırdı:

"Shindurrul!"

Sonra tutukluğunu üzerinden atıp tacire doğru koşmaya başladı. Adam şaşkınlıkla güneşe karşı gözlerini kırpıştırıyordu. Yüzü çaresizlik, öfke, hüzün ve tozdan ibaret bir maskeydi sanki. Alnından aşağı yol yol ter akıyor ve gözlerindeki yaşlar, yüzündeki kanlara karışıyordu.

"Keçi beceren pislik herifler!" Shindurrul'un ağzından çıkan bu öfke dolu sözler, havada şaklayan bir kırbaç etkisi yarattı. "Şu yaptıklarına bir bak."

Sağ elinin yardımıyla sol elini kaldırdı. Bütün yüzüklerini almışlardı. Yüzük parmağı ile orta parmağının ilk boğumlarının yerlerinde de yeller esiyordu. Yaralarını kemerinden kopardığı deri parçalarıyla sarmıştı. Nihayet düz alana ulaştı ve gözlerini Daduşu'nun yüzüne dikti. Kafasını yana eğerek kaşlarını kaldırdı. Alnından kumlar dökülüyordu. "Beni zorla beraberlerinde götüreceklerdi. Marduk'un öfkesi adına, kendimi ellerinden zor kurtardım ve koşmaya başladım. Komşuların yanından, ateşe doğru koştum. Ailen?.."

"Hepsi öldü." Daduşu bakışlarını ayak parmaklarına indirdi. "Siachu nerede? Onu bulamadım."

"Hepsi mi?" Shindurrul, Daduşu'yu kendine çekip göğsüne bastırdı. İkisi de yorgunluktan zor ayakta duruyordu. Bir süre sonra tacir Daduşu'nun kulağına eğildi ve fısıldayarak:

"Siachu'yu onlar götürdü. Kaçırdılar yani. Yaşıyor, ama ben ona yardım edemedim. O piçleri takip etmek için artık çok geç. Komşunuz bile onu duymamış. Nasıl yardım edebiliriz, elimizden ne gelir, bilemiyorum."

Daduşu'nun yanakları çatlayan çamura ve Shindurrul'un elbiselerine sürünüyordu. Tacir onu omuzlarından kavrayıp, kollarını açabildiği kadar uzağa itti.

"Komşular evle ilgilenir. Biz buradan gidelim ve nöbetçilere olup bitenleri anlatalım. Yaralarıma bakacak bir hekime ihtiyacım var. Yarın gereken neyse yapılacaktır. Korkma artık, oğlum. Sen benimle oturursun. Gereken her şeyi halledeceğim. Gel şimdi."

Daduşu olur anlamında başını öne salladı. Tacir kesilen parmaklarındaki kurumuş kanla kaplı yaralara baktı ve zarar görmemiş eliyle Daduşu'yu tutup siyah duvarlar boyunca çekiştirerek götürdü. İkisi birlikte bal rengi güneşe doğru yürüdüler. Daduşu dönüp ardına bakmaya cesaret edemiyordu. Yerdeki sisin üstünde bir güvercin sürüsü toplandı ve yeni ekilmiş tarlaların üstünden uçmaya başladı. Daduşu'nun gözleri yanıyordu. Artık ağlayamıyordu. Bir palmiye ağacına yaslandı ve kusmaya başladı; beş adım önünde ise tacir yüzünü çevirmiş onu bekliyordu.

3.TACİRİN EVİNDE

Bent yolunun iki tarafında sıra sıra hurma ağaçları uzanıyordu. Yolun ucu insanın gözünü alan bir ışığa gider gibiydi. Daduşu yüzünü ovuşturarak Shindurrul'u takip ediyordu. Bendin sonunda iki büyük su seddi arasından Buranun akıyordu güneye doğru. Suyu azdı ve akıntısı tembeldi. Nehrin geniş yüzü neredeyse hiç kıpırdamayarak kocaman duvarları ve güneşi olduklarından daha büyükmüş gibi yansıtıyordu. Duvarlar otuz adam yüksekliğinde bembeyaz yapılardı. Tepelerinde köşeli taçlar, heybetli çıkıntılar ve dar rampalar vardı. Daduşu bu muhteşem yapıları seyredecek durumda değildi. Suyun kıyıya vururken çıkardığı sesle sallanan palmiyelerin çıtırtılarını ve dallarının hışırtılarını bile sanki bir sis bulutu ardından duyuyor gibiydi. Duyduğu ağrı ve yorgunluktan dolayı, Shindurrul'un söylediklerinin tek kelimesini bile anlamıyordu artık.

"Gel, oğlum. Salcı işte orada. Karşıya geçmeliyiz." Boğuk sesler çıkararak öksürdü. "Elim fena halde sızlıyor."

Daduşu bent yolunun sonuna kadar tacirin arkasından yürüdü. Gökyüzünün rengi soluktu ve şehre doğru dağınık bulut kümeleri bir perde gibi ağır ağır ilerliyordu. Geçen fırtınanın kaldırdığı tozdan sonra, Güneş Tanrısı Şamaş'ın yıldızı parlıyordu. Bundan önce de binlerce kez kara bulutlar şehrin üstünü kaplayıp, sonra dağılmıştı. Salcı dallardan, deriden ve palmiye ağacından yapılmış düz keleğin üstünde uyuyordu. Shindurrul bağırmaya başladı:

"Bizi karşıya götür, Guruş salcı. Çabuk ol. Artık dayanamıyorum."

Elini yukarıda tutuyordu. Yine elindeki çamurdan kan sızmaya başlamıştı. Shindurrul'un toz toprak içindeki yüzü gri ve çökmüş görünüyordu. Salcı esneyerek kalktı. Sallanarak doğruldu ve onları süzdü. Hiçbir şey söylemeden uzun sopasını eline alıp ucundaki deri halkayı bileğine geçirerek düğümledi. Daduşu'ya eliyle işaret etti.

"Bana yardım et."

Birlikte salı itmeye başladılar. Yağlanmış deri iri kum tanelerinin üzerinde kayarak suya indi. Tacir sallana sallana salın ön kısmına yürüdü ve iple örülmüş kenarlardan tutunarak oturdu. İnliyordu. Salcı, Daduşu'nun salın arka bölümünde yerini almasını bekledi. Homurdanarak elindeki gönderle salı nehrin yavaş sularına itti. Sal yeterince hızlandığında küreklere sarıldı. Yolun üçte birini nefes nefese tamamlayıncaya kadar hiç konuşmadı.

"Seni, Guruş, daha dün karşıya geçirdim."

"Evet." Shindurrul eğilip avcuyla su aldı ve yüzünü yıkadı. "Ve o lanet olası Amurrum'lar parmaklarımı kestiler. Yüzüklerimi almak için. Onun da ailesini öldürüp evini yaktılar."

Başıyla şehre bakmakta olan delikanlıyı işaret etti. Daduşu az sonra arkasına döndü, kanalların su çıkışlarındaki kamışların, palmiyelerin ve tulumba kalaslarının sisin içinde nasıl küçülüp kaybolduğunu seyretmeye başladı.

"Onu da karşıya taşıdım. Yarım ay önce."

"Evet." Daduşu içinde buz gibi bir boşluk hissetti. Bu his içinde büyüyüp şakaklarına kadar yükselerek dermansızlığına karıştı.

Bir süre sonra salcı gerinerek konuşmaya başladı: "Göçebeler, değil mi? Küstah çöl haydutları. Pislikler."

"Tekrar tekrar geliyorlar." Shindurrul dirseğini zorlukla dizine yaslayabildi. "Onların izini sürecekler ve cezalandıracaklar. Ama bu ölenleri geri getirmiyor ki."

"Bütün bir aşiret oradaydı, değil mi?"

"Yüzlerce adam vardı." Daduşu dalgın dalgın sarayın çatısına ve zigguratlara baktı. Sanki köşeli köşeli katlanmış kayalar gibi gökyüzüne yükseliyorlardı ve gölgeleri ta nehre kadar uzanıyordu. Salcı salın kenarından suya tükürdü.

"Hammurabi onlara öfke kusacaktır ve üstlerine bir sürü asker yollayacaktır."

Sal nehir kıvrımının sakin suyunda dönerek ilerliyordu. Salcı gönderini sığ suyun dibine batırdı. Dört sıra ağaçlarla ve otlarla kaplı kıyı çok yakındaydı. Su bendinin üstündeki yolda yüklü bir öküz arabasının tekerleri yoldaki taşları ezerek ilerliyordu. Gıcırdayan tekerlerin sesi duvarın dibinde yankılanıyordu. Su bendinin üst tarafında otlayan koyunların etrafında bir köpek koşuşturuyordu. Havlaması sabahın bu erken saatlerini keskin bir bıçakla parçalıyormuş gibi geliyordu insana. Bir esinti iskeledeki suyun üstünü hafif ürpertti ve şehirden değişik kokular taşıdı. Sal her zaman olduğu gibi yine yolundan ayrılıp dalgakıranın arkasındaki kör noktaya ve ulu kapı anlamına gelen Kagal-Mach'a doğru ilerledi. Kıyıdaki çelimsiz su kamışlarını hışırdatarak bir çırpıda salcı salın ön tarafını Hiritum adı verilen su bendinin kumuna çıkardı. Shindurrul sağlam elinin parmaklarıyla çizmesinin içinden bir bakır para çıkartıp salcıya verdi.

"Sağol, Guruş. Yarın, ya da yarından sonra, yine karşı kıyıya gitmek zorundayım." Sağ eliyle kuzey batı yönünü gösterdi. Salcı Daduşu'nun omzuna dokunarak onu salladı.

"Ben de ya burada, ya da karşıda olacağım. Uyan, oğlum."

Tacir ve Daduşu, arkalarından hızla üzerlerine gelmekte olan bir savaş arabasının önünden kaçtılar. Arabaya koşulmuş katırlar ter içinde kalmıştı. Arabacı deri dizginlere iyice asılmıştı. Askerlerin suratlarına ise ağır bir yorgunluk çökmüştü. İkiyüz adım sonra kendilerini şehrin erken kalkan insanlarının kargaşasının içinde buldular. Başlarının üstünde çamaşır sepetleri taşıyan köle kızlar, kayıklarına av malzemesi taşıyan balıkçılar, göbekli testilerde pis kokulu deriler taşıyan sepiciler. Sepetçiler soydukları ince sopaları suya yatırıyordu ve nehrin aşağısında gemi direkleri gökyüzüne yükseliyordu. Taş kaplı yolda yürürlerken çizmelerinin ıslak tabanları şıpırdıyordu. Shindurrul kapıdaki nöbetçinin kolunu çekiştirdi.

"Buradaki Redum sen misin?"

Yırtık bir deri ceket giymiş olan adam ilerideki parlak zırhlı muhafızı işaret etti.

"Bairum şuradaki adamdır, adı Hyarush."

"Gidip ona söyleyeceğim." Shindurrul kolunu Daduşu'nun omuzuna attı ve kapının sağ kanadına doğru ilerledi. Sonra Hyarush'un önünde durup elinin içiyle hafifçe omuzuna vurdu.

"Beni herkes tanır: Ben tacir Shindurrul'um." Sesi giderek sertleşiyordu. "Saray okulunun en iyi öğrencisi ve kralın mültezimlerinden Utuchengal'in oğlu olan bu genç adamın ailesini katlettiler. Siz de rahat kulübenizde oturmuş bekliyorsunuz. Ben ellerinden kurtuldum, fakat ağır bir bedel ödedim."

"Ne diye bana bağırıyorsun?" diyerek başparmağını kemerine taktı muhafız. "Benim görevim şehir kapısını beklemek, çölü değil."

"O ayakta uyuyan yüzbaşına söyle bunu!" Shindurrul birkaç adım uzaklaştıktan sonra geri dönüp küfürler savurdu. "Belki o zaman saraydaki efendimiz de olup biteni öğrenir. Haydutlar batıya doğru kaçtılar ve onun kız kardeşini de beraberlerinde götürdüler. Aklınıza bana soracak bir şeyler gelirse, ben tacir Shindurrul'um ve Hoş Kokular Sokağı'nda oturuyorum."

"Sen merak etme, tacir. Şimdi haberciyi yolluyorum. Buraya gel, Adasi!"

"Hiç olmazsa biraz gözlerini açtık. Eve gidelim, Uş."

Elli adım ilerledikten sonra sola döndüler. Sonra sağ köşeden dönüp beyaz ve toprak rengi duvarlarla çevrili dar bir sokağa girdiler. Duvarların yan taraflarında eni çok dar kapılar gizlenmişti. Daduşu ilgisiz bir şekilde duvarların bittiği köşelerde sırlanmış büyük tuğlaların üstündeki yazıları okuyordu. Shindurrul kapının metal aksamını temizleyen yaşlı bir adamı kenara itinceye kadar hızlı hızlı yürümeye devam ettiler.

"Çabuk, Chassir. Doktora koş. Bachdilim hemen buraya gelsin. Görüyor musun?"

Yaşlı adam kesilmiş parmakları görünce elindeki bezi derhal yere fırlattı ve koşup gitti. Shindurrul'un ardından kapı gürültüyle kapandı. Tacir artık serin ve loş bir odadaydı ve inleyerek Daduşu'yu evin içine doğru itmeye devam ediyordu.

"Buriaş! Belanim! Buraya gelin! Şarap, yemek, banyo. Mar-

duk'un nefreti adına! Ben burada kan kaybından ölürken, siz tembeller neredesiniz?" Sesi fazla yüksek çıkmadığı halde konuşması Daduşu'nun ürpermesine neden olmuştu. Az sonra dar kapılar ve kalın perdeler arkasındaki ev halkı uyanmaya başladı. Avludaki köpekler havlayarak onlara doğru koşmaya başladılar; Daduşu'ya hırlayıp Shindurrul'un bacaklarına atlıyorlardı. Evin dört bir yanından köleler ve hizmetkârlar çıkıyordu. Bir kadın çatı katının merdivenlerinden aşağı indi. Shindurrul'un sakalından ve giysilerinden hâlâ çamurlar dökülüyordu. Bu haliyle telaşlı insan kalabalığının ortasında durmuş bağırıyor, çağırıyor, istiyor ve emrediyordu. Daduşu'yu göstererek bir şeyler diyordu ama o her şeyi duymasına rağmen etrafta olup bitenleri pek anlayamıyordu.

İki kız dikkatle Daduşu'yu kollarından kavrayıp merhem ve baharat kokulu bir odaya götürdüler. Bakır bir kazanın altında odun kömürünün beyaz alevleri görünüyordu. Yarı çıplak bir kız uzun bir çubukla kandillerin fitillerini tutuşturdu. Diğer kızlar da yerdeki dört köşeli boşluğa sıcak ve soğuk su doldurdular. Düğme gibi gözleri olan kel kafalı ve buruşuk suratlı bir adam, iki eliyle taşıdığı bir testi getirdi. "İç, oğlum" dedi gülümseyerek. "Sana iyi gelecektir. Uzun süre uyursun."

"Teşekkür ederim."

Bitkilerle karıştırılmış ve balla tatlandırılmış sıcak şarap, gerçekten de insanın uykusunu getiriyordu. Daduşu zihninin de artık gözleri gibi pırıl pırıl olduğunu anladı. Boş kâseyi bırakırken elleri titriyordu. Sanki kalbi daha hızlı ve güçlü atmaya başlamıştı. İçini açıklayamadığı bir güç doldurmuştu. Kızlar onu soyup basamaklardan aşağıya, sıcak ve hoş kokulu suyun içine indirdiler. Daduşu kendini kızların eline bıraktı ve suyun içine oturdu. Kafasından aşağıya boşalan sular, üzerindeki tüm pislikleri ve teri alıp götürüyordu. Tenine sert fırçaların, sabun köpüğünün ve yumuşak bezlerin değdiğini hissediyordu. Okun sıyırdığı yer tekrar kanamaya başlamıştı, fakat kuru bir bez ile bir parça merhem acıyı derhal kesti.

Daduşu'nun dizlerinin arasına kahverengi kir ve köpük yayılmıştı. Ensesinden aşağı son bir kez soğuk su döktükten sonra kızlar onu

koltuk altlarından tutup kaldırdılar. Siyah saçlı bir kadın elindeki beyaz örtüyü açtı ve Daduşu'nun gövdesine sardı, onu kendine çekerek örtünün uçlarını sırtında birbirine bağladı. Bu anda Daduşu'nun anıları kızgın bir demir gibi bağrını dağlamaya başladı. Gözlerinden yaşlar süzülüyordu. Bu kadın çok fazla olmasa da annesine benziyordu. Hareketleri ve tavırları aynıydı. Başını öne eğerek yere baktı.

"Tamam, geçti" diyerek onu teselli etmeye çalıştı kadın kalın sesiyle. "Şimdi uyuyacak ve her şeyi unutacaksın, küçüğüm."

"Ben..." Daduşu yutkunarak kadının iri gözlerine baktı. Kadının yüzü sanki suya yansıyan bir akis gibi dağıldı. "Herkes öldü. Kız kardeşim de kaçırıldı."

"Burada güvendesin. Çok uykun gelecek. İnanna sen uyurken başında bekleyecek. Gel."

Kadın kolunu Daduşu'nun beline kaydırarak onu banyonun içinden çıkardı. Serin yerlerden ve yumuşak postların üstünden geçerek avluya çıktılar. Sonra yine loş bir odaya girdiler. Odanın duvarları oldukça yüksekti ve tavanın altında küçücük bir penceresi vardı. Kadın Daduşu'nun üstündeki örtüyü omuzlarından aldı ve onu yatağa yerleştirdi. Sonra çarşaf ve keten örtüleri dizlerine gelecek şekilde çekip üstünü örttü. Daduşu ona göz kırptı ve kadın gülümseyerek elini onun alnına koydu.

"Şimdi uyu. Shindurrul yapılması gerekeni yapar. Yarın her şey daha farklı görünecek. Tanrılarımız bazen çok zalim olabiliyorlar, oğlum."

Daduşu gözlerinin ağırlaşıp kapandığını hissetti; sonrası derin bir hiçlikti.

Üç renkli bir ışık demeti örtünün altına doğru uzanıyor, karşı duvara çarpıp kırmızı, sarı ve mavi renklerle ışıldıyordu. Daduşu'nun gözleri bu ışığa alışmıştı. Kerpiç tuğlalarla örülü duvarın içine yerleştirilmiş el büyüklüğünde bu cam parçalarına bakıyordu. Odadaki her eşya ve nesne bu garip ışıktan dolayı parlıyor ve ışıldıyordu. Duvardaki boşluklarda ince yontulmuş gemiler, yanında garip desenleri olan çanaklar, bardaklar ve testiler vardı. Yabancı birtakım tanrıların küçük heykelleri

sanki geldikleri yabancı ülkelerle ilgili hikayeler anlatıyordu fısıldayarak. Aynı parlak odundan yapılmış içi yontulmuş ağaç, fildişi ve değişik metallerden yapılmış figürlerle dolu sandıklar gibi.

Duvardaki benekli ardıç ağacından yapılmış askılarda değerli süslemeleri ve işlemeleri olan elbiselerin arasında kendi giysileri asılıydı. Tertemiz yıkanmışlardı. Duvarda asılı bir çerçevenin altında geniş koltuklar, sehpalar ve tabureler duruyordu. Tüm bunlar odundan ve ustaca örüldükten sonra kireçlenerek mum kaplanmış hasırdan yapılmıştı. İki sıra fayans arasında kahverengi, siyah ve kırmızı figürler çizilip boyanmıştı ve çevresine kenar süslemeleri yapılıp sarmaşıklar dolanmıştı. Bu süslü şeylerin arasında masal hayvanları da yer almıştı: Kanatlı aslanlar, kuş kafalı ve aslan pençeli yaratıklar, dev boynuzlu boğalar. Bazı resimlerde bir tacirin hayatından bazı kesitler de vardı.

Daduşu ayağa kalkıp kamış zeminin üstüne yayılmış yumuşacık halıların üstüne bastı. Giysisini alıp kalçasına sardı ve kuşağını iyice düğümledi. Sonra yuvarlak kesimli gömleğini üzerine geçirdi. Keten kumaş, yağmur sonrası kokan çiçekler gibi kokuyordu. İki ya da üç arşın kalınlığındaki duvarların arasındaki sessizliğin içinde Daduşu midesinin guruldadığını hissetti. Ansızın tahta ve kamışlardan yapılmış kapı yere sürtünerek aralandı. Bir kız aralıktan başını uzatıp gülümsedi.

"Benim, Shinkasi, Daduşu. Elini yüzünü yıkayıp efendimin yanına gideceksin. Kahvaltı için. Acıkmış olmalısın."

"Şimdi... sabah mı?" Shinkasi kıkır kıkır gülerken o sandaletlerini arıyordu.

"Güneş doğalı neredeyse bir saat oluyor." Dört parmağıyla ona gelmesi için işaret etti ve önünden yürümeye başladı. Banyoda kilden bir çanak, bir testi ve havlular buldu. Uzun uykunun izlerini soğuk suyla yüzünden akıtırken, bir yandan da yerdeki sırlı fayansları seyrediyordu. Suyun akması için açılan deliğin dışındaki tüm zemin bu fayanslarla kaplanmıştı. Kullandığı çanaktaki suyu boşaltıp çalkaladı, sonra da fildişi bir tarakla saçlarını taradı: Yalnızca Hammurabi'nin sarayı Shindurrul'un evinden daha muhteşem olabilirdi! Derin bir nefes alıp geniş ahşap balkonun altında durdu. Avlunun zeminindeki döşeli taşların Agurru denilen zikzak desenini görünce birden ürperdi.

Dün olup bitenler aklına gelmiş ve başından aşağıya kaynar sular dökülmesine neden olmuştu.

"Bu tarafa gel" diye bağırdı köle kız. "Çalışma odası burada. Efendim Shindurrul bekliyor."

Daduşu'nun midesi tekrar guruldadı. Kendisinin, köle kızın ve Shindurrul'un dışında herkes uyuyor diye düşündü. Shinkasi girişin yanından bir kapı açtı ve odanın içine işaret etti.

"Teşekkür ederim." Daduşu yattığı odanın üç katı büyüklüğündeki odanın içine doğru ilerledi. Tavandan başlayıp kuzeye bakan duvarın ortasına kadar yarım daire şeklinde gümüş ve altın renklerde sırlanmış fayanslar dizilmişti. Shindurrul kocaman masasının geniş bölümünde oturuyordu. Daduşu güçlükle fısıldayabildi:

"Günaydın, Damgar. Çok uyumuşum. Şimdi ne yapacağımı bilmiyorum."

Shindurrul taburelerden birine işaret etti. Keten bir örtü serili olan masanın üstünde çanaklar, taslar ve tepsiler vardı.

"Ye, oğul." Sesi hâlâ çatallı çıkıyordu. Gür kaşlarının altından gözlerini bir şeyler ararcasına Daduşu'nunkilere dikti. "Ye ve beni iyi dinle. Seninle konuşmalıyım. Neden olduğunu biliyorsun; Marduk'un kılıcı adına - artık her şey değişti."

Daduşu ekmek dilimlerini ve yağda kızarmış balıkları, peyniri, baharatlı bitkileri, ince kesilmiş ve kızarmış et dilimlerini ve bardağı görünce ne kadar acıktığını anladı. Shindurrul çoktan yemişti. Önündeki tabak çanağın içi yemek artıklarıyla doluydu. Daduşu tepsiden bir et dilimi alıp içine bir parmak büyüklüğünde peynir koyup sardı, üstüne tuz ekti ve ağzına götürüp ısırdı.

"Kaç yaşındasın, Uş? Onaltı, doğru mu?"

"Evet, babam." Önemli bir adama karşı duyulan derin bir saygıyı ifade eden bu hitap şeklini kullanırken çekinmişti Daduşu.

"O zaman -dur bir hesap edelim- ondokuzbuçuk ay, beşyüzelli günün daha var neredeyse. Sen Sumer ülkesinin sanat dili ile konuşma ve yazı dili olan Akadca'yı biliyorsun. Öğretmenlerin senden memnun." Omuzlarını kaldırdı. "Yalnızca hesap konusunda pek o kadar iyi değilsin."

Daduşu kil bardağa üzüm suyu döktü. "Ben ilk yılımdan sonra tek bir kere bile sopayla dayak yemedim."

Shindurrul yüzünü ekşitti. "Bu çok zor bir hayat." Yeni taranıp lüleler halinde kıvrılmış hoş kokan sakalından peynir kırıntıları topladı. "Sabahtan akşama kadar, altı yaşından itibaren, sadece altı boş günün varken bir de babanın evindeki iş... Edubba'da pek gülecek bir şeyiniz yok. Üçüncü bir dilde yazmayı öğrenebileceğini düşünüyor musun? Nasıl konuşulduğunu ise sonradan başka bir yerde öğrenirsin."

Shindurrul'un önünde balla karıştırılmış sıcak süt duruyordu. Daduşu:

"Ben her iki dili de okuyup yazabiliyorum. Neden bir üçüncüsünü öğrenemeyeyim? Evcil ve vahşi hayvanların listesini ve balıklar, bitkiler, ağaçlar ve vücut parçaları hakkında her şeyin yazılı olduğu tahtaları da biliyorum. Hepsini ezberledim. Bazı işaretlerin ve alametlerin anlamlarını da."

"Birkaçını da unutmuş olmalısın."

Shindurrul'un koyu gözleri üstünde odaklanmıştı. "Şehir çizelgelerini, kanalları, kartaldan tut ardıç odununa kadar hayatta bazı şeylerin önemini de biliyorsun herhalde?"

"Bunu öğrenmeliyiz, Damgar."

Bu serin oda birçok olağanüstü eşyayla doluydu. Etrafına baktıkça Daduşu'nun başı dönüyordu. Shindurrul işaret parmağıyla yağ lekeleriyle dolu peçeteye vurdu. Eli beyaz sargılarla sarılmış ve bir bezle boynuna göğüs hizasında asılmıştı. Soluk, gri kırışıklıkların arasındaki çukura kaçmış gözlerinde hâlâ acı bir ifade vardı. Tacir sanki babasıyla hasat ve fiyatlar konusunda pazarlık eder gibi konuşuyordu Daduşu'yla.

"İyi hesap yapabilir misin, Uş? Altmışla hesap yapabilir misin? Kesirlerle yapabilir misin? Sayıların kökleri? Bir duvar için kaç tane tuğlaya ihtiyaç olduğunu? Çevresinden çapını ve tam tersini bulabilir misin? Ve takvimle, ayla ve güneşle hesap yapabilir misin?"

Daduşu ekmeğine tuzlu tereyağı sürdü ve çaresiz bir ifadeyle gülümsedi. Shindurrul'un ona tüm bu soruları neden sorduğunu bilmi-

yordu. Ve bunu yaparken acaba neden bu kadar ciddiydi? "Tüm bunları öğreniyoruz. Sen de öğrenmek zorundaydın, benim babam."

Daduşu bıçağıyla bir peynir küpünü kesti. Shindurrul boynundaki altın ve deriden yapılmış bir iple göğsüne kadar sarkan silindir şeklindeki mührüyle oynuyordu. Daduşu lokmalarını çiğniyor ve onları bir üzüm suyuyla, bir sütle yutuyordu.

"Ben söz ettiğim dili hiç öğrenmedim. Oniki kere oniki kere altmış ve kullanımları. Bunlar çok önemli, Uş. Ondokuz ayda öğrenebilir misin?"

"Bilemiyorum. Ama vaktim olursa denerim, efendi Shindurrul."

"Diğer bildiğin yazılardan, yasalardan, doktorların bilgisinden daha zor değil. Beni iyi dinle, Uş! Senin gibi zeki bir çocuk bunu başarabilir. Biliyorum, sana garip geliyor ama, artık tarlada çalışmak zorunda değilsin. Tüm masrafını ben karşılayacağım. Bu bedele değeceğini ikimiz de biliyoruz."

Daduşu başıyla onayladı ama aklı çok karışmıştı. Artık sakin düşünemiyordu: Tacirin çalışma odası, okul, üçüncü dil. 'İnanna Güzeldir' kanalındaki ölüleri artık düşünmüyordu. Belki Shindurrul da bunu istiyordu.

Yaşlı adam elindeki bardağı bıraktı.

"Masraflar, efendi Shindurrul..."

Shindurrul'un gülümsemesi yorgun bir çöl tilkisine benziyordu. Birden gözleri parladı.

"Sekiz parmakla da onikiye kadar sayabilirim, oğulcuğum." Sesini yükselterek ve sanki söyleyeceklerini geceler boyunca üç kere düşünmüş gibi bir ses tonuyla konuşuyordu. "Ne de olsa ben saygıdeğer bir tacirim." Altı yeni yüzük taktığı elini kaldırdı. "Köle ve bekçiler kiraladım. Bu bana çok paraya mal oluyor: Günde altı gran gümüş kişi başına. Onlar ailenin topraklarını ve tımarı ekip biçecekler. Hasadı satın alıp para kazanacağım. Asma Evi'ne şimdiden birkaç hayvan götürüldü." Shindurrul bira testisini kenara itip masanın üstünden Daduşu'ya uzandı ve bileğini kavradı.

"Saraydaki vezir bu lanet olası saldırıyı öğrenmiş. Nehrin ötesine asker yollamışlar. Senin anlayacağın düşman takip ediliyor. Eğer onla-

rı yakalamayı başarırlarsa, Siachu da serbest kalacak. Ama çok fazla ümit etme, oğul." Bal kâsesinin ve fasulye püresinin arasına yerleştirdiği sağlam eliyle güçlükle masaya yaslanıyordu. Yüzü kızarmıştı, hızlı hızlı konuşuyordu. Daduşu'nun aklı karışmıştı, ama yemeğe devam etti.

"Birkaç gün sonra Asma Evi'nden sana ait olan eşyaları alırsın. Okulda kalıyorsun, değil mi? Eğer orada sıkılırsan ya da acıkırsan buraya gelip konuk odasında kalabilirsin. Kader aileni senden aldı; artık elimizden onlar için bir şey gelmez. Ama sen ve ben kendimiz için çabalamalıyız. Hedefimiz ne olabilir? Maceralarla ve mutlulukla dolu onurlu bir yaşam. Doğru mu?"

Daduşu tekrar başını salladı. Ağzı ekmek, tereyağı ve balıkla doluydu. Eğer Hammurabi'nin sağ tarafında yer alan önemli şahsiyet, Vezir Awelninurta şimdiye kadar onun varlığından haberdar değildi, ama bu değişmişti. Diğer öğrenciler onu kıskanacaktı. Bir süre sonra ise şöyle dedi: "Bunları bana neden söylüyorsun? Bunların hepsini niye yapıyorsun, babam?"

Tacir omuz silkti. Sesi oldukça keskindi.

"İngurakşak yaşlanıyor. Gemilerim ve kaptanlarım uzun yollara çıkıyorlar. Oldukça tehlikeli sahillere demir atıyorlar. Benim yerime düşünecek, davranacak ve konuşacak birine ihtiyacım var. Hemen yarın veya bir ay sonra değil. Ama iki yıl sonra. Eğer tamamen akılsız değilsen, Jarimadad ve Gimilmarduk'la seyahate çıkabilirsin. Daha önce ruhunu teslim etmezsen tabii."

Konuşmasına ara verip bir gemi modelini uzun uzun inceledi.

"Benim bir sürü kızım var, ama hiç oğlum yok. Seni ve aileni dokuz senedir tanıyorum. Sana güvenebileceğimi biliyorum."

Daduşu ne diyeceğini bilemiyordu. Kalan sütün içine bira doldurup hepsini içti ve silkelendi.

"Damgar, ne istediğini anlamıyorum."

"Bir sene içinde anlamış olacaksın. Eğer anlamazsan her şeyi unuturuz ve sen saray kâtibi ya da kurumuş bir nehrin yanındaki herhangi ücra bir yerin yöneticisi olursun. Can sıkıcı bir yazıcı. Yaşlı Shindurrul'ın yanında ise, diğer kıyılarda ve tepelerin ardındaki dün-

yaları görebileceksin. Dilmun, Meluchha, yabancı adalar. Hiçbir kadının yanında yattın mı?"

Daduşu bir anda kıpkırmızı kesildi ve başını sallayarak yavaşça fısıldadı: "Sharmadu."

Shindurrul kahkahayla güldü ve aniden tekrar ciddileşti.

"Bunu tahmin ediyordum! - Eh, öyleyse çoktan vakti gelmiş. Senin yaşındaki diğer delikanlıların çocukları bile var ve şehirleri fethediyorlar. Ben seninle ilgilenirim. Şimdi karanlık saray okuluna git, dayak yemiş bir Awarum gibi dersine çalış ve on gün sonra tekrar gel. O zamana kadar ölüler toprağa verilmiş olur. İyi bir hasat için bize yardım edecekler."

Tacir avcunu hızla masaya indirince, masanın üzerindeki tüm çanak ve bardaklar şangırdayarak oldukları yerde zıpladı. Daduşu'nun kafasında karmakarışık düşünceler vardı. Kaderini yavaş yavaş tacirin ellerine bırakmakta olduğunun farkına varıyordu. Bundan sonraki yaşamının gidişatına Shindurrul karar verecekti. Öğretmenler böyle hikayeleri örnek olarak sık sık yazdırıyorlardı: Onun kaderini tanrılar belirlemişti. Bundan sonra gelen sözler yanılmadığını gösteriyordu. Shindurrul işaret parmağıyla delikanlının gözlerinin arasını hedef alarak, konuşmaya devam etti. Ses tonu itiraz kabul etmiyordu:

"Bu, eğer kabul edecek olursan, seninle benim aramda bir sözleşme olsun. Hiçbir insana bundan söz etmemelisin. Söz mü?"

Elini uzattı. Daduşu kararsızdı.

"Ne zaman karar vermiş olmalıyım, Damgar Shindurrul?"

"Oniki ay sonra. Dediğim gibi, bu konuda kimseye tek kelime yok! Yakında bunun sebebini anlayacaksın."

Tacirin bronzdan dökülmüşe benzeyen sert elleri Daduşu'nun bileğini sıkı sıkıya kavradı. Bu sert kavrayış, pahalı elbiseler ve yumuşak çizmeler giyen, sakalından güzel kokular yayılan bu adamın parmaklarının, en az Utuchengal'in parmakları kadar sert olduğunu gösteriyordu. Shindurrul yüzüklerine üç kere hohladıktan sonra, koyu kırmızı giysisine sürtmek yoluyla güzelce parlattı. Tekrar konuştuğunda sesinde endişe vardı ve artık o kadar emin konuşmuyordu.

"Babil'in kara başları olan bizler temkinli, ama yine de yaratıcı-

yızdır. Rahiplere göre biz tanrıların kölesi ve hizmetkârıyız. Olabilir. Dil ya da değil - her taşın ardında bulunan Enlil ve çocukları, bizden kat kat güçlüler. Ben kim oluyorum ki rahiplere karşı çıkayım?"

Kaşlarını çatıp gözlerini uzaklara dikti ve derin bir nefes aldı. "Karşı gelmek mi? İntu'nun Babil'e uzak olduğu kadar uzağım buna. Dünyanın öbür diyarlarında görüp öğrendiklerimden sonra, kendimi mesleğime ve matematik sanatına adamak için yaratıldığımı anladım. Enlil, İnanna, Anu ya da Marduk'tan yardım gördüm mü? Olabilir; ama buna pek inanamıyorum. İnancın olduğu yerde çoğunlukla bilgi eksiktir, ya da bunun tam tersi. Bu ve diğer konularda tartışacak daha çok vaktimiz olacak. Önümüzde neredeyse yirmi ay var! Öğle vakti seni Edubba'ya bekliyorlar, Sibaru."

Daduşu ona dikkatle baktı. Tacir ona "Serçe" diye hitap etmişti. Gerçekten de aklındaki sorulara cevap verebilecek bir adam mı bulmuştu? Rahip öğretmenlerine ve babasına sormaya cesaret edemediği sorulara... Daduşu kendisini zigguratın ilk basamağında duruyormuş gibi hissetti.

"Çok zor yıllar var önümde, babam."

"İyi yıllar! Seni burada yardım, düzen ve huzur bekliyor, Uş."

"Bunlara çok ihtiyacım olacak, efendi Shindurrul. Bir ay sonra hayatımın neye benzeyeceğini bile henüz bilmiyorum." Bakışlarını kaldırdı. "Lütfen bana karşı sabırlı ol. Bir sürü aptalca soru sorduğum zaman gülme. Gereğinden fazla sorarsam da kızma."

Shindurrul bakışlarını duvar boşluklarındaki değerli eşyalara kaydırdı ve ayağa kalktı.

"Senin kadar genç olduğum zamanlarda" neredeyse fısıldıyordu, "soru sorduğum için bana da kimse gülmedi. Şimdi okuluna git. Her şeyi hallettik sayılır. Hemen hemen her şeyi."

Masanın etrafından dolanıp elini Daduşu'nun omuzuna koydu ve onu kapıya doğru yavaşça itekledi.

4. BABİL, TANRININ KAPISI

Telaşla koşuşan rahiplerin uzun gölgeleri sarayın avlusunun taş kaplı zemininin üzerine düşüyordu. On arşın kalınlığındaki duvarlar, zemin ve iki arşın derinliğinde su dolu olan havuzlar, hâlâ gecenin soğuğunu yansıtıyordu. Zigguratın gölgesi çapraz olarak sarayın avlusunu ve Hammurabi'nin sarayının doğu duvarını karanlığa boğuyordu. Daduşu attığı adımların çıkardığı yankıyı dinliyor, kendini kaybolmuş gibi hissediyordu. Koyu kırmızı cüppesini omuzuna daha sıkı sardı ve gözlerini kırparak güneşe baktı. Sabahın keskin soğuğu iliklerine işliyordu. Duvardaki nişlerde bulunan kanatlı kutsal aslanlar, donuk insan yüzlerine sahip kuş heykelleri, Enlil, Anu, Marduk, Utu ve diğer tanrıların tasvirleri onu izler gibiydi.

Daduşu bu yeri avucunun içi kadar iyi tanıyordu. Bu yapıların ve heykellerin yanından, duvarların saray sırlarını fısıldadığı zifirî karanlık gecelerde, meşale ışıklarıyla geçmişti. Parlak gün ışığında nasıl göründüklerini bilirdi. Surlarda ve sarayın çatısının üzerindeki tozları kaldıran fırtınada; tavan kirişi ile çatı arasındaki ışıltılı kabartmalara çekirgelerin hışırdayarak tırmandığı yaz aylarında da görmüştü bu görüntüleri. Bugün ise kalbinin daha hızlı çarptığını hissediyordu. Sağa döndü ve gürültülü saray işliklerinin yanından geçti. Burnuna gelen kokuları çok iyi tanıyordu. Sonra asfalta gömülmüş pişmiş tuğlalar ve kireç taşlarından oluşan alçak basamaklara yöneldi. Bu basamaklar saray okuluna uzanıyordu. Okula yaklaştıkça Ummia okul yöneticisinin bağırışları ile bir öğrencinin sırtına inen sopanın seslerini daha iyi işitmeye başlamıştı.

Okul yöneticisi Jarlaganda, giriş kapısının yanındaki fayanslara yaslanmış ve kollarını göğsünde birleştirmişti. Daduşu onu hep böyle görürdü.

"Öğretmenin Nammatum bekliyor" dedi kısık bir sesle. "Enlil'in hükmünü işittim. Acı bir kader, Uş."

"Sayıları çok fazlaydı, aileme yardım edemedim." Daduşu daha farklı bir cevap vermek istediyse de, kendine hakim olmayı başardı. İlk defa okulun yarı karanlık ve serin sınıflarını korkutucu buluyordu; o korkunç ve vahşi gecenin anıları henüz çok tazeydi. Duvarlar ve çatılar üzerine üzerine geliyor, yavaş yavaş onu ezmeye hazırlanıyordu sanki.

"Hemen olaydan sonraki sabah her şeyi öğrendik. Yasını paylaşıyoruz; kardeşinin yaşaması için kurban verip dua edeceğiz."

Jarlaganda onu yüreklendirmek için gülümsedi. Daduşu başını öne eğdi ve koridorlardan gelen daha genç öğrencilerin uykulu seslerine kulak verdi. Bir cetveli ezberliyorlardı. Öğretmen labirentin içini işaret etti:

"Öğretmenin sözlerini sanki tanrı sözüymüş gibi dikkatle dinle ve aklında tut." Sonra birkaç kelime daha mırıldandı ve Daduşu'yu selamlayarak gitmesine izin verdi. Daduşu'nun içinden bir an için buradan kaçıp gitmek geldi. Ya Shindurrul'un yanına, ya da kölelerin anne ve babasını gömüp, çatıları onardıkları aile evine. Fakat bunları düşünürken farkında olmadan yerine oturmuştu bile. Önünde hazır ıslak kil tabletler yerleştirilmişti. Ummia Nammatum'un gerçekte ne düşündüğünü asla anlayamamıştı şimdiye kadar. Özlü sözlerin öğreticisi elini boyalı sakalına gömüp, çenesini sanki kafası dertlerle dolup ağırlaşmış gibi desteklerdi. Daduşu'yu incelediğinde yüzünde sayısız kırışıklık meydana geldi.

"Eğer çok gümüşün varsa, mutlu olursun. Ambarda çok arpası olan, zengin sayılır. Ama hiçbir şeyi olmayan rahat uyur, Daduşu. Damgar Shindurrul ve Edubba'nın yöneticisiyle görüşüldü."

Daduşu saz taburesini gıcırdatarak bir o yana bir bu yana sallanıyordu. Oldukça tedirgindi. Bunun gibi bir düzineden fazla özlü söz biliyordu. Awelshammash arkasını döndü, Daduşu'ya baktı ve sırıttı.

"İyi bir deyiş her adama lazımdır. Neye karar verildi, efendi Nammatum?"

"Son okul gününe kadar burada kalabilirsin. Biz öğretmenlerin ve tacir senden memnun olduğumuz sürece elbette. Gereken parayı o ödeyecek. Tembellik yaptığın takdirde seni sopa sırtında kırılana kadar dövmemi istiyor."

Awelshammash dişlerinin arasından bir ıslık koyverdi ve sayı sayar gibi mimikler yapmaya başladı. Daduşu ona bakarak yumruğunu gösterdi.

"Efendim!" Daduşu kil tableti masanın pürüzlü yüzeyinde sürümeye başladı. Hakkak kalemler birbirine çarparak takırdadılar. "Şimdiye kadar beni sopayla dövmenize asla gerek olmadı. Bunu bütün öğretmenler bilir. Sadece ilk yılımda, o da birkaç kez!"

"Bunu bildiğimiz için güldük zaten. Bana öyle geliyor ki Damgar Shindurrul sana hem öğretmen, hem baba, hem de anne olmak istiyor."

Daduşu omuz silkti. "Ne yapmak istediğini bir bilseydim? Geleceği kim bilebilir ki?"

"Bizim için neyin iyi olduğuna tanrılar karar verir. Shindurrul, vakti geldiği zaman, Edubba'dan mezun olmaya hak kazanan herkesten daha çok şey öğrenmiş olmanı istiyor."

"Ben altı yaşımdan beridir buradayım." Bu konuşma Daduşu'nun tedirginliğini iyice arttırmıştı. Awelshammash hâlâ sırıtıyordu. "Her zamanki gibi çalışkanım. Öğretmenlerimi memnun etme konusuna gelince... Bunu başaracağımı umuyorum."

Öğretmen başıyla onu onayladı. Daduşu bugünkü ödevlerini hatırladı: Bir kanalın nasıl ölçüleceğini ve eğiminin nasıl hesaplanacağını tespit etmesi gerekiyordu. Önündeki pişirilerek sertleştirilmiş örnekleri düzenledi ve yarı kör bir kölenin elindeki bronz telle kesip getireceği yumuşak levhaları beklemeye başladı. Okuldaki çalışmasının kaderini kavraması konusunda kendisine yardım edeceğini düşünüyordu; çünkü hâlâ olup bitenleri tam olarak kavrayabilmiş değildi.

Öğretmenin sesi hâlâ sakindi. "Ajjaru ayının sonunda sana üç gün yerine beş gün izin verilecek. O zaman 'İnanna Güzeldir' kanalındaki

Asma Evi'ne gidecek, her şeyi hesaplayıp yazacak ve mühürleyeceksin: siatias, sonsuza dek."

"Siatias." İşte böyleydi. Bugünden itibaren düşüneceği, planlayacağı ve yapacağı her şey sonsuza dek hayatında olacaktı. Başını kaldırdı. Gözlerinin arasında, kafasının ta derinliklerine, yabancı bir şey yer etmişti. Orada ansızın belirmişti ve acı veriyordu. Daduşu bu yabancı şeyin ne olduğunu göremiyordu. Henüz değil.

Daduşu otlarla kaplı tepeye ayak bastığında, kil sıva henüz ıslaktı ve kokuyordu. Ördekler ve kazlar, geniş kanalın sazları arasında dolaşıyordu. Işıldayan bronz sabana koşulmuş öküzlerini güden komşu, onu fark edince selam vermek üzere elini kaldırdı. Birkaç parça eşya - Utuchengal'in kenar süslemelerini kendi elleriyle yaptığı eski masa, sandalyeler, tabureler, ahşap sandık ve ortadan ikiye ayrılmış kil eşyalar- güneşin altında duruyordu. Yeni sürülmüş kireç badananın üstünde sinekler vızıldıyordu. Arazi yemyeşildi; her şey büyüyor ve gelişiyordu. Kokuya bakılırsa öğle vakti olmalıydı. Üç kiremit ustası iyi cins kili kumla karıştırmışlar, şimdi de kırpılmış saman ve kurutulmuş hasır otu katarak yoğuruyorlardı. Sessizce kendilerine doğru yaklaşan Daduşu'yu süzdüler.

Saray ve Shindurrul tarafından görevlendirilen kâhya avludan çıkıp geldi ve Daduşu'nun önünde eğildi.

"Genç Guruş Daduşu." Yarı kısık sesle ve çekinerek konuşuyordu. Daduşu'nun duyduğu derin acıyı neden gizlediğini bir türlü anlayamıyordu. "Yalnız kalmak ister misin?"

Daduşu hayır anlamında başını salladı. Şulme'den iki el genişliği daha uzundu.

"Her şeyin doğru ve onurlu bir şekilde yapılıp yapılmadığını öğrenmek istiyorum."

Daduşu'nun annesi, babası ve Sharmadu yerdeki uzun dikdörtgenlerin altında, çiğnenerek sıkılaştırılmış kilin içinde yatıyorlardı. Daduşu'nun sesi birden kendine bile yabancılaştı. Şulme parmak uçlarını birbirine değdirdi.

"Guruş" dedi sonra, "çabuk olmak zorundaydık. Hava sıcaktı ve

inanılmayacak kadar çok sinek vardı. Derin çukurlar açtık. Sandıklardan örtüler çıkarıp ölüleri içine sardık. Rahipler uzun uzun dua etti; biri öldüğünde ne okuduklarını bilirsin. Sağ el yanlarına yerleştirdiğimiz ölü aşına uzanıyordu, sol el ise vücudunun yanında uzanıyordu. Yüzleri ise aşağıdaki denize, güneşin doğduğu tarafa bakıyor."

"Evet, böyle söylenir. Ama güneş bu taraftan doğuyor." Daduşu doğu yönünü gösterdi. "Herhalde pek az değerli eşya bulabildiniz?"

Adam üşüyormuş gibi omuzlarını kaldırdı. "Bulabildiğimiz her şey -Shindurrul'un söz ettiği balta dışında- merhumlarla birlikte gömüldü."

"Rahipler her şeyi kutsadı mı? Ben gelemedim... Edubba'da okudum ve yazdım. Hayır. Gelmek istemedim. Buna dayanamazdım."

Şulme bunu anlayamıyordu ve öylece Daduşu'ya bakıyordu. "Her şey olması gerektiği gibi yapıldı."

"Size çok teşekkür ederim, Guruş Şulme." Daduşu artık hiçbir şey hissetmiyordu. Gözü birden küçücük sunağa takılınca yerin kuru kısmından yanına gitti ve boyanmış küçük bir kil heykeli düşmüş olduğu yerden kaldırdı. "Bu benim koruyucu tanrım." Onu mintanının üstüne dikilmiş olan cebe koydu.

"Marduk'un oğlu Borsippa'lı Nabu, yazma sanatının tanrısı."

"Onu tanımıyorum, genç efendim."

Bir köle çift ağızlı bronz baltayı getirdi. Sapı kırılmıştı, körelmişti ve üstü lekelerle doluydu. Şulme heyecanlı el hareketleriyle onu kendisinden uzak tutmalarını söyledi.

"Genç efendi. Avluda her şey hazır. Shindurrul'la her şeyi hesapladık."

"Geliyorum." Avlu ve çatıların büyük bir kısmı onarılmıştı. Daduşu ancak ikinci bakışta asmalar için hazırlanan kazıkların itinayla yerlerine yerleştirildiklerini fark etti. Delikler kil ve kireçle sıvanarak sağlamlaştırılmıştı. Asmalar tekrar yerlerine tutturulmuş ve kırılan dalları güzelce budanmıştı; kesilen uçlar kahverengi reçine ile kapatılmıştı. Büyük yapraklar koyu yeşil bir renk almış ve dallar bazı yerlerinden minicik yapraklar vermeye başlamıştı. Toprağı ıslaktı; belli ki sulanmıştı. Asmalar ve duvarlar birdenbire Daduşu'nın gözlerinin önünde

fırıl fırıl dönmeye başladı. Delikanlı zorlukla banka oturabildi. Şulme bira getirtti ve tabletleri masanın üzerine bıraktı.

"Damgar Shindurrul'un emri; ne zaman istersen buraya gelip uyuyabilir ya da yardım edebilirsin. Ama Edubba'da çok işin olacakmış" dedi ona. "Başımızın üstünde yerin var, Guruş. Ne zaman istersen gel ve istediğin kadar kal." Daduşu asmanın yanında hareketsizce güneşin altında yatan ve sürekli yutkunur gibi gırtlağını oynatan kertenkeleye baktı. Sonra gözlerini yerden kaldırıp bakışlarını bira bardağına dikti. Parmaklarından aşağı serin köpükler akıyordu. Sonra da boş gözlerle Şulme'nin yüzüne baktı; adam sanki anlayamadığı bir dilde konuşuyordu. Daduşu kalın bir kamış yardımıyla birasından bir yudum çekti. Kulağına bir kez daha yabancı bir ses geldi:

"Gerçekten mi, Guruş Şulme? Bu davetin için sana çok teşekkür ederim."

Sonra sustu. Konuşmaya ancak derin bir nefes aldıktan sonra devam edebildi. "Ben gelmeyeceğim. Belki çok yaşlandığım zaman gelirim. Nereyi imzalıyorum?"

Hesabın ne olduğunu, hangi sonuca ulaşıldığını ve imzaladığı şeyin ne anlama geldiğini bilmiyordu. Fakat bunları öğrenmeye gerek duymadan belgeleri imzaladı. Daha pek çok şey gibi, imzası da ona çok yabancı geliyordu. Elindeki hakkak kalemiyle kilin üzerine şunları yazıyordu: "Bu belgeyi onaylayan Mushkenum Daduşu, Guruş Utuchengal ve Shushuna'nın oğlu, Ajjuru ayının üçüncü günü, 'İnanna Güzeldir" kanalındaki Asma Evi'nde, Babil kralı Hammurabi'nin yirmiyedinci yılında."

Birasını içerken ağzına gelen öğütülmemiş arpa tanelerini çiğneyerek yere tükürdü. Sonra ayağa kalktı.

"Buraya neden geleyim ki, Şulme? Düşünüp ağlamak için mi? Bu onları tekrar diriltir mi? Ya da Siachu'yu kölelikten kurtarır mı? Ne yapacağımı ve nereye gideceğimi bilmiyorum. Ama artık buraya gelmem! Tanrılar kararını verdi: Babama, anneme ve bana karşı."

Sonra da Şulme'nin bileğini tuttu ve ona veda etti: "Enlil ve Şamaş seninle olsun. Burayı iyi idare et; Shindurrul'un hesabı kuvvetlidir."

"Merak etme. Onu aldatmaya çalışmak kimsenin aklından bile geçmez."

Daduşu kemerin altından geçerken, Şulme'nin kendisine doğruyu söylediğini düşünüyordu. Korkunç yangının izleriyle dolu duvarlar kireçle boyanmıştı. Namtar Tulumbası'nın kolları düzenli bir şekilde inip kalkmaya başlamıştı. "İnanna daima yanında olacaktır, Daduşu."

"Shaduk!" Daduşu, sahibi olduğu bu büyük ve yeşil araziye son bir kez baktı. Utuchengal'in ektiği ve diktiği her şey yeşermişti.

Su bendi yolundan palmiyeli sokağa kadar yürüdü. Sala binip karşıya geçti ve salcıya ücretini ödedi; o soğuk, sisli sabah onları karşıya taşıyan salcı değildi bu. Asma Evin çatısının palmiyeler, ılgın ağaçları ve yüksek sazlıkların arkasında kaybolduğuna emin olunca, gözlerini başka yöne çevirdi. Neden hiç ağlamadan bütün anılarını unutmaya çalıştığını bilmiyordu. Kendisi ile geçmişi arasına kalın bir duvar örmek istiyordu.

Lushtamar ve Daduşu, saray caddesi boyunca uzanan palmiye sıralarını, gölgelerin birbirine karıştığı yere kadar izlediler. Simanui ayı üç gün sonra sona erecekti; Daduşu ve arkadaşının başı kazan gibiydi. Kehanet sanatının tüm kurallarını ezbere öğrenmek zorunda kalmışlardı. Lushtamar, Gutium'lu iki köle kızın ardından baktı. Kızların açık renkli teni, yakıcı öğle güneşinin altında kızarmaya yüz tutmuştu. Lushtamar güldü.

"Eğer siyah karıncalar surlara tırmanmaya başlıyorsa, sel basacak demektir" dedi. "Ve ben Malgium'un başına geçtiğimde, kendime bunlar gibi birkaç kız alacağım."

"Yoksa kahin olup sarayda mı kalmaya niyetlisin? Kehanetlerinde yanılacak olursan seni kırbaçlayacaklarını biliyorsundur umarım" dedi Daduşu. "Zaten - duyduğuma göre Vezir Awelninurta, o salak Awelshammash'ı bu iş için uygun görmüş."

"Sibit Nigalli'nin üvey oğlunu mu? Herkes onun hakkında sarhoş bir rahibin dölü olduğunu söylemiyor mu? Ama onu kimse istemez ki!"

Ağır yük arabalarının caddede bıraktığı izlerin üzerinde ilerleyen Daduşu, alayla güldü. Omuzları bir sağa bir sola sallanan öküzler tara-

fından çekilen oldukça yüklü bir araba gıcırdayarak geçti yanlarından. Devasa saz demetlerinin altında neredeyse hiç görülmeyen eşekler, taş yolda tıkır tıkır yürüyordu.

"Onu kimse sevmez. Öğretmenlerin onu övmelerine rağmen." Lushtamar yerdeki eşek pisliğini gagalayan serçelere küçük taşlar fırlattı. Daduşu konuşmayı sürdürdü:

"O benden çok daha iyi hesap yapabiliyor."

"O salak gerçekten İturashdum'un oğluysa, yakında bir yerlerde vezir olur. Mari'de, ya da güneyin iç bölgelerinde."

Daduşu omuzlarını silkti. Güneş kocaman surlara, heybetli sütunlara ve sarı kum taneleriyle kaplı palmiye yapraklarına ışıltılı bir görünüm veriyordu. Dar sokaklarda yüzlerce insan birbirini ite kaka yürüyüp alanlardan geçiyor ve sıcaktan kaçmak için bir an önce evlerine sığınmaya çalışıyordu. Duvar kenarlarında ise çekirgeler şarkı söylüyordu. Dar kapıları gölgede kalan penceresiz duvarlar, günün sıcaklığını bir nebze olsun azaltarak, iç kısımların daha serin kalmasını sağlıyordu. Çeşmenin suyu kükürt ve kil kokuyordu; Lushtamar bile etrafa keskin ve ekşimsi bir koku saçıyordu.

"Ben son güne kadar her şeyi öğrenmeye devam edeceğim" dedi Daduşu. "Bazı şeyleri severek, bazılarını ise değil. Belki bu bilgiler bana ileride gerekli olabilir. Onlara bir daha asla ihtiyaç duymasam bile, en azından şu dünya denen kürede ne var ne yok bileceğim."

"Martu - Amurrim'ler aileni öldürdüğünden beri garip şeyler söylüyorsun. Öğretmenler bunları sakın duymasın." Lushtamar elindeki taşı tombul bir köpeğe fırlattı.

"Eğer onlara sen anlatmazsan..."

"Bunu yapsa yapsa Awelshammash yapar."

İki yabani ördek katarı gürültüyle kanat çırparak sarayın kulelerinin ve zigguratın basamaklarının üstünden geçip gitti.

"Ben bunu kesinlikle yapmam. Seni dövdükleri zaman elime ne geçecek ki?"

"Tacir Shindurrul'dan artık şarap almıyorum." Daduşu'nun gözü zigguratın tepesinden ince ince yükselen dumana takıldı. "Neden, bili-

yor musun? Çünkü o geceden beri ondört ay içinde ne yapacağımı tek başıma düşünmek zorundayım."

"Peki ya o zengin tacir? Bir yardımcıya ihtiyacı yok mu?"

"Olabilir. Henüz hiçbir şey söylemiyor. Belki onun için diğer dillerde yazmam gerekecek. Okulda yatmak zorunda kalmamak, beni de en az senin kadar mutlu eder."

"Peki nerede kalacaksın?"

Daduşu güldü. "Bilmiyorum. Geleceğimi yıldızlardan okuyabilirsin ya, Lush." Onu kenara itti ve merdivenlerden aşağı koşmaya başladı. "Shindurrul'un yanına gidiyorum. Banyo yapıp temiz giyisiler alacağım. Belki bana birkaç tane gümüş Şe verir. Sen de geliyor musun?"

"Ben Marduk'un üzerimize bir lanet olarak gönderdiği okula geri dönüp, yarının derslerine çalışacağım. Yoksa Puzurmana moruğu yine bana dayak atar. Shaduk. Yarın görüşürüz."

"Shaduk. Ya da bu gece yatakhanede."

Daduşu sel sularının ilk dalgası gibi caddenin üstüne düşen gölgelerin içine daldı. Kendini birden insan sesleriyle dolu bir sokağın ortasında bulmuştu. Kerpiç tuğlalarla örülmüş olan labirentin gölgesindeki yemekhanelerden duman, buhar ve güzel kokular yükseliyordu. Buradan ilerleyip nehirdeki büyük limana açılan Kagal Shula Kapısı yönünde yoluna devam etti. Hoş kokular yükselen dar sokakların etrafından dolaştı. Pencerelerinden tütsü ve taze ekmek kokuları gelen bir evin girişinde duran iki genç kadın, Daduşu'nun arkasından bakıp kıkırdamaya başladılar. Daduşu ise onları görmezden ve duymazdan gelmeyi tercih etti.

Dükkânın kapısına yaslanmış olan derici kadın Tiriqan, Daduşu'yu görünce kalçalarını öne çıkarıp ona baktı. Üzerinden hafif bir Surwa balsamı kokusu yayılıyordu. Yüzünün gülmesine rağmen sesi sitem doluydu. "Seni birkaç andan daha uzun bir süre görebilmek için ne yapmam gerekiyor, Uş? Ve sadece gün ortasında mı görüşebileceğiz?"

Daduşu kadının ellerini tuttu, ince uzun yüzünü inceledi ve açık kahverengi ceylan gözlerinin ta içine baktı. "Edubba'da işlerin nasıl olduğunu bilirsin, güzelim." Omuzlarını yukarı çekti. "Shindurrul'a

gitmek için izin aldım. Onbir gün sonra yine izin verecekler. Öğretmenlere yalan söylemek zorundayım. Ama Awelshammash belki de beni onlara şikâyet etmiştir bile."

Tiriqan, pazarın içinde küçücük bir dükkân işletiyordu. İki yaşında bir oğlu vardı. Kocası yüksek ateşten ölmüş, ama hayata veda etmeden önce ona zanaatını öğretmişti; şimdi yaşlı bir köle geniş kemerleri süslemelerle ve figürlerle işleyerek, alış verişte kullanılan metal parçalarının konulacağı keseleri dikerek ve bu keselere bakır, bronz veya gümüş kopçalar dikmek suretiyle yardım ediyordu. Daduşu'nun onunla tanışmasının üzerinden bir ay ve birkaç gün geçmişti sadece. Kadın daha sıcak bir ifadeyle gülümsedi.

"Bugün seni pazara getiren nedir? Özlem mi? Beni mi görmek istedin?"

Gözlerindeki sitem yavaş yavaş yok oluyordu. Uzun kahverengi saçlarını sıkıca arkaya tarayıp, inci işlemeli deri bir tokayla ensesinde toplamıştı.

"Güneşe çıkmama izin verildi. Shindurrul'un yanına gidip temiz elbiseler almalıyım ve yemek yemeliyim. Böylesi daha masrafsız oluyor. Elbette ki seninle de konuşmak istiyorum. Ama çok fazla vaktim yok."

Kadının uzun kirpikleri yere indi ve bakışlarına bir gölge düştü. Ama çocuksu bir çaresizlik okunan yüzü, onun gerçek duygularını ele veriyordu. Tiriqan derin iç çekti ve ellerini Daduşu'nun ellerine kenetleyip sıkı sıkı kavradı.

"Eğer gelirsen, Uş, geç gelme. Seninle bir saatten daha fazla birlikte olmak istiyorum. Zaten bundan başka ne istiyorum ki?"

"Bundan fazla da vaktim yok zaten" dedi Daduşu ve bu konuda oldukça ciddiydi. Kadının kendisinden yaşça daha büyük olmasına rağmen onu seviyordu; Tiriqan sevgi dolu ve tutkuluydu. Kadın da onun Edubba'da bulunmaktansa, kendi deri atölyesinin üstündeki küçük odada olmak istediğine emindi. Bir zamanlar Nippur'lu bir köle olan kadın, Daduşu Edubba'da yazıp öğrendiklerini anlattığı zaman onu sessizce dinlerdi. Kadının parmakları yavaş yavaş kollarını okşamaya başladığı zaman ise Daduşu şöyle dedi:

"Mühür ve figürler satan satıcılara garip hayvanlar gelmiş. Onları görmek istiyorum."

Delikanlı, kadının tırnaklarını sırtında, göğüslerini göğsünde hissediyordu.

"Evet. Taşçıların olduğu sokakta. Ben onları gördüm. Masal hayvanları." Dilini dudaklarının üstünde gezdirdi. "Bu gece, Uş?"

Daduşu onu nazikçe geri itti ve ellerine öpücükler kondurdu.

"Onbir gün içerisinde, Tiriqan. Olabildiğince erken."

Ona gülümseyerek baktı ve pazarın kalabalık sokaklarında kayboldu. Pazardaki tezgâhların tentelerine güneş ışınları düşüyor ve gölgeler oluşturuyordu. Duvarlar, direkler ve binaların çıkıntıları sanki birbirinin üstüne yıkılacak gibi görünüyordu. Dikdörtgen keten örtülerin arasında buhar ve tozu birbirine katıp yükselten hafif bir hava akımı vardı. İnsan sesleri, çevredeki diğer gürültüler birleşip, ne olduğu anlaşılmaz seslere dönüşüyordu. Satıcılar, müşteriler ve ağır yük taşıyan köleler, yerdeki kırık çanak çömlek parçalarına, çürümüş kemiklere, kabak ve karpuz çekirdeklerine dikkatsizce basıp geçiyorlardı. Karanlık köşelerde fareler çöplerin içinde dolaşıyor, pis sokak köpekleri ise arkalarında toz bulutları oluşturarak bu kemirgenleri kovalıyordu. Kül ve odun kömürü, idrar ve dışkı artıkları, yerlerde pis kokular saçan lekeler oluşturuyordu. Sokakların ve rampaların oldukça altında bulunan duvar diplerinden ve mekânlardan güherçile kokusu yükseliyordu. Kış yağmuru duvarlardaki kil tabakasını alıp götürüyor ve her yıl sokaklar bir parmak kadar yükseliyordu.

Daduşu etrafta konuşulanlara kulak kabarttı; pazar yeri dedikoduların ve yeni haberlerin kaynağıydı. Kafasını kaldırdığı anda omuzunda testi taşıyan bir kadın köle tarafından kenara itildi. Duvarın üstüne yan yana ve üst üste yığılmış olan kafeslere baktı. Bu sazdan yapılmış kafeslerin içinde rengârenk kuşlar cıvıldaşıyor ve uçuşuyordu. Sokak kedileri ise belli bir mesafeden yalanarak onları izliyordu. Kedilerin kuyrukları ve kulak uçları zaman zaman titriyordu, bunun dışında bir heykel gibi hareketsizdiler. Çocuklar, kalabalığın içinde kör bir öküz gibi yalpalayan bir su taşıyıcısının etrafına toplanmışlardı. Bir sonraki esinti Daduşu'nun burnuna Sumerlilerin yaptığı bir çorbanın kokusunu

taşıdı. Ansızın huysuz bir katırın arkasında durduğunu fark etti ve dört basamak yukarı çıkıp hayvanın sakinleşmesini bekledi. Hayvan toynaklarıyla yan taraftaki girişin önündeki bir yığın salatalığı paramparça etmişti.

Testilerini tezgâhın önüne bir duvar gibi dizmiş olan bir hurma tacirinin dükkânının önünde Daduşu'nun gözüne bir rahip ilişti. Delikanlı satın aldığı hurma şarabını içerken, birisinin omuzuna dokunduğunu fark etti. Dönüp baktığında karşısında Awelshammash duruyordu. Onu gördüğü anda aklına rahibin adı da birden geldi: İturashdum; Marduk ile ölümlüler arasındaki en yüce aracıydı. Awelshammash sırıtarak dudağını büktü:

"Burası Edubba'dan daha heyecanlı, öyle değil mi? Pazarda fazla bir şey öğrenmene gerek yok."

"Sana rastlayacağımı bilseydim nehre giderdim." Daduşu omuzlarını silkti. "Burada hayat için gerekli olan şeyleri öğreniyorum, Awel."

Awelshammash sokağın en dar yerine işaret etti.

"Biliyorum. Nippur'lu derici kölenin yanında. Tacir sana ne için gümüş verdiğini bilmiyor olmalı."

Daduşu ellerini Awelshammash'ın boğazına doğru uzattı, ama oğlan seri bir hareketle eğildi ve şişman bir satıcının arkasına zıplayarak sağa dönüp kaçtı. Daduşu o sıska rahibin sokağın sonunda beklediğini fark etti. Awelshammash, İturashdum'un yanına vardığı zaman, en küçük bir saygı ifadesinde bulunmadan ona heyecanla bir şeyler anlatmaya başladı. Konuşmanın sonunda ise rahibin yanından sinirli bir şekilde ayrılıp gitti. Daduşu konuşulanların tek kelimesini bile anlamamıştı.

Delikanlı derin bir nefes aldı ve bir duvara yaslandı. Çekirdekli ve çekirdeksiz hurmalar, testiler dolusu hurma şarabı, baharatlı hurma, yağa yatırılmış, doğranmış, kurutulmuş hurmalar görünüyordu. Tezgâhın üzerinde daha birçok çeşit hurma vardı. Hurmacının karşısındaki dükkânda susam yağı ve keten yağı satılıyordu. Satıcının dirseklerinden aşağı yağlar süzülüyordu, hatta duvarlar ve zemin dahi yağla sıvanmıştı.

Kazınmış kel kafası güneşin altında satıcıların kolları gibi parlayan İturashdum, Daduşu'nun hemen yanından geçmesine rağmen onu görmedi. Yüzü bembeyaz kesilmişti; derin ve karanlık düşüncelere dalmış gibiydi. Daduşu acele etmeden yürümeye devam etti. Oniki yıldan beri bu pazara geliyordu ve her köşesini tanırdı. İçinden bal rengi ışık şeritlerinin geçtiği bir toz bulutuna girdi. İnsan boyundaki testilerden buğday, arpa ve darı boşaltılıyordu. On adım ileride ise saç örgüsü gibi örülüp asılmış soğan ve sarımsak demetlerinin kokuları etrafa yayılıyordu. Kesilen kavunların suyu ve binlerce çekirdeği, müşteriler arasında uçuşup duran sinekleri ve arıları dayanılmaz bir cazibeyle kendine çekiyordu.

Daduşu, caddenin üstünde duvardan duvara uzanan kirişlerin altından geçerken eğildi. Bu kirişlere içi oyulduktan sonra kurutulmuş kabaklar asılmıştı. Bunların yanına asılmış olan su ve yağ kapları ise birer üzüm salkımı gibi aşağı sarkıyordu. Daduşu'nun sandaletleri kanların içinde kaydı. Islak örtülerin altında keçi ve koyun etleri bulunuyordu. Bir sonraki tezgâhta bulunan sepetlerin içinde, hâlâ canlı olan balıklar çırpınıyordu. Bu kokulardan bunalan Daduşu yan sokağa daldı ve burnuna gelen kimyon kokusunu derin derin içine çekti. Fakat hemen sonra tabaklanmış deri kokusu geldi burnuna; yeni dikilmiş deri çizmeler bile berbat bir kokuya sahiptiler. Öküz, eşek ve yabani hayvanların derisinden yapılan her türlü malzemenin satıldığı dükkânlar, gürültülü müşterileriyle birlikte geride kalmıştı. Yan taraftaki tezgâhta sepetler dolusu havuç vardı ve keskin kişniş kokusu kurutulmuş üzüm tanelerinin üstüne sinmişti. Ekmek fırınından sıcak bir hava çarpıyordu insanın yüzüne; unla karıştırılmış mayalı hamur, fırının yuvarlak duvarından çıkan cehennem sıcağı ve duman. Duvardaki dükkân olarak kullanılan oyukların ve tezgâhların sayısı neredeyse onbeş düzine kadardı ve bu tüm şehir halkının ihtiyacını karşılıyordu. Fırınların etrafında ise çiğ, kaynatılmış, kızartılmış ve tandırlarda pişirilmiş yiyecekler satılıyordu. Meyveler ve meyve suları... Daduşu'nun karnı acıkmaya başlamıştı. Daha hızlı yürümeye başladı çünkü asaletin ve zenginliğin pek bir şey ifade etmediği bu yere, yemek için gelmemişti. Taş oy-

macılığının sergilendiği sokaktan çıkıp daha değerli taşların satıldığı yere gitti. Dördüncü dükkânın önünde durdu.

Bu dükkânın çok az müşterisi vardı. Tezgâhtaki günlük kullanıma uygun eşyaların arasında bulunan küçük heykellere ve değerli eşyalara baktı. Birden yıldırım çarpmışa döndü. Büyüklükleri bir insan yumruğu kadar olan bakır veya kilden yapılmış, sırlandıktan sonra ikinci kez fırınlanmış figürler çarpmıştı gözüne. Bazıları da kara mermerden ve diğer taşlardan yapılmıştı.

"Bakabilir miyim?" diye sordu. Satıcı onu dikkatle süzdü ve başını eğerek izin verdi. Daduşu bir figüre uzanıp büyük bir özenle onu yerinden kaldırdı. "Bu nedir, Guruş?"

"Bir dansöz. Seni burada daha önce de sık sık görmedim mi?"

"Oniki yıldır Babil'deyim" dedi Daduşu ve elindeki narin kadın figürünü inceledi. "Ben buraya sık sık gelirim. Ama sende bu kadar değerli eşyaların bulunduğunu daha bugün öğrendim. Nereden geldi bunlar?"

"Çok uzaklardan. Onları Dilmun'dan aldım. Fakat bunu yapan sanatçı, Dilmun'dan bir yılda gidebileceğin bir uzaklıkta çalışıyormuş."

Daduşu dansözü büyük bir özenle tekrar yerine koyduğunda, figür ince ve iri göğüslü vücudunu oynatır gibiydi. Yeşil gözleri Daduşu'yu sanki davet ediyordu. Diğer figürler ise dalgın dalgın bakan sakallı bir rahibi ve başparmak büyüklüğünde bronz bir boğayı tasvir ediyordu. Bu hayvan, olağanüstü işlenmiş kalçaları ve boynu ile, her an canlanıp gidecek gibiydi. Daduşu başka küçük heykellere işaret etti.

"Bunlar gerçek hayvanlar mı? Yoksa efsanevî yaratıklar mı?"

"Söylenenlere göre bu hayvanlar sürüler halinde varmış. Bir ev kadar iri olduklarını duydum ama ben bunlara inanmıyorum."

Boynuzları olmayan bir boğaya benzeyen gri bir figürün korkunç bir görünümü vardı. Üzerinde bakırdan yapılmışa benzeyen bir zırh vardı, burnunun üstünde ise kıvrık bir hançere benzeyen bir boynuz bulunuyordu. Diğer yaratığın sivri uzun dişleri vardı ve bu dişlerin arasından sarkan uzun bir burun ayaklarına kadar uzanıyordu. Satıcı açıklamaya çalıştı.

"Dediklerine göre adamlar hayvanın üstüne oturup ona iş yaptırıyorlarmış."

"Buna da inanamam." Daduşu başını salladı. "Shindurrul'a sormalıyım. Ben Edubba'da okuyorum ve ders aramız bitti. Ben tekrar gelirim, tamam mı?"

Satıcı başını öne salladı ve kendini zorlayarak gülümsedi. "Bir şey satın almayan herkes böyle söyler, genç Guruş."

Daduşu tapınak yoluna gitmek için başka bir yol seçti. Satıcının kaplarından kaşıklayıp kum gibi tane tane geri döktükleri fasulyelerin, mercimeklerin ve bezelyelerin tıkırtılarını duyuyordu. İnce parmaklı bir kızın üzerlerine su serptiği nanelerin ve terelerin kokusu geldi burnuna. Daduşu sivrisinek sürülerini dağıtarak yürüyordu. Kucağında kedisi bulunan yaşlı bir kadın, henüz bu sabah yakalanmış olan ve ağızlarını son bir hayretle açıp kapayan kol büyüklüğündeki sazan ve alabalıkların başında uyukluyordu. Duvarda asılı gümüş balık pullarından yapılma bir perde, Daduşu'nun kafasının üzerindeki sopaya yüzülerek dizilmiş tavşanların üstünü örtüyordu. Daduşu palmiye ağaçlarının arasından saraya koşmasına rağmen, geç kalmıştı. Gerçi hiçbir Ummia ona kızmamıştı, ama Daduşu bunu fark etmedi bile. Günün geri kalanı diğer öğrencilerle birlikte Akadca, Sumerce ve diğer yabancı dillerdeki kelimelerin anlamlarını çözerek geçti. Hammurabi'nin oğlu Samsuiluma, babası Sinmuballit, kralın büyük babası Apilsin hakkında konuştular ve yazdılar. Bunun yanında "Hammurabi Berekettir" isimli bir kanaldan da söz ettiler. Bu kanal onuncu yılda sayısız köle ve işçi tarafından kazılmış, sağlamlaştırılmış, ark ve havuzlarla bezenmişti. Sonra "Tanrıların Kapısı" sıfatını taşıyan Babil'in eski isimleri olan Bab-ili, Bab-ilani ya da Bab-illum isimlerini saydılar, Urudu, Uruttu ve Buranun'dan söz edip, konuştuklarını yazıya döktüler. Puzurmana uykusu geldiği vakit, tarih anlatmaktan çok hoşlanırdı.

5. SHİNDURRUL'UN TERAZİSİ

Daduşu, şehrin ve Hammurabi'nin hükmettiği tüm bölgelerin genel ismi olan Kissatum'un tanrısı Marduk'a ait ziggurtın serin gölgesinde yürüyordu. Zigguratın dış duvarı boyunca ilerledi, tozlu palmiye gövdesine gelince, kapı kemerinin altından marangozların bulunduğu sokağa saptı. Dükkânların önünden geçerken işçileri selamladı; sarayın çevresindeki zanaatkârların birçoğunu tanıyordu. Saray duvarına bitişik küçük işlikler kırlangıç yuvalarına benziyordu. Daduşu kuruyan kerestelerin altından geçerken eğildi ve keskin reçine kokusunu içine çekerek yabancı ülkelerin düşünü kurdu. Aklına pazardaki satıcının figürleri gelmişti. Binaların küçücük pencere ve kapılarından birbirine çarpan tahtaların, gıcırdayan testerelerin, hızla inen çekiçlerin sesleri duyuluyordu. Bunlara bir de zımpara taşının ve nesneleri parlatmak için kullanılan kumun hışırtısı ekleniyordu. Dar sokaklardan, duvarlardan ve dönemeçlerden oluşan labirentin yarı unutulmuş bir köşesinde bulunan İhtiyar Kuddu'nun işliğine ulaşana kadar, Daduşu'nun ayaklarının altındaki kumları çiğnemeye devam etti.

Üzerinde ışıldayan bakırdan yapılmış aletlerin bulunduğu çalışma masasından yakıcı dumanlar yükseliyordu. Kuddu başını kaldırıp baktı; Daduşu içeri sızan bir parça gün ışığını da kapatmıştı.

"Ah, sen misin?" İhtiyar Kuddu buruş buruş olmuş yüzüyle ona baktı ve gülümsedi. "Balta sapının işi bitti. Onu senin gibi genç bir efendiye yakışır bir şekilde yapmaya özen gösterdim."

Daduşu, saray, muhafızlar ve Hammurabi'nin ev işleri için tahta eşyalar yapan veya olanları tamir eden bu yaşlı adamı selamladı. Kud-

du'nun az sayıdaki saç telinin arasında tahta yongaları vardı ve yüzü yakarak işlediği eserlerinin dumanından kararmış gibiydi.

"Ben genç bir efendi değilim, Kuddu." Daduşu tahta parçalarını ve yongaları temizleyerek üstü çiziklerle dolu masanın üstüne oturdu. "Ben artık ne bir çiftçinin oğluyum, ne de bir tacirin yardımcısıyım, yakında da Edubba'dan ayrılacağım. Ne olduğumu söylemek çok güç."

Kuddu eğri, kaba parmaklarıyla, dört ellen uzunluğundaki balta sapını okşadı. "Senin gibi iyi konuşup yazmasını bilen bir kişi hayatta fazla zorlanmaz. Eski bir kürekten alınmış katran ağacı odunudur bu; seni en az iki yıl idare eder, Uş."

"Teşekkür ederim. Çok güzel olmuş, Kuddu. Tiriqan da bronzunu bileyip parlattırdı."

"Sanki altın gibi parlıyor. Kim olduğunu bilmiyor musun, Uş?"

Daduşu, üzerine yakılmak suretiyle küçük dörtgenler işlenmiş olan sapın süslemelerini inceledi. Ucundaki deliğe örgülü bir deri şerit geçirilmişti. Bunu ona Tiriqan vermişti.

"Okul bitince ne yapacağımı bilmiyorum sadece."

"Onüç ay sonra, değil mi?"

"Evet. Ululu ya da Tashritu ayında, havanın en soğuk olduğu zamanda."

Usta marangoz elini Daduşu'nun dizine koydu.

"Zengin tacire sor, Uş. Düşünüp karar vermek için daha çok vaktin var."

"Haklısın, Kuddu." Daduşu deri kemerinden küçük bir kese çıkardı ve bağını gevşetti. "Borcum nedir, Guruş Kuddu?"

"Üç gran gümüş. Ya da yirmi bakır."

"Yarısı saraya gidiyor." Daduşu, Kuddu'nun reçine ve zift lekeleriyle dolu talaşlı eline ince gümüş pullar saydı. "Şimdi Shindurrul'a gidip ona ne yapacağımı soracağım. Aslında sadece iki seçeneğim var."

"Nedir onlar?"

Daduşu küçük işlikte ileri geri yürümeye başladı. Her tarafta tahta parçaları ya da bitmiş eşyalarla doluydu. Yolunu şaşırmış bir güneş ışığı iki ağızlı baltaya çarparak, loş işlikte adeta şimşekler çaktırıyordu.

"Ya kral Hammurabi için çalışırım, ya da buradan çok uzaklara giderim."

Kuddu koyu gözleriyle uzunca onu inceledi ve sonra gülümsedi. "Babil'de olanlar başka yerlerde de var; aynısı, ama yine de farklı. Senin gibi kafası çalışan bir kişi her yerde başarılı olur." Daduşu'nun sırtına dostça vurarak onu kapıya doğru götürdü. "Senin gibi güzel bir oğlanın talihi her yerde yaver gider. Açık gözler, kahverengi saçlar; zaten biz karabaşlılara hiç benzemiyorsun."

"Annemden almışım." Daduşu baltayı kemerine geçirerek, sağ kalçasından aşağı itti. "Babam Utuchengal söylemişti." Yaşlı adamın elini sıktı. "Teşekkür ederim, Guruş Kuddu. Konuştuğumuz konuda belki bu akşam daha fazla bilgi sahibi olurum."

Daduşu kapıda durdu ve el salladı, sonra sağa dönüp tekerlekçilerin sokağına girdi. Ahırda çalışan uşakların ve eşek çobanlarının düzensiz yapılmış evlerinin yanından geçerek, görkemli bir caddeye çıktı. Buradaki insan kalabalığından sıyrıldıktan sonra da, şehrin batı bölümündeki Güzel Kokular Sokağı'na yöneldi.

Güneye bakan duvarda, çatının hemen altında bulunan huni şeklindeki deliği, Daduşu o gün ilk defa gördü. Kapıyı düğme gözlü köle Buriaş açtı. Daduşu ona gülümseyerek selam verdi ve Shindurrul'un sunağının önünde eğildi. Shindurrul'un ikinci karısı ve oniki yaşındaki Uttupishtim'in annesi Maşkani'yi görünce, daha da fazla eğildi.

"Shindurrul seni bekliyor. Şu anda yalnız. Ben birazdan içecek bir şeyler getireceğim."

"Teşekkür ederim, efendim" dedi Daduşu. "Damgar Shindurrul'un neşesi yerinde mi acaba?"

Kadının çıkık elmacık kemikleri olan esmer yüzü birden aydınlandı ve gülümseyerek terazinin kefeleri gibi aşağı yukarı hareket ettirdi. "Sen burada olduğun zamanlar onun daha neşeli olduğunu düşünüyorum. İşiyle ilgili bir sürü derdi var ve senin ona yardımcı olacağını düşünüyor."

"Oysa ben ona yardımcı olamam." Daduşu avluda önüne çıkan

iki kedinin çevresinden dolaşarak çalışma odasının kapısına gitti. Kapıyı çaldığında ev sahibinin gür ve sinirli sesini duydu.

"Maşkani!" Daduşu kapıyı biraz araladı. "Kızlarınla hep ben mi ilgileneceğim. Gidin Chassir'le ya da köpeklerle oynayın. Onlar benden daha sabırlıdır." Daduşu Shindurrul'un bağırması kesilinceye kadar bekledi.

"Ben geldim, Damgar Shindurrul."

"İçeri gir, Sibaru."

Shindurrul bağırıp çağırmaya son vermişti. Daduşu onun önünde eğildi ve kapıya yaslandı. Shindurrul yeni boyanmış kaşlarının altından ışıldayan gözlerle ona baktı ve bıyık altından güldü. Sağ koluyla masanın üstüne karmakarışık yığılmış bir sürü alet edevatı bir kenara itti.

"Otursana, Uş." Shindurrul'un kafası, arkasındaki fayansların bir bölümünü kapatıyordu. Bu fayanslar yarım bir daire şeklinde dev bir boynuz gibi tavana yükseliyordu. "Tamam. Bugün için yeterli. Lanet olası satıcılar. Hepsi beni dolandırmaya çalışıyor. Her şey pahalanıyor. Ama benimle olmaz, benim Awilim tacirlerim."

"Geçen sefer öğretmenler izin verdiğinde" dedi Daduşu konuşmasını hızlandırarak, "bana söz vermiştin, Damgar, birkaç saat sorularımı cevaplayacaktın. Bugün bu yüzden geldim."

Kemerinden baltayı çıkardı. Shindurrul baltaya şöyle bir baktı ve tanıdığını ifade etmek için başını öne salladı. Daduşu silahı masanın bacağına yasladı.

"Senin için, sevgili oğlum, her zaman vaktim var. Daha doğrusu hemen hemen her zaman. Konunun ne kadar ciddi olduğu yüzünden anlaşılıyor. Ne öğrenmek istiyorsun?"

Evde hemen hemen on kişi yaşadığı, iki katın tamamının ve bir katın da yarısının kullanıldığı, bunların yanı sıra evde iki köpek ve birkaç kedi bulunduğu halde, odaya hiç ses gelmiyordu. Daduşu'nun buraya gelirken içinde hissetmiş olduğu huzursuzluk yavaş yavaş azalıyordu. Shindurrul'a İturashdum'u ve Awelshammash adındaki oğlanı anlattı. Shindurrul kaşlarını yukarı kaldırıp alnını kırıştırarak dinliyordu Daduşu'yu ve tek bir kelime etmiyordu. Daduşu pazardaki o garip figürlerle efsanevi masal hayvanlarından ve satıcının onlar hakkında

anlattıklarından söz etti. Son olarak da Edubba'da kat ettiği ilerlemeyi anlattı. Shindurrul uzun süre sessizce ona baktı ve nihayet konuşmaya başladı:

"Geleceğin hakkında düşünmen çok iyi bir şey. Babil'i ya da Hammurabi'nin krallığını terk edip gitmeli misin, gitmemeli misin? Hiç fena değil. Yabancı ülkelere gitmenin nasıl olacağını düşünüyorsun, değil mi? En azından o garip hayvanların yaşadığı ve geceleri öğrendiğin dilin konuşulduğu o uzak diyarlara gitmekten korkmuyorsun. Aklıma gelmişken, nasıl gidiyor? Öğrenebiliyor musun?"

"Gayet iyi." Daduşu'nun onu kandırmasına gerek yoktu. "Artık sık sık bakmadan yazabiliyorum." Tacir onun kafasında hangi düşüncelerin dönüp dolaştığını biliyordu. Düşünceler ve önseziler Daduşu'nun kafasında dalgalara kapılmış kum taneleri gibiydi. "Tüm bunları hayal edebiliyorum. Ama güçlü, kuvvetli adamların bile belki başa çıkamayacağı maceralar için doğru insan mıyım, işte bunu bilemiyorum. Bildiğim bir şey var ki, ben sarayda oturup sonsuza kadar hesap yapıp, vergileri sayamam."

Shindurrul ayağa kalktı ve duvardaki nişlerin birinden ince uzun bir testi aldı. Üzerindeki mührü söktükten sonra, içinden sarı bir malzemeden yapılmış bir rulo çıkardı. İncecik örülmüş samana benzeyen üç el genişliğinde ve iki arşın uzunluğunda bu yaprağı düzeltti ve masanın üzerine yaydı. Kıvrılan kenarlarına ağırlıklar yerleştirerek, düzgün kalmasını sağladı.

"Dikkatlice bak. Düşün. Bana ne gördüğünü söyle."

Yaprağı yüzseksen derece çevirdi. Daduşu noktaların, yazıların, çizgilerin ve değişik renkteki lekelerin ne anlama geldiğini bulmaya çalışıyordu. Yazıları okuyup parmağıyla çizgileri takip ettiği anda, tacir açıklamaya başladı:

"Bu kağıdı Hapi ülkesinde yaşayan Apiru halkından olan bir satıcıdan aldım. Onlar kendilerine Rôme diyorlar; bu kelime 'İnsanlar' anlamına geliyormuş. Bu yapraklara Te'Ufy ya da buna benzer bir şey deniyor. Hasırdan yapıldığı söyleniyor. Fakat bana kalırsa bu saçmalıktan başka bir şey değil, bu sadece rengi açılmış keten bezi. Rôme'ler bu yaprakların nasıl imal edildiğini bir sır gibi saklıyorlar,

çünkü bu sırrı başkalarının öğrenmesi hiç işlerine gelmiyor. Bu yaprakları sadece onlar satıyor, hem de akıl almaz bir fiyata."

"Bu bir harita olabilir mi?" dedi Daduşu çekinerek. "Bir akbabanın ya da kartalın yüksekten gördüğü gibi, bir kara parçası ve su olabilir mi?"

"Bu haritayı çok az insana gösterdim. Herkes aynı şeyi söyledi. Şu yukarıdaki, bakır ve bronz satılan Kaptara adında bir ada. Rôme'ler ona Keft ya da Keftiu diyorlar ve orada yaşayan insanlarla aralarında düzenli olmayan bir gemi trafiği var. Ortadaki çizgiler ise bizim ülkemize giden yollar. İdiglat ve Buranun'un birbirlerine çok yaklaştığı ve kanalın üstünden geçen köprünün bulunduğu yer Babil'dir."

Bu arada en yaşlı kadın köle Uppurkuna iki adama fark ettirmeden kapıyı açtı ve masanın üstüne içinde iki kamış bulunan testiler bıraktı. Sonra Daduşu'ya bakıp gülümsedi ve sessizce dışarı süzüldü. Tacir sessizliği bozarak konuşmaya devam etti.

"Bildiğin gibi iki tane gemim var. Okulun sona erdiği zaman, onların da geri dönmüş olması gerekiyor."

Daduşu önüne konulanın hayatını değiştirecek bir çeşit matematik formülü ya da dil bilgisi olduğuna kanaat getirdi. Kafasını kaldırdı.

"*Şüphenin Gözü* ve *Adad'ın Sevgilisi*." Haritanın üstündeki şekilleri anlamak için üstün bir çaba harcamasına rağmen, yine de gülümsüyordu. "Kaptanları da Jarimadad ve Gimilmarduk."

"İkisi de becerikli, çalışkan adamlar." Shindurrul haritadaki bir noktaya işaret etti. Kaybettiği parmaklarının yerine ince gümüş kılıflar geçirmişti. Kılıfların ucu lacivert taşı rengindeki bir alanı gösteriyordu. "Martus'un iyi rüzgârını arkalarına alarak Dilmun'a kadar gidiyor ve ticaret yapılıyor. Hurma ağacı fidanları oradan geliyor. Zaten insanın aklına gelen her şey var orada: Köleler, bazalt parçaları, devekuşu tüyleri ve altın."

"Aşağı deniz. Soldaki yer Dilmun. Kuş kanadına benzeyen bir kara parçasının önündeki bir sürü adadan biri."

"Doğru. Marduk'un dizleri adına. Dilmun, su ve erzak anlamına gelir. Eğer rüzgâr yoksa, o zaman doğuya doğru kürek çeker ve Magan'a giderler." Işıldayan gümüş parmaklık bir noktada durup orayı

tıkladı. Burası yaprağın sağ kenarında, denizin en dar yerindeki hançer ucuna benzeyen bir çıkıntının karşısında bir yerdi. Denizin bittiği yerde su mavi bir bölgeye akıyor ve bu bölge Te'Ufy yaprağının aşağı kenarına kadar devam ediyordu. Shindurrul hassas terazinin sağ kefesine dokundu ve kefe altındaki tahtaya kadar indi. Sonra tacir fısıldayarak konuşmaya devam etti:

"Güneşin doğduğu yöne doğru çıktıkları yolculuğun sonunda Meluchha'ya ulaşırlar. Orası buradan bambaşka bir ülkedir. İnsanları esmer tenlidir ve gelenekleri bize çok yabancıdır. Orada da ticaret yapılır. Nadir mallar alınıp satılır ve fiyatları giderek artar. Gemiler ise artık tıka basa yüklüdür ve suyun içine iyice gömülmüşlerdir."

Daduşu gözlerini çizimden ayırıp bir yudum bira aldığı anda, bakışları Shindurrul'un sınayan bakışlarıyla karşılaştı. Tacir sırıtarak terazinin sol kefesini aşağı bastırdı. Sağ kefe yukarı kalktı.

"Sen hiç oraya yelken açtın mı?" Tacir parmaklarını bira testisinin çevresine yerleştirdi ve testiyi kaldırarak birasını içti. Sonra dudaklarının arasından havayı üfleyerek dudaklarını titretti. "Tek bir defa ve sonra bir daha asla. Marduk adına! Eğer senin kadar genç olsaydım, hiç düşünmeden bir kez daha giderdim. Fakat bu evde kazandığımı durup dinlenmeden harcayan kişi sayısı neredeyse iki elimin parmaklarından da fazla. Oralarda soyulur, boğulur ya da gemiden düşersem, o zaman buradakiler de açlıktan ölürler."

Daduşu haritanın sağ tarafında yılan gibi kıvrılan mavi bir çizgi gördü. Bu çizgi kuzeydoğuya doğru akan bir nehirdi ve kıyısına sonradan çivi yazısıyla iki isim eklenmişti.

"İntu? Moensh'tar ve Arap?"

"İki İntu şehri. Orada senin efsanevî hayvanlarından bir sürü var. İşte bu da 'fil' denilen o hayvanın ağzının kenarlarından çıkan büyük dişlerden yapılmıştır."

Haritanın üstüne sekiz parmak uzunluğunda ve iki parmak kalınlığında bir değnek yuvarladı. Her iki ucunda da siyah renkli kakmalar göze çarpıyordu. Değnek metalden yapılmış kadar ağır değildi, fakat dokunulduğunda gene de sert ve serin hissi uyandırıyordu. Shindurrul terazisini dengeledi ve büyük bir çanaktan yarım başparmağı büyüklü-

günde taşlar çıkarıp dönüşümlü olarak kefelere koydu. Daduşu arkasına yaslandı, önündeki bira testisini kaldırırken elleri titriyordu. Hayatında ilk defa gördüğü haritayı düşünürken kısık bir sesle sordu: "Guruş Jarimadad ve Gilmarduk, Arap ve Moensh'tar hakkında neler anlatıyorlar?"

"Arap'a yalnızca İntu Nehri'nin suyu bol ve sakin olduğu zamanlarda gidebiliyorlar. Moensh'tar Babil'den daha küçük, ama daha görkemlidir. Denizcilerle güzel kadınlar ilgilenir orada. Onlarla ticaret yapmak çok keyiflidir, tıpkı dostlar arasında olduğu gibi. Gemilerim orada tanınır ve sevilir. Tanrıları ise yumuşak ve adildir."

"Moensh'tar buradan ne kadar uzaklıkta?"

"Dilmun'a kadar yüzyirmi kere yüz seksen Seile Biru."

Daduşu haritadaki mesafeyi karışlayıp ölçtü ve hesaplamaya başladı: Yirmidört parmak bir arşın ediyordu, altı arşın ise bir Yüksek Boru, oniki arşın bir Gar ya da Çift Boru, binsekizyüz Gar ise yüzseksen Seile Biru ediyordu.

"Damgar! İntu o zaman yediyüz kere yüzseksen Seile Biru uzaklıkta!"

Daduşu kollarını yana açıp ellerini sallamaya başladı. Shindurrul sarsılarak gülüyordu. "Bu yüzden geri dönmeleri o kadar uzun sürüyor. Seni korkuttum mu, serçe kuşu?"

"Hayır... Evet... Bunu hayal bile edemezdim. Bu yüzden gemilerini böylesine bir sabırsızlıkla bekliyorsun."

Gümüş parmaklarından biri Moensh'tar denilen yerin üstünde durdu. "Aklımdan binlerce eğer ve ya geçiyor: Tashritu, ya da onuncu ay Arachsamnu geldiğinde, orada rüzgâr kuzeydoğudan ve doğudan esmeye başlar. Bu rüzgâr gemileri Magan'a sürükler. Güney denizlerinde rüzgârlar sürekli yön değiştirir, ya önden sana karşı eserler, ya da arkandan. O zaman gemilerim ya bir koyda beklerler, ya da yollarına devam edip saz deryasından geçerek buraya gelirler."

Tacir gülerek ağırlıkları kaldırmaya başladı ve yaprak aniden kıvrılıp rulo halini aldı. Shindurrul ruloyu alıp deri bir iple bağladı ve tekrar testiye yerleştirdi. Kapağına akıttığı erimiş muma mührünü basarken, karnı doymuş bir kedi keyfiyle şöyle dedi:

"Babil'de sadece beş adam bu haritayı biliyor. Bunlardan biri de sensin. Teklifim hâlâ geçerli. Benim mührümü kullanarak ticaret yapacaksın. Ciddi, zeki, belki de biraz kurnaz olmalısın. Karar vermeyi ne zaman başaracaksın, Uş?"

Daduşu bir saatten beri bu soruyu bekliyordu. "Edubba'dan ayrıldığım gün. Ya da *Göz* ile *Sevgili* döndüğü vakit. Kabul ediyor musun?"

Shindurrul işaret parmağını kaldırdı. "Bu pek işime gelmiyor ama senin düşünmek için her güne ihtiyacın var. Yalan mı söyleyeyim? Hayır. Başka delikanlılar kendilerine böyle bir teklif yapmam durumunda ayaklarıma kapanıp parmaklarımı öperlerdi. Hatta gemilerimle sefere çıkabilmek için her şeyi -gerçekten de her şeyi- yapabilecek birkaç tanesini tanıyorum." Gözlerine kaçmış toz taneciklerini temizler gibi bir hareket yaptı. "Ama zavallı, yaşlı Shindurrul kendi sağlam aklına inanıyor. Beni iyi dinle; bazı şeyleri yalnızca bir defa söylerim, oğulcuğum. Sana bile!"

Konuşmasına devam ederken değerli taşların yarısını alarak, yer değiştirerek ya da ekleyerek teraziyi dengelemeye çalışıyordu. Daduşu'ya bakmıyordu artık.

"Edubba'da ders çalışmaya devam ettiğini ve son güne kadar da bunun böyle sürüp gideceğini biliyorum. Orada yaşıyorsun, ama -baş parmağıyla arkasını işaret etti- ben yan taraftaki evin yarısını satın aldım. Dayayıp döşedikten sonra üst katında oturabilirsin. Köle kızlarım sana da hizmet ederler. Jarlaganda ve Nammatum'un eline kimse görmeden biraz gümüş sıkıştırırsak, bir daha yatakhanede üşümek ve terlemek zorunda kalmazsın. Asma Evi'nin gelirini ve diğer alacaklarımızı işletmeye devam edeceğim; sen ihtiyacın olan her şeyi alacaksın ve bunları ben karşılayacağım. İlk seyahatinden sonra nasıl olsa zengin olacaksın. Eğer çok aptal değilsen elbette ve sen aptal değilsin..."

Terazi kefelerinden birini kaldırdı ve bırakarak sallandırdı. Sonra birasını içti. Bu konuşma onu yormuşa benziyordu.

"Gemiler geldiği zaman kaptanlar ve dümenciler sana limanda öğrenebileceğin her şeyi öğretecek. Karar verecek olursan bu kesin olmalı. Ama gemiler gelmeden önce bana gelip 'efendim, ben kralın topraklarındaki koyunları saymayı tercih ediyorum' dersen, o takdirde bir başkası doğuya yola çıkar. O zaman yaşlı Shindurrul hayal kırıklı-

ğına uğramış olur ve buna çok sinirlenir, çünkü insanları iyi tanımadığını kabul etmek zorunda kalır."

"Sayın babam" dedi Daduşu kısık bir sesle. "Senin mührünle gemilerinden birine binip yola çıkacağımı ben de sana bir an önce bildirmek isterdim. Fakat, beni bağışla, bunu yapabileceğime henüz emin değilim. Senin terazinin birbirine denk kefelerine karşın, benim terazimin kefelerinden biri Babil toprağına değiyor. Bir de Asma Evi var, bildiğin gibi."

"Bu dürüst bir cevap ve işte bu dürüstlüğünden dolayı benimle çalışmanı istiyorum, Sibaru. Bunu senin o çiftçi ve kâtip kafan alıyor mu?"

"Bu çoktan kafamda, sayın babam." O korkunç geceden sonra olup bitenler Daduşu'nun aklından teker teker geçmeye başladı. Duvarlardaki bölmelerde Shindurrul'un kazancını ispatlayan değerli delilleri görebiliyordu. Tacir durup dururken bir kahkaha attı.

"Ne zaman okula dönmen gerekiyor?"

"Yarın sabah. Nammatum nerede olduğumu biliyor."

"Bugün yemeği bizimle yersin. Ve her zaman olduğu gibi konuk odasında yatabilirsin. Yoksa - o güzel dericiye gitmeyi mi tercih edersin?"

"Bilmediğin bir şey var mı, Damgar Shindurrul?" Daduşu sırıttı. Tacir gülümsedi ve teraziyi gösterdi. Her iki kefe de kıpırdamadan aynı yükseklikte duruyordu.

"Hayattaki ve aramızdaki her şey dengede olsun ve hep öyle kalsın. Olur mu?"

Daduşu birasını içerken derin düşüncelere daldı. Okul, Asma Evi, anne ve babası, ölüm ve Shindurrul. Sharmadu ve Tiriqan: nehirde ilerleyen bir kayıktan görünen kıyı nasıl kayıyorsa, hayatındaki sabit noktalar da öyle kayıp gidiyordu. Hayat kayığının burnu ise bir süre sağa sola sallanıp, sonunda bir hedefe doğru yol alıyordu. Sabahın erken saatlerinde çarşaflar ve örtüler arasında uyanıp uykulu gözlerle lambanın ışığına baktığında, rüyasında bir gemide bulunduğunu ve geminin burnundan altın renkli İntu şehirlerinin göründüğünü görüyordu. Kalbi heyecandan fırlayacak gibiydi ve rüyasının devamını görebilmek için tekrar uykuya daldı.

6. YANSIMALAR

Shindurrul'un ona görünüşte istemeyerek ama yazılı bir belge karşılığında daima tam vaktinde verdiği birkaç ödeme pulu ile Daduşu kendisine iyi kalite bir testi şarap satın almıştı. Gıcırdayan bir hasır tabureye oturmuş ve sırtını hayvan postlarıyla kaplı duvara dayamıştı. Lambanın titreyen ateşinde Tiriqan'ın gözleri parlayan bakır gibi ışıldıyordu. Islak saçı açılmış ve omuzlarından aşağı taranmıştı. Saçına yansıyan ışık yavaş yavaş boynundan aşağı akıyordu sanki.

"Bir kere gelip sabaha kadar kaldığın o geceden sonra çok değiştin, Uş."

"Aradan birçok ay geçti" dedi Daduşu. "Büyüdüm. Bu arada pek çok şey olduğunu sen de biliyorsun."

Bulundukları oda onları dışarıdaki Tebutu ismi verilen kuzeydoğu fırtınasından koruyan bir mağaraya benziyordu. Duvarlar ve zemini renkli halılarla kaplıydı. Şömine ateşi odayı hem ısıtıyor, hem de küçücük kandillerle birlikte aydınlatıyordu. Yatağı kaplayan battaniye ve hayvan postlarının üstüne beyaz bir örtü örtülmüştü; şarabın güzel kokusu derilerin kokusunu bastırıyordu. Beyaz kumaşın içinden Tiriqan'ın teni öne çıkıyordu. Açık renkli, mat bir sırla kaplanmış kil bir heykel gibiydi. Böyle saatlerde hiç olmadığı kadar güzel görünüyordu. Sokakların arasından değişik sesler çıkartarak uğuldayan rüzgâr, kapının kemerinden görünen şöminenin içindeki korlardan kıvılcımlar sıçramasına ve küllerin uçuşmasına neden oluyordu. Küçük Namatum uykusunda sayıklıyordu.

"Bu kadar çok şey öğrenmek zorundasın demek ki." Tiriqan sitemli bir ifadeyle gülümsedi ve bardağını delikanlıya doğru itti. Daduşu onun uzattığı bardağı dikkatle doldurdu. "Sarayda büyük bir adam, bir tapınak kâtibi olacak ve Nippur'lu bu aptal yabancıya bir daha bakmayacaksın."

Onun kararını tahmin ediyordu ama ikide bir söylemesi için baskı yapıyordu. Ayak parmaklarıyla Daduşu'nun çıplak baldırlarını yukarı doğru okşuyordu. Daduşu kadehini kaldırdı.

"Sevgili, güzel Tiriqan. İnanna seni de seviyor. Bu yüzden benim kalbimde ve hayatımda bir tek senin için yer var."

"Eğer gidersen arkandan çok ağlarım."

"Eğer gidersem, ki ne zaman ve neden gideceğimi bilmiyorum, sen yine dul kalacaksın, ya da senden benimle gelmeni isteyeceğim. Tanrıların bizim için neler hazırladığını tahmin bile edemeyiz. Sen benim bir tane sevgilimsin - yalnızca aptallar verebileceklerinden daha fazlasını vaat ederler. Ben sana her şeyi veriyorum."

Bazen hiç düşünmeden, ne kadar kolay konuşabildiğine kendi bile şaşıyordu. Bir dilden diğerine geçmek hiç de zor olmuyordu; zaman zaman Edubba'da açık gözlerle İntu dilinin hayalini kuruyor ve kulağa nasıl geldiğini merak ediyordu. Eğer Tiriqan'a gerçeği ve diğer önemli şeyleri anlatırsa, onu kendine daha çok bağlayacaktı. Shindurrul'un uyarılarını da düşünüyor, kadının hamile kalmayacağını umuyordu. Onu kendine bağlamak için böyle bir yolu seçmeyecek kadar akıllı mıydı acaba? Shindurrul hiç de öyle düşünmüyordu. Daduşu iç geçirerek kadının alnına düşmüş bir saç perçemini geriye itti ve avucunu yüzüne bastırdı. Kadın yüzünü onun avucuna sürdü ve başparmağını hafifçe ısırdı.

"Kaptan Jarimadad'ın Hapi ülkesinden gelen kölesi gibi oturup beklemek istemiyorum. Ya da dümenci Sinbelaplim'in ikinci karısı Sibit Nigalli gibi."

"Şu anda birbirimizi üzmek zorunda mıyız gerçekten?"

Kadın arkasına yaslandı, saçları ve yanağı adamın ellerinden kayarak ayrıldı. Ayağa kalkarak Daduşu'yu yatağa doğru çekti.

"Hayır, benim bir sürü hikâye bilen sevgilim! Birlikte biraz mutlu olmamız için buradasın. Bazı tanrılar bizi kıskansın diye."

Delikanlının önüne diz çöktü ve ince parmaklarıyla elbisesini tutan tokaların iğnelerini çekip çıkardı. Sonra alnını onun şakağına dayadı. Elleri Daduşu'nun yüzünü okşayarak boynuna indi ve oradan da omuzlarına inerek durdu. Küçük bir güvercin gibi sesler çıkarıyordu.

"Seni beklediğim sayısız gece, Uş, tahmin edemeyeceğin kadar hüzünlü geçiyor."

"Benim için de öyle, sevgilim." Kadının dili Daduşu'nun dudaklarına dokundu. Daduşu kulaklarında onun nefesini hissediyordu; onu kendine çekti ve yavaşça sırt üstü yatağa yatırdı. Kadın Daduşu'nun yün elbisesini dizlerinden yukarı çekerek omuzlarından sıyırdı ve sıcak vücudunu onunkine bastırdı. Daduşu gözlerini kapattı ve kadının parmaklarını her yanında hissetti. Saçları yüzüne ve göğsüne çarpıyor, sevgi dolu okşamaların zevke dönüşmesine yardımcı oluyordu. Tiriqan inleyerek bir onun üstüne, bir yanına, bir de altına yuvarlanıyordu. Bir kedi gibi hırlıyor ve fısıltılarının arasında kuş sesi gibi tiz çığlıklar atıyordu. Bedeninin her noktasını diğerinkine bastırıyor ve onunla eriyip gitmek istiyordu. Kadın şehvet içinde kıvranıyor ve zevkin doruğuna geleceği anı sabırsızlıkla bekliyordu. Soluk ışığın altında Tiriqan'ın vücudu bal rengine dönüşmüştü. Duvara kol, kafa ve kalçalarının gölgesi düşüyordu; birbirine girmiş, birbirinin içinden çıkan bulmaca parçaları gibi. Bazen titriyor, bazen de ayrılıyorlardı.

Daduşu nefes nefese kalmıştı. Kalp atışları ve ter, Tiriqan'ın tenine sürmüş olduğu balsamın kokusuna karışıyordu. Çok kısa süren bu hızlı ve sessiz şehvet dalgası onları soluksuz bırakmış, sertleşen kaslarını yumuşatmıştı. Tiriqan kollarını ona doladı ve sıkıca sarıldı.

"Seni yalnızca bu şekilde tutabilirim, sevgilim" diye fısıldadı. "Kal. Tiriqan'ın yanında kal."

"Yanındayım, işte. Başka nerede olacağım" diye fısıldadı Daduşu. Kafasını ona doğru kaldırdığında, kadının gözlerinin yalnızca bir karış yukarıda olduğunu gördü. Daduşu onun bakışlarının içine daldı gitti. Parmaklarını kadının saçlarının arasına geçirmek üzere uzattığın-

da, dirseğiyle çarşafı topladı. Vücutlarındaki ter yavaş yavaş kuruyordu; şarabın tatlı kokusu havaya dağılmış balsamın kalıntılarına karıştı.

"Eğer bir kadın gibi düşünüp hissedebilseydin -Tiriqan adamın altında yılana benzer şekilde kıvrılıyordu-, o zaman ne demek istediğimi bilirdin."

"Ben çok şey biliyorum." Daduşu'nun sesi oldukça kısık çıktı ve söze yeniden başladı. "Fakat demek ki bildiklerim hâlâ yeterli değil. Başka ne bilmem gerekirdi?"

"Seninle mutlu olduğumu. Daha önce böyle bir duyguyu hiç yaşamamıştım ve bir başkasıyla asla yaşayamayacağım."

Daduşu kendisini onun yanına bıraktı ve örtüyü üzerine çekti. Kadın başını Daduşu'nun omuzuyla boynu arasındaki çukura yerleştirdi. Daduşu'nun elleri onun göğsünü okşuyordu; kadının kalp atışları, tıpkı düşünceleri gibi sakinleşmişti. Tiriqan'ın yüz hatları yarı karanlıkta artık görünmez olmuştu; bir tek gözleri ışıl ışıldı. Şöminede son bir alev titredi ve sessizce söndü. Daduşu gizlice geçmişe ait düşünceler geçirdi kafasından: O korkunç gecede ırzına geçilip öldürülen Sharmadu. Yumuşak samanların üstünde seviştiklerinde onunla neredeyse hiç konuşmamıştı. Aynı şekilde koyun ahırındaki sert örtünün üstünde ve ışıldayan yıldızların altında, bir salın üstünde birbirlerini okşadıkları zaman da. Son üç yaz boyunca mahcup bir gülümsemeyle, omuzlarına bıraktığı esans kokulu saçlarla, kocaman siyah gözlerle ve elindeki kıpkırmızı oluncaya kadar fırçalayıp yıkadığı nasırlarla onu beklemişti. Daduşu'nun babasının ve annesinin durumu fark etmelerinden çekinirdi. Daduşu'nun düşünceleri dönüp dolaşıp bulunduğu yere geri geldiğinde, yataktan kalktı.

Delikanlı şarap kadehlerini doldurdu ve gidip Tiriqan'ın yanına oturdu. Tiriqan gülümseyerek kolunu onun omuzuna doladı ve kendisine uzatılan kadehi aldı.

"Yarına kadar kalacak mısın?" Daduşu evet anlamında başını salladı. Keskin tırnaklar sırtında hafif izler bırakarak geziniyordu. "Evet mi? Peki daha uzun süre?"

"Okula gitmek zorundayım!" diye karşılık verdi delikanlı. "Fakat

kimse beni bu soğuk kış gecesinde dışarı çıkaramaz." Kadının narin ensesini okşadı. "Ateşe birkaç odun daha atayım."

Kapıdan geçtiğinde diğer lambanın da alevi söndü. Küçük çocuk sakin sakin uyuyordu; yuvarlak yüzü örtülerin altından görünüyordu. Bir el büyüklüğündeki kuru odunlar hemen tutuşmaya başladı. Daduşu tekrar Tiriqan'ın yanına gitmek üzereyken, kadın yavaşça ondan tarafa döndü, kocaman gözlerle ona baktı ve büyük bir korkuyla kasıldı kaldı. Heyecandan nefesi sıklaşmıştı, göğüsleri hızla inip kalkıyordu: Daduşu, beyaz duvara yansıyan gölgesinin, kırmızı ve beyaz alevlerden oluşan bir hale ile çevrili olduğunu gördü. Ateşin ısısı sırtına vuruyordu. Tiriqan'ın yanına gidip diz çöktü ve onu omuzlarından kavrayarak yavaşça salladı. Kadının beti benzi atmış, vücudundaki tüm tüyler diken diken olmuştu.

"Korkma. Bu sadece ocaktaki ateş. Bak!"

Duvarı işaret etti. Alevler gölgelerin arasından duvara aksediyorlardı. "Ateş ve gölge oyunu. Ben yanındayım, hem de tamamen canlı."

"Tıpkı Marduk'a benziyordun. Ya da Şamaş'a, Enlil'e..." Derin bir nefes aldı ve silkindi. "Tıpkı bir tanrı gibiydin. Çok korktum. Tanrılar bize bir işaret gönderdi. Bu ne anlama geliyor? Sen biliyorsun musun, Daduşu!"

"Hiçbir anlama gelmiyor. Şu anda gecenin yarısı. Tanrılar bu zamanda uyurlar ve bizimle ilgilenmezler."

Daduşu kadına uzanıp onu göğsüne bastırdı. Tiriqan ona sıkıca sarıldı ve her nefes alışıyla yavaş yavaş korkuyu üstünden atıp sakinleşti: Sumerlerin sayısız tanrısından birinin Tiriqan'ı korkutmak için bir nedeni varsa -ki Daduşu korkacak bir şey göremiyordu-, o zaman bu onun kıskançlığından ve fesatlığından kaynaklanıyordu. Tiriqan'ın sırtını sıvazlayarak kulağına fısıldadı:

"Sen benim için çok önemlisin. Biz tanrılar için pek önemli değiliz. Korktuğun şeyi unut. O sadece bizi ısıtan ateşti."

Tiriqan dudaklarını ısırarak derince iç çekti. Gördüğü eski bir rüyaydı sanki; onu çok korkutan o an sona ermişti. Tiriqan sıkıca Daduşu'ya sarıldı. Delikanlı da bir an için yıldızların arasında oturan görün-

mez kendi yolunu çizmekte etkili olabileceklerini düşündü. Sonra aklına İntu'ya hakim olan yabancı tanrılar geldi ve Tiriqan'ı öptü.

Daduşu lambaların fitillerini sıcak yağa batırarak söndürmeye başladı. Kısa süre sonra lambaların biri dışında tümü sönmüştü. El yordamıyla dar merdivenlerden aşağı indi ve dışarı çıktı. Gün ağarmak üzereydi ve hava çok soğuktu. Sokakta buz gibi bir rüzgâr esiyordu uğuldayarak. Çizmelerinin altında kemik parçaları, cam kırıkları ve iri kum taneleri çıtırdıyordu. Daduşu cüppesini göğsünde iyice birleştirerek saray surlarına doğru yol almaya başladı.

Sabatu ayının onbeşinci sabahı, beraberinde güneybatıdan soğuk rüzgârlar getirmişti. Daduşu zorlukla nefes alabiliyordu. Rüzgâr terini kurutup cüppesinin geniş kollarından koltuk altlarına kadar ulaşıyordu. Bacağındaki kaslar ağrımaya başlamıştı; yasak olan bölgeye daha yüzlerce basamak vardı. En üst basamağa çıkıp oturdu ve mavi sırla kaplı tuğlalardan örülmüş pervaza yaslandı. Korkuluğun parmaklıkları arasından ta uzaklara dek uzanan düzlük alanlara baktı. Kalbi hızla çarpıyordu; bunu şakaklarına kadar hissedebiliyordu ve nefesi tıkanmıştı.

Elini gözlerinin üstüne koydu ve yün cüppesinin eteklerini hırsla toplayarak kuzeybatı yönündeki Kiş şehrine doğru baktı. Şafağın söktüğü ufukta hava bir parmak genişliğinde ağarmış, toprak tütmeye başlamıştı. Rüzgâr kötü çizilmiş bir ağ gibi kollara ayrılarak araziyi bölen kanallardaki suyun yüzeyini ürpertiyordu. Bazen de palmiyelerin pas rengi kurumuş yaprakları suyun yüzeyine yansıyordu. Tulumbaların kolları titriyordu ve sunî adaların üzerindeki evler batmakta olan kayıkları andırıyordu.

Daduşu, komşu şehirler olan Kiş, Nippur ve Barsippa'yı yaptığı kısa ziyaretlerden biliyordu. Babil ve çevresi, ıslak ve en dar kanalların sona erdiği kumların ya da birbirine dolaşmış dikenli bitkilerinin bulunduğu çöle kadar, onun eviydi. Hammurabi başa geldiğinden beri her şey büyümüş ve güzelleşmiş, daha temiz ve görkemli olmuştu: birçok beyaz badanalı ev, saray, zigguratlar ve geçit vermeyen şehir surları, sayısız su kanalı ve yıldızların Sin'in gezegeni olan ayı çevrelemesi gibi Babil'i çevreleyen çiftlikler. Hammurabi yasalarını çivi yazı-

sıyla düzinelerce kara Kudurru-taşına yazdırdığından beri -her öğrenci aşağı yukarı bunları ezbere bilirdi-, her yüz insandan doksanbeşi bu yasalara uyardı. Bu yüzden yıllarla birlikte refah ve düzen de gittikçe artıyordu. Awelshammash'ın, Lushtamar'ın ve Daduşu'nun bizzat yaşadıkları onların hayatlarının bir parçasıydı ve Kral Hammurabi'nin kanunlara dayanan düzeninin ileriki yüzyıllarda da geçerli olacağına dair bir göstergeydi.

Daduşu cüppesini ayaklarına doladı ve silkindi. Daha bir süre önce babalığa kabul ettiği adamın bütün önerileri onun vatanını belirsiz bir süre için terk etmesini hedefliyordu. Gemi Buranun'un sakin sularından çıktığı vakit Hammurabi isminin duyulduğu, fakat huzur dolu düzeninin bilinmediği ülkelere yelken açacaktı. Bu düzende yetişen güçlü adamlar kayalık bir ada ya da bir direk gibi meydana çıkıyordu: Babası, Shindurrul, hükümdarın veziri, Hammurabi'nin kendisi, üst düzey rahipler gibi. Tüm anılarının şehirlerini terk ettiği zaman Daduşu, onun dar sokaklarda, mallar, renkler, söylentiler ve kokularla dolu pazarda, tanıdık ve yabancılarla ya da sayısız hurma ağaçlarının altında düşüncesizce sakin kalmasını sağlayan kendine güvenini kaybedecek miydi? Dilmun'da, Meluchha'da ya da Magan'da ortalıkta gezip hemen hemen her şeyi gören, sırlarını doğru kişilerin kulaklarına fısıldayarak koruyucu ve destekleyici düzeni korumaya yardım eden yabancı adamlar ya da kadınlar var mıydı? Shindurrul onun binlerce sorusuna cevap verebilir miydi? Ya da bunu yapmak ister miydi? Daduşu'yu Babil'e bağlayan, bedenini, kalbini ve aklını besleyen kökler kesildiği ya da koptuğu vakit, genç evlatlığı kime başvuracaktı acaba? Birkaç yıl sonra onu Babil dünyasının kenarında bulunan sefil Dur-İli veya Arba-İlu köylerine yönetici yaptıkları zaman kazanmış mı olacaktı, yoksa kaybetmiş mi?

Başını kaldırdı ve doğu yönüne baktı, çünkü bereketsiz Dur-İli köyünün bu tarafta olduğunu duymuştu. Daduşu üşüyordu. Kendine gelmek için silkindi ve kendisini kızgın arılar gibi çevreleyen düşüncelerden kurtulmaya çalıştı.

Marduk'a ait zigguratın tepesine ilk güneş ışınları vurmaya başlamıştı. Kuş sürüleri havada uçuşan noktalara benziyor ve birleşerek çe-

şitli desenler oluşturuyordu: Çayır ve toy kuşları soğuk havada daireler çiziyor, tarla kuşları uzun katarlar halinde biçilmiş tarlaların üstünden uçup gidiyorlardı. Ağzından çıkan soluğunun donduğunu gören Daduşu silkindi; fakat soğuk rüzgâr düşüncelerinin durulmasına neden oldu ve önemsiz olanı önemliden ayırdı. Sadece kırkbir gün. Okulun en iyi öğrencilerden biriydi ve bunu bizzat Nammatu söylüyordu.

"Keşke geleceği de aşağıdaki şehri ve arazileri görebildiğim gibi görebilseydim."

Bakışını tekrar uyanmakta olan ve sanki esneyen şehre çevirdi. Zigguratın yan tarafından aşağı süzülen güneş ışınları, duvarı oluşturan kolonlara adeta hayat veriyordu; iç içe girmiş evlerin yarattığı karmakarışık görüntüyle aralarından geçen dolambaçlı sokaklar beyaz ve kahverengi hatlar kazanmıştı. Gri renkli yüzlerce duman sütununun tümü aynı anda su kamışları gibi güneydoğuya yöneliyordu. Saray surlarının önündeki alanlarda ve geniş caddelerde aceleyle koşuşturan insanlar ise o kadar küçüktü ki, neredeyse görünmüyorlardı. Doğmakta olan güneş şimdi de Tiriqan'ın vatanı olan Nippur'un üzerindeydi. Daduşu oraya iki kez gitmişti; fakat şehir ona pek bir şey ifade etmemişti. Ona göre orada anlamı olan pek bir şey yoktu. Güneş su yollarının üstüne sarı-beyaz ışınlarını yolluyordu. İnsanın gözünü alan bu şimşeğe benzer ışınlar suya çarpınca manzara değişiyordu. Gözlerini sıkıca yumdu. Zigguratın üstünde oturmuş haliyle bir böcekten daha büyük ya da daha önemli değildi. Buranun'un üstündeki sislerin arasından kocaman dalgalar, altın şehirler, yabancı semaların altında yabancı bitkiler beliriyordu sanki. Hayatından sadece kendinin sorumlu olacağı zamana sayılı günler kalmıştı. Başı dönmeye başladı, gözlerini kırptı ve rüzgârda gerilmiş yelkenleri ve masal şehirlerini aklından çıkarmaya çalıştı.

"Shindurrul çok sevinecek." Rüzgâr ağzından çıkan bu sözcükleri hızla alıp götürmüştü. "Peki ya yanlış bir karar verdiysem?"

Bu karara bir karınca katarının önündeki lider karıncanın attığı minicik adımlarla varmıştı. Dün gece uzun uzun düşünmüştü. Batı yönüne doğru baktı: Çölün başladığı çizginin karşısında, pek belirgin ol-

masa da, Asma Evi'ni görür gibiydi. Bacalardan dimdik yükselen dumanları izledi bir süre. Bir kez daha kendi sesine yabancılaşmıştı.

"Hayır. Sınırlarımın adı Kiş, Nippur ya da İsin olmamalı. Çöl kıyısından daha ilerilere gitmeli. Shindurrul haklı."

Karar verdiği andan beri kafası bir tüy kadar hafiflemişti. Awelshammash asık bir suratla ona kendisini şimdiden Eridu'nun Rabianus'u gibi hissedip hissetmediğini sormuştu. Budala! Bakır renkteki nehrin üstünde sayısız kayık, sal ve yük gemisi ya yelkenleriyle, ya da kürekleriyle ilerlemekteydi. Şekli bir dili andıran liman, İnanna Kapısı'nın gölgesinde kalıyordu. Güneş kapı duvarlarının üstündeki dişlerin köşelerini, girintili çıkıntılı duvarları ve kuleleri dalga dalga koyu alanın üstüne çiziyordu. Kayıklar ise su böcekleri gibi ışığa ilerliyordu. Daduşu artık üşümüyordu. Güneyden sıcak bir rüzgâr esmeye başlamıştı. Ta uzaklarda, gözün yanılma sınırında Daduşu ansızın rüzgârla dolu iki tane kocaman yelken gördü. Bir süre sonra yelkenlerin altında gemiler de belirdi; şaha kalkmış burunları, halat donanımı ve küpeştelerindeki yarı kapalı kocaman gözlerle bodoslama ilerliyorlardı. Aralarında çok az mesafe olan gemiler büyük oranda suya gömülmüştü ve burunlarıyla suyu yararak küçük dalgalar oluşturuyorlardı. Daduşu, onları Shindurrul'un çalışma odasında gördüğü gemilerle karşılaştırdı:

"*Şüphenin Gözü*!" diye fısıldadı sonra. "Ve *Adad'ın Sevgilisi*!" Shindurrul'un gemileri. Ur'daki bitmez tükenmez sazlıkları, iki nehrin birbirine kavuştuğu çamurlu bölgeyi, tüm zorluklara rağmen aşıp buraya gelmişlerdi.

"İşaretler çoğalıyor, Daduşu" dedi kendi kendine. "Marduk büyüktür... değil mi?.."

Hızla basamaklardan inip merdivenli kuleye koştu. Gemiler Kaga Shula adı verilen büyük kapının altında karaya yanaşacak olmalıydılar. Rüzgârın estiği yönleri gösteren merdivene geldi ve duvarın on arşın genişliğindeki mazgalından İnanna Kapısı'na koştu. Muhafızlar onu tanıyordu. Saray surları boyunca dizilmiş evlerde yaşayan ya da burada herhangi bir yerde çalışan hemen hemen herkesi tanırlardı. Başlarını eğerek ona selam verdiler ve Daduşu'ya hiç durdurmadan o

görkemli kapının kemerine kadar gitmesine izin verdiler. Aşağı her bakışında gemilerin akıntıya karşı bir parça daha ilerlemiş olduğunu görüyordu. Çifte kuleye vardığı ve uzunca bir dizi kuruyan büyük tuğlaların arkasından aşağıdaki küçük kayıklara baktığı zaman, Kagal Shula'nın üstünde kimseler görünmüyordu. Sonra balıkçılar, köleler ve işçiler toplanmaya başladı.

Shindurrul'un gemileri geniş bir manevrayla nehre girdiler. Dümenciler çifte dümenin baş tarafındaki yelkene var güçleriyle asılıyorlar ve ters yöne dönmemesi için dayanıyorlardı. Rüzgârda yavaş yavaş dalgalanan yelkeniyle gemilerden biri akıntının içinden çıkıp dalgakıranın arkasındaki karşı akıntıya girdi ve nehrin kıyısındaki eğri duvarlara doğru yaklaşmaya başladı. Daduşu merdivenlerin arasında kayboldu ve yarı karanlık olmasına rağmen sayısız basamak aşağı indi.

İkinci gemi çift duvarın aşağı kısmından dolandı. Geminin seren direği örülmüş tuğlaların arasındaki zifti sıyırdı. Daduşu, Shindurrul'u fark etmişti. Yan kapıdan heyecanlı ve sabırsız bir şekilde alana iniyordu. Daduşu koşarak ona yetişti ve koluna asılarak bağırdı: "Damgar Shindurrul! Onları zigguratın üstünden gördüm!"

Birlikte kırk arşın genişliğinde bir yarım daire şeklindeki alandan iskeleye indiler.

"Tapınakta ne işin var senin?" Shindurrul gözlerini yelkenleri toplanan gemilerinden ayırmıyordu. Yelkenler oldukça ağırdı ve toplaması hiç de kolay değildi.

"Babil'i ve çevresini son bir kez yukarıdan izledim." Daduşu nefes aldı ve her kelime arasında duraksadı. "Çünkü ben bu gemilerle o yaldızlı İntu şehirlerine gitmeye karar verdim."

Shindurrul aniden durdu, arkasına döndü ve uzun uzun Daduşu'nun suratına baktı. Sanki tek tek yüzündeki bütün kılları sayar gibiydi, nihayet kısık bir sesle:

"Tamamen mi? Kararın kesin mi? İyice düşündün mü?"

Daduşu'nun omuzuna sert bir yumruk indirdi. Daduşu evet anlamında başını salladı ve öne eğdi.

"Bunu sana bu akşam söyleyecektim. Ama sonra gemileri gördüm ve..."

"Bugün Marduk tarafından kutsanmış bir gün, Sibaru! Ne diyeceğimi bilemiyorum... bu anı o kadar çok bekledim ki! Beni bundan daha çok mutlu edemezdin... Her neyse, haydi gemilere. Yaptığımız anlaşma geçerli öyleyse?"

"Evet, sayın babam. Geçerli. Aynı senin istediğin gibi."

"Zavallı yaşlı Shindurrul yine pek iyi uyuyamayacak ve çok içmek zorunda kalacak." Onu birinci geminin yanına çekti. Ön tarafın alt kısmındaki göz çizilmiş, çamura bulanmış ve solmuştu. "Neden günlerce titrediğimi ve sıkıntı çektiğimi şimdi anlıyor musun, oğulcuğum?"

"Sanırım anlıyorum."

Shindurrul koşmaya devam etti, nefes nefeseydi ve kahkahalarla gülüyordu. Kollarını yanlara açtığında bir kölenin kolunun altına sıkıştırdığı testiye çarptı ve içi boş testi yere düşerek gürültüyle parçalara ayrıldı. Shindurrul çizmesinin içindeki bir çantadan gümüş ya da bakır çıkardı.

"Orada binlerce talent altın yüzüyor" diye bağırdı. Dört adam ağır ağır kürek çekerek gemileri iskelenin taş bloklarına yanaştırıyordu. Etrafına dikkat etmeden köle kıza zararı öderken, yarım daire biçimindeki taş döşeli liman meraklılar, hamallar ve nöbetçi askerlerle doldu. Daduşu kalabalıktan sıyrıldı ve merdivenin bir basamağına oturdu. Bu merdiven Hammurabi yasalarının yazılı olduğu taşların bulunduğu yere çıkıyordu. Bu ikiyüzseksen yasa maddesi silindir biçiminde bir Diorit taşına kazınarak yukarıdan aşağı yazılmıştı ve Daduşu hepsini Esangila-tapınağında bulunan Marduk heykelinin önündeki orijinaline bakarak tam üç kere yazmış ve ezberlemişti; kabartma ve işaretlere sırtını dönerek değiş tokuş edilmiş malların gemiden boşaltılmasını izledi. Shindurrul geminin kıç tarafına yaklaşarak kaptanların ismini bağırdı, sonra tekrar bir şeyler söyledi ama bunlar pek anlaşılmıyordu. İkinci gemiden karaya gürültüyle bir kalas uzatıldı. Shindurrul kalasın üzerinde bir süre dengesini sağladıktan sonra yalpalayan gemiye çıkmaya karar verdi. Daduşu da ayağa kalkmıştı. Bu anda burada bulunmasının doğru olup olmadığını düşünüyordu. Limanın bir alt basamağına indiği anda ensesindeki saçlara bir şey dokundu,

deri yaka yırtıldı ve önce sırtına, sonra da ayaklarına ateş gibi yakan bir darbe indi. Üzerine dolu gibi çeşitli büyüklükte taş ve tuğla parçaları yağıyordu. Taşların şiddetiyle ayakları öne kaydı ve kollarını kaldırarak sırt üstü düştü. Omuzu, kafası ve kolları taş yığınına çarparak yaraların açılmasına sebep oldu. Sırtına yakıcı bir sızı saplanmıştı. Büyük ve küçük tuğla parçaları zemindeki parke taşlarının üstünden her yana yuvarlanıyordu. Kafasının arkası ağrıyordu ve gözlerinin önündeki duvar çıkıntıları birden dönmeye başladığında, mazgal dişlerinin arasından bir an için yıldırım hızıyla hareket eden bir gölge gördüğünü zannetti.

Daduşu bir süre sonra kendine geldiği vakit, ekşi ve tuzlu kokular saçan battaniyelerin üstünde yüz üstü yatıyordu. Eliyle altındaki kıç güvertenin tahta zeminini yokladı. Kaba eller tenine merhem sürüyordu ve bezlerle yaralarını sarıyordu. Shindurrul'un sesi, küfür etmeyi bırakıp söylenmeye başladığında, çok sertti:

"Gözlerimin önünde! Benim gemilerimin yanında! Peki bizim o kör salaklarımız, sur nöbetçileri nerede? Marduk merhametlidir! Neyse ki sadece olduğundan daha kötü görünüyor. Ağrın var mı, oğulcuğum?"

Daduşu kafasının arkasını yokladı ve parmaklarında kan görmeyince kafasını yanına çömelmiş olan Shindurrul'u görebilecek şekilde yana çevirdi.

"Dayanabilirim. Siz - birini gördünüz mü?"

Shindurrul hayır anlamında başını sağa sola salladı. Daduşu rahatlamıştı. Kafasını boşaltmadan önce aklı bir şeye takıldı: Duvarın tepesinden aşağı atılan kil tuğlalarla öldürülmeye çalışılması, acaba Marduk'un gönderdiği bir işaret miydi?

7. KAPTANLARIN GECESİ

Fildişi çubuk, Arachsamnu ayının ikinci gününe denk düşen deliğin içindeydi. Daduşu, duvardaki ilginç süslemenin düz bir hat izlemeyen, beyaz, gümüş, bakır ve altın parıltılar saçan fayanslarına bakıyordu. Yeni boyanmış beyaz duvarın içine döşenmiş bir yarım daireyi andırıyordu.

"Damgar. Oradaki desenin bir anlamı var mı?"

Shindurrul'un yüzünde bir kez daha Daduşu'nun hâlâ çözemediği o gülümseme belirdi ve tacir güney yönündeki duvarı gösterdi.

"Ne görüyorsun?"

"Bir halı, üstünde renkli desenler var. Jamutbal ustanın tezgâhından çıkma. Bir sanat şaheseri sayılmaz."

"İpi çeksene." Shindurrul arkasına yaslandı. Halı her yanı eşit şekilde yukarı katlandığında duvarda iki el büyüklüğünde bir güneş huzmesi belirdi ve fayansların üzerine vurdu. Birden odayı şimşek çakar gibi bir ışık doldurdu. Fayanslar, üzerlerine vuran ışığı, bir renk cümbüşü şeklinde tüm odaya dağıtıyordu. Daduşu'nun yüzündeki şaşırmış ifadeyi gören Shindurrul çok memnun oldu ve kahkahalarla gülmeye başladı.

"Bunu beklemiyordun herhalde, oğulcuğum, ne dersin?" Eliyle masaya vurdu. "Ben yaptırdım. Kaptan Jarimadad bunu Arap'da görmüş. Saray ustalarına tarif edince onlar da aynısını yapmayı başardılar. Güzel, değil mi? Hammurabi bile böyle bir şeye sahip değil."

Daduşu, Shindurrul'un gözlerindeki ışıltıyı görünce sevindi. "Ha-

rika. Anlıyorum: güneş ve aynı konuk odasındaki gibi bir parça cam. Güneş ışınları yarım daire şeklinde yukarı çıkıyor, işin içine biraz hesap giriyor ve tam tersi yönde geri yansıyor. Ama yılın her günü bu kadar aydınlık olmaz."

Shindurrul elini ağzına götürüp mırıldandı: "Aklında olsun. Bazı şeyleri yalnızca bu aptal, yaşlı Shindurrul bilir."

"Bazı şeyleri anlamak için benim daha çok zamana ihtiyacım var." Daduşu başını öne salladı ve oturdu. "Bu evde misafir olarak bulunmanın ve senin müstakbel sağ kolun olmanın ne anlama geldiğini ancak şimdi anlayabiliyorum."

"Çok şükür! Biraz geç oldu ama..." Shindurrul önce sırıttı, sonra da katıla katıla gülmeye başladı. Gemilerinin geldiği günden beri işlerinin çok yoğun olmasına rağmen, bir an bile huysuz ve keyifsiz olmamıştı. Kil tabletler üzerine ıslak bir örtü örttü.

"Sizi ne zaman Hammurabi'nin zeki ve genç adamlarının yer aldığı listeye alacaklar?"

"Onbir gün içinde."

"Baltanı hep yanında taşıyorsun, değil mi?"

"Evet. Ama şu anda koridorda asılı duruyor."

"Sakın unutma! Tanık olmadığı takdirde Babil'de adam öldürmek çok kolaydır. Şimdi ceylan gözlü deri satıcına git ve onu buraya getir. Güneş battıktan iki saat sonra bütün önemli adamlarla tanışacaksın. Onlara senin kim olduğunu söyleyeceğim. 'Duvardaki Marduk'u biliyorsun, değil mi? Orada buluşacağız ve bir kere daha bu zavallı Shindurrul hesabı ödeyecek; korkarım bu sefer hesap oldukça kabarık olacak."

Daduşu gülmekten ölecek gibiydi ama kendini toplayıp alçak bir sesle şöyle dedi: "Teşekkür ederim. Fakirlikten kurtulman için elimden gelen her şeyi yapacağım."

Shihdurrul'un başına kendisini zarara sokmayacak bir eşya fırlatmasını beklemek istemediği için, dışarı fırladı. Kapıyı kapattıktan sonra baltayı kemerine taktı ve doğruca Tiriqan'ın evine gitti.

Küp şeklindeki mekânlar dağıtılmış bir eşek arısı kovanının birbirine

girmiş, üst üste ve yan yana yığılmış parçalarını andırıyordu. Hasır ve palmiye yapraklarıyla örtülmüş olan en üstteki küpün çatısı, şehir surlarının korkuluklarıyla yolun dört arşın altında yan yana dizilmiş servi ağacı dallarının üstünde yer alıyordu. Dallar kalın bir kil tabakasıyla sıvanmıştı; duvardaki yaklaşık iki düzine nişte ve terasta bir sürü kandil yanıyordu. "Duvardaki Marduk" isimli meyhane, geceleri yıkılmak üzere olan bir tapınağı andırıyordu. Tiriqan ve Daduşu meyhanenin girişine geldiklerin zaman, girintili çıkıntılı duvar titreyen gölgelerle doluydu. Girişte asılı olan ıslak örtünün altından eğilip içeri girdiler; örtünün arkasında kalan taşlardan biri, ayağında yumuşak bir çizme taşıyan Daduşu'nun bacağına çarptı. İbalpi'el kibar bir gülümsemeyle onları selamladı.

"Buradan buyrun, genç efendi." Soğuk hava akımını hisseden Daduşu omuzlarını büzdü. Etrafı duman, is ve mutfaktan gelen kokular sarmıştı. Tiriqan'ın yün pelerini rüzgârdan havalanıyordu. "Henüz herkes gelmedi. Damgar Shindurrul misafirlerini bekliyor."

Gözleriyle genç kadını yiyecek gibiydi. Daduşu kadının elinden tuttu ve onu geniş merdivene doğru çekti. Birkaç pazar satıcısı şapka oyunu oynuyorlardı ve ters çevirdikleri bardaklarının üstünden onlara kısa bir bakış attılar.

"Teşekkür ederim" dedi Daduşu. "Daha önce burada hiç yemek yemiş miydin?"

"Kocam henüz hayattayken, birkaç kez." Tiriqan sahip olduğu tüm mücevherlerini takmış, en güzel elbisesini giymiş ve belini dükkânındaki en gösterişli kemerle sıkmıştı. Daduşu'nun önünden merdivenleri çıkarken deri çizmelerinin yüksek topukları gıcırdıyordu. Ayağına dolaşmasın diye koyu kırmızı pelerinin eteklerini çekiştirdi. "İbalpi'el benden deri eşyalar alır."

Shindurrul oniki kişilik bir masanın en ucunda heybetli bir tavırla oturuyordu. Sağ yanında karısı Maşkani, sol yanında "*Şüphenin Gözü*" isimli geminin kaptanı Gimilmarduk vardı. Daduşu diğer iki adamı tanımıyordu.

"Daduşu" tacir elindeki bardağı kaldırdı "ve güzel Tiriqan. Gelin, biz açlıktan ölenlere katılın."

Tiriqan saçlarını karmakarışık perçemler halinde tepeye toplayıp örmüştü. Bu nedenle yüzü daha ince ve genç bir etki yaratıyordu. Gümüş tokanın saçlarını tuttuğu yerden aşağı içinde renkli boncuklar olan uzun bir saç örgüsü iniyordu. "Demek senin babalığın ve akıl hocan olan büyük Damgar Shindurrul bu." Tiriqan, kendisini uzaktan tanırmış gibi davranan Maşkani ve Shindurrul'u selamladı. "Muhteşem gemilerin var, Damgar."

"Onları herkes tanır." Maşkani'nin bakışları Tiriqan'la Shindurrul arasında gidip geliyordu. Gülümsüyordu ve keyfi oldukça yerinde görünüyordu. Daduşu Tiriqan'ın pelerinini aldı ve kendisininkini de kolunun üstüne katladı. "Ama ben seni ilk kez bugün gördüm."

Tiriqan, Maşkani'nin yanına oturdu. Gimilmarduk duvara yaslandı, elindeki bardağı parmaklarının arasında çevirdi ve beyaz saçlı adama döndü. Öyle yüksek sesle konuşuyordu ki, Daduşu'nun onu duymamasına imkân yoktu.

"Bu delikanlının sizin yerinizi alabileceğinden emin misiniz, İngurakşak?"

Daduşu pelerinini duvardaki askıya astı ve muhasiple Tiriqan arasındaki nişe oturdu. Oturulabilecek her yerin üzerinde yün yastıklar ve postlar bulunuyordu.

"Kimse benim yerimi alamaz" dedi hesap kitap işlerine bakan yaşlı adam asık bir suratla. "Ama ben görevimden kendi isteğimle ayrılabilirim."

Daduşu'yu dostça bir ifadeyle süzdü ve mavi-siyah sakalının lülelerini düzeltti. Tacir ise Tiriqan'a bakarak gülümsedi ve gümüş parmağının ucuyla yabancıyı gösterdi.

"Enlil tapınağından İturashdum. Bugün Daduşu bir Edubba öğrencisi olarak değil, artık bir kenara çekilmek isteyen dostumuzun yerine geçecek kişi olarak davetli. Duyduğuma göre Edubba'nın en iyi öğrencisi oymuş... Bu doğru mu?"

"Öyle söyleniyor." Daduşu ve Tiriqan nezaketle rahibin önünde eğildiler. Rahip başıyla onları selamladı; yüzüne hiçbir ifade yansımıyordu. Gözlerini Daduşu'nun bakışlarından kaçırdı ve Tiriqan'ın göğsündeki süsleri incelemeye başladı. Meyhanede çalışan köle kızlardan

biri ter içinde kalmış vücuduyla masaya yaklaştı ve boş şarap kadehlerini dolularıyla değiştirdi. İturashdum'un bakışları bir anda ona kaydı ve kıza yiyecekmiş gibi bakmaya başladı.

"Yukarı denizden gelme şarap." Shindurrul sanki şarabı kendisi yapmış gibi konuşuyordu. "İbalpi'el bana öyle söyledi..."

Birkaç damlasını yere dökerek tanrılara sundular ve şerefe kadeh kaldırdılar. Maşkani ışıl ışıl gözlerle etrafındakilere baktı. "Kadehimi neşeli bir geceye kaldırıyorum."

"Kaptanların gecesine!" diye haykırdı Shindurrul.

Arka duvarına ince bir kilim gerilmiş olan pencereden, merdivenlerin arkasında kalan sahneyi görebiliyorlardı. Sahnede sadece birkaç tabure bulunuyordu. Bu arada meyhaneye müşteri gelmeye devam ediyordu; ocaktan ve küçük pencerelerden ise içeri nemli hava doluyordu. Kaptan Jarimadad, kolunda uzun boylu, siyah saçlı bir kadınla, merdivenleri yukarı tırmanıyordu. Gimilmarduk ansızın Daduşu'nun kolunu kavradı ve alnını kırıştırarak kaşlarını çattı.

"Genç Awilum'un artık bir karara vardı mı? Yeterince cesaretin var mı, Daduşu?"

"Bunu herkesin bildiğini sanıyordum." Daduşu kadehine sarıldı. Rahibin soğuk soğuk ona baktığını farketti ve Awelshammash'la Edubba'da söylenenleri düşündü. "Cesaretimin yeterli olup olmadığını zamanla göreceğiz, kaptan. Shindurrul'a söz verdim. Tembel ve güçsüz olduğumu da kimse söyleyemez."

"Ama Awelshammash için de herkesten daha iyi hesap yaptığı söyleniyor. O en iyisiymiş." Rahip kısık, fakat keskin bir sesle konuşmuştu. Daduşu boğazına bir hançer dayandığını hissediyordu. "Ayrıca, bilindiği gibi, o tanrılara hürmet ediyor ve oldukça çalışkan. Ve asla pazarda sürtmüyor."

"Ne kadar acayip!" Daduşu ellerini masanın üstüne koydu. "Çok olmadı, birkaç gün önce onu tam orada gördüm. Yanılıyor olabilirim; ama sanki sen de oradaydın ve öfkeli bir şekilde onunla konuşuyordun."

Shindurrul lafa karıştı. "Abartılmış bir çalışkanlık, bir insanın sahip olması gereken diğer yeteneklerin eksikliğini örtmekte kullanılabi-

lir, ey tanrılar ile ölümlüler arasındaki elçi" dedi Shindurrul Daduşu'yu ürperten o ses tonuyla. "Neden utancından kıvranan Uş'la ona kondurdukların hakkında konuşmuyorsun - ya da, daha doğrusu, tüm rahiplerin ona kondurdukları hakkında?"

"Daha sonra."

"İngurakşak artık bizimle yola çıkmayacak" dedi Gimilmarduk. Shindurrul'un küçük kardeşi olabilecek kadar ona benziyordu. Ne var ki ondan iki misli güçlü ve üç kat daha hareketliydi. "O senin evinin altında oturuyor, Uş. Babil'de, Damgar'ın yanında kalacak. O sana tüm yapacaklarını bir bir anlatacaktır."

Birbirlerini başlarıyla onayladılar. Tiriqan'ın parmakları delikanlının kolunu daha bir kuvvetle sıkmaya başlamıştı. Gimilmarduk'un bakışları İturashdum'un omuzunun üstünden Jarimadad ve Ti-Tefnacht'ın geldiği yöne doğru kaydı.

"Daha çok vaktimiz var." Gimilmarduk kırpılmış, sarılmış ve güzel kokular sürülmüş sakalını sıvazladı. "Bak sen... İşte Hapi ülkesinin güzeli Apiru."

Ti-Tefnacht, Maşkani'den daha genç ve Tiriqan'dan daha yaşlıydı. Herkese tek tek gülümseyerek Jarimadad'ın yanına oturdu. Ustaca boyanmış yüzü sanki sadece koyu gözlerden ibaretti. Erkekler sessizce selamlaşıp, yalnızca birbirlerinin bileklerini adamakıllı sıkıyorlardı. Shindurrul ayağıyla masanın altından gizlice Daduşu'nun bacağına vurdu ve bakışıyla ona başrahibi gösterdi. Daduşu belli belirsiz bir şekilde başıyla ona cevap verdi.

"Dümenciler ve sarayın çok sevilen veziri buraya gelmekte hiç de acele etmiyorlar" dedi Shindurrul sakin bir sesle. "Her zamanki gibi."

Ti-Tefnacht omuzlarına kadar inen mavi-siyah saçlarını alnından geri itti. Kandillerin titrek ışığında saçları bir metal gibi parlıyordu. Karşısında oturan Tiriqan onu hayranlıkla izliyordu.

"Jarimadad, kaptan gecelerinin geç başladığını, fakat ya erken, ya da hiç bitmediğini söylüyor."

Shindurrul ve Gimilmarduk kahkahalara boğuldular, hatta Maşkani bile gülümsedi. Rahip ise dudaklarını büzdü ve kadehleri doldurup getiren köle kıza avını yutmaya hazırlanan bir yılan gibi baktı.

Sahneye dar omuzlu bir adam çıktı, yerine yerleşti ve Mesi-davuluyla bazı hızlı ve sıkıcı sesler çıkardı.

Shindirrul ellerini havaya kaldırdı; parmağındaki yüzükler ışıl ışıl parladı. "Buraya sizi çağırmamın sebebi genç Awilum hakkında bir fikir sahibi olmanız içindir."

Naj-kavalı'nın ince sesi meyhaneyi doldurduğu anda rüzgâr yine buz gibi içeri doğru esti ve mutfaktan yükselen yemek kokularını ta çatıların altına kadar taşıdı. Daduşu midesinin guruldadığını duydu ve utanarak etrafındaki insanların yüzlerine baktı. Shindurrul sözlerini büyük bir itinayla seçiyordu. "Herkes İngurakşak'ın yerini doldurmanın ne kadar güç olduğunu bilir. İngu, benim sadık yaşlı dostum, ayaklarını sıkı toprağa basıp tuzlu dalgaların hayalini kuracaksın. Merak etme; Buranun'un fırtınalı kıyısında da ikimiz için yapacak yeterince iş var."

Sakalı boyalı beyaz saçlı adam her iki kelimeden sonra başını öne sallıyordu. Onun da parmaklarında ışıldayan bir sürü yüzük vardı. Üstündeki taşların yabancı ustaların elinden çıktığı ilk bakışta belli oluyordu.

"Genç serçemizin hayatta kalabilmek için çok şey öğrenmesi gerektiğini, hatta öğrenmek zorunda olduğunu biliyorum. Tersanede iki kere yedi gün geçirdi şimdiden. Memnun musun, Gimilmarduk?"

"Bir çiftçi gibi dişini tırnağına takıyor ve bu övülmeye değer bir davranış" dedi kaptan. "Dilmun'a gidince ne olacağını göreceğiz. Orada ne yapabildiğini ve ne kadar dayanıklı olduğunu bize ispat eder."

"Beni yine korkutuyorsun, kaptan." Daduşu sıcak duvarda asılı olan kilime yaslandı. Bembeyaz saçlı İngurakşak başını öne eğdi.

"Marduk tarafından lanetlenmiş o devasa dalgalardan yalnızca ahmak olan korkmaz." Kışkırtıcı bir ifadeyle rahibi süzdü. "Sen ahmak birisine benzemiyorsun, Sibaru. Ara sıra korkmalısın; ayaklarının altında basacak sağlam toprağın olmadığı zaman bu seni rahatlatır."

"Bunu yapmayı öğreneceğim." Daduşu neredeyse duyulmayacak bir sesle cevap vermişti. Tiriqan, kendisine ve Uş'a yöneltilen ilgiden dolayı oldukça gururluydu. Diziyle Daduşu'nun baldırını okşarken,

içeri giren üç adamın boş taburelerin ardında ıslak cüppelerini çıkardığını fark etti.

"Vezir Maşkan-Şabrim." Shindurrul oturduğu yerden kalktı ve saygıyla yerlere kadar eğildi. "Ve gemilerimin önemli insanları." Bu arada gülümseyerek şunu eklemeyi ihmal etmedi: "Tabii ki kaptanlardan sonra. *Göz* mürettebatından Sinişmeani ve *Sevgili*'nin arka bölümünden Sinbelaplim. Hoşgeldiniz! O yüce dakikliğiniz sayesinde nihayet yemek yiyebiliriz."

Daduşu Sinbelaplim'in üstünden gözlerini ayırmadı. Çalıştıkları süre boyunca hiç konuşmamış ve oldukça soğuk davranmıştı. Sadece kendi gemisiyle uğraşmıştı. Şimdi ise rahatlamış ve neşeli bir ifadesi vardı. Daduşu'nun aklına Sibit Nigalli ve Awelshammash geldi. Bir de liman duvarından yuvarlanan tuğlalar. Kabuk bağlamış yaraları hâlâ sızlıyordu. Daduşu sesini çıkarmadan Tiriqan'ın elini tuttu. Denizciler şehir sakinlerinden çok daha farklı bir tarzda sohbet ediyorlardı; diğerlerinin bilmediği bir işte ustalardı ve Daduşu için hayallerinin gerçekleştiğini kanıtlayan elle tutulur varlıklardı. Gemi tacirleri arasında önde gelen bir yere sahip olduğunun bilincinde olan vezir göğsünü gerdi ve insanları buna uygun hareketlerle selamladı.

"Sarayda önemli işlerim vardı. Sonra dümenci kardeşlerimizin ay doğması hakkında oldukça zor bir tartışması oldu."

"Utu! Bu zevk düşkünü insanlara merhamet göster." Shindurrul eliyle masaya vurdu. "Kızlar! Marduk'un guruldayan midesi aşkına! Derhal masamızı donatın! Şarap mı, bira mı?"

"Mümkünse önce bira" dedi geminin dış tahtası, omurgası ve güvertesini gözden geçirip onarırken Daduşu'yla en çok konuşan adam olan Sinişmeani. Daduşu ona göz kırptı; dümenci önce ona, sonra da Tiriqan'a baktı ve göz kırparak cevap verdi. Daduşu gemicilerin arasına girmeyi başarmış olduğunun farındaydı.

"Bira çok iyi. Shaduq." Sarayın önemli adamı başını sallayarak taciri onayladı. "Tamkarum Shindurrul! Kralımız Hammurabi'den selam getirdim, getirdiğin değerli şeyler için teşekkür ediyor ve gelecek seferiniz için bol şans diliyor. Ama şimdi Shiqlumin, madeni eşyaları ve talentleri bir kenara bırakıp eğlenelim."

"Biz bunu neredeyse bir saattir yapıyoruz, Maşkan-Şabrim. Bu yüzden de karınlarımız zil çalıyor."

Shindurrul evinin her köşesine nasıl hakimse, buradaki masaya da aynı şekilde hakimdi. Daduşu bu topluluğun en genç üyesi olarak göze batmak istemiyordu. Tiriqan'ın omuzuna yaslandı ve kızın dizini geri itti. Kadehler hâlâ şarap doluydu. Masaya yağa batırılıp tuzlanarak nar gibi kızartılmış buğday ekmeği dilimleriyle dolu sepetler geldi. Salamura yapılmış bıldırcın yumurtası, zar şeklinde doğranmış kavun, koyun ve keçi peyniri, yağda kızarmış soğan halkaları, krem kıvamına gelmiş sütün içinde yüzen ve kimyon, nane ve tere ile tatlandırılmış salatalık dilimleriyle dolu büyük kaplar bunları takip etti. Bu lezzetli yemekleri elleriyle ya da ince çubuklarla yemeye başladılar. Meyhanenin duvarlarındaki girintilerden başlayıp odalarını ve koridorlarını buharla birlikte sarımsak kokusu sardı. Davulun gümbürtüsüne ve kavalın tiz sesine titrek arp akorları karışıyordu.

Çanaklarla bardakların arasına içleri su, süt, çeşitli meyve suları, bira ve şarap dolu kocaman testiler yerleştirildi:

Masanın üzeri renkli kâseler, çanaklar, tabaklar, kaşık ve bıçaklarla giderek kalabalıklaşmaya başlamıştı. Üzerinde neredeyse hiç yer yoktu artık. Adamlar binbir türlü konuda karmakarışık sohbet ediyorlardı. Daduşu ise açık tenli ve uzun boyunlu Apiru ile Tiriqan gibi konuşulanların bir kelimesini dahi kaçırmamaya çalışıyordu. Üstünden yağlar süzülen koyun kızartmasından sonra masaya ördek ve kaz göğüsleri, butları ve kanatları geldi. O sırada Tiriqan Daduşu'nun kulağına eğilip şöyle fısıldadı:

"Tamkarum Shindurrul'un neden hepimizi davet ettiğini biliyorsun, değil mi?"

"Damgar" yerine bilerek aynı anlama gelen o eski terimi kullanmıştı. Daduşu başını sallayarak sevgilisinin gözlerine baktı. Pırıl pırıl parlıyorlardı ve neşeli bir heyecanla koca koca açılmışlardı; Daduşu'nun Shindurrul'un yanında önemli bir yer edinmesi Tiriqan'ı gururlandırıyordu. Ne var ki bu gururla onu bu konumundan dolayı kaybetme korkusu arasında bocalayıp duruyordu.

"Seni tanısınlar diye. Onun sağ kolu olacak kişinin sen olduğunu görmelerini istedi."

Daduşu'nun yüzünü ansızın al bastı. "Gerçekten mi? Bunu o mu söyledi?"

"Benim dükkânıma geldi. Her şeyi açıkça söylemedi elbette ama bir pazar satıcısı daima kelimelerin arkasını yoklar."

Hindistan cevizinden yapılmış Ubs-trampetleri aniden ritim değiştirerek patır patır sesler çıkarmaya başladılar. Üç teline dokunulan lirden çıkan sert ve yırtıcı sesler etraftaki ses kalabalığına karışıyordu. Öte yanda çalınan iki kavaldan ise rüzgârın boş bir ağaç kovuğuna üflemesini andıran hüzünlü sesler yükseliyordu. Daduşu içinde parçalanmış domuz eti bulunan çanağın üstüne eğildi. Kızarmış etin kokusu içini gıcıklamıştı.

Sahnede iki adam ve iki kadın oturuyordu. Daduşu daha fazlasını görmeye çalışırken Shindurrul terden sırılsıklam olmuş bir köle kızı yanına çağırdı ve elindeki dolu bira testisini ona verdi.

"Bunu müzisyenlere götür. Çalsınlar ve şarkılarında gemilerden, sudan, dalgalardan, uzaklardan ve oradaki geniş kalçalı kadınlardan söz etsinler."

"Efendim hiç merak etmesin" dedi genç kız ve aldığı gümüş parayı göğüslerinin arasına sıkıştırdı. "Hemen gidip emrinizi onlara bildireceğim."

Daduşu'nun karnı doymak üzereydi. Küçük parçalara bölünmüş ceylan kızartmasından son bir lokma aldı, hurma, fındık ve sıcak suyla birlikte el bezlerinin gelmesini beklemeye başladı. Kulağının altına biraz susam yağı sürdü; sakal tıraşı olurken çenesini adamakıllı kesmişti. İngurakşak'la Moensh'tar'daki tapınaklar hakkında sohbet eden İturashdum'un soğuk bakışlarını üzerinde hissediyordu. Köle kızların masayı temizlemesinden sonra, rahip Daduşu'ya döndü.

"Dinle!" dedi emreder bir ses tonuyla. "Tanrılarımızın baş rahibi olarak kaptan Gimilmarduk ve dümenci Sinbelaplim'le uzun uzun konuştum. Kendilerinin gemi ve ticaret adamı olduğunu söylüyorlar; bu yüzden bize şimdiye kadar oralardaki güçlü tanrılardan yeterince söz edemediler. Ama sen, Daduşu, soracak, dinleyecek ve yazacaksın.

Oradaki insanlara hangi tanrılar hükmediyor? İsimleri nedir? Ne tür kurbanlar kabul ediyorlar?"

Sözünü uzattıkça masadaki sessizlik daha da çok artıyordu. Daduşu olur anlamında başını salladı, fakat bu emrin ne anlama geldiğini pek anlayamamıştı. Müziğin sesi sanki birden artmıştı.

"Oradaki rahiplerle konuş. Öğrendiğin her şeyi aklında tut. Onlara Enlil ve İnanna'dan ve onların güzelliklerinden söz et. Gemiler geri gelir gelmez tapınakta seni bekleyeceğiz. Ve dümenci Sinbelaplim'in peşinden git, çünkü o tanrılar ile -alçak gönüllü olduğunu gösteren hareketler yaptı- biz önemsiz insanların arasındaki elçilerin yüce bilgilerini daha da derinleştirmek istemelerinden sıkıntı duymuyor. Her şeyi dediğim gibi yapacaksın, değil mi?" Bu bir soru değil, bir emirdi.

Daduşu başını salladı. "Bu kadar çok şahidin önünde verdiğim sözü tutacağım, efendim. Bu Dilmun, Magan ve Meluchha'daki tanrılar için de geçerli mi?"

"Aynen öyle."

Shindurrul ellerini çırptı ve bağırdı: "Ey tanrılara kurban vermekten hoşlanan insanlar! Buradaki ve oralardaki bütün tanrılar hakkımızda karar verir. Ve diğer ülkelerde de bunun aksi söylenmez. Şarap iç, İturashdum ve bugün tanrıların bize neşeli bir gece bahşettiklerini kabul et."

Bu sıkıntılı havayı dağıtmak için elinden geleni yapan Rôme, ülkesi Hapi'deki gemilerden söz etmeye başladı. Orada gemilerin kaburgalarının pek az sayıda tahtadan oluştuğunu, küpeşte tahtalarının yan yana dizilip biraz katranla kalafatlandığını, sonra da deri şeritler ve iplerle bağlandığını duyan Daduşu, tıpkı kaptanlar ve Shindurrul gibi inanmaz bir tavırla gülümsedi. Ti-Tefnacht ise ellerini ileri uzatarak heyecanla konuşmaya başladı; yüzükleri pırıl pırıl parlıyordu:

"Yalnızca bu şekilde gemiler sayısız parçalara ayrılıp, kürekçilerin ve askerlerin sırtında akıntının güçlü olduğu nehir suyunun çevresinden dolaşmak suretiyle, Wawat ile Kuş gibi ülkelere taşınabiliyor."

"Haklı. Ben de bunu Kaptara ve Ptah şehri arasında yelken açan tacirlerden duymuştum." Shindurrul evet anlamında başını öne doğru sallayarak kızı onayladı.

"Kefti ve Menefru-Mire!" dedi Rôme yüksek sesle. Herkes dediğini duydu, çünkü müzisyenler çalgılarını susturmuştu. Balag arpını çalan ateş kızılı saçlı ve kedi gözlü kadın yüksek sesle bağırdı:

"Testi için teşekkür ederiz, Damgar Shindurrul! Biraz ara verip kurumuş boğazımızı sayende ıslatacağız, sonra da siz ve konuklarınız için şarkılar söyleyeceğiz."

Müşterilerin birçoğu grubun çalmaya devam etmesini isteyerek masalara vurdu, bazıları alkışladı; sarhoşlar ise patavatsız şakalar yaptı. Maşkani dudaklarından ve sakalından yağ damlayan Shindurrul'a doğru bardağını kaldırdı ve koca bir yudum aldı. Rahip de bardağını kaldırmıştı:

"Galiba bu uzun bir gece olacak. Tapınaktaki görevime gitmeden önce tekrar söylüyorum: Senden Edubba'nın en iyi öğrencisine yakışır bir araştırma bekliyoruz,"

"Sayın babam" dedi Daduşu ciddi bir ifadeyle, "karşıma çıkan her şeyi dilsiz bir insan gibi dinleyip, bir şahin gözleriyle izleyeceğim."

"Evet, tam anlamıyla öyle yapmalısın, Daduşu."

Bu arada müzisyenler geri gelmiş ve ısınmak için ağır bir parça çalmaya başlamışlardı. Sonra bir adam tek başına şarkı söylemeye başladı. Şarkısı tapınakta söylenen duaları andırıyordu.

Bekliyorlar, yabancı limanları
Dilmun, Magan, Meluchha ve Moensh'tar'ı,
"Şüphenin Gözü" olan gemi geliyor
ve yelkenini indiriyor.
Ve günlerin hayali ağırlıktan uzak
Utu - onlara gölgeni armağan et.

İturashdum kalkmaya hazırlanıyordu; bir an önce gitmek ister gibi bir hali vardı. Köle kızlardan biri büyük bir tepside tatlıları getirince tekrar yerine oturdu. Adamların içlerindeki neşe yüzlerine yansıyordu; hatları oldukça yumuşamıştı. Kimse konuşmuyordu. Daduşu duygulandı; Tiriqan'ın parmaklarını ararken meyhanenin ne kadar sessiz olduğunu fark etti.

Günler, geceler, dalgalar ve aylar
sonsuz bir sırayla gelip geçerler.
Bekleyenlerin titremeleri ise
hiç mi hiç sona ermez.
Oniki ay ne kadar uzundur?
Oniki ay iki yıl kadar uzundur.
Marduk'un kulesinden ise güneye bakılır.

Şarkının sözleri kadınların zihinlerinde çeşitli anıların canlanmasına neden olmuştu. Maşkani başını öne eğip Shindurrul'un koluna girdi. Ti-Tefnacht'ın ise boyaları akmıştı.

Gemiler nehir aşağı yol alır,
ağır ağır, parlayan yelkenleriyle.
Varacakları yer sonsuz uzaklıkta,
ve güneş kızgın, dalgalar korkunç.
Ve adamların yürekleri hüzün dolu.
Ey Şamaş, onları yakında geri getir!

Son cümleyi beş müzisyen bir ağızdan okumuştu. Sarhoşlar bile kulak kesilmiş onları dinliyordu. İnsanın içine işleyen duru bir sesle flüt çalan kadın, şarkıya devam etti.

Denizin azgın dalgaları
köpük köpük ve tuz dolu.
Bitmek tükenmek bilmeyen kıyılar,
bomboş ve kurak.
Yapayalnız gecelerde avutan yıldızlar.
Ve gemilerin içi hıncahınç dolu.
İnanna, senin pırıldayan kızıl şafağın avutuyor insanı.

Gemiler nehir yukarı yelken açar
Yelkenleri ve dışı tuzla dolu
soğuk dalgalı nehir,

kısa bir süre sonra tekrar tanır sizi.
Bir ağırlık kalkar yüreklerden!
Marduk'a şükürler olsun!
Çünkü getirdikleri İntu'nun hazineleri!

Şarkıcılar sustu, flütlerden uzun ve hüzünlü nağmeler yükseldi. Boş bir testi yere yuvarlanıp, şangırtıyla kırıldı. Sonra denizciler masalara vurdular, alkışladılar ve bağırdılar. Diğer masalardan da övgü dolu hareketler ve sesler yükseldi. Shindurrul derin bir soluk aldı ve hizmet eden kadına eliyle işaret etti. Onunla fısır fısır bir şeyler konuştu ve kadın merdivenlerden aşağı inip İbalpi'el'e bir şeyler söyledi. Meyhaneci başıyla söyleneni onayladı. İturashdum bardağındaki içkinin tamamını bitirdi ve ayağa kalktı. Shindurrul'un biraz önünde eğildi.

"Denizcilerin her şeye cesareti olduğuna eminim" dedi Daduşu'ya. "*Şüphe*'ye binip uzun yolculuğa çıkacak doğru insan olduğuna emin misin? Bu nefis ziyafet için çok teşekkür ederim, Damgar."

"Eminim, sayın babam" dedi Daduşu. "Yoksa burada oturuyor olmazdım."

"Marduk, Enlil ve Şamaş seni korusun. Seni gözetmeleri için dua et."

"Umarım yüreklerimiz ferah kalır, Wakil İturashdum." Daduşu da ayağa kalkmıştı. Rahip ona yan gözle baktı ve arkasını dönüp Shindurrul'la vedalaştı. Masadan uzaklaştığı anda ise Tiriqan öfkeyle homurdandı: "İki yüzlü herif!"

Meyhaneci rahibin omuzuna ceylan derisinden ve yünden yapılmış cüppesini yerleştirdi. Giysinin kollarının yenleri ve kuzu derisi başlığının kenarları leopar derisinden şeritlerle süslüydü. İturashdum azametli bir tavırla çıkışa doğru yürüdü. Büyük kazanlardan yükselen duman, buhar ve kıvılcımlar, bacadan ve hava deliklerinden dışarı çıkıyordu. Shindurrul neşesinden hâlâ bir şey kaybetmemişti.

"Bizimle kalacağınızı biliyorum." Daduşu onu bugüne kadar hiç böyle görmemişti. "Daha çok şarap getirin! Gözyaşı dökmek yok, Ti-Tefnacht. O artık yanında kalacak. Hoşuna gitti mi, oğulcuğum? Mem-

nun musun, güzeller güzeli Tiriqan? Hâlâ tatlı yemediniz. Bu gece de her zamanki gibi uzun bir gece olacak."

Herkesi bir duygu selinin bastığı an çabuk gelip geçti. "Gemicilerin Şarkısı" yerine daha az dokunaklı parçalar çalınıyor ve söyleniyordu. Daduşu, müzisyenlerin sonsuz uzunluktaki Gılgameş şarkısının bazı bölümlerini söylediğini fark etti. Masada bol şarap ve bira içiliyordu. Çiftler birbiri ardına kalkıp evlerine gitmeye başladıklarında, herkes zaman kavramını yitirmişti. Fakat şafağın sökmesine henüz çok zaman vardı...

Daduşu kolunu Tiriqan'ın omuzuna atmıştı. Gecenin içinde esen buz gibi rüzgâr, cüppelerinin başlıklarını çekiştiriyordu. Bir süre Jarimadad ve Ti-Tefnacht'ın, sonra da tacir ile Maşkani'nin ardından yürüdüler. Daduşu ancak eve girip kapıyı sürgüledikten sonra elini belindeki silahtan çekti. Kalın perdeleri kapattıktan sonra, küçük odalarına giden dik merdivenleri çıkabilmesi için Tiriqan'a yardım etti. Evin rüzgâr alan holünde cüppelerini çıkartarak duvara astılar. Daduşu küllenmiş ateşe odun attı ve yorgun bir şekilde yazı masasının önüne oturdu. Uppurkana ev sahibinin gelmesini beklemiş ve kandilleri doldurup yakmıştı. Tiriqan kendini sırt üstü yatağa attı.

"Dükkânım öğleye kadar kapalı kalacak, Uş. Hepsi senin kendilerinden biri olduğunu söylüyor. Aralarında konuştukları her şeyi duydum. Hatta kafasında sadece değerli madenler bulunan o asık suratlı Maşkan-Şabrim bile." Yavaş yavaş boynundaki, omuzlarına ve kollarına sardığı şalı çıkardı, sonra da eğilip çizmelerini çözdü. "İturashdum hariç elbette! Awelshammash'ın senin yerine geçmesini istiyor. Sinbelaplim'i de gözüm hiç tutmadı. O da seni sevmiyor. Abumakim çocuğa bakar. Tabii dükkâna da. Ben seninle kalayım, tamam mı?"

Daduşu gülümseyerek kollarını açtı ve şaraba çok miktarda su kattı. İbalpi'el'in meyhanesindeki mutfakta pişirilip kızartılan tüm yiyeceklerin kokuları üstlerine sinmişti. Daduşu çıkardıkları giysileri toplayıp küçük holde esen rüzgâra astı. Bu arada ocaktaki ateş çatırdayarak yanmaya başlamıştı. Delikanlı titreyerek Tiriqan'ın yanına dön-

dü ve sıcacık yatağının örtülerinin altına girdi. Tiriqan yavaş hareketlerle Daduşu'nun göğsünü okşuyordu:

"Gemilerinizin nehir aşağı yelken açmasına daha çok var. Fakat o vakit geldiğinde ardından çok ağlayacağım."

"Ben de öyle, Tiri." Daduşu olanlardan oldukça memnundu. Gözlerini yumdu. Hayır! Memnuniyetten daha yoğun duygular vardı içinde: mutluydu. Shindurrul'u seçtiği için sevinçliydi ve yaşayacağı maceraları iple çekiyordu. Tiriqan yavaş yavaş saçının örgüsünü çözmeye başladı. Saçındaki boncukları bir bir çıkarırken şarkılar mırıldanıyordu. Çıkardığı boncukları küçük bir kâseye bıraktığı sırada eğilip Daduşu'yu öptü.

8. AĞIN DÜĞÜMLERİ

Mat yeşile çalan bakır kaplamaların arasındaki bronz çiviler ve katranla tutturulmuş olan yeni bronz levhalar, ışıl ışıl parlıyordu. *Adad'ın Sevgilisi* suya indirileli çok olmuş, hatta yüklenmeye bile başlanmıştı. Daduşu son katran kazanından yükselen pis kokulu duman bulutundan uzak durmaya gayret ediyordu. Surların serin gölgesi nehrin içlerine doğru uzanıyor, çeşitli sesler birbirine karışıp korkunç bir gürültü şeklinde yankılanıyordu. Kelek adı verilen sallarla nehrin üst kısımlarından getirilen ve suların alçalmasından yararlanılarak karaya çıkartılmış olan büyük taş bloklar keskilerle gereken şekil verilmek suretiyle surların veya rıhtımların yıpranmış bölgelerine yamanıyordu. Bir grup köle pişirilmiş tuğlaları sıcak zift döktükleri bölgeye döşemekle meşguldü. Bu taşların bir kısmı Dilmun'dan gelen gemilerin yükü arasından alınmıştı. Shupshum denilen geçici işçilerden onbeş-yirmi tanesi palmiye ağacından yapılmış destek kirişlerine tırmanıp, geminin dış tahtalarını zımparalıyorlardı. Bu iş bitince de aynı tahtaları mumla ve eski yağla sıvadılar. Bu gece bütün iş bitecek ve sabaha her şey hazır olacaktı.

Sinbelaplim Daduşu'ya el salladı. "Çiviye ihtiyacımız var. Biraz ilerideler."

"Geliyorum." Her iki dümenci de *Şüphe*'nin kıç tarafında çalışıyordu. Geminin iskele tarafındaki küreği yukarı çekilirken, makaranın içinde bir halat gıcırdadı. Neredeyse tüm tahtaların yepyeni bir görüntüleri vardı; zımparalanmış, cilalanmış ya da yenilenmişti. Tahtaların

üstündeki eski sıvaları temizlemek için günlerce uğraşmışlardı. Daduşu deri çuvalı alıp merdivenden yukarı tırmandı. Dümenciler geminin sağ sancağındaki küreklerini çapraz şekilde geminin kıç tarafına yatırmışlardı. Bakır levhaları ziftle sıvadıktan sonra, küreklerin en çok yıpranan kısımlarına dolayıp çiviliyorlardı. Sinbelaplim Daduşu'nun elinden çivileri aldı ve çekici sallamaya başladı.

"İyice kontrol ettin mi?" diye homurdandı Sinbelaplim ve aşağısını işaret etti. "Yalnızca kuru ve su geçirmez bir gemi, iyi bir gemidir. Bizimle birlikte kendinin de boğulacağını sakın aklından çıkarma."

"Dalgaların kardeşi" dedi Daduşu, "her yer kupkuru. Tıpayı da getirdim."

Elbisesinin cebinden tahta bir tıpa çıkardı. Üç parmak kalınlığında ve bir el genişliği ile bir parmak uzunluğunda bir tahta parçasıydı bu. Dümenci ona öfkeli bir bakış fırlattı.

"O zaman git ve onu deliğe çak. Metal levhayı biz hallederiz."

"Derhal, Sin."

Rüzgâr geminin yüklü olduğu zaman suya gömüldüğü yeri gösteren çizginin altındaki kurt yuvalarından dökülmüş kil kırıntılarını savurarak suya süpürdü. Geminin üstünde durduğu tezgâhın yanında, geminin en altında Daduşu içinden pis kokan sintine suyunun aktığı deliği buldu. İlk zamanlar çok pis bir koku saçan safra taşları, yağmur ve nehir suyu sayesinde bembeyaz olmuşlardı. Zedelenmemesi için tahta tıpanın üzerine bir parça odun yerleştirdi ve bakır çekici eline alıp tıpa geminin dışındaki deliğe iyice girip kayboluncaya kadar çaktı. Etraf halat yığınları, urganlar, deri ipler ve odun parçalarıyla doluydu. Havada ise tahta kıymıkları uçuşuyordu. Kapı ile *Sevgili* arasında gün doğumundan beri ardı arkası kesilmeyen hamallar zinciri gidip geliyordu. Kaptanlar ve kürekçiler yükü Daduşu'nun henüz kavrayamadığı bir kurala göre istif ediyordu. Hangisinin gemiye ait olduğunu ayırmak için yüklerin yanına yaklaştı.

Geniş omuzlu bir adam Daduşu'nun önünde durdu, etrafına bakındı ve parmağıyla göğsüne dokundu.

"Otuz tane hasır sepet. İçleri değişik renklerde ve desende, fırınlanmış fayanslarla dolu. Nereye yerleştireyim?"

Daduşu elini kaldırdı, *Şüphe*'nin nereye yanaştırılacağını düşündü ve gözcüye eliyle işaret etti.

"Buraya. İki sıra halinde diz. Yarın yükleme işine başlayacağız; sen bunların başını bekleyecek adamları bulursun. Galiba safra taşlarının üstüne yerleştirilecekler."

"Bildiğim kadarıyla bunlar safra taşlarının ta kendisi. Onları getireyim mi?"

"Getir. Ben de kaydedeyim."

"İki saat sonra buradayız. Buranın boş kalmasını sağla."

"Baş üstüne, ey terin babası." Daduşu sırıttı. "Emin olabilirsin."

Avucunun içine oldukça derine batmış bir kıymık dikkatini çekti. Ağzını yaklaştırıp dişleriyle kıymığı çekti ve yere tükürdü. Elleri sızlıyordu. Sanki diğerleriyle birlikte *Şüphe*'nin yapımında çalışmış gibi görünüyordu. Yük listesini okuyup yazdıkça tacirlerin kurduğu alışveriş ağını daha belirgin görebiliyordu. Bu ağın düğümlerini başka limanlardaki başka tacirler atıyordu: Fayanslar Dilmun'a gidecek ve işlenmiş taşlarla takas edilecekti. Bu taşlar ise Meluchha'ya götürülecekti. Daduşu rıhtımın kenarında hemen hemen otuz adım genişliği olan dikdörtgen bir alanı temizledi ve süpürdü. Çöpleri ateşe attıktan sonra Sinbelaplim'in bağırdığını duydu:

"Uş. Kürekleri takmamıza yardım et."

Beş Shupshum'la birlikte uzun ve yassı yan kürekleri var güçleriyle kaldırdılar, yerlerine yerleştirip kalın halat halkalarını çekip sıkılaştırdılar ve yuvarlaklaştırılıp bronzla kaplanmış tahtaların uçlarını tutup yukarı çektiler. Kürekler kuş kanatları gibi geminin kıç tarafına değmeyecek şekilde yanlarda asılı duruyordu. Daha sonra Sinbelaplim diğerlerinden daha kalın olan bir el büyüklüğündeki bakır levhayı ziftle sıvadı ve geminin dış yüzeyindeki deliğe dikkatle yerleştirip aynı şekilde bronz çivilerle tutturdu.

"Gemiye nasıl davranılacağını herkes bilmeli." Ayağıyla geminin pala kaplamasını hafifçe tekmeledi. "Su üstündeyken bu bölgelere ulaşmamız imkânsız."

"Anladım." Daduşu çekiç çarpmasın diye ayağını geri çekti. "Ama beni bir gemi ustası yapamayacaksın."

"Bu aklımdan bile geçmiş değil. Ama en geç saz denizine vardığımız zaman, her şeyden az çok anlıyor olacaksın."

"Bunu kesinlikle tahmin ediyorum. Dilmun'a gidecek olan fayansları şuraya istiflemelerini söyledim. Tamam mı?"

" Evet, doğru yerdeler. Hey, Wakil Shupshum! Odunlarla işiniz bittiği zaman ara verin. Öğleden iki saat sonra gemiyi ıslatmaya başlayacağız."

" Aklımda tutarım. Bir saat içinde gemin yeni yapılmış gibi gıcır gıcır olacak.

"Shindurrul bize bunun için ücret ödüyor."

Bağırtılar dikkatlerini başka yöne çekti: Bir tuğlacının koluna kaynayan zift dökülmüştü. Acı içinde bağırıyor ve su dolu yalağa doğru koşuyordu. Sinbelaplim eliyle düz levhanın üzerinden geçti.

"Söyle bakalım, Sibaru, karadaki gemi hayatı hoşuna gitti mi? Hayal kırıklığına uğradın mı? Sudan korkuyor musun?"

Daduşu başını sallayıp sırıttı. "Dürüst olmak gerekirse, hayatta bundan daha güzel şeyler de var. Ama bunu da yapmam gerektiğini biliyorum. Kendi kendime hep şöyle derim: Hoşnut olmasan da çok çalış, o zaman refah içinde bir hayat seni daha çabuk yakalar."

Dümenci yüzünü buruşturdu ve Magan'dan gelen bir yığın safra taşının üstüne tükürdü. İlk günlerde üzerlerinden iğrenç kokulu sarı sıvılar akan taşlar, yağmurdan ve üstüne bol bol dökülen sudan tertemiz olmuştu.

"Söylediğin kulağa çok hoş geliyor, küçük. Ama henüz büyük sulara açılmış değiliz. Belki de sen deniz yolculuğu için fazlasıyla akıllısın."

Daduşu adamın soğuk bakışını yakaladı.

"Her zaman olduğu gibi yüce tanrılar kaderimizi belirleyecektir... Tabii benimkini de."

Sinbelaplim bakır levhanın kenarlarından taşıp birkaç damla katılaşmış zifti bıçağıyla kazıdı. Parlaklığını korumuş az sayıdaki levhalardan birinde kendi yüzünü inceledi.

"Evet, bu doğru. Hiç olmazsa her işe koşturuyorsun. Çalışmak... Bu yapabildiğin bir şey. Sen her şeyi yapıyorsun."

"Ben bunu kanalların arasındaki tarlaları çapalarken öğrendim."

Daduşu çapayı, seren direklerini, yelken toplarını ve geminin tüm halat donanımını inceleyen bir berduşu gözleriyle takip etti. Bunların tümü rıhtımdaki bir duvar çıkıntısının rüzgâr almayan gölgesine yığılmıştı. "Ara verelim mi?"

"Olur. Zamanı yeterince iyi kullanmışız."

Ajjaru ayının birinci günü yola çıkacaklardı. Yalnızca altmış arşın uzunluğunda olmalarına rağmen, gemilerde yapacak çok iş vardı. Yapılacak bu işlerin yarısı tamir edilmiş, yenilenmiş ya da tamamen yenisi alınmış olarak rıhtıma dizilmişti. *Sevgili*'nin güvertesine çapa olarak kullanılan taşlar çekildi, halatlar gerildi ve uzun kürekler deri iplerle geminin dışına sıkıca tutturuldu. Her şeyin kendine ait bir yeri vardı ve her şeyin yerli yerinde olması, hayatta kalabilmek için oldukça önemli bir kuraldı. Daduşu yavaş yavaş kendisini henüz tam olarak anlayamadığı bu bütünün parçası olarak görmeye başlamıştı.

"Malu" dedi Daduşu. "Çok iyi görünüyor."

"Dilmun'a doğru yaklaşmaya başladığımız zaman ancak Malu diyebiliriz." Sinbelaplim, içinden parmak kalınlığında halatlar geçen sert odundan yapılma iki kalın babayı kaldırdı. "Bu daha bir şey değil... Asıl iş bundan sonra başlayacak, Sibaru."

"Bana 'Serçe' deme." Daduşu el sallayarak sıcak bitki çayı satan kadını çağırdı. "Ben gerçekte bir akbabayım."

"Bir o kadar da çirkinsin" diye bağırdı Sinbelaplim.

Limana düşmeye başlayan güneş ışınları, dalgaların üzerinden yansıyarak etrafa parıltılar saçıyordu. Sepiciler ve çamaşır yıkayan kadınlar, eşyalarını güneşin altından alıp gölge bir yere götürdüler. Etrafı kaynar zift kokusu sarmıştı. *Şüphe* yerinden kımıldadığı anda balıkçılar kayıklarını rıhtımdan çektiler, çünkü geminin gövdesinin altındaki palmiye kalasları çatırdamaya başlamıştı. Geminin gövdesindeki bakır levhalar, duvara kırmızı şimşekler yansıtıyordu.

Geminin üzerinde kaydığı kızağın ilk kirişi devrildi, suya düşüp battı ve tekrar su üstüne çıkıp gürültüyle geminin ön tarafına çarptı. Gemi altmış adamın çektiği, altındaki destekleri sağa sola fırlatarak, ağır ağır aşağı kayıyordu. Tahta blokların içindeki makaralardan geçen halatlar neredeyse kopacakmış gibi gerilmişti. Altı tane öküz sa-

hipleri tarafından geri geri itiliyordu; liman küfürler, sopa sesleri, kırbaç şaklamaları ve kaptanların çınlayan komutlarıyla yankılanıyordu. *Şüphe* yavaş yavaş suya doğru kaymaya devam ediyordu. Kızağı oluşturan palmiye kütüklerinden biri kütürdeyerek kırıldığı anda, geminin ön tarafı suya inmişti. Tam bu anda Chassir heyecanlı kalabalığın arasından koştu ve bağırdı:

"Daduşu! Uş! Çabuk, Shindurrul'un yanına gel!"

Yaşlı hizmetkâr heyecanlı heyecanlı etrafına bakındı; gözleri Daduşu'yu arıyordu. Delikanlı iskele babasına geçirilmiş olan bir kol kalınlığındaki halat ilmeğini çekerek çıkardı ve geriye sıçrayarak bağırdı:

"Buradayım, Chassir. Ne oldu?"

"Shindurrul saraya çağırıldı ve senin de onunla gitmen gerekiyor. Çabuk ol! Çok acelesi var."

Sinbelaplin'in karanlık bakışlarını gören Daduşu omuzlarını kaldırdı:

"Sen de duydun. Olabildiğince çabuk geri geleceğim. Shindurrul çağırıyor."

"Git hadi. Saraymış! Şu anda gemiden daha önemli ne olabilir ki?"

Daduşu Chassir'in peşinden eve kadar gitti. Shindurrul onu heyecanla karşıladı.

"Awelninurta, Hammurabi'nin sağ kolu, seni ve beni çağırıyor. Önce seni, sonra da beni. Bu pek hayra alamet bir şey değil, Sibaru. Ama yapacak bir şey yok! Gidelim."

Şehrin bomboş sokaklarından ilerlerken, Daduşu anlamını aklına bile getiremeyeceği bir olay için kendini hazırlamaya çalışıyordu. Caddeler arasında onunla birlikte nefes nefese koşturan Shindurrul, beş tacirden oluşan bir grubun başkanıydı. Onun üstünde ise Maşkan-Şabrim, diğer adıyla Wakil Tamkari bulunuyordu. Bu adam da Vezir Awelninurta'ya karşı sorumluydu.

"Bu davetin ne anlama geldiğini biliyor musun?" Daduşu elini kaldırarak saray kapısındaki nöbetçilere selam verdi. Shindurrul nefes nefese kalmıştı.

"Hayır. En azından iyi bir anlama gelmediğini biliyorum."

Alanları geçerek, sütunların arasından hızla ilerlediler. Büyük ve küçük kapılardan geçtiler ve sarayın loş koridorlarından onlara yol gösterenleri takip ederek basamakları ve yokuşları tırmandılar. Bol ışık alan büyük bir salona geldiklerinde ter içinde kalmışlardı ve nefes nefeseydiler. Kumaş ve deri perdelerin arasındaki sütunların yanında hiç kıpırdamadan duran muhafızlar nöbet tutuyordu. Mermer bir masanın arkasında ise kel kafalı bir adam vardı. Çenesindeki ve yanağındaki sakallarına aklar karışmıştı.

"Sayın babam beni bağışlasın" diye çıkıştı Shindurrul. "Bu öğle sıcağında bu telaş niye? Hangi yasaya karşı geldim?"

Awelninurta sırıttı ve yumuşak bir el hareketiyle ona sakinleşmesini işaret etti. Sonra ayağa kalktı ve masanın etrafından dolanarak onlara oturmaları için iki tabure gösterdi.

"Acelemizin sebebi, gemilerinin yakında yola çıkacak olması. Kralımızın aklına bir şey geldi. Hammurabi'ye göre bu çok önemli. Kardeş Shindurrul kralımızın bu ani arzusunu hoş görüp affetsin."

"Bu acele buluşmanın gerçek nedenini bilince, her şey affedilebilir, kardeşim" dedi Shindurrul ve tabureye oturdu. Daduşu da onun gibi yaptı. "Seni ve hükümdarımızı böyle acele etmeye iten nedir?"

Awelninurta derin bir nefes aldı: "Kaptanlarından, dümencilerinden ve kürekçilerinden çok şey duyuyoruz. Rahipler de onlara yığınlarca soru soruyor. Ben de onların anlattıklarından faydalanıyorum. Gemilerimizin birçoğu yalnızca Dilmun'a kadar yelken açıyorlar; oysa senin adamların çok daha da uzağa gitmeye cesaret ediyor. Hükümdarımız artık İntu'daki şehirlerin de düz bir araziye kurulu olduklarını biliyor. Aynı bizim şehrimiz gibi. İdiglat, İndigana ve Buranun arasından birçok kanal uzanıyor. Tuzlu zeminlerin, derinden çıkan ve kanalların içine dolan tuzlu suyun ne gibi zorluklara sebep olduğunu herhalde kardeşime anlatmama gerek yok. Kısacası Hammurabi o insanların topraklarını nasıl kullandıklarını bilmek istiyor."

"Bizimkinden daha verimli olduğu söyleniyor."

"Öyleyse onların da kanal inşaa eden ustaları, hesap yapan adam-

ları, bunları çizen ressamları ve tüm bunlarla birlikte su yollarını ve savakları yapan usta işçileri vardır, öyle değil mi?"

"Olmaması imkânsız."

Daduşu içinde bulunduğu yüksek tavanlı odayı inceledi ve Shindurrul'un çalışma odasını hatırladı; ama buradaki her şey on misli daha büyük ve iki misli daha güzeldi. Karşısındaki adamın sesi onu düşüncelerinden kopardı.

"Böyle olmalı. Hammurabi tüm bu konuların iyice incelenmesini istiyor."

"Hükümdarımız bilmeli ki, ben değil, benim genç... yani, evlatlığım, bu uzun yolculuğa çıkacaktır."

Şehir yöneticisi başını öne doğru salladı. "Biliyorum. Ama Shindurrul onun efendisi ve babası. Hammurabi kendisiyle İntu hükümdarı arasında -ki onu tanımıyoruz- bir anlaşma imzalanmasını istiyor. Babil onlara altın ya da uzak güneyde neye ihtiyaçları varsa yollayacak. Ve İntu şehirleri de bize bunun yerine kanallar, nehir taşması ve sel gibi konularda üstün bilgileri olan adamlar gönderecek."

Shindurrul gerindi ve Daduşu'yu işaret etti. Etraftaki değerli eşyalardan biri bile gözünden kaçmıyordu.

"Efendim onunla konuşsun."

"Bunu yapacağım. Sen, Daduşu, herkesin dilindesin. Edubba'daki en iyi öğrencilerden yalnızca üç tanesi basit ailelerden geliyor. Senin baban Utuchengal güvenilir bir savaşçıydı. O zaman Hammurabi henüz gençti ve imparatorluğunu yeni kuruyordu. Awelshammash'ın da ailesi zanaatçıdır ve gerçeği söylemek gerekirse çok iyi yol aldınız. İntu bölgesinde gözlerini açık tutup, araştırıp, izleyecek ve öğrendiklerini yazacaksın, değil mi?"

"Bu benim görevim" dedi Daduşu. "Sayın babam bana tam olarak ne yapmamı istediğini söylesin."

Awelninurta hiç dönüp bakmadan arkasına uzandı ve masanın üstünden el büyüklüğünde deri bir kese aldı. Başını öne salladı; ses tonu biraz daha yumuşaktı. "İntu'daki insanların bizden daha bilgili olduğuna ve bizim bilmediğimiz birçok şeyi bildiğine inanıyorsan, o takdirde

onlarla bir anlaşma yap, fakat dikkat et, maddeleri yerine getirilebilecek şekilde olsun."

Deri torba yüzüklerle süslü parmaklarının arasında sallanıp duruyordu. Daduşu çekingen bir tavırla ayağa kalktı. Shindurrul ıslık çalarak nefes verdi; Daduşu titrek bir sesle konuşmaya başladı:

"Ben mi, efendim? Bir anlaşma? Ben kimim ki, böyle bir şeyi yapmaya yetkim olsun?"

Awelninurta soğuk bir ifadeyle gülümsedi ve elini kaldırdı. "Awelshammash'ın daha iyi hesap yapmasına rağmen, sen en iyilerden birisin. Utuchengal iyi bir isim yapmıştı ve öğretmenlerin de senden oldukça memnun. Benim büyük kardeşim Shindurrul senin Edubba'da öğrenim görmen için çok ısrar etti ve bunun gerçekleşebilmesi için bir yığın masraf yaptı. Şimdi de sana kefil olacak. Aslında genç olup onunla birlikte İntu'ya gitmek isterdim ama geçti artık. Çok yaşlıyım ve burada yapılacak bir sürü işim var. Oraya sen gideceksin ve verilmesi gereken kararları vereceksin."

Bir adım öne ilerleyip keseyi Daduşu'ya verdi.

"Aç."

Daduşu deri ipi çekti ve kesenin içinden deri bir kutu çıkardı. Kutunun kapağını açınca içinde silindir bir mühür olduğunu gördü. Ve Awelninurta'nın yaptığı açıklama içindeki şüphe ve güvensizliği tamamıyla yok etti.

"Bu Hammurabi'nin mührü. Onun adını ve işaretini taşıyor. Bir anlaşma yaptığın takdirde, bunu Hammurabi'nin adına yapmış olacaksın. Böyle bir şey gerçekleşirse İntu ustalarını da yanında getir; gemisine alacağı bu fazla yük sebebiyle Shindurrul'un uğrayacağı zararı efendimiz ve kralımız karşılayacaktır."

Shindurrul'la Daduşu bir an için göz göze geldiler. Bu konu üzerinde daha uzun uzun konuşulması gerekirdi. Daduşu deri kesenin ağzını bağladı. "Efendim Awelninurta. Söyleyecek bir şey bulamıyorum. Emin olun ki böyle bir işin ciddiyetini, sorumluluğunu ve onurunu anlayabiliyorum. Benim tecrübemin ve bilgimin yeterli olduğuna inanıyor musun?"

Awelninurta ellerini kaldırdı. Bakışlarını önce Shindurrul'a sonra

da Daduşu'ya yöneltti. "Belki yeterli değildir. İntu'da, yarım bir yıl içinde yeterince inceleme yaptıktan sonra kanal yapımı hakkında bir sürü şey öğrenmiş olacaksın."

Daduşu başını öne eğdi. Yaşamı gün geçtikçe daha da zorlaşıyor gibiydi. Kesenin ipini bileğine doladı: "Hammurabi'nin mührü!" diye fısıldadı. "Ne diyeceğimi bilemiyorum. Fakat... Tamkaru Shindurrul gemiler hareket etmeden önce bana bu konuda bir fikir verecektir."

"Bunu biliyoruz, bu yüzden çok az hata yapabilirsin." Üç parmağıyla Daduşu'ya işaret etti, Shindurrul'a gülümsedi ve yukarı uzanan koridora doğru yürüdü. Delikanlı ona doğru ilerlerken, Shindurrul omuzlarını kaldırarak bu işten bir şey anlamadığını ifade etti.

"Az sonra duyacaklarını daha önce kimseye söylemiş değilim. Dilmun'da güzel ve zeki bir kadınla karşılaşacaksın. O da senin gibi tacirlerin mallarının listesini tutuyor. İlk iş olarak onu ziyaret edeceksin."

Daduşu başını kaldırdı. Cevap vermek için ağzını açmıştı ki, Awelninurta parmağını onun alt dudağına bastırdı.

"Onunla örümcek ağları, inciler ve kanalın kıyısında hurma ağaçları içinde bir ev hakkında konuş. O kadın benim gözüm ve kulağımdır. O ne söylerse aklında tut ve bu konuda benden başka da kimseye tek kelime etme. Arkadaşım Shindurrul'a bile. Bazı şeyleri bilmek insana ölüm getirir."

"Söz konusu kadın bana ne söyleyecek?" diye sordu Daduşu yutkunarak.

Awelninurta gözlerini kapattı. Burnuyla çenesi arasında derin çizgiler oluşmuştu. "Galiba örümcekler ve ağları, akrepler, engerekler ve geceleri nemli taşların altından çıkan yaratıklar hakkında bir şeyler biliyor. Bu kadını asla tehlikeye atmamalısın."

"İsmi nedir, sayın babam?"

"İsminin ne olduğu önemli değil. Ona benim tarafımdan korunduğunu ve onu ödüllendireceğimi söyle. Unutma! Bu konuda öğrendiklerini yalnızca bana veya kralımıza söyleyeceksin. Konuşulanların tek kelimesini bile bir yere yazmak ve başkalarına anlatmak yok! Bu sonsuz önemi olan bir şey, Utuchengal'in oğlu! Şimdi git."

Aşağı indiklerinde Awelninurta Shindurrul'a gülümsedi ve her

iki adamın bileğinden tutarak muhafızları çağırdı. "Onları kapıya kadar götür ve yüzlerine iyi bak! Onlar zengin, görkemli ve büyük Babil için önemli şeyler yapacaklar." Sarayın avlusuna çıktıklarında Daduşu derin bir nefes aldı. Surların arkasından katır sesleri, at kişnemeleri ve küfürler yükseliyordu.

"Rüya mı gördüm?" Keseyi havaya kaldırdı. "Hammurabi'nin mührü? Benim elimde? Hükümdarımız İntu'da bizden daha iyi kanal yapan adamlar bulabileceğime inanıyor mu gerçekten?"

"İnanıyor. Yoksa mühür sende olmazdı. Edubba'da öğrenim gördün, tam oniki yıl kadar kanallarda çalıştın, çiftçi oğlu olarak tecrübelerin var ve Moensh'tar'da sana yol gösterecekler. Beni dinle... Bu çok büyük bir şeref. Hammurabi seni neden seçtiğini çok iyi biliyor." Kahkahalarla gülerek onun omuzuna vurdu. "Awelninurta senden ne istiyordu?"

Daduşu birden durdu. Öksürerek boğazını temizledi; sesi titriyordu. "Hiçbir şey söylemedi. Ben bir şey duymadım ve bir şey anlamadım. Lütfen, Shindurrul, beni utandırma."

Shindurrul alt dudağını ısırdı, kafasını yana yatırdı, sonra başını salladı ve sırıttı. "Sen iyisi mi fazla heyecana kapılmadan tekrar Damgar Kaptan Gimilmarduk'un yanına gidip, sintineye taş döşemeye devam et."

Sonra Daduşu'nun elindeki keseyi aldı. Avlunun parlak ışığından kurtulup surların dışına giden kapıya ulaştıklarında, kesenin üstündeki altın yaldızlı işlemeleri fark ettiler. "Bunu senin için muhafaza edeceğim."

Babil'i ikiye bölen ana caddede Shindurrul durdu ve duvarları destekleyen kolonlardan birinin yere düşen gölgesini işaret etti.

"Dört saat daha var, Uş. *Şüphe*'yi o saate kadar donatmaya ve yüklemeye bakın."

"Sayın babam bu konuda emin olabilir." Daduşu güldü ve limana koştu. İstiflenmiş bronz külçeleri hâlâ gemilerin yanında duruyordu.

9. GEMİNİN KARNI

Duvarlar dikdörtgen şeklindeki açık bir alanı çevreliyordu. Yarım daire şeklindeki Karum, liman alanı ve rıhtım yenilenmişti. Nissannu ayının son günlerinde hâlâ yüksek olan nehir, gemilerin yalpalamasına neden oluyordu. Alt güvertede bulunan Daduşu kendisini kıç taraftaki delikten yukarı çekti, yerdeki eşiğe dayandı ve terden sırılsıklam olmuş saçlarını geriye itti. Sert rüzgâr kapıların önünde bir toz bulutunun savrulmasına neden oluyordu. Gemiye yüklenecek malların üzeri toz toprakla kaplanmıştı. Shupshum taşıyıcıları yüzlerini mendillerle kapatmışlardı. Gimilmarduk mumla kaplanmış olan yazı tabletini koltuğunun altına sıkıştırdı ve öksürdü.

"Bronzları taşımaya devam edin" diye bağırdı onlara. Hamallar külçeleri kaldırıp, tahtaların üstünden güverteye çıktılar. Sonra aşağıdaki sintine bölümüne kadar sıra oldular.

"Bunları da diğer külçeler gibi mi yerleştirelim, kaptan?" diye bağırdı Daduşu aşağı doğru.

"Evet, aynen böyle devam edin."

Sinişmeani ve kürekçileri direkle, halat donanımıyla ve rüzgârda savrulan yelkenlerle ilgileniyorlardı. Daduşu tekrar geminin yarı karanlık içine tırmandı. Temiz safra taşları üstü ziftle kaplanmış hasırların içine dizilmişti. Geminin baş tarafındaki odaların ara boşluklarındaki destek kirişlerinin yanına bronz külçeler yığılıyordu. Daduşu Shupshum'un elindeki son külçeyi alıp bütün gücüyle yerine yerleştirdi.

Çifter çifter yerleştirilen külçe sıraları giderek geminin arka taraflarına uzanıyordu. Daduşu sintinenin en dip köşesini boş bıraktı, çünkü burada yassı bir bakır kapta su birikiyordu. *Şüphe*'nin içi kuruydu ve henüz neredeyse bomboştu. Bu yüzden küpeşteye vuran dalgaların sesleri içeride boğuk boğuk yankılanıyor, davul gümbürtüsüne benzer sesler çıkarıyordu. Daduşu iri yapılı bir yardımcıyla birlikte külçeleri geminin arka tarafını ayıran duvara kadar dizdiğinde kaptan geldi ve bir lamba yaktı.

"Temiz iş yapmışsın" dedi sıraları kontrol ettikten sonra. "İki düzine külçe daha var."

Yükün büyük bir kısmı ve kumanyanın tamamı gemiye henüz taşınmamıştı. Son külçeler de yan yana yerleştirildikten sonra Gimilmarduk Karum'a doğru bağırdı: "Su testilerini aşağı getirin, çocuklar."

Bu arada Daduşu bir geminin yüklenmesi için belirli kurallara uyulması gerektiğini anlamıştı. Bu kurallar uzun süre denize çıkmış adamların tecrübelerine dayanarak konulmuştu; yaşam ve ölüm, geminin acı sonu ve güvenli bir seyahat arasında hüküm süren kurallar zinciri. Kurallar yükün her parçası için geçerliydi. Neredeyse bir adam büyüklüğündeki boş kil testiler yumuşak halatlar ve sağlam örülmüş saz ilmikleriyle direklerin ayaklarına bağlanıyor ve üstleri deri iplerle sıkıca bağlanan keten bezlerle kapatılıyordu. Daduşu geminin küçük penceresinden baktı ve havanın kararmaya başladığını gördü. Son testi de sıkıca bağlandıktan sonra Daduşu kıç güverteye tırmandı. Kürekçiler yelkeni seren direğine sıkıca bağlıyorlardı; iki adam halatları açıp ilmekleri geminin duvarındaki takozlara taktılar. Rıhtımda dikilen Gimilmarduk yazı tabletine bir çizgi daha çizdi.

"Bugünlük bu kadar. Yarın depodan ne alman gerektiğini biliyorsun, değil mi Sharimmu?"

Gözcü ellerini çırptı ve adamlarına işaret etti. "Her şey yazıldı. Güneş batımından yarım saat sonra?"

"Biz buradayız" dedi kaptan. "Bu senin için de geçerli, Uş. Yarından sonra her şey yerli yerinde olmalı."

Daduşu bu cümleyi duymaktan bıkmıştı; sanki gemiler için bu kural su ve rüzgârdan daha önemliydi. Kürekçilere ve dümencilere el

salladı, Gimilmarduk'un önünde eğildi ve küçük kapıya doğru giden merdivenleri çıktı. Cüppesi soğuk ter, duman, zift ve tuzlu su kokuyordu. Batmakta olan güneşin son ışınları ağzına kadar dolu kanallara, su bentlerine ve taşmasına ramak kalmış olan nehre vuruyordu. Daduşu evin önünde Shindurrul'a rastladı. Depolardan birinin yöneticisiyle tartışıyor, ona fayanslarının mavi rengi güneşin koyu kırmızı ışığıyla bütünleşmiş olan zigguratı gösteriyordu.

"Ve, Qunnuk, yarından sonra gün doğar doğmaz bütün bu güzel kutucukları alacağımı söylüyorum sana. Awelninurta'nın buyurduğu gibi. Onu kızdırmak istemezsin, değil mi?"

"İyi, tamam. O zaman saraydaki ustalardan ricada bulunmam lazım."

"Elinden geleni yap. Ama o değerli şeyler, genç birer katır gibi yularlarını çeken gemilere ait yükün bir parçası. Marduk seninle olsun."

Daduşu'ya döndü. "Leş gibi iş kokuyorsun. Yükleme işi ne durumda, yeterince ilerlediniz mi? Benim evde yemek yiyelim, tamam mı?"

"Tiriqan'ı bekliyorum. Sanırım bana bir hediye getirecek. Muhtemelen son hediyesi..."

"Onu da getir. Birkaç komik hikaye anlatırım; bu onu neşelendirir."

Daduşu sağ gözünü ovuşturarak, gözüne kaçan bir toz tanesini çıkardı.

"Sağol. Mühür konusunda bir şey bilmiyor, değil mi?"

"Ağzımı bile açmadım. Şimdi git ve yıkan. İyi ki bu tür işler için çok yaşlıyım. Veda hediyesi... Yakında geri döneceksin. Daha olgun, zeki, zengin ve güçlü biri olarak. Tahminen bir yıl sonra."

Shindurrul kapıyı hızla çekerek dışarı çıktı ve Daduşu kendi evinin bulunduğu üst kata tırmandı. Köşeli sepetin içinde katlanmış temiz elbiseler duruyordu. "Her şey yerli yerine" diye mırıldanan Daduşu, bir odun parçasıyla korların üstündeki külleri kenara itti.

Yaşlı hizmetkâr sıcak su hazırlamıştı. Daduşu havluyu kalçalarına sarıp saçını kurularken, birinin merdivenden yukarı çıktığını duydu. Upparkana, evin sadık hizmetkârı, bağırdı:

"Benim. Bira getiriyorum. Ve de listeleri."

Daduşu perdeyi kenara itti ve çalışma masasında yer açtı. Hizmetkârın elinde testinin yanı sıra, üst üste dizilmiş birkaç tane küçük tablet bulunuyordu. Her biri ince ve üç el genişliğindeydi.

"Teşekkür ederim. Lambaları yakar mısın?"

"Tabii. Güzel kız arkadaşın gelecek mi?"

"Evet. Onu bekliyorum."

Az önce saçını yıkadığı tası yerdeki deliğe döktükten sonra Upparkana'ya uzattı, yüzüne, boynuna ve ensesine birkaç damla güzel kokulu yağ sürdü.

"Efendimle yemek yiyecekmişsiniz. Sizi bekleyecektir."

"Geleceğiz."

Upparkana kandilleri bir bir duvardaki yerlerine yerleştirdi. Daduşu yük listelerini şöyle bir gözden geçirdi. Aklından gemilerde daha ne gibi değişik şeylerin yer alacağı sorusu geçiyordu. Sonra arkasına yaslandı, bir yudum bira içti ve kirli elbiselerini toplayıp götüren köle kadına başıyla teşekkür etti. Giyinip ayaklarını ısıtmak için ateşin kenarına uzattığında, kapının gıcırdadığını duydu. Kürklü deriden yapılmış terliklerini giyip uzun cüppesinin eteklerini topladı ve merdivenlerden yukarı çıkan Tiriqan'a ışık tuttu. Güzel kadın gülümsüyordu.

"Geç mi kaldım? Chassir, yemeği Shindurrul'un evinde yiyeceğimizi söyledi."

Işık, uçuşan manto ve gölgelerin yarattığı kargaşa arasında duvarları resim, fayans ve halıyla kaplı koridordan geçerek odaya ulaştılar. Daduşu onun mantosunu aldığında, Tiriqan yorgun bir şekilde ona yaslandı. Elinde deriye sarılmış bir paket tutuyordu.

"Hayır, geç kalmadın. Otur, sevgilim."

Tiriqan yatağa oturdu ve ayaklarını gıcırdayan taburenin üzerine uzattı. Daduşu testideki son şarabı bir kadehe boşalttı.

"Alışveriş mi yaptın?"

"Taş işlemecisinden bir hediye aldım." Delikanlıyla kadının omuzları birbirine değiyordu. Tiriqan, güzel kokulu Surwa-yağı kokuyordu. Bunu ona Daduşu hediye etmişti. Kadehin üstünden Daduşu'ya bakan gözlerinde ciddi bir ifade vardı. Saçını üç örgü ile ensesinde toplamış ve bakırdan yapılmış kelebek biçimli bir tokayla tutturmuştu.

Kafasını salladı. İri küpeleri parlıyordu. Daduşu elini pakete doğru uzattı. Tiriqan onun parmaklarına vurup paketi uzaklaştırdı. "Sonra. Yoksa yine bütün gece iş mi konuşacaksınız?"

"Hayır. Bu benim için bir hediye mi?"

"Evet." Sessizliği etrafa kıvılcımlar saçarak yanan odunların çıtırtısı bozuyordu. Tiriqan cüppeyi kaldırdı ve omuzları geniş kesimli kolsuz cepkene uzandı. Ceketin yağlı deriden yapılmış dik yakası, lambalardan üçünü söndürdüğü halde hâlâ parlıyordu. Delikanlı Tiriqan'ı omuzlarından kavradı.

"Bir denizci ceketi. Bunları iyi bilirim. Şimdiden dümenci mi oldun, Uş?"

"Hadi canım! Güvertedeki değerim kürekçi Tatarru'dan çok daha az. Midem gurulduyor. Gidelim mi?"

"Yakında geminin dümenini nasıl kullanacağını öğreneceksin."

"Ah, Tiriqan" dedi Daduşu evin çevresinden dolaştıkları sırada, "öğrenmenin sonu bir türlü gelmiyor. Emirler, deyimler ve gemideki binlerce alet edevatın ismi..."

Koridorun dumanlı sıcak havasında onları Chassir karşıladı ve cüppelerini aldı. Tiriqan'ın büyük bir saygıyla selamladığı Maşkani ise onları yemek masasına götürdü. Shindurrul'un neşesi yerindeydi ama fazla konuşkan değildi. Tiriqan kemerindeki çantadan kirli beyaz eşek derisine sarılı iki tane paket çıkardığında, Shindurrul'un yüzü aydınlandı. Tiriqan etrafındaki insanlara bakarak gülümsedi.

"Kunkama-Ni ve Uppurkana için. Benim dükkândan. Pasaklı Uş'un odasıyla yakından ilgilenip daima temiz ve düzenli tuttukları için."

Tacirin en büyük kızı ve köle kadın kıkırdayarak kendilerine verilen paketleri açtılar. Aralarında ince bakır pullar bulunan opal, amatist, akik ve Akadlara mahsus mermer taşı boncuklardan yapılmış deri kolyeleri görünce sevinç çığlıkları attılar. Kızlar neşeyle kolyelerini birbirlerine takarken Tiriqan'a teşekkür ediyorlardı.

"Gereğinden değerli hediyeler" dedi Shindurrul kaşlarını çatarak. "Sevgilin pasaklının teki diye iflas etmene gerek yok. Döndüğünde tertipli olmayı öğreneceğinden emin olabilirsin... listeler nerede?"

"Onları sana yarın getireceğim" dedi Daduşu. "Yazıları ve işaretleri ıslak gemide korumanın bir yolu geldi aklıma, Damgar. Tabletlerin soluna delik açıp bronz telden halkalar geçecek. Tahtaya ise ince bir kat siyah zift sürülecek. O zaman işaretler açıkça ortaya çıkar. Eğer zift geminin tahtaları için iyiyse, yazı için neden iyi olmasın?"

"İşe yarar gibi görünüyor. Ustalarla konuşurum."

Tabletlerde yer isimlerinin altında tacir isimleri yer alıyordu. İki sütunun altında neye ihtiyaçları olduğu ve onlardan en uygun fiyata ne satın alınabileceği belirtilmişti. Onlar alacak ve borçlardan oluşan büyük bir ağın düğümleriydi. Shindurrul yemekle tatlı arasında ona şöyle dedi:

"Bu Magan'daki Orgos Kashmar... İlk işini onunla yapmayı deneyebilirsin. Süs takıları ve güzel derilerle." Tiriqan'a bakıp başını öne salladı. "O yarın bir paket getirecek ve bu paket hakkında üçümüzden başka kimse bir şey bilmeyecek. İçindekileri iyi bir fiyata satmanı tavsiye ederim, çünkü bu onun menfaatine."

"Ne yazık ki sadece bir tacir tanıyorum." Daduşu güldü ve içtiği şarap az kalsın genzine kaçıyordu. "Daha fazlasını tanısaydım, o zaman senin onların en iyisi olduğunu söyleyebilirdim."

"Bu bir gelenektir. Riski azaltıyor. Söz konusu olan bir çuval mercimekse bunu yapmana gerek yoktur ama iş değerli eşyalara gelince her şey yazılmalıdır. Her tacir daima hem borçlu hem de diğerinin alacaklısıdır. Bitmek tükenmek bilmeyen yazışmalar ise senin işin." Shindurrul gümüş parmaklarının sivri uçlarını havaya salladı. "Anlaşmalarına sadık kalmayan bir tacirin artık iş yapamaması ne anlama gelir, biliyor musun. Söylentiler gemilerden daha hızlıdır. Bir düzine yerine getirilmemiş sorumluluk; hayatının kalan kısmını sur dibinde geçirmek anlamına gelir. Ya da daha pis olan Engurellil hendeğinde. Bu nedenle işini yaparken normalden iki, üç misli daha fazla özen göstermelisin. En küçük işlerde bile titizlik şart."

"Her şey yerli yerine" diye mırıldandı Daduşu. Şimdi gemilerin geldiği gün Shindurrul'un neden bir sarhoş gibi dans ederek bizzat limana koştuğunu biliyordu. "Bunu unutmayacağım, Damgar."

Tiriqan'ın elini tuttu ve Uppurkana'nın tatlıları getirmesini seyretti.

Tiriqan battaniyeyi omuzlarına sarıp sessizce Daduşu'nun paketi açmasını bekliyordu.

Yanan iki lambanın ve ateşin ışığında Daduşu paketin içinden bronz halkalarla düğümlenip ucuna firuze bir boncuk asılmış deri bir şerit çıkardı. Altında üç parmak uzunluğunda, iki parmak eninde talk mineralinden yapılmış yuvarlak bir mühür vardı. Bu mührün deliğinden diğer ucuna atılmış düğümlerin tuttuğu fildişi bir boncuk ve altınla kaplanmış adular -bronz- boncuğunun asılı olduğu deri şerit geçiyordu.

"Tiriqan, sevgilim." Hediyenin güzelliği ve değerinden çok şeklinden etkilenmişti. Tiriqan'ın gözlerinin içine baktı. Tiriqan tereddüt içindeydi. "Bu... bu muhteşem bir şey... Ne söyleyeceğimi bilemiyorum."

"Altın kaplı" dedi Tiriqan. "Aşkımız için altın. Seni koruması için firuze. Aşkımızın sonsuza kadar sürmesi, beni daima düşünmen için."

Daduşu onu öptü. Tiriqan'ın gözleri buğulanmıştı.

"Hayatımda hiç bu kadar güzel bir hediye almadım" dedi Daduşu kısık bir sesle. "Teşekkür ederim, Tiri. Bunu asla kaybetmeyeceğim."

"Fildişi. Kırılması imkânsız. Yeter ki sana bir şey olmasın, Uş."

Mührün üstündeki resimleri açıkladı: Yazı yazan birisini öven kâtiplerin tanrısı Utu, dalgalar, yelkenleri şişmiş bir gemi, ziggurat, kanat çırpan bir efsanevi bir yaratık, palmiyeler ve yazılar. Daduşu nefes almaya bile çekiniyordu. Neredeyse acı veren bir sevgi dalgası sarmıştı her yanını. Sessizce Tiriqan'ı kendine çekti ve sırtını okşadı.

"Parmakların titriyor." Tiriqan fısıldıyordu. Daduşu onun yüzündeki göz yaşlarını sildi. "Sevindin mi? Hoşuna gitti mi?"

Daduşu omuzlarını geri attı. Sesinin yalvarır gibi çıkmasına engel olamıyordu.

"Tiriqan. Belit-kalbimin efendisi, hayallerimin eşi... Eğer tanrılar bizi kıskanmaz ve geri dönmeme izin verirlerse, o zaman yalnızca sana geleceğim. Bu yanımda taşıyacağım ikinci mühür. Moensh'tar'da yapacağım bir anlaşmayı mühürlemek için Hammurabi'nin mührünü de yanımda taşıyorum. Fakat senin mührünü gece gündüz yanımdan ayırmayacağım."

"Geri gel, Uş. Başka hiçbir şey istemiyorum."

Tiriqan kollarını açtı. Daduşu mührü küçük lambanın yanına koydu, Tiriqan'ın önünde diz çöktü ve ellerini yanaklarına koydu. Bakışları, kızın bakışlarında kaybolmuştu. Daduşu gözlerini kırpıştırdı; göğsüne bir şeyler saplanmıştı sanki. Kendini tutsak edilmiş ve bağlanmış hissediyordu; Tiriqan onu sevgi, şefkat ve sade bir mutluluğa olan özleminden oluşan yumuşak, sıcak bir duvarla sarmıştı. Bu sade mutluluğa sahip olacağını umuyor ve buna inanıyordu. Bu onun için hayatının ve gelecekten beklediği diğer şeylerin -basit, güvenli, sevgi dolu bir sürü yıl- çevresinde döndüğü bir yıldızdı sanki: onun bu masum amacını anlayabilmek Daduşu'nun bir yıldan fazla zamanını almıştı. Daduşu gözlerini kapattı, derin bir nefes aldı ve kelimelerin arasında duraksayarak fısıldadı:

"Oniki ya da onüç ay, Tiri. Her gece, ama her gece seni düşüneceğim."

"Daduşu..." Kendini arkadaki yatağa bıraktı ve onu da kendine çekti. "Fazla bir şey istemiyorum. Fakat o istediğim azıcık şeyi de tam olarak istiyorum."

Zorlukla nefes alıyordu ve ceylan gözlerine gölge düşmüştü.

"Tanrılar izin verdiği takdirde..."

10. BURANUN NEHRİ'NDE

Daduşu dar kapıyı dikkatle kapattı ve sokağa çıktı. Tiriqan mışıl mışıl uyuyordu. Delikanlı sol tarafa yöneldi. Havadaki soğuk rüzgâr, sepetçilerin iş yaptığı kıvrımlı sokaktan pazar kokuları taşıyordu. İlkbaharın bu berrak gecesinde, evlerin çatıları arasından pırıl pırıl yıldızlar ışıldıyordu. Daduşu damlarda kedilerin tısladığını işitti. Tiriqan'ın evine yakın bir yerden ise bir köpek atladı ve hırladı. Sıçanlar Daduşu'nun ayakları altında cirit atıyor ve tiz sesler çıkararak karanlığa kaçışıyorlardı. Daduşu sol eliyle çift taraflı baltasının sapını sıkıca kavramıştı. Ilgın ağaçlarının bulunduğu caddeye yaklaştı ve daha büyük adımlar atmaya başladı. Dolunayın ışığı, duvar girintisine yerleştirilmiş bir lambanın titreyen alevi ve bir evin sarı çerçeveli penceresinin yarattığı hava, Daduşu'ya Shindurrul'un ihtar dolu sözlerini ve kürekçi Hashmar'ın ona bıçak ve hançerle gerçek bir kavgayı öğretme çabalarını hatırlatmıştı. Silahını kemerinden çıkarırken, Tiriqan'ın süründüğü güzel kokulu yağın kollarına sinmiş olduğunu fark etti.

Evlerin arasından süzülen bir baykuş, kanat çırparak dimdik gökyüzüne yükseldi. Kanatları hışırdıyor ve gagası takırdıyordu. Daduşu ansızın öne eğilerek sol tarafa sıçradı. Burnunun dibinden bir ok geçmişti vınlayarak.

Ok, sokağın kıvrımlı bölümünün bittiği yerden fırlatılmıştı. Daduşu derhal bir merdivenin arkasına saklanarak siper aldı. Hemen akabinde de ikinci bir ok saçlarını sıyırdı ve ılgın ağaçlarından birinin gövdesine saplandı. Sol taraftan, nehre açılan kapıya giden yoldan

ayak sesleri yaklaşıyordu. Yerde uzun bir gölge vardı. Daduşu zikzaklar çizerek gölgeye doğru koşmaya başladı. Baltasını kaldırmış ve tüm kaslarını germişti. Ansızın bir evin merdivenlerinin dibinden siyah cepkenli bir karaltı fırladı. Elinde ışıldayan bir hançer vardı. Daduşu hızla yana kaçtı ve baltasını karaltının üzerine indirdi. Keskin silah adamın karnında neredeyse midesine kadar inen derin bir yara açmıştı. Daduşu'dan yarım baş daha kısa olan yüzü kara boyalı adam boğulur gibi bir çığlık attı ve inleyerek kollarını göğsüne bastırdı. Güçlükle arkasını döndü ve tökezleyerek oradan uzaklaştı.

Daduşu ise etrafını kollamaya devam ediyordu. Vücuduna her an bir okun saplanmasını beklerken, sırtını ılgın ağacının dallarından birine çarptı. Ani bir içgüdüyle çift ağızlı baltasını yukarı doğru salladı ve başının üstünde kırılan dalların çıtırtısını hissetti. Silahı bir kez daha bir düşmanının bedenine saplanmıştı. Dengesini kaybeden saldırgan hızla yere düşerek Daduşu'nun önünde yere serildi. Ağacın dallarından koyu kırmızı kanlar akıyordu. Daduşu adamın bileğine saplanmış olan baltayı çekip çıkardı ve telaşla dalların altından geçmeye çalışırken bir duvara çarptı. Bu arada acıyla inleyen saldırgan ayağa kalktı ve sol eliyle tuttuğu uzun hançeri Daduşu'nun karnına doğru salladı. Daduşu sola doğru kaçtı, az ileride kıpırdayan gölgeler ve bir çift baykuş kanadı gördü, baltasını o yöne sallayarak yere sindi. Tam vaktinde davranmıştı, çünkü göğsüne nişan alarak fırlatılan bir ok yaralı düşmanına isabet etmişti. Adam acıyla haykırarak kaçmaya başladı. Kesik bileğinden kanlar fışkırıyordu.

Bu arada etraftaki evlerin kapıları açılmaya başlamıştı. Duvarların üstünde yüzler, çam meşaleleri ve ışıldayan kandiller belirmişti.

"Muhafızları çağırın!" diye bağırdı Daduşu. "Üç kişiydiler. Beni öldürmek istediler."

Yayını sırtına atan saldırgan, yaralı adamı kolundan kavrayıp kaldırdı. Birlikte sepetçiler sokağına girip, arkalarında kanlı bir iz bırakarak gözden kayboldular. Daduşu, titreyen ışıklar ve evlerden yükselen çığlıklar arasında adamların peşine düştü. Yerde oluşan kan birikintisine bastığında ayağı kaydı ve sendeleyerek bir merdivenin basamaklarına tutundu. Bir düzine adımdan sonra, bu aşağılık katillerin kimin

tarafından kışkırtıldığını öğrenmeye çalışmanın anlamsız olduğuna karar verdi. Yavaş yavaş geri döndü. Ilgın ağaçlarının önünde birkaç adam duruyordu. Merdivenlerin yan duvarlarındaki boşluklara yerleştirilmiş lambaların büyük alevleri titreyerek ortalığı aydınlatıyordu. Kan birikintisinin içinde bir sandalet, parçalanmış iki parmak ve başparmağın yanında el uzunluğunda bir hançer vardı.

"Ben Hammurabi'nin mührünü taşıyan kişiyim." Daduşu ismini söyledi. "Shindurrul'un hesap memuruyum. O korkak köpekler kaçtı. Muhafızları..."

Tam bu anda ellerinde mızraklar taşıyan iki adam kalabalığı yarıp yanına geldi. Daduşu baltasının ucunu duvar diplerinden aldığı kumla temizledi. Shindurrul'un komşularına söylediğinin aynısını tekrarladı ve bu arada ellerinin titremediğine şaşırdı.

"Yaralandın mı? Onların kim olduğunu anlayabildin mi? Ben kapı nöbetçisi Redum Panushu'yum."

"Hayır, yaralanmadım. Marduk'un lanetlediği o iki alçak yüzlerini siyaha boyamıştı. Birinin göğsü yarıldı, diğerinin de bileği yarıya kadar kesildi. Sol bileği. Burada bir yerlerde bir de uzun bir hançer olmalı."

Daduşu'nun göğsünden ve omuzundan aşağı soğuk terler boşanıyordu. Etrafındaki bazı yüzleri tanımaya başlamıştı; bunlar neredeyse her gün gördüğü simalardı.

"Gidebilir miyim? Nerede oturduğumu biliyorsunuz."

"Yarın yaralara bakan hekimlere sorarız. Seni Şamaş'ın yanına göndermek isteyenlerin kim olduğunu belki kısa süre sonra öğrenirsin."

Daduşu baltayı kemerine taktı ve evine koştu. Kapıya geldiğinde elini hızla tahta kapı tokmağından çekti ve tekrar baltasına sarılıp havaya kaldırdı. Ama merdivende, çatıda ya da karanlık herhangi bir köşede kimse yoktu. Daduşu tokmağı tutup kapıyı açtı, içeri girdi ve kendini yatağa attı. Çizmesi, elbisesinin etekleri ve gömleği kan içindeydi. Asma Evi'ndeki katliamdan sonraki sabah gelmişti aklına. Sonra şehir duvarının taşlarını, Hammurabi'nin mührünü, gemileri ve Shindurrul'un uyarılarını düşündü. Yavaş yavaş yıkandı ve temiz elbiseler bulup giyindi. Sonra da hiç ummadığı halde üç saat kadar uyudu.

Shindurrul uzun süre tek kelime etmeden gümüş parmaklarıyla masaya vurarak, sinir bozucu bir ritim tutturdu. Sonra da yüzünü buruşturarak şöyle bağırdı: "Böyle bir şeyin olabileceği kimsenin aklının ucundan bile geçmezdi. Hammurabi'nin mührü, Edubba'daki başarıların, uzun yolculuk... Şehirde seni kıskanan ve bu nedenle öldürmekten bile çekinmeyecek düşmanların var. Bir ölü kimin işine yarar ki?"

Daduşu soğuk bir sesle ona cevap verdi. "Boğazımı kesmeyi başarsalardı, kim senin sağ kolun olacaktı?" Shindurrul'un cevabı da oldukça soğuktu. "Seni bunca zamandır tanımasaydım, Uş, belki de şimdi Awelshammash'ı İntu'ya gönderiyor olurdum." Masanın üstündeki kil tabletler, bardaklar, yazı malzemesi ve bazı eşya numuneleri üzerinden birbirlerini süzdüler. Daduşu iki gün sonra *Şüphe* adlı geminin güvertesinde olacağı için çok mutluydu.

Çıtırdayarak ve tüterek yanan iki düzineden fazla meşale, *Şüphe'nin Gözü* ile *Adad'ın Sevgilisi*'nin çevresine yarım daire şeklinde dizilmiş kum dolu testilere yerleştirilmişti. Alevler Şalchu adı verilen gri renkteki ön duvarı olduğundan daha yüksek gösteriyordu. Günlerden Nissannu ayının yirmibirinci sabahıydı. Alacakaranlığın içinde denizcilerin tıraşlı kafalarının yanı sıra, mücevherler, kemer tokaları ve gözler ışıldıyordu. Daduşu kendi kendine yükledikleri eşyaları ve kumanyayı tekrar gözden geçirmesinin iyi olup olmayacağını sordu; sonra dördüncü kez kontrol etmenin anlamsız olacağına karar verdi. Evin sadık kölesi Chassir kadehlere şarap doldurdu ve Shesianna ile Uppurkuna da bunları insanlara dağıttılar.

"Rüzgâr Tanrısı Adad'ın, biz tacirleri koruyan tanrının habercisi Chaish'in ve su tanrısı En-ki-Ea'nın inayeti üstümüzde olsun." Shindurrul'un sesi şehir nöbetçilerinin kalkanlarında ve duvarın çıkıntılarında yankılandı. Sesini fazla yükseltmeden, çekinerek konuşuyordu. Tiriqan elindeki şarabı dökmemeye özen göstererek iki koluyla Daduşu'nun koluna sarıldı. "İyi ve hızlı bir yolculuk, başarılı bir ticaret ve kötü bir haber gelmeden geri dönülmesi için tanrılara kurban sunuyoruz."

Oniki kürekçi, iki dümenci, iki kaptan ve geminin yanında bulunan diğer insanlar ellerindeki kadehleri ters çevirip limanın zeminine ve suya şarap döktüler. Tiriqan'ın yanaklarından aşağı yaşlar süzülüyordu. Daduşu'nun ağzı kupkuruydu; midesi ise soğuk ve boş bir kütle gibiydi. Shindurrul başını öne eğdi, bir süre konuşmadı ve sakin görünmeye çalıştı.

"Marduk'un iyi dilekleri adına. Ne yapılması gerektiğini hepiniz benden çok daha iyi biliyorsunuz. Serçenin ilk uçuşunu gereğinden fazla zorlaştırmayın. İçelim! Rüzgârınız bol olsun. Sağ salim ve mümkün olduğunca çabuk geri dönün. Bu yaşlı tacirin bütün bir sene boyunca titreyip duracağını biliyorsunuz."

Gimilmarduk yüksek sesle kahkahayı bastı. İngurakşak Sinişmeani'yi kolundan yakaladı, kulağına eğilerek bir şeyler fısıldadı ve titreyen alevlerin ışığında Tiriqan'ı seyreden Daduşu'ya bakarak kıs kıs gülmeye başladılar. Bu arada hava aydınlanmaya başlamıştı. Buranun Nehri, kaynayan bir kurşun akıntısını andırıyordu. İçtiği şarabın dudaklarını ve gırtlağını ıslatmış olmasına rağmen, Daduşu'nun sesi hâlâ çatallıydı.

"Ağlama, Tiri. Hareket ettiğimiz zaman seni gülerken görmek istiyorum." Yutkundu. Tiriqan içini çekti ve gömleğinin koluyla yüzünü sildi. Birden ikisi birlikte gülmeye başladılar. Daduşu onu öperek elinden tuttu ve kaşlarını kaldırarak gemilerle mürettebatı izleyen İngurakşak'ın yanına gitti. "Hep sen olsaydın nasıl yapardın diye düşünüp öyle davranacağım, Awilum İngurakşak. Verdiğin bilgiler için teşekkür ederim."

"Bir şey değil. Sen benden daha iyisini yap, Sibaru. Shaduq!"

"Shaduq!" Daduşu Shindurrul'un önünde eğildi. "Eğer Tiriqan günlerden birgün kendisini yalnız hissederse, evini ziyaret edip Maşkani'yle sohbet edebilir mi?"

"O yalnızlığın ne olduğunu bilir." Shindurrul şarap içti ve ağzının kenarlarından akan şarap sakalına damlamaya başladı. Soğuk ve insanı delip geçen sivri bakışlarla tek tek çevresindeki insanlara baktı ve en son Daduşu'da durdu." O yalnızlığın ne olduğunu bilir ve Tiriqan onu ziyarete geldiğinde fırtına tecrübesi kazanmış sevgilisi hakkındaki ge-

vezeliklerini dinleyecek. Sanırım *Şüphe*'nin kaptanı, dümencisi ve mürettebatı da sana karşı iyi duygular besliyor. Hadi artık gemiye, oğulcuğum!"

"Gelecek Nissannu ya da Ajjaru'ya kadar. Tiriqan, gülümseyip el sallamalısın."

Daduşu Tirieqan'ı öptü, boş kadehi eline tutuşturdu ve geminin baş tarafındaki sağlam halattan yapılmış ilmiklerin yanına koştu. Kürekçiler ve dümenciler gemiyi bindi ve kaptan Gimilmarduk sol iskele tarafındaki küreğe geçti.

"Halatları çöz, Uş."

Daduşu ağır halatı iskele babasından çıkardı, geminin kıç tarafına koştu, bütün gücüyle ilmeği çatlamış tahta desteden çekti ve rıhtımdan gemiye dayadıkları tahtadan zıplayarak gemiye bindi. Hashmar'ın ona uzattığı küreğin levha takılan kısmından tutundu. İki Shupshum gemiye bindikleri tahtayı halatlardan tutup rıhtıma çektiler. Gemi akıntıyla yavaş yavaş rıhtım duvarından uzaklaşmaya başladı. İskele tarafındaki kürekler arkaya doğru çekiliyordu. Dümenci bir sopayla rıhtım duvarına dayanıp itince *Şüphe* limanın içinde dönmeye başladı. Peşinden de *Sevgili*. Sekiz kürek gıcırtılı sesler çıkararak ıskarmozların içinde dönüyordu; Gimilmarduk dümenin kolunu kıç tarafın en uç noktasına kadar çevirdi ve sükûnetle kürekçilere uymaları gereken ritmi bildirdi. Sharishu'nun arkasında bir güverte kirişine oturmuş olan Daduşu kaptanın yüzüne bakıyor ve küreğin sapını yavaş yavaş ama kuvvetle çekiyordu. Liman, duvarlar, kapılar, surların üstündeki dişler ve merdivenler geminin etrafında dönüyordu sanki. Shindurrul'un çevresindeki grup birbirine daha çok yaklaşıyor görünüyordu ve herkes el sallayıp bağırıyordu. Nehrin yukarısına doğru, duvarın bittiği yerdeki dalgakıranın diğer tarafında, onları gri-kızıl gün ışığı bekliyordu. Gemiler, nehir kapısı ve kamışlar yavaş yavaş tozların içinde kaybolmaya başlamıştı. Her şeye azar azar renk geliyordu ve gemi nehrin akıntısına kapılıp kürek çekmek daha kolay olmaya başladığında, duvarların çıkıntıları ardında garip bir şekilde görünmez olmuş olan el sallayanlar tekrar görünmeye başladı.

"Arkadaki üç çift kürek güverteye!"

"Kürekler güverteye" diye bağırdı Talkam ve kürekleri gemiye çekip güverteye uzattı. Sonra da geminin orta bölümünden geçip, baş tarafta yolu gözleyen Sinbelaplim'in görevini devraldı. Gemi gittikçe hızlanarak nehrin ortasına ulaştı. Kaptan ve dümenci yan küreklerin yekelerinin yanında duruyorlardı. Daduşu Hashmar'ın ne yapacağını beklemeye başladı.

"Yelkenleri açın" diye bağırdı Gimilmarduk.

"Shaduq, yelkenler."

Daduşu ve beş kürekçi dört halatın düğümlerini çözdüler, sonra da bir ağızdan bağırarak yelkenleri çekmeye başladılar. Bronz levhalara sürtünen halatlar gıcırdıyordu. Yelkenlerin tahtalara bağlı olduğu ipler mumlanmış ve yağlanmış yelken bezinin üstüne düştü; alt kenarlardan ilmikler sallanıyordu. Kuzey batıdan esen Tum Martu yelkeni şişirdi, indirdi ve tekrar şişirdi.

"Su geçirmez bölmenin ipleri kıç güverteye ve volta."

"Washur ve Kimmu."

İki kürekçi yelkenlerin altındaki ipleri tutup, gerginleşene kadar kuvvetle çektiler ve kıç taraftaki koç boynuzu adı verilen çıkıntılara tüm güçleriyle dolayıp bağladılar. Bunların yanı sıra dümen tertibatına ait iplerle güvenliği artıran halatlar çözüldü, tekrar gerilip yerleştirildi ve uçları ilmek haline getirildi. Her ilmeğin bir yeri vardı. Daduşu hemen hemen aynı anda *Sevgili*'de de aynı hareketlerin gerçekleştiğini gördü: Dikey duran kahverengi ve beyaz şeritler, koyu renkli tahta ve güvertedeki şekiller, şehrin karanlık gölgesinin içinde kalmıştı. Bakışını limana çevirdi; bütün uzunluğuyla görebildiği bölgenin güney duvarı limanı arkasında gizliyordu. Şimdi ikinci gemi de güneşin göz alan parlak ışığına çıkmıştı. Renkler birden ışıldamaya ve parlamaya başlamıştı. *Sevgili* düz kıyı boyunca uzanan palmiye ormanından geçtiğinde, Daduşu gözlerini yumdu. Pırıltılar gözlerini almıştı. Sanki yelkenlerden ateş fışkırıyordu ve her halat etrafa kıvılcım püskürtüyordu.

"Artık nehirdeyiz." Gimilmarduk çok sakindi, adamda heyecan ya da başka bir duygudan eser yoktu. "Sazlık deryasından ve bataklıktan geçerek aşağı denize varmamız... en az yedi gün sürer, Uş. Her şey yolunda giderse elbette."

"Biliyorum. Ne yapmamı istersin, kaptan Gimil?"

"Hashmar ve Sheheru'ya yardım et. Güverte kapaklarını kapatacaksınız."

"Shaduq."

Geminin baş tarafında kare şeklinde tahta levhalar bulunuyordu. Üst taraflarında oyma bir desen, alt taraflarında ise bir sıra bronz çivinin tuttuğu uzun çıtalar vardı. Bu levhalar çifter çifter güverte kirişlerinin üzerine yerleştiriliyordu; iki tanesinin üstünde iki buçuk ila üç arşın uzunluğunda açılıp kapanabilen delikler vardı. Sekiz çift kapağın yan yana gelmesiyle, üzerinde yürünebilen bir güverte zemini oluşuyordu. Levhalar tahta çivilerin yardımıyla kirişlere mıhlandığı için oldukça sağlamdılar. Birbirlerine sürtünerek aşınmalarının önüne geçilmesi için aralarına iki kat hasır yerleştirilmişti.

"Delikleri açık kalsın, belki Aşağı Deniz'de bile kapatmayız."

"Anlaşıldı."

Kürekler geminin kenarları boyunca uzanan girintilere yatırılıp, dört yerinden ince halatla bağlandı. Geminin baş tarafında bulunan ve tehlikeli manevralarda dümene yardımcı olarak kullanılan bir çift kürek ise yukarı doğru kaldırılıp güvertenin dış kısmına tutturuldu. Geminin kıç güvertesi kapandıktan sonra, Daduşu baş tarafa çıktı. Suya oldukça gömülmüş geminin inip kalkarak yalpalamasına alışmak istiyordu.

Su setlerinin ardında, kıyıdaki sazların üstünde, savakların ve yükselen nehir suyunun biriktiği havuzların yanında, rüzgâr palmiye ağaçlarının yapraklarını sallıyordu. Bostan kuyularının üstündeki tulumba kolları yerlerinden oynuyor, ılgın ağaçları yapraklarını döküyordu. Balıkçılar sudan sepetlerini çekiyorlardı ve gökyüzünde bir çift kartal yaban ördeklerini kovalıyordu. Daduşu geminin ne kadar hızlı gittiğini tahmin etmeye çalışıyordu; gücü kuvveti yerinde olan uzun bacaklı bir adamdan en az iki kat daha hızlıydı. İşlenmemiş taşlarla yüklü sallar nehirden aşağı, kendi ekseninde dönerek ilerliyordu. Her birinde yalnızca bir adam vardı. Gemiler kuvvetli esen rüzgârın yardımıyla Buranun'un ortasından hızla ilerliyordu. Kıyıdaki balıkçılar, sazlardan hasır ören kadınlar ve set bekçileri geçen gemilere el sallıyordu.

"Sadece ahmaklar ve bilginler açıklama gerektirmeyen, doğal şeylere hayretle bakarlar, Uş" diye bağırdı dümenci. "Kahvaltını hâlâ nehir tanrılarına kurban etmeyecek misin?"

"Hayır. Akşama kadar da saklayacağım."

Daduşu bir saat boyunca gök kubbenin altında koca bir düzlükten ibaret olan manzarayı seyretti. Güneş, bu manzaranın içine erimiş bronz madeni gibi akıyordu. Daduşu insanda değişik duygular uyandıran sahnelere dalıp gitmişti. Yanından geçtikleri bir ceylan sürüsü hep birlikte aynı anda kafalarını kaldırıp onlara bakmıştı bir kere. Sazlığın içindeki sarmaşıklar çiçek açmıştı, su seddinin kenarındaki yamaçlarda koyunlar ve keçiler otluyordu. Suyun içinden balıklar havaya sıçrayıp suya çarparak tekrar dibe dalıyordu. Batı yönünde bulunan çölün üstündeki beyaz bulutlar dağılıyordu güneş gökyüzüne tırmanmaya devam ederken. *Sevgili* sakin dalgaların üstünde yumuşak yumuşak sallanıyordu.

Daduşu, Buranun'un dördüncü veya beşinci kıvrımının arkasında kalan kocaman şehirle birlikte ona ne yapacağını söyledikleri o zamanların da geride kaldığını hissediyordu. Geçen birkaç saat içinde onu gelecekte ne beklediğini kestirmesi ise imkânsızdı. Yaşayacağı her yeni gün için seviniyordu, fakat bu duyguların onu bildiği ve aşina olduğu dünyadan koparıp aldığını da biliyordu. Kaptanın yanına tırmandığında, Gimilmarduk Daduşu'nun gözlerindeki pırıltıyı fark etti. Parmağıyla tepelerinde bir yaban güvercini sürüsüne dalış yapan bir şahini gösterdi.

"Bizim hepimizden daha fazlasını görebiliyorlar, çünkü uçabiliyorlar. Ama... özgürler mi? Benden, senden daha mı özgürler?"

Daduşu omuz silkti.

Damla biçimindeki çapa taşları çamurlu zeminin derinliklerine gömülmüştü. Her iki gemi de kıç tarafından uzanan halatlarla, palmiyelerin gövdelerine sıkı sıkıya bağlanmıştı. Gemiler akıntı olmayan bir koyda yan yana demir atmışlardı. Geminin baş ve kıç taraflarında yanan fenerlerin etrafında sürülerle sivrisinek uçuşuyordu; kanatları karanlıkta mücevher gibi parıldayan yusufçukların uçtuğu sazlığın içinden kurba-

ğaların şarkıları yükseliyordu. Çekirgeler ve ağustos böcekleri insanın kulağını sağır edecek kadar yüksek bir sesle cırlıyordu. Gökyüzünü kaplayan kocaman ayın önündeki palmiyelerin arasında fareler cirit atıyordu. Birbirine girmiş ağaç dallarının arasından süzülen baykuşlar ise oldukça sessizdi.

Rüzgâr tek bir yaprağı bile kıpırdatmıyordu. Yalnızca ara sıra sıcak bir esinti su bendinin üstünden geçip, gemiye ulaşıyordu. Daduşu takvimdeki sedir ağacından yapılmış çubuğu Nissannu ayının yirmi dördünden çıkarıp bir sonraki günün deliğine taktı.

"Susadın mı, Uş?"

Daduşu başını öne doğru sallayarak ona uzatılan bardağı aldı.

"Yağı unutma, yoksa yarına kadar hasta olursun."

"Yemekten sonra, Shari." Kokusu sivrisinekleri ve diğer sinekleri kaçıran değerli sedir ağacı yağı aynı zamanda ısırıkların yol açtığı kaşıntıyı ve acıyı da hafifletiyordu. Henüz kumla dolu çanağın güğümünden yükselen duman o can sıkıcı, vızıldayan yaratıkları gemiden uzak tutmaya yetiyordu. Ateşin üstündeki kazanda ise havuç dilimleri, et parçaları, kaz yağı ve fasulye tanelerinden oluşan koyu bir çorba kaynıyordu. Talkam bu karışımın içine yavaş yavaş dört avuç dolusu ufalanmış darı serpti. Sheheru kalan son kavun dilimlerini dağıtırken, Hashmar da bir çanak dolusu hurmayı güverteye boşalttı. Geminin baş tarafında bulunan Sinbelaplim ise sazlığa işemekle meşguldü. Geminin yelkeni, adamların üstünden kıç tarafa doğru gerilerek, kenarlarından küpeşteye tutturulmuştu; bu haliyle dört yanı açık bir çadıra benziyordu, yemeğin kokusu ve dumanı altında birikiyordu. Gimilmarduk geminin sancak tarafından ip bir merdivenle gemiye çıktı. Üstünden süzülen suları sedir yağı kokan bir havluyla kuruladı. Lüleleri çoktan zarif şeklini kaybetmiş olan kısa sakalından sular damlıyordu. Müretebatın kalan kısmı güvertede hiç konuşmadan tembel tembel oturuyordu. Alınları, enseleri ve sırtları güneşten yanmıştı. Bal rengi kocaman ay, karanlık gökyüzünde giderek yükseliyordu.

"Sanırım yarın 'Halkın Serveti, Hammurabi' adlı kanalın inşa edildiği yere ulaşmış oluruz. Üç ya da dört yıl içinde bitecekmiş" diye bağırdı Jarimadad *Sevgili*'nin kıç tarafından. "Ne dersin, Gimil?"

"Bunu başarabiliriz." Gimilmarduk temiz gömleği üstüne geçirdi. "Umarım bu sefer de kılavuzu günlerce aramak zorunda kalmayız."

"Bize yol göstereceğine söz vermişti."

Ay ışığı ortalığı yeterince aydınlattığı halde, kaptanlar ağır yüklü gemileri gece yönlendirmeye çekiniyorlardı. Şimdiye kadar suyu fazla sık ölçme gereği duymadan bütün kumluk alanları saptayıp etrafından dolaşmışlardı. Adamlar hiç konuşmadan yiyip içiyorlardı; Daduşu diğer geminin kıç tarafına tırmandı ve kaşıkları, bıçakları, çanakları ve bardakları yıkamak için büyük deri bir kovayla güverteye su çekti; kalan suyla da kazanı temizledi. Kazanın içindeki suyu sazlığa boşalttığında, binlerce minik yaratığın artıklar için savaştığını hissetti. Geminin küpeştesine oturup kaptana seslendi:

"İlk nöbeti ben üstleniyorum, tamam mı?"

"Bana göre hava hoş." Sinişmeani esnemeye başladı. "Gece yarısına kadar. Sonra sıra Kimmu'da."

Kimmu başını ondan tarafa çevirip onaylayan bir hareket yaptı. Kulağında Dilmun'dan aldığı inci bir küpe ışıl ışıl parlıyordu. "Sonra da karşı taraftakilerden biri."

"O kişi ben olacağım" dedi *Sevgili*'nin dümencisi. Daduşu kıç güvertenin altındaki kamaraya inip sivrisinekten koruyacak bir cibinliği, içi sedir yağıyla dolu bir testiyi ve baltasını aldı. Örtüyü katladı ve sırtını geminin duvarına vererek tahta zeminin üstüne oturdu. Washur baş taraftaki feneri söndürdü.

Daduşu yelkenin kenarlarından yıldızlı gökyüzüne daldı ve aklından gün boyunca yaşadıklarını geçirdi. Ona yıllardır dünya, yıldızlar, iktidar hırsıyla dolu kavgacı ve ihmalkâr tanrılar ve içinden kurşuni nehrin sakin sakin aktığı ülke hakkında öğretilen şeylerle yaşadıklarını bağdaştırmaya çalışıyordu. Üstünde yara izi olan bir yüze benzeyen dolunay direğin tepesine kadar yükseldi; sazlığın içindeki hışırtılar ve çıtırtılarla gecenin birinci yarısı olaysız geçti. İkinci yarısında Daduşu deliksiz bir uykuya daldı.

Öğleden hemen hemen üç saat sonra Daduşu yalnızca sazların ve bir

miktar otun bulunduğu ağaçsız düzlükte gökyüzüne yükselen ilk dumanı gördü.

"Kanal inşaatı mı, kaptan?" diye sordu dümenin yekesine oturmuş olan Gimilmarduk'a dönerek.

Gimilmarduk başını öne salladı. "Buradan Sazlık Denizi'ne bir günlük yol var." Altı saatten beri kıç güvertedeki küreklerin yanında duran Daduşu'yu inceledi. "Öğleden beri bana bir şeyler sormak istediğinin farkındayım. Bir kurbağa gibi şişip patlamadan önce sor bakalım! Çabuk olsan iyi edersin; az sonra Nadinakhe buraya gelip kafamızı şişirecek."

Daduşu kalçasına konmuş iki sivrisineği hızlı bir şaplakla öldürdü. Kaptanın koyu kahverengi gözleri bir sürü kırışıklığın içinden parlıyordu. Şu anda gülümsemediği için güneşten koyulaşmış şakaklarından beyaz çizgiler halinde gözüne doğru iniyorlardı.

"Evet. Soracak çok şeyim var, çünkü Shindurrul'u hayal kırıklığına uğratmak istemiyorum..." Ölçülü konuşmak için kendini zorluyordu. "Tacir beni, nasıl söyleyeyim, oğlu yerine koyuyor. Herkes de bunu biliyor. Ve Edubba'dan çıktığımdan beri benimle aynı yaşlardaki adamların neler yaptığına bakıyorum. Aileleri var, tapınağa kurban bırakıyorlar, kanalların nasıl yapıldığını biliyorlar, Moehsh'tar'a giden gemileri yönetiyorlar. Bizim kürekçilerden daha çok bilgim var benim; onlar ise kürekleri her kavrayışlarında kendilerine daha fazla güveniyorlar. Bildiğim kadarıyla kaygı duydukları bir şey yok. Benim oniki yılda öğrendiklerimden daha fazlasını bildikleri için mi kendilerine böyle güveniyorlar? Beni Sibaru diye çağırıyorsunuz; onlardan daha mı aptalım? Yanlış sorular mı soruyorum? Yoksa gerektiği zaman aynı sizler gibi doğru mu davranırdım? Yaradılışımın dışına mı çıktım? - Neden, Marduk aşkına, soruyorum, bir ölçüde doğru olduğunu tahmin ettiğim halde, yanlış yaptığım nedir?"

Gimilmarduk derin derin iç çekti. Kabarmış yelkenin altındaki gri-yeşil ufkun kesik çizgilerine baktı. Cevap vermeye başladığında sesi aynı Shindurrul'un terazisiyle oynadığı andaki sesine benziyordu.

"Shindurrul'u hayal kırıklığına uğratmayacaksın; o senden bir mucize beklemiyor. Önceleri senin için üzülüyordu. Şimdi ise hâlâ

dünyaya getiremediği oğlu olabileceğini söylüyor. Senden çok fazla şey istiyor olabilir ama ben buna inanmıyorum. Neden? Çünkü gemiyi boşalttığımız, tamir ettiğimiz ve yüklediğimiz andan beri seni izliyorum. Şimdiye kadar hiç hata yapmadın. Hâlâ bir çaylak olduğun gerçek tabii ama bu Meluchha'ya vardığımızda değişmiş olacak, ayak yoluna çıkarken gemiden aşağı düşmezsen elbette. Yüce Şamaş! Aklıma gelmişken sorayım; yüzme biliyor musun?"

Daduşu sırıtıp yutkundu. "Çok iyi sayılmaz."

"Hashmar bir balık gibi yüzer. Sana öğretir. Fakat burada değil, gerçek denizde. Nerede kalmıştık: başkalarının yaptığını onlar yapıyor, sen değil. Kendilerine senden daha fazla güveniyorlar, çünkü dünyaları seninkinden küçük. Büyük bir ihtimalle sen daha büyük bir dünyada daha da güvende olacaksın. Sen hâlâ öğreniyorsun - onlarsa her şeyi bildiklerini sanıyorlar. Bilmediğin konularda yanılmana kimse bir şey demiyor zaten. Bir sene İntu'da kalıp şu anda geri dönüyor olsaydık, bu soruları soruyor olmazdın."

"Bugün soruyorum, kaptan Gimil. Bir yıl sonra ne olacağımı biliyor muyum?"

"Kehanetler ve işaretler hakkında ne biliyorsun?"

Daduşu omuz silkti. "Birçok şey. Ezberlemek zorunda olduğum her şeyi."

"Orada ne görüyorsun?"

Kuzey batıdan esen Tum Martus alanın üstünde toz bulutları oluşturuyordu. Gökyüzünde üç tane akbaba dönüp duruyordu. Sancak tarafından görünen kıyıda yarım insan uzunluğunda genç fidanlardan oluşan küçük bir ormanda yedi tane palmiye tek sıra halinde dizilmişti, diğer ağaçlardan iki misli da büyüklerdi. Bir ok ucuna benzer bir şekilde uçan bir ördek sürüsü, sağ taraftaki yeni yetişen sazların arasına daldı. Daduşu çekinerek konuşmaya başladı:

"Esrarengiz, neredeyse inanılmayacak kadar fazla iyi işaret var. Sağlık, zenginlik, gelişme ve bize neşeli neşeli göz kırpan tanrı gözleri."

"Dediğim gibi. Daha ne istiyorsun ki?" Gimilmarduk güldü. "Tecrübelerle ve tekrarlarla öğreniyorsun. Bizden daha çok şey bildi-

ğin ve belki ileride bizden daha zeki olacağın için, yeni öğrendiklerini daha iyi anlıyorsun. Şimdi bana bir bardak bira getir."

Dümenin diğer yekesini tuttu ve çenesiyle direği işaret etti. Daduşu başını öne salladı ve ambar deliğinden kaybolup ambara girdi. Gimilmarduk bardağını yarıya kadar içtiğinde seren direğine işaret etti.

"Şimdiye kadar yaptığın gibi devam et! Kendine güvenmeyi de öğreneceksin. Eğer Hammurabi'nin zeki kanal ustalarının neler yaptığını görmek istiyorsan, seren direğine çık. Mükemmel ve muazzam bir kanal."

Daduşu yanından geçerken Gimilmarduk dudak kıvrımlarını aşağı çekerek: "Sinbelaplim'le bu şekilde konuşmamalısın. Ondan uzak durmaya bak. Onu kışkırtma, tamam mı? Sepetçiler sokağındaki o üç serserinin kim olduğu biliniyor mu?"

Daduşu derin derin nefes aldı ve başını sağa sola salladı. Kaptanın bakışları birden değişti. Soğuk ve itici bir bakış yerleşti gözlerine. Arkasını dönüp *Sevgili*'ye doğru baktı. Daduşu çarmıhlardan tutunarak serene kadar tırmandı. Üstteki düzlüğe basıp direkten tutundu. Güneşten ateş gibi ısınmış sedir ağacının kokusu genzini yakıyordu ama buna aldırmadı; suyun üstünden otuzbeş arşın yüksekte olup etrafa bakmak eşsiz bir şeydi.

Kil tuğlalardan ve zifte batırılmış hasırlara yerleştirilmiş çakıllardan oluşan uzun, kıvrımlı su setleri, yana yatmış kaba taş destekleri ve bir nehirden fazla dar olmayan boş kanallar, toz bulutları ardında gizlenen ve ısının dalgalandırdığı ufuk çizgisine kadar uzanıyordu. Nippur şehri sanki yere yapışmış gibi beyaz ve köşeli bir görünüm sergiliyordu, İsin ise çapraz şekilde bir parmak daha yukarıda yer alıyordu. Taşlarla sabitleştirilmiş meyilli duvarlar, gölgeler ve Amurru işçilerinden oluşan grubun yaktığı ateşlerin yanındaki kulübeler ve kıl çadırlar, sel sularının toplandığı havuzun ana hatlarını çiziyordu. Dalgakıranların arasında su bentlerinin çatıları ve sürgüleri yükseliyordu. Buranun Nehri'nin sancak tarafından görünen batı yakası, üstü otlarla kaplanmış bir setle korumaya alınmıştı. Daduşu bu setin içinde bir düzineden fazla kanal girişi gördü. Bunun arkasında yuvarlak bir gölcük oluşmuştu. Gölcüğün etrafındaki kara üstünde yer yer ılgın çalıları bu-

lunan ve ıssız kurak topraklarla birleşen seyrek bir yeşille çevrelenmişti. Hafifçe yuvarlaklaştırılmış su setlerinin birçok bölümünde ot bitmişti; adamlar ve kadınlar su taşıyıp bu koruyucu tabakayı suluyorlardı. Başka işçiler ıslak çukurlara hızlı akıntıyı biraz olsun azaltsın diye saz dikiyordu.

"Hammurabi'nin kanalı. Altı şehir için su. Ne müthiş bir iş" dedi su yollarının kapladığı alandan ve uçsuz bucaksız ıssızlıktan etkilenen Daduşu fısıldayarak.

Nehir suyundan korunmak için yapılan setlerin yanında birkaç insan ve arabaya koşulmuş hayvan vardı. Onlara, yeni ekilmiş arazi, tarla ve otlakların bulunduğu yerde ihtiyaç vardı. Buralarda toprak, ince kollara ayrılan kanallar sayesinde, son sel suyunun büyük bir miktarıyla sulanmıştı. Ne var ki toprak bu suyun çoğunu emmemişti. Gelecek aydan bir sonraki ay, yani Simanui ayında, Ululu ve Tashritu aylarında yükselen nehir suyunu Eridu ve Nippur'a kadar eğim farkı sayesinde akıtabilmek için, işçiler, gündelikçiler, köleler ve savaş esirleri, setlerden ve kanallardan, yan kanal kollarından, dar köprülerden, baraj göllerinden ve korunmak üzere dikilen bitkilerden ibaret labirente akın akın gönderilirdi. Hammurabi, diye düşündü Daduşu kendi kendine, imkânsızı denedi ve bunu yapmakla da çok şey kazandı. Geminin güvertesine indi tekrar, yekeyi tutan Sinişmeani'ye başıyla selam verdi ve baş tarafa yürüdü, bunu tam zamanında yapmıştı. *Şüphe* tam o sırada havuza benzer büyük bir kanala sapıyordu. Kanalın sakin suyu Uruk'un duvarlarını yayılan yağ gibi yansıtıyordu.

"Bu lanet olası kılavuz da nerede kaldı?"

Daduşu, Gimilmarduk'un burada gereğinden fazla uzun bir süre kalmak istemediğinin farkındaydı. En fazla kumanya ikmali yapıp, kılavuzu gemiye alana kadar. Çapraz duruma getirdikleri yelkenlerle son bir hamle yaparak kanala girdiler ve dalgakıranın arkasına geçip akıntıdan çıktılar. Tam o sırada, şehrin bulunduğu yönde, gemilere doğru yaklaşan bir kayık göründü.

11. SAZLIK DENİZİ

Gemiler, gün doğumundan birbuçuk saat sonra bile hâlâ sessizliğin sahte dünyasında yol alıyorlardı. Direklerin yarısına kadar sis inmişti. Güneş sazlık örtünün ancak en uç kısmına ulaşabiliyordu. Su yüzeyi, kocaman bataklık bir bölge, sık sazlığın arasından geçen ve birbirinden ayrılıp kıvrımlar ve dönemeçlerle dolu bu labirentin içinde bir yerde tekrar birleşen dar ve geniş yollar, hissedilmeyecek kadar az bir akıntı, rüzgârsız bölgeler ve kıpırdamayan su yüzeyi, sonra birden açılan ve rüzgâr sayesinde üstüne sis bulutları çöken diğer bölgeler; adı Nadinakhe olan kılavuzun baykuş gözleri, kartal bakışları ve geleceği görme yeteneği olmalıydı. Kayığı *Şüphe*'nin arkasında yalpalanarak sürükleniyordu. Kendisi ise elinde suyun seviyesini ölçtüğü bir çubukla geminin baş tarafına dikilmiş sağ ya da sol tarafı işaret ediyordu. Şimdiye kadar gemilere yolu daima doğru olarak göstermişti.

Sis bulutlarının arasından sığırların böğürmeleri duyuluyordu. Zaman zaman sazlığın üzerine güneş ışığı sızmayı başarıyordu. Havadaki garip çürük kokusu, cıvık ve yarı tuzlu su, çamurdaki kabarcıkların patlamasıyla etrafa yayılan buhar, balık kokusu ve nem, insanın nefes almasını işkence haline getiriyordu. Birden bire, bir taş atımı ileride, sisin içinden ışıklı sarı bir yol açıldı.

"Her yıl yollar değişir" dedi Nadinakhe arkasına dönerek. "Bataklığın her yıl elli arşın denize doğru genişlediğini biliyor muydunuz? Her yerden. Ta ki birgün Ur ve Eridu'nun limanları elden gidinceye kadar

Yelkenlerin patırtısı, rotayı değiştirmek için kullandıkları küreklerin gıcırtısı ve adamın pürüzsüz sesi, sessizliğin içinde birbirine karışıyordu. Gimilmarduk homurdanarak bağırdı:

"Önemli olan bir tek şey varsa, o da senin bizi doğru yoldan götürmendir. Burası olduğuna emin misin?"

"Sazlıkların arasındaki kırmızı yün örgüleri görmüyor musunuz?"

"Herhalde sisin içinden görmemizi beklemiyorsun." Sharishu elini gözlerinin önüne getirip yelpaze gibi salladı ve esnedi. "Ve burada insanlar yaşıyor... Bu berbat bulamacın içinde, öyle mi?"

Kürekçiler geminin kenarında gözlerini dört açıp etrafı görmeye çalışıyordu. Yüzlerinde derin bir sıkıntının izleri vardı. Genelde koyu bir siyahın hâkim olduğu suyun yüzeyinde ara ara sarı şeritler beliriyordu. Bu sisli belirsizliğin içinde ara sıra yüksek burunlu kayıklar bir hayal gibi beliriyor, sonra hemen gözden kayboluyordu. İçlerinde ise suskun, gizemli ve tehditkâr gölgeler göze çarpıyordu. Ara sıra suyun yüzeyinde şeritler halinde berrak su gözüküyordu ve sazlarla sisin arası aydınlandığında yaklaşık altı, yedi arşın derinlikte. bataklığın dibini bile görmek mümkün oluyordu. Nadinakhe'nin neşesini hiçbir şey bozamıyordu.

"Bunlar benim dostlarım. Tümseklerin üstündeki sazlıklarda yaşıyorlar; bir kat tezek, bir kat hasır ve size söylüyorum: ördükleri bu evler, küçük birer saray sanki. Nehrin tüm geçit yollarını ve de kestirme yolları biliyorlar."

"Bataklık insanları!" dedi Talqam sallanarak. Seren direğinin ucu ve yelkenlerin kenarı sazlara sürtündüğünde *Şüphe* birden hızlanmıştı. "En azından denizden gemiler geldiğinde, bunu kılavuzlara bildiriyorlar."

Altmışaltı arşın uzunluğundaki yüklü gemi, ansızın boğuk bir gıcırtıyla dipteki balçıklı zemine çarptı. Gemi şaha kalkmış gibi sallandı ve sarsıldı, fakat sonra yoluna devam etti. Gimilmarduk art arda bildiği tüm Akadca küfürleri sıraladı. Daduşu sessizce onu dinliyordu; bu manalı kelime oyunlarının bir tanesini bile bilmiyordu. Gemi şimdi pırıl pırıl güneş ışığının içine yelken açmıştı. Her iki kıyıda da sazlıklar sona ermiş, su berraklaşmış ve geminin baş tarafında su kuşları cıvıldamaya başlamıştı. Havadaki boğukluk geçmiş ve sazlar rüzgârla bir-

likte hışırdamaya başlamıştı. Etrafta tekrar çeşitli sesler duyuluyordu. Denizciler kamaşan gözlerini kırpıştırırken, kılavuz tiz bir çığlık attı. Eliyle sancak tarafını işaret ediyordu.

"Görüyor musunuz? Ben her yıl böyle güzel şeyler örerim."

Su yolunun denize açıldığı yerdeki saz demetleri sütunlar, kemerler ve palmiye dallarına benzer taçlar şeklinde örülmüştü. Sazlardan oluşan bu ormanın içinde bu sanat şaheserleri çok keskin gözlerden bile kaçabilirdi belki; ama bir kılavuz için en küçük birkaç işaret bile yeterliydi.

"Marduk ve diğer tanrılardan birkaçı bize yine oldukça yardım ettiler, Nadinakhe" dedi Gimilmarduk. "Ona ücretini ver, Uş."

"Shaduq, kaptan."

Daduşu kemerindeki küçük çantadan bakır ve gümüş çıkardı ve bunları kılavuzun eline bıraktı. Washur bira getirdi; yüzünde tekrar her zamanki ifade yer almıştı.

"Teşekkür ederim, kılavuz Nadinakhe" dedi Daduşu. "Bizi tekrar nehir yukarı götürür müsün, Sabatu ya da Addaru ayları gibi bir zamanda?"

"Kaptanların ne yapılması gerektiğini biliyorlar. Biranız oldukça sıcak, kürekçi."

Kılavuz gülümsedi, birasını son yudumuna dek içti ve her yöne el sallayıp ip merdivenden aşağı indi. Hashmar onun kayığını geminin yan tarafına çekmişti. Daduşu artık kayığın içindeki testileri, kürekleri, halat ilmeklerini ve diğer aletleri görebiliyordu. Kılavuz suyun seviyesini ölçtüğü sopayı kayığının yan tarafına iyice bağladı ve gemiden çözdükleri halatı yakaladı.

"İyi yolculuklar." Kıs kıs gülüyordu. "Bu hırçın suyun üstünde bir insan nasıl yelken açabilir ki?"

"Sazlıkların içinde boğulmaktan iyidir, adam sen de." Sinişmeani arkasına dönüp akıntıdan sıyrılıp tekrar kuzeye doğru kürek çeken dar kayığın ardından baktı.

Şiddetli akıntı, gemileri bir yumruk gibi avucunun içine almıştı. Rüzgâr, değişen şiddetlerdeki ani esintileriyle, geminin üstüne sinen

bataklık kokusunu alıp götürmüştü. Yelkenler şişmeye başladı ve Daduşu *Şüphe*'nin kıç güvertesinden baktığında ilk defa geminin ardında bıraktığı köpüren ve dönen dümen suyunu gördü. Başını kaldırıp sola baktı ve sonra yavaşça çevirerek sağa baktı. Bu görüntünün anlamı karşısında donakalmıştı.

Kürek kemiğinden aşağı buz gibi terler boşaldı. Bu, anladığı kadarıyla, tanrıların ve tüm gizemli şeylerin gücünün insanlar tarafından hissedilebildiği o "büyük, yüce an"lardan biriydi: büyük su, tanrıça Tiamat'ın unsuru, bu dalgalı uçsuz bucaksız su, açıklanamaz şekilde kocaman, dünyanın sonuna kadar devam edip aşağı akıyor ve üstünde ve içinde yüzen her şeyi de beraberinde, o sonsuz derinliğe sürüklüyor. Nefesi kesilmiş bir halde gözünü yarım ay şeklinde kuzeyden batıya uzanan sazların oluşturduğu duvara dikti.

"Issızlığın muhteşem resmi" diye fısıldadı, elleriyle kıç tarafın kaplamasından sıkıca tutunarak. "Ağaç olmayan ülke."

Akıntı ve rüzgâr gemileri çekip hızla güneye doğru itiyorlardı. Bu durum gemilerdeki insanların içinden yalnızca Daduşu'yu hayrete düşürmüştü. Kıyılar da deniz gibi engebesiz ve dümdüzdü. Saz, ot ve kıyıda birikmiş kumula benzer balçık yığını, uçları buharın içine doğru belirsizleşen çatlamış bir yarım daire oluşturuyordu. Sazlık alanın öte tarafında gri-beyaz bir renge bürünmüş şekilde görünüyordu şehir. Bu gri ve kahverengi, kocaman ve ürkütücü görüntü, Daduşu'nun dalgaların ardındaki yaldızlı şehirler hakkındaki hayallerinde yer almamıştı. Hiç konuşmadan öylece duruyordu; bu inanılmaz su yüzeyi onu, kendisinin -ve bu bir avuç adamın- daha önce hiç tanımadığı bir yalnızlığın ortasında yelken açıp gidiyor olması gerçeğinin bilincinde olması kadar korkutuyordu. Kesin olan bir şey vardı: Bu andan sonra her şeyin daha farklı, yeni, tehlikeli ve kocaman olacağını anlamıştı. Babil'i unut, dedi kendi kendine, o dar kanalları unut. Bu gördüğün suların suyu ve sen artık o bildiğin Daduşu'dan farklı birisin. Aşağı Deniz'e doğru yelken açmış gidiyorsun... Dilmun adlı cennet ise yalnızca ayın üçte biri kadar uzaklıkta.

Güneşin acımasız ışınlarının sıcağı altında Daduşu kaptanı izliyordu. Gimilmarduk çok sakindi; gemiyi kendinden emin ve seri hareketlerle yönetiyordu. Adeta geminin hareketleri ve güvertenin zeminiyle bütünleşmişti. Daduşu hatırlamaya çalıştı. Hayattaki şeylerle başa çıkmanın zorluğu üzerine kurulmuş bilgiyi yansıtan bu serin sakinliği babası Utuchengal, Shindurrul ya da Vezir Awelninurta'dan biliyordu - Gimilmarduk da aynı hamurdan yoğrulmuştu: hayati önem taşıdığı için çevresindeki düzeni her şeyden daha üstün tutan, akıllı bir adam. Zekâsını sükunetin ardına gizleyen otuzbeş yaz geçirmiş bir adam; her iki geminin ve tüm yolculuğun efendisi. Büyük bir güce sahipti, ama bunu pek göstermiyordu. Fakat adamlar bunu biliyor ve bu yüzden onun emirlerine harfiyen riayet ediyorlardı. Sadece bir kaşını kaldırması, parmağıyla bir yere işaret etmesi ya da parmağını şıklatması durumunda bile, emri derhal yerine geliyordu. O, diye düşündü yavaş yavaş olayları kavramaya başlayan Daduşu, hepimizin akıllı ve kudretli babası. Gimilmarduk geminin baş tarafının ucunda durdu, sessizce güvertedeki her ayrıntıyı inceledi, karşıdaki diğer gemiye baktı. Yüzündeki ifade pek anlaşılır gibi değildi. Kafasını kaldırıp güneşin konumunu inceledi ve Daduşu'ya işaret ederek el salladı. Daduşu elini kaldırıp sancaktan geminin baş tarafına doğru yürümeye başladı.

Gimilmarduk kürekçinin iki bardakla birlikte testiyi tahtanın üstüne bırakmasını ve direğin olduğu yöne doğru gitmesini bekledi. Daduşu'nun bileğinden tutup sıcak tahtalara doğru çekti. Sesi alçak ama oldukça etkileyiciydi. Söyleyecekleri olağanüstü önemli olmalıydı.

"Vezir, dostun Shindurrul, babanla omuz omuza savaşan adamlar, diğer önemli kişiler... tümü senin hakkında konuşuyor, Daduşu."

Bardaklara yavaşça bira doldurdu. Sanki bir saat önce gemiye binmiş gibi Daduşu'yu süzüyordu. Daduşu kaptanın onunla konuşmak için dinlenme saatini beklediğini tahmin ediyordu. Böylece baş başa konuşabileceklerdi. Omuzlarını kaldırdı, dizini kaşıdı ve alçak bir sesle:

"Birçok insan benim hakkımda konuşuyor, sayın babam. Ne söylediklerini duyduğum zaman, doğrusu bunu yapmaları beni oldukça gururlandırıyor." Gimilmarduk'un bardağını kaldırmasını bekledi ve tahta kadehi kavradı. "Ve bu beni aynı zamanda mahcup ediyor. Ne-

den? Genç ve tecrübesiz olduğum, bende farklı olan şeyin ne olduğunu bilmediğim için."

Etrafına bakındı: Kimse ne hakkında konuştuklarını anlayamazdı. Gimilmarduk için için güldü.

"Gemide yalnızca birkaç adamın önemli olduğunu anlamışsındır. Kürekçiler ve aşçı bunlardan sayılmıyor. Onlar da bizim gibi çalışkan karabaşlardan, ama bizi onlardan üstün tutan bir şey eksik onlarda: Ne meraklılar, ne de öğrenme hırsıyla dolular, okuyup yazamıyorlar ve hayata bakış açıları seninkinden, benimkinden ve Shindurrul'unkinden farklı. Bu konuyu başka bir gün konuşuruz. Bunu fark ettiğinden hiç şüphem yok."

"Fark ettim." Daduşu birasından bir yudum aldı ve sol eliyle bir halata uzandı. "Bana ne söylemek istiyorsun, kaptan?"

"Bazı önemli şeyler. Bekle. Yavaş yavaş. Ben senin gibi ani düşüncelerle hareket eden bir adam değilim. Bunun yerine daha titizim."

"Seni dinliyorum, sayın babam."

Gimilmarduk sol elini kaldırdı. Sağ elinin işaret parmağıyla, sol baş parmağını kayırdı.

"Birincisi: Başrahibin verdiği görev gereğince, geri döndüğün zaman yabancı tanrılar hakkında öğrendiğin her şeyi rapor etmek zorunda olduğunu biliyorsun. Bunu yaptığın takdirde şu şekilde bağırıp çağırmaları mümkün: Bize ve halka yeni tanrılar öneren, Şamaş, İnanna ve Marduk'u kötüleyen Daduşu, Babil'in eski tanrılarını tahtlarından indirmeye çalışıyor. Bu da senin idam fermanının imzalanması anlamına gelir. Bu hiç aklına gelmiş miydi, Daduşu?"

Daduşu başını salladı. Bunu bir an olsun bile aklından geçirmemişti.

"Hayır, kaptan. Sen söyleyince fark ettim. Bu konuda sesli konuşursam, benim için hiç de iyi olmaz. Uzun süre birini aradılar ve beni buldular. Günah keçisi ben olurum. Ben rahibin oyun tahtasında taştan bir figürüm sadece. Beni bir taş blokunu kaldırmaya yarayan bir manivela gibi kullanmaya çalışıyor. Söyleyeceğim ve anlatacağım her şey yanlış olur, mutlaka Babil'in tanrıları aleyhine konuştuğum şeklinde yorumlanır. Bunu söylemek istiyorsun, değil mi?"

Kaptan başını öne salladı.

"İkincisi: Ben, sen, Shindurrul ve Awelninurta, Hammurabi İmparatorluğu'nun sonsuza kadar böyle kalmasını istiyoruz."

"Evet. Böyle düşünüyorum."

"Hammurabi'nin iktidarı korunmalı, ta ki oğluna devredinceye kadar. Emin olamadığı her şey hükümdarı zayıflatıyor. Sen veya bizden birisi, kim olursa olsun, yabancı tanrılar hakkında konuştuğu takdirde, tapınak rahipleri için büyük bir tehlike teşkil eder."

"Marduk ya da Babil'in tanrısı olarak yavaş yavaş önemini yitiren Şamaş, yabancı tanrılardan söz edilmesini kaldıramıyor mu?"

"Marduk bunu kaldırabilir." Gimilmarduk'un yüzüne soğuk bir gülümseme yayıldı. "Rahiplerin gücü bunu kaldırmaz. Başka diyarlarda da bizimkilere benzer tanrılar bulunduğunu ve onlara tapan insanların da yaşamlarını iyi veya kötü sürdürdüğünü, ancak bizim gibi uzun yolculuklara çıkanlar bilebilir. Üçüncüsü: eğer bu bilgiyi Babil'de yayarsak, o zaman halk, rahipler olmadan da Sumerli karabaşların tanrılarıyla konuşabileceklerini anlayacak. Bu, rahiplerin hükümranlığının sona ermesi anlamına gelir. Bu gücü kaybetmek onlar açısından ölümden farksız olduğu için, bu bilgilere sahip olan herkesin hayati tehlike içinde olduğu kabul edilir."

"Yabancı tanrılar hakkında araştırma yapmam için beni seçtiler. Yabancı tanrılar hakkında anlatacaklarımı dinleyen insanların sayısı arttıkça, Babil tanrılarının önemi de aynı oranda azalacak. Bu durumda da güçlerini korumak isteyen rahipler beni şiddet kullanarak susturmaya çalışacaklar."

Gimilmarduk kolunu uzatıp bardağını kaldırdı.

"Zeki çocuk! Aynen öyle. Sen onların kurbanlık kuzususun. Bu gemide saray okulundan çıkan tek kişi sensin. Bana ve diğerlerine saldırmak, akıllarının ucundan bile geçmez. Ama sen, bir komutanın oğlu ile ona inanan herkesin, tanrıları yok etmek istediğine dair bir kanıt olacaksın."

"Neden doğrudan ben?"

"Kıskançlık. Kötü niyet. Hayal kırıklığı. Hammurabi'nin mührü-

nü taşıdığına göre senden daha iyi hesap yapan Awelshammash senin bir adım gerinde kaldı."

"Onun elinden bir şeyini mi alıyorum? Ne kaybediyor ki?"

"O da senin gibi rahiplerin oyun tahtasında bir piyon."

"Ya ben? Ben Shindurrul'un ve vezirin bir piyonuyum? Aradaki fark nerede?"

"Dördüncüsü: Sen bizim adamımızsın. Gelecek yüzyıl için de Hammurabi'nin düzenini isteyen her adamın piyonusun. Çünkü bu adamların tümü bu düzende kendilerini iyi hissediyor, huzur ve barış içinde yaşıyorlar."

"Siz rahiplerden daha mı güçlüsünüz?"

"Belki. Tacirlerin saraya verdikleri altın, rahipleri de doyuruyor. Shindurrul'un terazisini düşün: İktidar savaşı bir avuç insan arasında oynanıyor. Halk seyrediyor, takdir ediyor, şikâyet ediyor ve bekliyor."

"Söylediklerin beni dehşete düşürdü, kaptan." Daduşu boş bardağın içine baktı ve testiye uzandı. "Bu Hammurabi'nin düzeniyle kanunsuzluk arasında bir savaş! Hammurabi'nin gücü kırıldığı takdirde, kanunsuzluk Babil'i ve Sumerlileri kırıp geçirecek, öyle değil mi?"

"Ben de daha iyi ifade edemezdim. Sen bizim ve Hammurabi düzeninin yanındasın, öyle değil mi?"

"Böyle olmasaydı şu anda geminde olmazdım."

"Çok güçlü düşmanlarının olduğunu biliyorsun, değil mi?"

"Şimdiye kadar bunu sadece seziyordum. Şimdi kesinlikle biliyorum."

"Sana yardım edeceğiz, Uş." Gimilmarduk sakin ve rahat görünüyordu. Söylediklerinden daha fazlasını biliyor gibiydi. "Görünmez bir setle çevreleneceksin. Sen oyun tahtasının üstünde bir piyon olabilirsin ama biz de aynı rengi taşıyan diğer taşlarız. Hammurabi'den ve vezirinden bir tek iltifat alabilmek için kanalların çamuru içinde oynamış kişiler olan bizler, tüm halk için bu huzur ve barış ortamını güvence altına almak istiyoruz."

"Ben bir ağın içine atılan küçük bir düğüm oldum istemeden, öyle değil mi?"

"Biz bu ağın parçalarıyız."

"Eğer başarısız olursam, yanlış bir şey yaparsam, o zaman Tiriqan da bunun cezasını çekecek, değil mi?"

Gimilmarduk ciddi ciddi başını sağa sola salladı ve elini kaldırdı. "Birçok limanda, Uş, başka kadınlarla tanışacaksın. Şehvet dolu olanlar, güzel ya da daha az güzel olanlar, vücutlarını altın karşılığında kiralayanlar. Ya da bunu sadece bir gülücük uğruna yapanlar: Bunlar fahişe değil, gecelerini yalnız geçirmek istemeyen dullar, yalnız kadınlardır. Yani tam denizciler için uygun kadınlar... Gemilerimizin limandan limana yolculuk ettiğini bilirler, şefkat ve şehvetten başka bir şey istemezler, karşılık olarak gümüş talep etmezler. Köle kızlar, azat edilenler, senin ya da benim kardeşlerim olabilecek kızlar, bu şekilde hayatlarını kazanmak zorunda olup gümüş isteyen diğerleri. Gemilerimizin tekrar denize açılacaklarını biliyorlar. Genci ve yaşlısı, çekingeni ve küstâhı; kaderlerinin farklı olmasını isterlerdi. Beşincisi: Dünya büyüktür, kader ise engebeli, dolambaçlı ve sarptır, bizim bunu değiştirmemiz ise mümkün değildir."

Gimilmarduk yumruklarını sıktı, testideki son birayı bardaklara boşalttı ve arkasına yaslandı. Gülümsüyordu.

"Sana çok şey anlattım. Bu konuları sakin kafayla iyice düşün. Çok, ama pek çok zamanımız var. Bu konuştuklarımızı Shindurrul sana söyleyemezdi; çünkü o yalnızca bir defa İntu'ya gitti. Bu onun ilk ve son seferiydi."

Gimilmarduk'un gözleri dalgaların diğer tarafında ilerleyen öbür gemiyi aradı; derin bir nefes alıp verdi, sonra da önündeki gergin halata tutunup kendini yukarı çekti.

"Son bir şey daha: Sinbelaplim, oğlunun büyük bir adam olmasını istiyor. Kralın topraklarında yönetici veya buna benzer bir şey. Ya da Hammurabi'nin fikirlerine değer verdiği kudretli bir tacir. Şimdiye kadar sen onu bilmeden gölgeledin, fakat bu senin suçun değil. Oyun tahtasının üstünde büyük, renkli bir piyon daha... Bu oyunun nasıl sona ereceğini kimse bilemez."

Daduşu güvertenin zeminindeki tahtaların desenini inceliyordu. Küçükken bu kavisli çizgileri ve dal boğumlarını garip simetrik şekillere, doğa üstü yaratıklara ve garip suratlara benzetirdi. Tırnağıyla ilk

bakışta pek görülmeyen bir çizginin üzerinden geçti. Daduşu başını kaldırdı ve kaptanın iyi niyetli bakışlarıyla karşılaştı.

"Sizinle İntu'ya gitmeye karar vermekle hata mı ettim, sayın babam?"

"Doğru olanı yaptın." Gimilmarduk onun yanından geçip direğin altındaki halat yığınının yanına doğru ilerledi. Başını salladı. "Daha iyisini yapamazdın. Ama bu konuyu sonra konuşuruz. O güne kadar bana ve talihine güven."

Daduşu kalan son yudumunu içti: Sıcak bira acı ve lezzetsizdi. Başını kaldırdı, engin ve sınırsız su yüzeyine baktı. Güvenli yurdu Babil'in tehlikelerinden şimdilik kurtulabilmişti. Önünde bilmediği uzaklar ve tanımadığı denizlerin suları vardı: Babil'in dört duvarı arasındaki tehlikelerin büyük bir ihtimalle daha büyük ve sezilmeleri daha zor olduğu için daha öldürücü olduğunu anlamaya başlamıştı. Peki, aradaki fark neredeydi?

12. İNCİLİ ADA

"Kimse sana bunun açıklamasını yapamaz ama bu böyle, Uş." Sağ koluyla büyük bir yarım daire çizerek anlatmaya devam etti. "Ajjaru, Simanui ve Du'uzu ayları gibi nehir aşağı gitme zamanında, bütün kanalların ve geçitlerin suyu beş arşın daha yüksektir."

"Neden ve hangi zamandan daha yüksek?"

"Tashritu, Arachsamnu ve Kishlimu aylarında olduğundan. Ve su günde iki kere yedi ya da sekiz arşın yükselip iniyor."

"Neden?"

Kaptan omuz silkti. "Bilmediğimiz kudretli bir güç suyun yükselip çekilmesine neden oluyor ve bunu düzenli olarak yapıyor. Her altı saatte bir değişiyor."

"Bana küçük adımlarla çok yeni şeyler öğretiyorsun." Daduşu hesaplamaya başladı. "Ve biz tuzlu suda yelken açıyoruz?"

"İçinde yüzme öğreneceğin tuzlu suda, çünkü Buranun ya da İdiglat'ın suyu insanı bu kadar fazla kaldırmaz."

"Burada, okyanusun ortasında mı?" Daduşu iki elini de kaldırıp başını salladı. "Asla kendi rızamla değil!"

Sinişmeani elini salladı ona doğru. "Saçmalama. Nasıl olsa uygun bir koy buluruz. Dilmun'da karaya çıkmak zorunda kalabiliriz. Shindurrul bize seni gerçek bir denizci gibi yetiştirmemizi yasaklamadı, değil mi?"

"Tembellik mi yaptım? Herhangi bir işi yapmamak için direndim mi?"

"Sözlerin, Uş, denizi toprak gibi sürmeye çalışmak kadar anlamsız. Anladın mı?" Dümenci güneşten bronz bir renk almış ve terden parıl parıl parlayan kel kafasını sıvazladı. "Bizi dinlemeyi mi, yoksa bir aptal olarak ölmeyi mi tercih edersin?"

"Konuş, Guruş dümenci. Susuyorum ve dinliyorum."

Sinişmeani eliyle işaret ederek Daduşu'yu yanındaki oturağa çağırdı. Washur sırıtıyordu, eliyle alnına vurarak başını salladı ve kıç güverteden indi. Daduşu yekenin arkasında yer alan güverte sandığının kapağına oturdu. Arkaya yaslanmak için hasırdan yüksek bir yer yapılmıştı. Ayaklarını yekeye koydu, aynı Sinişmeani gibi ve arka dümenin yukarı uzanan tahtasından suyun gücünü hissetti. Sinişmeani gözlerini kırptı, elini güneşten korunmak için gözlerinin üstüne yerleştirerek bir kuşun uzaktaki sazlık şeridine uçmasını izledi ve homurdandı: "Bugün benim sabırlı sabahlarımdan biri. Şimdi: Tiamat suyun çekilmesini sağlar - cezir, kumsal kurumaya başlar. Altı saat sonra su tekrar yükselmeye başlar - met. Sazlık Denizi'nin güneyinde, yani burada sular bazen altı arşın yüksekliğine çıkıyor; çoğunlukla da daha az. Denizin dibi dağları, vadileri ve ovaları olan bir karaya benzer. Su yükselip indiğinde bu girinti ve çıkıntılar akıntının yönünü değiştirir, aynı Buranun'daki su bendi gibi. Biz bu akıntıyla küreksiz ve yelkensiz saatte hemen hemen ellidokuz Seile Biru yol alabiliyoruz. Ama bu her bölgede değişiyor; bu yüzden geminin bir kaptana ve dümenciye ihtiyacı var. Biz -sancak tarafına, ıssız sahillere, kumullara ve gittikçe belirsizleşen kara çizgisine doğru uzanan sazlık şeridinin batı ucuna işaret etti- daima karayı belli belirsiz de olsa görebileceğimiz şekilde ilerleriz. Geceleri yönümüzü yıldızlara bakarak buluruz ama bunu sana hava kararınca anlatacağım. İyi bir dümenci, tecrübeli bir kaptan - onlar da akıntıları, kokuları ve rüzgârları, sen yabancı bir dili nasıl öğreniyorsan, öyle ezberliyorlar. Dümenin nasıl gerildiğini hissediyor musun?"

"Elbette" dedi Daduşu. "İyi bir denizci olmam epey bir zaman alacak."

"Benim iyi bir dümenci olmam da çok zaman aldı." Sinişmeani gerindi ve inleyerek kollarını yukarı uzattı. "Buradan, Dilmun üzerinden Magan'a kadar gitmek cesaret isteyen bir başarı sayılmaz. Kadın-

ları dul bırakan uçsuz bucaksız okyanusa geldiğimizde işler zorlaşacak. Şimdilik bu kadarı yeter, Uş: Sağ tarafa bak. Yarın sabaha kadar önümüzde sığ bölgeler olmayacak. Cennet gibi olan Dilmun'a vardığımızda yine bir sürü iş olacak. Her şey anlaşıldı mı, denizci Sibaru?"

"Boynu vurulacak kişinin, kafası kesildiği anda gıkı çıkıyor mu?" Daduşu yemek ve bitki çayı hazırlayan Talqam ve Hashmar'ı izledi. "Sana dümende yardım edeyim, olur mu?"

Sinişmeani olur anlamında başını salladı. "Unutmadan: *Sevgili* ve *Şüphe* Moensh'tar'a kadar gidecek. Dilmun ve Babil arasında birçok gemi gelip gider. Shindurrul'a bir mektup yaz. Bu onu sevindirir."

Daduşu usulca ıslık çaldı. "Ona ve Tiriqan'a. Bu harika bir fikir, Meani."

"Bunu tahmin etmiştim."

Daduşu bacağını diğerinin üstüne attı ve gerindi. Gemilerin arkasında kalan kara -yan yana tamamen şişmiş, dolu yelkenlerle ve önlerinde çağlayan dalgalarla ilerliyorlardı- artık hemen hemen hiç görünmüyordu. Daha önceki yolculuklarda sık sık iskandil atıp suyun derinliği ölçülüyordu: derinlik genellikle seksen arşın civarı tespit ediliyordu. Suyun renginden geminin altında pek kayalıklı olmayan bir zeminin bulunduğu anlaşılıyordu. Gemi hafif hafif dalgalara çarpıyordu. *Şüphe*'nin bir yükselip bir inerek upuzun kumul boyunca yaptığı hareket Daduşu'nun korku ve endişelerinin birçoğunu alıp götürmüştü; önünde daha bir sürü sakin gün vardı.

Dümencilerin oturakları arasındaki sandığa sedir ağacından yassı bir tahta tutturulmuştu. Bir dairenin ortasında, oniki bölgeye ayrılmış ve her biri kendi içinde otuz çizgiyle bölünmüş tahtadan sivri bir üçgen vardı ve etrafa hareketli gölgeler yansıtıyordu. Üstündeki bütün çentikler beyaz boyayla kaplanmıştı. Daireyi bölen çizgiler boydan boya iniyordu ve bu yuvarlak tahta kendi ekseninde dönebiliyordu. Sinişmeani düzensiz aralıklarla güneşin gökyüzündeki konumunu gözlüyordu ve "güney" - çizgisini yeni baştan düzenliyordu.

Sekiz gün ve sekiz yıldızlı gece... Saatler düşüncelerden daha yavaş ilerliyordu. Uzaktaki karanın üstünde oluşan büyük bulut kümeleri,

denizin üzerinde dağılıyordu. Gri, pembe ve sarı renklerin birbiriyle dans ettiği gün doğumları, güvertede, yelkenlerde ve saçlarda çiy damlaları, bunaltıcı ve kuru bir sıcağın içindeki is karası gölgeler, her geçen gecenin bir kısmını yediği kocaman bir ay, üstlerinden yağ damlayan vücutlar ve sancak tarafına doğru gelen, fakat daha gemiye ulaşamadan şiddetini kaybeden toz fırtınaları. Kimmu ip merdiveni açtı ve aşağı sarkıttı, adamlar göğüslerine ve kollarına ip dolayarak bağladılar ve yarı yüzerek, yarı yukarıdan çekilip dalarak, öksüre tıksıra vücutlarına yapışan yağı ve teri yıkamaya çalıştılar. İkinci denemeden sonra en uzun süre suda kalıp küreğin yanında şapırdayarak yıkanmaya çalışan kişi Daduşu'ydu.

Bazen yarı küre şeklinde bir sürü saydam yaratık dalgalanarak yüzen adamlara yaklaşıyordu. Sazlıkları geçip uzaklaştıkları ilk günlerde büyük, çamurlu bölgenin berisinde hâlâ palmiyeler görünüyordu; şimdi kumlu sahil ve gemiler arasında uçan karabataklar gelip gidiyordu. Etrafta birçok uzun bacaklı ve beyaz tüylü kuş vardı. Kanatlarının yarısı siyah, yarısı kırmızıydı ve upuzun eğri boyunları vardı. Bu tek ayak üstünde duran kuşlar, içinde durdukları çamuru çengel şeklindeki gagalarıyla kaldırıp karıştırıyorlardı. Kimmu on kollu bir mürekkep balığı yakaladı, onunla tuhaf bir şekilde güreşti ve bu akıl ermez yaratığı tekrar güverteden aşağı attı.

Daduşu bir kere -gemi üç saatliğine dipteki bir kum yığınına oturmuştu- yumruk büyüklüğünde gözleri olan üstü çamurlu balıklar gördü. Küçücük bölgelerini çamurda yaşayan diğer turnabalıklarına karşı korumak için yan yana gelip küçük bir set oluşturmuşlardı. Aralarından bir çeşit yengeç olan çağanozlar ve büyük yengeçler yürüyerek kıskaçlarını açıp kapatarak birbirine çarpıyorlardı. Suyun yükselmesiyle güneye doğru oluşan akıntı *Şüphe*'yi bu garip bölgeden çıkarıp kıyı boyunca güneye itmeye başladı. Sancak tarafından yalnızca kumullardan bir parça yüksek dağları görmek mümkündü artık.

"Yeşil suyu ve Dilmun'un çevresindeki adaları görünceye kadar bekle" dedi Gimilmarduk. "Ve deniz anaları geldiğinde sudan çık. İnce ince kollarıyla insana saldırıyorlar ve uzun süre geçmeyen şiddetli ağrılara sebep oluyorlar."

"Bunu aklımda tutacağım." Daduşu ağır ağır sudan havalanan bir karabatak sürüsünün arkasından baktı.

Ambar deliklerinden içeri sızan güneşin sıcaklığı geminin iç taraflarının kuru kalmasını sağlıyordu. Kavunlar, kabaklar, salatalıklar ve sarımsaklar çoktan tükenmişti. Kocaman testinin içindeki su da bitmek üzereydi. Dört gün sonra Daduşu sakalını her gün kesmenin daha kolay olduğunu anlamıştı - ya da en azından iki günde bir. Hava fazla sıcak değilse Hashmar'la birlikte direğin çevresinde ya da ambar deliklerinin arasında bıçakla hızlı dövüş etmeyi öğreniyordu. Bunun için uçları sivri olmayan tahta bıçaklar kullanıyorlardı. Vücudunun her gözeneğinden ter fışkıran kürekçi, inanılmaz derecede atik ve hızlıydı. Daduşu güçlükle kendini yelkenin gölgesine attı.

"Seninle gerçekten kesinlikle kavga etmek istemem." Nefes nefese kalmıştı. Hashmar bıçağı havaya attı, sol eliyle yakaladı ve Daduşu'nun göğsüne bir çizgi çizer gibi yaptı. Sırıtıyordu.

"Belki Dilmun ya da Meluchha sokaklarında lazım olur. Gittikçe daha iyi oluyorsun."

"Senin gibi bir ustayı geçemem. Hiç adam öldürmek zorunda kaldın mı?"

"Senin kadar sık saldırıya uğramadım, Uş, Evet öldürdüm - başka sebeplerden dolayı." Elindeki bıçağı indirdi. "Çok fazla şarap, yanlış kadın, oyunda hile. Fakat Moensh'tar'da değil. Oradakiler barışsever insanlardır."

Daduşu baş parmağıyla omuzunun arka tarafını işaret etti. "Suya girelim mi? Yoksa güverte temizliğinden sonra mı?"

"Sonra."

Aradan geçen zaman zarfında kendisini dikkatle inceleyen Daduşu, gemi, su ve zaman unsurlarının üzerinde adım adım yarattığı değişiklikleri görmezden gelemiyordu: Artık gemiyi, halatları -"her şey yerli yerine!"-, tahta malzemeleri, kumaşları ve hasırları en ince ayrıntısına kadar tanıyordu. Vücudunda bir gram olsun fazlalık yoktu. Burnunun ucundan ayak parmaklarına kadar yanmış ve kapkara kesilmişti; tuz, su ve yağla işlenen teni pürüzsüzdü. Kendisini bir kere bile deniz tutmamıştı ve güvertede herkes kadar çevik hareket edebiliyordu.

Güverteyi iyice temizledikten ve Sheheru ağır ağır akşam yemeğini hazırlamaya başladıktan sonra, iplerle kendilerini emniyete alıp merdivenden serin suya indiler.

Gece açık gözlerle geminin baş tarafında yatıyordu Daduşu ve hayali çizgilerle parlayan yıldızları birbirine bağlıyordu. *Şüphe*'nin sallanmasıyla uykuya dalmayı bekliyordu.

Hashmar çok ilerilerde iki sığ yer keşfetti ve gemiyi aralarından geçirdi. Talqam ve Sheheru her iki taraftaki suyun da açık renkte olduğunu söylediğinde, Gimilmarduk ve Sinişmeani gülen gözlerle birbirlerine baktılar. Sonra da gururla ayağa kalktılar. Batı yönündeki karanın arasında büyük bir koy meydana çıkmıştı. Ortasında sarıkahverengi çıplak bir kaya yükseliyordu. Daha ileride, yarım düzine değişik küçüklüklerdeki kaya adalarının yanında, üç belirgin ada yükseliyordu suyun içinden: kıç güverte yönünde bir tane büyük, biraz daha ilerisinde, sancak yönünde, ondan daha küçüğü, arkasında ters çevrilmiş düz bir çanak gibi asıl hedefleri olan bir diğeri vardı. Bütün adayı kaplıyor gibi gözüken ormanın içinden üçyüzaltmış arşın yüksekliğinde bir tepe yükselmişti. Gimilmarduk bu sayıyı coşkulu bir şekilde söylemişti, fakat sesinde derin bir saygı hissedilmiyordu. Sonra konuşmaya başladı:

"Dilmun. Palmiye ormanları. Otuzüç adadan biri, söylenene göre burada hastalık ve ölüm yok. Birçok rahip burada toplanır; uzun, sağlıklı bir ömür için dua ederler. Eskiden buraya cennet adı verilirdi, Uş! İçinde tanrıların yaşadığı cennet. Elbette ki biz artık böyle olmadığını biliyoruz."

Gemiler adaya yavaş yavaş yaklaşırken, ada da sisin içinde aynı yavaşlıkla kayboluverdi. Kayalardan oluşan büyük ve küçük adacıkların, kumların ve kurumaya yüz tutmuş mercanların arasından giden geçidi arkalarında bıraktıklarında, denizcilerin önüne Dilmun'un yanında bulunan iki küçük ada çıktı. Sık ormanların üstünden havaya dimdik bir duman sütunu yükseliyordu. Sahilin önündeki, kayalıkların yanındaki ve suyun üstündeki balıkçı teknelerinin yelkenleri görünmeye başlamıştı. Akıntı gemileri büyük kayalığın üstüne doğru sürüklüyor-

du; yelkenler indirilip düzgünce katlanmalıydı. Adamlardan ikisi dümene sıkıca asılıyordu.

"Şu tepelerdeki evleri görüyor musun? Tam ortadaki?" Hashmar palmiyelerin arasındaki beyaz yapıları gösteriyordu. "Liman onların önünde. Kuzey ve batıdan rüzgâr estiği zaman, oraya gitmek oldukça zor oluyor."

"Deniz sakin" dedi Daduşu. "Burada inci çıkarıyorlar, değil mi?"

"En güzellerini alıp Moensh'tar'a götüreceğiz." Hashmar'ın elleriyle çok miktarda altın işareti yapması oldukça anlamlıydı. "Limanda Shindurul'un dostları toplanmaya başlamıştır bile. Taşları ve palmiye fidanlarını alacak olan tacirleri kastediyorum." İskele tarafına dönüp tükürdü. "Bir saate kalmaz ada tekrar titremeye başlar."

Daduşu hiçbir şey anlamamasına rağmen Hashmar'ın gülümsemesine karşılık verdi. Daduşu'nun soru soracak fazla vakti yoktu; sahile baktığında henüz tamamlanmamış kayıkların iskeletlerini, taştan bir set, üstleri palmiye yapraklarıyla örtülü büyük ambarlar gördü. Sonra çatıların ve duvarların üstünden yükselen düzinelerce gemi direği keşfetti. Talqam ve Sheheru kürekleri çözüp koyuverdi ve *Sevgili* öncülük eden geminin dümen suyuna yerleşti. Gimilmarduk ve Sinişmeani emirleri yüksek sesle fakat yavaş bir şekilde veriyordu; müretteba tetaşlanmadan oldukça hızlı hareket ediyordu. Palmiye gövdelerinden ve dört köşeli kesme taşlardan inşa edilmiş bir kule görünüyordu dalgakıranın sonunda. Kulenin üst kısmında bir düzlük vardı ve Daduşu burada büyük testilerin, paslanmış bakır boruların ve islenmiş bir çanağın olduğunu gördü: bir fener. Ateşin geçtiği yerin Üç Boru yanında seren direği belirdi, kürekler ıskarmozların içinde gıcırdıyor ve hızla suya dalıp çıkıyordu. Altı adam kürek çekerek *Şüphe*'yi büyük rıhtıma doğru yaklaştırıyordu. Bir liman başkanı telaşlı telaşlı el sallayıp gemilerin adını çağırdı. İskele tarafındaki küreklerin birkaç hareketiyle *Şüphe* kirli karelere yanlamasına yaklaştı.

"Böyle iyi. Sabitleştirme halatlarını atın."

Uçlarında çakıl taşlarıyla dolu torbalar olan ince ipler havada uçuştu. Shupshum-yardımcıları bunlara bağlı olan kalın halat ilmiklerini karaya çektiler, Daduşu ise rıhtımın taşlarıyla geminin arasına se-

petler yerleştirdi. Sepetlerin şekilleri çatırdayarak bozuldu, yardımcılar gemiye dayamak için düz bir tahta taşıdılar çekiştirerek. Kürekler sudan çekilip bağlanırken, Daduşu, kaptan ve dümenci *Sevgili*'nin son manevralarını, kıç tarafıyla kendi gemilerinin baş tarafından bir Çift Boru mesafede demir atıncaya kadar, izlemeye koyuldular. Gimilmarduk'un sesi güvertelerde çınlıyordu. "İyi gemiler yalnızca bu şekilde rıhtıma yaklaşır ve demir atar, Uş, başka türlü değil. Bunu aklından çıkarma!"

Daduşu kaptanın önünde eğildi ve kıs kıs güldü. "Burada olup izlememe izin verdiğiniz için size minnettarım, kaptan."

O ve arkadaşları yelkenleri güneşten korunmak için üstlerine gerdiler, güvertenin kapaklarını açtılar ve testilerin içindeki son suları içtiler. Kaptanlarla dümenciler gemiden karaya uzanan köprüden geçerken sarhoş gibiydiler. Rıhtıma indiklerinde aynı şekilde dikkatli ve tutuk beklemeye başladılar. Liman başkanı sanki kaybettiği kardeşini bulmuş gibi karşıladı onları. Daduşu kıç güvertenin altına indi, elbiselerini, gizli bölmeleri olan kemerini ve üstünde Dilmun'da inecek malların listesiyle onları alacak tacirlerin isimlerinin yazılı olduğu tabletleri aldı.

"Marduk!" Daduşu sendeledi, sallandı ve etrafta tutunabileceği bir şeyler bulmaya çalıştı. Zemin sarsılıp titriyordu. Bir an için korkudan olduğu yerde donup kaldı. Arkasında kürekçilerin gülüşmelerini duyunca, neyi ima ettiklerini anlamıştı. Yavaşça arkasını döndü ve adanın sarsılmayan bir kara parçası olduğunu gördü.

"Her seferinde böyle olur mu?" Sakinleşerek o da gülenlere katıldı. "Yoksa sadece tanrıların cennetinde mi?"

Hashmar gemiden yarı beline kadar aşağı sarktı. "Her zaman. Buna zamanla alışırsın, Sibaru."

Daduşu yüzünü ekşitti. "Şimdi bir denizci oldum mu?"

"Buna daha çok var."

Üç düzine ev, meyhaneler, ambarların ön duvarları, gerilmiş güneşlikler, hasır saçaklar, gölgeli kapı kemerleri, son derece dar ve birkaç geniş cadde girişleri, birçok yerinden delinmiş ve içinde bir sürü

oturak ve masa bulunan direksiz bir gemi - rıhtımdan üç ya da dört Çift Boru uzaklıktaki tozlu palmiye gövdelerinin arkasında, suyun üçte ikisini çevreliyordu. Bu kumlu topraklarda yüzseksene yakın denizci ve Dilmun'lu yaşıyordu. Meyhanelerin kapısında kalçalarını sallayan ve mücevherlerini şıngırdatan ince yapılı kızlar ve kadınlar dikiliyordu. Babil'den çok farklı kokuyordu burası: Tuzlu su balıkları, tuzlu deniz suyu, zift, öbek öbek yığılı odunlar, yabancı baharatlar, soğuk ter ve duvarların tuz izleri bırakan yakıcı nemi değişik kokular yayıyordu etrafa. Kumun içindeki deniz yosunları çürümüştü ve her büyüklükte deniz kabuğu kuruyordu. Daduşu, tanrılar cennetinin limanının büyük ölçüde pis koktuğunu düşündü.

Sinişmeani ve Gimilmarduk, bir saçağın gölgesinde bazı adamlarla konuşuyordu. Daduşu bir süre dikkatle güverteyi örten levhaları kaldıran kürekçileri izledi. Hashmar dikkatle köprüden geçip bir palmiyeye tutundu ve sandaletlerini sürüyerek Gimilmarduk'un ardından yürüyen Daduşu'ya bakıp gülümsedi. Ansızın esmer bir kadın dikildiği kapı kemerinin serin gölgesini terk edip Daduşu'ya yaklaştı. Yüzü ince ve uzundu, burun hokka gibiydi, gözleri bakır taşı macunu ve gümüş renkli çizgilerle boyanmıştı. Kadın gülümsedi, sağ elini göğsüne götürdü ve koyu gözleriyle Daduşu'yu baştan aşağı süzdü.

"Dilmun'un geceleri de sıcak olur, denizci." Ağzından çıkan sözler güzel bir şarkıyı andırıyordu. "Benim odam ise olağanüstü serindir. Silali sana tanrıların cennetinde İnanna'nın aşk öpücüğünü gösterecek." Üzerinde kocaman taşlı ağır yüzükler bulunan ince parmaklarıyla göğüslerinin arasını işaret etti. Uzun boynuna Dilmun incisinden yapılma dört kat bir kolye takmıştı. Daduşu sessizce kadını inceledi, baş parmağını kemerine taktı ve gölgeye doğru ilerledi.

"Kız kardeşim" dedi kibarca gülümseyerek, "bana Dilmun'lu kadınların güzelliğinden ve onların alev alev yanan aşklarını denizcilere vererek heba etmelerinden çok söz etmişlerdi. Bunu yaparken akıllarına para ve hediye gelmiyormuş, saatlerin nasıl geçtiğine de aldırmıyorlarmış. Bu derece değerli bir armağanı kabul edemem. Gemilerdeki yük boşalacak. Malları sayıp listeleri hazırlamalıyım. Senin güzelliğin için fazlasıyla gencim, Silali."

Kadın dilini beyaz dişlerinin ardına çekti. Daduşu, belli belirsiz şekilde eğilip ambarın kapısına doğru yöneldiğinde, kadının yüzündeki gülümseyen ifade birden değişiverdi. Gimilmarduk, Daduşu'yu kolundan tutarak, konuşmakta olduğu adamın önüne itiverdi. Sinişmeani'nin yanındaki siyah sakallı kel adam kaşlarını kaldırdı ve Daduşu'nun önce yüzünü, sonra da kalçalarını uzun uzun inceledi.

"Daduşu, İngurakşak'ın yerini dolduran gencimiz." Kaptan parmağını Daduşu'nun boynundaki mühre dokundurdu. "Bu mal deposunun sahibi olan saygıdeğer tacir Zara Shurri. Kendisi çok zengindir ve burada ona 'İncilerin Kralı' adı verilmiştir."

Daduşu sakin bir tavırla adamı süzdü, eğilerek selam verdi ve gemileri işaret etti.

"Shupshum'ların yükü ne zaman almaya gelecekler? Benim listelerim hazır. Tamkaru Shindurrul sizden sık sık bahsetmişti, efendim."

"En geç bir saate kadar hamallar gemide olurlar. Magan ve Moensh'tar'a gidecek malları ne zaman yollayayım?"

Gimilmarduk Daduşu'yla kısa bir süre için bakıştı ve Jarimadad'ın gelmesini bekledi.

"Burada ne kadar kalacağız, Jari?"

"İki, üç gün civarı derim. Şehir tanrınız İnzaq, Dilmun'a aldıkları ücretin hakkını veren bir sürü aşk kölesi armağan etmiş."

"O zaman - bana malların listesini ya da suretini bir saat içinde ver. Yarından sonraki gün öğle vakti malları yükleyebiliriz, saygıdeğer Zara Shurri."

"Bu genç adam kibarlığı herhalde huysuz İngurakşak'tan değil, başka birinden öğrenmiş olmalı." Zara Shurri deponun loş karanlığında elini sallayarak Daduşu'yu çağırdı. Girişin yanında, uçuşan tozların içinde, duvara dayalı bir masa ve tabureler vardı. Zara Shurri güneşte kuruttuğu yazı tabletlerini tıkırdatarak çekmeceyi karıştırıyordu. Aradığı bir düzine tableti sonunda buldu ve onları Daduşu'ya verdi. "Aslan postu var mı elinizde? Ayı postu? Leopar postu?"

"Onları bulmak oldukça zor oldu. Leoparlar öyle kolay kolay avlanmıyor, efendim. Ve ayılar - şehrin civarında on günlük bir yolda bile yok. Shindurrul senden bir şey rica etmemi istedi: Yüzde on gibi

yüksek bir fiyatı anlayış göstererek kabul et ve çok az bir kârla başkasına ver."

"Büyük Babil'de başka nelerin fiyatı arttı, söyleyin bakalım?"

"Listelerde olan hiçbir şey artmadı."

"Buna çok sevindim." Tacir kemikli burnunun üstündeki tozu silkeledi. "Balyaları gemiden siz indirirsiniz, değil mi?"

"Tabii ki, Tamkaru." Daduşu duvar boyunca dizilmiş birçok sandık, rulo, balya, çuval ve testi gördü. Shurri'nin ardından gün ışığına çıktı ve gözlerini kırpıştırarak hapşırdı. Kaptanlara el sallayarak *Şüphe*'nin gölgeli kıç güvertesine çıktı. Burada listeleri sakin kafayla incelemek istiyordu. Hashmar gelip yanına çöktü.

"Boşaltıyor muyuz?"

"Evet. Direğin arkasındaki iki güverte kapağını kaldırın. Nereden iyi su bulabileceğimizi biliyor musun?"

"Çeşme hemen şu arkada. Burada ne kadar kalıyoruz?"

"Jarimadad'ın dediğine göre üç gün yeterliymiş."

"Evet, bu kadarı bize yetecektir. Koca memeli Silali seninle konuştu mu?"

"Konuştu, birçok vaatte bulundu ve mücevherlerini şıngırdatıp durdu."

"Bunu hep yapar. *Sevgili*'den de indirilecek bir şeyler var mı?"

"Hem de bir yığın. Qamuk ya da Tatarrud'a söyle."

"Shaduq." Hashmar, tıraş olmak için şimdiden su ısıtmaya başlamış ve sepetlerini güneşe çıkarmış kürekçilere eliyle işaret verdi. Daduşu postların değerini gözden geçirdi, Shindurrul'un aklına göre hareket etmiş olduğuna emindi. Bir yandan da Vezir Awelninurta'nın kendisine verdiği görevi düşünüyordu; yoksa onun buradaki gözü ve kulağı koca memeli Silali miydi?

"Her biri bir gur çeken beş sepet geyik boynuzu parçası!" Zara Shurri Daduşu'nun dediğini başını eğerek onayladı; beş hamal sepetleri alıp kızgın güneşin altından depoya götürdüler. "Devam."

"Her biri yüzelli qa gelen yirmi mühürlü testi kaz yağı ve et."

"Doğru." Daduşu listesindekileri sırasıyla işaretledi.

"Otuz testi bala yatırılmış hurma. Mühürleri bozulmamış şekilde."

"İki deri kese, bir gur bakır çivi."

"Beş talent bronz. İki sepet içerisinde, iki qa ağırlığı olan üçyüz tane sert peynir. Saymak ister misin Zara Shurri?"

"Shindurrul'a güveniyorum." Kürekçiler geminin karnındaki yükleri var güçleriyle kaldırıp, gemiyle ambar arasında bir zincir oluşturmuş Shupshum'lara iletiyorlardı. Daduşu mırıldandı: "En iyisi sen bana güven; bunları kendi ellerimle doldurdum."

"Pahalı postlar önce başka yere götürüldü. Peşinden eski testilere doldurulmuş zift, oniki çuval hububat, ağır testilerde susam yağı, bronz tırmıklar, üç pulluk, onbeş büyük yün battaniye, dört çuval bezelye, kurutulmuş kara üzüm, yedi testi tuzlu tereyağı ve de beşer çuval fasulye ile mercimek geldi. İkişer büyük testi kimyon, köpek yağı, kavun çekirdeği, kırmızı, beyaz ve kahverengi yün. Salamura edilmiş ve tütsülenmiş sığır eti.

"Bu kadar" dedi Daduşu düztaban taşıyıcının arkasından bakarak, "şimdi sıra değerli şeylere geldi. Gölgeye gelmek ister misin?"

"Henüz dayanabilirim." Gemideki içleri tuzlu suyla yıkanıp ters çevrilmiş testilerin üstünde, yakıcı güneşin altında oturuyorlardı. "Shindurrul'un titizliği. Malın kalitesinden ne kadar iyi anlıyorsa, bir o kadar da titiz."

Sevgili'nin karnından sedir ağacından yapılmış, üstleri altın ve bakır teller ile abanozla işlenmiş küçük kutuları çıkardılar. Bronz menteşeleri olan kutuların bronz kilitleri altın suyuna batırılmıştı ve içleri Babil'li ustaların değerli işleriyle doluydu: Yüzükler, kolyeler, bilezikler, kesilerek şekil verilmiş değerli taşlarla süslenmiş kolye uçları, incilerle işlenmiş mücevherler ya da kil figürler. Shindurrul'un ağı çok genişti... Yabancı ülkelerden getirdiği hammadde, Babil'li ustalar ve sanatçılar tarafından işlenirdi. Kürekçi İkashadd bir saat sonra son mücevher kutusunu da getirdi.

"Yüzkırkdört." Daduşu elini testiye daldırıp ıslak kil aldı, listenin üstüne çapraz şekilde bastırdı ve baş parmağıyla üstünü düzeltti. "Mühürün, tacir efendim."

Zara Shurri mührünü nemli kilin üstüne bastırdı ve avcuyla sağa doğru çevirdi. Daduşu yerinden kalktı, Shurri'nin bileğini tuttu ve tacirle uzun uzun birbirlerinin bileklerini sıktılar. "Bununla Shindurrul'un yolladığı malların eksiksiz ve hasarsız sana teslim edildiği onaylanmış ve doğrulanmış oldu."

Shurri resmi bir şekilde eğildi. "Doğrulandı ve onaylandı. Yarın öğleden hemen sonra görüşmek üzere, Guruş Daduşu." Tacir hızlı adımlarla taşıyıcıların peşinden yürümeye başladı. Bir meyhanenin loş karanlığından açık tenli bir kadın el sallıyordu. Tunakasu imalı bir tavırla el sallayarak ona cevap verdi.

Dilmun'da bulunan bahçeler ve palmiyelerle kaplı düzlükler, yeraltından geçen kanallarla sulanıyordu. Üstünde tanrı Enki'nin sayısız bereket tanrıçasıyla inanılmaz aşk oyunları oynadığı bu ada, üçyüzyirmidört Seile Biru genişliğinde ve dokuzyüz Seile uzunluğundaydı. Bir tanesi limanda olan birkaç derin kuyunun yakınlarında, küçük yerleşim alanlarının yanında beyaz tapınaklar vardı. Denizden yüzyirmi arşın yükseklikteki yaylanın kenarında yemyeşil çayırlarla ve palmiyelerle çevrili olan Rimin'un sarayı bulunuyordu. Çatı ve teraslardan bakıldığında, deniz manzarası tapınaktan görüldüğü kadar etkileyiciydi. Daduşu'nun sandaletleri kumdaki palmiye köklerinin arasında gıcırdıyordu; burada denizden gelen meltem ve gölgeler alev alev yanan sıcağı hafifletiyordu. Zara Shurri'nin özellikle zifti neden daha yüksek bir fiyata Babil'den getirttiğini bir türlü anlayamamıştı; yerin dibinden yukarı keskin zift taşan üç yer görmüştü. Dilmun'un çevresinde yerleşim alanı olmayan otuziki tane ada vardı ve bu bölgenin gerçekten de cennete benzediği şüphesizdi. Her zaman olduğu gibi inci çıkaran balıkçı tekneleri bugün de kıyılarda geziniyordu.

Daduşu limandan, güneybatının batısı yönünde, Sinbelaplim'le arasındaki mesafeyi koruyarak yürüyordu. Neredeyse hiç görünmeyen patikayı takip ederek çalılıkların içinden ve palmiyelerin altından geçiyorlardı. İyi besili, benekli keçiler meliyor, palmiyelerin altında küçük sürüler halindeki koyunlar otluyor, üç tane şahin ağaçların üstünden süzülüyordu. Patikanın sonunda tapınağın kireçtaşından yapılmış

duvarları ve sütunları parlıyordu; iki saattir neden adanın kuzeyine doğru tırmanıp durduğunu Daduşu kendi de bilmiyordu.

Kafasını toplayıp Sinbelaplim'in ne yapmaya çalıştığını düşünmeye gayret etti. Görünüşe göre üç rahip onu bekliyordu. Birlikte palmiye gövdelerinin arasında kaybolmuşlardı; bazen üzerlerindeki açık renkli elbiseler ağaçların arasında göze çarpıyordu.

Bu küçük tapınak onbeş adımlık kenarı olan bir kareden daha büyük değildi. İçine baktığında Daduşu'nun yüzüne serin bir hava çarptı. Bu, kuyu suyunun serinliği olmalıydı. Gimilmarduk, Enki-Ea ve aslan başlı kartal İmdugud'a sessizce dua etmenin kimseye zararı olmayacağını söylemişti; ne de olsa Dilmun ve Moensh'tar'a kadar önlerinde çok uzun ve tehlikeli bir yol vardı. Daduşu yavaş yavaş dik bir merdivenden aşağı indi ve karşısına çıkan tanrıların heykellerini inceledi. Bunlar silindir şeklindeki kaidelerin üzerinde duran bakır kaplı tahta tasvirlerden ibaretti. Nişlerde, etraftaki sıralarda, yerde ve yarı insan büyüklüğündeki heykellerin ayaklarının dibinde bir sürü adak bulunuyordu. Kimi de duvara asılmıştı. Daduşu soğuk kesme taşlara yaslanıp tüye benzeyen küçük bulutların duvarı aşıp gitmelerini izledi. Üzerinde ince bir oluk bulunan bir taşın üzeri kurumuş şarap, bal, kan, süt, yağ ve başka maddelerin lekeleriyle kaplıydı; bu içki adaklarının kalıntıları üstünde metal gibi ışıldayan sinekler vızıldıyordu. Duvarlardaki askılarda inci kolyeler, mercan ipler, deri şeritler ve madalyonlar asılıydı. Nişlerde ise bir yığın vazo ve küçük heykelcik bulunuyordu.

Daduşu tanrıları ve adakları inceledi, can sıkan sineklerin üstüne vurdu ve yanında hiç şarap, bal ya da süt olmamasına üzüldü: Doğal olarak İntu'dan sağ salim geri dönmek istiyordu. Acaba deniz kabuğu gözlü ve ışıltılı bakır parmaklı tanrılar, ona bu konuda yardımcı olabilir miydi? Birden içinde şimşek gibi parlayan, birkaç defa bilenmiş iyi bir hançer kadar keskin bir düşünce uyandı. Yolculuğunu sağ salim tamamlasa bile, bu tanrılar kendisini koruduğu için olmayacaktı. Yavaş yavaş olayların iç yüzünü görmeye başlamıştı ve artık can düşmanının kim olduğunu biliyordu. Parmaklarını kalçalarından aşağı kaydırdı ve çizmesinin içindeki hançerin sapına dokundu.

"Ama... neden?" dedi fısıldayarak.

Rahiplerin bir dümenciyle ne işi olabilirdi? Önündeki iki tanrıdan anlaşılır bir cevap almayı beklemiyordu. Daduşu omuzlarını silkti; nasıl olsa demir aldıkları zaman geleceğinin önündeki perde az da olsa aralanacaktı. Belki bir parmak kadar, belki de daha fazla...

"Oniki çuval yıkanmış ve kurutulmuş seçme deniz kabuğu... İntu'daki şehirler için." Daduşu başını öne eğerek onayladı ve kalemiyle harf dizelerinin yanına çiviye benzer işaretler kazıdı. "İçleri inciyle dolu otuzaltı tane beyaz keçi derisi çuval."

"Kardeşim!" Zara Shurri'nin sesi tiz ve kısık çıkmıştı. "Bunlarla bir krallığı satın alabileceğimi biliyorsundur."

"Haddi hesabı olmayan zenginliklerin efendisi" dedi Daduşu derin bir saygıyla. "Ne kaptan Gimilmarduk, ne de ben bu incileri çalmayı aklımızdan bile geçirmeyiz. Ama sağlam gemimiz batacak olursa..."

"O zaman bu ağaca çıkar" dedi Shurri kocaman yaprakları olan en büyük palmiye ağacını işaret ederek, "boynuma ince bir ipin ilmiğini geçirir ve kendimi aşağı sallandırırım. Bu da uzun süredir iş yaptığım dürüst tacirlerle aramdaki bağlantının sonu anlamına gelir..."

"Elimizden gelenin en iyisini yaparız, Tamkaru" dedi Daduşu. "Biz onyedi Babil'li Dilmun şehrinin bize sunduğu zevk ve sefanın hatırına, sağ salim geri dönmeye kararlıyız."

"Enki-Ea'nın inayeti sizin ve gemilerinizin üstünde olsun. İngurakşak'ın yerine geçmek için pek de kötü bir seçim değilsin gibi geliyor bana."

"Ben de, Tamkaru, elimden gelenin en iyisini yapacağım. Sonuçta ben de babalığım Shindurrul gibi Dilmun'da, Magan'da ve İntu'da iyi bir isim yapmak istiyorum. Shaduq?"

"Shaduq, Sibaru." Shurri'nin yüzüne geniş bir gülümseme yayıldı. Daduşu değerli her şeyi *Şüphe*'ye yükletti. Geçen yirmidört saat içinde limana yedi gemi daha demir atmıştı. Yüklerini boşaltıp yenilerini yükledikten sonra, kürek çekerek limandan ayrılmışlardı. "Bu akşam yemek için evime gelir misin? Sık sık Shindurrul'la yazışan Alal-

ger, görkemli Babil'de olup biten her şeyi bilmek istiyor. Özellikle de son dedikoduyu. Gelecek misin?"

"Uykumu almış, aç, tıraş olmuş ve temiz elbiseler giymiş bir şekilde orada olacağım."

"İyi. Yarın dinlenirsiniz. Önünüzde uzun ve yorucu bir yolculuk var. Her şey tamam mı? Sorusu olan var mı?"

"Bütün listeler mühürlendi." Daduşu ayağa kalktı ve güvertenin kapakları takılırken çıkan gürültüyü duydu. "Taze suyumuz ve Meluchha'ya giderken ihtiyaç duyacağımız her şey var. Rüzgâr bile bizden yana."

"Bu zamanlarda hep olduğu gibi. Gimilmarduk evimi biliyor."

"Ve elimden tutacaktır."

Birbirlerinin önünde eğildiler, tabletleri düzenlediler ve sonra Daduşu *Şüphe*'nin kıç tarafına çıktı. Tıraş oldu, terden yapışmış saçını yıkadı ve iki saat uyudu.

Zara Shurri'nin Gutium'dan gelen, biri siyah ve ikisi açık tenli genç hizmetkârların üzerinde tiril tiril beyaz gömlekler ve çok sayıda değerli takı vardı. Kulaklarında ve burunlarının yan tarafında inciler ışıldıyordu. Masada oturan yedi denizcinin burnuna olağanüstü güzellikte balsam ve esans kokuları geliyordu. Daduşu Hashmar'ın yanında oturuyordu; iki düzine bakır kandil, sıcak havaya ışık saçıyordu. Silindir şeklindeki cilalı taşların üzerleri bardak, çanak, sepet ve kâselerle doldurulmuştu. Küçücük pencerelerden içeri müzik sesi geliyordu: Birisi yavaşça Naj-kamış flütüne üflüyor ve bir Mesi davulu da ritmik vuruşlarla ona eşlik ediyordu. Daduşu çaprazında oturan uzun boylu kadına sürekli bakmamak için kendini zorluyordu ama başını her çevirdiğinde bakışları karşılaşıyordu. Alalger güzel bir kadındı. Mavi mavi parlayan siyah saçları, kusursuz omuzlarına kadar iniyordu. Kulaklarında altın ve düzinelerce inciden oluşan küpeler sarkıyordu. Gözlerini belli belirsiz boyamıştı ve etraftaki neşeli havaya rağmen sıkıntılı görünüyordu. Çok az konuşuyor ve sürekli Daduşu'ya bakıyordu.

Hizmetçiler boş kapları mutfağa geri götürdüler ve boşalan bardakları doldurdular. Gimilmarduk ve Sinbelaplim Zara Shurri'yle ko-

nuşuyor, zaman zaman kahkahalar atıyor ve yan gözle genç hizmetkârlara bakıyorlardı. Alalger bir kez daha hüzünlü bakışlarıyla Daduşu'yu süzdü.

"Yarından sonra Magan'a yelken açacaksınız, öyle mi Guruş Daduşu?"

"Planımız böyle."

Alalger ayağa kalktı ve bardağı uzun parmaklarıyla elinde çevirdi. "Geceyi nerede geçiriyorsunuz?"

"*Şüphe'nin Gözü* adlı geminin kıç güvertesinde, yıldızların altında."

"Müzisyenlerin yanına gidelim mi? Bahçe burası kadar sıcak değil."

"Umarım çimenlerin içinde akrep ya da örümcek yoktur? Kulaklarında inciler görüyorum."

"Evim palmiye ormanının içindedir, Daduşu" diye fısıldadı Alalger onun gözlerinin içine bakarak. "Benimle gel."

Daduşu derin bir nefes aldı. Bir dizi pahalı döşenmiş odanın içinden geçerek, kadını takip etti. Palmiye, yaprakları arasına giren gece rüzgârıyla hışırdıyordu. Rüzgâr dizlerinin üstünde olan elbisesinin eteklerini uçuşturuyordu. Alalger'in yüksek topuklu sandaletleri nemli çimenlere batıp çıkıyordu. Henüz ışığın aydınlattığı bölgeden çıkmadan, bir ağacın gövdesine yaslandı.

"Meluchha'ya gidiyorsunuz, değil mi Daduşu?" Daduşu'nun çizmesinin kenarından çıkan hançerin sapına dikti gözlerini. "Ve İntu'ya? Arap'a?"

"Moensh'tar'a. Kaptanım Arap'ın İntu Nehri'nin çok yukarısında olduğunu söylüyor. Dediğine göre nehir orada çok akıntılı ve sığmış."

"Ben orada doğdum, biliyor musun?"

"O zaman İntu bölgesinin nasıl göründüğünü bana anlatabilirsin."

Kadın başını salladı. "Çeyrek yüzyıl önce Meluchha'ya götürüldüm ve satıldım, oradan Magan'a geldim ve sonunda Zara beni evi için aldı. Bu, onun oğlanları sevmeye başlamasından çok önceydi. Ben de o güzel evde işe yaramaz bir hayat sürüyorum artık."

Daduşu'nun bakışları kadının üstünde sabitleşti. Kadın güldü ve utandığını belli eden hareketlerde bulundu. "Bazen" dedi alçak bir ses-

le, "ancak hiçbir çıkış yolu bulamayınca cesaretlenir insan." Kolunu Daduşu'ya doğru uzattı. "Gel."

Daduşu kadının titreyen parmaklarından tuttu. Arkalarından şaşırarak bakan müzisyenlerin yanından geçtiler. "Çıkış yolun yok mu?"

"Kendimi limanda satabilirim; Zara bunu anlamaz bile. Bu gece gemide kalmak zorunda mısın?"

"Hayır."

Kadın onu kerpiç duvarları tamamen sarmaşıklarla kaplı küçük bir eve doğru çekti. Bir kapı gıcırtısıyla tahta halkalarla tutturulmuş bir perde uçuştu. Bir kandil sarı ışığıyla etrafı aydınlatıyordu. Alalger elindeki iki bardağı doldurdu, sesi gittikçe boğuk çıkan bir fısıltıya dönüşüyordu. "Burada kal. Benimle konuş. Seni seyretmeme ve sana dokunmama izin ver." Duvara sabitleştirilerek örülmüş ve üstü bir sürü halı, post ve minderle kaplanmış bankın üstüne doğru itti onu. "Bana en iyi gelen şey, Uş, sonunda bana bir tuzak oldu." Başını önüne eğdi; ipek gibi ışıldayan saçının arasından kıymetli küpeleri görünüyordu.

"Ne demek istediğini anlamaya çalışıyorum." Daduşu bakışlarını hızla odanın içinde gezdirdi. Sevgi ile hazırlanmış az sayıda mobilya ve kumaş vardı odada. "Ama tek görebildiğim üzgün olduğun. Ve tanıdığım en güzel kadın olduğun."

"Ben Zara Shurri'nin evine bakıyorum, oğlanlarına yazmayı öğretiyorum ve mallarını sayıyorum. Hatta içtiğimiz şarabı bile ben satın alıyorum ve eğer Zara iyi bir isme sahip olmaya devam ediyorsa, bu benim sayemdedir. Ve böyle olduğu için yalnızca on çarpı bin tane Dilmin'lu ve pis kokan kürekçiyle karşılaşıyorum. Sen bu eve ayak bastın ve ben o zaman seninle konuşabileceğimi biliyordum. Bu iş bir tuzak, Uş."

Daduşu'nun sağ dizine işaret etti.

"Bir hançer, değil mi?" Daduşu içti. Şarap neredeyse simsiyahtı ve oldukça sertti. Suyla karıştırılmadığı için insanın dilini ve dudaklarını uyuşturuyordu. "Onu taşımam daha güvenli. Ben de bir kapanın içindeyim. Gemilerde gezinen sinsi bir düşman var. Henüz kendini göstermiyor ve ben elimde delil olmadan onu şikâyet edemiyorum. Sence tanrılar sana hangi kaderi uygun görmüşlerdir?"

Alalger elindeki bardağı bıraktı, omuzları öne düştü. Yavaşça başını salladı. "Bilmiyorum. Bir avuç yıl daha ve sonra yaşlı ve çirkin olacağım. Neden yedi yıl önce gelmedin?"

Daduşu'nun önündeki palmiye yapraklarıyla dolu minder ve halılara çömeldi, başını onun bacaklarına yasladı ve kollarını beline doladı. Daduşu onun örümcek ipliğinden daha ince, yumuşacık ve çıtırdayan saçlarını okşamaya başladı. Alalger, konuşmaya başlayan Daduşu'nun yüzündeki gülümsemeyi fark edememişti.

"O zamanlar okula gidiyor ve Asma Evi'ndeki kanalları temizliyordum."

Alalger küpelerini çıkardı, parmaklarının arasında tutarak dirseğini Daduşu'nun dizine dayadı ve işaret parmaklarıyla adamın kaşlarının, şakağının ve yanaklarının üstünde gezindi.

"Ve ansızın çıkıp geldin. Kısa saçların, zeki, ışıltılı gözlerin, pürüzsüz yanakların, uzun ve güçlü parmakların, Zara'nın taşından daha güzel mührünle Babil'den çıkıp buralara geliyorsun: Burada kal. Bana sıkıca sarıl. Hançerini unut. Bizi kimse rahatsız etmez." Kadın ayağa kalktı, onu yukarı çekti ve ellerini omuzlarına koyarak ona yaslandı. "Müzisyenler, arkadaşların gidinceye kadar çalmaya devam edecekler." Küpesindeki inciler duvardaki nişin taşlarına çarpıyordu. "Kalıyor musun?"

Daduşu başını öne salladı, kadının yüzündeki saçları kenara itti ve onu öptü.

Alalger gaz lambasını doldurduktan sonra yan tarafına döndü. Yağdanlığın ucundan, sanki duran zamanın tekrar işlemeye başladığını anlatmak istercesine, bir damla gazyağı aktı ve düşerken yakut bir boncuğa dönüşüverdi sanki. Kadın Daduşu'nun bakışlarını fark etti, aklından geçeni anladı ve şarap testisine sarıldı.

"Zamanı durduramayız, Uş, sevgilim. Ben... ben sevişmenin bu kadar güzel olabileceğini bilmiyordum."

Daduşu kollarını ensesinde birleştirdi, kadına baktı ve bardağı göğsünün üstüne koydu.

"Şafak söker sökmez gidip Gimilmarduk'a yerimi bildireceğim.

O zaman, eğer bu Zara'yı rahatsız etmezse, demir alıncaya kadar birlikte olabiliriz. Şimdi ve Moensh'tar'dan döndüğümde de sen bana Awelninurta'ya ne söylemem gerekiyorsa anlatırsın. Vezir, kralımız ve Babil İmparatorluğu için büyük endişe besliyor."

Yanında yatan kadın saçını arkaya doğru toplayıp ensesinde iki eliyle tuttu; bu şekilde kafası daha küçük görünüyordu, yüzündeki ifade ise sert ve soğuktu. Parmaklarını Daduşu'nun dudaklarında gezdirdi.

"Bu bana vereceğin en büyük armağan olur, Uş. Tam yirmidört saat! Zara için fark etmez. Shindurrul'un evinde Dilmun'dan gelen liste ve mektupları okudun mu?" Daduşu başını öne salladı. Kadın parmağından Daduşu'nun dudaklarına şarap damlattı. "O zaman beni daha önceden tanıyordun. Yarısını ben yazdım. Palmiyelerin gölgesi altındaki kaynak gölüne gidip yüzeriz ve çimenlerin içinde yatarız. Karabaşlardan çok uzağa gidip, birbirimizi seveceğiz. Olur mu? Sana İntu hakkında bildiklerimi anlatırım ama o zamanlar çok küçük olduğum için fazla bir şey bilmiyorum." Dirseğini tuttu. "Ama o zamanlar... mutluydum. Şu an olduğu gibi, Uş.

Kadın Daduşu'nun alev alev yanan gözlerine baktı. Ellerini adamın bacaklarının arasında gezdirerek fısıldadı: "Ben bütün gün konuşurum. Ama seninle konuştuğum gibi... hiç kimseyle."

Daduşu gözlerini kapattı. Kadının parmakları başının altında geziniyor, göğsüne serin teni değiyordu. "Marduk!" dedi Daduşu. "Güzelliğin, dokunuşların, hareketlerin... bana hem acı veriyor, hem de çok hoşuma gidiyor..."

Kadın iyice içine kapanmış, asırlardır yaşayan yaşlı bir kadın gibi gülümsedi. "Sevildiğim bu iki gece benim için çok değerli olacak. Senin hayalinle ve anılarla yaşayacağım çok uzun bir süre. Şimdiden sıkıcı olmaya mı başladım?"

Daduşu bu sefer gülerek başını sallayınca, kadın şefkatle parmaklarını dişlerinin arasında gezdirdi. "Beni neden öpmüyorsun?" Kadın Daduşu'nun elindeki bardağı aldı ve yatağın yanına bıraktı.

Üşüyordu; teninde boncuk boncuk nem oluşmuştu. Limana giden yolun en dar yerinde arkasında sandaletlerin yere çarpmasını ve birinin

nefes nefese koştuğunu duyunca hiç düşünmeden davrandı. Eğilip hançerini çıkardı çizmesinden ve hemen peşinden kendini kenara attı. Heybetli bir adam üstüne atladı, ıskaladı ve hançerinin ucu duvarı çizdi. Daduşu içinde büyük bir öfke hissetti ve birden tüm duyuları hiç olmadığı kadar keskinleşti. Saldırganın hançer darbesinden kaçmak için eğildi ve kalçalarına bir şeyin değdiğini fark etti. Savurduğu sol eli saldırganın burnuna isabet etti ve adamın hançeri havada bir daire çizdi. Saldırgan -Daduşu yalnızca beyaz gözlerini ve dişlerini görebiliyordu- her iki elindeki hançerleri ya da bıçakları Daduşu'yu şaşırtmak için havada sallıyordu. Vücudunu ve kollarını kullanarak çevik hareketler yaparak birkaç kere batırıyormuş gibi Daduşu'nun üstüne salladı hançerleri. Bir sonraki hareketinde hançer Daduşu'nun sol omuzunu kesti. Daduşu yukarı sıçrayarak ayağıyla adamın sol eline tekme attı. Adam acıdan inledi ve bir hançer şimşek gibi Daduşu'nun göğsününden çapraz aşağı indi. Sıcak kanla birlikte yakıcı bir acı kapladı Daduşu'nun bedenini. Saldırganın bileğini kaptı; hançerinin ucu adamın kaburgalarının arasında yok olmadan önce ay ışığında ışıldıyordu.

Adam bileğini kurtardı, inleyip, sızlandı ve hançeri sallayarak Daduşu'nun şakağını çizdi. Daduşu hiç zorlanmadan adamın midesine soktuğu hançeri vücudundan çıkardı ve üstüne doğru yıkılan adamın sol elindeki hançer gözüne gelmeden hançerini onun boğazına sapladı. Boğuk bir inleme yükseldi yarı karanlığın içinde ve adam dizlerinin üstüne düşerek yere yığıldı. Kafasının arkası merdiven basamağına çarptığında garip bir kırılma sesi duyuldu. Daduşu derin bir nefes aldı; birçok yerinde hissettiği yakıcı ağrı dalga dalga yayılıyordu. Akan ılık kan yüzünden sol gözü kapandı; hançerini tekrar bulup çizmesine koyuncaya kadar el yordamıyla epey aramak zorunda kalmıştı. Çizmesine yerleştirirken telaştan baldırını iki kere çizdi. Sonra sendeleyerek arkasını döndü, gözlerindeki kanı sildi ve sendeleye sendeleye Alalger'in evine doğru koşmaya başladı. Yarı kâbusta gibiydi ve evi bulduğunda nefes nefese içeri girdi. Birkaç adım daha atıp çapraz olarak yatağa attı kendini. Etrafındaki her şey kararıp kaybolmadan önce hiç unutamayacağı bir görüntüyle karşı karşıya kaldı: Alalger bağdaş kurmuş bir vaziyette yatağın baş ucunda oturmuş ve kollarını göğsünün

üstünde kavuşturmuştu. Korkudan bembeyaz kesilmiş yüzünde gülümsemesi garip bir şekilde donmuştu ve kocaman gözlerle ona bakıyordu. Ona sonsuz gibi gelen uzun bir süre sonra Daduşu kendine geldi. Çıplak, her tarafı sargı ve sıcak bezlerle kaplı bir şekilde yatakta buldu kendini. Derinden gelen sesiyle konuştuğunu duydu:

"Gimilmarduk'a bir haberci yollayın. Limana giden üç yuvarlak kemerli caddede bir ceset yatıyor. Çok üşüyorum, Alalger."

Ağır battaniyeyi çenesine kadar çekti kadın ve elini alnına koydu.

"Yaraların pek derin değil. Çok kan aktı, Uş. Kaptanın birazdan burada olacak. Yarın -bu sabah- artık ağrıların geçecek. Ben yanındayım."

Daduşu'nun saçı nemliydi. Bir hizmetçi gelip kanlı kıyafetleri ve çizmeleri alıp götürdü. Gimilmarduk ve Hashmar kapıdan içeri girdiler. Daduşu Hashmar'a bakıp sırıttı ve kelimeler ağzından çıkmadan önce dört kere öksürdü.

"Seninle yaptığımız bıçak kavgaları, Hash, hayatımı kurtardı. O orospu çocuğunu buldunuz mu?"

"Şehrin yarısı ayaklandı, Uş." Gimilmarduk sanki ilk defa görüyormuş gibi baktı ona. "Yerde bolca kan ve iki hançer bulduk. Ama hiçbir ize ya da cesede rastlayamadık."

"Yemin ederim." Daduşu Sinbelaplim'in -başka kim olacaktı ki?- Dilmun şehrinde kaç tane dostu olduğunu kavradı birden. "Hançeri boğazına sokup çevirdim. Mızrağın ucundaki balık kadar cansızdı."

Kaptan yatağın kenarına oturdu ve kısaca sırıttı. "En iyi ellerdesin, Uş. Önlem olarak birkaç gün daha burada kalırız. Zara öfkeden kendini kaybetti. Hashmar'ın dediğine göre Alalger yaralarını onun yapabileceğinden daha iyi sarmış."

"Hepinize çok teşekkür ederim." Daduşu ona uzatılan bardaktan tadı çok kötü olan bitki çayını içti. "Ben kendimi daha iyi hissediyorum. Yarın akşam gemide olurum."

Gimilmarduk bir an Alalger'e baktı. Gözlerini Daduşu'nun üstünden hiç çekmiyordu. Ellerini ayak bileklerine uzanan siyah kordelalı sarı elbisesinin geniş kollarının içine sokmuştu. Alalger Gimilmarduk'u kolundan tuttuğu anda, Daduşu kollarının kurumuş kan lekeleriyle dolu olduğunu gördü.

"Dostum Gimilmarduk." Birbuçuk düzine köleyle konuşan bir hanımefendinin ses tonuyla konuşuyordu. "Ben buradayım ve gereken her şeyi yaparım. Dostumuz yarın güneşin altında yatacak ve hiçbir şeyi eksik olmayacak. Gemiye gidin ve iyice uyuyun. Bana öyle geliyor ki; bıçakla saldıran adamlar huzurlu Dilmun'a başka kıyılardan geliyorlar. Bir yerlerde bir adamın yokluğu farkedilir ve o zaman olayların birbirleriyle bağlantılarını görebiliriz."

"Shindurrul olanları duyarsa bana eskisi gibi dost olmaz." Kaptan yüzünü ekşitti. "İyice uyu, Uş. Uyku en etkili ilaçtır. Seni emin ellerde bırakıyorum. Palmiye ormanındaki adamlar: nöbetçi mi?"

Alalger evet anlamında başını salladı sessizce. Gimilmarduk iyice yere eğildi kadının önünde. Bunu pek sık yapmazdı. "Sen güzel olduğun halde akıllısın da, kadın. Teşekkürlerimi kabul et. Öğlen tekrar geleceğim, Sibaru. Shaduq?"

Daduşu titreyen dirseklerine yaslanarak doğrulmaya çalıştı, acıdan dudaklarını ısırdı ve belli etmemeye çalışarak sırıttı.

"Yarın öğlen yaralarımı iyileştiren kişiyle kaynak gölüne gidip bala yatırılmış hurma yiyor olacağım."

"Senin iyi yazan ve hesap yapan bir ahmak olduğunu hep biliyordum zaten. Özellikle böyle olağan dışı durumlarda."

Gimilmarduk Hashmar'ı kapıdan dışarı itti. Daduşu gözlerini kapattı ve iki ya da üç bardak içtiği, tadı acı olan o bitki çayının onu uyanık tuttuğunu, acılarını dindirdiğini ve onu garip bir şekilde hafif sersemlettiğini farketti. Kalın perdeler arasından güneş ışığı sızmaya başlayıncaya kadar Alalger'le fısıldaşarak konuştular: Babil, bağ evi, kör tanrıların bilinmez bir kadere sürüklediği Siachu, kanalda yaşanan vahşet, Shindurrul ve Edubba hakkında. Alalger yavrularının etrafında uçuşan bir kuş gibi bakıyordu Daduşu'ya. Ona inceltilmiş şarap, bitki çayı veriyor, yaralarına pis kokan gri bir merhem sürüyordu. Bunlarla birlikte ona tüm şefkatini veriyor ve için için endişe duyuyordu; Daduşu'nun yanında geçirdiği her anı dolu dolu yaşamaya çalışırken, yorgunluktan yanına yatıp uyuya kaldı. Daduşu öğleye doğru uyandı; Alalger'in üstüne yattığı sol kolu uyuşmuştu.

Tanrıların adası olan bu yerin iç kısımlarında yüzyirmi arşın kadar yüksekliği olan yaylalar yer alıyordu. Yamaçları, dik bir şekilde düzlük olan kıyı şeridine iniyordu. Palmiye ağaçları ve dikenli çalılıkların arasında oturan Daduşu, kayalara vuran dalgaların bu tarafından, denizden sivrilen kayaların ve doğudaki sığ bölgelerin bir kısmını görebiliyordu: tahmin edilmesi güç bir uzaklıkta ise Magan gizleniyordu. Öğleden sonra güneşinin altında tenine sürülmüş olan merhemler erimeye başlamıştı, sargıların altında güneşin ısısı yayılıyordu. Alalger yanına çökmüş, tenindeki merhemi ve teri temizliyordu yumuşacık bezlerle. Alnına ıslak bez koyarak onu serinletmeye çalışıyordu. Daduşu kesiklerin kapandığını tam manasıyla hissediyordu.

"Memnun musun, Uş?" Daduşu ensesine masaj yapan parmaklar hissetti. "Yedi gün sonra hiçbir iz kalmaz. Ağrın var mı?" Daduşu gözlerini sıkıca yumdu. "Hiç ağrım yok. İçirdiğin şeyler ve hazırladığın merhem bir mucize gibi etki etti."

Üç tarafı kum taşı kareleriyle çevrelenmiş olan kaynak suyuyla dolu gölün kenarında yatıyordu. "Haberci sana ne söyledi?"

"Babil'den gelen bir gemide bir kürekçinin kaybolduğunu. Bulunamamış. Herhalde cesedi parçalara ayırıp balıklara yem yapmışlardır." Uzun saç örgüsünü sağ kulağının üstünden omuzuna düşüren Alalger adamın gözleriyle güneş ışınlarının arasına yaklaştı. "Ölüm tanrınız Nergal'in bu gece daha kötü işleri vardı herhalde."

Alalger gözlerini kapattı, derin bir nefes aldı ve tapınağın bulunduğu tepeye işaret etti.

"Hammurabi'nin şehirlerinden birçok rahip gelir. Silali'den ve bazı değerli kız kardeşlerimiz olan deniz kırlangıçlarından onların Enki-Ea ve İmdugud'un tapınağında buluştuklarını duyuyorum. Birgün tahta bir başkasını oturtmak istiyorlar. Kırlangıçlar bu kişinin kim olacağını henüz öğrenemediler. Akrep, hiç şüphe yok ki Babil'de bulunuyor."

"Islak bir taşın altında." Daduşu İturashdum hakkında soru sormak istedi ama dudaklarını birbirine bastırarak başını salladı. "Awelninurta bir sürü örümcek ipliğinden oluşan bir ağ olduğunu tahmin ediyor. Zehirli örümceğin tapmakta oturuyor olması işini biraz kolay-

laştıracaktır. Bu ismi öğrenebileceğini düşünüyor musun? Ya da isimleri?"

Kadın parmağını burnunun ucuna götürdü.

"Bilmiyorum. Denerim, tabii ki. Belki bu gece daha fazlasını öğrenmiş olurum. Nehrinizin denize döküldüğü bölgeden buraya altı rahip geldi."

"Onlarla da bizim dümenci buluştu." Daduşu ağrı var mı diye ayak parmaklarını, kollarını ve kalçasını oynattı. Yalnızca göğsündeki yara hâlâ acı veriyordu. Sargılar beyaz kalmıştı. Daduşu sırıttı. "Suya girersem ölür müyüm dersin?"

Alalger öyle bir kahkaha attı ki, gölün kıyısında duran iki serçe korkudan havalandı. Daduşu'nun kaşına damlayan merhemi sildi. "Gir hadi. Aynı deniz kıyısına vurmuş küflü şeyler gibi kokuyorsun."

Daduşu ateş gibi yanan taşların üstüne oturdu, bacaklarını serin suya daldırdı ve yavaşça kendini suyun içine bıraktı. Sendeleyerek derin bir yere kadar gitti ve dalmadan önce derin bir nefes aldı; Kasları gevşedi ve cildindeki kaşıntılar sona erdi. Tekrar su üstüne çıktı, yüzünü yıkadı ve el salladı. "Şimdi Dilmun'un şifalı suyu gibi kokuyorum. Sen sudan korkar mısın?"

Başını salladı, sağ omuzundaki tokayı çıkardı ve taş basamaklardan aşağı indi. Göğsündeki sargılara dokunmamaya dikkat ederek ona sarıldı ve bacağını dizlerinin arasına yerleştirdi.

"Sana rahiplerden, Meluchha'dan ve İntu'dan çok söz ettim. Şimdi her şeyi biliyorsun. Kalan saatlerimizi nasıl değerlendirebileceğimizi biliyorum, Uş." Parmağıyla yarı kapanmış kesiklerin üstündeki sulu kanı sildi. Daduşu ellerini onun koltuk altlarına yerleştirdi.

"Burada gölgede mi, yoksa senin evinde mi?"

Alalger onu sevgi dolu öpücüklere boğarak gülümsedi ve mırıldanarak: "Yalnızca deniz kırlangıçları, çekirgeler ve martılar bizi seyreder" dedi. Daduşu onu basamaklara taşıyıp, rüzgârın dallarını bir kuş kanadı gibi yumuşak bir ritimle salladığı bir palmiyenin altına götürdükten sonra, kadın uzun baldırlarını onun kalçasına doladı.

Islak kum gıcırdıyor, ay ışığının altında dalgalar gürültüyle kayalara çarpıyordu ve limanla yarımada arasındaki sahilde sanki büyük upuzun bir gölge onları takip ediyordu. Fenerden ve yıkılmış bir duvarın üstünden gözüken evlerin arasından hafif bir ışık sızıyordu. Sahilin yukarısında bir kenarda kımıldamayan deniz böcekleri gibi dizilmiş balıkçı kayıkları vardı. Bunlarla inci çıkarmaya giderlerdi. Daduşu Alalger'in mantosunun içinde kalan bir perçem saçı dışarı çekti.

"Hayatımda asla, güzelim -alçak sesle konuşuyordu- bu kadar kısa sürede bu kadar çok şey yaşamamıştım. Berberin yağlı köpüğüyle vıcık vıcık konuşmaları da buna dahil." Evden kaynak suyuyla dolu göle kadar yavaş yavaş yürümüşlerdi. Bedenlerini sıkıca birbirine yaslayarak palmiye ormanından ve bomboş, upuzun sahillerden geçmişlerdi. Gökyüzündeki silik yıldızların ışığı sisin içinden göz kırpıyordu. "Sana nasıl teşekkür edebilirim Alalger? Aslında hastaymışım gibi evinde yatabilirim."

"Birbirimizi uzun süredir tanıyormuş gibi sevinçliydik." Parmağını Daduşu'nun dudağına değdirdi. "Bir sürü ciddi söz ayrılığı daha da zor hale getirir, Uş. Dalgalar, rüzgâr ve gemiler seni bekliyor. Kimse ne kadar güzel olduğunu unutmaz; ben asla, sen de öyle. Yedi, sekiz ay boyunca Shindurrul'un gemilerini bekleyeceğim. Dümende senin olduğunu bildiğim için onları daha kolay tanırım. O zaman tekrar mutlu anlar yaşayacağız birlikte."

Bir taş bloğun üstüne oturdular. Ayaklarının dibinde yengeçler dolanıyordu takırdayarak. Deniz yosunlarının, balıkların ve ıslak kumların kokusu rüzgârla birlikte yüzlerine esiyordu. Alalger'in gözleri Sin takımyıldızının soluk ışığında simsiyah parlıyordu. Daduşu ellerini tutuyordu, Alalger omuzunu onun göğsüne yasladı ve dudağını yanağına değdirdi. "Eğer deniz sizi hayatta bırakırsa, Uş - can düşmanının seni öldürmemesi için ne yapabilirsin?"

Uzaktan anlaşılmaz bağırtılar ve küreklerin gümbürtülü sesleri geliyordu. Daduşu yüzünü kadının saçları arasına gömdü, midesinden acı acı sular yükseliyordu.

"Sadece limanlarda ve şehirlerde tehlike altındayım, *Şüphe*'nin üstünde değil. Hashmar, iki ya da üç saldırgan karşısında nasıl başarılı

olabileceğimi öğretiyor. Karanlık caddelerden uzak duracağım bundan böyle."

Sessizce evlere, palmiye ağaçlarına ve bir tersaneye yaklaştılar.

"Eğer seni Suqqalmach ödüllendirir ve ben de ondan bir şey talep edebilirsem -İnanna-güzeldir-kanalında bir tımar var."

"Bağ... evi?" Birden anladı ve Daduşu'nun kolları arasında kaskatı kesildi. "Uş!"

Daduşu başını öne salladı. "Bu konuyu İntu'dan döndüğüm zaman konuşuruz."

Parmakları Daduşu'nun ellerini sardı ve sonra başka bir dilde birkaç kelime fısıldadı. Limandaki ateşin alevi bir çatının kenarından görünmeye başlamıştı. Sakin liman suyunda gemiden yansıyan fener ışıkları oynaşıyordu. *Şüphe*'nin kıç tarafındaki ışığın önünde bir karaltı hareket etti.

"Uyanmışlar bile." Daduşu'nun adımları hızlanmaya başladı. Alalger elini gittikçe daha sıkı tutuyordu.

"Gimilmarduk geleceğini biliyor. Sensiz demir almazlar, Daduşu."

Talqam ve Hashmar halat ilmiklerini çözmüş, halatı yerine dolamış ve bir koç boynuzuna asmıştı. *Sevgili*'nin yelkenlerinin gölgesi altında Daduşu Alalger'in yüzünü avuçlarına aldı ve fısıldayarak: "İntu'nun her karış toprağı bana seni hatırlatacak. Kendini üzme" dedi.

Kadın başını sağa sola salladı, donuk bir gülümsemeden sonra dişlerini alt dudağına bastırdı. Daduşu kadının parmaklarını öptü ve omuz silkti. Kadın suskun bir şekilde ona uzun uzun baktı, eliyle mantosunu boynunda birleştirdi ve yavaş adımlarla, dimdik liman caddesine doğru yürüdü ve sonunda kapının karanlık kemeri altında kayboldu. Adımlarının güçsüz yankıması gemilerin gürültüleri arasında duyulmaz hale geldiğinde, Daduşu köprüye çıktı ve: "Yardım edeyim, arkadaşlar" dedi.

Gimilmarduk gözlerini kırpıştırarak esnedi ve geminin kıç güvertesini işaret etti. "İskele tarafındaki küreklere git. Ağrı? Keder? Mutluluk?"

"Hepsinden biraz, kaptan." Gemiyle rıhtım arasındaki köprü gürültüyle çekildi. Gemi yan yan rıhtımdan uzaklaşmaya başladı. Halat-

lar iskele babalarının etrafından sürüklenip geminin dış duvarına çarptı ve adamlar tarafından yukarı çekildi. "Doğru değil, kaptan. Hepsinden oldukça fazla."

Ay denizin içinde kaybolmuştu. Geminin ucundan çok uzaklarda deniz ve ufuk kül grisi bir renk alıyordu.

13. MAGAN: BAKIR VE ISSIZLIK

"Gençsin. Yara izleri çabucak geçer." Gimilmarduk terden korunmak için alnına taktığı kumaş şeridi çekiştirdi. "Gördüğün gibi insan Dilmun'da da en az Babil'de olduğu kadar kolay ölebilir."

"Ya da Magan'da, Meluchha'da veya İntu'da. Ne yapmalıyım, kaptan?"

İki adam yekelerin yanında duruyorlardı ve küreklerle güçlü akıntıyı eşitlemeye çalışıyorlardı. Kuzey batı rüzgârıyla şişen yelkenler, kırkbeş derecelik bir konuma getirilmiş olan seren direkleri gıcırdatıyordu. Günleri gösteren çubuk şafak söktüğünden beri Ajjaru ayının ondördünü gösteriyordu. Etrafta alabildiğince gökyüzü, su ve sancak tarafında ilerleyen *Sevgili* vardı. Ada iki gün ve bir gece geride kalmıştı; sert, sivri ve çıplak kayalarla çevrili upuzun bir karaltı, kristal gibi parlayan kayalar arkasında tepeler. Kıyıdaki sarp kayalıklara ise dalgalar çarpıyordu. Sessizce, köpürerek.

"Bir şeyler kanıtlanana dek kendine dikkat ekmelisin. Yakında ufukta Magan Dağları belirecek."

"Şimdiden mi? Simiş diyor ki..."

"Biz ıssız bir kayayı arıyoruz. İskele yönünde. Otlarla ve çalılıklarla kaplı bir kaya. Arkasında, hemen hemen kuzey yönünde, ufukta kara görünmeli."

"Ama bu Magan değil, öğle değil mi?"

Kaptan diğer geminin köpüren dümen suyuna baktı ve anlatmaya devam etti. "İskele tarafındaki karanın alt kısmında baştan başa bir

doğru uzanıyor. Issız adadan geçip can sıkıcı mercan adasına ilerliyor, sonra ortadaki kireç beyazı zirvesi olan çıplak kayalığa iniyor, arkasındaki sivri uçları olan kocaman dağ sırasının önü ise Magan. Oldukça kurak bir yer, inan bana."

Geminin burnu bir aşağı bir yukarı inip kalkarak doğu yönündeki görünmez gemi yolunu gösteriyordu. Sancak yönündeki çıplak kayanın önünde, hiç şüphe yoktu, sözü edilen mercan adası bulunuyordu. Birisi dörtyüzyirmi arşın yüksekliğindeki dört köşe zirveli, diğeri de üçyüz arşın yüksekliğindeki iki dağ, bunun o ada olduğunu teyit ediyordu.

"Sanmam ki Magan'da seni Alalger gibi cezbedip gemiden uzaklaştıracak biri bulunsun. Ve hiç kimse cesaret edip de elinde bir hançerle güverteye yaklaşamaz."

Geminin baş tarafından suya çöp döken Gimilmarduk geminin hızını hesapladı, sonra da akıntıya, dalgalara, rüzgâra ve bulutlara daldı. Gecenin yarılarına kadar yıldızların hareketlerini ölçtüğü olurdu.

"Issız kayalığı görmeden geçip gidersek ne olur?" Daduşu üç sargı bezini göğsüne sıkıca bastırdı. Gimilmarduk omuzlarını silkti.

"Duruma göre değişir: Kara görüp kuzeye doğru yol alabilirsek ne âlâ." Daduşu Gimilmarduk'un gözlerinde belli belirsiz bir güvensizlik okudu. "Yoksa akıntı bizi sonsuzluğa doğru iter, Magan'ı geçip gideriz."

"Kötü bir ihtimal, Gimil" dedi Daduşu. Sargıları birbirine tutturmakta kullanılan zift, derisini müthiş şekilde kaşındırıyordu. "Peki ıssız kayanın yanından gece geçip onu görmezsek ne olacak?"

"Onu görmemiz için bütün tanrılara yalvar. Ya da ona çarpan dalga seslerini duymamız için. Bu yolculuğun en can alıcı noktasıdır bu."

"Anlıyorum." Sharishu kıç güverteye tırmandı ve Daduşu'yu dümen yekesinin üstünden itti. "Mektubunu yaz, Uş" diye homurdandı. "Ya da serenlere tırman. Belki o kayayı görürsün."

"Shaduq." Geminin baş tarafında duran silindir şeklindeki kil testilerin içinde idrarla ıslanmış toprak vardı ve ortalığı pis pis kokutuyordu; boyları neredeyse bir insanın beline kadar uzanan Dilmun palmiyesi fidanları, geminin içinde son derece garip bir görünüm arz edi-

yordu. Daduşu hava kararana kadar listeleri karşılaştırdı, sonra da ziftle kaplanmış tahta bir tabletin üstünü kazıyarak Shindurrul'a mektup yazdı. Bu iş bitince bir süre Alalger'i düşündü ve sonra en yüksek direğe tırmandı. Ufuk çizgisinin üstünde oval biçimli bir kan çanağına benzeyen güneş, dalgaların üstünü kırmızıya boyuyordu. Daduşu bu sonsuz suyun içinde kum tanesi kadar küçük bir taş parçası arıyordu; neredeyse ümitsiz bir arayıştı bu. Direğin tepesine tırmandığında da uzakta ne bir dağ tepesi, ne de üstüne çökmüş bir bulut göremedi, bunun yerine sadece suyun üstüne sıçrayarak oynaşan irili ufaklı balıklar vardı. Bir bardak bitki çayı içtikten sonra tekrar gıcırdayarak sallanan yerine geri dönü. Gecenin dördüncü saatinde gümüşî-gri ay ışığının altında, ileride, iskele yönünde dalgaların beyaz köpüklerini fark etti. Attığı çığlık *Sevgili*'nin tüm mürettebatını ayaklandırdı.

"Gimil! Bir saat sonra o ıssız kaya çaprazımızda olacak. İskele yönünde. Bulduk onu."

Sinişmeani sancak tarafında duruyordu. İskele tarafındaki kürek sudan çekilip kıç güverteye yatırılmıştı. Kürekçiler rahatlamış yüz ifadeleriyle el sallıyordu. İki saat sonra -yıldızlardan iyice belirgin görülebildiği gibi- sancak yönünden daha kuvvetli bir akıntı gemiyi sürüklemeye başladı. Bütün adamlar geminin kenarına gelip sadece yüzyirmi arşın büyüklüğündeki o küçücük ıssız kayaya bakmaya başladılar. Bir gün sonra, ıssız ada ortaya çıktığı zaman, artık önde boylu boyunca uzanan kocaman ada gözle seçilebiliyordu ve arkasında da güneş ışınlarının aydınlattığı heybetli dağlardan oluşan siyah bir duvar.

Sheheru sonuncu palmiye fidanını köprüden taşırken küfür ediyordu. Daduşu eliyle liman ateşinin yandığı kulenin dibine yaslandı. Kule de limandaki her şey gibi kurumuş tuz lekeleriyle kaplıydı. Parmaklarının altındaki tuz gıcırdıyordu. Bulunduğu bu ıssız ada ve yanındaki can sıkıcı mercan adası, yirmibeş arşın suyun altındaki yüzseksen Seile Biru kumlu çamurla birlikte, batıda neredeyse unutulmuştu. Dikey çizgileri ve her iki tarafında geçitleri olan çıplak dev gibi bir dizi kayanın önünde, içinden dere yatağı geçen taşlı, kumlu bir düzlükte kurulmuştu Magan. Sefil görünümlü, karmakarışık yerleştirilmiş alçak binalar, kare şeklindeki kaba taşlarla kerpiç duvarların

üzerine oturtulmuştu. Kahverengi duvarların çok az rüzgâr alan gölgelerinde bakımsız palmiyeler, denizden gelen rüzgâr ve sıcağa karşı ölüm kalım savaşı veriyordu. Liman yolunda kalan birkaç hamal ağır ağır sırtlarındaki yükü taşımaktaydı. Başlarının üstünde palmiye dalları sallanıyordu. Daduşu, yol kaygan olduğu için, dengesini sağlamaya çalışarak tekrar gemiye doğru yürümeye başladı.

"Kum, taş ve toz, kaptan." Gimilmarduk gemilerin, limandaki en iyi ve en iç bölüme demir atmalarını sağlamıştı. "Sazlık Denizi bile buradan daha serin ve daha iyi."

"Sana burasını anlatırken az bile söylemişim, değil mi?" Kaptan üstünlük taslayan bir edayla gülümsedi. "Buradaki insanlar daha iyi yol yapmasını öğrenmeliler. Ambarların arkası biraz daha iyi."

Daduşu geminin kenar duvarından atladı ve Kimmu'ya yardım etmeye gitti. "İki güverte kapağı yeterli. İşimiz çabucak biter. Bakırın büyük bir kısmını dönüşte yükleyeceğiz. Arachsamnu'da ya da Kishlimu'da. İlk olarak şu kuş tüylerini yükleyelim."

"Shaduq."

Birkaç torba inci ve palmiye fidanı dışında yumuşak geyik ve ceylan derisi içine sarılmış kıyafetler, her renkten yün, elli büyük testi yağ, tahta gibi sert sığır derisi, eşek ve keçi postu, yılan derileriyle birlikte bazı araç-gereçler, bronz hakkak kalemleri ve safranın bir kısmını oluşturan külçeler indirildi gemiden. Sonra da güverteye güçlükle oldukça ağır dört tane hasır sandık çıkartıldı: Mavi, koyu kırmızı, sarı renkli, üzerine tanrı ve masal yaratıklarıyla süslenmiş, bir kısmı bakır kadar ağır ve pahalı fayanslar, Shupshum'lar tarafından sopalara geçirilerek ambarlara taşındı. Ambara vardıklarında Meluchha ve Moensh'tar'a gidecek olan düzinelerce, tek tarafı parlatılmış taş plakaların dibine nefes nefese çöküverdiler. Adanın ta iç bölgelerinden gelen bu plakalar, beyaz kireç, pembe ışıldak granit ve kapkara bazalt taşlarından oluşuyordu. Daduşu mührünü açarken, bakışları Tiriqan'ın sandığına takıldı. Bir evin girişinden kısık ve derin bir ses duyuldu.

"Sen Babil'li İngurakşak'ın yerine mi geldin?"

"Orgos Kashmar güneşten veya denizcilerden mi korkuyor aca-

ba?" Daduşu kerpiç tabletleri dikkatlice sepete yerleştirdi. "Yoksa altınlarını mı unuttu?"

Sandığı sırtına alıp yavaşça arkasını döndü. Taşıyıcılar ve ortalıkta dolaşan diğerleri, denize doğru işaret ediyorlardı. Bir kısmı derince suya gömülmüş olan kocaman bir gemi ağır kürek hareketleriyle liman ateşinin yandığı alana ait merdivenlerin doğrultusundan yavaş yavaş dönüyordu. Serenleri indirilmişti ve yelkenlerin ucuyla iskotaları suda peşinden sürükleniyordu. Biri bağırdı: "Marduk'un kudreti! Kaptan Abumakim! Meluchha'dan geliyor!" Daduşu o gece hangi masada oturacağını çok iyi biliyordu.

GURUŞ GİMİLMARDUK'UN MİÇOSU, TAMKARU SHİNDURRUL'UN KÂTİBİ DADUŞU'DAN, SHİNDURRUL VE TİRİQAN'A

22. Ajjaru günü Magan'da yazıldı. Kaptan Abumakim'in Dilmun'a doğru yelken açmış olan "Marduk'un Gücü" adlı gemisiyle gönderildi. Oradan Babil'e giden bir gemiye, ya da Eridu'da bir ulağa verilecek. Gideceği yer Babil, Hoş Kokular Caddesi, Tamkaru Shindurrul'un evi ve pazarda Tiriqan'ın dükkânı.

Damgar Shindurrul'un bilgisine: Gemiler, mürettebat ve mallar sağ salim buraya ulaştı; hiçbir sıkıntı yaşamadık ve geminin hiçbir yeri zarar görmedi. Bugüne kadar listelerde de hiç hata çıkmadı. Ziyan olan bir şey yok. Nadir kürkler Zara Shurri'yi büyüledi. Senin yararına uygun bir hesap yaptı, efendim. Dilmun'dan Moensh'tar'a çok sayıda inci götürüyoruz. Tiriqan'ın kalın kemeri bir alıcı buldu, yanındaki ince olanları da. Magan'da iki gece kalacağız ve artık sonsuz okyanusa kadar rüzgâr pek o kadar elverişli olmayacak. Kaptanın, dümencilerin ve kürekçilerin çok selamları var. Henüz sıla hasreti çekmiyorlar. Magan'ın birası bile Babil'inki kadar lezzetli değil. Tiriqan bu sözcükleri şimdiden okuyabiliyor mu? On ay içinde öğrenmiş olsun - bunu ümit eden Şüphe'nin Gözü'ndeki Daduşu.

"Aferin, Uş" dedi Sinişmeani, Daduşu mektubu okuduktan sonra. "O saldırıdan söz etmemen iyi olmuş. Babil'dekilerin korkudan tir tir titremelerini istemeyiz. Yarından sonra demir alalım mı, Gimil?"

"Evet. Önce dinlenelim. Kürek çekmek zorunda kalacağız. Umarım iyi bir akıntıya rast geliriz. Yarın içme suyu gelecek."

"Umarım 'Shirr Nehri' diye bir de isim takma cüretinde bulundukları o lağımdan değildir!"

"Hayır. İyi bir kuyudan."

Keskin bıçak, kurban edilen hayvanın gırtlağına sessizce girdi. Sıcak kan Sinbelaplim'in ayak parmaklarına kadar fışkırmıştı. Koyun titreyerek gözlerini kocaman açtı ve acı dolu bakışlarını Daduşu'ya dikti. Kazlar can korkusuyla kanatlarını çırpıyordu. Rahip elindeki bronz bıçakla koyunun karnını yardı. İç organları üstü kurumuş kanla dolu olan taşa düştü; garip bir renk ve şekil almış olan ciğer ve diğer parçalar. Kimse konuşmuyordu; rüzgâr dinmişti, duvardaki sarmaşığın kırmızı ve eflatun renkli çiçeklerinin üzerine ince bir toz yağıyordu. Paliddina elindeki kurban bıçağının ucuyla ciğer, mide ve bağırsakları birbirinden ayırıp, kanlı desenler oluşturdu. Gözlerini şaşılaştırıp büyülenmiş gibi bir süre bu desenlere baktı, sonra da derin ve kalın sesiyle sessizliği keskin bir ok gibi yırttı.

"İşaretlerin konumu oldukça elverişli, Şamaş ve Marduk size - akıl almaz hizmetkârları olan benim vasıtamla- sesleniyor: Rüzgâr ve sonsuz okyanus size karşı merhametli."

Kaptan başını öne salladı, yüz ifadesinden ne düşündüğünü anlamak mümkün değildi. Daduşu ürperdi ve uzakta, tozlu kare taşların üstüne oturdu. Shindurrul'un en iyi adamının sağlam sinirleri ve sarsılmaz rahatlığı onu ürkütmüştü. Gerçekten her şeyi biliyor muydu yoksa yalnızca öyle mi görünüyordu? Geminin tahtalarının kalınlığından nasıl eminse kendi çalışkanlığından da o kadar emin olan Gimil bir kapı kirişine yaslanmış ve aynı anda her şeyi de görebiliyor gibiydi. Fışkıran kanların arasında koyunun midesinden yeşilimsi bir bulamaç aktı. Kudurru-tanrı sütununun önündeki taş plakanın her yanını sinek bulutları sarmıştı.

"Birisi öldürmek istiyor. Birisi öldürülecek; birisi çok kazanacak,

birisi ise her şeyini kaybedecek. Yolculuk elverişli işaretler altında başlıyor, ticaret ve zenginlik çiçek açıyor ve bol bol meyve veriyor."

Sabah güneşinin altında etrafı kan, sindirilmemiş ot ve dışkı kokusu sarmıştı. Duvarların, evlerin ön tarafının, kuyuların ve palmiye gövdelerinin arasında toplanmış olan insanlar boş gözlerle Paliddinas'a bakıyorlardı. "Tanrılar iki geminin geri dönüşünü bekliyor."

İki eliyle kazların boğazına sarıldı ve kırılan boyunlardan tok bir kemik sesi duyuldu. Kazlar kanatlarını ve kuyruklarını açtılar, bir müddet can çekiştikten sonra titreyerek can verdiler. Ve rahip boyunlardan sızan kan pıhtısını, yerde biriken kan birikintisini, iç organların görüntüsünü ve içinde tüylerin yayıldığı açılarını işaret ettiği sırada, Daduşu bakışlarını, düşünceli ve karanlık gözlerle ayak parmaklarına bakan Sinbelaplim'e çevirdi.

Daduşu bu dümenciyi sanki ilk defa tam olarak baştan aşağı görebiliyordu. Sinbelaplim'in duruşunu ve yüz ifadesini Babil Limanı'nda gördüğü günlerdeki ile karşılaştırdığında, adam güneşte bronzlaştığı halde sanki biraz daha yaşlanmış gibi duruyordu. Saçı ve sakalı ağarmıştı, saçlarının içinde bir sürü beyaz perçemler oluşmuştu, omuzları adeta zayıflamış ve çökmüştü... Sinbelaplim yüzünü ovuşturdu ve bakışlarını rahibe çevirdi; gözlerine bir gölge düşmüştü, sanki içlerinde yangın vardı. Gözle görünmeyen bir hastalık onu yiyip bitiriyor, diye düşündü Daduşu. Dümenci acaba bir komplo hazırlığı içerisinde bulunan rahiplerin elçisi olduğunu birilerinin anlamasından mı korkuyordu - aynı öğretmenlerin anlattığı gibi yediyüz yıl önce böyle bir hainlik içerisindeyken suç üstü yakalanan Lagash'lı Ensi Lugalanda gibi? Kendisi, Daduşu tarafından ya da "oğlu" Awelshammash tarafından?

Sinişmeani ve Gimilmarduk'un tersine bağırmak, tepinmek ve etrafını kırıp geçirmek isteyen, kendine hakim olmak için kalan tüm gücüne ihtiyaç duyan bir adam gibi davranıyordu. Dümenci başını çevirdi; Daduşu hızla bakışlarını kurban ettikleri titreyen hayvanlara çevirdi.

"Çok sayıda günün ard arda sıralanmış saatleri gibi peş peşe dizilmiş olan işaretler ve yaşananlar en sonunda gerçeği gösteriyor..."

Aniden Daduşu'nun kafasında şimşek gibi bir dizi görüntü belir-

di: Metal gibi parlayan su ve kocaman dalgalar, duru dalgaların altında büzüşüp açılan ipe benzer, yuvarlak şekilli ve bir yumurta zarı kadar saydam şeyler. Kırmızı bir toz girdabının ortasında Tiriqan'ın ceylan gözleri. Ay ışığının vurduğu bir suyun içinde gümüş gibi parlayan balık sürüleri yüzüyordu. Issız, çıplak adalar ve emin olmadığı parmakları arasında ipek gibi saç tutamları; Alalger'in saçı, gözlerindeki dişi bir antilobunkine benzer bakışlarda acı bir hüzün vardı. Dalgaların hemen altında kayalar; çentikli taş keskiler. Daduşu Alalger'i düşündü; her düşüncesi kızgın bir iğne gibi saplanıyordu, her batan iğne ise bir gülümseme gibiydi.

Daha önce hiç görmediği, değişik tüylü yedi kuş çatlamış duvarların ve taşların üstünden doğuya uçuyordu. Daduşu derin bir nefes aldı ve söylenen son sözü anladı:

"... başka tanrılara ait olan gökyüzünün altında da başınıza pek bir şey gelmeyecek. Yolun sonunda herkes bugünkü ve yarınki mutluluğu için gereken bedeli ödeyecektir."

Gimilmarduk'un yüz ifadesi belirsizliğini hâlâ koruyordu. Tacirler, denizciler ve yerliler sessizce duvarlara doğru çekildiler, tozlu çatıların altında kayboldular. Kapalı gözlerinin önünde karmakarışık görüntülerle boğuşan Daduşu -balçığın içindeki çakıl taşları ayaklarının altını acıtıyordu, tozdan gözleri yaşarmıştı, Talqam'ın parmakları kapanmış yara izlerine dokunuyordu ve içine bitki karıştırılmış yağla dolu testilerden keskin reçine kokuları yükseliyordu-, derin bir nefes aldı ve yarı uyku durumundan sıyrıldı. Rahip gözlerini kırpıştırdı ve Daduşu'ya neşeli bir bakış fırlattı. Delikanlının tanrıların kanlı işaretlerine olan inancı bir kez daha sarsılmıştı:

"Ey Paliddina! Tanrılar Moensh'tar'da da ne olacağını söylüyor mu?" Sinbelaplim'in gözlerine bir gölge indi. "Kötü şeyler mi, olağan şeyler mi yoksa iyi şeyler mi?"

Rahip ona sert bir tavırla cevap verdi: "Bunu Meluchha'daki kutsal adamlara sor, kürekçi. Tabii eğer orada böyle birilerini bulabilirsen, ki ben buna hiç ihtimal vermiyorum. İnzaq seni korusun."

Daduşu adamın önünde yerlere kadar eğildi. Bu arada Hashmar ve Gimilmarduk'un dudaklarında ne anlama geldiği pek belli olmayan

bir gülümseme belirdiğini gördü. Boynundaki ipi kafasından geçirerek çıkardı ve tahta tabletleri Kaptan Abumakim'e verdi. Onları mumla kaplı yünlü bir zarfın içine koymuştu. Duvarların üstünden martılar kanat çırparak geçiyor ve insanların sunaktan çekilmelerini bekliyorlardı.

"Söz veriyorsun değil mi, kaptan? Her iki kaptanın mektubunun da Damgar Shindurrul'a ulaşmasını sağlayacaksın?"

İhtiyar deniz kurdunun alnında, sol gözüne doğru inen ve güçlü çenesine kadar devam eden derin bir yara izi vardı. Daduşu'ya gülümseyerek başını eğdi. "Elimden geleni yaparım. Hepinize iyi yolculuklar dilerim."

"Teşekkür ederim. Biz de sana ve adamlarına iyi bir yolculuk diliyoruz."

Gimilmarduk birden sanki nehir ağzında, labirent gibi ayrılan kolların arkasında İntu'nun sularını görmüş gibi keyifle yüz ifadesini değiştirdi. Gümüş kolyeleri şıngırdayan Chamazil hamamdan çıkmış sağa sola gülücükler dağıtarak ve kalçalarını kıvırtarak kalabalığın içinden geçiyordu. Şehvetli Magan gecelerinin beş yıldızının anası olan bu kadın, her adama aynı nezaketle gülümsüyordu. Hashmar ellerini kalçalarının arasına koymuş gülüyordu.

"Kolyelerin anası" dedi. "Varlığın buradaki bağırsakları şereflendiriyor. Kız kardeşlerine selamlar."

Önce parmakları, sonra elleri anlamı oldukça belirgin olan şeyler ima ediyordu. Kadın memnun bir şekilde gülümsedi. "Senin, kardeşlerinin ve bakırınızın sayesinde, dümenci."

Üzerine konan aç sinekler yüzünden kıpırdıyormuş izlenimi veren tüm o iç organların pis kokusunun arasında yürüyen kadın, ardında hoş kokular bırakıyordu. Sheheru'ya gülümseyip ağır bir perdenin altından geçmek için eğildiğinde, omuzlarından ve göğsünden sırtına doğru inen kahverengi saç örgülerinin arasındaki gümüş kolyeler yüksek sesle şangırdadı. Kadın birçok odası olan bir eve girdi.

Daduşu Hashmar'ın omzuna dokundu. "*Şüphe*'ye gidip uyumak istiyorum. Olur, değil mi?"

Her iki geminin hekimi olan adam, Daduşu'nun göğsündeki boydan boya çapraz inen beyaz yara izini parmağıyla yokladı. Başını öne salladı. "Bu saatte Magan'da yapacak daha iyi bir şey yoktur."

Martılar çığlık atarak iç organların ve kan pıhtılarının üstüne üşüştüler.

Shindurrul yerdeki ısının sandaletinden geçip ayaklarını yaktığını hissetti. Batıdaki çölden esen kuru rüzgâr, tapınağın çevresindeki duvarların üstünden esiyordu. Hurma ağacının dalları gıcırdayıp hışırdıyordu. Dört köşeli Adurru-tuğlalarının üstüne hareketli gölgeler düştü; ziyaretçiler birer birer ve küçük gruplar halinde ana merdivenin başına doğru ilerlediler, aynı zamanda Şamaş ve Marduk tapınağı olan Etemenanki'nin en alt alanına inen basamağında durdular. Sonu giriş kapısının loş karanlığında kaybolan ve orada yandaki dar merdivenle birleşen kocaman bir kahverengi tuğla yığınıydı burası. Terasın korkuluğunun arkasından gökyüzüne ince bulutlar halinde buhur yükseliyordu ve binanın dibinden nemli toprak kokusu geliyordu. Shindurrul birisinin onu ismiyle çağırdığını duydu, durdu ve etrafına bakındı.

Awelninurta ona doğru yaklaştı ve kolunu uzattı.

"Seni tanrılara getiren nedir, sayın tacir?" En üst alandaki, güneşte parlayan mavi sırlanmış çinileri olan eve işaret etti Suqqalmach. "Gemilerine bir şey olmasından endişe mi duyuyorsun? Yoksa Dilmun-malları için gereğinden fazla altın mı yatırdın?"

Karşılıklı birbirlerinin bileklerini sıktılar. İki Şamaş rahibi ana kapıya doğru yaklaşırken Awelninurta Shindurrul'u kenara çekti. Batı duvarının gölgesinde, iki yaşındaki palmiyelerin altında, Edubba öğrencileri oturmuş kerpiç tabletlerden kelimeler ezberliyorlardı.

"Sen beni daha iyi tanırsın, Awel." Shindurrul ilgiyle ona baktı. "Beni asla gereğinden fazla dindar olmakla suçlamadın. Buradayım, çünkü huzura ihtiyacım var ve bazı şeyleri düşünmek zorundayım. Gerçeği söylemek gerekirse, hem gemileri hem de genç Daduşu'yu."

"Önce onun ismi çıkıyor ağzından" dedi Awelninurta. "Bu da bana nihayet ondan ne beklediğimiz hakkında sana soru sorma fırsatını

veriyor. Onu düşünmen, onun için endişelenmen anlamına geliyor. Utuchengal -tabii ki benim dışımda- kralımızın en sadık ve güvenilir adamlarından biriydi, bu nedenle mührü onun oğluna verdim. Senin onu evlatlık olarak kabul etmenin de bunda büyük etkisi oldu tabii. Nasıl, delikanlı rahmetli dostumuz kadar güvenilir mi bari?"

"Ona güvendiğimi anladı" dedi Shindurrul, "senin güvenini boşa çıkarıp hayal kırıklığına uğratmamak için elinden geleni yapacaktır. Hammurabi'nin mührünü taşıma şerefine layık olacağına eminim. Onun bu görev için çok genç olduğunu düşündüğün için mi benimle aynı fikirde olma konusunda çekimsersin?"

Awelninurta başını öne salladı. Batı duvarının gölgesi merdivenin dibine doğru çekiliyordu. Seksen adam boyundan daha yüksek olan bu kocaman yapı, akşam güneşi altında kızıl bir renk almış ve yaldızlıymış gibi parlamaya başlamıştı. Shindurrul Awelninurta'nın konuşmaya devam etmesini bekledi.

"Bunun için çok mu genç?" diye sordu yan yana dizilmiş palmiyelerin yanına vardıklarında. "Nasıl oluyor da biz Karabaşlar'dan çok farklı görünüyor? Kahverengi saç, açık kahverengi gözler ve bizlerden daha ince bir vücut?"

"Annesi çok güzel bir kadındı. Utuchengal onu göçebelerin çadırından almıştı. Dedesi ya da babası açık tenli bir Gutium'luydu sanırım. İnce boynunu ve küçük, güçlü ellerini annesinden almış... Her nasılsa artık... Zaten burada: onun görünüşü hakkında değil, Hammurabi ve senin için gözlerini ve kulaklarını iyice açık tutması, ağzını ise sıkıca kapalı tutması hakkında konuşuyoruz."

"Evet, öyle." Awelninurta yanlarından geçen üç rahibenin ardından bakarak parmaklarını sakalına gömdü. "Onunla konuştuğumda pek ilgili değildi, içi anlattıklarıma karşı soğuktu, diğer yandan da bir saray öğrencisinin coşkusuyla doluydu."

"O herkesten daha uzun düşünüyor ve ancak ondan sonra konuşuyor." Shindurrul gümüş parmaklıklarını hohladı ve gömleğinin koluyla parlattı. "Babasının kaç kere Hammurabi'nin en iyi savaşçılarını şehir duvarlarına ve düşmanlara karşı yönettiğini bilip bilmediğine hiç emin değilim. Utuch bu konudan fazla söz etmezdi."

Awelninurta iç geçirdi. Zigguratın eğik duvarına baktı ve farklı renkte tuğlalarla örülmüş süsleme şeridini takip etti. Su oluklarından düşen damlaları sayar gibi bir hali vardı.

"Pek fazla anlamı olmayan bir yığın kelimeyle oynamamıza hiç gerek yok, dostum Shindurrul. Birisi hakkında şüphe duyduğumuz her an bize şunu söylüyor: hükümdarımızı tahttan indirmek isteyenler var. Eğer bir sürü şehir kralı Hammurabi'ye, Babil'e ve Sumer ülkesine karşı birleşirse, o zaman bu güzel hayatımız çabucak sona erer. Aynı şekilde bizimle beraber bir sürü iyi adamın hayatı da." Etemenanki'nin duvarlarındaki ve merdivenindeki gölge o an yükseldi. Korkuluğun arkasında birkaç tane meşale sanki havada süzülüyordu; alevinden daha çok dumanı görünüyordu. "Eğer Daduşu öğrendiklerini yanlış bir adama ya da gençliğinin verdiği tutkuyla yanlış bir kadına anlatırsa, ölür. O zaman bizim üzülüp üzülmememiz bir şeyi değiştirmez."

"Bunu biliyor, Awel. Bunu ona binlerce kez söyledim. Ve çarşafların üstünde kendini şehvete kaptırıp çok konuşacağını da sanmıyorum. Hizmetçi kızla konuşacak fazla bir şeyi yoktu. Tiriqan ise zeki bir kadındır; onunla birlikteyken tam yerinde susmasını öğrendi."

"Şamaş ve Marduk'un gittikçe büyüyen gücü adına!" Awelninurta yumruğuyla sol elinin içine vurdu. Bir anlık gülüşünde burukluk vardı. "Mührü gerçekten doğru adama mı verdik acaba? Moensh'tar'a yelken açan tüyü bitmemiş bu oğlan mı doğru adam?"

"Benim seve seve oğlum ya da damadım olarak görmek isteyeceğim, söz dinleyen ve dürüst bir oğlan; onu uzun süre tanıyan herkes onun hakkında iyi şeyler söylüyor. Ondan şüphe etmen benden şüphelenmen anlamına gelir, Awel, çünkü ben ona kefilim. İyi ve kötü tüm davranışlarının hesabını ben vereceğim."

Awelninurta'nın bakışlarında kabullenmenin yanı sıra, çaresiz bir sıkıntı vardı. Elini kaldırdı ve tapınak öğrencisinin elindeki meşaleye işaret etti. Oğlan veziri tanıdı, önünde eğildi ve ne yapacağını bilmez bir tavırla sordu:

"Meşaleyi kendin mi taşıyacaksın, efendim?"

"Hayır. Olduğun yerde kal. Ve saygıdeğer tacir için ikinci bir meşaleli öğrenci bul."

Shindurrul'u lekeli ışık kümesinin kenarına kadar itti ve onu sıkıştırarak konuşmasına devam etti:

"Ona verilen önemin düşmanlarımız tarafından öğrenilme ihtimalini aklıma getirmemeye çalışacağım. Böylece yüce Hammurabi ilk kez, belki henüz onsekiz yaşında olan birinin dönmesini bekleyecek! Marduk onun yanında olsun, Şu ve Şamaş onu korusun... Umarım boğulmadan dönmeyi başarabilir."

Awelninurta titreyen alevlerin ışığında Shindurrul'un güldüğünü son anda fark etti, fakat ne anlama geldiği pek anlaşılır gibi değildi. Shindurrul konuşmaya devam etti:

"Artık buraya gelip, Marduk'un huzurunda sakin sakin neleri düşünmek istediğimi biliyorsun. Rahatsız edilmeden tabii ki. Uykun benimkinden daha iyi olsun, hükümdarımızın sağ kolu."

Awelninurta meşaleleri taşıyanlara eliyle işaret verdi. Bu arada kan kırmızı güneş dünyanın kenarından kaybolup gitmişti. Öğrenciler adamlardan yedi adım önde gidiyordu. "Gökyüzünün ve Toprağın Yaratıldığı Ev" denilen binanın çevresinde dolaşıp, yavaş yavaş kapıya doğru ilerlediler.

"Uykum, sevgili dostum, Buadadr'm şehvetine bağlı... Hâlâ birbirimize karşı sabrımız tükenmiş değil." Kapıdan geçtiler ve dini törenlerin yapıldığı sokaktaki palmiyelerin arasından yürüdüler. Awelninurta, Shindurrul'un bileğini sıktı. "İyi bir sohbetti ve beni sakinleştirdin, Shin. Evindeki herkese tarafımdan selam söyle."

"Sarayda huzur dilerim." Shindurrul güldü. "Ve yatakta iyi çekişmeler."

Birbirlerini başları ile selamladılar. Shindurrul sola doğru gitti, Awelninurta ise saray kapısına doğru. Tacir Awelninurta'nın çevresindeki saray muhafızlarını ancak o anda fark etmişti; vezirin önünde, arkasında ve yanında yalın kılıç hazır bekleyen adamlar vardı.

14. UÇSUZ BUCAKSIZ OKYANUSTA

Gimilmarduk, Daduşu'yu ve kürekçileri gün doğumundan bir saat önce kaldırdı. Dalgakıranın taşları arasında küçücük dalgalar oynaşıyordu. Rüzgâr, beklendiği gibi, dağlardan aşağı, karadan denize doğru esiyordu.

Üstüne çiğ yağmış yelkenler ağır ağır açıldı... Dört bir yandan yağan emirlerin eşliğinde onaltı kürek aynı anda gıcırdamaya başladı. Washur belli bir ezgiyle ritmi veriyordu. Koyu gri dalgaların içinden çıplak kayanın yükselmesinden birkaç dakika sonra gemiler güneydeki belli belirsiz bir akıntının içine doğru yol aldılar. Daduşu yün ve deriden yapılmış mintanının içinde üşüyordu. Kimmu kazanı doldururken ve Sharishu son küreği de yerine bağlarken, Daduşu gözlerini kırpıştırdı. Yıldızlar kaybolup hava mavi bir renk almaya başladığında, iskele tarafındaki denize dağların gölgesi düşmüştü. Sonra gökyüzünün rengi griye döndü ve dağların tepeleri keskin hatlarla suya yansıdı. Gimilmarduk mürettebatın yanına gittiğinde, Daduşu iskeledeki dümen yekesine geçti.

"Eğer talihimiz yeterince yaver giderse, Meluchha'ya en fazla sekiz gün ve sekiz gece kaldı demektir." Sinşmeani sol elini koltuk altına yerleştirdi. "Düzensiz esen rüzgârlar, bol bol kürek çekmek, yandan ve karşımızdan gelen ve sürekli yönü değişen akıntı. Yolumuzu kaybetmemeye çalışacağız. İntu'ya kadar iskele tarafından hep karayı görebileceğiz."

Daduşu Shindurrul'un Shafadu-haritasından gemilerin nereden geçeceğini biliyordu: kesin bir belirleme için ya da yolun uzunluğunu hesaplamak için bu harita yetersiz kalıyordu.

"Akıntının gemiyi nasıl çektiğini hissediyor musun?" dedi dümenci. Kil bardaklar ellerini ısıtıyordu. Uzaklarda, dağların üzerinde, sanki bir ateş yanıyor gibiydi. Direğin üstünde küçücük bulutlar aydınlanmaya başlamıştı.

Daduşu, Magan'a kadar uzun süre sağ taraflarında bulunan, şimdi sancak tarafında da beliren dağları görmeye çalışıyordu. Suyun üstündeki her rengi değiştiren sis yüzünden hiçbir şey göremedi.

"Bizi güneye sürüklüyor" dedi ve dümeni çevirdi. "Güneş o tarafa saklanıyor, değil mi?"

"Ondan iki el genişliği daha güneyde. Dağların yerini iyice belirle. Kendine şöyle de: Bu dağın tepesi Hammurabi'nin burnu, oradaki ise bir kadının göğsü, diğeri ise bir dişi kırılmış bir testere. Akıntı genellikle aksi yöndedir."

"Ve ne zaman -Daduşu kocaman dalgaları düşündükçe keyfinin kaçtığını belli etmemeye çalışıyordu- sonsuz okyanusa ulaşacağız?"

"Bugün değil."

Rüzgâr batıdan eserek onları serinletti. Kürekçiler yelkenleri çekiştirerek daha elverişli bir açı verdiler ve bu sebeple dümenlerdeki baskı arttı. Güneş dağlara doğru yükseldi; kısa bir süre sonra ısısı hissedilmeye başladı. Daduşu gemide iki düzineye yakın gün doğuşu yaşamıştı ve her defasında aynı şey olmasına rağmen kendi kendine her birinin diğerinden daha farklı olduğunu söylüyordu. İleri doğru baktı ve dalgaları görmeye çalıştı. Ama sisli ufuk çizgisinden başka bir şey göremedi.

İskele tarafından görünen sarımsı kahverengi, kırmızımsı, siyah dağlar çok yavaş geçiyordu. Gemiler, tıpkı yavaş koşan bir koşucu gibi hareket ediyordu. Suda bir alçalıp bir kalkan karınları, artık yalnızca yavaşça sallanıyordu. Yelkenin gölgesi öğleden sonra yer değiştirdiği için Daduşu uyandı. Güneş doğrudan gözlerine giriyordu. O sırada Gimilmarduk ondan tarafa küçük bir kumaş yumağını fırlattı. Daduşu ayağa kalktı, gözlerini kırpıştırdı, sonra tekrar kapattı. Gözlerinin önünde rengârenk benekler uçuşuyordu. Biraz bekledi ve sonra denize doğru baktı.

"Bandı kafana sar, serçe" diye bağırdı kaptan. "Bizim yaptığımız gibi."

Güneş tüm kızgınlığıyla gemiye vuruyor, geminin içini kasıp kavuruyordu. Daduşu Gimilmarduk'un alnına geniş bir bant sarmış olduğunu gördü. Banttan aşağı burnuna kadar sarkan ince bir de tül vardı. Daduşu önündeki kumaş yumağını çözdü, alnına sardı ve iyice tutturdu. Beyaz tül gözlerinin önüne düştüğünde, yine her tarafı çok iyi görebiliyordu, sadece sudan ve dalgalardan yansıyan göz kamaştırıcı ışık daha çekilir bir hale gelmişti. Alnındaki yün ve ketenden yapılmış kumaş ise terini emiyordu.

"Şimdi nasıl? Daha iyi, değil mi?" Hashmar dışında herkes güneşten korunmak için bu garip bandı takmıştı. Daduşu evet anlamında başını salladı ve iskele tarafındaki sarp dağların giderek farklı göründüğünü fark etti. Gemiler hâlâ karayla olan mesafelerini hiç değiştirmeden koruyorlardı.

"Çok çok daha iyi, kaptan." Daduşu'nun vücudu terden sırılsıklam olmuştu ve gırtlağı kurumuştu. Kafasını toparlamaya çalışarak dalgın dalgın kıç tarafa yürüdü ve başını salladı. "Sıcağın altında çok uzun süre uyumuşum. Bana göre iş var mı?"

Washur mırıldanmasını keserek kulağındaki Dilmun incisini ovdu ve açık deliği işaret etti. "Sonra Kimmu'ya yemek hazırlarken yardım edersin. İstersen suya gir."

"Burada mı?" Daduşu reddederek ellerini kollarını sallamaya başladı. "Kendimi öldürmemi mi istiyorsun?"

"Su sudur, Uş. Burada ya da başka bir yerde farklı değildir."

Kafasını sallayarak gemiden aşağı baktı. Sanki hâlâ aşağı denizde yol alıyor gibiydiler. *Sevgili*'ye doğru baktı ve yelkenleriyle önünde yarılan dalgaları inceledi. Diğer geminin burnu havaya daha çok kalkıyor ve daha derine gömülüyor gibiydi. Sanki önden gelen dalga geminin tahtalarına daha kuvvetli ve daha gürültülü çarpıyordu. Omuzlarını silkerek geminin baş tarafına gitti. Yelkenlerin gölgesinin altında durup deri kovayla denizden üç kere su çekti ve serin suları başından aşağı boşalttı. Kendisini ikinci defa uykudan uyanmış gibi hissediyordu.

Geminin üzerinde deniz kırlangıçları uçuşuyordu; güvertedeki her ayrıntıyı izleyerek yemek artıklarını bekliyor gibiydiler.

Günler sonra, gece yarısını üç saat geçe, kaptan Gimilmarduk Daduşu'nun bacağına vurup üstüne eğildi.

"Yara izleri neredeyse kaybolmak üzere, Uş. Ağın desenini ve düğümleri tanıdın mı? Shindurrul'un ricasını ciddiye aldığım için, gözüm senin üstünde. Bu arada kimin sana kin güttüğünü çıkarabildin mi?"

Şüphe'nin Gözü ay tanrısının yıldızına doğru yelken açmış gidiyordu. Dümen suyunun bıraktığı köpükler sarı-yeşil renkte parlıyordu. Ay ışığından oluşan kesik bir yol gemilerin yolunu bulmasına yardımcı oluyordu. Daduşu buna benzer bir soruyu kendilerine "Yedi Yıldız" diyen bir kürekçiden veya dümenciden bekliyordu, ama Gimilmarduk'dan değil. Duyguları birden birbirine karıştı; Gimilmarduk da güvenini kötüye kullanmazdı. Derin bir nefes aldı; o Shindurrul'un sağ koluydu, bu nedenle sarhoşken bile asla tacirin güvenini kötüye kullanamazdı.

"Eğer anlamadığım bir şey hakkında konuşursam, sayın babam, bana söyle." Bir sandığın üstüne oturdu. Saz örgüler ve bunları birbirine bağlayan ipler gıcırdadı. "Eduba'dan biri olan ve 'benden daha iyi hesap yapan' Awelshammash, Sibit Nigalli adındaki büyük göğüslü, güzel bir kadının oğludur. Belki İturashdum'un oğlu da olabilir; ne olursa olsun büyük bir aptal olduğu kesin. Bunu Edubba'daki herkes söylerdi. O ikisini pazarda görmüştüm. Eğer gerçekten İturashdum'un oğluysa, o zaman aziz babasına karşı pek de saygılı davrandığı söylenemez."

"Sana gerçekleştirilmesi güç olan görevi veren kişi" diye mırıldandı kaptan.

"Yine de deneyeceğim."

Yelken yırtılacak kadar çok şişmişti. *Şüphe'nin Gözü* sakin denizde oynaşan küçük dalgaların arasında geçen ay gittiğinden daha hızlı gidiyordu. Direğin etrafında kürekçiler uyuyordu ve horluyordu, içlerinden en çok horlayan ise Hashmar'dı. Daduşu ve Gimilmarduk yekeleri zahmetsizce tutabiliyorlardı; rüzgâr insanı ferahlatıyordu, sıcak ya da nemli değildi.

"Babil'de İturashdum'un kutsal bilgisinden arada sırada şüpheye düşüldüğü geldi kulağıma." Kaptan dalgalara baktı.

"Ben değil. Ben kim oluyorum ki?" Daduşu, sancak tarafında peşlerinden aynı hızla gelen *Sevgili*'ye doğru baktı. "Aslında bu konuyu daha önce konuşmalıydık... galiba şimdi tam sırası. Şimdi: Sibit Nigalli herkesin bildiği gibi Sinbelaplim'in sevgilisi. Bu durumda Awelshammash onun yarı oğlu ya da üvey oğlu oluyor. Shindurrul bana şu an bulunduğum yere gelebilmek için başka adamların ihanet edeceğini, adam öldürüp cinayet işleyeceğini söyledi. Üç kere beni öldürmeyi denediler. Karşıdaki dümencinin beni sevmediğini ne zamandır biliyorum. Neden? Ona aynı Jarimadad'a, Sinişmeani'ye ya da sana davrandığım gibi davranıyorum, sayın babam. Ben asla Mari'nin ya da Hammurabi'ye ait başka bir şehrin Rabianumu olmak istemedim. İntu'ya yaptığım bu yolculuğa gelince... bunu Shindurrul istedi. Ve Hammurabi bana mührünü verdi."

Yelkenin belli belirsiz gölgesi Gimilmarduk'un yüzünü ikiye ayırdı. Bir yanı koyu diğer yanı daha açık görünüyordu. Kaptanın kısa kahkahası kırılan bir testi gibi yankılandı.

"Shindurrul'un terazisi. Onu ben de biliyorum. Senin kefen, Uş, artık daha fazla aşağı inemez. Bazı adamlar zekidir, diğerleri hırslı, genel olarak birçoğu ise gayet basit bir şekilde aptaldır. Sen ise eğer doğru anladıysam, hırslı ve zekisin."

"Başka bir seçeneğim var mı, kaptan? Ailem öldü ve Shindurrul..."

Gimilmarduk eliyle susmasını işaret etti. Gözlerini kısarak bir süre dolunayı izledi kısık ve keskin bir ses tonuyla konuşmaya devam etti. "Kısa ve kötü: yani Sinbelaplim'in yaşını düşünmesi. Mari veya herhangi başka bir yerdeki bir vezirin ya da Shindurrul'un yanında saygı duyulan ve zengin olabilecek bir adamın babası olarak dertsiz bir şekilde yaşlanırdı. Shindurrul seni seçti: Sibit Nigalli'nin, Sinbelaplim'in ve Awelshammash'ın planları suya düştü. Senin yüzünden, Daduşu. Eğer ölürsen belki bizimle yola çıkacak kişi Awelshammash olacak, ya da vezir..."

"... saygıdeğer Awelninurta..." Daduşu konuşmaması gerektiğini hatırladı ve omuzlarını silkti.

"Doğru. Bir şehrin Rabianum'u ve Hammurabi'nin güven duyduğu kişi olarak, o daha iyi hesap yapanı önerirdi."

Uzun süre birbirlerinin gözünün içine baktılar. Daduşu sırtından aşağı soğuk terlerin boşanmaya başladığını fark etti. "Ben Awelshammash'a hiçbir şey yapmadım" dedi fısıldayarak. "O rahibi pek tanımam. Sibit Nigalli de beni niye ilgilendirsin ki? Ve de dümencinin nefreti? Biliyor musun; bu başkalarının oynadığı bir oyun tahtasının üstündeki bir piyondan başka nedir ki?"

Gimilmarduk ayağa kalktı, gıcırdayan hasırlara yaslandı, yaşının verdiği üstünlük ve tecrübeyi yansıtan soğuk bir ses tonuyla cevap verdi:

"Artık karşındakilerin kim olduğunu biliyorsun. Onlara hiçbir şeyi kanıtlayamazsın. Henüz değil. Kendini tehlikelerden uzak tut. Doğru olanı yap. Dostlarına güven ve güvenmediğin insanlardan uzak dur. Bazı insanlar onlardan farklı olduğun için senden nefret ediyor. İyi yürekli olduğun gözlerinden okunduğu için... Alalger'in senle konuşurken gözlerinin kaymaya başlamasını başka türlü nasıl açıklayabilirsin, Uş?"

"Bilmiyorum."

"O zaman bu güzel gemide bunu bilmeyen tek kişisin." Ay sancak tarafına doğru ilerlemiş ve yükselmişti. Geminin kıç tarafına bembeyaz bir ışık düşmüştü. Daduşu suskun bir şekilde Gimilmarduk'un yüzüne baktı Gelecek günlerden ve aylardan belli belirsiz korkmaya başlamıştı. Gimilmarduk onu koruduğu halde, kanalda uğradıkları kanlı saldırının sabahında hissettiklerinin aynısını hissediyordu: arkadaşları olmasına rağmen perişan aklıyla baş başaydı.

"Şimdi her şeye başka bir gözle bakmaya başladım. Benimle konuştuğun için sağ ol, kaptan."

Gimilmarduk içinden gülerek güverte kapaklarını gösterdi.

"Şarapla dolu bir kadeh, benim öğütlerim kadar değerlidir, Sibaru. Hadi bize içecek bir şeyler getir."

Daduşu tereddüt ederek ayağa kalktı. "Uçarak gidiyorum, kaptan."

Sol elindeki gaz lambasının ışığında *Şüphe*'nin karnına inip içecek bir şeyler ararken, gitmeyi planladıkları yer geldi aklına. Orada,

dedi kendi kendine, Sinbelaplim geçici olarak nefretini unutacaktır. Büyük bir yudum şarap içti ve elindeki testiyle tekrar koşarak geminin kıç güvertesine çıktı. Gimilmarduk başını öne eğdi ve suskun kaldı. Yüz ifadesi bundan sonrasını Daduşu'nun düşünmesini istediğini söylüyordu; en azından güneş doğana kadar.

Güneş, geminin kıç bölümünden görünen ateş kırmızısı bulutların ardından batmak üzereydi. Kocaman ve yassı bir tabağa benziyordu. Daduşu, güneş doğduğundan beri, karayla olan mesafelerini hâlâ korumalarına rağmen, doğu yönüne gittiklerini biliyordu. Çünkü güneş geminin burun tarafından üç el genişliği daha sağdan doğmuştu. Sinişmeani memnun, fakat şaşırmış bir ifadeyle, rüzgârın hâlâ gemilerin dostu olduğunu söylemişti. Neredeyse beş gün ve gecedir batıdan esiyordu, beraberinde fırtına ve yağmur da getirmemişti. Akıntılar görünmez bir güçle gemileri iki kere rotalarından çıkarmaya çalışmıştı, fakat gelgitler *Şüphe*'yi ve *Sevgili*'yi yine çabucak doğuya giden yola çekmişti. Dizi dizi kayalardan oluşan kıyı terk edilmiş görünüyordu; kırılmış, yangından ve aşırı yağmurlardan çökmüş bir duvarın görüntüsünü andıran sahilin üst kısımlarında yuvarlak hatlı dağlar boy gösteriyordu. Ulaşılamayacak kadar uzakta, ta karanın iç kısımlarındaydılar. Uzaklığı tahmin etmek imkânsız gibiydi. Dalgaların yıkadığı, kızıl kaya duvarların arasında, birbiri arasında uzak mesafeler olan palmiye ağaçları, darmadağın olmuş dallarını savuruyorlardı. Su ve ıssızlığın arasında kocaman kumsal uzanıyordu; sonra gemiler, neredeyse çürüyüp gitmiş olan bir orman boyunca yol aldılar. Birbirine düğümlenmiş köklerini bataklığa salmış olan garip bitkilerin tepesinde kuş sürüleri uçuşuyordu. Bir an için denizin rengi değişti ve etrafı küflü bir koku sardı. Bir keresinde sığ bir koyun yanındaki alçak bir kum tepesinin yanından geçtiler. Burası cılız ağaçların ve sazların yetiştiği ender yerlerden biriydi. Bu zavallı bitki topluluğunun içinde, çığlıklarla gemilere doğru uçan yüzlerce büyük kuş barınıyordu. Boş su testileri güverteye taşınıp direğe bağlandı ve içleri deniz suyuyla yıkandı; güneş kerpiçleri kurutuyordu. Son su testisinin içinde yalnızca bir gurdan biraz daha fazla tatlı su kalmasına rağmen, adamlar oldukça sakindi. Dalgalar, pembe

görünümlü sarp kayalara çarparak köpürüyordu, adamlar geceleri çok uzaktan gelen gök gürültüsünü duyuyor ve ay ışığı altında parlayan köpükleri görebiliyordu.

Dağların tepesinde bazen bulutlar oluşuyor ve daha kıyıya varmadan dağılıyorlardı. Deniz sürekli renk değiştirmeye başladığında, Gimilmarduk ve Jarimadad dümeni karaya doğru çevirdi. Gemiler sığ suda ilerlemeye başladı, ta ki kıyıda belirgin bir girinti görününceye kadar. Güneş doğduktan bir saat sonra, tuzlu su gölüne açılan ve önü bir kayayla kapanmış olan bir geçidin yanından geçtiler. Şimdi, bu sığ suda, dalgalar köpürerek çıkıntılı taşlara, çakıllara ve koyu kumlara ya da kayalara çarpıyordu. Kumsalın ve alçak kumulların ardında, canlı yeşil bir alanda palmiye dalları görünüyordu. Bundan kısa bir süre sonra Sheheru bağırmaya başladı.

"Orada, arka tarafta! İyi suyu olan bir nehir... ve palmiye ormanı! Bu manzarayı görmeyi uzun süredir bekliyorduk!"

Gimilmarduk ve Sinişmeani kahkahalar atıyor, bağırarak güverte tahtalarının üzerine diz çöküyorlardı. Daduşu omuzlarını kaldırdı ve güverte boyunca kıyıya baktı. Sonunda yelkenin arasından nehrin ağzını görmeyi başarmıştı. Her iki kıyısında da palmiye ağaçları bulunan küçük nehirde, birkaç balıkçı kayığı yüzüyordu. Kaptan, ellerini ağzının kenarlarına dayayarak, *Sevgili*'ye doğru seslendi:

"Yelkenler fora! Herkes küreklere! Nehri bulduk. Ve de iyi suyu!"

Jarimadad eliyle işaret edip karayı gösterdi.

"İşte, yine başardık! Marduk aşkına! Sizi izliyoruz."

Kimmu, Hashmar ve Sharishu uzun kürekleri suya indirirken, Daduşu diğerleriyle birlikte yelkenleri serenlere çekiyordu. Güneş en yüksek noktasına ulaştığında, adamlar kuzey yönüne doğru kürek çekiyorlardı. Gemiler nehrin akıntısına karşı ilerliyordu. Balıkçılar kayıklarıyla kulübelere doğru yol alıyordu. *Şüphe*, suyun dibindeki çakıllara sürtmeye başladığında, az sayıda köylü onları karşılamak için kıyıya yaklaştı.

Fakat bu olaydan iki gün ve yarım gece sonra, deniz diğer yüzünü göstermeye başladı. Şiddetli bir fırtınaya tutulan gemiler, müthiş bir şekilde yalpalamaya başlamışlardı.

Ve bir gün sonra kendilerini gerçek bir kasırganın tam ortasında buldular. Dalgalar durmadan artan bir güçle gemilere çarpıyor, sırılsıklam olmuş adamların üstüne hışımla iniyordu. *Şüphe* iskele tarafına doğru iyice yattı ve dalganın üstünden hızla aşağı kaydı. Rüzgâr uğulduyor, dalgaların üstündeki köpükleri dağıtıyor, yelkenleri şişiriyor ve halatların birbirlerine çarpmasına neden oluyordu. Bir sonraki dev dalga ön tarafa vurdu, büyük bir gürültüyle ikiye ayrıldı, köpükleri geminin ta yelkenlerine kadar ulaştı. Güverteden taşan su geminin içine dolmaya başlamıştı. Gimilmarduk ve Sinişmeani titreyen yekelere sıkıca sarılmışlardı. Daduşu kemerinden geçirdiği ince bir iple, kendisini onların arasındaki bir direğe bağlamıştı. Basık gökyüzünün altındaki *Şüphe* tekrar bir dalganın üstünde yukarı yükseldi ve dalgayı yardı. Sanki batmak ister gibiydi. Güverte su içinde kalmıştı. Adamlar nefeslerini tuttular; bir an için kasırganın hızını kaybetmeye başladığını hissetmişlerdi. Gemi belirsiz bir karanlığın içine düştü, dalgalar tarafından yakalandı ve derinlerde kayboldu.

Daduşu'nun kafasında binlerce düşünce dönüp duruyordu. İçinde, değişik aralıklarla artan ve zaman zaman hafifleyen, dile gelmez bir korku vardı. İki gece ve bir günden beri kafasını toparlayamaz haldeydi. İm-Gig, yani "Kara Fırtına", dalgalara ve gemilere hakimdi. Taze su ve erzak alıp karadan ayrıldıktan hemen sonra, Hashmar ve Gimilmarduk birbirlerine garip garip bakmaya başlamışlardı. Daduşu bunun ne anlama geldiğini anlayamamıştı. Ama gökyüzüne bakıp batı tarafındaki ufukta havayı karartan bulutları ve dalgaların üstündeki pırıltıyı gördüğü vakit, onları bekleyen tehlikenin ne olduğunu tahmin etmekte gecikmemişti. Kaptanın ses tonundan ona yanılmadığını ispat ediyordu. Gimilmarduk onu el işaretiyle geminin kıç tarafına çağırmıştı.

"Fırtına geliyor" dedi. "İm-Gig dediğimiz kasırganın ortalığı nasıl kasıp kavurduğunu henüz yaşama fırsatın olmadı; biz ise birkaç kere gördük. Bu civarda sığınabileceğimiz bir koy yok. Güvertenin altına in ve sağa sola çarpabilecek her şeyi bağla. Ateşe dikkat et. Adamlar ne yapılması gerektiğini çok iyi biliyorlar. Güneş battıktan iki saat sonra kasırga bizi yakalayacak."

Bakışlarını Daduşu'nun gözlerinin içine dikip, onu sakinleştirmeye çalışmıştı.

"Bu olay seni korkutacaktır, Uş. Ama bu da yolculuğumuzun bir parçası. Şimdiye kadar süren hafif rüzgârlar, tanrıların bize bir armağanıydı. Düşündüğünden daha çabuk Meluchha'da olacağız. Hashmar sana ne yapman gerektiğini söyleyecektir." Kaptan gülümsedi. "Bunu atlatacağız, Sibaru!"

Islak ve karanlık içinde geçen saatler ve dinmek bilmeyen uğultularla dolu bir gün, gemiye ve güverteye gürültüyle çarpan dalgalar; gemi kâh dalganın tepesinde kâh onun vadisinin içindeydi. Ay ve yıldızlar olmaksızın karadaki, kıyıdan uzaklığı pek tahmin edilemeyen her önemsiz ayrıntı hiç olmadığı kadar net görünüyordu: adamlar sadece tuzlu bir tadı olan su ve ıslanmış birkaç dilim ekmek yemişlerdi. Kaptan veya dümenci, kürekçilerle birlikte bir an olsun yekeleri ve kürek saplarını gevşek bırakmaya cesaret edemiyorlardı. Daduşu onlara yardım ediyordu ve nöbetleşe sapları tutmayı değiştirdiklerinde, yekelerden birinin başına geçiyordu. Gemi, dalgaların kendisine her çarpışında şiddetle sarsılıyordu. Daduşu her sarsıntıyı beyninin içindeymiş gibi hissediyordu. O sıra aklında yalnızca bir tek düşünce vardı: *Adad'ın Sevgilisi* neredeydi?

Kimmu, Sharishu ve Talqam ıslak battaniyelerin altında, iplerle direğe bağlı bir şekilde oturuyorlardı. Onlar da, yekelerin başındaki üç adam gibi sarsılıyor, havaya zıplıyor ve tekrar güverteye çarpıyordu. Herkes olabildiğince, mümkün olan her yere sıkıca tutunup kendini emniyete almaya çalışıyordu. Sancak tarafından gemiye bir kez daha dev bir dalga çarptı ve köpükler saçarak doğruca dümencilerin sırtına indi. Tuzlu su, gözlerini ve vücutlarındaki her küçük yarayı yakmaya başlamıştı. Daduşu ölesiye korkuyordu. Ara sıra sızan bir ışık adamların yüzüne vurduğunda, Gimilmarduk'un gülümsemesini ve garip beyaz gözlerindeki umudu görür gibi oluyordu. Dalga var gücüyle Daduşu'nun sırtına çarptı, onu yere devirdi ve yekelerin üstüne savurdu. Gömleğinin kolu bir yere takıldı ve yırtıldı, midesine sert bir şey çarptı. Daduşu, Gimilmarduk'un kendisini omuzlarından kavradığını ve tekrar ayakta durmayı başarıncaya kadar tuttuğunu hissetti. Geminin

penceresine bir gölge düştü; *Şüphe* iskele tarafına doğru yattığı anda, Washur deri kovanın içindeki suyu güverteye boşaltmaya başlamıştı: Suyun bir kısmını sintinenin içindeki bakır kaptan çekmişti. Daduşu sürekli tekrarlayıp durduğu bir düşüncede minicik bir umut ışığının yandığını gördü - eğer kürekçi, yüklerin bulunduğu bölüme sürekli su dolduğu halde, sakin sakin sintinedeki suyu boşaltmaya çalışıyorsa, ölüm korkusu taşımıyor demekti, o zaman bu adam gerçekten geminin batacağına ve mürettebatın mahvolacağına inanmıyordu. O halde kendinin korkması yalnızca tecrübesizlikten mi kaynaklanıyordu? Fakat bu düşüncenin fazla faydasını görmedi. Hâlâ ölecekmiş gibi korkuyordu. Yüzüne çarpan tuzlu su gözlerini öylesine yaktı ki, bir süre için onları açamadı. İskele yönünden yükselen, kıç güverteyi uzun uzun sarsan ve adamları güvertenin zeminine çarpan bir sonraki dev dalgayı da bu yüzden göremedi. Ufukta bir parmak kalınlığında aydınlık bir şerit görünüyor, karanlık yavaş yavaş yerini aydınlığa bırakıyordu. Hiçlik ile özlenen güneş ışığı arasında bir renge bürünmüş şerit, oldukça ağır bir şekilde yayılıyordu; kara bulutlardan oluşan derinin altında kızıla çalan bir damar gibi. Uğuldayan rüzgârın sesi değişmişti ve dalgaların köpükleri azalır gibiydi.

Gün ağardığından beri neredeyse hiç rüzgâr esmediği için, sıcaklık dayanılmaz bir hal almıştı. Daduşu'nun kaşlarının arasından ter süzülüyordu. Birden mürretebat sessizce, esneyerek ve konuşmadan geminin her köşesinden çıkıp, ana direğin dibinde toplanmaya başladı. Hep birlikte çıt çıkarmadan Daduşu'ya bakmaya başladılar. Daduşu kendini rahatsız hissederek neler olup bittiğini anlamak için etrafına bakındı. İskele tarafındaki küreği geminin kıç tarafına çekmiş ve halatlarla sıkıca bağlamıştı. Yarıya kadar yırtılmış ve artık neredeyse hiç kıpırdamayan yelkenlerden su damlıyordu. Güneş, daha önce hiç yaşamadıkları bir kavuruculuktaydı. Güvertedeki sular buharlaşmaya başlamıştı bile. Gimilmarduk üç kere konuşmaya çalıştı, fakat öksürüp tükürdüğü için yarıda kesmek zorunda kaldı.

"Uş ne zamandan beri küreklerin başında?"

"Bir ölü gibi yere yığıldığından beri, Damgar Kaptan." Sinişmea-

ni sıırttı. "Hepimiz yarı ölü gibiydik. Uş dinlendiğimi biliyordu. Eğer Şamaş'ın lanetlediği o fırtına tekrar başlasaydı, güverteye çıkardım, emin olun."

Hashmar başını kaldırdı, suskun bir şekilde etrafına bakındı ve mırıldanarak küfür savurmaya başladı.

"Tamam, önemli değil. Şimdi küçük gidip iyice uyusun. Talqam! Açlıktan ölmek üzereyiz."

"Güverte kapaklarını açmama yardım et" dedi Talqam, Kimmu'yu kolundan tutarak. "Aşağıdaki her şey su içinde."

Hashmar zorlukla kendini geminin kıç güvertesine çekti. Perişan bir hali vardı: Darmadağınık saçının ve sakalının telleri arasında tuz zerreleri ışıldıyordu. Güneşten yanmış yüzü gri bir renge bürünmüş, kabarmış ve kirlenmişti. Gözleri şiş ve kıpkırmızıydı. Ter içinde kalmış vücudu ve nefesi acı acı kokuyordu. Gülümseyerek önce Daduşu'ya sonra da ellerini gözüne siper ederek -parmakları titriyordu- okyanusun engin sularına baktı. Hiç dalga yoktu. Suyun yüzeyi, sanki ince bir yağmur yağıyormuş gibi görünüyordu. Sarı göğüslü ve sarı kafalı, adam büyüklüğündeki kuşlar kanat çırparak geminin arkasından geçtiler ve çığlık attılar. Ne kara, ne de diğer gemi, ortalıkta yoktu. Kaptan ve dümenci geminin baş tarafından aşağı hacetlerini giderirken, Daduşu ve Hashmar'ı bir ürperti aldı. Daduşu'nun da diğerleri gibi sesi kısılmıştı. Hâlâ sendeliyor ve sıkıca yekeyi tutuyordu. Ayak parmakları da parmak uçları gibi uyuşmuştu.

"Bu tanrıların pisliği." Hashmar Daduşu'yu yavaşça kenara itti. "Dört gün ve dört gece, Uş. Şimdi artık iyi bir denizci sayılırsın, değil mi?"

"Ben... yüzlerce defa öldüm."

"Anlıyorum. Son defasında daha az sürmüştü-ve bu kadar kötü değildi. İyi gemi, ha?"

Birkaç söz ve birkaç hareket cevap olarak yeterliydi. Daduşu tüm vücudunu ağır ağır esir alan yorgunluğu hissetmeye başlamıştı. Başını öne doğru salladı ve kısık sesiyle fısıldamaya başladı.

"*Sevgili* nerede? Kara bu tarafta. Neredeyiz biz?"

Hashmar ona merdivenleri inerken yardım etti.

"Sonra. Şimdi yıkan ve yatıp uyu. Korkma, başaracağız. Bizi uyandırmadığın için de sağ ol."

Daduşu başını eğdi ve Gimilmarduk'a bakarak göz kırptı. Onu kollarından tutan kaptan ve dümencinin yüzünde donuk bir gülümseme belirmişti. Daduşu, Sharishu ve Sheheru'nun neden direğin her iki tarafından serenlere tırmandığını tam olarak anlayabilmiş değildi. Fırtına gelmeden, tam zamanında katlayıp direklere bağladıkları yelkenlerin iplerini çözmeye başladılar. Yelkenlerin bağlı olduğu çıtalar gürültüyle güverteye doğru indi.

"Hiçbir şeyi dert etme. Biraz sonra sıcak bir çay içeriz" dedi kaptan. "O zaman seni uyandırırız."

Daduşu bir şeyler fısıldayarak geminin baş güvertesine doğru ilerledi ve sıkıca tutundu. Gözleri kendiliğinden kapanıveriyordu. Yıkanmaya bile dermanı yoktu, bu yüzden bunu denemedi bile; İçindeki o amansız savaş nihayet dinmişti. Baş güvertenin altındaki loş koridorda sendeleyerek ilerledi, bulduğu ilk ıslak battaniyeyi çekti ve yatağa uzanarak gerindi. Üç kere nefes alıp verdikten sora, üstünde kurumuş ter ve tuzun, yara ve kesikleri kaşındırdığını hissetmez olmuştu. Dokuz saat sonra gemi ve mürettebatını tanımakta güçlük çekti Daduşu. Yelkenler rüzgârda dalgalanıyor ve birbirine çarparak gürültü çıkarıyordu. Bu ses ve duman onu uyandırmış olmalıydı. Gimilmarduk ile Sinişmeani, yıkanmış ve tıraş olmuşlardı. Her ikisi de sakalını düzeltmiş ve vücutlarını yağlamıştı. Bakır kaplar, ateş ve o kocaman kazan güverteye çıkarılmıştı. Kimmu ona kilden yapılmış bir bardak uzattı. Daduşu, şaraba yatırılmış bitkilerden yapılan sıcak ve iyice tatlandırılmış çayı büyük bir iştahla içti. O kadar hızlı içiyordu ki, ara sıra durup nefes alması gerekiyordu. Güvertenin üstünden tatlı su akıyordu. Yelkenlerin üstünde, bulut şeklinde tuz izleri kalmıştı. Gökyüzünde hâlâ bulut yoktu. Daduşu kendine gelmeye çalıştığı o an dümenci bağırdı:

"Hey, gemidekiler! *Sevgili*! Orada, güneyde."

Adamlar geminin kıyısına koştular. Ufukta diğer geminin yelkenleri güneş vurdukça belli belirsiz görünüyordu.

"Biz onları görüyorsak, onlar da bizi görüyor demektir" dedi Talqam başını sallayarak. "Marduk'a şükürler olsun."

Havanın korkunç ısısı, gün boyunca gemiyi ıslatan suları buharlaştırıp, bir parça kuruttu. Sintinenin en derin bölümü boşaltılmıştı, içindeki kap boş gibi görünüyordu. Yıkanmak ve bulaşık yıkamak için ayrılan suyun kalanıyla geminin iç duvarları ve güvertesi yıkanmıştı. Hashmar geminin baş tarafına inen merdivenleri işaret etti.

"Otur, dümenci Uş. Yıkanıp yağlandıktan sonra seni ben tıraş edeceğim. Shaduq?"

Bir bardak daha çay uzattılar. Daduşu olur anlamında başını salladı. Gimilmarduk onu neşeyle selamladı. Kaptan, belindeki kuşak dışında tamamen çıplak olarak dümenin arkasındaki oturağa uzanmıştı. *Şüphe*'nin dümenini ayak parmakları ve baldırıyla idare ediyordu. Gemi, baş tarafında dalga oluşturmadan ve arkasında dümen suyu bırakmadan ağır ağır kuzeydoğu yönünde sallanarak ilerliyordu.

Daduşu'nun yüzünde çaresiz bir ifade vardı. "Shaduq. Hayret içindeyim! Sanki... bilemiyorum. Sıcak, rahat, sakin - hâlâ tam olarak kendime gelebilmiş değilim."

Birkaç battaniye, cüppe, Daduşu'nun yırtık gömleği, peştamallar ve yırtılmış parçalar kurumaları için güvertedeki halatlara asılmıştı. Adamlar hiç acele etmeden davranıyorlardı. Henüz çok iyi göremedikleri sahilin üstünde ince bulutlar oluşuyor ve akşam güneşiyle birlikte parlıyorlardı. Hashmar, eliyle Daduşu'nun gözünün üstündeki şişliği yokladı.

"Laf aramızda, bıçak dövüşçüsü." Kaşlarını kaldırdı, sağ kaşını diğerinden daha yukarı. "Lanet, iyi dayandın ve çok iyi davrandın, serçe. Artık acemi bir çaylak değilsin. Herkes aynı fikirde."

Daduşu içinden yükselen sevinci iliklerine kadar hissedebiliyordu. Çok uzaklardaki yumuşak kumullara çevirdi bakışlarını; fırtınanın yol açtığı korku sanki bir insan ömrü geride kalmış gibiydi. Sesinin tekrar tok ve gür çıktığını fark etti. "Övgü dolu sözlerin beni çok mutlu etti, Hash. Dünyanın sonu gibi görünen o fırtınayı atlatabileceğimizi hiç sanmıyordum. Çaylak ya da değil; ölecekmiş gibi korktum. Gerçekten."

Hashmar sustu ve başını birkaç kere öne doğru salladı. Ellerine yağ damlatıp boynuna sürdü.

"Biz de öyle. Ama - İntu'ya varmamızı bekle. Asıl cennet işte orada, Dilmun'da değil. Biraz daha yolumuz var: Şimdi seni tıraş edeyim mi? Yoksa Meluchha'nın aşk kölelerini korkutup kaçırmak mı istersin?"

"Beni tıraş etmeni tercih ederim. Peki Meluchha nerede?"

Hashmar elindeki yağ testisini salladı.

"Orada, karşıda bir yerlerde. Yarım sene önce neredeyse, yine o aynı yerde."

Güldü ve Daduşu'nun kulağını yakalayıp onu tuzların, köpük ve sakal artıklarının arasındaki tahtalara dayadı.

Yavaş yavaş ve hiç acı vermeden, neredeyse önemsizmiş gibi ama oldukça belirgin bir şekilde ailesinin evi, okulu, Babil'in pazar yeri, Tiriqan ve Shindurrul, Alalger ve denizde geçirdiği o sayısız gün ve gece geçti Daduşu'nun gözleri önünden; uzun ve derin bir uykudan uyanmıştı, aklı da bedeni kadar dinlenmiş ve dinçti. Yaşadığı âna geri döndüğünde, gözünün önündeki hayaller dağılmaya başladı. Gökyüzündeki yıldızlar serin havanın içinden ona göz kırpıyordu; aralarından Shallamatu yılanı denilen yıldızı, "Kralın Şansı"nı Sadalmelik ve Sadalsud adındaki yıldızları, "Dünya Şansı"nı ve "Balık Ağzı"nı seçebiliyordu. Saat gecenin onikisine gelmek üzereydi. İyice kurumuş olan bir battaniyeyi altına sererek geminin kıç güvertesine uzanmış, sırtını sancak tarafının duvarına vermişti. Üstü brandayla kapatılmış olan kıç taraftaki lambalar sakin sakin yanıyorlardı. Gece rüzgârı gelip geçiyordu ve gemiyi gittikçe karaya doğru sürüklüyordu. Gimilmarduk'un tahminleri de kesin değildi: Meluchha, geminin ara sıra burnunu çevirdiği ileridеki bir yerlerde olması gerekiyordu. Daduşu'nun bazı kasları hâlâ oldukça sızlıyordu ve bu ona atlattıkları o korku dolu anları anımsatıyordu. Artık bir geminin ve bir mürettebatın en fazla nasıl bir fırtınaya dayanabileceğini biliyordu. Daha kötüsü olabilir miydi? Buna hiç şüphesi yoktu, bu yüzden kafasından bu düşünceyi hızla uzaklaştırdı. Gimilmarduk hayatından memnun bir şekilde içini çekti ve tayfaların horlamaları arasında konuşmaya başladı:

"Uyanık mısın, Uş?"

"Evet."

"Onbeş dakikalığına yerime bakar mısın? Biraya bir şey olmamış. Sen de bir bardak ister misin?"

Daduşu ayağa kalktı ve *Sevgili*'nin ışığına baktı. Arkalarında, iskele tarafından çok uzakta görünen ışık biraz daha büyümüştü. "Evet, lütfen."

Geminin dışındaki karanlıkta su şırıltıları duyuluyordu. Kaptan elinde, birbirine çarparak gürültü yapan ağzı mühürlü bir testi ve iki tahta bardakla birlikte döndü. Dikkatlice üstündeki mumu sıyırdı, kulaklarının arkasına taktığı iki kamışı çekti ve bardakları doldurdu. Birden öylece donakaldı sanki. Yerdeki tahta zemine dökülen birkaç damla bira, ışık demeti içinde köpürmeye başlamıştı. Testiyi tutan elini kaldırdı ve iskele tarafını işaret etti. "Orada, ışığı görüyor musun, Uş? Talih hep bizden yana oldu ve bütün tanrılar bizimleydi."

Daduşu, arkasında yanan lambanın ışığını engellemeye çalışarak karanlığın içine doğru baktı.

"Meluchha mı, kaptan?"

Gimilmarduk ona doğru döndü. Yüzü aydınlanmıştı ve gözlerinin içi parlıyordu.

"Evet, Sibaru" dedi. "Meluchha. Yarın akşam ya da yarından sonraki sabah varmış oluruz."

Daduşu'ya bardağın birini uzattı. Sessizce biralarını yudumlarlarken, ufuktaki o küçücük ışığı kaybetmemeye çalıştılar.

Şafağın sökmesine yaklaşık üç saat kala, Daduşu dümende tek başına oturuyordu: Son nöbeti o devralmıştı; vücuduyla birlikte düşünceleri de küçük dalgaların ve önünde uzanan engin denizin sakin ritmine kapılmış sallanıyordu. Geminin tahtaları yavaşça gıcırdıyor, burnuna çarpan dalgalar şapırdıyor, diğer geminin küçük ışığı karadan gelen ışık kadar net olarak Daduşu'nun gözüü alıyordu. Başını kaldırıp yıldızlara baktı, sanki zihnindeki soruların cevaplarını gökyüzünde arar gibiydi. Bilinçli olarak geçirdiği onca yıla geri dönüp düşünme zahmetine katlandığında, sadece kendi kendisine karşı bir şeyi ispatlamış oluyordu: onun, şu horlayan kürekçilerden daha fazla beklentisi

vardı kaderden. Baba yerine koyduğu adamın ağzından çıkmamış olan isteklerini bile yerine getirmeye çalıştığı halde, karşıdaki geminin dümencisi ondan nefret ediyordu.

Düşünceleri bir anda durdu. Siachu, "Bir Gülücük" kaybolan kız kardeşi - kaçırıldığı andan itibaren geçen uzun süre içerisinde, ayrılığın verdiği acı kederli bir anıya dönüşmüştü; onu bir daha asla göremeyecekti. Göçmenler, keçi sürüleriyle birlikte batı tarafında kalan çölün bir yerinden diğerine dolaşıp duruyorlardı. Onu görse bile tanıyamazdı zaten. Kader, bunu Edubba'da öğrenmek durumunda kalmıştı, daima güçlü, kudretli insanları sever ya da cezalandırır.

"Ama bazen de Utuchengal'in oğlu gibi küçük, genç insanlara da iyi yüzünü gösterebiliyor" diye fısıldadı. Kendine güvenmiyor değildi, diğerlerinin onu kabul etmesini ve saygı duymasını istiyordu ama yanlış beklentileri yerine getirmek için pek çaba harcamıyordu. İnatçıydı, hedefi ise karada görünen ışık gibi belirsizdi, yine de bu hedefe doğru yaptığı yolculuğun her günü hayatından memnun olabilmişti.

"Sadece o garip sırlarla değil." Shindurrul'un maskesi, buna hiç şüphesi yoktu, başvezirin omuzunun üstünden Marduk Ziggurat'ını geçip, kalın duvarları aşarak sarayın içini gösteren ince çatlaklarla doluydu.

Daduşu irkildi, ışığı kaybetmişti. Yerinden sıçrayıp ay ışığında parlayan dalgaları aşarak ilerileri taradı ve rahatlayarak derin bir nefes aldı. Uzaktaki o iki el genişliğindeki küçücük ışık, sancak tarafında hemen geminin burnunun yanında titrek titrek ışıldıyordu.

15. ÇÖL LİMANI

"Edubba'da bundan sana hiç söz etmediler, değil mi Uş?" Güneş Kimmu'nun sağ kulağındaki yuvarlak, gümüş ve altından yapılmış küpenin üstündeki inciye vuruyor ve etrafa parlak ışınlar saçıyordu. Daduşu, ter içinde kalmış alnını bir bezle sildi ve hiç konuşmadan başını sağa, sola salladı. Etrafa şöyle bir göz gezdirdiği halde, gördüklerini henüz ne anlayabilmiş, ne de belli bir düzene koyabilmişti; *Şüphe*, küreklerle yarı tuzlu suyun ve neredeyse hiç hissedilmeyen akıntının içinden kumlu bir sahile doğru götürülmüştü. Şimdi ise kıç tarafını sarıya çalan kahverengi kumların oluşturduğu bir kumulun yamacına vermiş, öylece yatıyordu.

"Meluchha bu işte." Büyük koyun üstündeki gökyüzünde bir tek bulut bile yoktu. Hava çok sıcaktı. İlerilerde kerpiçten yapılmış, kahverengi evler vardı. Çatıları samandan yapılmış bu evlerin sanki her an tutuşmaktan korkar gibi bir halleri vardı. Güneş, hiçbir kıpırtı göstermeyen suyun üstünde, sıvı gümüş gibi parlıyordu. Sahilde onlardan başka beş gemi daha vardı. Gemilerin burnundan suya inen ve çapa taşlarına bağlı olan halatlar da, gemiler kadar hareketsizdi. Buna rağmen yüzü aşkın ev bulunan bu yer ölü bir şehir sayılırdı. Sahildeki insanlar, tahtaları sarkmış iskelenin üstünde ve cansız palmiyelerin altındaki duvarların arasında omuzları öne düşük bir şekilde -Daduşu'ya öyle geliyordu- tembel tembel yürüyorlardı. Derince bir nefes aldı, ağzına girmiş olan kumları geminin duvarından aşağı tükürdü ve tekrarladı: "Pırıl pırıl ışıldayan ihtişamın limanı bu işte. Meluchha."

"Garip bir yer, Uş." Sinişmeani kendini hızla, Kimmu ile Daduşu

arasında kalan yamuk gemi duvarına doğru attı. "Oldukça gösterişsiz. Kuyu suyunun tadı çok garip. Burada Hammurabi'nin yasaları bile hiçbir anlam taşımıyor. Ama bu insanların hepsi çok zengin." Elini yukarıdan aşağı indirerek çevredeki diğer her şeyden daha yüksek olan bir ağacın gölgesinde duran Jarimadad ve Gimilmarduk'a doğru işaret etti. "Hiç kimsenin yüzü gülmüyor. Ne kadar hüzünlü bir liman."

Sevgili, hemen *Şüphe*'nin yanına demir atmıştı. Aralarında yirmi arşın gibi bir mesafe ya var ya yoktu. Daduşu yanlarındaki bu gemiye doğru bakmaktan kaçındı; Sinbelaplim güvertedeki kürekçilerle birlikte yüklerin bulunduğu bölümün kapaklarını açıyordu. Meluchha dalgaların vurduğu kayalıkların ve alçak taş setin diğer tarafında, kahverengi bir çöl düzlüğünde yer alıyordu.

Yürüyerek hemen hemen üç saatlik bir yol tutan iç kesimlerde, derin kıvrımları olan çıplak tepeler yükseliyordu. Bunların ardında, kuzeyde yer alan bilinmeyen bir ülkenin sınırlarını çizen ağaçsız bir arazi bulunuyordu. Koydan dağların eteklerine doğru bir orman yükseliyordu; sahilde ard arda dizilmiş kocaman ağaç gövdeleri vardı. Kumulların kıvrımları arasındaki kurak topraklarda bir tane yeşil ot bile görünmüyordu. Tanrıların armağanı olan yağmurlar uzun aralıklarla yağmaya başladığında küçük dere taşar ve dere yatağının kenarındaki beyaz taşları su altında bırakırdı. Kahverenginin yalnızca bir tek tonunun hakim olduğu bu yerde, beyaz taşlar çevreyle tezat teşkil ediyordu. Üzerlerine vuran güneş ışığını, donuk şimşek gibi geri yansıtıyorlardı. Gimilmarduk üç parmağını ağzına götürüp ıslık çaldı ve onlara el salladı:

"Listelerin, genç tacir" dedi dümenci Daduşu'yu dürterek. "İşini tamamen unutma."

Daduşu bakışlarını kerpiç duvarlardan çözdü ve birbiriyle didişen bir düzine kadar martının üstüne çevirdi. Sonra soru dolu bir ifadeyle Kimmu'nun koyu gözlerinin içine baktı.

"Shaduq. Sanırım geminin içindeki nemin kuruması için bütün güverte kapaklarını açmalıyız. Nelerin boşaltılacağını biliyorum."

İki saat sonra malların çoğu denizin üst bölümündeki kumların üstüne taşınmıştı. Yüklerin çoğu gemiye giren suyun tuzlu izlerini taşı-

yordu. Daduşu gemiye doğru baktığında dalgalanan sıcak havanın içindeki görüntülerin titrediğini fark etti: Sendeleyerek yürüyen kürekçilerin bedenleri bükülüyor ve sanki dönüyordu. Nemli hava görüntülerin şeklini ve renklerini sürekli değiştiriyordu. Dilmun'dan getirilmiş olan bazalt blokları güverteden aşağı atılıyor ve gıcırdayarak kumların üstüne düşüyordu. Washur, kendisine doğru atılan kalay külçelerini yakalayıp, geminin arka tarafının yanına dikkatlice istifliyordu. İçinde değerli eşyaların bulunduğu sedir ağacından yapılmış sandıklar, sallanan bir kule gibi üst üste dizilmişti. Daduşu listesinin üstüne ince çizgiler çekmeden önce her şeyi dört kere sayıyordu. Eğildiği yerden doğrulduğunda Gimilmarduk'un yanında dikildiğini ve sürekli ensesini kaşıdığını fark etti:

"Acelemiz yok, Uş. Burada dört, beş gün kalırız. Saygıdeğer tacir Kanaddu buraya gelmek üzere yola çıktı, yarın burada olacak. Eksik olan bir şey var mı?"

"Yok. Değerli eşyaları gemide mi bırakayım?"

"Bu iyi olur. Gerçi burada kimse bunları çalmaya değer bulmaz, ama yine de... Bugün karaya çıkıp yemek yiyebiliriz. Fakat gece gemide uyumalıyız. Merak etme, kalayları kimse çalmaz. Shindurrul'un Moensh'tar'a neler yolladığını biliyor musun?"

"Efendim!" Daduşu kollarını kaldırdı. "Bu lanet listeleri artık ezbere biliyorum. Evet! Onları harfi harfine biliyorum."

"Ne güzel." Gimilmarduk'un yüzünde buruk bir gülümseme belirdi. "Karada daha iyi bir denizci olduğunu unutmuşum!"

Ağaçların ve evlerin uzun gölgeleri kumsalın, gemilerin ve durgun suyun üstüne düşmüştü. Ormanla koy arasında küçük kuş sürüleri cıvıldayarak uçuşuyordu. Kaptan sesini alçaltarak konuşmaya başladı. "Sibaru! Bu liman Babil, Dilmun ya da Magan limanına benzemez. Burada çok garip insanlar yaşıyor. Her şeyi dilediğince incele, fakat sakın onlarla konuşup işlerine karışmaya kalkma. Burası İntu Nehri'nin ağzına gelmeden önceki son liman olduğu için, her gemi için çok önemlidir. Kimse buraya gelmekten pek hoşlanmaz. Buradaki cılız liman yosmalarını da unut. Gemide, Hashmar'ın yanında kal. Buradaki insanlar çok iyi ama çok acı yemek pişirirler: Tam Meluchha in-

sanına göre. Doğrusu burada gömülmek istemezdim. Zaten burası kök salınacak bir yer de değil."

"Ne demek istediğini anlıyorum, Gimil." Daduşu, Meluchha hakkındaki düşüncelerinin haklı çıktığını gördü. "Tayfalar nerede yemek yiyeceğimizi biliyorlar mı?"

Gimilmarduk başını evet anlamında salladı. Güneşin sudaki aksi, uzun süre eriyen gümüş olarak kalmadı, gittikçe kaynayan gümüşe döndü. Daduşu limanın sularına baktı. Suyu kıpırdatacak kadar bile rüzgâr esmiyordu. Suyun yüzeyi donup kalmış zift gibi görünüyordu. Etraf oldukça sessizdi. Bu sessizliği yalnızca birkaç kuş cıvıltısı ve sanki zahmetlice uzun mesafeler kat ederek kulağa gelen bazı sesler bozuyordu. Kaptanla Daduşu uzun uzun bakıştılar. Birbirlerini anlıyorlardı; en azından Daduşu buna emindi.

"Öğrenmeye devam ediyorum, sayın babam. Sen ne dersen, onu yapacağım." Gözlerini kırpıştırdı ve işaret parmağıyla sol gözünü ovuşturdu. "Burada Alalger'in kız kardeşine rastlamayacağım kesin."

"Erkek kardeşine de öyle."

Koyun denize bakan son kısmında minik şahıslar omuzlarında testilerle tahta bir merdivenden yukarı tırmanıyordu. Güneş ışığı iki, üç kere daha demirlere vurup etrafa saçıldı. Meluchha Limanı'nın fenerine yağ dolduruyorlardı. Gimilmarduk yavaşça Daduşu'nun yanağını okşadı.

"Hashmar nerede demleneceğimizi biliyor. Borcumuzu bakırla ödeyeceğiz, tamam mı?"

"Tamam, kaptan."

Peş peşe *Şüphe*'nin güvertesine tırmandılar. Daduşu Hashmar'la konuşurken ikinci kamasını çizmesinin içine ve bronz baltayı da kemerine yerleştirdi. Bakır ve gümüş paralarını da bu kemerin bir bölmesinde saklıyordu. Koyun çevresindeki evlerin nişlerinde, pencerelerinde ve girişlerinde ard arda, yavaş yavaş küçük ışıklar belirmeye ve su yüzeyine yansımaya başlamıştı. Geminin içindense hâlâ nem kokusu yükseliyordu. Daduşu, Hashmar'la konuşurken kendisini tedirgin ve terk edilmiş gibi hissetti:

"Her şey yerli yerine, Hash. Bugün benimle oturmanın bir sakın-

cası var mı? Meluchha'daki evlere giderken baltamı da yanıma alacağım. Beni korur musun?"

Hashmar biraz olsun bile şaşırmamıştı. Başını evet anlamında salladı ve baş parmağıyla *Sevgili*'nin arka tarafını işaret etti.

"İçkileri sen ısmarlayacaksın" dedi sert bir sesle. "Bıçağımı yeni biledim. Eğer birileri bela çıkarmaya cüret edecek olursa, birlikte onları lime lime ederiz."

"Shaduq." Daduşu sintineden gelen kötü kokuları eliyle uzaklaştırmaya çalıştı. "Belki benim de sana yardım edebileceğim bir gün gelir, bıçak dövüşçüsü."

"Bu konuyu karnımızı doyurduktan sonra konuşuruz, Uş."

Suya kesik süt gibi bembeyaz yansıyan küçük gaz lambalarının loş ışığında, *Şüphe*'nin yedi tayfası peş peşe köprüye doğru ilerlediler. Yolun üstündeki, sandaletleri ile bastıkları kumlar her adımda gıcırdıyordu. Arkasında gölgelerin hareket ettiği kemerli bir kapıdan içeri girdiler. Etraf balık, değişik baharat ve soğumuş ter kokuyordu.

Yan taraftaki masada, içi birayla dolu insan başı iriliğindeki kil testilerin önünde iki kaptan oturuyordu. Asık suratlarını biraz olsun yumuşatmadan isimlerini söylediler: Ay Tanrıçası'ndan Amerasean ve Kahverengi Martı'nın sahibi Siogadri.

"Fırtınanın tadına bakmak zorunda kaldınız, öyle değil mi?" Amerasean işaret parmağını ağzına sokup köpek dişinin arkasını kaşıdı. Hashmar ellini kaldırarak çarpık bacaklı bir hizmetçiyi çağırdı.

"Ne yazık ki evet. Oldukça rüzgârlı bir sahil burası." Hashmar'ın gözü hizmetçi kadının üst dudağındaki tüylere takıldı. "Biranız soğuk ve baharatlı mı? Evet mi? O zaman iki testi getir."

"Biranın iyi olduğundan hiç şüpheniz olmasın." Siogadri elindeki kamışla önündeki birayı karıştırdı. "Bu mevsimde fırtınalar asla uzun sürmez. Dolunaydan sonra deniz yine eskisi gibi sakin olur."

Daduşu başını salladı, bir yandan da meyhanenin yerliler ve denizcilerle yavaş yavaş dolmasını izliyordu. Ocağın üstündeki aralıktan ay görünüyordu. Ay sapsarıydı ve dolun olmasına çok az zaman kalmıştı.

"Meluchha'yı bu kadar zengin yapan nedir, Hash?" Listeleri gö-

zünün önüne getirdi ve o kadar yüksek sesle konuştu ki, yan masadakiler de duymak zorunda kaldılar.

Kaptanlar kahkahalarla gülmeye başladılar: "Tacir Kanaddu!"

Hashmar gözlerini devirip saymaya başladı: "Denizdeki her limanda olduğu gibi: Bloklar halinde ve testiler dolusu tuz. Moensh'tar'da bulunmayan değişik odun çeşitleri. Lapislazuli adındaki kutsal taş. Çok iyi tabaklanmış değerli Shallam-tu-derileri..."

"Bunlar hakkında hiçbir şey bilmiyorum." Daduşu kaşlarını çattı. Hizmetkâr kadın bira testilerini masaya bırakıp aceleyle uzaklaştı.

"Yılan derileri. Çölde yılandan bol bir şey yok" dedi Amerasean. "Pahalı şeylerdir. Öncelikle de balık baharları. Dikkat edin. Bir testinin bile kırılması, geminin batmasından daha kötü bir şeydir."

Bunun dışında bir de Daduşu'nun mal listelerinden bildiği taş un değirmenleri, balina kemiğinden yapılmış iğneler ve olağanüstü güzellikte deniz kabukları vardı. Bunlar yalnızca bu sahilde bulunuyordu. Belli başlı balık derilerini uzun süre dayanacak şekilde tabaklama yöntemleri yalnızca burada biliniyordu. Tuz, balık ezmesi ve çeşitli deniz hayvanlarından oluşan bir macun. Söylenene göre İntu sakinleri Qorpher adı verilen bu macunu çorbalarını tatlandırmakta kullanıyorlarmış. Bunun sadece düşüncesi bile Daduşu'nun midesinin altüst olmasına yetmişti.

"Yoksa bu kokuşmuş balık bulamacını Moensh'tar'a mı götüreceğiz?" diye sordu Hashmar ve elindeki testiyi havaya kaldırdı; Daduşu başıyla evet anlamında bir işaret yaptı.

"Shindurrul ve Hammurabi değerli şeylerden, tuz ve odundan kazandığından çok daha fazla kazanıyor. Özellikle bu kokulu bulamaç hiç de ucuz değil."

"Ve içlerinde en çok, Meluchha'daki tek tacir olan Kanaddu kazanıyor." Amerasean para sayar gibi bir hareket yaptı. "Malların çoğunu kuzeyden getirtiyor. Tabii balık baharı hariç."

"Shindurrul bu kadar iyi kazanıyorsa, Uş, hiç olmazsa bugün bize bir ziyafet çekebilirsin."

"Meyhanecinin kazanında ne kaynadığını bilsem, işim kolaylaşırdı."

Gimilmarduk ve Sinişmeani gelip onlara katıldılar. Kimmu,

önemli bir işi başarmış bir edayla mutfaktan çıktı, alnındaki teri sildi ve dirsekleriyle masaya yaslandı.

"Darı lapası, pancar ve kızarmış yılan eti. Terbiye edilmiş ve şarap sosuna bulanmış balık. Kızarmış çeşit çeşit kuş. Ekmek hamuruyla kaplanmış koyun. Ve yemekleri pişiren çok çirkin kadınlar."

Hashmar'la Daduşu bakıştılar ve bira testilerini kaldırarak kahkahalarla gülmeye başladılar.

Daduşu kumların içinde bata çıka yürürken ormanların içinden gelen sabah serinliğinin tadını çıkarıyordu. Tavuğa benzeyen bazı kuşlar kanat çırparak havaya yükseliyordu. İki arşın ya da bir kare kumun içinde kalın, çözülmeye yüz tutmuş saman demetleri vardı. Her üç ya da dört demetten sonra bir ağaç yer alıyordu. Samanlar ve kumlar ıslaktı. Bu, köle ve hizmetkârların daha şafak bile sökmeden bir adam boyuna gelmiş fidanları suladıklarını gösteriyordu. Belliydi ki fidanların büyümesi için üstün bir çaba sarf ediyorlardı. Ağaçlar koyun çevresinin dörtte üçünü kaplıyordu. Gittikçe içlere doğru yayılan kumullar, denizden orman kenarına kadar uzanıyordu; çıplak çöl ile tarlalar arasına, kumlardan korunmak için kerpiçten bir duvar inşa edilmişti. Bir ağ gibi etrafı saran saman demetlerinin oluşturduğu desen rüzgârın hızını kesiyor ve kumullardan akan kumun yerli yerinde kalmasını sağlıyordu. Daduşu, evlerin bulunduğu bölgeden birkaç yüz metre uzaklaştı. Kuyu tulumbasının kolu aşağı, yukarı hareket ederek gıcırdıyordu. Kadınlar ve adamlar omuzlarının üstünde su testileri taşıyorlardı ve bunları çok cansız görünen bitkilerin yetiştiği bölgelere döküyorlardı. Daduşu aşağıda kalan gemilere doğru baktı ve serçe parmağıyla kulağındaki kumları temizledi. Köpekler paslı dağların üstündeki donuk ay ışığına bakıp uluyorlardı; sessiz ve sakince, sanki öyle olması gerekiyormuş gibi. Daduşu hafifçe öksürdü. Yüzünde yara izi olan meyhanecinin balıkların, yağlı kuş göğüslerinin ve sote edilmiş sebzelerin üzerine serptiği baharatlar hâlâ gırtlağını yakıyordu. Biranın tadı da sanki etraftaki kahverengi kumlar gibiydi.

"Yolculuk yapmak insanın kültürünü artırıyor" diye konuştu fısıldayarak kendi kendine. "Artık tepelerin ardında neler olduğunu öğrendin."

Edubba'dan ayrılırken öğretmenlerinin söylediği sözlerden biri geldi aklına: İçerisi tıpkı dışarısı gibi, sadece farklı. Gülümseyerek yürümeye devam etti. Evlerin çöle bakan cephesi asma ve başka sarmaşıklarla tamamen kaplanmıştı. Rüzgârı kesen duvarların arasında yeşermiş bitkiler vardı. Meluchha'da da su oldukça tasarruflu kullanılıyordu. Bir patikaya geldiğinde durdu. Etrafındaki dağlarla kıyıya çarpan dalgalar arasındaki topraklar zavallı ve çaresiz görünüyordu. Daduşu, belki de o tacirin, ağır yüklenmiş eşek arabalarıyla koya gideceği patikanın karşısına geçti. Sahilin kuzey kısmına ilerlemeye çalışırken, buradaki insanları meşgul eden şeyi yavaş yavaş kavramaya başlamıştı. Bu kızgın çölle aralarında var olan savaş, onların hayatını belirlemekteydi; hayat, tamamen suyun varlığına bağlıydı. Etrafları duvarlarla çevrili ve üstleri tanımadığı tanrı figürleriyle süslenmiş bu kuyular onlar için hayatın ta kendisiydi. Yürümeye devam etti, ayağı takıldı ve bir çukurun kenarındaki iki dev kayadan tutundu. Kocaman beyaz bir taşın alt kısmında kalan bir mağaranın üstünde çelimsiz bir çalılık vardı. Bir çukurun kenarında, bakır bir kazanın altında tütmeyen bir ateş yanıyordu. Ateşin önünde bağdaş kurmuş bir adam oturuyordu. Vücudunun her yerine değişik işaretler çizilmiş ve boyanmıştı: sanki rengârenk taşlardan meydana gelmiş gibi görünüyordu adam. Daduşu'nun gölgesi taş blokların üstünden kayıp kumun üstüne düştü. Çıplak adam kafasını çevirip sessizce Daduşu'ya baktı uzun uzun.

"Gel" dedi sonra ona el sallayarak. Derinden gelen sesi çatallı ve kısıktı. "Taş Adam'a yardım et, yabancı."

Daduşu etrafına baktı. Yalnızlardı. Taşların arasından aşağı indi. Taş Adam elini bir testinin içine daldırdı ve fokurdayan suyun içine kurumuş bitkiler attı. Kollarını Daduşu'ya doğru uzattı; Daduşu, kel kafalı adamın kahverengi gözlerinde, gözbebeklerinin eksik olduğunu daha yeni fark etmişti. Yüzünde ve burun kemerinde, yukarıdan aşağı inen kırmızı ve beyaz çizgiler vardı, ince dudaklarının arkasından kararmış birkaç diş görünüyordu.

"Sana nasıl yardım edebilirim?" Daduşu adamın donuk gözlerinin içine baktı. Adam kollarını uzattı. Parmaklarıyla Daduşu'nun kolundan yukarı doğru yokladı ve boynuna doğru ellerini gezdirerek son

olarak yüzüne ulaştı. Adamın parmakları ve kazandan tüten buharda idrar ve bayat mantar kokusu vardı. "Sen... kör müsün?"

Yaşlı adam her iki eliyle Daduşu'nun boynunu ve göğsünü yoklamaya devam etti. Daduşu'nun tüyleri diken diken olmuştu. Bu gözler sanki kafasının içini görüyor gibiydi.

"Evet, yabancı. Ben körüm. Taş Adam senin adını bilmek istiyor?"

"Babil'den Daduşu. Burada ne yapıyorsun? Neden serin bir evde yaşamıyorsun?"

"Köydeki insanlar beni istemediler. Taş Adam görmüyor ama yine de her şeyi görüyor. Biliyor, tanrıları duyuyor, tanrıların bilgeliğine inanıyor. Sen kuvvetli bir fırtına atlattın. Sıcak bir çay ister misin?"

Arkasını yokladı, bir testinin içinden bir bal peteği çıkardı ve kazanın içine attı. İçinde birkaç arı ve larva yüzüyordu. Taş Adam, kabuğu soyulmuş bir sopayla kazanın içindekini karıştırdığında bitkilerin arasındaki bal mumları eriyerek yayılmaya başladı. Davranışları, gözü gören bir insanınkinden pek de farklı değildi. Neyin nerede olduğunu çok iyi biliyordu. Daduşu'yu bir titreme aldı. Sırtından ensesine doğru buz gibi bir soğuk ilerledi. Yaşlı adamın boyamaların altında kalan vücudunun, kaslı fakat zayıf olduğunu henüz yeni fark etmişti.

"Yalnızca bir yudum. Fırtınayı hissettin mi?"

"Bana bunları orman anlattı. Sen İntu'ya, Moensh'tar'a gidiyorsun. İyi bir ülkedir. Taş Adam orayı biliyor. Arap'ı da biliyor. İntu'da, rahipler, büyük örümcek ağları, çölden gelenler hakkında pek bir şey öğrenemeyeceksin."

Yaşlı adamın dişleri yoktu, bu yüzden kendi kendine mırıldanıyormuş gibi konuşuyordu. Daduşu nefesini tuttu ve oturdu; dizleri titriyordu. Taş Adam, bakır kazanı kenarından tutup kumun üstüne aldıktan sonra bir kap alıp çayla doldurdu. Sıcak çayı, içinde pis kokulu sarı bir sıvı bulunan el iriliğindeki bir testiye boşalttı. Etrafa oldukça pis bir koku yayıldı. Daduşu, çayın içindeki bitkileri ve arı larvalarını kenarlara itmeye çalıştı. Kabın içindeki sıvı çok sıcaktı. Taş Adam buna rağmen kendi kabındaki çayı içmeye başladı.

Daduşu tekrar kendine gelmeye başlamıştı. Artık sesi kendisine

yabancı gelmiyordu. "Sen... örümcek ağlarını nereden biliyorsun? Yoksa İntu'dan mı geliyorsun? Neden kendine Taş Adam diyorsun?"

"Gemideyken ıslık çalmamalısınız. Yoksa İm-Dugus adındaki şimşekli fırtınayı davet etmiş olursunuz. Taş Adam taşların arasında yaşıyor. Kerpiç duvarlar arasında hiçbir şey hissedemiyor. Senin -sana mührünü verene karşı- duyduğun endişeleri de."

Daduşu küçük bir çalıyla çayının içindeki bitkileri ve bal mumlarını çıkardı. Taş Adam, kaynar sıcaklıktaki çayını höpürdeterek içiyordu. Kıs kıs gülerek Daduşu'nun gözlerinin arasını işaret etti.

"Sen gençsin. Seni öldürmek istiyorlar; kıskançlık kuşu kanatlarını çırpmaya başladı. Üç kadın ve kudretli bir dostun senin yolunu gözlüyor. Taş Adam bunu hissediyor. Sen hem kazanacak, hem de kaybedeceksin, Daduşu. Taş Adam bunları başka bir ışığın içinde görüyor."

Donuk bakan gözlerini kapattı ve başını önüne eğdi. Çayın tadı oldukça acıydı ve insanın dudaklarında ve dilinde buruk bir tat bırakıyordu. Havaya yükselen buhar sanki insanın beynine kadar giriyor gibiydi. Mağaraya düşen güneş ışınları, yerlinin bedenindeki işaretleri bir yığın parlak renklere ve şekillere dönüştürüyordu. Taş Adam ağzını şapırdatarak çayın içindeki bitkileri çiğniyordu. Parmaklarıyla kuma çizgiler ve şekiller çizmeye başlamıştı.

"Üç tane taş koy içine. Baltan kana bulanmış, genç ve yabancı tacir. Ama sen yıldızların konumundan endişe duymuyorsun."

Daduşu, adamın bitkin vücuduna, mağaranın tabanındaki kumlu toprağın üstüne sersefil bazı eşyaların arasına serilmiş eski ve pis battaniyeye ve küllerin yanındaki boş kaplara baktı. Gözleri Taş Adam'ın ayaklarına takıldı; adamın el parmakları kadar uzun ayak parmaklarını ikinci bir kez saymasına rağmen sonuç yine altıydı. Omuzlarını silkti ve adamın kazanla kor halindeki ateşin arasına çizdiği uzun çizgilerin ortasına çakıl taşları dizmeye başladı. Taş Adam öne doğru eğildi, kumdaki çizgilerin önünde diz çöktü ve ellerini iyice açarak kollarını yukarı doğru kaldırdı. Çakıl taşlarına ya da kuma dokunmadan, gölge altında iyice belirginleşen işaretlerin üstünde ellerini bir aşağı bir yukarı hareket ettirdi. Sonra mırıldanmaya başladı:

"Taş Adam diyor ki: Kendini, yere gölge düşürmeyen ışıktan sa-

kın. Sonra büyük ölüm günü gelip çatacak, Daduşu. Bana ekmek ve iyi yiyecekler getir. Kız kardeşine tekrar kavuşman uzun zaman alacak. Dümencinin yoluna çıkma sakın, ondan uzak dur. İyi dostlarına her zamanki gibi güven. Taş Adam'a inan; dolunay gecelerinde deniz şeytanlarının peşinden bağırdığı yıldızların altında, görünenin çok ötesindekileri bilir. Sonra, aniden günün ortasında gece çöktüğünde, beraberinde büyük ölümü de getirecek. Taş Adam hepsini önceden gördü."

Daduşu göğsünde yakıcı bir acı hissetti. Parmakları titriyordu: Taş Adam nasıl olur da Siachu, Sinbelaplim ya da öldürme girişimleri hakkında bilgi sahibi olabilirdi? Güneş tutulması mı? Ayağa kalktı, mağaranın yanındaki taşa benzeyen ele dokundu ve kendini konuşurken buldu:

"Sana yemek getireceğim, Taş Adam. Sen bana garip olaylardan söz ediyorsun... Yoksa benimle eğleniyor musun?"

Taş Adam kemikli başını kaldırdı ve donuk gözlerini Daduşu'ya çevirdi. Delikanlıya doğru uzattığı avcunda Babil yazısıyla yazılmış sözcükler vardı. Daduşu sözcükleri okudu: Kinthara Alalger İmdugud. Sonra gözlerini kırpıştırarak kafasını salladı; yazı kayboldu. Taş Adam bu defa ondan yere çizdiği işaretlere bakmasını istedi. Bir yumruğun yarısı kadar olan üç çakıl taşı, kor ateşin ortasında yan yana dizilmiş duruyordu. Oysa Daduşu onun taşlara dokunmadığına yemin edebilirdi. Başı dönmeye başladı ve aniden sabah rüzgârıyla koyun üstünde süzülen kara kuşlardan ürkmeye başladı.

Taş Adam arkasını döndü ve içinden çayını içtiği testinin içine işedi. Sonra kuma oturdu ve geğirdi. "Ben kuru mantarlardan yapılmış bir çay içtim. Onları Kanaddu getirir. O içtiğim sarhoşluk verici çay idrarımda kalıyor." Gülümsedi ve kendi kendine mırıldanmaya başladı.

"Gemilere dönmek zorundayım." Daduşu'nun yüzündeki ter buz gibi olmuştu. "Sana yarın yemek getireceğim, Taş Adam."

Bağdaş kurmuş olan Taş Adam bir ileri bir geri sallanıp duruyor ve kendi kendine bir şeyler mırıldanıyordu. Sanki artık hiçbir şeyi duymuyor, hiçbir şey görmüyordu. Daduşu taşların üstünden tırmanıp, çürümeye yüz tutmuş çalıların arasında kendi izini takip etti. Islak kumların üstünden koşup gemilere ulaştı. Son iki düzine adımını ter

içinde kalarak koştu; nefes nefese kaldığı halde, teni buz gibiydi. Acıyla küt küt atan kalbinin yankılı sesi kulaklarında gümbürdüyordu.

Tacir Kanaddu, orta boylu, saçına çok az ak düşmüş olan, adaleli bir adamdı. Yüzü güneşten yanmıştı ve sakalı oldukça biçimli bir şekilde kesilmişti. Kanaddu kısık gözlerle Daduşu'ya ve dağılmış kumun içindeki mallara bakıyordu. Yüzüne ışık düştüğünde Daduşu adamın gözlerindeki derin maviliği keşfetti. *Sevgili*'nin kürekçileri olan Teleqin ve İkashadd, üç bronz külçeden sonuncusunu aşağı bıraktı. Külçe bir talent ağırlığındaydı ve kalın, yassı sığır derisine benziyordu.

"Damgar Shindurrul yeni birini yolladı, öyle mi?"

Daduşu selam vermek için biraz öne doğru eğildi ve elindeki ıslak kil çamuruyla oynamaya başladı. "Listeleri bilen ve her şeyi doğru yapmayı ümit eden biri, efendim."

Kanaddu kil tabletleri birbirine çarparak düzeltti ve sesli okumaya başladı. Bunu yaparken bir yığından veya kümeden diğerine gidiyorlardı: "Altmış testi Surwa-Balzamı. Altı külçe bronz, mühürlü. Dilmun'dan gelen, cilalı kara mermer. Oniki küçük külçe kalay. Paketlenmiş değişik deriler; bunlar kötü kokuyor, genç tacir. Keçi derisi, sığır derisi, ince eşek derisi."

"Deriler ıslanmadı, efendim." Daduşu itinalı bir şekilde saydı. "Mantarlar ve elbiseler de öyle."

"Altı sandık, yüzyirmidört kil figürle dolu, iyice sarılıp paketlenmiş."

Gemilerin önünde bir grup sıska adam bekliyordu. Adamlar malları bakımsız eşeklere yükledikten sonra onları sahile yakın ilk evlerin ve kahverengi duvarların gölgeli kısımlarına götürüyorlardı. Daduşu, diğerlerinden daha büyük, yan yana dizilmiş testileri işaret etti. "İki gurluk testilerin içi zift dolu. Otuz testi susam yağı. İçleri mercimek, bezelye ve fasulye dolu deri çuvallar. Kendin say, efendi Kanaddu: Bronzdan yapılmış bir sürü araç ve gereç. Tuza basılmış peynir. Bala yatırılmış hurmaların bir testisi eksik. Onu biz yiyip bitirdik. Orada da tahıllarla dolu çuvallar duruyor."

Hamallar ve tıkır tıkır yürüyen yük hayvanları gemilerin yanına bir adam uzunluğunda, itinayla yontulmuş ve köşeli bir şekilde planya

edilmiş kalaslar taşıyorlardı. Shindurrul, Moensh'tar'a götürülmek üzere siyah ve kırmızı sert odun sipariş etmiş ve bunların parasını ödemişti. İki gemi arasına üst üste yığılan kalaslar dağ gibi yükselmeye başladı. Güvertenin tahtaları ve kapakları ardına kadar açılmış yük bölümü güneşin altında cayır cayır yanıyordu. Qamuk, içinde kirli suların biriktiği sintine kabını denize boşalttı. Tacir bu arada Gimilmarduk'a doğru dönmüştü. Alnında ve omuzlarında sıcaktan kabarcıklar oluşmuştu.

"Kardeşimiz Shindurrul övgüyü hak etti." Üzerine yukarıdan su damladığını fark edince yana çekildi. Kimmu ve Sinişmeani, *Şüphe*'nin kıç küpeştesini tahta fırçalar ve temiz suyla ovup temizliyordu. "Artık sadece değerli eşyalar kaldı."

"İncileri burada mı sayalım; yoksa ambara gidince saysak daha mı iyi olur?" Daduşu, elindeki kuru tabletleri buğday dolu bir çuvalın üstüne koydu ve alt kenarına ıslak kille bir çizgi çekti. "Mührün, efendi Kanaddu, sayımı biten malların bulunduğu listeye basılacak."

Kendi mührünü boynundan çıkardı ve özenle açtı. Kanaddu bir süre için tereddüt etti, sonra listenin altına mührünü bastı ve sonra da Daduşu'nun eksik olan hurma testisini düştüğüne emin olmak için listeyi inceledi. Diğer gemilerden de aynı takırtıları ve kulak tırmalayan sesleri duymak mümkündü. Sesler koyun üstünde yankılanıp, sıvaları dökülen ev duvarlarına çarpıyordu. Kanaddu'nun hamalları bakır külçelerini ve sonra da tüm tahıl çuvallarını sırtlayıp götürdüler.

"Magan'a ve Dilmun'a gidecek olan fildişi ve elmaslar, efendi Kandadu" dedi Daduşu ve ensesinde Sinbelaplim'in soğuk bakışlarını hissetti. "Onları geri döndüğümüz zaman yükleriz."

"İngurakşak'la konuşup anlaştığımız gibi."

"Yaşlı İngu ne iyi bir adamdı." Daduşu, Gimilmarduk ve Hashmar, dümencinin kullandığı ses tonundan dolayı doğrulup *Sevgili*'nin kıç tarafına bakmak zorunda hissettiler kendilerini. "Herkes onun yokluğunu hissediyor. O varken her şey çok daha iyiydi."

"Artık nezaketin o dolambaçlı yollarını nihayet tamamen terk etti" dedi Gimilmarduk sadece Daduşu'nun duyabileceği bir şekilde. Sonra elini kaldırdı ve bağırdı:

"Uş hesaplarda bir hata bile yapmadı, yanlış saymadı ve hiç kabalık etmedi. Bence İngurakşak'ın yerini başarıyla dolduruyor, hatta dümen başında bile."

Sinbelaplim arkasını döndü ve kıç güverteden aşağı inerek gözden kayboldu. Gimilmarduk kaşlarını kaldırdı. Washur ve Talqam'ın sedir ağacından yapılmış ve altınla işlenmiş tahta kutuları aşağı uzatmasını bekledi.

"Denizde ve dümen başında yavaş yavaş sakinleşeceğini düşünmüştüm. Ama kinin günden güne büyüyor. Kendine çok dikkat et, Uş."

Daduşu evet anlamında başını öne eğdi, konuşmadan tabletlerini düzene koydu ve mühürlü kutuları saymaya başladı; bazıları Babil'den, içinde Zara Shurri'nin incilerle dolu deri keseleri bulunan diğerleri ise Dilmun'dan geliyordu. Taşıyıcılar büyük bir dikkatle eşeklere yüklenen noktaya kadar taşıdılar kutuları ve orada üst üste istiflediler. Kanaddu davetkâr hareketlerde bulunarak konuşmaya başladı:

"Şarabımız en çok içine yağlı fasulye yatırmak için işe yarar." *Sevgili*'nin kıç güvertesinde, ağır kutuların en sonuncusu da aşağı indirilene kadar bekledi. "Bir bardak soğuk biraya ne dersiniz, denizciler? Listeleri kontrol eder, incileri sayar ve belki zengin, şişman Sadir Puabi için acele Moensh'tar'a gitmesi gereken bir şeyler buluruz."

Daduşu, Gimilmarduk ve kulaklarındaki inci ve altın küpeleriyle oynayan Talqam, yellene yellene giden eşeklerin ve tacirin peşinden büyük bir binaya doğru yürüdü. Burasının yarısı tacirin eviydi ve diğer yarısı ise ambar olarak kullanılıyordu. Değerli eşyaların saklandığı bölüme ulaşmak için taşıyıcılar, serin ve loş odalara açılan geniş kapılardan geçmek zorundaydılar. Tacirin çalışma odasının gösterişsiz oluşu oldukça etkileyiciydi.

Tavan kirişlerinden sallanan sedir tahtaları, sivrisinekleri odadan uzak tutuyordu. Birayı getiren hizmetçi yaşlı olduğu kadar da çirkindi. Daduşu, üstünde bir sürü üst üste dizilmiş ve yıkılmış kil, tahta ve arduazdan yapılmış tabletlerin dağınık bir şekilde bulunduğu uzun bir masaya oturdu.

Daduşu ve Gimilmarduk ihtiyaçları olan yiyecekleri satın almaya çalışırken sular aniden yükseldi ve iki gemi suya çarpan kürek sesleri

arasında koydan çıktı. Su testilerinin içinde kalan bayat su güvertenin ve tuzlu suyla ıslanan giysi ve örtülerin temizliği için kullanılıyordu; taşıyıcılar kuyudan taze su getiriyorlardı. Meluchha şehrinin üstüne garip bir hava çökmüştü. Meyhanedeki ve gemideki denizciler birbirleriyle fazla konuşmuyorlardı; herkes koydan bir an evvel çıktığı için oldukça memnun görünüyordu.

Sheheru yemek pişiriyordu, Daduşu, Talqam ve Washur geri kalan yüklerin üstüne kalın tahtalar çekip örttüler ve suların yükseldiği anda Jarimadad ve Gilmilmarduk adamlardan gemilerin burnunun altına küre şeklinde tahtalar yerleştirmelerini istedi. Dört kürekçi bakır levhaların büyük bir kısmını kazıyıp temizlediler, sonra da geminin sembolü olan gözleri kum ve bezlerle iyice parlattılar.

Duyduğu merak Daduşu'yu tekrar kör yerlinin yanına sürükledi; elindeki bezin içinde bazlama, biraz kızarmış et ve bir avuç dolusu meyve sarılıydı. Geçmiş ve geleceğiyle ilgili önemli şeyleri nasıl bilebildiğini soracaktı Taş Adam'a ama mağarada kimse yoktu. Daduşu yalnızca ormana doğru giden silik izler buldu; Meluchha'nın çevresi bile ona cansız ve terk edilmiş gibi geldi. Getirdiği yiyecekleri çember şeklindeki küllerin yanına bıraktı, akşam güneşinin sıcaklığında *Şüphe*'ye geri dönebildiği için mutluydu. Ay görünmeyen, ışıl ışıl yıldızlarla dolu gökyüzünün altında, güvertede yedikleri yemek, duman içindeki kalabalık meyhanedeki daha önce hiç tatmadığı yemeklerden çok daha lezzetliydi.

Sinişmeani uykulu bir ses tonuyla ona bir soru yöneltti.

"Her şey hayal ettiğin gibi mi, Uş? Yelken açmak, dalgalar ve diğer şeyler?"

Yıldızların arasında doğru ve kıvrımlı hatlar oluşturan bembeyaz ışıklar görünüyordu gökyüzünde. Diğer gemideki adamlarının sesleri geliyordu meyhaneden; sonra koyun üstüne tekrar yokluğun sessizliği çöktü.

"Evet. Hayır. Ne yaşayacağımı, gemide olmanın ve fırtınaya yakalanmanın nasıl olduğunu, Sin, hiç bilmezdim. En çok da Sinbelaplim'in nefretine şaşıyorum."

Dümenci doğru sözleri bulabilmek için bir süre durakladı. "Kap-

tanla konuştum. Biz eminiz: Bu durum sona ermeyecek. Bu sanki gittikçe daha çok ağrı veren bir hastalık gibi. Onu kışkırtma."

"Kendine 'Taş Adam' diyen o yerliye sen de hiç konuştun mu?"

"Hayır. O da kim?"

"Geçmişi ve geleceği bildiğini söyleyen kör bir adam. İçime korku saldı. Kurumuş dere yatağının yanındaki ormanda yaşıyor."

"Hiç duymadım." Dümenci esnedi ve gerindi. "Biliyor musun, burada, Babil'den çok uzakta, en tuhaf şeyleri bulmak mümkün. Tacir işleri ihtiyar İngu'dan daha hızlı ve iyi yürüttüğünü söyledi. Her şeyin ilk defa gerçekten doğru olması onu hayal kırıklığına uğrattı sanırım."

"Beni övdükleri zaman, kardeşim, nedense her zamankinden daha rahat bir uyku çekiyorum." Daduşu uzandı ve uykuya daldı.

Bir gün boyunca gemiyi baştan aşağı temizlediler, kavun, salatalık ve kesilmiş süt satın aldılar ve diğer gemilerin birer birer koydan ayrılışlarını izlediler. Kuru, serin bir şafak vakti, suların çekilmesiyle birlikte kürek çekerek gemiler okyanusa doğru hareket etti. Her iki kaptan, Jarimadad ve Gimilmarduk, yarım ay sonra Moensh'tar'da ya da en azından çok yakınında olacaklarına kesinlikle emindi. Gri-yeşil sularda doğuya doğru yol almaya başladılar ve büyük kuşlar sakin kanat çırpışlarıyla bir süre onlara eşlik etti. Daduşu, Meluchha'nın tuhaflıklarını yüzeysel olarak gördüğüne ama onları asla tanıyamayacağına ve anlayamayacağına emindi.

Gimilmarduk, rüzgârdan kabarmış yelkenlere, gittikçe uzaklaşan sahile ve direğin etrafında oturup bitki çayı içen tayfalara işaret etti.

"Kendimizi iyi hissediyor muyuz, Uş?"

Daduşu, küçük dalgaların hışırtısını dinliyordu. Güneş gözlerinin içine girdiği için, gözlerini kısıp, kırpıştırdı ve baldırını kaşıdı. Yine İntu'nun altın kulelerini ve oradaki garip hayvanları düşünüyordu. Düşünceli düşünceli başını kaldırdı. *Şüphe*, durgun denizin üstünde uzun süre sallanmadan kalınca, yüzünde memnun bir ifadeyle cevap verdi: "Siz olmasaydınız, kaptan, şu anda vurulmuş ya da boğulmuş olacaktım. Shindurrul'un yanına sağlıklı ve zengin insanlar olarak geri döneceğiz." Duvardaki takvimin çubuğunu bir sonraki güne takarken son derece yavaş hareket etti. Simanui ayının ilk günüydü. Babil'den ayrılalı tam otuzyedi gün olmuştu.

16. ZEHİRLİ ÖRÜMCEĞİN ISIRIĞI

Güneş ortalığı cayır cayır yakıyordu. Hammurabi tenının ve kaslarının neredeyse her hücresini hissediyor gibiydi: Şifalı yağlardan çok iyi anlayan hekim, ona ve Awelninurta'ya iki saat boyunca şifalı yağlarla ve bronz gibi sert parmaklarıyla masaj yapmıştı. Hammurabi inleyerek karın üzeri döndüğü zaman, kürek kemiklerinin arasından ter aktığını hissetti. Awelninurta da oflayıp puflayarak dirseklerinin üstüne doğruldu.

"Bir saat kadar sonra hekimin işi bittiği zaman yeni doğmuş gibi olacağız, ey sıcaklar diyarının hükümdarı."

"Sıcak, su ya da akrepler, fark etmez: Öyle kalmak istiyorum. Hükümdar olarak, yani. Ta ki Samsui benim için son şenliği hazırlayana kadar."

"Bu da, kimse bizi dinlemediğine göre, tekrar güncel sıkıntılarımıza geri dönmemizi sağlar. Oğlun birkaç yıl sonra iyi bir hükümdar olacak diye düşünüyorum."

Hammurabi şarap kadehine uzandı. Kadehin sırlanmış bölümü üç kere parmaklarının arasından kayar gibi oldu; şarabı yudumlamaya başladığında yüzünü buruşturdu ve ağrıyan dişini yokladı. Ağrıyı ta beyninin içinde hissediyordu. Awelninurta yavaş yavaş doğrulup oturdu ve Hammurabi'nin bedenini incelemeye başladı. Bacaklarının üst kısmındaki, sırtındaki ve omuzlarındaki yara izlerini, yaşlılık nedeniyle beliren deri lekelerini, boynu ile koltuk altlarında oluşan kırışıklıkları gördü. Kendini hiçbir şeyden sakınmamış bir savaşçının güçlü bedeniydi bu. Hâlâ kuvvetli ve sağlıklı görünüyor, yılların bıraktığı izleri

haklı bir gururla sergiliyordu. Kendi bedeninden pek de farklı değildi; ikisi de hemen hemen aynı yaşlardaydı ve çocukken birlikte kanallardaki çamurların içinde oyun oynamışlardı.

"Hep aynı şey" diye mırıldandı. Sakalı da saçları gibi tıraş edilmiş ve biçimli bir şekilde kesilmişti; artık yalnızca üç parmak genişliğindeydi. Yüzleri gençleşmiş gibi görünse de, sakalların tıraş edilmesiyle birlikte kırışıklıklar, buruşukluklar ve belli belirsiz yara izleri meydana çıkmıştı. Doktorun her biri acı ve ekşi esans kokan yedi çeşit yağı, tenlerine geçici bir rahatlama ve yağlı bir ışıltı vermişti. Hem acı, hem da ekşi bir tadı olan soğumuş bitki çayına terleri damlıyordu. "Küçük şehirlerde kendilerine kral diyen bütün küçük adamlar, insanlara huzur dağıtıyormuş gibi görünüp kâtiplerine senin yasalarını okuturuyorlar. Bizi güneşin altında pişerken, tembel tembel yağın ve suyun içinde yatarken görmeliler."

"Eğer buna inanıyorsan, Awel, ihtiyar budalanın tekisin demektir."

Kadehlerin üzerinden birbirlerine bakıp göz kırptılar. Sarayın kuzeyinde kalan küçük hamam dayanılmaz derecede aydınlıktı. Güneş her ışını beyaz duvarlardan ve parlak fayanslardan yansıyordu. Güneye bakan duvarın ardındaki gölgede kalan yarım terastan metalik arp akortları yükseliyor ve karmakarışık yankılanmalara neden oluyordu.

"Tabii ki buna inanmıyorum" dedi Awelninurta fısıldayarak. "Örümcek ağlarının her yeri sardığını, o tombul, kıllı örümceğin de tapınakta barındığını biliyorum. Marduk'un hizmetkârları senin tahtının ne kadar sıcak ve yumuşak olduğunu aynı hızda anlatmaya devam ederlerse, yazılı olarak bize bağlılıklarını bildiren adamların onbeşinin, hatta yirmisinin fikir değiştirip ölü bitler üzerinden düşmesi işten bile değil. Benim gözlerim ve kulaklarım her zaman açıktır, dostum."

"Ne görüp, ne duyuyorlar peki?"

"Her şeyden önce müneccimlerin yıldızları okuyup hesapladıklarını. Yani, bunu her zaman yaparlar. Bundan üç yıl önce karanlığın Sin'in yıldızını nasıl yediğini hatırlıyor musun? Yıldızın dörtte üçü görünmez olmuştu. Gece gündüz hesap yapılıyor. Şamaş'ın yıldızı güneşin hesabını yapıyor, gün ortasında gece olacağını söylüyorlar. Bundan daha kudretli bir işaret olamaz, ey Sumerlerin efendisi."

Hiçbir esinti olmadığı halde içerisi biraz soğumuş gibiydi. Hammurabi doğrulup oturdu ve omuzlarını kaldırdı; kollarındaki kıllar diken diken olmuştu. Derin bir nefes aldı, sunturlu bir küfür savurdu, sonra da Marduk'a söylenen bir duayı okudu.

"Kendini karanlıkların içine gömecek olan güneş... eğer o sözüm ona tanrı hizmetkârları bu olayın gününü ve saatini saptayabilirlerse, bu bir ayaklanmanın işareti olabilir. Savaş. Kuşatma. Haklısın, böyle olacak. Güneş tutulması."

"Ya biz ne biliyoruz?" Awelninurta sol elini kaldırdı ve parmaklarını uzattı. Sağ işaret parmağıyla, diğer elindeki parmakların etli uçlarını işaret etti. "Şimdi. Onlar Babil'den çok uzak olan yerlerde buluşuyorlar. Bunu yapan yalnızca birkaç kişi, çünkü onlar da ihanetten, dedikodulardan ve her şeyi onlar kadar iyi hesapladığım için benden korkuyorlar, ayrıca onlarınkinden farklı rakamlarla hesap yaptığımı da biliyorlar. Başka şehirlerdeki rahiplere haber yollayıp, onlardan haber alıyorlar; Ur, Larsa, Uruk, Nippur, Kiş. Hesap kitap yapıp hangi günü bulduklarını görüyor olabilirim."

Hammurabi yanağındaki yara izini kaşıdı. Tırnak boyundaki yıldız biçimli iz, dayanılmaz bir şekilde kaşınıyordu. Sonra Awelninurta'nın arkasındaki sütunların arasında beliren ve huzurunda eğilen hizmetkâra işaret etti.

"Senin için, Awel" dedi Hammurabi sessizce. Vezir hizmetkâra eliyle işaret etti.

"Konuş."

Adamın yüzü bembeyaz kesilmişti, elleri ise tir tir titriyordu. Yerdeki hasırlara takılarak sendeledi, Awelninurta'nın önünde durdu ve iki kere söze başlamaya teşebbüs etti.

"Efendim" dedi ve Awelninurta'yla göz göze gelmekten kaçındı. "İki kişinin cansız bedeni bulundu. Parçalanmış olarak. Dışarıda, kanalın kenarındaki sazlıkta. Sabah erken saatte. Okuldaki şu çocuk, efendim, hani ara sıra gece yanına... ve onun genç karısı..."

"Cesetler nerede?" diye sordu Awelninurta kısık bir sesle. Hammurabi yerinden hiç kıpırdamamıştı.

Hizmetkâr yarım daire şeklinde döndü ve sarayın iç kısmına işa-

ret etti. "Saray korumaları onları silahların bulunduğu salona götürüyorlar."

"Yanlarına git." Awelninurta kendini tekrar toparlamayı başarmıştı. "Ben birazdan yanınıza geleceğim. Cesetlerle bir şekilde ilişkisi olan herkesle konuşmak istiyordu. Onları kim buldu? Söyle, herkes toplansın. Hemen terimi kurulayıp giyiniyorum."

"Derhal, efendim." Gri saçlı adam Hammurabi ve vezirin önünde eğildi ve koridorun loş ışığında kayboldu. Awelninurta havuza atladı, üstünden damlayan sularla basamakları çıktı ve hemen havlulara sarıldı. Giyinirken konuşmaya başladı:

"Sır dolu bir ölüm, Hammurabi. Oğlan galiba rahiplerin neler fısıldadığını dinleyen adamlarımdan biri. Ama kadın?.. Bunu anlayamıyorum. Yine: şiddet, cinayet ve ölüm."

"Önden git." Hammurabi kadehine sıcak şarap doldurdu ve bir dikişte boşalttı. "Biraz daha yavaş yürüyüp örümcekler ve onların ağları ile ilgili şeyleri düşüneceğim."

Awelninurta, hükümdarın suyun durgun yüzeyini bozmaktan korkarmış gibi havuza basamak basamak inişini izledi; öğle vakti suya yansıyan gökyüzünün mavisi, binlerce güneş ışığını etrafa yansıtarak parçalara ayrıldı.

Kapı nöbetçileri, genç adamın ismini öğrendikten ve biri onun Edubba'da öğrenim gördüğünü söyledikten sonra, cesetleri saray korumalarına teslim etmişti. Awelninurta önündeki perdenin iki tarafa açılmasını bekledi ve üstlerine çamurlu mantoların serili olduğu iş tezgâhlarına yaklaştı. On muhafız ve birkaç Babil'li yarım daire oluşturmuş bekliyorlardı. Askerlerin yüzünden huzursuzlukları okunabiliyordu. Babil'liler ise korku dolu bakışlarla bakıyorlardı. Her iki cesette bıçakla açılmış derin yaralar ve yanık izleri vardı. Baştan aşağı çamura bulanmışlardı ve kuruyan çamur bazı yerlerden dökülmeye başlamıştı. "Onları kim buldu?" Awelninurta donuk gözlerle, oradaki herkesin teker teker yüzüne baktı. Bir balıkçı öne çıktı.

"Kanalın kıyısında, sazlığın içinde, her sabah kayığımı suya indirdiğim yerde. Yarı kıyıda, yarı suyun içindeydiler."

"Herhangi bir ize rastladın mı? Sandalet izleri, meşale, bıçak ya da hançer?" Kadının göğsündeki yanık izlerini ve derin bıçak yaralarını gösterdi. Cesetlerin üstünkörü temizlenmiş olan yüzleri, şiddetli bir ıstırap ifadesiyle donup kalmıştı. Oğlanın gözlerini oymuşlardı. Çamurlu delikler Awelninurta'ya donuk donuk bakıyor gibiydi.

"Hiçbir şey yoktu, efendim. Onlara hiç dokunmadım zaten."

"Hemen benim yanıma geldi" dedi kapı nöbetçilerinin bir Redum'u. "Üstümüzdeki cüppelerle koştuk ve onları alıp getirdik. Olay yerinde tek bir iz bile yoktu, Vezir Awelninurta. Ve sen sormadan önce söyleyeyim; bu ikisi bizim kapımızdan ne dün, ne de bu gece geçmedi. Ölü olarak geçişlerini saymazsak elbette..."

"Diğer kapı nöbetçilerine haber saldın mı?"

"Şu anda yoldalar. Karum'daki küçük nehir kapısının nöbetçisi, kapının dün güneş batımından, balıkçının ölüleri bulduğu ana kadar kapalı olduğunu bildirdi."

"Hiçbir iz yok." Awelninurta bakışlarını ayak parmaklarına yöneltti. "Normalde bu kadar erken bir saatte girmemesi gereken kimse gözünüze çarpmadı mı hiç?"

"Bunu herkese sorup araştırdık" dedi kapı nöbetçilerinin lideri. "Her iki kapıda da dikkatimizi çeken bir şey bulamadık."

"Bir hekim çağırıldı mı? Cesetleri muayene ederse, katillerin kadını parçaladıklarını görebilir. Bunu yaparlarken oğlan galiba izlemek ve duymak zorunda kalmış." Vezir cesetlere biraz daha yaklaştı ve ağızlarını aralamaya çalıştı. Ağız kenarları yırtılmıştı. Kırılmış olan bazı dişler dudaklarda derin yaralar açmıştı. "Gecenin yarısında çığlıkları duyulmasın diye zorla ve şiddet kullanılarak ağızlar tıkanmış, belki de bez parçalarıyla bağlanmış. Adı Sinkashid olan bu oğlan, yazı okulunun son sınıfındaydı ve saray onun tüm ihtiyaçlarını karşılıyordu: Onu buraya getirmekle en doğrusunu yaptınız. Aranızda kadını tanıyan var mı?"

Herkes hayır anlamında başını salladı. Güzel bir kadındı; genç, ince vücutlu, cüppesinin üstünden ve bankın kenarından yana sarkmış, uzun, oldukça koyu kahverengi saçlı bir kadın. Saçlarının ucundan çamurlu sular süzülmüş ve yere damlayarak kurumaya yüz tutmuştu. As-

kerlerin çoktandır farkında olduğu bir şeyi Awelninurta henüz yeni fark etti: Genç adam hadım edilmiş olmasına rağmen, yaraları kadının yaralarına göre çok daha hafif sayılırdı. Awelninurta, uzun bir aradan sonra tekrar konuşmaya başladığında, orada toplanmış olan insanlar irkildi. Sesi, bronz bir hançerin pişmiş topraktan yapılma fayanslara sürtünürken çıkan sese benziyordu.

"Hükümdarımızın yasalarını çiğnemiş olan o caniler mutlaka bulunacaktır. Şiddete başvurdular ve biz de onları şiddete maruz bırakacağız. Hekim sorularımı yanıtlasın; neyi aradığımızı hepiniz biliyorsunuz. Yeni bir şeyler öğrendiğinizde, mutlaka bana bildirin. Unutmayın, kulağım sizde. Her şey bitince, yasalarda yazılı olduğu gibi, onlara bir mezar ayarlayın. Hükümdarımız..."

Karşı taraftaki girişten içeri aynı anda iki grup girdi. Arkasında dört silahlı adam bulunan Hammurabi ve diğer kapılardan gelen bir kol Redum. Hepsi nefeslerini tutmuş gibiydi. Awelninurta onların liderlerini tanıyordu. Adam genç kadının yüzüne bakınca aniden irkildi.

"Chablumbar" dedi sıkıntıyla. "Onu tanıyor musunuz, efendim? Kendisi Kiş'li. Naraditum İsmin-Adasi'nin hizmetçisi; iki-üç yıl önce gelmişti buraya. Oğlanın kız arkadaşıydı.

Etrafta duranlar yavaş yavaş tekrar başlarını kaldırdılar. Islak saçı ve sakalı yüzüne yapışmış olan Hammurabi, sessizce parçalanmış cesetlere baktı. Yumruk halinde sıktığı elleri bembeyaz kesilmişti. Kapı nöbetçisi Arwium, yumruğuyla sağ göğsüne vurarak öne çıktı ve Hammurabi'nin kendisine bakmasını bekledi.

"Efendim, biz buraya koşup gelirken, sorulabilecek her soru sorulmuştur. Gece ya da daha erken kapılardan içeri girmek isteyen kimse olmadı. Nippur'dan ondokuz adamı, iki kölesi ve bir sürü eşeği olan bir tacir geldi. Dikkatimizi çeken bir şey olmadı, kapılardan hiçbiri de açılmadı."

"Ve aranızdan hiç kimse" dedi Hammurabi ve salondaki herkesi teker teker işaret etti, "onun söylediklerinden fazlasını bilmiyor, öyle mi? Benim yasalarım oldukça kesindir: Bir hayatı söndüren kişi, aynı şekilde öldürülmelidir; çünkü biz savaşta değiliz."

Herkes hayır anlamında başını salladı.

"O zaman tekrar işinizin başına dönün" diye emretti Awelninurta. "Olup bitenleri şehirde anlatın. Belki küçük ipuçlarıyla neden öldürüldüklerini öğrenebiliriz." Arkasına döndü ve silahlı adamlara baktı. "Akşam rahibe İsmin Adasi'yi bulup getirin. Onunla konuşmak istediğimi söyleyin ama konudan söz etmeyin. Yalnız gelsin."

Awelninurta saray korumalarının Babil'lilerle birlikte salonu terk etmelerini bekledi. Sonra hiç konuşmadan parçalanmış bedenlerin üstüne cüppesini örttü, Hammurabi'yle bakıştı ve başıyla kapıyı işaret etti.

"Ne yapmanız gerektiğini biliyorsunuz. Su konusunda uzman olan hekim bizimle -Hammurabi ile kendisine işaret etti- birlikte hamamda. Gelecek olan diğer hekim, yeni bir şeyler öğrendiği zaman oraya gelsin. Sinkashid yetim bir çocuktu; cenaze için gereken parayı saray karşılayacak."

Awelninurta, sırtına yağ lekeleriyle dolu örtüsü yapışmış olan hükümdar Hammurabi'nin peşinden salonu terk etti ve serin, loş koridorlardan geçip tekrar hamamın sıcak ve göz alacak kadar aydınlık ortamına döndü. Duvarın kenarında serçeler telaşla cıvıldıyordu; görünmeyen müzisyenler artık arp çalmayı bırakmışlardı. Hammurabi ve Awelninurta hiç konuşmadan soyundular ve kendilerini serin suyun içine bıraktılar. Duvarın içindeki şömineye odun kömürü atan ve bakır kazandaki suyun sıcaklığını kontrol eden yaşlı köle yavaşça odayı terk ettikten sonra, Awelninurta söze başladı.

"Arkadaşlarımız bu zavallının gözlerini oydu, ey yasa tabletlerinin hükümdarı. Bunlar aynı zamanda benim de gözlerim ve kulaklarımdı. Bildiğim her şeyi bana Sinkashid anlatmıştı. Eminim onu konuşturmak için o Chabluma adındaki kıza işkence yapmışlardır. O benim gözlerim ve kulaklarım olan kişilerden değil. Belki Naraditum hakkında öğrendiklerini sevgilisine anlatmış da olabilir. Büyük bir ihtimalle kız tamamen suçsuzdu ve yalnız onun itiraf etmesi için alet edilmişti."

Hammurabi her iki eliyle yüzüne su çarptı ve burnunu temizledi.

"Bir engerek yılanı kadar korkunç bir gülüşün var, Awel. Sence oğlan konuşmuş mudur?"

Awelninurta inceleyen bakışlarla Hammurabi'nin omuzlarına ve göğsüne baktı; uzun yılların oluşturduğu yağlara rağmen sert ve büyüklerdi. Marduk-muskası beyazlamış gür göğüs kıllarının arasında adeta kaybolmuştu. Vezir omuzlarını silkti.

"Evet demektense hayır demeyi tercih ederim. Yakalandığı takdirde başına ne geleceğini çok iyi biliyordu. Böyle bir durumda, anlaşmamıza göre, gerçeğin bir kısmını ve önemsiz başka şeyleri itiraf edecekti. Galiba bunu yapmak zorunda kaldı, Marduk'un öfkesi adına!"

Vezir omuzlarını ve bacaklarının arasını kaşıdı, havuzdan çıktı ve kenarına oturdu. Hammurabi, yağ lekeleri bulaşmış beyaz örtülerin üstüne uzandı. Suyun üstünde gökkuşağı renginde garip tabakalar oluşmuştu. Elindeki boş kadehle oynayan hükümdar, konuşurken sözcüklerini büyük bir özenle seçiyordu.

"Sen ve ben, Awel, biz güce sahip olan yaşlı adamlarız. Onu yararlı kılıyoruz ve gerçeklere dayandırıyoruz. Üstelik onu tacirler gibi ticari tecrübeyle kullanmasını da biliyoruz. Rahipler tanrıların işaretlerini ve sözlerini kötüye kullanıyor, ellerindeki gücü alçakça oyunlarına alet ediyorlar. Bazı rahipleri şöyle adamakıllı bir sorgulamayı akıl ettin mi hiç? Zavallı Sinkashid'i sorguladıkları kadar ayrıntılı?"

"O takdirde güneş tutulmasının saatini ve gününü asla öğrenemeyiz. Şimdikinden çok daha fazla şüphelenmek için sağlam gerekçeleri olacaktır. Bizden nefret ediyorlar... Benden, fakat özellikle de senden... Neden? Sen zalim bir hükümdar mısın? Hayır, onlar sadece elindeki gücü istiyorlar. Ve ben eski komutanının oğlu olan Daduşu'yu, bu zavallı çocuğun yaptığının aynısını yapması için ikna ettim. Bundan pişmanlık duymuyor da değilim hani..."

"Ve ben ona mührümü verdim, Awel."

"Evet, belki bütün rahiplerden ve onların ince ağ iplerinden çok uzakta olabilir. Ama yine de tehlike içinde."

"Örümcekler. Akrepler. Biz taş kadar sertiz ve daima tetikteyiz." Sıcak, insanın teninden sinsice ilerliyor ve içine işliyordu. Hammurabi, parmaklarıyla kadehe vuruyordu. Parmağındaki yüzük, sanki duvarlara ok fırlatılıyormuş gibi çatlak sesler çıkarıyordu. Vezir ağır ağır karnının üstüne döndü, dirseğinin üstüne dayanıp işaret parmağından

damlayan sularla çinilere çizgiler ve daireler çizmeye başladı; su çarçabuk buharlaştığı için çizdiği örümcek ağını tamamlayamadı.

"Güneş tutulmasının zamanını mutlaka öğrenmeliyiz. Tapınaktaki düşmanların kim olduğu yakında ortaya çıkacaktır. Onların rahip adayları olan öğrenciler olacağını sanmıyorum, aksine güç kazanmak isteyen bizim gibi yaşlı adamlardır, çünkü o zaman Marduk adına senin yasalarını bile istedikleri gibi değiştirip şekillendirebilirler. Bunu sen de apaçık görebiliyor musun, ey terleme hükümdarı?"

"Apaçık görebiliyorum." Hammurabi kadehi elinden bıraktı ve parmağındaki yüzüğü çıkardı. "Ve birgün, Utuchengal'in Asma Evi'nin saldırıya uğraması ve onun bir hiç uğruna ölmesi, o gereksiz şiddetin, yani yağmayı kastediyorum, ziggurat çatısının altından çıktığını duyarsak da hiç şaşırmam."

"Utuchengal, senin en iyi ve şüphesiz en sadık adamlarından biriydi." Awelninurta yine sol elinin parmaklarını göstererek sayıyordu. "Shindurrul: benim örümcek ağımın sağlam ama görünmeyen bir ipi. Utuchengal'in oğlu Daduşu, Shindu'nun evlatlığı. Onun kız kardeşi: kaçırıldı. Tüm bunlar bir motif teşkil etmiyor mu?"

"Gücü tehdit altında olan yaşlı adamlar için, yarasa uçuşu bile belli bir motif oluşturabilir." Hammurabi, Awelninurta'nın gözlerini aradı. Vezir o düşünceli bakışlara karşılık verirken, Hammurabi'nin gözlerinde ilk defa korku dolu bir ifadeye rastladığını düşündü. "Eğer benim en iyi adamlarım, genç ya da yaşlı fark etmez, öldürülüyorsa, bu bana karşı bir saldırı anlamına gelir" diye homurdandı hükümdar. "Daha önceden aklımıza gelmiş olması gereken bazı önlemler almalıyız: Shindurrul için miğfersiz ve zırhsız silahlı adamlar, güvenebileceğimiz nöbetçiler gerekiyor."

"Ve o güzel derici Tiriqan için. Daduşu'nun sevgilisi." Awelninurta yavaşça başını öne eğdi. "Bu o kadar gizli kalmalı ki, Shindu ve Tiriqan bile farkına varmamalı. Naraditum'a kölesinin ölüm haberini ver, bunun dışında yalnız hal ve hatırını sor. Çünkü, eğer o bir dişi örümcekse, senin bir ihanetten şüphelendiğini bilir." Doğruldu, silkelendi, sonra alçak sesle küfürler savurdu. "Shindu'nun gemisindeki şu adam, Sinbelaplim, belki o da onlar tarafından kullanılıyordur. Dadu-

şu'ya karşı! Sinbelaplim öbür geminin dümeninde olsa bile, her limanda tehlike yaratabilir. Ama, galiba bu durumda düşmanı biraz gözümde büyütüyorum. Bir şeyleri değiştirmek için artık çok geç, araya uzun mesafeler girdi."

Bozulmaya başlamış olan bitki çayını su giderine döktü, parmak uçlarına basarak şarap testisinin yanına gitti ve kadehini doldurdu. Kalın hasır kilimlerin üstüne basarak Hammurabi'nin önünde çömeldi ve kıs kıs gülmeye başladı. Şarabından bir yudum aldı ve fısıldayarak konuşmaya başladı:

"Gün ortasındaki karanlığa henüz çok zaman var sanırım. Zamanı geldiği an, rahipleri kendi silahlarıyla vuracağım ve o zamana kadar aklıma ince, güvenli ve iktidarımı elimde tutmamı sağlayacak kötülükler geliyor. En iyi fikirler, Buadadr'ın yumuşak kolları arasında geliyor aklıma ve düşünmek için akşamüstleri en uygun zamandır."

Hammurabi, Awelninurta'nın omuzunu yakaladı ve veziri kendisine çekti.

"Yağ bilgini acı çektirerek ömrümüzü beş yıla kadar uzattı" dedi fısıldayarak. "Birazdan yardımcılarıyla birlikte buraya gelecek olan su bilgini ömrümüzü üç yıl daha uzatacak. Sıcak ve soğuk sulardan korkmana tahammül edemem."

Awelninurta'nın yüzünde acı bir gülümseme belirdi. "Bu sarayda emirleri sen verirsin. Bazen içimden 'ne yazık ki' demek gelmiyor değil... Diğer taraftan... şehvetli Buadadr'la sekiz yıl daha. Marduk yardımcın olsun."

Ayağa kalkarak taş bankın yanına gitti ve koridorda yankılanan ayak seslerini işitince üzerine uzandı.

Tavandaki dikdörtgen pencereden öğleden sonrası güneşi sızıyor, duvardaki resmin yarısını aydınlatıyor ve serin odanın içine doluyordu. Sızan gün ışığının içinde tozlar uçuşuyor ve sinekleri, sivri sinekleri ve diğer haşaratları uzak tutmak için yakılan bitkilerin dumanı süzülüyordu.

Awelninurta, sessizliğin ve serinliğin tadını çıkarıyordu. Sırtüstü uzanmış, ellerini ensesinde kavuşturmuş, sessizce yanındaki kadını

seyrediyordu. Düşünceleri ise ustaca döşenmiş avlunun taşları arasında gezinir gibi, insana huzur veren desenlerin içinde dolaşıyordu. Bunlar sadakat, güven ve sağduyuyu temsil eden bir isme temas ediyor ve orada bunların tam aksini sembolize eden bir diğer ismi görüyorlardı. Aralarında ise mektup, ulak ve bağlantılar vardı; kopartılması mümkün olmayan ipincecik örümcek ipleriydi bunlar. Mektuplaşmak, zamanında yapılan konuşmalar ve Hammurabi'yle kendisinin tahminleri, kendisine şehir kralı diyen herkesin, her şehrin veya yerleşik alanın ya da her şehir birliğinin bir parçasıydı; bu haberleşme trafiğinin içinde önemli olan şeyleri asla unutmazdı.

Çok az rahibi ismiyle tanıyordu, çünkü rahiplerin altın delisi asalaklardan başka bir şey olmadığını düşünüyordu. İnandığı ve hürmet ettiği tanrılara hizmet ettikleri söylenemezdi. Bu tanrıların güçlerini insanlara rahipler olmadan da ispatlayabileceğine emindi. Sumerlerin çoğu, rahiplerin onlara vaat ettiği umuda ve güvene ihtiyaç duyuyor, rahipler aracılığıyla tanrıyla konuşabiliyorlardı. Böylece krallığa bir zarar gelmiyordu ve bu yüzden de Awelninurta bu tanrı hizmetkârlarına katlanıyordu. Eğer masum insanları öldürürler ve Hammurabi'nin egemenliğine el uzatırlarsa, o zaman ihanet eden herkes gibi bir cani sayılmaları ve cezalandırılmaları gerektiğini düşünüyordu.

"Aklın pek burada değil gibi, Awel" dedi Buadadr ve ellerini onun dizlerine koydu. "Uzaklarda. Çok uzaklarda? Krallığımızın sınırlarında mı?"

"Hayır. Çok yakında. Bu odada, yanında sayılır." Kafasını kurcalayan ve canını sıkan olayları Buadadr'a anlatamamak, ona göre en yetkin vezir olmanın can sıkıcı yönlerinden biriydi. Yine de konuşmamaya karar verdi. "İki genç vatandaşımız çok korkunç bir şekilde öldürüldü. Marduk'a şükürler olsun ki bu Babil'de çok nadir oluyor, sen kalçalarımda dudaklarını gezdirirken bile kendimi bunu düşünmekten alamıyorum."

"Bunu duydum." Göğüslerine kadar inen saçı düzinelerce ince saç örgüsü şeklinde örülmüş ve uçlarına küçük, renkli kilden yapılmış boncuklar takılmıştı. Siyaha yakın, kocaman gözlerini dikkatlice onun

üstüne dikmişti; ona inanıp inanmadığı pek belli olmuyordu. "Su bilgini sık sık gelmeli, Awel. Sayesinde gücün üç kat daha artmış."

"Bu söylediğin sakın onun kulağına gitmesin, yoksa hizmetine karşılık benden daha fazla bakır talep eder. Aslında buna sebep olan senin sıcacık parmakların, Buad. Ve öğleden sonranın insanın üstünde yarattığı etki."

"Eğer, şu anda düşündüğün düşmanlarına karşı" dedi kadın ve Awelninurta'ya biraz daha yaklaştı, "bana ve arkadaşlarına karşı iyi olduğun kadar merhametsizsen, önünde tir tir titremeliler."

"Söylediklerinde gerçek payı var." Başını öne eğip kollarını göğsünde kavuşturdu. "Benim düşmanlarım aynı şekilde Hammurabi'nin düşmanlarıdır."

"Ne düşündüğümü söyleyebilir miyim?" diye sordu kadın. Awelninurta evet anlamında başını salladı. "Gerçi sen onun arkadaşısın, bu da sizi karşılıklı sorumlu tutar ama onunla ilgili ya da onun hakkında konuşurken gözlerinde hep bir yumuşama görüyorum."

Awelninurta başını tekrar öne salladı, kadının elini tuttu ve avuç içini öptü.

"Bunda pek bir yanlışlık göremiyorum. Eğer o, adaletsiz ya da ölçüsüz olsaydı, bunu ona yüksek sesle söylerdim; bu durumda vezir olarak da kalmam pek mümkün olmazdı zaten. Sumer ülkesindeki şehirleri birleştirdiğinden ve huzuru sağladığından beri herkes rahat yaşıyor. Bunun neresi yanlış ki? Her yanından su damlayan su bilgininin elinden şehvet dolu çarşafların üstüne kaçarken bile bir köleye kıpırdamadan kendini bana teslim etsin ve sanki zevk alıyormuş gibi davransın diye emir vermek zorunda kalmıyorum. Yasalarda kadınlara özgürlük tanıyan birçok madde var. İşte gözlerinin yaşarması için geçerli bir sebep."

"Gözlerimin mi? Göz yaşları insanın zevkini kaçırır, Awel. Tenine sürdükleri şu yağlardan birinin tarif edilmez bir kokusu var. Beni çıldırtıyor. Kıpırdama. Yağ bilgini de sık sık gelse iyi olur."

Kadın Awlninurta'nın ellerini göğüslerine götürdü, öne doğru eğildi ve adamın alt dudağını hafifçe ısırdı. Göğüs uçlarının nasıl sertleşip dikleştiğini hissediyordu adam. Parmakları vücudunda gezinip

doğru olan küçük noktalara ve bölgelere değdiği zaman, kadının gırtlağından şuh bir inleme yükseliyordu. Altındaki pürüzsüz ten sanki adamın ellerini gıdıklıyor gibiydi. Buadadr nefes nefeseydi ve adamın üstüne çıkarken inliyordu; omuzlarının üstünden, bir perde gibi sallanan saç örgülerinin arasından gökyüzünün maviliğini seyrediyordu Awelninurta. Bedeni, hiç olmadığı kadar hazır bir şekilde kadının okşamalarına cevap verdiği halde, düşünceleri o dolambaçlı yollara geri döndü. Kafasındaki manzara gittikçe küçüldü, daraldı ve aklındaki, yok olmayan, yalnızca yavaş yavaş solan birkaç isimden biri Shindurrul'un gemisindeki genç adamın ismiydi.

17. TİAMAT'IN İYİ RÜZGÂRINDA

Kıyının önünde kalın bir sis perdesi vardı. Görünüşe göre karanın üzerine şiddetli bir yağmur yağmaktaydı. Rüzgâr düzenli olarak güneybatı ve batıdan esiyordu; yaklaşık bir saat önce kürekleri ve dümeni etkileyen su basıncı hafiflemişti. Gimilmarduk alnına güneşten korunmak için kullandıkları ince bandı taktı ve sancak tarafındaki yekeyi devraldı.

"Marduk'a şükürler olsun ki bu sahilde dünyaya gelmemişim." Sanki kendi kendine konuşuyormuş gibi mırıldandı. "Belki Meluchha'lıların başka bir açıklaması vardır. Ama Tiamat ya da Aḍad ya da Enki, onlar büyük rüzgârların hakimi. Burada, bu uçsuz bucaksız okyanusta, rüzgâr her yıl Ajjaru ayının ortalarında, güneybatı ve batıdan eser."

"Sinbelaplim, rüzgârın ne zaman eseceğinin o kadar kesin olmadığını söylüyor. Birkaç gün ya da bir iki hafta daha erken, ya da daha geç başlayabilirmiş."

Kaptan, sancak tarafına çapraz düşen ve burnuyla kocaman bir dalgayı yarıp geçen *Sevgili*'ye baktı.

"Evet, doğru. Abu'nun ortalarına kadar esmeye devam eder. Ve hepimizin bildiği gibi, karaya yağmur taşır."

"O zaman bizi de İntu'dan yukarı götürebilir, değil mi?" Daduşu, Shindurrul'un ona gösterdiği haritayı hatırladı. "Yani kürek çekmek zorunda kalmayacak mıyız?"

"Kürek çekmeyi kim sever ki? Bakalım, göreceğiz. Her şeye rağmen -Sinişmeani size bundan bahsetmedi mi?- Tashritu ayının onbeşi-

ne doğru Moensh'tar'dan ayrılacağız. Umarım o zaman gelince, Tiamat bize, doğru rüzgârı yollar. Kuzeydoğudan. Arachsamnu'dan başlayıp, buz gibi Addaru ayına kadar devam eder. Bu her yıl böyle olur. Bunu Edubba'da öğrenmediniz mi?"

"Hayır. İdiglat ve Buranun arasında kalan topraklardaki dört rüzgârı biliyorum yalnızca."

"Ama, biz karabaşların asırlar önce Meluchha ülkesinden gelmiş olduğumuzu... Bunu size öğretmişlerdir, değil mi?"

"Evet, fakat ben buna inanmıyorum..." Daduşu sıkıntıdan titredi. "Meluchha'nın çevresindeki topraklar kurak, hüzün verici ve verimsiz. Öte yandan, bahsedilen asırlar öncesinde, atalarımızı bu ülkeden kaçıran sebep de bu olabilir. Belki de anlatılan gerçekten doğrudur."

"Bunu asla öğrenemeyeceğiz, Uş."

Daduşu parmaklarıyla saymaya başladı. Eğer yarım aydan daha az bir sürede Moensh'tar'a demir atmayı başarabilirlerse, çok zamanları olacaktı. Simanui ayının yarısı, Du'uzu, Abu, Ululu ayları ve Tashritu ayının yarısı. Neredeyse yüzyirmi gün. Daduşu arkasını gıcırdayan hasırlara yasladı. Kafasını kaldırıp bulutların arasında o kocaman kuşu dolaşırken gördüğünde, tuz kalıntılarının sırtını kaşındırdığını farketti. Köpük köpük dalgaların hemen üstünden uçan balıklar, büyük bir hızla gemiye yaklaşıp birer ok gibi suya dalıyorlardı. Rüzgâr, neredeyse hiç hissettirmeden tekrar güneybatıya doğru yön değiştirdi; gemi tekrar dümen küreklerini zorlamaya başlamıştı. O âna kadar gölgede uyuyor olan dümenci yerinden doğruldu ve parmaklarının arasından gözlerini kırpıştırarak güneşe baktı. Sonra da ağır adımlarla kıç güverteye geldi.

"Gidip bir yudum su alacağım. Sonra senin yerine geçerim, Uş."

"Tamam, önemli değil." Daduşu, iskele tarafında bir halatın tel tel açılmaya başladığını gördü. "Acelesi yok."

Denizin üstüne gökyüzünde süzülen kocaman bulutların gölgesi düşüyordu. Sancak tarafından görünen ufukta yağmur yağdığı aşikârdı. Fakat bu durum güneşin parlaklığını ve sıcaklığını değiştirmiyordu; dalgalar aynı ritimde geminin burnuna çarptıkça, kof bir gürültü çıkıyor ve dalga yarılıp geminin her iki tarafına dağılıyordu. Dü-

men suyunun köpüren izi, köpüklü dalgaların sırtında kısmen kayboluyordu. Daduşu ayağa kalktı ve tüm kuvvetiyle yekenin üstüne abandı. Hava günlerdir ağır ve nemliydi. Her hareket insanı ter içinde bırakıyordu; yelken ve tahtalar her sabah sırılsıklam oluyordu. Sinişmeani yüzünü, boynunu, omuzlarını ve kollarını yağlamıştı ve ellerini bacaklarına sile sile geliyordu.

"İntu Nehri'nin ağzı daha uzun süre görünmez." Yekeyi kavradı. "Bir, iki gün sonra geminin ön tarafında kara görmeye başlayacağız."

"Malu." Daduşu direğin yanında durdu ve uyuklayan kürekçilere baktı. Washur horlarken, hırıldıyordu; altı adamın kısa saçlarından, kırpılmış sakallarına doğru ter süzülüyordu, Talqam esnedi ve yarı açık gözlerle Daduşu'ya baktı. Geminin aynı ritimde kalkıp inmesi, gemi donanımının çıkardığı gıcırtı ve rüzgârın uğultusu insanı uykuya davet ediyordu. Daduşu da esnemeye başladı. Geminin içinden örtülerini aldı ve gölgede kalan burna kıvrıldı.

İskele yönünde ve geminin ön tarafından epeyce uzakta kara görünmeye başlamıştı: Batıdan gelen son ışık, suyun üzerine ve hareketsiz, ağır bulutların altında kıyıyı koyu kahverengi bir şekilde çiziyordu. Kumaşın çizgileri ve dikiş yerleri, solmuş renklerdeki desenler, tuzlu suların bıraktığı izlerin kenarları, güneşten yarı saydam görünen yelkenleri esrarengiz bir havaya sokmuştu. Bulutların alt kısımları kor gibi kızarmaya başlamıştı. Bir dalga hışırdayarak yaklaştı ve geminin kıç tarafında kayboldu, sonra yelkenler ağırlaşıp sarkmaya başladı. Sessizlik insanın içini ürpertiyordu; onbeş dakika içinde gri-yeşil sular, bulanık, yağ gibi parlayan bir yüzeye dönüşmüştü. Havada bunaltıcı bir sıcaklık vardı. Rüzgâr tamamen kesilmişti. Denizdeki küçük dalgalar *Sevgili*'yi sallandırıyordu. Birkaç saniye sonra *Şüphe*'nin de güvertesi ve direkleri aynı şekilde sallanmaya başladı.

"Uş! Güvertedeki feneri unutma" diye bağırdı Gimilmarduk. "Ya yarın sabaha kadar ortalık böyle sakin kalır, ya da bu gece İm-Gig fırtınası başlar."

"Anlaşıldı, kaptan."

Sessizlik etraftaki sesleri de boğuyordu. Daduşu, yemek pişirdik-

leri ateşte elindeki lambanın fitilini yaktı, külleri dikkatlice geriye itti ve geminin kıç güvertesindeki sandığın üzerindeki lambanın içine gaz yağı doldurdu. Sheheru ve Kimmu kararsız bir şekilde, iyice bağlanmış küreklerin yanında duruyordu. Geminin kıç güvertesinde Gimilmarduk ve Sinişmeani, güneşin kalan kısmından vuran kırmızı ışık altında, gökyüzü ve bulutları inceliyordu. Doğuda, dağların üstünde belli belirsiz bir gökkuşağı oluştu ve son bir kez ışıldadı. Geminin dış tahtalarına minicik dalgalar çarpıyordu, bir balık sudan zıpladı, takla attı ve tekrar dalıp kayboldu. Kürek yekelerinin uçları, işaret parmakları gibi birbirinin üstüne işaret ediyordu. Gimilmarduk sakalını kaşıyarak, bulaşan kumları döktü ve derince iç geçirdi.

"Ey okyanusların sırrı! Fırtına çıkacağını hiç sanmıyorum."

"Ben de öyle" diye hırladı Sinişmeani. "Yemek yapma sırası kimde?"

"Bende." Washur elini kaldırdı. "Tuzlu balık, hurma, kavun ya da kabak... Salatalık, soğan, mayasız ekmek, yağda kızartma, peynir - ya da sadece bira?"

"Ne istersen, onu pişir. Nasıl olsa her şeyin tadı kum gibi." Kaptan omuzlarını silkti ve aşağı sarkmış yelkene baktı. "Güvertede üç adam nöbet tutsun. İlk esintide hemen diğerlerini uyandırsınlar. Yine de, nemli, rüzgârsız bir gece olacak gibi."

"Kürek çekelim mi?" Daduşu, Hashmar ve Sharishu'nun kızgın kızgın ona baktığını fark etti. Gimilmarduk eliyle hayır anlamında bir işaret yaptı. "Güneş doğduktan sonra kürek çekecek çok vaktimiz olacak. Akıntı bizi doğuya doğru götürecektir."

"Orada görünen kara." Ufukta, son gün ışığı da sönmek üzereydi. Daduşu karanlığa işaret etti. "İntu Nehri'nin ağzına yakın mı?"

"Evet ve hayır." Sinişmeani ıslak tahtaların üstüne köşeleri yuvarlak bir çengel çizdi. "Kuzeydeki sahil" olarak çizdiği uzun düz çizgiden bir çizgi çekti, kısa çizginin sonuna doğru ise ikinci bir çizgi daha, sonra bir daire çizdi ve içini doldurdu: "Biz aşağı yukarı buradayız!" Kısa çizginin yanında kalan sağdaki tahtaya işaret etti. "Göreceksin. Kumullar, kuzey tarafta bir sürü sazlık. Binaltıyüz arşın yük-

şekliğinde birkaç dağ, İntu işte şuralarda bir yerlerde ağır, geniş ve kahverengi sularıyla denize dökülüyor."

"İki gün mü kaldı, Siniş?"

"İki gün. Rüzgâr esmeye başlarsa elbette."

Washur ile Hashmar, ateşi ve kazanı güverteye çıkarmışlardı. Açık kırmızı yanan kor ateşten güvertenin üstüne doğru ağır ağır tüten dumanlar çıkıyor, geminin ön ve arka kısmında yavaş hareket ederek döne döne yükselip yelkenlerin arasından karanlığa kayboluyordu. Bulutların arasında ara sıra bir yıldız göz kırpıyordu. İskele tarafında *Sevgili*'nin kıç tarafındaki fenerini görebiliyorlardı; gaz yağının havada uçuşup yanmasından, sanki bir ipliğin sonsuz bir rüzgâra kapılmış gibi dalgalanmasına benzer bir alev çıkıyordu. Pirasa, tuzlu balık ve salatalık kokusu, ağır ağır hareket eden insanların arasında dolaşıyordu. Terden sırılsıklam olmuş ve hiç kıpırdamadan kıç güvertedeki sandığın üstünde yatan Gimilmarduk, tıslayıp hırlıyordu. Yelkenden su süzülüyordu, çarmıhlardan ve gergin halatlardan aşağı su akıyordu. Daduşu gidip iki lamba aldı ve ip merdiveni sancak tarafından aşağı salladı.

"Pürenin hazır olmasına daha çok var mı?" diye sordu kemerine ince bir ip bağlayarak.

Washur kazana yağ ve ekşi şarap döktü ve karıştırdı. "Acele etme. En az yarım saat daha sürer."

Daduşu iplerin ilmiğini geminin yan duvarına bağladı, düğümlerini çekerek iyice sağlamlaştırdı ve suya daldı. Tekrar suyun üstüne çıkarak, karanlığa rağmen sakin ve kuvvetli hareketlerle kendini yüzmeye zorladı. İncecik ipe asıldı, ucundaki bez parçasını koluna doladı ve ip tamamen gerilinceye kadar yüzmeye devam etti. Su bir anda kaslarındaki yorgunluğu alıp, onu rahatlattı. Sırtüstü döndü, derin derin nefes aldı ve hareket etmeden kendini akıntıya bıraktı.

Yanındaki gemi dev bir duvar gibi yukarı yükseliyordu. Lamba ışığının alevinde tayfaların üst bedenini ve yüzlerini seçebiliyordu. Çanak, tabak ve tahta kaşıkların tıkırtısı belli belirsiz duyuluyordu. Hashmar kaba bir şekilde güldü; bıçağına sürttüğü bileme taşının çıkardığı ses sessizliğin içinde yankılanıyordu. En çok geminin kıç tarafına çarpan ve Daduşu'nun üstüne köpük sıçratan dalgaların sesi duyuluyordu.

Daduşu ip merdivenin basamaklarından tutunarak güverteye çekti kendini ve üstünden akan suların oluşturduğu su birikintisinin içinde durdu.

Hashmar silahını kaldırdı. Bıçağın ucundan üç minik ışık demeti yansıdı.

"Biraz alıştırma yapalım mı, Uş?" Daduşu hayır anlamında başını salladı. "Hayır? Yorgun musun?"

"Canım istemiyor, Hash. Açım. Yarın seni yine güvertede dört döndürürüm, tamam mı?"

"Kim kimi nereye kovalıyor göreceğiz." Hashmar kısa bir kahkaha attı. Bileği, gözle takip edilemeyecek kadar hızlı hareket etti. Bıçak, loş karanlıkta bir an için kayboldu ve tok bir çatırdama sesiyle gemi duvarındaki kürek saplarına saplandı. Daduşu, su testisinin dibinde kalan suyla saçındaki tuzlu suyu duruladı ve temiz bir bel kuşağı bağlamadan önce, bir süre düşüncelere daldı. Sonra kuşkulu bir şekilde kazanda kaynayan koyu bulamacın yüzeyine baktı. İçinde zar şeklinde doğranmış domuz yağı ve balık parçaları yüzüyor, Washur yüzeye çıkan parçaları karıştırarak tekrar dibine itiyordu. İntu'dan yukarı çıkacakları ânın bir an önce gelmesini istiyor, aklından kuşku dolu ve garip düşünceler geçiyordu. Daduşu, doğru yazamadığı, hatta daha çok kötü yazdığı bu dili düşünüyordu. Yarın kaptana ve dümenciye bu dil hakkında sorular sormaya karar verdi. Sırtını geminin duvarına vererek yere çöktü ve yemek pişinceye kadar bekledi.

Şafak sökmeden bir saat sonra suyun diğer rengini ve doğudaki iki parmak yüksekliğindeki, koyu yeşil çizgiyi gördüler. İskele yönündeki gölgeler, sislerin arasındaki uzun kumulları ve alçak dağları meydana çıkarıyordu. Bunların önünde alçak ve gittikçe yükselen ormanlar uzanıyordu; yarı tuzlu suda yetişen çalılıklar ve ağaçlar. Tüm bunların sağ tarafında kahverengi, bulanık sudan başka hiçbir şey yoktu. Sislerin arasından görünen koyu kırmızı güneşin önünde sivrisinek gibi minicik görünen kuşlar uçuşuyordu. Yelkenlere nemli bir rüzgâr çarptı, seren direği iyice iskele tarafına doğru dönmüştü. Gimilmarduk ve Sheheru, yekelerin üstüne abanıp *Şüphe*'yi güneydoğuya çevirmek için

çabalıyorlardı.

"İntu -Gimilmarduk nefes nefeseydi- her yıl akış yolunu değiştirir. Gerçek nehir ağzını bulmalıyız."

Rüzgâr hiç esmediği zamanlarda, yarım gün boyunca güneye doğru yol almışlardı, ta ki üstünde palmiyeler bulunan bir burun karşılarına çıkıncaya kadar. Havada uçuşan toz ve kum, arkada kalan bölgenin görünmesine engel oluyordu. Kara çıkıntısından sonra kıyı tekrar doğu yönünde geri çekiliyordu. Bu bir işaret miydi? Gimilmarduk bağırmaya başladı.

"Hah! Akıntı! Bize yine yardım ediyor."

Gemiler akıntıyla güneye sürüklendikçe, alçak kumullar gittikçe belirginleşiyordu. Önlerinde, çekilen suları geride bıraktığı kahverengi çamur görünmeye başlamıştı. Karayı gördükleri anda, gemiler, şiddetle sahile vuran dalgaların arasından azametle geçiyordu. Havada nem ve toz kalmıştı; güneş doğduktan üç saat sonra bile deniz ve gemilerin etrafında koyu kırmızı bir renk hakimdi. Uzun süredir dibi kumlu bir suyun üstünde ilerliyorlardı. Suyun rengi hâlâ kahverengiydi. Zaman zaman bu bulanıklığın içinde duru çizgiler beliriyordu ve suyun içinde çalı, çırpı ve bilinmeyen birkiler yüzüyordu. Gemiler su hattında, akıntıya karşı ilerliyorlardı; iskele tarafında oldukça kurak ve hiç yükseltisi olmayan araziler yer alıyordu. Gimilmarduk küreklerin çözülmesini emretmişti, ama henüz suların yükselmesini bekliyordu. Kara, çamur ve su arasındaki sınır doğuya doğru belli belirsiz bir şekilde kıvrılıyordu. Öğleye doğru, iskele açıklarında, geniş, kahverengimsi bir su yüzeyi belirdi. Fakat kıyının her iki tarafını da görmek mümkün değildi.

Gimilmarduk kolunu kaldırdı.

"İşte, dostlarım! İntu Nehri! Daha fazla talihe, suyun yükselmesine, doğru rüzgâra ve kuvvetli kürekçilere ihtiyacımız olacak. Şansımızı denemeliyiz!"

Gemiler, ağır ağır nehrin ağzına doğru döndü. Rüzgâr ve yükselen sular, onları doğuya, nehirden yukarı, karanın iç kısımlarına doğru sürüklüyordu. Akşama doğru ise can sıkıcı bir yavaşlıkta geniş bir kavis çizerek tekrar kuzey doğuya götürmeye başlamıştı; güneybatıdan esen rüzgâr, keten bezlere büyük bir şiddetle çarpmaya başladığında,

yelkenler bir anda şişiverdi. Kürekçiler artık hiçbir direnç hissetmiyordu. Gimilmarduk ve Jarimadad, görünürde durgun olan suyun ortasında demir atmalarını emretmişti. Bulundukları yerin her üç tarafı da sazlıklarla, çalılarla, bembeyaz dallı dev ağaçlarla çevriliydi. Daduşu hiç konuşmadan çevresine baktı. Hayal kırıklığına uğramıştı. İntu Nehri'nin ağzındaki toprakların, Meluchha'nın çevresindeki topraklar gibi pek de cennete benzer bir tarafı yoktu. Yükselen suların basıncı yavaş yavaş azaldığında, gemiler İntu Nehri'nin akıntısına doğru döndü ve hareketsiz kaldı. Yalnızca görünmeyen kuşların çığlıkları duyuluyordu. Yorgun denizcilerin etrafını kızıl bir alacakaranlık sarmıştı.

Rüzgâr, gözden kaçması mümkün olmayan sazlıklarla kaplı kıyı boyunca, gemileri sürekli kahverengimsi suların içinden sürüklüyordu. Etraftaki araziler ise aynı Babil'in çevresi gibi bir masanın üstü kadar düzdü. Sazlığın arkasında ağaçlar sallanıyordu ve suyu çekilmiş bataklığın içinde yetişen bitkiler gittikçe azalıyordu. Çalılıkların üstünde sivrisinek sürüleri vızıldıyordu. Karanın iç kısımlarına doğru ilerleyen bulutların altında akbabalar daireler çizerek uçuşuyordu. Uzun katarlar ve sürüler halinde bağıran ördekler, yapraklarının yarısı dökülmüş olan ağaçların arasındaki çamurlu aralıklara iniyordu. Daduşu nehrin dibini görmeye çalışıyordu, ama yan kollardan gelen duru su, bulanık akıntıyı çok nadir olarak bölüyordu. İntu Nehri sağa doğru geniş bir kavis çiziyordu, her iki kıyı da sanki gittikçe yaklaşıyor gibiydi. İskele yönünde aniden yeşil bitkilerden oluşan bir perde açıldı ve ardında koyu suları olan bir çeşit gölden oluşan bir koy belirdi. Etrafı orman, sarmaşanlar ve kocaman çiçeklerle çevriliydi. Gemilerin üstünden bir pelikan sürüsü uçup gitti.

"Meluchha'da eksik olan -Hashmar, uzun gagalarında küçük balıklarla suyun üstünde beliren karabataklara işaret etti- burada fazlasıyla var."

"Maalesef sivrisinekler de" dedi Daduşu. "Dibe oturmamızdan korkmuyor musun, Hash?"

"Dört güne kadar değil. Belki daha yukarılarda."

Koyun diğer bir bölümünde, yine kıyıdaki yüksek bitkilerin aydınlık gölgesi altında, kemik ya da devasa iskeletlerin elleri gibi uza-

nun ve suyu dikey olarak bölen beyaz dallar ve yarılmış ağaç gövdeleri yer alıyordu. Ağaçlardaki siyah halkalar suyun ne kadar inip yükseldiğini gösteriyordu. Beyazlamış ağaç kabuklarının diğer bir kısmı ise hayvan dışkılarıyla kaplanmıştı. Sivrisinekleri yakalamak için sudan sıçrayan balıklar, yaşlı ağaç gövdelerinin arasında küçük daireler oluşturuyordu. Çatallı dallara pelikanlar çökmüş, avlarını kursaklarına salıyorlardı. Gimilmarduk ve Sinişmeani *Şüphe*'yi sancak tarafına doğru çevirdiğinde, bataklığın küflü kokusu üzerlerine doğru esti. Kıyıdaki geçit vermez ormanlar, denizden gelen rüzgârın yönünü güneye doğru çeviriyordu.

"Burada balıkçılar yaşamıyor mu?" Şimdiye kadar geceleri ne bir ateş, ne bir ışık ne bir duman, ne de bir kayık görmüşlerdi. Daduşu gözleriyle bir çift ala doğanın saldırdığı bir güvercin sürüsünü takip etti. "Binlerce kuş, nehirde bol balık... her avcının rüyası."

"Nehrin üst taraflarında balıkçılar ve avcılar var" dedi Hashmar. "Burada, nehrin denize döküldüğü bölgede, hiç insana rastlamadım. Yalnızca uzaktan birkaç gemi gördüm, o kadar."

"Moensh'tar'a daha ne kadar yolumuz var?"

"En az yirmi gün daha, Uş."

Gemiler mümkün olduğu kadar, yavaş yavaş bir kuzeye, bazen genişçe doğuya ve tekrar güneydoğuya akan nehrin ortalarından ilerliyordu. Önlerinde sazlıklarla kaplı küçük adalar, tek tük kocaman ağaçlar, bataklık alanlar ve üstleri çalılarla kaplı, balçık, çakıl ve kumdan oluşan sığ alanlar beliriyordu. Çamurlu kıyılarda koyu yeşil, zırhlı ve upuzun kuyrukları olan hayvanlar yatıyordu. Tıpkı devasa kertenkelelere benziyorlardı. Gimilmarduk iskele tarafından aşağı tükürdü.

"Intu'nun insanları bunlara 'timsah' diyorlar. Hain yaratıklardır; insanları tuttukları gibi suyun dibine indirirler. Yıkanırken dikkat et, Uş."

"Dikkat ederim. Su zaten bana göre çok bulanık."

"Birkaç güne kalmaz berraklaşır."

Talqam ve Sheheru ekmek kırıntıları ve bronz kancalar yardımıyla kol büyüklüğünde balıklar tuttular ve karınlarını açıp temizlediler. Balıkların içinden çıkanları gemiden aşağı attılar ve artıklar sudaki çılgın karmaşanın içinde bir anda yok oldu.. Hışırdayan ağaç tepelerin-

den aşağı kargalar süzüldü. Deniz tavşancılları günlerdir gemileri takip eder gibiydi. Bulutlar hâlâ çok hızlı bir şekilde gökyüzünde ilerlediği halde, rüzgâr şiddetini yitirmişti.

Geceleri ormandan biteviye gürültüler ve çığlıklar yükseliyordu; yarasaların çoktan ortadan kaybolduğu şafak vakti ise ormandan çığlık, kükreme ve kuş sesleri gelmeye devam ediyordu.

Kıyılar arka taraflarının görünmesini engellemediği zamanlarda, denizciler üstlerinde ılgın ağaçları ve akasyalar yetişen uçsuz bucaksız çayırları görebiliyordu. Yağmurlar tüm çevreyi yeşertmiş ve çiçeklerle dolu davetkâr bir alana çevirmişti. Daduşu sedir ağacı ormanlarını, palmiyeleri ve Kimmu'nun odunlarının bronz bir balta için çok sert olduğunu söylediği kocaman garip bitkileri seyretti. Bazı yerlerde İntu Nehri taşmış ve kıyılarda çamurlu alanların oluşmasına neden olmuştu.

Gemiler yine, birçok nehir kolundan birinin koyu sularında ilerliyordu. Oldukça kalın dallardan suya kadar sarmaşanlar sarkıyordu. Ağaçların tepelerinde, bir çocuk büyüklüğünde olan kahverengi hayvanlar sallanarak bir daldan diğerine atlıyorlardı. Daduşu, adına "maymun" dedikleri bunun gibi bir figürü Babil Pazarı'nda elinde tuttuğunu düşündü; şimdi ise birçoğunun karnında ya da sırtında kocaman gözleri olan yavrularıyla birlikte suyun üstünden nasıl da uzağa atlayabildiklerini büyülenmiş bir şekilde izliyordu.

Büyük bazı böceklerin kanatları, güneşte metal veya sırlanmış kilden yapılmış gibi pırıl pırıl parlıyordu. Rengârenk tüyleri ve çengel gagaları olan kuşlar, kısık kısık öterek yaban incilerinin dalları arasında kanat çırparak dolaşıyorlardı. Rüzgâr, ağaç gövdelerinin arasına sinmiş olan çürük ve küflü kokuları havalandırıyordu. Güverte kirişlerine oturan Daduşu ve kürekçilerin tekrar ritmi yakalamak için birkaç kere kürek çekmeleri yeterliydi. Gemiler ancak akşama doğru o dar su yolundan çıktılar ve iskele yönünde beliren damla şeklindeki adaya doğru yol almaya başladılar. Adanın karaya yakın arka kısmında, nehrin durgun olduğu bir yerde, çapa taşlarını suya attılar.

Daduşu seren direklerine tırmandı ve direğe iyice sarıldı. Bir koy gibi içeri kıvrılan kıyının çevresinde, geminin direğinden pek de yük-

sek olmayan ağaçlar vardı. Adanın tamamı yeşil çimenlerle kaplıydı ve içlerinden şemsiye şeklinde üç akasya ağacı yükseliyordu. Aniden kurbağalar ve ağustos böcekleri sustu, hatta arıların vızıltısı bile duyulmuyordu. Sıcak bir esinti koyu renkli yaprakları hışırdattı. Erguvan rengindeki güneşin önüne, ölmüş bir ağacın gölgesi düşmüştü. Üstünde bir sürü kısa boyunlu kuşun çökmüş olduğu ağacın dalları, bir örümceğin bacaklarını andırıyordu. Ormanın içinden sessizliği bozan uzun uzun bir ses yükseldi; öfkeli, iniltili bir hırıltıydı bu. Daduşu suya baktı. Kol kalınlığında bir yılan, suyun içindeki köklerin arasından ilerliyordu.

Islak çalılıkların arasına büyük bir hayvan daldı, kocaman bir kediydi bu. Rengi kızıl-kahverengiydi ve sırtından açık renkli karnına kadar siyah çizgiler iniyordu. Hayvan köşeli kafasını kaldırıp, ağzını açarak Daduşu'ya baktığında, kuyruğu bir o yana bir bu yana sallanıp duruyordu. Ortaya çıkan sivri dişleri bembeyaz ışıldıyordu, omzu ve pençeleri kana bulanmıştı. Daduşu, sarı gözlerle kendisine bakan hayvanın bakışlarını ta içinde hissetti. Biraz ilerisinde duran bu yırtıcı hayvan, "kaplan" adı verilen canavarın ta kendisi olmalıydı. Hayvan uzakta gümbürdeyen gök gürültüsüyle neredeyse aynı anda vahşi bir şekilde kükredi, kafasını öne eğdi ve ağzını suya daldırdı. Maymunlar çığlıklar atmaya, gök gürlemeye ve güneşin önünde bulut kümeleri birikmeye başladı. Sonra yaprakların arasında yavaş, sakin bir yağmur sesi duyuldu. Gimilmarduk bağırıyordu:

"Serenden aşağı in, Daduşu. Yelkeni öne doğru gereceğiz."

Daduşu güverteye geri indi. İlk damlalar omzuna çarptı ve geminin tahtaları üzerinde büyük lekeler bıraktı. Ani esen bir rüzgâr suyun üstünü ürpertti, kaplan ise karanlığın içinde kayboldu. Güverte ışıkları henüz yanmadan, savananın üstündeki bulutlardan toprağa doğru korkunç bir şimşek çaktı. Sessizlik bozulmuştu; gök gürültüsü tüm karanın üstünde gümbürdüyor ve yukarıdan aşağı, sağanak halinde sert bir yağmur iniyordu. Gök gürültüsü ve şimşekler gittikçe yaklaştı ve sonra doğuya doğru yön değiştirdi. Yağmur hep aynı hızla yağıyordu; hava yumuşadı ve serinledi; yağmur damlaları yelkenin üstünde birikip,

direkle geminin burnu arasında sallanan, damlayan bir balon oluşturmuştu.

Onyedinci günde öğleye doğru kuvvetli bir rüzgâr esmeye başladı ve sancak yönünde, uzaklarda beliren ince dumanları güneydoğuya doğru estirmeye başladı.

Nehrin her iki yanında geniş bataklıklar yer alıyordu. Bunların arasında bazen, genişçe savanalara uzanan küçük ormanlar görülüyordu. Gemiler, Kimmu'nun direğin tepesinden görebildiği, nehrin en geniş bölümüne geldiğinde, yan kollardan birinde ağaç gövdesinden yapılmış üç kayık belirdi. Her kayıkta üç ya da dört koyu tenli adam vardı. Uzun kayıkları küreklerle *Şüphe*'nin burnuna doğru itiyor ve el sallıyorlardı. Daduşu adamların ne söylediğini anlamaya çalışırken, dümencinin de onlara el sallamakta olduğunu gördü. Omuzlarını silkti ve konuşmaya karar verdi: Ne de olsa İntu dilini öğrenmek için yeterince uzun bir süre çaba harcamıştı.

Geminin duvarından aşağı sarktı ve ellerini ağzının iki tarafına getirdi. Daha ağzından bir kelime bile çıkmadan, balıkçı bağırmaya başladı:

"Büyük şehre gitmek istiyorsunuz, öyle mi?"

"Moensh'tar'a. Biz batıdan, Meluchha'dan geliyoruz."

Daduşu, geminin kıç tarafını işaret etti. Balıkçılar sancak tarafında, geminin yanından nehir yukarı kürek çekiyorlardı. Daduşu, bu yabancı dilin bazı sözcüklerini tekrar hatırladı. Meluchha'da da buna benzer kelimeler duymuştu.

"Balık tutmak için kancanız var mı?"

"Evet. Bir sürü bronz kancamız var."

Gimilmarduk bağırdı: "Bırak, yapma. Bize yalnızca balık ve şu kahverengi fındıklardan verirler."

"Anlaşıldı." Balıkçılar dillerini konuşurken sesli harfleri tam vurgulayıp, uzatıyordu. Bazı kelimeler Meluchha'lıların konuştuklarına benziyordu, bazıları ise hiç anlaşılmıyordu. Daduşu söyleyeceği her kelimeyi iyice düşünerek aşağıdaki kayıklara seslendi:

"Balık kancalarının hepsi şehirde satıldı." Çarmıhın yakınlarında asılı olan halat ilmiğinden iki tane kanca çıkardı, geminin duvarından

iyice aşağı sarktı ve onları kayığın içine attı. Balıkçılar hiç beklemedikleri bu hediye karşısında oldukça sevinmişlerdi. Daduşu ikinci kayıkta iki tane yaban domuzu gördü. Koyu renkli postlarını mızrak delip geçmişti. "Nehir tanrıları merhametini üstümüzden esirgemesin diye küçük bir adak."

"Şimdiye kadar hep merhametlilerdi. Büyük sel hiçbir köyü alıp götürmedi."

"Avınız bol olsun, balıkçılar!"

Kayıklardan biri sazlıkların, dikenli çalıların ve bakımsız ılgın ağaçlarının arasına doğru yöneldi ve görünürden kayboldu. Daduşu sessizce diğer adamları izlemeye başladı; uzun, maviye çalan siyah saçları alınlarına taktıkları bantlarla geri atılmış ya da enselerinde sıkıca bağlanmıştı. Gözleri kapkaraydı. Güneşten yanmış denizcilerinkinden çok daha koyu olan tenleri, pırıl pırıl parlıyordu. Sadece iki balıkçının sakalı vardı.

Daduşu geminin kıç tarafına doğru döndü ve kollarını yana açtı: "O iki eskimiş kanca umarım büyük bir kayıp sayılmaz, kaptan. Yaban domuzlarını gördün mü?"

"Evet." Gimilmarduk dümen kolunu öne doğru itti. Seren direğinin üstünde olan Kimmu, iskele tarafına işaret etti. "Burada kimse aç kalmaz. Biz de öyle. Moensh'tar'a yalnızca üç, belki de dört gün kaldı."

Daduşu'nun yaldızlı şehirle ilgili rüyalarından tanıdığı görüntüler, uzun saatler boyunca gördükleriyle benzerlik gösteriyordu. Önündeki düz ve geniş İntu Nehri, düzinelerce büyüklü küçüklü yan kollarıyla çevresindeki uçsuz bucaksız arazileri besliyordu. Siyah, çamura bulanmış mandalar, küçük sürüler halinde bataklıkta geziniyordu, gökyüzü yağmur bulutları ve kuş sürüleriyle doluydu. Daduşu iki kez ufukta dev gibi gri filler görmüştü. Birbirinin peşi sıra giden yuvarlak sırtlı karaltılar. *Sevgili*, dümen suyundan kendilerini izliyordu ve belki setlerin ardında, alçak taş yığınlarının üstünde sayısız köylerin küçük evleri gizleniyordu dağılan dumanların altında. Yine bir bulut geldi güneşin önüne, ovanın üstünde hızla ilerleyen gölgeler oluştu.

O gece ilk defa ışıkları gördüler. Gimilmarduk ve Sinişmeani uzun

uzun bataklığın üstünden kuzeye doğru baktılar. Ufuktan bir parmak yukarıda, buharlaşan nemden dalgalanan bir dizi minicik nokta gördüler. Kıyıdaki çalılıkların arasında saklanan hayvanlar böğürüyor, çığlık atıyor ya da kıkırdıyordu. Uçuşan sivrisinek sürülerinin arasından hızla yarasalar geçiyordu. Talqam kazandaki yemeği karıştırıyor ve genzini yakan dumanı elini sallayarak yan tarafa yöneltiyordu.

"Artık gerçekten de uzun bir yolculuğun sonuna geldik, kaptan." Kumla dolu ateş kabının çevresindeki kaplara, testilere ve sepetlere işaret etti. "Odun kömürü ancak üç kazan daha kaynatır."

Daduşu geminin kıç güvertesinin kenarına çöktü. Ay, ışıldayan yıldızların arasında yükselmeye başlamıştı. Geminin kıç tarafındaki fenerin ışığı altında ve daha çok kor ateşin kızıl-beyaz ışığının etrafında baştan aşağı yağlanmış denizcilerin bedenleri parlıyordu. Etrafa sedir ağacı yağı ve kalan erzaklarla pişirilen yemek kokuları yayılmıştı.

Daduşu durmadan kürek çekmekten dolayı çok yorulmuştu, fakat kaslarının tatlı tatlı sızlamasına rağmen, ilk defa içinde huzur ve mutluluk hissediyordu. Esneyerek arkadaşlarına baktı; Süreyya takımyıldızının yedi adamı. Uzun uzun anlattıkları hikâyelerden hayatlarının nasıl olduğunu biliyordu, onları sakin, rüzgârsız havada ve fırtınada görmüştü; ama onlarla terlediği, uyuduğu, kürek çektiği ve her kaşık yemeği paylaştığı halde, yalnızca Sinişmeani ve Hashmar'la gerçek bir yakınlık kurabilmişti. Shindurrul'un sağ kolu olan ve Hammurabi'nin mührünü taşıyan kendisi Gimilmarduk ve Sinişmeani'yle, Hashmar ya da Kimmu'yla konuştuğundan altmış kere daha fazla konuşuyordu. Onu bu adamlardan ayıran neydi? Esnedi ve gözlerini kırpıştırdı; Babil'e geri dönecekleri âna kadar sebebini bulmuş olmayı istiyordu. Gimilmarduk, Daduşu'nun düşüncelerini yönlendirmişti: Kürekçiler, demir attıkları limanların yakın çevreleri hakkında bile bir şeyler öğrenmeye çalışmıyorlardı. Onlarda, bilinmeyeni keşfetme merakı ve isteği yoktu. Gemide hızlı ve kendilerinden emin bir şekilde çalışıyor, her şeyin yerini ve her düğümü çok iyi biliyorlardı. Ama müthiş bir maceranın içine doğru yelken açtıklarını tam olarak anlamış değillerdi.

Şafak vakti Gimilmarduk Daduşu'nun omuzuna dokundu ve onu

hafifçe sarstı. Susması için işaret parmağını dudağının üstüne koydu ve kendisiyle gelmesi için eliyle işaret etti. Gece yağmış olan sağanak yağmurdan dolayı güvertenin zemini hâlâ ıslaktı. Kıyıda iki tane fil duruyordu. Huzursuzluk içinde koca kulaklarını sallıyor, hortumlarını suya sokuyor, sonra da sessizce kıvırıp ağızlarına götürüyorlardı. Dişleri, bir kolun yarı uzunluğundaydı. Sırtındaki derileri ıslandığı için koyu renkliydi, ayaklarının kırışıklıkları arasında kurumuş siyah çamur vardı. Minicik gözlerini kırpıştırıp alınlarını birbirlerine yaslıyorlardı, hortumlarını birbirine doluyor, yine çözüp birbirlerinin kafasında ve göğsünde gezdirerek oyun oynuyorlardı. Suyun üstünden sis yükseliyor ve çalılıkların arasından sızıyordu. Bedenlerin içinden pat pat sesler geliyordu ve suyun üstünde garip sesler oluşuyordu. Diğerinden daha büyük olan hayvan kafasını çevirdi, kulaklarını salladı ve gemilere doğru baktı.

Yavaş yavaş hortumunu kaldırdı ve alnına götürdü, sanki selam verir gibiydi. Vücudu bir iki kere sağa sola sallandı, birkaç saniye sonra da arkalarını dönüp ağır ağır uzaklaştılar. İlk güneş ışınları, yıldızların üstündeki gri çizgileri ortadan kaldırdı ve tamamen yok etmeden önce sise kızılımsı bir renk verdi. Düzinelerce yaban ördeği büyük bir gürültüyle havalanıp ovanın iç kısımlarına doğru uçtu ve gözden kayboldu.

İntu doğuya doğru dönmüştü. Dayanılmaz öğle sıcağında yine kürek çekmek zorunda kalmışlardı. Ama nehir artık Babil'de olduğu gibi üstünde koyun ve keçilerin otladığı, çimlerle kaplı su bentlerinin arasında devam ediyordu. Bir adam boyunda tekerlekleri olan bir arabaya koşulmuş olan öküzler, arabayı su bendinin tepesine doğru çekiyorlardı, arabacı ise uyuyor gibiydi. Kıyı boylu boyunca palmiye ağaçlarıyla çevriliydi. Bir buçuk saat sonra önlerine geniş bir kıvrım çıktı ve tekrar batı yönüne döndüler. Artık şehre doğru yol alıyorlardı. Kürekçilerin sekizi de etraflarındakileri tam olarak izleyemiyordu; su bentleri, tarlalar, sayısız ağaçlar, saman balyaları yüklü bir sürü sal, düz arazilerde bazı su kuyuları ve nihayet üstünde Moensh'tar'ın yer aldığı öne doğru çıkan güneybatı kenarı. Gimilmarduk, üstüne halat dolanmış iki

ağaç gövdesinin arasındaki geçide doğru çevirdi gemiyi ve buradan geçerek dikdörtgen şeklindeki bir havuza girdi. Havuzun suyu yeşil-kahverengi gibiydi ve hiç kıpırdamıyordu. Tuğlalar, rampa ve gemiler, tuğlalarla örülü düz alana koşup gelen ve el sallayan kadın ve adamlar gibi suya yansıyordu.

"Daduşu. Kürek çekmeyi bırak ve insanlarla konuş" dedi kaptan.

"Derhal, Gimilmarduk."

Daduşu derin bir nefes aldı. Uzun uzun düşünmesine gerek yoktu. Bu anı uzun zamandır bekliyordu. Geminin ön kısmına koşup kolunu kaldırmadan önce, Moensh'tar'ı ilk kez gördüğü anın tadını çıkardı.

Milyonlarca tuğladan oluşan duvarlar, bir sürü çıkıntılı, yüksek ve köşeli kenarlar, rüzgârın dağıttığı, sayısız bacadan tüten ince duman, yavaş yavaş süzülen bulutlar ve altının parıltısı; tuğlaların rengiydi bu. İkiyüzotuz çarpı yetmişbeş Yüksek Boru büyüklüğündeki liman havuzu, alçak taş yığınlarıyla şehrin büyük bölümünü, neredeyse iki kat daha yüksekte yer alan küçük bölümünden ayırıyordu. Arkasında, Daduşu'nun tanımadığı ağaçlardan oluşan aydınlık bir orman uzanıyordu.

"Biz Babil'den geliyoruz" diye bağırdı Daduşu ellerini ağzına götürerek. "Dilmun, Magan ve Meluchha'ya uğradık. Nereye demir atabiliriz?"

Daduşu, kıyıdaki insanların kendisini anlamalarını umut ederek bekledi. Birkaç adam kalabalıktan sıyrıldı ve ayak parmaklarına doğru işaret etti.

"Buraya, Babil-yelkencisi. Buradaki merteklere."

Havuzun uzun tarafında, yakılmış tuğlaların balık sırtı desenleri arasında yükselen, yirmi adım aralıklarla çakılmış kalın, soyulmuş ağaç gövdeleri vardı. Bunlar, örülmüş duvar kenarından üç adım ötedeydi. Gimilmarduk, yelkenlerin çekilmesini ve halat ilmiklerinin hazırlanmasını emretti. Kürekçiler kol kalınlığındaki halatların ucuna çoktan ipleri bağlamışlardı bile. Halatların ilmiğine, liman kenarına atmak için diğer ipleri de bağladılar.

"Uzunlamasına mı yanaşıyoruz?" diye bağırdı Daduşu.

Birkaç genç adam ağaç gövdelerine doğru koştu ve el sallayarak

iplerin ucuna bağlanmış olan, içi çakıl taşlarıyla dolu torbaların atılmasını bekledi.

"Bu tarafa. En iyi yer burası."

Yelkenler gıcırdayarak indi ve katlandı. Ağır halatlar havada uçuşan ince iplere bağlanarak karaya çekildi. *Şüphe*'nin ve Sevgili'nin yan duvarları, limanın duvarına hafifçe çarptı. Daduşu, el büyüklüğünde deniz kabuklarıyla süslenmiş bir çeşit eşarp giymiş olan sakallı bir adamı izlemeye başladı.

"Efendi." Daduşu adamın önünde eğildi. "Nihayet buradayız. Belki, sizinle görüşen İngurakşak'ı hatırlarsın. Ben onun görevini devraldım."

Saçı incili bir ağın içinde düğümlenerek tutturulmuş olan sakallı adam başını öne eğdi ve Daduşu gibi tane tane konuşmaya başladı:

"Benim adım Mazarbul, liman görevlisiyim. Birkaç yıl önce bir tacirin adamı gelmişti buraya. Tacirin ismi..."

"Shindurrul'un. Sadir Puabi diye yazıyor listemde. Shindurrul'un o tacirle ne anlaştığını, ne hesapladığını ve ne yazdığını biliyorum."

"Karaya çıkın. Sizi bekliyoruz. Sadir Puabi, bir sürü zanaatkâr ve tacir. Kinthara da."

Daduşu'nun gözlerinin önüne Taş Adam'ın kemikli parmakları ve pis elleri geldi. Kinthara! Birden irkildi, karşısında duran Gimilmarduk'a baktı ve karaya çıktı. Güneşin ısısını içine hapsetmiş olan tuğlalar, sandaletlerinin altından kayıp gidiverecekti sanki. Dün, Simanui ayının yirmi sekizinde, takvimin çubuğunu bir ileri almıştı; Mazarbul'un önünde eğilerek selam verdi ve *Şüphe'nin Gözü*'ne doğru döndü.

18. MOENSH'TAR: AŞAĞI ŞEHİR

Gimilmarduk başparmaklarını kemerine taktı, geminin hasar görmüş dış duvarını inceledi ve eğilerek aşağıdaki liman reisine seslendi.

"Ululu ayının sonuna kadar demir almayacağımızı biliyorsun, Mazarbul. Bu da hemen hemen doksan gün demek. Gemiler burada mı kalsın?"

"Yükünüzü boşalttıktan sonra limanın bir köşesine çekebilirsiniz. Neresi olursa, hiç fark etmez."

"Anlaştık. Birkaç gün içerisinde kendimize sessiz bir yer buluruz."

Gimilmarduk İntuların dilini çok iyi konuşuyordu; ama sözcükleri çok yavaş söylüyor ve abartılı bir şekilde vurgularına özen gösteriyordu. Daduşu, içinde kil tabletleri bulunan sandığı yere bıraktı ve ona bakan genç adama bakışlarıyla karşılık verdi. Adam, kılsız göğsüne sarkmış olan taş incilerden oluşan kolyesiyle oynuyordu. Daduşu'nun boynunda Tiriqan'ın mührü vardı. "Harika bir şehir. Onu hayallerimde canlandırdım hep. Burada kaç insan yaşıyor?"

Tacirin yardımcısı olan Azhanya, basamağı olmayan rampanın su yüzeyinden altı Boru yüksekte olan en üst kısmında duruyordu.

"Otuzsekizbin. Her iki tarafında."

Yukarı şehir, bir düzineye yakın kare ya da dikdörtgen yapıdan oluşuyor, tuğlalarla döşenmiş bir platoyu kaplıyordu. Yalnızca beyaz sütunlar, koyu kirişler ve değişik renkli tuğlalar kullanıldığı için kendiliğinden oluşan desenler dev gibi duvarın düzenini bozuyordu. Derin bir şekilde açılmış caddelere üçgen şeklinde gölgeler düşmüştü. Ol-

oldukça dikkat çekecek kadar ince etekler giymiş olan kadınlar ve kızlar, omuzlarının ve başlarının üstünde kil testiler taşıyordu. Tentelerin altında bir süre görünüp, kapılarda kayboluyorlardı. Hemen hemen her kadın saçına bir çiçek takmıştı. Artlarında ise Daduşu'nun daha önce hiç duymadığı yağ ve merhem kokuları bırakıyorlardı. Daduşu ve Azhanya duvarlar, merdivenler ve binaların yan duvarlarıyla çevrili geniş, düz bir alanda yürüyorlardı. Kaldırım taşları bile bir sanat eseri gibi, özenli desenler oluşturularak döşenmişti.

"Yolculuk nasıldı, Daduşu?"

"Fırtına, sıkıcı günler, iyi rüzgâr, Dilmun, Magan ve Meluchha'da garip maceralar. Sadir Puabi şu üst tarafta mı oturuyor?"

"Evet. Ama ambar ve depolar aşağı şehirdedir."

Evlerin çatıları Babil'deki gibi düzdü ve birçoğu kiremitlerle kaplıydı; çok azında ahşap, saman ve düz bir şekilde sürülmüş kerpiç kullanılmıştı. Günün ikinci yarısıydı ve Daduşu güneşin altında terliyordu. Sur boyunca bir tane pencere bile görememişti. Bakışlarını, doksan derecelik bina köşelerinin ve üçgen şeklinde düşen gölgelerin üstünden kaydırdı.

"Surların arkasında ne var? Evler mi? Tapınak mı?"

"Hamamlar, rahiplerin evleri, resmi binalar, toplantı salonları ve değerli eşya depoları. Birçok kuyu. Yakında hepsini göreceksin."

Caddeler ve alanlar insanı hayrete düşürecek kadar genişti. İnsanların üstündeki baştan aşağı renkli ya da yalnızca etek uçları ve dikiş kenarları renkli geniş şeritlerle süslenmiş ince ketenler güneşin altında göz alıyordu. Kollarındaki, ayak bileklerindeki, boyunlarındaki ve omuzlarındaki süsler ve takılar da, renkleriyle oldukça dikkat çekiyordu. Sayısız sandaletin çıkardığı ses, duvarların arasında oldukça şiddetli bir yankı yapıyordu. Serçeler insanların ayakları arasında dolaşıp yerdeki kırıntıları gagalıyordu, köpekler kuyruk sallayarak su taşıyıcılarının üstüne atlıyordu.

"Hükümdarın sarayı nerede?"

"Saray yok, kral da öyle; tacirler, toprak sahipleri ve işçiler, alt ve üst kurulu oluşturuyor. Onları da rahipler ve bilgin kişiler denetliyor."

Daduşu'nun, yönetim sistemi hakkında kafa yoracak vakti yoktu.

Bir yokuştan çıkıp dikdörtgen şeklinde bir eve girdiler. Ev küçük bir bahçenin içinde yer alıyordu. Çıkıntılı çatıların serin gölgesi, kutu şeklindeki çiçek tarhının içindeki bitki ve çiçekler, karartılmış odalardan gelen yabancı kokular ve konuşma sesleri Daduşu'nun dikkatini dağıttı. Azhanya onu, kalın tahtalarla döşenmiş tavanı, düz ve beyaz duvarları olan bir odaya götürdü.

"Hoş geldiniz, Babil'li tacirler. Saygıdeğer efendi Shindurrul'un hali, hatırı nasıl acaba?"

Sadir Puabi gülümseyerek elini Daduşu'ya uzattı. Gözlerinin akı oldukça beyazdı, kısa sakalının arasında gri çizgiler ışıldıyordu. Büyük burnu hafifçe eğriydi ve burnunda altın bir küpe ışıldıyordu. Daduşu, elindeki kutuyu masaya bıraktı ve kendini tanıttı.

"Shindurrul'un keyfi oldukça yerindeydi; sağlığı da hiç olmadığı kadar iyi. Efendi Zara Shurri'nin, Orgos Kashmar'ın ve Kanaddu'nun da çok selamı var. Yükümüz hiç hasar görmedi; bir parçası bile kaybolmadı."

"Her şeyin yolunda olduğunu duymak beni her zaman mutlu eder." Sadir Puabi ellerini çırptı. Azhanya, gül ağacından oluşan masanın yarısını topladı." İçecek bir şeyler getirin. Kalacak bir yere ihtiyacın var mı, Daduşu?"

"Daha sonra, efendim. Önce listelerimizi kontrol edelim. Yükü taşıyacak adam gönderecek misin?"

"Taşıyıcılara ve arabacılara çoktan haber yolladım." Azhanya elini kaldırdı. "Yarın sabah gün doğar doğmaz burada olacaklar."

Hep birlikte tahtadan ve kamıştan yapılmış taburelere oturdular. Daduşu tabletlerini yan yana sıraya koyduktan sonra, Babil, Dilmun, Magan ve Meluchha'dan Moensh'tar için yükledikleri malları ve miktarlarını okumaya başladı: Testiler dolusu zift, bronz külçeler, birkaç kalıp kalay, otuzaltı keçi derisi kese Dilmun-incisi, oniki sepet dolusu merhem, güzel kokulu yağ ve makyaj malzemesi; büyük çuvallarda deniz kabukları, pişirilmiş ve boyanmış çiniler, bronz oraklar, içinde tahtaların üstündeki balmumunu işlemeye yarayan tanecikli ve pis kokulu altın kükürdü olan kulplu testiler, ince dalgalı kara ağaç kütükleri, şamfıstığı reçinesi, Dilmun'dan gelen kara mermer kalıpları, san-

dıklar dolusu kil figür, el değirmeni taşları, balık çeşnisi... Sadir Puabi malların miktarını ve fiyatını karşılaştırıyor, oldukça da memnun görünüyordu. Bileklerinde topraktan yapılmış ve bakır gibi ışıldayan kalın halkalar vardı. Tabletlere parmağını bastırdı.

"Eğer hiç hata yoksa memnun oluruz."

Genç hizmetçiler testi ve bardak getirmişti. İçtikleri şeyin tadı ekşi meyve sularıyla karıştırılmış şaraba benziyordu. Daduşu duvara yaslandı.

"Ben tüm listeleri birçok kez baştan aşağı okudum. Bir hata olması mümkün olmasa gerek."

"Yarın, gemilerin yanında her şeyi iyice sayarız ve listeleri mühürleriz. İçkilerimizi tazele, Siqadri!"

Daduşu hakkak kalemiyle oynuyordu. Tacirın çalışma odasında düzen ve sadelik hakimdi; gereksiz ve lüks bir tek eşya bile yoktu. Adam kalın kaşlarının altındaki gözleriyle Daduşu'yu dikkatlice süzmüştü, fakat bu bakışlarda şüpheden eser yoktu. Kız yeni bir testi daha getirdi. Daduşu kıza dikkatle baktı ve gülümsedi. İplere dizilmiş renkli boncuklar takılmış olan uzun saç örgüsü, testiyi bardakların arasına koyarken Daduşu'nun koluna düşmüştü. Sayısız, minicik kil boncuklardan, küçük taşlardan, akik, yeşim taşı ve kemiklerden oluşan yarım ay şeklindeki kolyesi, göğüslerinin üstünü bir parça örtüyordu. Bileklerinde ise dört tane, parmak kalınlığında kil bilezik vardı. Sadir Puabi parmağını kaldırıp Daduşu'ya işaret etti.

"Bir süreliğine gemide yatmak zorunda kalmamak, İngurakşak'ı çok mutlu ederdi. Karşıda, aşağı şehirdeki ambarın yanında birkaç boş odam var. Limana da yeterince yakın. Orada kalmak ister misiniz?"

"Buna sevinirim, tacir Puabi. Shindurrul'un bunun için çok ödemesi gerekmezse elbette." Siqadri'nin diz kapaklarına dalmış olan Daduşu birden Hammurabi'nin mührünü ve kendisine verdiği görevi hatırladı. "Bir bedeli olsa bile, yine de sevinirim. Zaten çok az şeye ihtiyacım olacak."

"Azhanya, konuğumuzun tüm ihtiyaçlarıyla sen ilgileneceksin. Hiçbir şeyin eksik olmamasına özen göster. Siqadri sana yardım etsin" dedi Puabi. "Kaptanlara gelince, onlarla ben ilgileneceğim."

Parlayan kama şeklindeki ışık duvardan yukarı tırmanıyordu; güneşin batmasına üç saat kalmıştı. Daduşu kil tabletleri düzenledi ve küçük sandığının içine koyarak kapağı kapattı. Bardağındaki içkisini bitirdi. "Galiba uzun bir süre uyuyacağım."

Kâtip yerinden kalktı ve gülümsedi. Dişleri İntu insanlarına özgü şekilde olağanüstü beyazlıktaydı. Aydınlığa çıktıklarında Daduşu gözlerini ovuşturarak esnedi. Tacir, kolunu onun omuzuna attı.

"Konuklarımız, dostlarımızdır. Anlatacak çok şey var, fakat daha sonra. Seninle, Gimilmarduk ve Jarimadad'ın yanına geliyorum."

Artık Daduşu listelerini nihayet unutabilirdi, çünkü Azhanya elindeki küçük sandığı alıp *Şüphe*'ye kadar taşımıştı. Derin bir maviye bürünmüş gökyüzünde bulutlar göç ediyordu. Berrak bir ışık ve insan kalabalığı, bilmediği sesler ve kelimeler, garip kokular, köpek havlamaları, limandaki suda titreyen yansımalar, sürekliliği olan renk ve kokular: Bir uyur gezer gibi gemiden eşyalarını aldı, kaptanla kısaca bir iki laf etti ve Azhanya'nın peşinden yürümeye başladı. Gıcırdayan kaldıraçların altından ve pis kokulu öküzlerin yanından geçerek limanın etrafında ilerlediler. Daduşu, binlerce meraklı gözü üstünde hissediyordu ve şaşkınlığı gittikçe artarak yürümeye devam etti. Azhanya, duvarları tuğlayla örülmüş küçük bir evin önünde durdu ve hizmetçilere yapmaları gerekenleri bildirdi.

Daduşu alelacele yıkandı, ince örtülerin altına girip uzandı ve rüyalarındaki Moensh'tar ile iki bölümden oluşan bu gerçek şehrin birbirine ne kadar benzediğini düşündü. Şaşkın ve heyecanlıydı.

Nehirden yana içinde birçok yeni koku barındıran serin bir rüzgâr esiyordu: Sıcak ve ıslak toprak, çamur, yeni biçilmiş bitkiler, terleyen yük hayvanları, soğuk duman ve Daduşu'nun daha önce asla burnuna gelmemiş olan yabancı kokular. Islak yaprakların hışırtısı, çifte şehrin kuzeyindeki ormandan geliyordu. Suyun üstünde mika tozu gibi yağlı karmakarışık bir şeyler yüzüyordu.

Sadir Puabi ve Azhanya geminin yanında duruyorlardı. Güverte kapakları ardına kadar açılmıştı. Teleqin, Daduşu'ya ağır bir testi uzattı. Testinin kulpu kırıldığında, Daduşu'nun parmakları arasından kaydı

ama taş zemine düşüp kırılmadan tekrar yakalamayı başardı. Üç parmak genişliğindeki kırıktan dışarı şamfıstığı reçinesinin pis kokusu yayıldı. Qamuk ve Nadannu, uzun bir kara mermer bloğunu yere indirmekle meşguldüler. Gemilerin yükleri gruplar, uzun sıralar ve yığınlar halinde kaldıracın yanına kadar uzanıyordu. İki Yüksek Boru uzunluğundaki kulplu testilerin gölgeleri, *Sevgili*'nin kıç tarafında son buluyordu.

"İşte!" Sinbelaplim *Şüphe*'nin artık görmeyen gözüne tükürdü. "Her şey karaya indirildi. Hem de eksiksiz olarak." Daduşu dümencinin bakışlarından rahatsız oluyordu. Azhanya ve Sadir Puabi her şeyi en ince ayrıntısına kadar kontrol etmişlerdi. Tacir mührünü ıslak kilin üstüne bastı, Daduşu da derin bir nefes alarak kendi mührünü açtı. Teleqin, Puabi'nin adamlarına Granit taşlarını, öküz arabasına yüklemeleri için yardım ediyordu.

"Her sekizinci gün gemi nöbetin var, Uş" dedi Kaptan Gimilmarduk alçak sesle. "Gözlerini dört aç! Karanlık köşelerdeki hançerleri, rahipleri ve taşıdığın mührü düşün. Ne yükleneceğini en iyi sen bilirsin. Biz, çok yakın bir yerde kalacağız."

Daduşu hafifçe öksürerek boğazını temizledi. "Ben henüz tam olarak Moensh'tar'a varamadım, kaptan. Birkaç gün sonra gördüğüm her şeyi anlayabilecek duruma gelirim. Bir şeyleri anlayamadığım zaman Puabi'ye sorabilir miyim?"

"O yüksek kurulda görev yapmıştı; hâlâ da alt kurulda olduğundan eminim. Tabii ki herkesi tanır ve her şeyi bilir. İngurakşak onun hakkında hep iyi şeyler söylerdi. Olur. Ona ne istersen sorabilirsin."

Daduşu, Sinbelaplim ve Kimmu'nun dümen küreklerini sudan çıkarmasını ve halatların ilmeklerine asmasını bekledi. Geminin dış tahtaları uzun yolculuğun izlerini taşıyordu. İçindeki derin dalgaların arasında kurumuş çamur ve yosunlar vardı. En ağır testi ve sepetleri, en genç kadınlar taşıyor gibiydi. Kürekçiler dillerini şapırdatarak ıslık çaldılar. Gölgeler gittikçe kısalıyordu, Daduşu Azhanya'nın yanına gitti ve yarım saat boyunca uzun uzun sorular sordu. Genç adam oldukça nazikti ve Daduşu'nun anlatacaklarını, en az Daduşu'nun Moensh'tar'la ilgili her şeyi merak ettiği kadar çok merak ediyordu.

"Efendi Puabi beni sana her şeyi göstermekle görevlendirdi. Öncelikle... vaktin var mı?"

"Evet. En az merakım kadar çok."

"Gel."

Son yük arabasının gıcırtısı da, ambarın duvarları ardında kayboldu. Daduşu Azhanya'yı bulundukları yüksek alanın kuzey kenarına kadar takip etti. Alanda toprağın içine iyice çakılmış direkler yükseliyordu.

"Kaç yaşındasın, Azhanya?"

"Yirmi yaz."

"Benden bir yaş büyüksün."

"Puabi beni kendisini temsil etmem için gemiyle Meluchha'ya yollayacağına söz verdi."

"Senin şehrinle karşılaştırınca, Meluchha gerçek bir çöl. Burada henüz fazla bir şey görmedim ama şimdiye kadar gördüğüm her şey hoşuma gitti."

Azhanya onun omuzuna dokundu ve güldü. "Burada kavga yok, savaş yok, yani iyi yaşıyoruz - elbette çok çalışarak. Şuradan yukarı çıkacağız."

Adamlar şehre kuru odun taşıyorlardı. Binaların köşeli kenarları arasındaki tuğlalarla örülmüş en yüksek alanda, kadınlar küçük gruplar halinde toplanıyordu. Ayrılırken Daduşu'ya bakıp gülümsüyor ve kıkırdıyorlardı; Daduşu söylenen her sözü hâlâ tam olarak anlayamıyordu. Kuzey kenara çıkan yokuşun sonunda durdu. Uzaktaki ormanın kıyılarına kadar, aynı Babil'in çevresindekiler gibi ustaca fakat daha düzensiz bir şekilde açılmış tarlalar uzanıyordu. Bunların çevresinde de bir sürü kollara ayrılan kanallar yer almıştı. Kadınlar sırtlarında kocaman saman demetleri taşıyor, çiftçiler ise ıslak tarlalarda yarı çıplak çapa sallıyorlardı. Kabarık enseli manda ve sığırlar arabaları ve pullukları çekiyordu. Kanalların üstündeki yamaçlarda koyun ve keçiler otluyordu. İntu sanki çok uzağa kaymış gibiydi; aşağı şehirden siyah dumanlar yükseliyordu, başka yerlerden ise beyaz buhar. Nehrin koylarında ve geniş kanalların içinde balıkçılar kayıklarıyla dolaşıp yuvarlak ağlar atıyordu. İkisi, tuğla duvarların arasındaki geçitleri takip ede-

rek, yukarı şehrin ortalarına kadar yürüdüler, sonra sağa dönüp, uzunca bir binanın çevresinden geçen bir yola girdiler. Azhanya iki kere, içinde düzinelerce kadının ve kızın takırdayan dokuma tezgâhlarında oturup çalıştığı ve renkli süslemeleri olan ince ketenleri dokuduğu salonu gösterdi.

Daduşu, bir merdivenin sonunda ve bir dehlizin altındaki birçok geniş girişin arkasında durur durmaz gülüşmeler ve su sesleri duydu. Kalın kalas ve tahtalardan oluşan çatı, tuğladan örülmüş sütunlarla desteklenmiş olarak, parke taşlarıyla döşenmiş bir alanın üstünü örtüyordu. Alanın ortasında, iki düzine kadın ve erkek bir havuzun içinde yüzüyor, dalıyor ya da kenarında oturuyordu. İki basamakla içine girilen havuz, oniki kere yedi büyük adım büyüklüğündeydi; kadınlar sürekli elindeki su testileriyle havuza su boşaltıyor ve boşalan kapları kireçle kaplanmış tahta sütunların arasından görünmeyen bir kuyuya taşıyorlardı.

"Sonra, Babil'den gelen adam." Azhanya Daduşu'nun yüzündeki şaşkın ifadenin tadını çıkardı. "Önce bütün diğer şeyler."

"Bu... kutsal bir hamam mı?"

"Yalnızca yılın üç günü. Herkes, ya da hemen hemen herkes, burada yıkanır. Ama bizim sık sık yıkanmamızın tanrılarla bir ilgisi var zaten."

Azhanya, kendisinden yaşlı iki adamla konuştu ve eliyle işaret ederek genç hizmetçileri çağırdı. Daduşu'yu küçük, aydınlık bir odaya götürdüler. İnsanı iyice gevşetip uykusunu getiren işlemler birbuçuk saat sürdü. Hizmetçiler onu güzelce yıkadılar, sonra da yağlayıp masaj yaptılar. Bir adam bronz makaslarla ıslak saçlarını ve kaşlarını ustaca kısalttı. Yağlı köpük ve yumuşak su sayesinde, keskin bıçak yanaklarını kazımaktan çok gıdıklıyor gibiydi. Genç kızlar birçok fırça, tahta çubuk, küçük bıçak ve sert bir taş yardımıyla delikanlının el ve ayaklarının bakımını yaptılar. Azhanya ona beyaz bir havluyla dizlerine kadar uzanan ve buram buram çiçek kokan keten bir peştamal getirdi.

"Su ve güneş" dedi Azhanya. "Yaşam için çok önemli. Bunu tanrılarımız söylüyor. Şimdi havuza dalabilirsin."

Havuza gidip kenarına oturdular. Şehir sakinleri gülümseyerek Daduşu'ya başlarıyla selam verdiler.

Daduşu ayak parmaklarıyla suda yüzen bir çiçeği kaldırdı. "Şimdi neden buraya zift getirdiğimizi biliyorum."

"Zifti suyun duvarlardan sızmasını önlemek istediğimiz her yerde kullanıyoruz. Suyu, kuyuları ve kullanılmış suları bile ne kadar dikkatli kullandığımızı göreceksin. Burada yıkanmak, tanrılara duyduğumuz şükranın ifadesidir."

"O halde" dedi Daduşu basamaklardan aşağı yavaş yavaş inerek, "ben de tanımadığım tanrılarınızın önünde eğileceğim."

Delikanlı üzerinde bir peştamal olduğu halde serin suyun içine daldı. Onu sessizce selamlayan insanlara karşılık verdi ve kendisinden sonra kapalı gözlerle havuza giren kadının ardından sudan çıktı. Küçücük bir odaya gidip kurulandı, Azhanya'nın verdiği mintanı giyip bağladı ve mührünü boynuna astı. Sonra odadan çıkıp Azhanya'yı bekledi. Azhanya da kurulanıp giyindikten sonra Daduşu'ya Puabi'nin evini gösterdi.

"Şimdi kaptanlar sofraya oturacaklar. Puabi'nin hoş geldiniz yemeği. Tabii sen de orada olacaksın."

Islak havluları bir kıza vererek Daduşu'yu, duvarlar ve köşelerden oluşan karmakarışık yerlerden kapıya sürükledi.

Yelkenler karaya çıkartılıp yayılmıştı. Kürekçilerin çoğu oturmuş onları temizliyor, iplerini onarıyor ve kenarlarına yeni halatlar geçiriyorlardı. Kimmu seren direğinin üstüne oturmuştu. Direği ovup temizliyor ve balmumuyla kaplıyordu. Daduşu bakışlarını tekrar meyhaneye çevirdi, hançerin keskin ucunu sol kalçasına doğru kaydırdı, bacaklarını uzattı ve diğer masadaki geniş omuzlu arabacıyı gösterdi.

"Müşterin yemeği çok beğenmişe benziyor. Nedir o yediği?"

Meyhaneci parmaklarını önlüğüne sildi. "Arpa, ezilmiş bezelye ve biraz buğdaydan yapılmış pide. Üstünde de yalnızca bende bulabileceğin bir şey: Zar şeklinde doğranmış balık, et, sarımsak, incir, soğan. Hepsi yağda kavrulmuş ve tuzlanmıştır. Damağın bayram edecek.

"Gözlerim bayram etti bile. Peki içtiği nedir?"

"Önce ballı bitki çayı, sonra da acı bira ısmarladı."

Daduşu memnun bir ifadeyle başını eğdi. Gemilere işaret etti. "Babil'den geldiğimizi duymuşsundur herhalde. Ben Puabi'ye ait olan ambarın uç kısmında oturuyorum ve sık sık buraya gelip yiyip içeceğim. Hepsini yazıp, benim gibi fakir bir denizciden doksan gün sonra mı tahsil edersin? Yoksa her gün için küçük sayılarla mı uğraşırız? Benim adım Daduşu, saymanım."

"Donduq-lal, genç adam." Meyhaneci dudaklarını büzdü ve parmağıyla kulağını temizledi. "Bana göre hava hoş. Eğer fazla kabarırsa, sana haber veririm."

"Teşekkür ederim. Eğer çok gerekirse Puabi bana kefil olur. Bana biraz önce konuştuğumuz şeylerden getir. Ve sıcak bir çay, tamam mı?"

Limanın doğusuna doğru, on Yüksek Boru yüksekliğindeki geniş alanın kenarından, aşağı şehir başlıyordu. Boylu boyunca uzanan ambarlar ve dar sokaklar boyunca uzanan iki kat evler, sabahın bu geç saatinde gölgede kalmıştı. Kenarları yuvarlak duvarlarla örülmüş kuyularda, kadınlar testilerini dolduruyordu. Güneydeki, üstünde palmiyeler dikilmiş olan su bendi, İntu'nun görünmesini engelliyordu. Daduşu, tentenin altındaki bir sırada oturuyor, Azhanya'nın ona getirdiği yeni sandaletlerinin içinde parmaklarını oynatıyor ve midesinin guruldamasını dinliyordu.

İçinde bilmediği baharatlar olan bal gibi tatlı çay, açlığını ilk olarak hafifletti. Daduşu'nun düşünceleri aklında, kıyıda ilerleyen öküz arabası kadar yavaş dolaşıyordu. Sarayın, tapınağın ve Shindurrul'un istediklerini bugünden gerçekleştirmek zorunda değildi. Karşısında oturan adamın ağız şapırtılarını dinlerken kızları, hizmetçileri, kalfaları, emekçileri ve gözcüleri izledi, nemli rüzgârın meyhanedeki tentelerı sallamasını seyretti ve dümenciyi aradı. Büyük bir ihtimalle Sinbelaplim'in Moensh'tar'da da arkadaşları vardı ve Daduşu kendini onlardan korumalıydı. Yemeğini yedi, bir bira daha içti, Donduq-lal'a teşekkür etti ve kendisine hizmet eden kadına el salladı.

Otuz adım attıktan sonra kendisini dar sokaklardan oluşan bir karmaşanın içinde buldu; kalabalığın içinde insanlara çarpa çarpa sürükleniyordu. Puabi'nin ambarının arkasında, bir imalathanenin giri-

şinde durdu. Oradaki bazı işçiler uzun bir kütüğü, iki parmak genişliğinde tahtalar halinde kesiyordu. Bazıları da bronz keskilerle süslemeler yapıyordu. Masa, tabure, küçük sandık ve sandalyelerin tüm parçaları yerlere konulmuş ve tavana asılmıştı. Yaşlı bir adam, yontulmuş tahtalara, parlak, kan kırmızısı cila sürüyordu. Bir düzenekte iki adam bir sopayla tahta bir tekerleği çeviriyordu. Boşluklarına tuğla yerleştirilmişti. Duvar saçaklarının altından bir aralığa kadar uzanan bir dingil vardı; burada, dişleri bir tahtayı parçalayan bronz bir disk dönüyordu. Yerlere odun tozları saçılıyordu. Daduşu başıyla gri sakallı bir adamı selamladı ve yanına yaklaştı.

"Bakabilir miyim?" Hiç bilmediği ağaçların su ve reçine kokuları geldi burnuna. "Ben Babil'den geliyorum ve bu nedenle yaptığınız iş hakkında fazla bilgim yok. İntu-tanrılarının bu icadına ne ad veriyorsunuz?"

"Bir çarklı testere, herkesin bildiği gibi" dedi yaşlı adam. "Bunun daha küçüklerini taş işlemecilerinde bulabilirsin."

Tuğlalar ve tahta tekerleğin hızı, düzenli bir dönme hareketi sağlıyordu. Çıraklar gülümseyerek tekerleği durdurdular. Daduşu bronz diskin kenarındaki eğri dişleri gördü. Onlara dokunduğunda, tahmininin doğru çıktığını anladı. Dişler oldukça ısınmıştı.

"Bu çarklı testere işlerinizi kolaylaştırıyor mu?"

Yaşlı adam başıyla onayladı. "Her zaman değil. Düz kesimlerde daha çok işe yarıyor. Fazla yontup, düzleştirmemize gerek kalmıyor."

Daduşu bir defa daha etrafına baktı, bunun gibi ilginç başka bir şey göremedi ve ustanın bileğini kavradı. "Sağ ol. Siz İntu-insanları oldukça yaratıcısınız. Anlatacak çok şeyim olacak."

Babil'de olduğu gibi duvarlara sadece dar kapı girişleri açılmıştı. Hayat, evlerin içinde ve çatılarda geçiyordu. Caddelerde, karşıdan karşıya asılmış iplerde çamaşırlar kuruyordu. Düz caddeyi, üstünde gül ağacı biten küçük bir alan bölüyordu. Daduşu büyük bir kapıdan, oymacı atölyesinin içini görebiliyordu. Adamlar hızlı, fakat acele etmeden çalışıyorlardı. Ucuna doğru sivrilen eğri kemikler, kısa, yuvarlak dilimler ve köşeli çubuklar halinde kesiliyor ve bunlar da sonra küp şeklinde doğranıyordu. Birkaç adamın elleri arasında, ziftle yapıştırıla-

nik, pazar satıcılarında görmüş olduğu gibi figürler oluşuyordu; dansözler, nokta şeklinde delikleri olan zarlar, levhalar, hayvancıklar ve kafalar, kulaklarında minicik delikleri olan maymunlar. Sepetlerin içine küçük ve büyük boncuklar düşüyor, işçiler de bunları alıp ortalarından deliyordu.

Başkaları parmak büyüklüğündeki çubukları yontuyor, kumlu bir karışımla parlatıyor, sonunda da içi bezle kaplı sepetlere koyuyordu. Daduşu toz zerrelerinin havada bıraktığı kokuyu takip etti; tentelerin altına vuran ışığın içinde bir sis perdesi gibi uçuşuyorlardı. Üç tuğla sütun bir çatıyı destekliyordu; duvarlar çok arkalarda kalıyordu sanki. Sandıkların ve büyük sepetlerin içinde, deri heybelerde ve beyaz örtülerin üstünde soluk renkli, kurumuş üzümgiller, meyveler ve çiçek taneleri vardı. Düşüncelerinin doğrulandığını gören Daduşu derin bir nefes aldı: Baharatlar. İki büyük ve birkaç küçük taş değirmende çalışan kadınlar, kırmızı renkte sırlanmış, baş büyüklüğünde kulplu testiler içinde tozları topluyordu. Daduşu kulak memesini çimdikledi ve mırıldandı:

"Galiba Sadir Puabi ve Azhanya ile konuşsam daha iyi olacak."

Baharatlar pahalıydı; kendi kendine seçmeye cesaret edemiyordu. Bu konuda insanın bilgisi olmalıydı. Hangi baharatın hangi yiyecek ve içecekte arzulanan etkiyi en iyi şekilde göstereceğini bilmek lâzımdı. İnsanın kendisine pahalıya mal olan bir yanılgıya düşmesi işten bile değildi. Sırtından ter akıtarak keten bezi balyaları taşıyan bir hamalı zikzak şeklinde uzanan caddelerin köşelerinden takip etti. Bir düzine evin yanından geçtikten sonra, yine tuğla sütunlar üstüne oturtulmuş bir çatının altında durdu. Karşısında, onunla hiç ilgilenmeyen beyaz saçlı, kömür gözlü bir kadın duruyordu; ağır bir bıçakla, üst üste konulmuş kat kat keten bezini kesiyordu. Beyaz masanın üstüne çizilmiş ve kumaşlardan görünen çizgiyi takip ediyordu. Kadının üstüne çöktüğü enli tahta, kumaşın kaymasını önlüyordu.

Hemen hemen otuz kadın ve kız yere bağdaş kurmuş, ellerindeki ışıldayan iğneler ve uzun ipliklerle el genişliğindeki şeritleri kumaşlara dikiyor, kenarlarını içe kıvırıyor, beyaz, ince kumaş parçalarını birbirine dikiyordu. Dilmun'daki Zara Shurri de bu pahalı gömleklerden

giyiyordu, Alalger de öyle; Babil'de -belli ki- Shindurrul bile bu giysileri bilmiyordu. Daduşu kendini baştan aşağı süzdü. Azhanya'nın kendisine verdiği uzun mintan da bu atölyeden çıkmış olmalıydı. Kendi kendine Shindurrul'un dikiş diken kızları ve yaptıklarını işi görmesi durumunda nasıl bir tepki vereceğini düşündü. Kırış kırış yüzlü esmer kadını ve keten bezlerinin aldığı şekli izlerken, kulağına ansızın çığlıklar ve bağırtılar geldi. Arkasını dönüp baktığında yağmur damlaları kaldırım taşlarında siyah lekeler bırakmaya başlamıştı bile. Geniş çatının saçaklarının altına sığınarak, evlere kaçışan insanları izledi. Sırılsıklam olmuşlardı. Kızların boyunları, göğüsleri ve kalçaları, parlayan tenleri ve vücutlarına yapışan keten giysileri, Daduşu'ya yaldızlı İntuşehirleriyle ilgili gördüğü rüyaları hatırlattı. Omuzlarını yukarı kaldırıp, sağanak halinde yağan yağmurun dinmesini bekledi.

Aşağı şehrin doğu ucunda bulunan üç seramik atölyesindeki çalışanları izledikten sonra, kanallardan ve tarlalardan gelen kızları seyretmeye başladı: Kafalarında ve omuzlarında koyun ve keçi sütüyle dolu testiler taşıyan çobanlardı bunlar. Kemerleri, kolyeleri, bilezikleri, ayaklarındaki halhal, üst kollarındaki süsler ve göğüslerindeki bir elden daha geniş bantlar, en az yedi renkte küçük borulardan, boncuklardan ve iplerden oluşuyordu: beyaz, koyu siyah, kırmızı, yeşil, kırmızımsı sarı, mavi ve altın sarısı. Çoğunlukla belli bir desen oluşturularak dizilmişlerdi. İki mavi boncuk arasına bir siyah, iki siyah arasına bir kırmızı, iki kırmızımsı sarı arasına bir mavi. Boncukların kimi pek değerli olmayan taşlardı, kimi de pahalı altın ve bakır parçalarıydı. Hangi takıları takan kızların ona öylesine baktığını ve hangilerinin ona gülümsediğini bulmaya çalıştı; fakat çok geçmeden bundan vazgeçti. Sonra kendi kendine güldü - yine Moensh'tar'a ait bir sır mıydı bu? Bunu Azhanya'ya sormaya karar verdi.

Güneye doğru yürümeye başladı ve su bendinin olduğu yere vardı. Güneşin artık akşam vaktine yakın bir zamanı gösterdiğini fark edince şaşırdı. Evlerin yanından, pek fazla kapısı olmayan ve sonradan gittikçe uzaklaşıp içe doğru dönen, dümdüz bir duvar boyunca yürüdü. Limana geldiğinde Donduq-lal'a gidip bir bardak bira içti. Kü-

çuk odasına gittiğinde ise Azhanya'nın notuyla karşılaştı; onu ailesinin evine davet ediyordu.

Daduşu kaşığı boş kabın içine bıraktı ve yağlı dudaklarını sildi. Azhanya'nın en küçük kardeşi olan Felbhala önündeki küçük kazanı kaldırıp Daduşu'ya işaret etti. Daduşu hayır anlamında başını salladı.

"Çok lezzetliydi" dedi teşekkür ederek. "Fakat gereğinden fazla yedim."

"Genç insanlar çok yemeli ki, kuvvetli, güzel ve zeki olsunlar." Baba Hirmagan içten bir kahkaha attı. "Babil'de de aynı şeyleri yiyorsunuzdur herhalde?"

"Bizim baharatlarımız daha farklı. Neyse ki dilim bu kadarını ayırt edebiliyor."

Duvardaki nişlerde yanan kandillerin ışıkları, beyaz sır kaplı tuğlaların üstünden odaya yansıyordu. Daduşu beyaz duvara yaslandı ve Pushili'ye bakıp başını salladı. Bulundukları ev aşağı şehrin tam ortasında, elmas işlemecilerinin bulunduğu semtin çok yakınındaydı. Daduşu Babil'den, Dilmun'dan, Magan'dan ve Meluchha'dan söz etmişti. Kayaların arasındaki mağarada yaşayan Taş Adam'dan söz etmeye başladığı an Azhanya elini kaldırdı.

Kız kardeşinin gözleri parladı birden. "Kinthara'nın kim olduğunu bilmiyor musun? Kuzeye doğru üç gün yürüme mesafesinde, ormanda yaşar ve birçok işçiye ve avcıya hükmeder. Görsen, onun bir prenses olduğunu düşünürdün. Alt kurul için hasat ve vergilerin değerini biçiyor. Çok güçlü bir kadın."

"Çok güzel ve çok vahşidir" diye fısıldadı Felbhala.

Daduşu omuzlarını silkti. Hirmagan, Felbhala ve Pushili'nin sofrayı kaldırmasını bekledi, sonra duvardaki nişten bir testi çıkardı.

"Baharatlı şarabı mı, yoksa birayı mı tercih edersin?"

Daduşu başını salladı ve bira testisini işaret etti. Çatıdaki pencereden içeri rüzgâr esti ve alevlerle çiçeklerin titremesine sebep oldu. Her odada, çiçek ve dallarla dolu, en azından bir tane vazo bulunuyordu.

Azhanya şarabın tadına baktı. "Kralınızın mührünü taşıyorsun, öyle mi Uş? Onunla neyi mühürlemeni istiyorlar?"

"Sizin kanalları nasıl inşa ettiğinizi öğrenmemi ve kendilerine anlatmamı istiyorlar. Şayet bu işi bizden daha iyi ve daha kolay bir şekilde yapıyorsanız, o takdirde birkaç kanal ustasını Babil'e davet etmemi söylediler. Sanırım bu kurulla halletmem gereken bir konu. Rahipler ise tanrılarınızın isimlerini yazmamı ve tanrılarınızın hayatınıza nasıl hükmettiğini anlatmamı emrettiler."

"Bunu hiçbir mühür kullanmadan yapıyorlar." Hirmagan kısa bir kahkaha attı. "Peki, çok hoşuna giden keten giysiler için ne düşünüyorsun?"

Daduşu öne doğru eğildi. "O değerli şeyleri önce Dilmun'da gördüm. Burada ise herkes giyiyor. Düşünmem gerekiyor; belki en güzel eşarp ve giysilerden bir düzine satın alır ve onları Babil'de satarak büyük bir kazanç elde edebilirim. Puabi'yle konuşacağım."

"Onun sana bu konuda yardım edeceğine eminim." Azhanya, Felbhala'ya yer açmak için biraz daha duvara yaklaştı. Felbhala'nın üst kollarındaki geniş bileziklere ışık vurdu. Daduşu onları gösterdi ve dikkatlice sordu:

"Renkli boncuklarla oluşan şu desenlerin, Felbhala, eminim belli bir anlamı vardır. Bu bir sır mıdır?"

Kıkır kıkır güldü kız ve teninin yumuşak esmerliği birden pembeleşti. Hirmagan kahkahalara boğuldu ve bardağını kaldırdı. "Anlat ona, kızım."

Sol elini kaldırdı ve başparmağının etli bölümünü işaret etti. "Beyaz, sevinç; güneş, iyi bir hayat anlamına gelir." Bir sonraki parmağını gösterdi ve yine kıkır kıkır güldü. "Siyah ise bir koca seçmek istiyorum demektir. Gördüğün gibi bende siyah boncuk ya da çubuk yok. Kırmızı ise ateş, sevgi ve aşık olmaktır. Yeşil, bakireliğin, bir yaprak kadar taze olmanın ifadesidir."

"Bazen farklı desenlerle birisine bir mesaj da verilebilir." Pushili kolunu Felbhala'nın omuzuna doladı, biraz endişeli gözlerle onu kendine çekti. "Yaldızlı kahverengi, damadın kız ailesinin hırsını hesaba katması gerektiği anlamına gelir."

"Tahmin etmiştim." Daduşu, Felbhala'ya gülümsedi ve başını geriye attı. "Biz karabaşlar için, her değerli taşın farklı bir anlamı var."

Mührüne dokundu. "Ama siz İntu-insanları bizden daha kurnazsınız. Bugün kemik oymacılarını gördüm. Her biri müthiş bir sanatçı!"

Hirmagan ve Azhanya kaşlarını çatarak birbirlerine baktılar.

"Onlar kemik değil, Babil'li adam! Onlar büyük fil dişleri" dedi baba bir süre düşündükten sonra ve tırnağıyla köpek dişini tıkladı. "Pahalı fil dişleri!"

"Elbette ya! O gördüklerim fillerin dişleriydi!" Daduşu gülümsedi ve parmağıyla cilalanmış tahtanın çizgilerini takip etti. "Sonuçta Buranun'a da sizden alınıp yollanıyor. Ama biz senin sözünü yarıda kestik, Felbhala."

"Mavi su anlamına geliyor. Ya da: sensiz yaşayamam, İntu'nun denize döküldüğü yere kadar peşinden gelirim. Son olarak altın rengi ya da sarı. Kimse aşkımızı bilmesin." Felbhala ellerini masanın altına indirdi ve başını Pushili'nin omuzuna yasladı.

Uzun bir sessizlikten sonra Daduşu: "Babil oldukça büyük ama buradan çok farklı. İki gün içinde Moensh'tar'ın büyük bir kısmını gördüm; aslında yine de hiçbir şey bilmiyorum. Sorumu bağışlayın: Geceleri buradaki caddeler ne kadar tehlikeli?" dedi.

Hirmagan yerinde doğruldu. "Birisinin hayatına kastı mı var?"

Daduşu evet anlamında başını salladı.

"Bizim şehirden biri mi?" Pushili'nin sesi yükseldi ve keskinleşti. Felbhala ürktü, ağabeyi şaşkın şaşkın Daduşu'nun yüzüne baktı.

"Hayır. Benim... düşmanım diğer gemide seyahat ediyor. Burada bir... müttefiki olması mümkün olamaz mı?"

"Biz barış içinde yaşayan, çalışkan bir topluluğuz. Ama her şey mümkündür. Burada otuzbin insan yaşıyor. İntu'da da hainler var elbet!" Hirmagan bardağındaki içkisini bitirdi, diğer bir odaya gitti ve tekrar oturmadan önce Azhanya'nın bacağına deri bir kemer bıraktı. Kının içinden hançerin sapı görünüyordu; çentiklerle süslenmiş koyu bir ağaçtan yapılmıştı ve bronz bir kabzası vardı. Daduşu bu işçiliği tanıyordu. Babil'in el işçiliğiydi bu.

"Arkadaşına limana kadar eşlik et, oğlum" dedi Hirmagan kaşlarını çatarak.

Daduşu, Hirmagan'ın esmer yüzüne baktı. "Henüz şehirde olduk-

ça yabancıyım. Kendi başıma yolumu bulmaya başladığım zaman, sayın babam, neyin ne olduğunu anlatacağım."

Hirmagan dört bardağı doldurdu ve gülümsemek için çaba harcadı. "Daduşu yakında yine gelecek, Felbhala. Rahat uyu. Rüyanda hançerler görme sakın."

Felbhala kalktı, esnedi ve Daduşu'ya bakıp göz kırptı. Kayarcasına odadan çıktı; keten perde kabardı ve sonra yine indi. Hirmagan testiyi salladı ve son damlayı da bardağına damlattı. "Konuklarımız kutsaldır, Uş. Buna benzer bir olayla hiç karşılaşmadım. Ama senin bir tane hayatın var. Azhanya, onun sırtını korumalısın."

Azhanya elini hançerin üstüne koydu. "Bana güvenebilirsin, Uş."

Kemeri beline bağladı ve hançeri kınından çekti. Çift taraflı kabzasının üstüne kör bir ışık vurdu ve sonra yine sert derinin içinde kayboldu. Hirmagan onlara kapıya kadar eşlik etti ve gölgeleri, ortasında kuyu olan meydanın diğer tarafında karanlığa karışıncaya kadar arkalarından baktı.

Batı tarafındaki su bendi ile eğri duvarın arasında, iyice birbirine katılmış kerpiçten oluşan yapıların köşelerini yokuş yukarı takip edince, şehrin yarı yüksekliğine çıkılıyordu. Aşağıdaki mahallede pişmiş topraktan yapılma boruların içinden bulanık, kahverengi sular akıyordu. Daduşu, su bendine giden yolda, koyunlar, keçiler, birkaç köpek ve uzun bacaklı kuşlar arasında durdu. Limanın önündeki geniş alanın etrafında iki düzine öküz arabası ilerliyordu. Bazıları yokuş yukarı, bazıları ise aşağı gitmekteydi. Gemilerden ise etrafları samanla sarılmış, yarı adam büyüklüğünde testiler boşaltılıyordu. Liman alanında büyük manivelalar vardı. Testiler iplerle sıkı sıkıya bağlanıyor, yükseğe çekiliyor ve sırıklarla çekilerek binaların arasında kayboluyordu. Daduşu bir arabacının yanına gitti ve araba okunun üstünden görünen yeri işaret etti.

"Limana mı, denizci?" Arabacı, elindeki bambu sopasıyla öküzlerin terden ıslanmış kalçalarına vurdu.

"Evet. Eğer öküzlerin birazdan yere yığılmazsa."

Arabacı güldü ve bambu sopasıyla alanın kıyısını işaret etti. "Arap'a mı devam edeceksiniz?"

"Burada gemileri yükleyeceğiz. Testilerin içinde ne var?"

"Buğday ve darı. Arap'tan geliyor. Gemileri görmedin mi?"

"Hayır. Arap'tan gelen gemiler, öyle mi? Gerçekten mi?"

Arabacı meraklı bakışlarla Daduşu'yu süzdü. "Her yıl olduğu gibi iki, ya da üç kere. Yoksa bu testileri taşımak zorunda kalmazdık." Öküzler, sallana sallana duvarın güney kenarı boyunca ilerledi. "Arap'tan en iyi tahıllar gelir, bunu bilmelisin."

Daduşu mırıldanarak teşekkür etti ve solundaki liman havuzunu görünce arabadan atladı. *Şüphenin Gözü* ve *Adad'ın Sevgilisi* limanın kuzey tarafına yanaştırılmıştı. *Şüphe*'den daha küçük iki geniş gemi, liman havuzu girişinin hemen arkasına yanaşmıştı ve yükleri elliye yakın taşıyıcı tarafından boşaltılıyordu. Daduşu, arabaların ve öküzlerin arasından geçerek liman havuzunun iyice kenarına yaklaştı. Arap-gemilerinin zemini dümdüzdü, kıç tarafları ise yüksekte kalıyordu. Yan taraflardaki küreklerin uçları daha genişti. Dümencinin yeri ile direk arasında tahtadan ve çadır bezinden yapılmış bir kulübe vardı. Yan duvarları katlanıp açılmıştı. Dümenin bulunduğu yer ise oldukça alçaktı. Her iki gemide de diğerlerinden oldukça büyük iki düzine testi boşaltılmayı bekliyordu. Bunlar tüm yükünün beşte biri kadardı. Nehir gemicileri sanki Moensh'tar'lılarla kardeş gibi görünüyorlardı. Daduşu'nun gözleri Sadir Puabi ya da Azhanya'yı aradı ama bu mühürlü testiler o taciri pek ilgilendirmiyor olmalıydı.

Alçak direklerdeki serenler iyice yukarı çekilmiş ve uzunlamasına direğe bağlanmıştı. Daduşu bu yassı gemilerin nehir aşağı giderken kendilerini akıntıya bıraktığını, nehir yukarı giderken de güneydoğudan esen rüzgâr yardımıyla yol aldığını düşündü.

Son araba da yükleninceye kadar, yarım saat boyunca kalabalığı izledi. Arap'ın tahıl bakımından Moensh'tar'dan daha zengin olup olmadığını ve tahılın neye karşılık getirildiğini, Sadir Puabi bu nehir gemicilerinden daha iyi bilirdi mutlaka. Daduşu'nun dudakları kurumuştu. Kamaşan gözlerle güneşin konumuna baktı ve nehir gemicileri gidip bütün bira testilerini bitirmeden hemen Donduq-lal'in meyhanesi-

ne gitmenin iyi olacağını düşündü. Kuyunun yanından geçerken, arkasında tiz bir ıslık duydu. Arkasını döndü; Arap-gemisinin kıç güvertesinden bir adam gözcüye el sallıyordu. Daduşu sert bir şekilde bir bedene çarptı; kısık bir çığlık, sonra onunla, kendinden daha genç bir kadın arasındaki taş zemine ağır bir testi düştü gürültüyle. Testinin içindeki su dizlerine kadar sıçradı ve kırılan testi her yana saçıldı. Daduşu kocaman açılmış bir çift gözle karşı karşıya kaldı.

"Kardeşim" dedi Daduşu telaşlı bir şekilde. "Ben kör bir mandayım. Affet!"

Yere eğildi ve kırılan testinin büyük parçalarını toplamaya başladı, sonra yaptığının ne kadar anlamsız olduğunu gördü. "Özür dilerim. Büyük bir testi getir. Onu satın alıp, dolu olarak evine kadar taşıyacağım. Görünüşünün gözlerimi kamaştırdığını bilmelisin."

Kız güldü. Kırılan testinin iki büyük parçası Daduşu'nun elinde kalmıştı. Diğer kadınların kıkır kıkır gülmeleri ve şakaları geliyordu kulaklarına.

"Sen o denizcisin, Azhanya'nın arkadaşı olan; seni şimdi tanıdım. Anlaştık. Siz Babil'liler yarı kör sayılabilirsiniz ama oldukça kibarsınız. Benim adım Ghorarti - burada beni bekler misin?"

"Gerekirse gece yarısına kadar. Gerçekten! Daduşu sözünde durur."

Kız uzun adımlarla uzaklaştı. Daduşu kuyunun kenarına oturdu, yerdeki kırıkları ayağıyla topladı ve kızın yuvarlak kalçalarını izledi. Kız kafasını çevirip omuzunun üstünden geri bakarak gülümseyince, boynundaki beyaz, kırmızı ve altın sarısı boncukları ışıldadı.

19. MOENSH'TAR: YUKARI ŞEHİR

Çift ağızlı baltaya vuran alevlerin ışığı testinin karnına yansıyor, yarı karanlıkta -boş bardakların gölgesi olan- iki daire çiziyor, sandığın köşeli gölgesini duvara düşürüyor, Ghorarti'nin ensesini okşuyor ve abanoz rengindeki saçların kahverengi ışıltıları arasında kayboluyordu.

Daduşu, koluyla alnındaki teri sildi ve kollarını ensesinde birleştirdi. Ghorarti delikanlının kalçalarının üstünden kalktı ve yatağa uzandı.

"Kırılan testiye şükür." Elini Daduşu'nun karnına koydu. "Ne kadar sevgi dolusun, yabancı. Ve çok vahşi."

Kızın vücudunda çiçek, yağ ve ekşi bir baharatın kokusu vardı. Dirseklerine dayanarak doğruldu ve adamın gözlerinin içine baktı. Daduşu gülümseyerek onun göğsünü okşadı. "Benim vahşiliğim, büyük gözlüm, sınırlarını çoktan çizdi. Bedeninin her yanı sevgiye susamış. Ama yine de birkaç ısırık hatırlıyorum... Yoksa gördüğüm bir rüya mıydı?"

Kızın ıslak dili Daduşu'nun boynundaki çukurda dolaşıyor ve onu gıdıklıyordu. Delikanlı Ghorarti'nin uzun ve gür saçlarını ensesinde toplamaya çalıştı.

"Ben hiç hissetmedim, Uş. Bu gece uyumayı düşünmüyorsun, değil mi?"

"Benim yanımda olduğun sürece hayır, Akşam Yıldızı'nın kız kardeşi."

Ghorarti, bağdaş kurup duvara yaslandı. Parmakları Daduşu'nun

yüzünde geziniyordu. Kaşlarının üstünden burnuna ve oradan da dudaklarına indi. Daduşu, kızın bir parmağını ısırdı; kız güldü ve mırıldanmaya başladı:

"Oldukça rahat bir odan var. İyi ki Donduq-lal'e kendini sevdirmişsin."

"Ellerini çekersen kalkacağım ve hatta bize bira bile getireceğim."

Daduşu, kızın getirdiği yeni testiyi kuyudan su çektiği kovalarla doldurmuş ve çeyrek gur ağırlığındaki su ve testinin altında terleyerek bir köle gibi, kalabalık caddeleri aşarak omuzunda taşımıştı. Sonra kız testiyi ondan alıp, hiç zorlanmadan evine götürmüştü. Daduşu kapı ayağına yaslanıp, kız geri geldiğinde ondan bir bardak su rica etmişti. Testinin fiyatı konusunda ciddi olmayan bir tartışma yaptıktan sonra, Daduşu son sözü meyhaneciye bırakmayı önermişti. Zahmetine karşılık Daduşu, yemeği ve bir ya da iki bardak birayı ödeyecekti. Karmaşık caddelerde kaybolacağına emin olduğu için, Ghorarti onu ambarlara kadar götürmüştü. Güneşin batmasına yarım saat kala ise tekrar gelip Daduşu'nun masasının önünde durmuştu. Delikanlı az kalsın onu tanıyamayacaktı; kız çiçeklerle süslü olağanüstü güzellikte bir elbise giymişti. Ghorarti onun masasına oturmuş, derin bir nefes almış ve şöyle demişti: "Evet. Bira. Beni susatıyorsun, şafak kızıllığının kardeşi."

Testi hâlâ yarıdan fazla doluydu. Ghorarti bacağını Daduşu'nun kalçasına koydu. Daduşu, kızın dudaklarının üstündeki ter damlalarını sildi. Kız Daduşu'nun elindeki bardağı aldı, kucağına oturdu ve göğüslerini onun köprücük kemiğine bastırdı. Daduşu her iki eliyle kızın yanaklarını okşadı, iki parmağıyla kızın şakaklarına düşmüş ıslak saçlarını geri itti ve iri gözlerinden öptü. Sonra, uzun, istekli bir öpüşle kendinden geçtiği anda kızın gırtlağından, sanki gecenin içindeki uzak bir kıyıdan gelen bir ses gibi iniltilerin yükseldiğini duydu. Kız kollarını boynuna doladı ve onu tekrar yatağa bastırdı.

"Yabancı bir denizciden çok fazla şey istiyorsun."

"Çok fazla şey mi?" Daduşu'nun üstüne uzandı ve dizini kımıldattı. "Gece yarısı olduğu zaman ne diyeceksin bakalım? Ya da şafak vakti?"

Daduşu kızın omuzlarını okşadı. "Şafak vakti sesimi yitirmiş ola-

cağım. Kesinlikle vahşiliğimden de eser kalmamış olacak. Yemin ederim."

Kız birden ciddileşti. Yavaşça, kısık sesle konuşmaya başladı: "Sevecenliğini yitirmemelisin, sabahın kardeşi. Çünkü... gün boyunca bunun hayalini kurmak istiyorum."

Daduşu derin bir nefes alıp verdi ve yavaşça başını öne eğerek onayladı. Boynuna, Ghorarti'nin dişlerini hissetmiş olduğu bölgeye, bir ter damlası ya da gözyaşı damladı.

Bir mandanın geniş sırtında tutunmasına yarayan ıslak deri kayıştan iki de bir eli kayıp kurtuluyordu. Hayvanlar ağır ağır su bendinin üstünden, kanalın kenarındaki vıcık vıcık çamurun ve düzenli bir şekilde yağan sabah yağmurunun üstünde binlerce halkalar oluşturduğu iki arşın yükseklikteki suyun içinden kızılımsı-gri ışık çemberine doğru ilerliyorlardı. Güneş bulutların ardında kalmıştı. En öndeki hayvanın üstünden kendini çamura bırakan Nindra-lal, nihayet kolunu kaldırıp dört desteğin üstündeki henüz tamamlanmamış yapının çatısını gösterdi. Daduşu, mandanın karnından kayıp sarı çamurun içine oturunca, kahkahalarla güldü.

"Üzgünüm. Ama nasıl çalıştığımızı yalnızca buradan görebilirsin?"

"Neyse ki çok güzel hamamlarınız var. Şimdi... söz ettiğiniz bin kanal nerede?"

"Önünde. Ta oradan, şuraya kadar." Kanal ustası Nindra-lal işçileri topladı ve bağırarak: "Yan kanal. Dün kaldığımız yerden devam edeceğiz."

Ellerinde çeşitli kazma, sepet ve testilerle gelen onbeş adam, hayvanları değişik yönlere doğru sürmeye başladılar. Nindra-lal Daduşu'yu üstünden yağmur suları akan saman çatının altına çekti ve çalışmaya başladı. Bir sac ayağının bacaklarını toprağa iyice batırdı, üstüne yarım küre şeklinde kilden yapılmış bir kazan yerleştirdi ve neredeyse ağzına kadar suyla doldurdu. "İçine kum da doldurabilirdim." Sonra bu kazanın içine dolu bir kil çanak koydu ve çanak neredeyse yarıya kadar suyun içine battı. Suyun içinde yüzen kabın kenarında işaretler vardı; bir yarısında derin çentikler, diğer yarısında ise haç şeklinde

pencereler. Kanal ustası yere çöktü ve Daduşu'ya yaklaşması için işaret etti.

"Bilginlerimiz bunu söyledi ve onların bilgisi olmasa da bu doğru: bu su ve bu büyük zahmetler sonucu meydana getirilen kap, tüm alanların ölçüsüdür. Buna inanıyor musun?"

Daduşu bir gözünü kapatarak bir çentikten kabın içine ve yatay suyun üzerinden doğru karşıdaki haç şeklindeki delikten dışarı baktı. Ve pisliğin, çamurun ve ıslak bitkilerin arasında bir yerde eğri büğrü bir ağaç gördü.

"Bunu biliyorum. Aynı düz bir deniz gibi, eğer rüzgâr ve dalgalar olmasaydı."

Daduşu doğrulduğu zaman, günlerden beri ilk kez kaslarını hissetti.

"Siyah çemberleri olan çubukları görüyor musun? Haç şeklindeki deliklerden tam o halkaya baktığında, üstüne ya da altına değil, o zaman görünmeyen çizgi sakin bir gölün suyu kadar düzdür. Bunu anladın mı?"

"Anladım, kanalların ustası."

İşçiler, açtıkları çukurları derinleştirmeye ve Daduşu'nun Asma Evi'nde bir zamanlar yaptığı gibi toprağı yan taraflara atarak, setler oluşturmaya başlamışlardı. İntu kıyılarından iki saatlik bir mesafede, üstünde çim bitmiş ve sağlamlaştırılmış su bendinin arkasında yeni kanallar açılıyordu.

"Su bendindeki ziftle sıvanmış kil boruların kapaklarını açıyorum. O zaman burada su birikiyor. Sonra keçi derisinden yapılmış kapakları tekrar yerine takıyorum, böylece İntu kıyılarını sel basmıyor. Anladın mı?"

Daduşu evet anlamında başını salladı ve araç gereçleri yuvarlak açılmış bir çukura taşıyan Nindra-lal'e yardım etti. Şimdiye kadar, sakalına çamur bulaşmış kanal ustasının konuştuğu lehçeyi anlamakta zorluk çekmemişti.

"Eğer saç ayağını, su birikintisinin yüzeyi ile su bendinin diğer tarafındaki suyun yüzeyi aynı seviyeye geldiğinde içine yerleştirirsem ve sonra herhangi bir yerine sopayı saplarsam, işaretleri indirmek mi,

yoksa yükseltmek mi gerektiğini anlayabilirim. İç taraftaki kabın kenarından, suyun yüzeyine kadar olan mesafeyi ölçüyorum. Örneğin iki parmak ve bir arşın. Siyah halkayı hâlâ gördüğüm takdirde, kapla sopa arasındaki mesafeyi kabaca ölçüyorum. Belki yüz adım. Ve şöyle diyorum: halka dört parmak aşağı ya da yukarı çekilmeli. O zaman su yüz adım ileri akar ve seviyesi dört parmak düşer. Ya da sopanın işareti ile kabın kenarı arasındaki su hiç kıpırdamaz ve kanalın içinde aynı seviyede kalır."

Usta ayağa kalktı ve yüzündeki yağmur sularını sildi. Sakalının arasından ince şeritler halinde çamur akıyordu. "Bu akşama kadar çok şey görecek ve -umarım- gördüklerinin çoğunu anlamış olacaksın."

Kürekçi Hashmar bile Daduşu'yla birlikte İntu'daki kanalların nasıl yapıldığını görmek istememişti. Daduşu omuzlarını silkti.

"Evet" dedi ve kabın içinde sallanan suya işaret etti. "Bütün sır kaplarda. Bunun dışındaki her şey ise ölçmek ve hesaplamaktan geçiyor. Sana söylüyorum efendi Nindra-lal, bizim de Babil'de oldukça geniş ve uzun kanallarımız var. Ama biz ancak suyun nereye aktığını ve ne kadar yükseldiğini gördüğümüz zaman hesaplamaya başlarız. Çoğu zaman da birkaç setin yıkılmasından sonra."

Nindra-lal, gidip saman çatının altından uzunlukları aynı olan çubuklardan oluşan bir deste getirdi. Hepsi de aynı yerden işaretlenmişti.

"Bana yardım et. Bu düzensiz su yolunun sonundaki otlara kadar yürü; bir sonraki kanal oraya kadar uzanacak. Üç yüz adım."

Daduşu iki çubuk aldı ve suyun ve kaygan çamurun içinden ilerleyerek kırılmış düz tuğla desteleri ve yığınlarının yanından geçti, ta ki kanal ustası bağırarak durmasını söyleyinceye kadar. Sonra sert toprağa bir kazık çaktı ve adamın kol hareketini bekledi. Ana kanallar çoğunlukla düzdü, yan kanallar ise girintili çıkıntılı ve engebeliydi. Ve buradan bir tarağın dişleri gibi yarım arşın genişliğinde bir sürü küçücük su damarı ayrılıyordu. İyi inşa edilmiş bir su bendine yeni bir su yolu oluşturmak için ne kadar az delik açılırsa, o kadar güvenli oluyordu. Burada da halk büyük bir selin gücünden oldukça korkuyordu. Akşam, bulutlar güneşin önünden çekilip yağmur dindiğinde, Daduşu hâlâ Nindra-lal'in neden kum ya da suyla dolu iki kaba ihtiyacı oldu-

ğunu düşünüyordu. Ama farklı mesafelerde aynı seviyenin nasıl sağlanacağını çok iyi biliyordu.

Şüphe'nin yanına geldiğinde kaptan Gimilmarduk'u gördü ve ona çamura batmış olan gömleğini gösterdi. "Sanırım Kral Hammurabi'yi çok bakır, gümüş ödemekten ve büyük bir zahmetten kurtarmış bulunuyorum."

Gimilmarduk onu baştan aşağı süzdü ve bir adım geri attı. "Su kanalı ustası Daduşu kendisiyle gurur duyuyor olmalı..."

"Pek değil, kaptan. Biraz gurur duyuyorum; Babil'in kanal ustalarına daha az iş gücü harcayarak, daha iyi kanal yapmanın yollarını öğretebilirim."

"Gerçekten mi? Bunları sakın kürekçilere söyleme. Gururunu göstermemeye çalış; senin her başarın Sinbelaplim'e bir bıçak gibi batacak. Gün geçtikçe sana daha çok haset ediyor ve kıskançlığı büyüyor. Gerçi eninde sonunda başarılarını öğrenecektir ama sen yine de tedbiri elden bırakma..."

Daduşu çamurlu bacaklarına baktı. "Yarın Puabi'yle gemiye yüklenecekler hakkında görüşeceğim. Yarından sonra güverte nöbetim var. Shaduq?"

"Malu, Uş. İkimizden birinin yıkanmaya ihtiyacı var, değil mi?"

"Evet, acilen." Daduşu büyük bir sevinç içinde Gimilmarduk'u selamladı. "Ve baştan aşağı."

Basamakların ortasında, içinde bir miktar süt bulunan bir kâse duruyordu. Yarım kol uzunluğunda tıslayan bir yılan, kıvrıla kıvrıla kâseden uzaklaştı. Daduşu hasır ve urgandan yapılmış kapıyı açtı, banyoya gitti ve Puabi'nin ambarındakilerle paylaştığı kuyudan üç büyük testinin doldurulup hazırlandığını gördü. Dinlenmiş su, bedenindeki ve saçındaki tüm çamurları akıtmıştı. Tıraş olduktan sonra yüzünden akan yağlı köpükler, alçıyla sıvanmış delikten akıp evin altındaki kalın borulardan geçerek her tarafı duvarla örülmüş bir çukurda birikiyordu. Daduşu sandığın içinden kendisine temiz elbiseler seçti ve havlularla giysilerinin de yıkanması gerektiğini gördü. Azhanya, kanal ustalarının kullandığı o işaretli kapları nerede bulabileceğini ve havlular-

la giysilerini kime yıkattırabileceğini biliyor olmalıydı. Çatının altındaki küçük pencereden içeri batmakta olan güneşin ışınları sızıyordu. Saksıların içindeki çiçekler ve geniş yapraklar odaya iç bayıltıcı kokular yayıyordu. Daduşu bardakları yıkadı, testinin üstündeki nemli bezi kaldırdı ve birayı kokladı. Testinin boynunda Donduq-lal'in mührü basılıydı.

"Akşam güneşinin kız kardeşi" diye mırıldandı Daduşu. "İpek gibi kalçaların ve altın gibi kalbin gerçekten övgüye değer." Bu gece de yalnız uyumak zorunda değildi. Yatağın önünde durdu, işaret parmağını dudağına ve burnunun ucuna değdirdi ve kemerini takıp bağladı. Baba Hirmagan'ın evinin kapısında, iyice duvara yaslanarak Azhanya'yı çağırdı. Semtte yaşayan insanlar, dört arşın genişliğindeki dar caddede gidip geliyordu.

"Genç kanal yapımcısı!" Azhanya, onu bileğinden kavrayarak evin içine çekti. "Demek bir tek günde kanalların o büyük sırrını çözüverdin?"

Herkes güldü.

"Neredeyse çamurun içinde boğuluyordum, Azhan. Söyle bana, ki başka kime soracağımı bilemiyorum: Hammurabi'ye şu ölçüm kaplarından bir tane götürmek istiyorum. Bana kim bir tane satar? Giysilerimi yıkayacak bir kıza ihtiyacım var. Sadir Puabi'nin yarın Shindurrul'un sağ kolu için iki saat ayıracak vakti olur mu acaba? Yüklenmesi gereken eşyalar hakkında görüşmemiz gerekiyor. Ve - cevabı beni hiç şaşırtmaz ama... kaldığım yerdeki bira testisini kimin doldurduğunu biliyor musun?"

"Oturacak kadar vaktin var mı? Evet mi? Gel. Felba! İçecek bir şeyler getir! Meyve suyu... ya da eline ne geçerse..."

Azhanya, Daduşu'yu oturdukları odaya götürdü. Pushili ocak başında yemek pişiriyordu. Delikanlıyı selamlamak için elindeki tahta kaşığı kaldırdı.

"Donduq-lal'de bugün benim konuğumsun, Azhan" dedi Daduşu henüz oturmadan. "İtiraz istemem."

"Tamam, beni ikna ettin, Uş. Biraya gelince - Puabi bu kadar cömert değildir. Annem de bugün bizimle yemek yemeni söyledi, yani

bu durumda bira bizden de gelmiş olamaz. Ölçü kapları konusunu da yarın efendime sorarım. Bu kapları kimin yaptığını biliyor. Felba, Daduşu eşyalarını yıkaman için sana getirebilir mi?"

Kız masaya iki bardak koydu. "Bunu seve seve yaparım. Meyhaneden geri dönerken getir."

Azhanya kollarını iki yana açtı. "Başka bir sorunun var mı?"

Daduşu başını salladı ve etrafındaki insanlara gülümsedi. "Biraz utandım. Sizi daha doğru dürüst tanımadan beni dostluğunuzla sardınız. Bir saat sonra buluşalım mı, Azhanya?"

Bardağını Pushili ve Felbhala'ya kaldırarak içkisini bitirdi. Bacanın arkasındaki duvara vuran ve odaya yansıyan son gün ışığı, Daduşu'yu kalkmaya zorladı. Kaptanın uyarıları geldi aklına ve elini Azhanya'nın omuzuna koydu.

"Teşekkür ederim. Birazdan limanda görüşürüz, değil mi? Yarın nasıl olsa Puabi'nin evinde buluşacağız."

"Acele etme ve kendine fazla yüklenme, Uş."

Daduşu'ya kapıya kadar eşlik etti, içinde bir elin yarısı kadar tanrı figürlerinin önünde solmuş çiçekler bulunan duvar nişlerine şöyle bir göz attı ve elini kaldırdı. Daduşu caddeye çıktığında, bir köpek ürkütücü ve saldırmaya hazır bir şekilde havlamaya başladı. İnce ince tüten dumanın içinden akşam semalarına bir güvercin sürüsü havalanıyordu...

Davulcu çalmaya son verdi. Elindeki eğri tokmakları kemerine sokarken, kavaldan inleyen nağmeler yükselmeye devam ediyordu. Sonra müzik sustu ve çalgıcılar bardaklarına uzandı. Donduq-lal yorgun bir halde kendini Azhanya'nın yanına, tabureye bıraktı ve iç çekti.

"Herkes gidip uyuyabilir. Yalnızca yaşlı Donduq koşuşturup durur." Göz kırptı ve önlüğüyle yüzünü sildi. "Memnun musun, suskun ziyaretçi?"

"Her zamanki gibi, usta Donduq-lal. Çok lezzetli ve doyurucuydu. Bana kimin senden bir testi bira alıp -baş parmağıyla omuzunun üzerinden arkasını işaret etti- odama götürdüğünü söyler misin?"

Meyhaneci çenesini göğsüne düşürdü. Ensesinde topladığı saçları çözülmüş ve terden sırılsıklam bir halde kıvrılarak dağılmıştı.

"Senin arkadaşlarına iki testi şarap sattım, Daduşu. Ama bira? Bütün gün yalnızca bardaklarda. Bu testi haricinde."

Masanın üstünü işaret etti. Daduşu ve Azhanya uzun uzun birbirine baktı. Daduşu, üstünde yıldızların, dolunayın ve oniki düzine kandilin ışığının yansıdığı liman suyuna baktı. *Sevgili*'nin kıç güvertesindeki fener yanıyordu. Ghorarti onun omuzuna yaslanmıştı.

Daduşu son kalan birayı da bardaklara boşalttı ve testiyi meyhaneciye uzattı. "Bunu doldur lütfen, mutfakların kralı" dedi ona... "Ve borçlarımı yazarken sakın yanlış hesaplama."

Daduşu, işaret parmağıyla çanaklar, bardaklar ve sepetler üzerinde iki daire çizdi. Donduq-lal parmaklarını şakırdattı, testiyi hizmetçi kadına verdi ve ayağa kalktı. "Yakında geminin yarısı benim olacak, Daduşu."

"Önemli değil. Eğer bana baharatları nasıl kullandığını gösterirsen, yelkenler ve kürekler de yakında senin olabilir."

"Tamam, söz. İş olmadığı bir zamanda gel. Öğleden iki saat sonra."

"Su yolu ustası. Baharat ustası. Keten elbise ustası. Yeterince şey öğrenmedin mi daha, Uş?" Azhanya her iki kolunu kaldırdı. Daduşu cevabını düşünmek için kendine zaman verdi ve Ghorarti'nin kulağının arkasındaki çiçeği kokladı.

"Burada bira içmek için bulunmadığımı unutma. Shindurrul ve Hammurabi'nin mührünü taşıyan kişiden, haklı olarak, Babil'de daha fazla şeyler bekliyorlar. Ve eğer Moensh'tar pahalı baharatlarını pahalı bronz eşyalarla değiş tokuş ediyorsa, bu alt ve üst kurulun denetimi altında oluyordur."

"Çalışkanlığın karşısında eğiliyorum." Azhanya elini hançerinin sapına götürdü. "Gidelim mi?"

Daduşu, Ghorarti'yi yukarı çekti, testiyi aldı ve önden gitmeye başladı. Azhanya üç adım geriden onu takip etti ve Daduşu'nun diğer lambaları yakmasını ve çamaşırlarını bohçaya koyup getirmesini bekledi. Daduşu'nun gözlerine baktı, hafif hafif öksürdü ve diğer testiye baktı. Daduşu başıyla onu onayladı.

"Kardeşim herhalde senden daha iyi çamaşır yıkıyor, Ghorarti. Hareketli bir gece dilerim."

Ghorarti, parmak uçlarını çenesinin önünde birleştirdi ve adamın önünde eğildi. Gözlerinden alay okunuyordu.

"Bugünün sevgilisi, kadın için, yarının yükü olur" dedi sesini iyice kısarak. Dişleri bembeyaz ışıldıyordu. "İyi uyu, dostum."

Daduşu geri geldi ve birinci testiden bir çanak dolusu bira aldı. Ghorarti sessizce onu izledi. Geri kalan birayı banyodaki büyük gidere boşalttı, peşinden su döktü ve sol eline bir gaz lambası alarak bira dolu kâseyi çatıya çıkardı. Güvercin tüyleri ve pisliği gördüğü bir köşeye koydu ve lambayı söndürdü.

"Bugün şefkatine çok ihtiyacım var, Akşam Yıldızı'nın kız kardeşi" dedi kıza fısıldayarak ve onu kollarına aldı. "Çünkü, yarın yukarıda ne bulacağımı tahmin ediyorum... biliyorum."

Kız kollarını Daduşu'nun omuzuna koymuştu ve bakışları onun yüzünü kızartıyordu. "Demek bu yüzden bütün o zaman boyunca hiç sesin çıkmadı" diye fısıldadı Daduşu'nun boynundaki mührü çıkararak.

"Evet. Düşman kollarının okyanusu aşabileceğini ve nehir yukarı buraya kadar uzanabileceğini düşünemezdim."

Ghorarti, sırtındaki şalı, takılarını ve ayak bileğine kadar uzanan eteğini sıyırarak üstünden çıkardı ve Daduşu'yu yatağa çekti.

"Bizim aramızda düşmanlık yok. Işıklardan biri fazla. Bira getir ve artık beni öp."

Daduşu eğildi, sandaletlerin bağlarını çözdü ve kandilin fitilini söndürdü.

Sabahın alaca karanlığında, tavandaki küçük pencereden odaya yağmur damlaları düşmeye başladı. Daduşu döşeme kirişinden tutunarak kendini yukarı çekti, çatının kenarına çıktı ve yedi tane güvercin ölüsü saydı. Gözlerini kapattı ve bir süre için öyle kaldı; kulakları uğulduyordu, kalbi yerinden fırlayacakmış gibi şiddetli ve hızlı atıyordu. İçine yağmur suyu dolmuş olan kâseyi boşalttı. Bulutlar çok alçalmıştı ve batıdan kuvvetli bir rüzgâr esiyordu, neredeyse bir fırtına sayılırdı.

Daduşu susuyordu. Yağmur suyu saçının arasından gözlerine akıyordu. Ölü kuşların görüntüsü birden bulandı. El yordamıyla küçük masanın yanına kadar gitti ve testiyi iki eliyle tutarak kalan birayı içti. Daduşu, Ghorarti'nin kokusu sinmiş olan bir havluyla şöyle bir kurulandı, mührünü boynuna taktı ve deri cepkenini omuzlarına attı.

Şüphe'nin kıç güvertesinde Sinişmeani ve Kimmu, bir çadır gibi seren direğiyle kıç güvertenin banketine gerilmiş olan yelkenin altına çökmüşlerdi. Yağmur kenarlardan aşağı akıyordu. Daduşu etrafına bakındı: *Sevgili*'nin güvertesi bomboştu. Yelkenin altına sığındı ve oradakileri selamladı.

"Sadir Puabi'ye gitmeden önce, Sinişmeani, seninle konuşmam gerekiyor. Tavsiyelerine ihtiyacım var. Ya da Gimilmarduk'un tavsiyelerine."

Dümenci evet anlamında başını öne eğdi. Kimmu közlenmiş ateşi karıştırıyor ve suya kurumuş bitkiler atıyordu. "İyi uyuyamadın mı, Sibaru?"

"Hayır. Kimmu, lütfen diğerlerine söyleme. Dün gece birisi odama çiçek ve bir testi bira getirmiş. Karşıdaki meyhaneci bira satmadığını söyledi ve Azhanya'nın ailesinin de haberi yok. Biranın birazını bir kâseye döktüm ve çatıya koydum. Bugün ise çatıda, birayı içip ölen yedi tane güvercin buldum. Ne yapabiliriz?"

"Demek biri seni zehirlemek istedi!"

"Evet! Hem de Moensh'tar'da... Babil'den bu kadar uzakta! Bunu yapanı, ya da yaptıranı biliyoruz. Sen ve ben... değil mi?" Daduşu birtakım bağırtılar ve sesler duyunca çevresine baktı. Arap-gemileri limanın çıkışına doğru ilerliyordu; rüzgâr onları rotalarından çıkardığı için kürekçiler deli gibi çalışıyordu. "Galiba şimdiye kadar oldukça fazla şansım vardı. Gerçi Azhanya eline bir hançer alıp geceleri arkamdan yürüyor, ama kimbilir, belki gelecek sefere Sinbelaplim emeline ulaşabilir."

"Onu kimse görmedi" dedi dümenci. "Hiçbir kanıt yok. Uş'dan neden bu kadar çok nefret ettiğini söylemesi için Sinbelaplim'i zorlayamayız. Yoksa sen onu nasıl zorlayabileceğimizi biliyor musun, Kimmu?"

"Belki, sarhoş olduğu bir anda..." Kimmu bardaklara bitki çayı doldurdu. "Jarimadad benim şahidim. Qamuk ve Tatarrud bana söylemişlerdi: Babil'den ayrıldığımızdan beri yalnızca inceltilmiş bira içti. Öfkesi bir alev gibi, asla gülmüyor. Onu direğe bağlayalım mı? Ve de kızgın bir hançerle?.."

Dümenci bir el hareketiyle söyleneni reddetti. "Saçma. Ben kaptanlarla konuşurum, Daduşu. Kuşku duymaya devam et. Kimmu-Hashmar ve diğerleri Uş'a yardım edecekler mi?"

"Dilmun'da demir aldığımızdan beri zaten hepimiz dikkat ediyoruz."

Arap-gemileri, iskele babasının soyulmuş ağaç gövdesinin dibinden geçerek limandan çıktı ve karşı akıntıya döndü. Kocaman yelkenleri büyük bir patırtıyla açıldı ve rüzgâr gemileri Daduşu'yu şaşırtan bir hızla nehir yukarı itmeye başladı. Sinişmeani ellerini bacaklarına koydu ve arkasına yaslandı. Gözleri, ikinci bardağını bitiren Daduşu'nun üstündeydi.

"Bugün nerede olacaksın?"

"Sadir Puabi'nin yanında, öğleye doğru meyhanecide, sonra Azhanya'nın ailesi için hediyeler alacağım, Donduq-lal'de yemek yedikten sonra da sabaha kadar Puabi'nin küçük evinde olacağım. Yarın gemi nöbetim var."

"İyi niyetinizi fazla zorlamış olmazsam" dedi Sinişmeani üzgün bir ifadeyle, "onun yakınlarında olmanızı isteyeceğim. Sinbelaplim bunu görse bile. Shaduq?"

Kimmu önünde eğildi. "Marduk'un öfkesi adına."

Rüzgâr bölünmüş yelkeni salladı ve adamların üstüne iri iri damlalar düştü. Daduşu ayağa kalktı ve Sinişmeani'nin ifadesiz yüzüne baktı. Kimmu ise neşelendirmek için Daduşu'ya baktı.

"Size çok teşekkür ederim, dostlarım" dedi Daduşu. "Yolculuğun ikinci yarısı var daha önümüzde."

Daduşu'nun tabletleri düzgünce sıvamasını bekledi Sadir. Dışarıda hâlâ şakır şakır yağmur yağıyordu; dışarıdaki bütün sesleri bastırıyordu yağmur sesi. Tacir çenesini elinin içine dayadı ve sağ gözünün altındaki et benini kaşıdı.

"Zift." Sakin bir sesle saymaya başladı. "Meluchha'dan tuz ve sert taşlar. Babil'den yün ve de değerli mücevher. Bakır, kalay veya bronz. Ve olabildiğince çok bronz kazma, orak ve bıçak. Dilmun-incileri. Her zamanki gibi değerli taşlar; denizden kurutulmuş balık. Çok az, ama en iyisinden. Bala yatırılmış hurma. Bu seferki kadar abanoz. Ve yine güzel resimli, sırlanmış fayanslar, el büyüklüğünde cam kaplarda merhem, losyon ve makyaj malzemesi. İhtiyacımız olan her şey bu kadar, Daduşu."

Daduşu, taş kalemi kil tabletin kenarına bıraktı. Onun da tacir gibi fazla düşünmesine gerek yoktu.

"Fil dişi, değerli taşlar, parçalar halinde ve eritilmiş altın. Babil, Magan ve Dilmun için farklı çeşitlerde odun." Daduşu, hızlı ve kuru konuşmaları sessizce ve not almadan izleyen Azhanya'ya döndü. "Kanal ustalarının kullandıkları kabı sormayı unutmadı değil mi, Azhan?"

"Orada duruyor, ticaretin kralı." Samanla dolu bir sepeti gösterdi kısaca. "Eğer kırılırsa, çanakçılarınız bunun desenine bakarak en az bunun kadar iyi bir kap yapabilirler."

Daduşu ellerini ovuşturdu. "Kendi paramdan ödeyeceğim. Senden, Sadir Puabi, bir ricam olacak. Donduq-lal bana değişik baharatların nerelerde kullanıldığını öğretecek. Her baharattan bir testi alacağım, bir ya da iki sila ve mühürleyip Babil'e götüreceğim. Yükleyeceğimiz malların değerini artırmamız gerekebilir."

"Sanırım Shindurrul doğru adamı bulmuş gibi. Cesurca düşüncelerin var, Daduşu." Puabi Azhanya'ya işaret etti. "Yaz!"

"Çoktan yazdım, efendim."

Daduşu derin bir nefes aldı. "Ve şimdi, sayın babam, daha cesurca düşüneceğim. Bu konuda emin olamadım. Bu yüzden bir tavsiyeye ihtiyacım var. Keten gömleklerin fiyatını söyle bana. Kenarları güzel bantlarla süslü, uzun kollu ve göğsünde cebi olanlar; en iyilerinden. Bir tane, bir düzine, altı ve oniki düzine. Yükümüzün değeri gittikçe kat kat artabilir."

"Shindurrul'un bundan haberi yok gibi geliyor bana?"

"Hayır. Ve eğer bu rüya gibi elbiseler kazanç getirecek kadar iyi satmazsa onun öfkesinden korkuyorum."

"O zaman bunları kendi hesabına geçireceksin?"

"Dahası da var. Kral Hammurabi'nin mührünü kullanmaya cesaret edemiyorum. Sana bedelini kendi gümüşümle ödeyeceğim. Uygun bir fiyat yap bana, efendim."

"Kurul üyesi Hap-minjat'la konuş. Azhanya seni ona götürür."

Daduşu elini kaldırdı. "Gerek yok, arı gibi çalışan terzi kadınların bulunduğu ağılın yerini biliyorum. Olağan işimizi bitirmek için: fil dişinden yontularak yapılmış yuvarlak kutular. Bunlara Dilmun'daki Zara Shurri çok düşkün; bir sürü, bütün boylarda."

Sadir Puabi ayağa kalktı, odada iki kere gidip geldi ve evin içinde bir yerlerde kayboldu. Azhanya hakkak kalemini takırtıyla masaya bıraktı. "Ey Daduşu! Gördüğün her şeyi kör bir adam gibi elinle yokluyorsun: senden çok şey öğreniyorum."

"Beni yine utandırma. Boş ellerle geri dönmek istemiyorum. Tabii eğer sağ salim Meluchha'ya gidebilirsem. Bu gece" diye fısıldadı, "beni zehirlemek istediler. Ve masum bir kurban olarak Ghorarti'yi de."

Azhanya birden bembeyaz kesildi, ona doğru eğildi ve bir şey söylemek istedi. Puabi ve Siqadri odaya ayak basınca susmayı tercih etti. Kız masaya üç tane kilden yapılmış silindir koydu, boşluklarının üstlerine alt taraflarında sivri bir şekilde uzayan delikleri olan çanaklar yerleştirdi ve beyaz kapların içini şarapla doldurmaya başladı.

"Eğer bir süre daha kalırsan, Daduşu -ince bardakları kaldırdılar-, zenginliğimiz içinde yeşeren daha çok taze filizler göreceğiz."

Şarap soğuktu ve içine biraz su katılmıştı. İnsanın zihnini açıyordu. Daduşu bir yudum daha aldı: "Bir süre daha buradayım, Sadir Puabi."

Tacir, kapalı elini açtı ve masanın üstüne bazı kahverengimsi tohumlar saçtı. Bunlar gösterişsiz ve küçük tahıl tohumlarına benziyordu. Çimlenmiş tohumların bir kısmı kabuklarından çıkmıştı; beyaz bir tohumun çevresinde ince bir zar oluşmuştu.

"Seyahat eden bir tacir güneydeki bir köye getirmişti bunları. Kinthara onunla konuştu. Dünyanın bir yerinde, çamurlu topraklarda yetişiyor bu Gauj denen bitki. Bildiğin gibi Donduq-lal tecrübeli bir aşçı. Bunlardan lezzetli yemekler kızartmaya ya da kaynatmaya çalışı-

yordu. Onunla konuş; belki bu yeni bir ticari mal olabilir. Yani kurul sana bunlarla dolu küçük bir testi versin. Mühürlenmiş olarak; kuru halde saklanmalı."

"Tamam, anlaştık." Daduşu mührünü elinde çevirdi. "Götüreceğimiz malların miktarını belirleyecek misin? En azından Shindurrul böyle söyledi."

"Yüksek kurul daha çok araç-gereç, daha çok bronz gönderilmesini istiyor. Bir tesadüf sonucu birkaç külçe kalay ve kurşun geçti elimize. Bu seferki yükümüz daha büyük ve daha değerli."

Daduşu sırıttı. "Kaptan Gimilmarduk'a, kayalardan uzak durmasını rica ederim."

Çanaklardaki içkilerini bitirdiler. Şarap, Daduşu'nun neşesini yerine getirmişti; kafasından bir sürü çılgınca şey geçiyordu. Bunların bir kısmını anlatmaya daha teşebbüs bile etmeden, Sadir Puabi konuşmaya başladı:

"Yağmur dindi." Elini açarak Daduşu'yu gösterdi. "Oldukça yoğun bir gün geçireceğe benziyor. Beni ilgilendiren kısmına gelince, kalan vaktinizi başka ilişkileri araştırarak geçirebilirsiniz; insanlar arasındaki ve mümkün olabilecek ticari ilişkiler gibi."

Daduşu ayağa kalktı ve önünde eğildi. Memnun bir ifadeyle Puabi'ye baktı. "İntu'da ve senin evinde olmak benim için büyük bir zevk." Kıs kıs güldü. "Biraz sarhoş oldum galiba. Ama zekice olduğu söylenen fikirlerimi çoğaltır belki. Oldukça uzun bir gündü, sayın babam." Azhanya'ya dönerken masadan tutundu ve aklına henüz yemek yemediği geldi. "Geliyor musun, Azhan? Meyhanecinin oraya. Moensh'tar'dan bir ağız dolusu ezme."

Azhanya kuvvetlice Daduşu'nun kolunu tuttu. Onu sokak kapısına kadar itti ve sırıtarak Puabi'ye baktı. "Bence ölçülü bir miktar daha iyi olur."

Daduşu birkaç kere sendeledi ama yukarı şehrin temiz havası ona iyi geldi. Daha yokuşun sonuna ulaşmadan kendine gelmeye başladı.

Saatler büyük bir hızla birbirini kovalıyordu sanki. Azhanya, Daduşu'nun sönmüş ateş yerinin altından iki tane sivri ucu olan bir tuğlayı çekmesini ve açılan boşluktan uzunca bir torba çıkarmasını izledi.

İçini buruşmuş bir örtünün üstüne boşalttı. "Burada size en iyi neyle ödeme yapabilirim?" Azhanya bir avuç bakır ve gümüş para seçti. Daduşu, Shindurrul'un seyahat kasasını tekrar dikkatlice eski haline getirdi.

"Eğer başarılı olursam, fakir bir denizci olmaya devam etmem. Olamazsam da başım bundan daha az derde girecek değil." Baltasına baktı ve omuzlarını silkti. "Ve Marduk adına bahse girerim, başarılı olacağım. Hadi, gidip aşağı şehri yağma edelim."

Caddeler henüz yarı yarıya boştu; tüm işlerini, şehirde yaşayan yirmibeşbin insanın yarattığı her zamanki itiş-kakış ve kalabalık olmadan tamamlayabildiler: Kendilerine baharatların etkisini gösteren Donduq-lal'de birkaç lezzetli lokma, değerli taşların işlendiği bölgeye ve Hap-minjat'ın dikiş atölyesine bir ziyaret, inci ve fildişi eşyaların yapıldığı yerlerde gezinti ve son olarak çanak-çömlek atölyesine bir ziyaret. Kuzey tarafta bulunan surların dışında kalan küçük bir pazarda, ekşi süte yatırılmış ceylan budu ve bir testi şarap için pazarlık yaptı Daduşu. Azhanya başını sallayarak testiyi omzuna kaldırdı.

"Çok cömertsin, dostum."

"Yalnızca bugün." Daduşu kollarını açarak eti iki ucundan tuttu. Peynire dönmüş süt ve et suyu damlamaya başladı yerdeki taşların üstüne. "Ghorarti'yi size davet edebilir miyim? Babana rica edeyim mi?"

"Buna gerek yok. Annem, Felbhala ve Ghorarti sürüleri otlatırken, pamuk toplarken sık sık birlikte çalıştılar. Ben anneme söylerim. Felbhala'yı yanına yollayarak çağırırız."

"İyi. Şimdi neredeyiz?"

Sayısız küçük ev ve dar caddeler, minicik alanlar, birkaç ağaç ve duvarlarla çevrilmiş kuyuların yanındaki oturaklar ortalığı insana sıkıntı verecek şekilde daraltıyordu. Bu darlık Babil'dekinden bile daha kötüydü. Azhanya, Daduşu'yu bir sağa bir sola, duvarların yanından, basamaklardan ve dar kapılardan götürüyordu; O olmasaydı Daduşu bu dolambaçlı yolların içinde kaybolup giderdi. Anne Pushili ellerini birbirine kavuşturdu ve Daduşu'nun alnına kocaman bir öpücük kondurdu.

"Şarap, bu kadar et, taze ekmek, tereyağı... Altın mı buldun, Uş?"

"Evet, kemerimin bölmesinde. Felbhala nerede?"

Azhanya sulu bira getirdi. Daduşu sorusunu tekrarladı ve kız geldiği zaman elindeki incilerden, lacivert taşlarından, kemik borucuklardan, fil dişi boncuklardan, akik ve kan taşından yapılmış iki bileziği havaya kaldırdı.

"Benim için mi?" Felbhala kıkır kıkır güldü ve eliyle ağzını kapattı. "Bunlar çok güzel, Daduşu."

"Senin için Felba. Renkleri sana çok uygun: beyaz yaşama sevinci, yeşil bakirelik, biraz kırmızı aşk ateşi, sonsuzluğun işareti olan mavi renkli su."

"Al." Felbhala ellerini ona uzattı. "Onları bana kendin tak."

"Ve baban için şarap, hepimiz için ekmek ve et ve senin için de, Azhan, küçük bir hediye bulacağım."

"Hiç acele etme." Azhanya fısıldayarak Pushili'ye bir şeyler söylemişti. Felbhala'yı omuzlarından tuttu ve geri çevirdi. Kız bileklerini çevirip sallamayı bıraktı. Boncukların renkleri göz alıyordu. "Ghorarti'nin yanına koş. Davet ettiğimizi söyle. Anne! Ona ne zaman gelmesini söyleyelim?"

Pushili omuzlarını silkti. Paplayan bakır bir kazana yağ döktü ve ateşin üstüne koydu. "Bir saat sonra. Ya da birbuçuk... İşim daha önce bitmez. Gelince de bana yardım edersin, kızım."

Felbhala kapıda Hirmagan'la çarpıştı. Adam kızı elleriyle kenara itti ve Daduşu'yu görünce güldü. "Baştan aşağı çamur içinde kaldıktan sonra diniyor hep şu lanet olası yağmur. Birazdan size katılırım, Uş."

Su şırıltıları arasında aksırık sesleri geliyordu banyodan; henüz gaz lambası yakacak kadar kararmamıştı hava.

Felbhala masanın üstüne beyaz bir örtü serdi: "Çok sevindi ve galiba söylediğimizden çok daha erken gelecek."

Daduşu, Azhanya'nın bakışlarını üzerinde hissetti. Daduşu'ya göre arkadaşı onu gereğinden büyük bir dikkatle süzüyordu. Bu bakışlarda belki bir miktar kıskançlık da vardı...

Gece yarısına üç saat kala, Azhanya, Daduşu ve Ghorarti'ye bahçe kapısının eşiğine kadar eşlik etti. Eli, her an çekmeye hazır bir halde, hançerinin kabzasını kavramıştı.

20. KİNTHARA

Taşan büyük nehrin kıyılarından güneyden esen rüzgârla birlikte yükselen sis, aşağı şehri içine almaya başlamıştı. Yerdeki bulanık suların üstünde, mat bir maviye bürünmüş bulutsuz gökyüzünde kızılımsı bir güneş duruyordu. Yukarı şehre giden yokuşların arasında ve ambarlarla meyhanelerin arka taraflarında, Daduşu ve Ghorarti'den başka hiç kimse yoktu. Yağmur suyu ve İntu'nun taşan suları, limanı ve çevresini temizlemişti. Daduşu Ghorarti'yi kendine doğru çekti ve soğuktan titreyerek geminin kıç tarafında duran ve gözlerini kendilerine çevirmiş olan Talqam'ı gösterdi.

"Nöbeti ben devralıyorum. Yarına kadar. Akşam, bira ve pide alıp beni ziyaret eder misin, kara gözlüm?"

Kız esnedi ve Daduşu'ya yaslandı. İşaret parmağıyla yavaşça Daduşu'nun burnunun üstünü okşadı. "Belki. Bizim iki kat fazla çalışmamız gerekiyor, çünkü Babil'den gelen gemiler bir sürü fil dişi eşya istiyorlar."

"Kimse çalışmaktan kaçamaz, Ghora. Ben de geminin içini yıkayıp temizleyeceğim ve içindekileri düzelteceğim. Ama senin kollarında terlemeyi tercih ederim."

Kız Daduşu'nun yanağını okşadı, dudağına kaçamak bir öpücük kondurdu ve oradan ayrıldı. Daha liman havuzunun sonuna varmadan, sis onu içine almıştı bile. Talqam geminin küpeştesine yaslandı ve mırıldanmaya başladı:

"Bunu nasıl beceriyorsun? Her zaman en güzel kızları tavlamayı yani..."

"Bilemiyorum." Daduşu bir çırpıda güverteye çıktı. "Belki çirkinlere hiç bakmadığım içindir. Ateş yanmıyor mu? Ya çay?"

Kürekçi yine esnedi, kafasını salladı ve asık bir suratla homurdandı: "Ateş, evet - aşağıda." Direğin olduğu yeri işaret etti. "İçecek bir şey mi? Hayır. Canım istemedi. Şimdi benim çirkin kızın yanına gidip birkaç saat uyuyacağım."

Talqam yine esnedi ve tahtaların üstünde süzülerek gitti. Daduşu kuyudan su getirdi, kazanın altındaki kor ateşe odun kömürü parçaları yerleştirdi ve üflemeye başladı. Su ısınırken güverte kapaklarının çubuklarını çıkararak iplerini çözdü ve hepsini tüm gücünü kullanarak kaldırdı. Islak yük bölümüne gün ışığı süzüldü ve Daduşu'ya yapılacak ne kadar çok iş olduğunu gösterdi. Delikanlı işe aşağı inmekle ve baş taraftaki safra taşlarını üst üste dizmekle başladı. Öğleye doğru güneş güvertenin bir kısmını kurutmuştu. O sırada gemi sallanmaya başladı. Daduşu yerinden doğruldu ve kan ter içinde güvertenin her tarafına baktı.

"Benim." Gimilmarduk, Daduşu'nun yaptığı işlerin sonucuna memnuniyetle baktı. "En azından bir kişi iş yapıyor. Demek geceyi sağ salim atlattın, Uş?"

Daduşu evet anlamında başını salladı. Kıç güvertenin kenarına oturdular. Kaptan soğuk çayın içine şarap döktürdü, parmağıyla karıştırdı ve parmağını yaladı.

"Jarimadad, ben ve Sinişmeani aramızda konuştuk. Dün Sadir Puabi'nin yanındaydım. Adam Leshaqqat adında, şişman olduğu kadar da yardımsever olan bir vezirle görüştü. O da çevresini araştırdı ve haberciler yolladı. Yarından sonra Kinthara'yla birlikte olacaksın ama bunu hiç kimse bilmeyecek. Shaduq? Senin şu İntu kızının de bilmesine gerek yok. Güneydoğuya gideceksin. Sinbelaplim seni arasın dursun. Hemen hemen bir ay boyunca kalacaksın."

Daduşu onu git gide artan bir heyecanla dinlemişti. İlk defa Kinthara hakkında söylentilerden fazlasını duyuyordu. "Kinthara'nın yanına mı gideceğim? Ben mi? Aslında tek bildiğim onun ismi!"

"Gümüş ve altınlarını bana bırak. Sadece gerekli olan şeyleri yanına al. Azhanya seni yarından sonra kervanın gözcüsüne götürecek.

Onlar İntu-insanlarının vergilerini topluyor, şehre araç ve gereç getiriyorlar. Onlarla giderken 'Yeni Pazar' denilen yerin bir kısmını da göreceksin. Aktarma yerinde Kinthara'ya Hammurabi'nin mührünü göstereceksin. Onun yanında güvende olacaksın."

Daduşu başını öne eğdi. "Onu tanıyor musun kaptan?"

"Hayır, ama onun hakkında çok şey duydum. Kinthara kurulun bir üyesidir. Buradan ayrılacağımız güne kadar senin güvenliğini bu şekilde sağlayabileceğimize inanıyoruz. Azhanya seni almaya gelir. Uzun bir yolculuk olacak, söylemedi deme." Kaptan yelkenin bir köşesini iki elinin arasına aldı ve sıkarak yağmur sularını akıttı. "Anlaştık mı, Uş?"

Daduşu yavaşça başını öne salladı ve yukarı şehrin üstündeki sis bulutlarının arasında çıkan duvarları izledi. "Evet. Bu çok iyi. Etraftaki bütün köyleri gezebilirim."

Gimilmarduk yük odasına baktı. Güneş kıç tarafa kadar her yanını aydınlatıyordu. Daduşu su testilerini çözüp yan yatırmıştı. Kaptan köprünün üstünden geçip karaya çıktı.

"Kimmu'yu ya da Washur'u yollayacağım yanına. Sen bu gece *Şüphe*'de yatacaksın, değil mi?"

"Kimmu battaniyemi ve cüppemi getirsin" diye bağırdı Daduşu. "Baltamı da sakın unutmasın."

Gimilmarduk elini kaldırdı ve yavaş yavaş yokuşu tırmanmaya başladı. Daduşu yük bölümüne indi ve kendini epeyce zorlayarak ilk su testisini güverteye çıkardı.

Yokuş yukarı çıkan yollarla duvarların arasındaki hava nemli ve sıcaktı. Limanda en küçük bir esinti bile yoktu. Kandillerden yükselen alevler bir arşın boyunda ve bir iğne gibi sivri görünüyorlardı; hiç kıpırdamadan etrafa ışık saçıyor ve suyun siyah aynasından yansıyarak çoğalıyorlardı; aynı yıldızlar ve ay gibi. Daduşu'nun koltuk altlarından aşağı ter akıyordu.

Oturakların arkasındaki hasırlara sürüp fırçaladığı mumun keskin kokusu hâlâ havadaydı. Ghorarti'nin uzun yüzüne kıç güvertedeki fenerin ışığı vuruyordu. Duvarların önünde ve yokuşlarda konuşarak ve

gülüşerek gezen yüzlerce insan vardı; kuyunun etrafındaki kadınların her sözü surların tuğlalarına çarpıp yankılanıyordu.

"Yarından sonra beni eğer gemide, Hirmagan'ın yanında ya da küçük evde göremezsen korkma, oldu mu" dedi Daduşu. "Kaptan beni birkaç gün için İntu Nehri'nin yukarı tarafındaki ormana yolluyor."

"Korkmam." Daduşu'nun bileğini kavrayıp sertçe sıktı. "Eğer senin yanında severek uyuduğumu ama yalnız olduğum zamanlarda da halimden şikayet etmediğimi söylersem şaşırır mısın?"

Ter, göz kapaklarının üstündeki açık renkli boyaları silmişti. Lambalardan çıkan alevler Ghorarti'nin gözlerinde titreşiyordu. Örülmüş saçları her iki tarafta yarım salyangoz şeklinde sıkıca kulaklarının üstünde tutturulmuştu. Daduşu kızın parmaklarını okşadı.

"Hayır, şaşırtmaz güzelim. Beni şaşırtan ve aynı zamanda da çaresiz bırakan tek şey ikinci, herhalde dümencimizin bana duyduğu nefrettir. Bu konuyu biliyor musun?"

"Azhanya bana anlatmıştı. Söylentiler bir şimşek kadar hızlı yayılır."

"Babil'de de öyle." Daduşu bir şey sormak istedi ama sonra düşünerek vazgeçti. "Ben bunu engelleyemiyorum. Bu böyle işte. Benimleyken sen de tehlikede oluyorsun. Bu yüzden sorumluluklarımı ciddiye alıyorum. Kralımız bana mührünü verdi; her şeye bakıp aklımda tutmamı ve bazılarını da yazmamı istedi."

Ghorarti başını eğdi ve Daduşu'nun kolunu bıraktı. Oturağa oturup gıcırdayan hasırlara yaslandı ve ayaklarını altına çekti. "Senin önemli bir adam olduğunu biliyorum, Uş."

"Hayır. Gerçekten önemli bir adam olabilmek için daha çok yol kat etmeliyim. Ben bir saray okulunda ve kanallar arasında büyüdüm, Ghora. Eğer sağ kalırsam, belki on yıl sonra Shindurrul gibi saygıdeğer bir tacir olabilirim."

"Cevap veremeyeceğin sorular var mı acaba?"

"Bir sürü. Sen daha onlardan bir tanesini bile sormadın."

Kız konuşmadı; bakışları Daduşunun yüzünde, limandaki insanların ve çok sayıdaki lambaların üstünde gezindi. Suskun suskun gökyüzündeki aya baktı. Karasız bir hareketle kolunu uzattı ve bardağı kav-

radı. Göz kapaklarını yarıya kadar kapattı, yüzüne sanki asırların bilgisi yansımıştı.

"Her soru en az bir kere sorulur, Uş. Gitmeliyim. Ormanlarda şansın açık olsun" dedi alçak bir sesle. Bardağındaki içkisini bitirdi ve kalktı. Islak teninde, Daduşu'nun hediyesi olan kolyesi şıkırdıyordu. "Kinthara seni tekrar geri getirdiği zaman sana birkaç sorum olacak. İyi rüyalar gör, alacakaranlığın kardeşi."

Güldü; yavaş, hüzünlü bir gülüştü bu. Daduşu'nun yanından kayarcasına geçti ve kısa bir an sonra kalabalık insanların arasında kayboldu.

Daduşu, tahtaların gıcırtısını duyarak arkasından baktı. Kalbi sanki yerinden fırlayacaktı, sırtından buz gibi terler aktı ve kaburgalarının altında bir yumrunun oluştuğunu hissetti.

Daduşu durup durup Sinbelaplim'i düşünmeden edemiyordu. Adam bir karabasan gibi üzerine çökmüştü sanki. Daduşu dümencinin kendisinden neden nefret ettiğini çok düşünmüştü. Birçok düşünce taşını henüz tamamlanmamış bir mozaik şeklinde düzenledikten sonra, tahminleri kesinlik kazanmıştı: Sinbelaplim de kendisi gibi oyun tahtasının üstündeki bir piyondu. Belki Sibit Nigalli'yle bir oğul getirmişlerdi dünyaya, belki daha iyi hesap yapan Awelshammash, rahip İturashdum'un oğluydu. Kadınla ve Daduşu'nun seçilmiş olmasıyla ilgili hayal kırıklığına uğraması onun içinde hastalık derecesinde nefret uyandırmıştı ama yine de Awelshammash'ı oğlu olarak kabul ediyordu. Nefretleri babası ordu komutanı ve hükümdarın dostu olan Daduşu'nun üstüne çekmek için, tapınaktan bir emrin gelmesine gerek bile yoktu.

Daduşu Hammurabi'nin mührünü taşıyordu ve varlıklı tacirin evlatlığıydı. Tiriqan, Alalger ve Ghorarti yatağını paylaşıyordu. Her işi itiraz etmeden üstlendiği ve buna rağmen neşeli kaldığı için, Awelshammash'ın aksine herkes tarafından seviliyordu. Şayet Daduşu Sinbelaplim'in oğlu olsaydı, o zaman dümenci onu baba sevgisine boğardı. Sinbelaplim, bu uzun yolculukta Daduşu'nun başına bir şey geldiği takdirde, Awelshammash'ın onun yerine geçeceği gibi oldukça yanlış

bir sonuca varmıştı. Daduşu sessizce başını salladı: Alalger'i düşünmek için kendini zorladığı ve kalp atışlarını hissettiği halde Sinbelaplim'in nefreti karşısında duyduğu buz gibi korku geçmek bilmiyordu.

İki gün ve iki gece yol aldıktan sonra, yol demeye bin şahit gerektiren yerlerden, düz ve derin nehir geçitlerinden ilerleyerek yaptıkları yavaş ama sürekli bir yolculuğun sonuna geliyorlardı. Uçsuz bucaksız tarlaların kenarlarından, kulübelerin, evlerin, çiftliklerin, köylerin, arazilerin ve çayırların yanından, içinde hayvanların öttüğü, viyakladığı, bağırdığı ve kükrediği ormanların içinden geçmişlerdi. Yol boyunca burnunda pis öküzlerin kokuları ve kulaklarında üç düzineden fazla öküz arabasının öncüsü olan Yodha Rishad'ın çekilmez sohbeti, nihayet daire şeklinde bir alana ulaştılar. İntu'nun sularından hemen hemen iki Yüksek Boru daha yüksek olan bu alan orman sarmaşık ve çalılardan oluşan bir duvarla çevriliydi. Yodha dizginleri çekti, yüksek sesle geğirdi ve elindeki kamışla ilerisini işaret etti.

"İşte geldik, yabancı. Konuşmayı dinlemekten daha iyi beceriyorsun. Şimdi Kinthara'yı ve kibirli atlıları sorularınla rahatsız edebilirsin."

Daduşu yıkanıp temizlenmenin ve iyi bir uykunun hayalini kuruyordu. "Ey koşum hayvanlarının prensi" dedi ağrıyan kaba etini ovalayarak, "Seni sıktığımı bilemezdim. Bu unutulmaz yolculuk için sağ ol. Umarım uzun sorularım ve senin kısa cevapların yolculuktaki en kötü şey olmamıştır."

"Hayat zorluklarla doludur. Barış içinde kal."

Daduşu oflaya puflaya araba okuna basarak aşağı indi. Bastığı kumun üzerinde birbirinden farklı sayısız iz vardı. Ağaçsız bir alanın girintili çıkıntılı kenarlarında küçük kulübeler, bez çatılar ve hasır duvarlar gördü. Arabanın arkasından bohçasını aldı ve sessizce bir ateşin çevresinde duran ve oturan bir grup zayıf adamın yanına doğru gitti. Yodha'nın öküz arabaları gıcırdayarak gölgede kalan yerlere ilerledi ve düzgün bir şekilde dizildi. Adamlar koşum hayvanlarını çözdüler. Bazı ağaç gövdelerinin arasında büyük, kahverengimsi gölgeler gördü Daduşu. Havadaki duman görüntüyü belirginsizleştiriyordu. Ormandan sırtlarındaki yaylanan sopalarda ateşin üstüne koymak için su ka-

zanları taşıyan dört adam çıkıp geldi. Daduşu orta yaşlı uzun boylu bir adamın yanına yaklaştı ve omuzundaki bohçasını indirdi.

"Beni Sadir Puabi yolladı. Kinthara'yla görüşeceğim..."

Sert bir kol hareketi konuşmasını yarıda kesti. Adam, açık renkli kumaştan oluşan eğri bir duvarı gösterdi.

"Kinthara'yla konuş." İki parmağını ağzına sokarak ıslık çaldı ve Yodha Rishad'a eliyle işaret etti. "Babil'li gemici sen misin?"

Daduşu başını salladı ve kumlara bata çıka ilerledi. Perde ikiye ayrıldı, oldukça iri bir kadın açık kahverengi gözleriyle onu seyrediyordu. Teni de İntu-insanlarının genelde koyu renkli teninden daha açıktı.

"Sen Kinthara mısın?" diye sordu Daduşu kadının önünde eğilerek. Kadın evet anlamında başını öne eğdi ve ellerini ince beline dayadı. "Moensh'tar'ın yüksek kurulunun söylediğine göre bir ay boyunca beni ülkede gezdirecekmişsin. Ben Babil'den gelen ve büyük bir tacirin yardımcısı olan Daduşu'yum."

Sessizce birbirlerini süzdüler. Daduşu'dan yaklaşık üç yaş büyük olan Kinthara'nın üstünde çok az takı vardı. Sadece boynu ve bilekleri altın zincirlerle süslüydü. Üzerine keten ve deriden yapılma bir gömlek giymiş, beline timsah derisinden geniş bir kemer takmış, altına da spiral şeklinde dolanıp birbirlerine dikilmiş bantlardan oluşan garip bir giysi giymişti. Dizlerine kadar çıkan deve ya da manda derisinden yapılmış çizmelerde bir damla bile çamur yoktu.

"Tamam" dedi Kinthara. Kalın ve derinden gelen sesi Gimilmarduk'unki gibi emretmeye alışıktı. Daduşu'ya bakıp belli belirsiz gülümsedi. Sanki onu küçümser gibi bir bakışı olduğunu düşündü Daduşu. "Vergileri toplamak ve Moensh'tar'a götürmek bir ayı bulacak. Sen dilimizi benim ya da Puabi kadar iyi konuşuyorsun. Neden iki mühür taşıyorsun?"

Daduşu gülümsemek için kendini zorladı. "Biri hükümdarımızın mührü, diğeri de benim mührüm. Sizin dilinizi yazmayı da biliyorum. Hızlı öğrenmek için gayret ediyorum. Sana yük olacak mıyım, vahşi ormanların kraliçesi?"

Kinthara koluna konan bir sivrisineğe şimşek hızıyla bir şaplak

mıydı. "Göreceğiz, yabancı" dedi sonra kayıtsız bir ses tonuyla. "Ben sana ormanlarımı gösteririm, sen de nehir kıyısında geçireceğimiz akşamlarımızı ateşin etrafında oturup herkesin severek dinleyeceği ama kimsenin gerçekten inanamayacağı hikayelerle süslersin. Eşi benzeri olmayan Balil'i ve büyük okyanusu anlatırsın bize."

"Dediğin gibi yaparız." Daduşu başını çevirdi. Arabacılar öküz arabalarındaki kuru otları ve samanları aşağı indiriyor ve çubuklar, çıtalar ve deriden yapılmış yalaklara su dolduruyorlardı. "Önce arabaları yüklesek daha iyi olmaz mı?"

"Yemekten sonra yüklemeye başlayacağız. Güneş doğarken aktarma yaptığımız bu yeri terk edeceğiz."

Ateşi işaret etti ve Daduşu'nun sağ tarafından geçerek korumalarının yanına doğru gitti. Daduşu, hepsinde süslemeli deri kınlarda küçük ve büyük hançerleri, yayları ve oklarla dolu sepetleri olan on sekiz adam saydı. Ona karşı soğuk davranıyorlardı, fakat kaba değildiler. Kinthara onlara Daduşu'nun görevini anlatınca bazıları pis pis güldü. Daduşu bohçasının üstüne oturdu, bir bardak bitki çayı getirmelerini bekledi ve Kinthara'nın korumalarından birinin bir bal peteğini kesmesini seyretti.

Uzayarak akan bal damlaları kaynar çayın içine düşerken güneşte altın gibi parlıyordu.

Siyah mandalar ağaçsız alanın kenarında çamurlara yatmış yuvarlanıyor ve çalılıkların yapraklarını yiyorlardı. Sepetler, çuvallar ve testiler içinde buğday, darı, kurutulmuş mantar, fındık ve üzümümsü meyveler öküz arabalarına üst üste yüklenerek iplerle sıkıca bağlanıyordu. Öğleye doğru sağanak halinde bastıran yağmur, adamları ağaç dalları altına sığınmak zorunda bıraktı. Akşama doğru son araba da çamurların içinden geçip adam yüksekliğindeki çiçek ve otlardan oluşan duvarların yanından ilerlemeye koyuldu. Ul-arghilad Daduşu'ya el salladı.

"Tuzlu okyanusu aşan adamlar cesurdur." Geniş bir gülümseme yayıldı yüzünde. "Bunu kanıtlamak ister misin?"

Daduşu kaşlarını kaldırarak omuz silkti. "Ne yapmam gerekiyor? Seninle dövüşmemi mi istiyorsun?"

"Hayır. Gel. Nehre gidiyoruz."

Ul-arghilad bir çeşit alt-komutandı. Kinthara beyaz bir tentenin altında oturmuş ince, beyaz bir deriye bir şeyler yazarken, adamlara emirleri o vermişti. Daduşu'yu karşı yöne doğru çekti; Daduşu başına gelecekleri tahmin etmişti. Otuz adım öteden çalılıkların arkasındaki filleri fark etmişti. Liderleri yine ıslık çaldı. Altı adam uçları sivri kemikten ve sapları sert odundan yapılmış orakları bellerine sokup onu takip etti.

"Gul'ün üstüne bineceksin. Kinthara'nın yanında. İşte bu Gul."

"Ben... Marduk! Galiba ben cesur biri değilim."

En büyük erkek fil hortumunu kaldırdı ve birkaç adım Ul-arghilad'a doğru yaklaştı. Daduşu'dan birbuçuk kat daha büyük olan hayvan hortumunun ucundaki parmağa benzer çıkıntıyla Daduşu'yu işaret eder gibiydi. Hortumunun deliğinden tiz bir ıslıkla hava üfledi, kafasını çevirdi ve Daduşu'yu önce sağ gözüyle sonra sol gözüyle uzun uzun inceledi. Sonra vücudunu baştan aşağı kokladı. Daduşu dizlerinin ve parmaklarının titremesini engellemeye çalışıyordu. Lider elinin birini Daduşu'nun omuzuna koydu, diğeriyle de filin hortumunun ucundan tuttu. Dişleri hançer gibi sivri olan hayvan, alçak sesle konuşan Ul-arghilad'dan yalnızca bir el genişliği uzaktaydı. Daduşu adamın söylediklerinin tek kelimesini bile anlamadı.

"Sen yabancısın. Hayvanın önce sana alışması gerekiyor. Gul! Derder!"

Hayvan Daduşu'yu koklamayı kesti ve hortumunu dümdüz yere bıraktı. Lider Daduşu'yu tuttu, öne doğru itti ve elini hayvanın hortumuna götürdü. Filin dişlerinde siyah ve parlak bronz renginde halkalar vardı. "Derder!"

Fil muzip bir ifadeyle göz kırpıyor gibiydi. Hortumunu Daduşu'nun beline sarmasıyla onu başının üstüne oturtması bir oldu. Ul-arghilad da önüne oturdu ve elindeki oraklı sopayla hayvanın çıkıntılı kafasına hafifçe vurarak, ayaklarıyla kulaklarının arkasına bastı. "Mal-mal, Gul!"

Erkek fil başını salladı ve dev ayaklarıyla adım atmaya başladı. Daduşu diğer adamların hayvanlara hiç korkmadan yaklaşmasını izle-

ılı. hayvanların uzun hortumları yılan gibi kıvrılmaya başladı. Daduşu iki karış geri kaydı ve öne doğru eğildi.

"Yalnızca üç filin dişi var" dedi. Gul yumuşak hareketlerle dümdüz yoluna devam ediyor ve hortumundan tiz sesler çıkarıyordu. "Onlar erkek olanları, değil mi?"

"Malmal! Aynen öyle. Sizin orada fil yok mu?"

"Hayır. Ben sadece resimlerini görmüştüm. Bir mührün üstünde. Ve de küçük bir figürünü."

"Filleri yıkamamız gerekiyor. Eğer yardım edersen hayvanlar sana alışır. Hâlâ korkuyor musun?"

"Biraz."

Dev yaratıklar, kulaklarını sallaya sallaya ağaçsız alanın üstünden ve çamurlu araba yolundan bata çıka nehir kenarında ilerliyorlardı. Gul'ün heybetli bedenindeki bağırsaklarından patırtı ve gurultular geliyordu. Üç erkek fil ve dört dişi fil yumuşak adımlarla kıvrımlı nehir kıyısında ilerliyor, karabatakların boyunlarını kaldırdıkları gibi hortumlarını kaldırıyorlar ve sürekli köşeli kafalarını sallayarak neredeyse hiç ses çıkarmadan suya doğru gidiyorlardı. Gul trompet sesi gibi inişli çıkışlı bir nara attı ve ancak su karnına kadar geldiği zaman durdu. Hortumunu suya daldırdı, su çekti ve şiddetli bir şekilde püskürterek havaya fışkırttı. Diğer hayvanlar suya dalıp yavaşça yan tarafa yattı ve böğürlerini çamura sürtmeye başladı.

Daduşu sallandı, Ul-arghilad'ın omuzuna tutundu ve suya düşmeden bağırmaya başladı:

"Peki şimdi? Ne yapacağız?"

"Diğerlerinin ne yaptığına bak."

Su ve suda yavaş yavaş çözülen toprak parçalarıyla adamlar çamurun içinde yuvarlanan ve kendilerini, binicilerini ve diğer hayvanları ıslatan hayvanların kırışık derilerini ovmaya başladı. Deri kovalar suya daldırılıyor ve fillerin üstüne boşaltılıyordu; hayvanlar oldukça neşeli ve taşkın hareketler yapıyorlardı ama binicilerine bedenleri ve hortumlarıyla çarpıp tehlikeye sokmamak için özen gösteriyorlardı. Daduşu halinden memnun bir şekilde homurdanan ve bağırarak ağzına

su fışkırtan erkek filin böğrünü ovuyordu. Bu çamur banyosu hava kararmaya başlayıncaya kadar bir saat sürdü. Biniciler hayvanları nehir yukarı götürüp temiz suya soktuktan sonra hayvanların üstüne binip çalılıkların ve uzun otların arasından tekrar kayrana gittiler. Daduşu Gul'ün kendisini hortumuyla yavaşça yere indirmesine izin verdi ve hayvanın gözünün altındaki buruşuk derisini okşadı.

"Gul kızdığı zaman ağaçları deviriyor, değil mi?"

Ul-arghilad ayağa kalktı. Adamları sırıklarla, ip tomarlarıyla ve üç el genişliğinde ip ve deriyle örülmüş kemerlerle çalışmaya başladılar. Daduşu uzun süre, dişleriyle küçük bir ağacın dalını çeviren ve koparıp yapraklarını yiyen Gul'u izledi. "Artık annelerine ihtiyacı olmayan yavru hayvanları yakalıyoruz. Bir yıl içinde evcilleşiyorlar. Yirmi emir öğreniyorlar. Bir kaplan bile onlara saldırmaya cesaret edemez. Göçebeler çiftçilerimize saldırmak istediği zaman onları bu dev hayvanlarla korkutup kaçırıyoruz. Fakat yine de onları sinirlendirmemeye özen göstermek gerekir. Hayvanlara yaklaşmak istediğin zaman önce bize sor."

"Bundan emin olabilirsiniz."

Adamlar dönerken odun toplamışlardı. Onlar ateşi yakarken, yiyecekleri çıkarırken ve Moensh'tar'dan gelen boş çuvalları üst üste dizerken, Daduşu da cildine sedir ağacı yağı sürüyordu. Kinthara Ul-argilad'ın yanına geldi ve elindeki topuzun taş ucuyla Daduşu'ya işaret etti.

"Yetenekli mi? Hayvanlar onu kabul etti mi?"

Alevler dallar boyunca yayılmaya başladı, etrafı gri bir duman sardı ve nehre doğru çekildi. Daduşu yarım adam büyüklüğünde bir sepet çekti ateşin önüne ve üstüne oturdu. Sacayağının üstündeki kazanda su kaynıyordu. Ul-arghilad'ın sakin bir ses tonuyla verdiği cevabı duydu:

"Gul onu sevdi. Delikanlı çok becerikli davrandı. Puabi'nin buraya bir sersemi yollayacağını sanmıyorum."

Daduşu hiçbir şey söylemeden ayak parmaklarına baktı. Ateşin içindeki ince dallar çıtırdıyordu. Büyüklükleri ateşten etrafa saçılan kıvılcımlar kadar olan sivrisinekler dumanın içinde uçuşuyordu. Bazhor-

mash ateşin içine yassı taşlar yerleştirdi, diğer bir adam ise bir kapta bazlama hamuru yoğuruyordu.

"Göreceğiz. Mantar toplayan insanların köyüne gidince, ormanı sevip sevmediği anlaşılacak."

Son gün ışığı da karanlığa boğuldu. Kayranın kenarında duran fillerin hareketleri şeytani dev varlıkların gölgelerini andırıyordu. Uzak çevrelerde ağustos böcekleri ötüyordu. Sığırlar, çayırda yiyerek ve üstünde gezinerek açtıkları otsuz alanlarda yatmış geviş getiriyorlardı. İçinden sivrisinek sürüleri uçup yaklaşan ormandan bir sürü görünmeyen hayvanın bağırmaları duyuluyordu. Yıldızların altında yarasalar hızla uçuyordu, dalların arasında gece avlanan hayvanlar süzülüyordu ve taşların üstündeki ince hamur cızırdıyor ve fokurduyordu. Kinthara yanına oturduğunda Daduşu ona küçük testiyi uzattı.

"Sedir ağacı yağı, büyük hayvanların sahibi." Ses tonundan ne düşündüğü anlaşılıyordu. "Kan içen şu sivrisinekler olmasaydı, ormanınız daha çok hoşuma giderdi. Babil'de fillerimiz ve ormanımız yok."

"Birkaç parça tahtanın üstünde ıslak hiçliğin ortasında olmayı korkunç buluyorum" diye fikrini belirtti Ul-arghilad.

"Çekici yönleri var" dedi Daduşu ellerini kaldırarak. "Büyük balıklar -kollarını yanlara açtı- gemiye refakat ediyorlar. Bulutların arasında kuşlar. Geminin zemini bir iniyor bir kalkıyor. Bol rüzgâr ve güneş. Kimsenin bilmediği sahiller ve tuhaf insanlarla karşılaşılan limanlar..."

İki saat sonra bile adamlar onu hâlâ sorguya çekiyor, fakat aldıkları cevapları pek inandırıcı bulmuyorlardı. Bu arada bira testisi elden ele dolaşıyor, Kinthara da bol bol içiyordu. Daduşu battaniyesini çimenlerin üstüne sermişti ve cüppesini yastık olarak kullanıyordu. Ul-arghilad şafak vakti yanına gelerek omuzuna dokundu.

"Gel. Yola çıkmaya hazırlanıyoruz. Sen Kinthara ve benimle birlikte Gul'e bineceksin."

Bakır kazan koyu kırmızı közün üstünde duruyordu. Biniciler uçlarında eşyalar ve boş sepetler sarkan kemerleri sıkıca fillerin karnına bağlıyor, öküzlerin üstüne eşyaları yüklüyor ve Gul'ün sırtına çift ta-

raflı bir oturak yerleştiriyorlardı. Daduşu bohçasını toplarken kol kadar uzun, kara bir yılan hışırtıyla oradan uzaklaştı. Battaniyenin altına, Daduşu'nun dizleri arasına kıvrılmıştı. "Derder!" dedi Ul-arghilad sert bir sesle. Gul uzun hortumuyla Kinthara'yı sırtındaki oturağa bindirdi, ardından çıkardığı trompet gibi ses bir sinyal gibiydi. Lider ayaklarıyla Gul'ün kulaklarının arkasına bastı, "Malmal!" diye bağırdı ve yosunlarla kaplanmış bir dalı görünce eğildi. Filler aralarındaki uzun mesafeyi koruyarak çiğ yağmış ormanın içinden neredeyse hiç görünmeyen bir patikayı takip ediyorlardı.

Daduşu hayvanların bir günde, bir adamın düz bir yolda hızlı giderek on saatte tamamlayabileceği kadar yol alabildiklerini öğrendi. Ama öküzler daha ağır gidiyordu ve ormanın bazı yerleri öyle kolayca geçilecek gibi değildi.

"Mantar toplayıcılarının oraya giden yolu biliyor musun?" diye sordu Daduşu. Oturak hemen hemen hiç sallanmıyordu artık. Önlerine çıkan dalları görünce ve zamanında eğilmesini bilince yolculuk hiç de rahatsız geçmiyordu. Ul-arghilad başparmağıyla işaret parmağını birleştirerek bir yuvarlak oluşturdu. Kinthara kapalı gözlerle gülümsüyor ve kendi kendine bir şeyler mırıldanıyordu.

"Zor bir yolculuk olmayacak. Öğleden sonra orada oluruz."

Ölü nehir kolunun çamurlu kıyısını takip ederken ara sıra timsahlara, geyik sürülerine, sayısız su kuşuna ve ağaçlardaki yılanlardan kaçan bir sürü maymuna rastlamışlardı. Öğleye doğru ormanlık alan sona erdi ve çalılıklar başladı, tarlaların kenarındaki alçak çalıların ve hindistancevizi ağaçlarının önü açıldı. Bazı yerlerden yükselen ince dumanlar, Kinthara'nın kervanının küçük yerleşme yerlerinden geçtiğini gösteriyordu. Ul-arghilad her patikanın nereye gittiğini çok iyi biliyor gibiydi. Avcılar, çiftçiler ve balıkçılar, filleri ve öküzleri bekliyorlardı. Ailenin büyükleri ve köyün önde gelenleri vergileri getirdiler: Tahıl, kuru balık, tuzlanmış balık, hayvan kürkleri, nehrin içindeki kumdan ayıkladıkları biraz altın, iki kaplan postu, bir demet maymun kuyruğu ve pırıl pırıl parlayan yılan derileri.

Sonra yeni ektikleri tarlaları gösterdiler, Kinthara'yı evlerine götürdüler ve beş aydan beri hiçbir yabancıya rastlamadıklarını anlattı-

lar. Yaşadıkları bölge çok sakindi ve kurulun silahlı adam göndermesine gerek yoktu.

Yavaş yavaş ilerleyerek geçen yolculuk boyunca fillerin yanlarındaki boş sepetler gittikçe dolmaya devam ediyor, mandaların yükü ağırlaşıyordu. Altı gün sonra yön değiştirdiler; artık Gul güneşi arkasına alarak çoğu zaman kuzeye doğru yürüyordu.

Öğle vaktini bir saat geçe Kinthara arkasına döndü. "Oymacıların köyüne varmak üzereyiz" dedi belirgin bir rahatlamayla. "Onlar zengindir ve bizi çok iyi ağırlarlar. Öküzlerin dinlenmesi gerekiyor. Tabii bizim de..."

"Şu birkaç gün içinde" dedi Daduşu omuzuna düşmüş olan yaprakları silkeleyerek, "hayatımda görmediğim kadar çok ağaç gördüm. Ve bir sürü başka şey daha."

"Hoşuna gitti mi?"

Omuzlarını silkti. Kinthara, tek bir kelime etmeden onun emirlerini taparcasına yerine getiren adamlarından çok daha az soru sormuştu yol boyunca. Kadın İntu-insanlarıyla sakin ve kesin konuşuyordu; köylüler, gerektiğinde birkaç güne kalmadan koca bir ordunun arkalarında olacağını biliyordu. Kinthara her şeyi dikkatle takip ediyor ve her testiyi tek tek not ediyordu; Ul-arghilad, Daduşu ve fillerin üstündeki adamlar vergileri yüklerken, Kinthara'nın sert tavırları cömertliğe dönüşüyordu. Adamlarına bronz olta iğneleri ve oraklar, Babil ve Meluchha'dan gelen bronz iğneler, büyüklü küçüklü beyaz ve renkli keten kumaşlar dağıtıyordu. Yodha Rishad'ın öküz arabasına yüklenmiş olan tuzla dolu testilerin yarısını köyün yaşlısına vermişti. Mükemmel işleyen sadece Shindurrul'un ağı değil, diye düşündü Daduşu. Kervan sık ormandan çıkmıştı ve ıslak, yeşil bir savanadan ilerleyerek diğer bir ormanın içindeki küçük bir tepeye yaklaşıyorlardı. Daduşu Kinthara'nın gözlerine baktı; uzun kirpiklerinin ve ince kaşlarının altında kahverengi birer fındık gibiydiler.

"Hâlâ hoşuma gidiyor. Küçük ve büyük şeylerin birbirleriyle olan bağlantılarını öğrenip kavrıyorum, aynı yapraklar, dallar ve ağaç gövdesi arasındaki bağ gibi. Çiçekleri de keşfediyorum. Akrepleri de."

Yolculuğun ilk başladığı andan beri ilk kez bu kadar içten ve

uzun gülüyordu. Ul-arghilad arkasına döndü ve dağınık kaşlarını kaldırdı. Gul hortumunu kaldırarak insanın içine kadar işleyen bir sesle bağırdı. Kinthara elini Daduşu'nun koluna koydu.

"Gördüğüm kadarıyla Shindurrul aptal birini yollamamış." Parmaklarını geri çekti. "Evet. Her şey birbirine bağlı. Her parça bronz için hesap vermek zorundayım. Bu yüzden biradan çok su içiliyor."

Tavşanlar aniden yön değiştirdi ve bir balık kartalı yuvasına kondu; pençelerinde uzun bir balık çırpınıyordu. Uzaklarda ceylanlar hızla koşuyor ve küçük bir vahşi sığır sürüsü kuyruklarını havaya dikerek görünmeyen bir yırtıcı hayvandan kaçıyordu. Uzaktaki orman kenarının ve Kinthara'nın arkasındaki ormanın üstündeki gökyüzünün yarısı kuş sürüleri ile doluydu. Hava sıcaktan dalgalanıyor ve görüntüleri bulandırıyordu.

"Hammurabi, Shindurrul ve Gimilmarduk da sert ve titizdir. Bu yüzden başkalarının başarıyı yakalayamadığı konularda hep başarılı oluyorlar."

Kinthara onu sanki ilk defa görüyormuş gibi süzdü. Parmaklarıyla boynundaki zincirle oynuyordu. "Onlar örnek aldığın kişiler galiba?"

"Hammurabi'nin mührü." Kirli işaret parmağıyla mührü kaldırdı. "Manevi babam. Sular ve gemiler hakkında her şeyi bilen kaptan."

"Kudretli adamlar." Dalgalanan havanın ardında yükseldikçe dağılan gri dumanlar görünüyordu. "Yaşın ilerleyince sen de kudret sahibi olmak istiyor musun?"

Daduşu'nun kafasında Asma Evi'ndeki kanlı geceden, ölü güvercinleri saydığı geceye kadar tüm olup bitenler hızla parlak bir şimşeğin ışığından geçti. Başını salladı, gözüyle uçan bir atmacayı takip etti ve konuşmaya başladı:

"Hayır. Ben... yaşamak istiyorum. Fakirlik çekmeden, sağlıklı, onurlu, iyi dostlarla ve düşmanım olmadan, genellikle memnun ve ara sıra da mutlu. Görünmeyen tanrıların takdirini -İntu tanrılarını tanımıyorum-, senin gibi ben de bilmiyorum." Dudaklarını yayarak gülümsedi. "Gördüğün gibi, vergilerin toplayıcısı, isteklerim oldukça sıradan."

Kinthara'nın yüzündeki ifadenin ne anlama geldiğini anlayamadı.

Kadının ağzından tek başına duran ağacın gölgesine yaklaşıncaya kadar tek kelime çıkmadı.

"Her şeye rağmen hayatın içinde düşünerek düşe kalka ilerlemeye çalışıyorsun. Ama..." derin bir nefes aldı, "henüz vakit var. Bunları konuşmak için yirmibir günümüz var. Galiba geldiğimizi fark ettiler."

Ul-arghilad elindeki oraklı sopayla okşarcasına Gul'ün alnına dokundu. Gul ardı ardına dört kez tiz çığlıklar attı. Sıra sıra yürüyen yüklü hayvanların sonunda bulunan Galla hortumunu kaldırıp, aynı sesle cevap verdi.

Yağmur bulutları savanın etrafına boşalmıştı. O gün oymacıların köyüne de hiç yağmur yağmamıştı. Filler ve öküzler nehirden geri geldiğinde güneş henüz batmaya hazırlanmıyordu. Köyde yaşayan yaklaşık üçyüzelli insan büyük bir telaş içindeydi. Daduşu parmaklarını bir adamdan daha kalın olan oymalı sütunun üstünde gezdirdi ve parmaklarını köyün en yaşlısının kaslı koluna koydu. Bu arada köyün yaşlısı kendisinden çok fazla yaşlı değildi.

"Sakin bir yer, bir kazan dolusu sıcak su, kocaman bir bardak bira... Hepimizin acilen yıkanmaya ihtiyacı var, dostum. Bana böyle bir hediye sunabilir misin?"

Koyu renkli heybetli adam parmaklarının çoğunu kullanarak bıyığının uçlarını düzeltti. Uzun yapılı, ahşap, çatısı samanla kaplı ve ateşte pişmiş tuğlaların üstüne inşa edilmiş bir ev gösterdi.

"Bu Kinthara'nın evi. Ateş işte orada. Ona sor. Aramızda kalsın... merdivenin yanındaki, alınlığın altındaki oda var ya: Tam üç yıldır orada hiç kimse yatmadı. Hurma şarabı içer misin?"

"İlk defa içeceğim. İyi midir?"

"Mayhoş bir tadı vardır ve susuzluğu giderir."

Daduşu bohçasını sırtına aldı ve göz kırptı. Köylüler sıralanmış tuğlalardan oluşturulmuş dairelere odun diziyordu. Evler yarım daire şeklinde sıralanmıştı. Çatılarının ve heybetli ağaç dallarından oluşan duvarlarının altında yuvarlak kumlu bir alan yer alıyordu. Ağaçtan yarılmış dişleri olan tırmıklar ve çıtalarla bazı oğlanlar kumu temizliyorlardı. Daduşu bir elini beline koyarak:

"Şenlik mi var, köyün büyüğü? Ateş? Bir sürü hurma şarabı? Davullar ve flütler?"

"Benim adım Barashti." Yumruğuyla dostça Daduşu'nun omzuna vurdu. Bir oğlan elindeki testiyle köyün büyüğünün yanına koştu. "Büyük ve uzun bir şenlik. Yığınla bira ve şarap. Moensh'tar'lı hanımefendi içecek. Bunu yapmasını sağlayacağım, güven bana. Belki şenliğimiz için bir katkıda bulunabilir. Git, yıkan ve gereksiz bir sakalın başlangıçlarını yanaklarından kazı."

Sanki oradaki herkesten daha bilgiliymiş gibi yüzünü buruşturdu. Ul-arghilad ve adamları son balyaları ve sepetleri de evlerin bulunduğu alanın kıyısına dizdi. Daduşu rahat bir şekilde temiz köyü seyretti, hafif, dili tırmalayan şarabı içti ve sert ağaçtan yontularak yapılmış merdivenden yukarı tırmandı. Yatağını kumlu alanın bir Yüksek Boru üstünde hazırladı ve eşyalarını karıştırarak bronz aynasıyla bıçağını çıkardı. Kokuyu ve buharı takip ederek yedi fil binicisinin köpüren yağla saçlarını ve vücutlarını yıkadıkları havuzu buldu. Adamlar tıpkı Gul ve sürüsü gibi memnunluklarını ifade eden sesler çıkartıyordu.

Küçük ışıklar etraftaki karanlığı benek benek aydınlatıyordu. Bir yerlerde kalp atışları gibi yavaş bir ritimle bir davul çalınıyordu. Kulübelerin altındaki ayaklıkların, yaprak ve ağaç gövdelerinden oluşan siyah duvarların arasında buhar, duman ve kokular birer hayalet el gibi dolanıyordu. Çocuk ve yetişkinler kulübelerin önünde bir oraya bir buraya koşuşturup duruyor ve diz boyundaki masalara örtüler seriyorlardı. Boğuk davul seslerinin arasına küçük müzik aletlerinin sesleri karışmıştı. Köyün kadınları ve kızları boş kaplar ve kaşıklar, kıpkırmızı çiçekler ve şişlere geçirilmiş garip meyvelerden oluşan minik şekiller götürüyorlardı masalara. Üst üste dizilmiş odunların ortasında alevler dans ediyordu. Köyde gözle görünür bir şekilde karmaşa yaşanıyordu. Daduşu bir çeşit teras olan yerin kenarında oturmuş bacaklarını sallandırıyor ve keten gömleğinin kollarını çekiştiriyordu. Hazırlıkları kocaman açılmış gözlerle izliyordu; Kinthara ortalıkta görünmüyordu. Daduşu nefesini tuttu, öne eğildi ve kumun üstünü inceledi.

"Taş Adam!" diye fısıldadı. "Bu çizgiler..."

Ateş yanan dairelerin arasında üç derin çizgi uzanıyordu. Koyu

gölgeler onları iyice belirginleştiriyordu. Yerdeki çizgiler yan yana uzayıp, geniş savanın karşısında çatallaşıyordu. Üç tane taş aynı Daduşu'nun Meluchha'dan hatırladığı gibi aynı yerde ve aynı şekilde duruyordu. İçtiği şarabın tadı birden dilinde acı bir tat bıraktı. Kulübenin kapısında Kinthara belirdi, başını yana çevirip Barashti'yle konuştu ve çizgilere dikkat etmeden üstlerinden yürüdü. Barashti kafasını sallayarak taşların önünde durdu ve onları yerden alıp önündeki ateşin içine attı.

Adamlar büyük ve ağır testiler getirip kilden yapılmış büyük bardaklar dağıttılar. Ul-arghilad kumlu alanın kenarına geldi, aniden durdu ve yavaş yavaş yarım daire şeklinde duran masaların çevresinden uzun yapılı eve doğru yürüdü. Çatılarda güvercinler gurulduyordu, bir köpek donuk aya bakarak uluyordu ve ortalıkta büyük bir hayvanın ormandan gelen bir aslan gibi kükremesi çınlıyordu.

Bir süre sonra her şey karanlığın içinde yitip gitti. Daduşu'nun kafası oldukça karışmıştı ve kendini zorlayarak düşüncelerini toparladı. Büyük bir neşe köylülerin tümünü sarmıştı sanki, kolunu yarıya kadar kaldırarak Daduşu'yu selamlayan Ul-arghilad'a da bu neşe bulaşmış gibi görünüyordu.

"Neden oraya bir gece kuşu gibi tünedin? Aşağı gel."

"Birazdan aşağı ineceğim" dedi Daduşu elindeki testiyi sallayarak. "Asıl sen yukarı gel! Bol bol şarabım var. İçimden bir ses, bu gecenin oldukça uzun olacağını söylüyor..."

Kervan lideri dördüncü basamağa oturdu ve sağ eliyle garip hareketler yapmaya başladı. Daduşu kemerini ve gömleğini çekiştirerek düzeltti, dirseğinin üst kısmındaki tenini kokladı ve ağzına sedir yağı ve Surwa-balsamı tadı geldi. Aşağı indi ve Ul-arghilad'ın yanına oturdu. Davullara yalnız bir flütün titrek gümüş sesi eşlik etmeye başladı. Kervan lideri biraz keyifsiz görünüyordu; Daduşu ona bardağı uzattı.

"Senden başka herkes sevinçli. Neden o güzelim yüzünü buruşturuyorsun, fillerin prensi?"

"Ah, biliyor musun -Arghi çizmesinin içinden bir hançer çıkardı, hızla havaya kaldırarak karanlığın içine saldırdı ve hançerin keskin ucunu kuma sapladı- bu köylüleri iyi tanırım. Hepsi kursaklarını tıka

basa dolduracaklar ve gereğinden fazla şarap içecekler. Gürültü çıkarıp taşkın hareketler yapacaklar. Moensh'tar için tasalanan ve iki taraflı şehrin iyiliğini düşünen adamlar bizleriz. Bu herifler günler boyunca yiyip içmekten ve şehvetli kucaklardan başka hiçbir şey düşünmeyecekler. Ben ve 'büyük hayvanların hanımefendisi' her şeyin yolunda gitmesini sağlıyoruz. Kinthara bu çılgınlıktan etkilenip dans edecektir; peki yarın kim yazıp hesap yapacak?"

Daduşu duraksadı, suskun kaldı ve sonra cevap vermeye karar verdi. "Sen, dostum Arghi, şimdiye kadar bana pek sevecen davranmış değilsin. Eğer gerekirse yarın sabah sayma, hesaplama ve yazma işlerini ben üstlenirim. Sizin yazı dilinizde. Ve de Kinthara kadar iyi. Bana güvenebilirsin! Bu seni teselli eder mi?.."

Ul-arghilad onu hayretle süzdü. Bronz yüzüne düşünceli bir ifade yerleşti. Hançeri kumdan çıkardı ve hızla kınının içine yerleştirdi.

"Gerçekten mi? Bunu yapar mısın?"

Daduşu gülümsedi. "Beni zorlayacağını bildiğim halde size söz veriyorum. Bu aramızda kalsın. Neşelenmek için biraya ihtiyacım yok. Söz veriyorum: Şafak vakti osuran öküzlerin yanında çöküp, tuz ve oyma eşyaları sayıyor olacağım."

Ul-arghilad Daduşu'nun elindeki testiyi aldı, içti ve dibindeki ısınmış olan şarabı omuzunun arkasından döktü. Sonra boş bakışlarla Daduşu'nun gözlerine baktı.

"Gerçekten mi?"

"Ben Shindurrul'un adamıyım, verdiğim sözü yerine getiririm." Eliyle, pek keskin olmayan bronz bir bıçakla eğri büğrü kestiği saçını arkaya doğru taradı. Bu hareketi Yamassi'nin hoşuna gitti. "Heyecanlanmanı anlıyorum, Arghi, ama bana yardım etmelisin."

"İyi. O zaman kızgınlıktan içkiyi fazla kaçırmama izin verme. Nasıl diyorsun? Shaddukh?"

"Shaduq!" dedi Daduşu. "Şimdi biz komplocuların da sofradaki nimetlerden faydalanma zamanı geldi."

Elini uzattı, Arghi'nin kalkmasına yardım etti ve yavaşça masaların yanına gitti. Masaya üstleri ıslak yapraklarla örtülmüş, yapraklara sarılmış ya da üstlerine aynı büyüklükte başka bir kâse ters çevrilmiş

olan içi yemekle dolu kaplar bırakıldı. Davul ve flütün yanı sıra boğuk sesler ve akort edilmemiş bir arp gibi viyaklayan ses tonları çıkaran müzik aletleri eklendi loş ortama. Dizilmiş odunlar beyaz alevler çıkararak harıl harıl parlıyordu; içinde binlerce sivrisinek yanıyordu. Otların arasında Ağustos böcekleri ötüyordu. Arka taraftan köy muhtarı yaklaştı, Daduşu'yu ve Arghi'yi kolundan tuttu ve masalara doğru itti.

"Güzel bir şenlik olacak" dedi sakin bir tavırla. "Siz harika örtüler, bronz testereler, baltalar ve kadınlar için incik boncuk getiriyorsunuz. Bu, dostlarım, ertesi günü pişman olmadan dans ettiğimiz ender gecelerden biri."

Daduşu bu sözleri doğru yorumlamaya çalıştı. İntu'daki yaldızlı şehirlerde yaşayan insanların dertleri İdiglat ve Buranun'daki insanlarınkiyle aynıydı. Köyün önde geleni omuzlarındaki baskıyı artırdı; Daduşu yavaşça kuma oturdu. Köylüler ve fil binicileri birer gölge gibi belirerek oturdular ve yiyip içmeye başladılar.

Arka taraftan çalgıcılar geldi ve ateşin yan tarafında yerlerini aldılar. Kinthara neredeydi? Görünürde olmayan arpın sesine şıkırtılı, kulak tırmalayan sesler karıştı. Yarım daire şeklindeki masalar yavaş yavaş ve sessizce dolmaya başladı. Kinthara hiç beklenmedik bir anda ansızın titreyen alevlerin yanında beliriverdi. Daduşu hayalet görmüş gibi bakıyordu ona.

Saçında, boynunda, kollarının üst kısmında ve bileklerinde, ayak bileklerinde ve parmaklarında altın ve inciler parlıyor, ışıldıyor ve göz alıyordu. Göğüslerini yarı açıkta bırakan beyaz bir mintan giymişti. Altında kalçalarını, dizlerini ve bacaklarını saran parlak bir giysi vardı ve alnına burgu haline getirdiği parlak bir örtü bağlamıştı. Saçı kalçalarına kadar iniyordu. Mutlu bir şekilde gülümsedi, loş ışığın içine el salladı ve bağdaş kurarak Daduşu'yla Arghi'nin arasına oturdu. Sağına ve soluna baktı ve elini kaldırdı; bu arada masalarda yaklaşık yüz adam ve kadın oturuyordu. Yabancı müziğin ritmik sesleri arasında ateşte harıl harıl yanan odunlar çıtırdıyor ve dumanın içine kıvılcımlar saçıyordu.

"Bugün, Babil'den gelen yabancı, hayatımıza derin bir dalış yapacaksın." Kinthara sanki başka bir alemdeydi ve tamamen değişmiş

gibiydi. Arghi Daduşu'ya göz kırptı: bu yalnızca "Dikkat!" anlamına gelebilirdi. Daduşu başını öne eğdi, Taş Adam'ın elinin içindeki yazılar ile ilgili düşünceleri kafasından kovdu ve ellerini dizlerine koydu.

"İçimden bir ses unutulmaz bir gece olacağını söylüyor. Herkes seni seviyor ve sana değer veriyor, hanımım."

"Benden korkuyor ve beni sayıyorlar. Parmağımla bir işaret verdiğim zaman -müziğin bir sonraki arasında parmağını şıkırdattı- koşarak geliyorlar."

Köylüler koşmuyor, ama hiç durmadan üstünde buharı tüten yemekler getiriyorlardı. Birbirleriyle konuşmaya çalıştıkları zaman, sesleri kalabalığın gürültüsü ve gittikçe yükselen müzik selinin içinde boğuluyordu. Ul-arghilad'ın sesi tekrar duyuluncaya kadar birbuçuk saat geçti. Elini uzattı ve Barashti'yi işaret etti.

"Şimdi doyduk. Sarhoşuz ve karnımız patlayacak kadar dolu. Her sene buraya dönerken büyük bir mutluluk duyuyoruz..."

Birden konuşmasını yarıda kesti, kafasını çevirdi ve elini sağ kulağına dayadı. Müzik değişmişti. Daduşu şarabını ayaklarının arasına, kuma döktü ve masadan dört, beş karış uzaklaştı.

"Hanımefendi." Köyün büyüğü sendeleyerek yerinden kalktı. "Bize şeref verir..." Kinthara adama sıkılmış bir bakış attı ve ayağa kalktı. Büyük bir adımla masanın üstünden atladı ve üç yerde harıl harıl yanan ateşlerin tam ortasına geldiği zaman bütün konuşmalar ve müziğin yerini bir sessizlik aldı. On saniye sonra bütün çalgılar tekrar çalmaya başladı; ağır ağaç davulundan yükselen uğultulu gümbürtülerin ara sıra araya girdiği birbirine bağlı titrek bir ezgi. Kinthara bir heykel gibi durdu, iki kolunu yana açtı ve parmaklarını bir yılan gibi kıvırmaya başladı. Dizini ve baldırlarını öne çıkardı ve topuğunu gıcırdayan kumlara sertçe vurdu. Daduşu ağzı açık seyrediyordu: önünde dans eden hiç tanımadığı biriydi. Bu kadının içine bir tanrı ya da bir şeytan girmiş olmalıydı. Kolları ve bacakları Babil Pazarı'nda gördüğü figürlerdeki gibi parlıyordu; kadın dalgın bir ifadeyle gülümsedi. Ayakları yavaşça hareket ediyordu, kolları, elleri ve parmakları ise çok daha hızlı. Başını arkaya atınca saçı kalçalarının üstünde dalgalandı. Parmakları işaret ediyor ve el sallıyordu, davet ediyor ve geri iti-

yordu, tıpkı bir kobra gibi kıvrılıyor ve bilekleri birer kanat çırpışına benziyordu.

Kısa bir süre hiç konuşmadan put gibi dansözü izleyen köylüler alkış tutmaya başladılar. Kinthara'nın arkasına geçen kadınlar ve kızlar, onun hareketlerinin aynısını yapmaya başladılar. Daduşu ise yalnızca Kinthara'ya bakıyordu. Kadının yarı kapalı gözlerini görünce ansızın ürperdi. Gözleriyle gördüğüne inanamıyordu. Kinthara'nın dansı ve alevlerin arkasından gelen müzik sesleri birleşiyor, birbirine karışıyor ve sonu gelmeyen bir coşkunluğa dönüşüyordu.

Kısa bir süre sonra Kinthara'nın bedeni ter içinde kaldı ve alevlerin ışığında parlamaya başladı. Daduşu ıslak bir bez aldı, dudaklarını ve parmaklarını sildi ve kimseye hissettirmeden ateşin ışığının ulaştığı dairenin dışına çıktı. Kinthara tamamen kendi halinde, sallanarak, zıplayarak alevlerin arasında dans ediyordu. Kolları, bilekleri ve parmakları sanki birer yılana dönüşmüş gibi görünüyordu. Kulübelerin arasındaki karanlıkta çocuklar, gençler, kadınlar ve yaşlı adamlar sessizce duruyor ve sallanarak kendilerinden geçmiş bir vaziyette Kinthara'yı izliyordu. Kinthara dans etmeye devam etti, hareketleri giderek hızlanıyordu; teninden yağmur altında kalmışçasına terler akıyordu. Kolyesine ve incilerine vuran ışık dört bir yana ışıltılar saçıyordu. Çevresindekiler onu izlerken derin ve uzun bir iç geçirmeye başladılar.

Daduşu iyice doymuştu, geğirerek bir bardak hurma şarabı aldı ve kimse görmeden şenliği terk etmek için en uygun ânın bu olduğunu biliyordu. Kimse tarafından izlenmeden merdivenin altına kadar yürüdü yavaşça ve üçgen çatılı kulübeye tırmandı. Yine de, lambayı yakıp terasa oturduğu zaman, aşağıda oturup içmediği için kendine kızıyordu. Müzik iyice uykusunu getirinceye kadar oturdu ve sonra ateşlerin söndüğü ânı artık görmedi.

Delikanlı derin bir uykuya dalmış, hatta rüya bile görmeye başlamıştı. İki bardak, belki de üç bardak şarap içmişti; sarhoş değildi. Olabilecek her şeyden kaçtığını biliyordu. Böylesi daha iyiydi. Bir zaman sonra rüya ile gerçek arasında birisi tarafından uyandırıldı. Gaz lambasının minicik ışığına baktı gözlerini kırpıştırarak ve dirseklerinin üstüne abanarak doğruldu.

"Kinthara!"

Kadın Daduşu'ya yaklaştı, lambayı dikkatsizce kenara koydu ve önünde diz çöktü. Üstünde ne mintanı ne de takıları vardı. Çırılçıplaktı. Aynı anda hem ayık, hem de sarhoş gibiydi. Daduşu'ya doğru eğildi, titreyen parmaklarıyla yüzüne dokundu ve kendini onun üstüne bıraktı. Köydeki herkes ölmüştü sanki; her şey sessizliğe gömülmüştü.

"Hanımım" dedi Daduşu fısıldayarak ve kadının elini kenara itti.

Kinthara nefes nefese kalmış bir halde tırnaklarını geçirerek Daduşu'nun kollarını sıktı. "Evet. Seni istiyorum. Senden başka kimle olabilirim?"

"Peki ya yarın?"

"Yarın başka bir gün olacak."

Kadının dili Daduşu'nun dudaklarını aradı. Nefesi sıklaşmıştı ve inliyordu. Onu ısırmaktan ve okşamaktan kendini alamıyordu. Daduşu çekingen tavırlarla, şaşkın bir halde onun okşamalarına titreyen sıcak bedenini okşayarak cevap vermeye başladı. Kadının tırnakları tenine battığı zaman inliyordu. Kinthara'nın dili Daduşu'nun teninde dolaşıyordu; onunkini ele geçirdi ve onu tek kelime etmeden iç çekerek ve inleyerek, şehvetin baş döndürücü girdabına çekti; sanki çıldırmış gibiydi. Daduşu nefes nefese bir kadının üstünde bir altındaydı, omuzlarını öpüyor, göğüslerini okşuyordu. Yüzlerinden aşağı ter süzülüyor ve tenlerini ıslatıyordu. Kinthara inleyerek göğsüne çöktükten, onun boynunu ısırıp kendini bırakmadan evvel yüzündeki terler Daduşu'nun göğsüne damlamıştı. Daduşu arkasını döndü, el yordamıyla bir havlu aradı ve eliyle testiye çarptı. Susuzluktan ölmüş gibi içmeye başladı ve şarabı Kinthara'ya uzattı. Kinthara ayağa kalkıp ellerini beline dayadı. Yarı açık gözlerle Daduşu'yu seyredip şarap içti:

"Kimseye hiçbir şey söylemeyeceksin, Daduşu" diye fısıldadı. "Ben Kinthara değildim!"

Daduşu gözlerini yumdu ve destek kirişine dayandı. Ter teninde açılan küçücük yaraları yakıyordu. "Sen inanılmaz bir dansçısın. Eğer senden söz edecek olursam, o zaman itaat eden fil binicilerinden, köydeki saygılı insanlardan ve hayatımda gördüğüm en güzel danstan söz ederim."

Gözlerini tekrar açtığında odanın içine hafif bir rüzgâr esti, içeri-deki ağır sedir yağı ve ter kokusunu terasa doğru götürdü. Kinthara ayağa kalkmıştı. Yaldızlarla işlenmiş mintanını giydi ve örtüyü kalça-larına doladı. Bir şey söylemek ister gibiydi, fakat bakışlarını Dadu-şu'nun arkasında kalan donuk aya çevirdi ve hiç konuşmadan merdi-venlerden aşağı indi. Attığı her adımda kum gıcırdıyordu. Daduşu ise uyumaya ya da güneşin bir an önce doğmasını beklemeye başladı.

21. YABANCI TANRILAR

Sabırlı bir fil olan Gul ağır ağır kervanın başında ilerliyordu. Bir süre sonra İntu sularından daha alçakta olan bir vadiye ayak bastı. Etraflarını orman kokusu sardı, kısa bir süre sonra da çürüyen bitkilerin ve çamurun kokusu geldi burunlarına. Kemerinde sakladığı küçük dalın üstündeki çentikler Daduşu'ya yirmibir gündür yolda olduklarını gösteriyordu. Fillerin ve öküzlerin yükleri henüz çok fazla ağır sayılmazdı; bundan iki gün önce Yodha Rishad'ın yük arabalarını almışlardı bir yerden. Ul-arghilad kolunu kaldırdı, oraklı sopasını savurdu ve tiz bir sesle: "Tshoro!" diye bağırdı. Gul bir an için durdu ve hortumunu havaya dikti.

"Bataklığa gömülmeden önce, Kinthara" dedi kervan lideri, "vadinin etrafından gitsek iyi olacak."

Kinthara başını öne salladı ve bulunduğu yerin sol tarafındaki alanı gözden geçirdi. Birbirine dolanmış çalılıkların, yüksek otların ve sarmaşıkların arasında geniş izler vardı. Bitkiler bu bölgelerde yere yatmış ve ezilmişti. "Buradan geçmemize gerek yok. Burada kimse yaşamıyor."

Ul-arghilad erkek fili tekrar sol tarafta kalan yamaca doğru, güney yönüne çevirdi. Diğer hayvanlar onu izledi. Kinthara kısık bir sesle: "Moensh'tar'a on günden az bir yolumuz kaldı. Vergiler hiç bu kadar iyi ve çeşitli olmamıştı" dedi.

"Ve de bu kadar ağır" dedi Daduşu. "Tanrılarınız tarafından kutsanmış bir yıl."

Kinthara sessizce başını salladı. Gul geçitlerin birinde bata çıka ilerliyor, hortumunu yoklayarak sallıyor ve her on adımda bir duruyordu. Seyrek ormanın kıyısından çıktıkları zaman Ul-arghilad sağ tarafı gösterdi. Gul heyecanlı bir biçimde kulaklarını salladı ve gümbürdedi. Bu bir uyarıya benziyordu.

"Bak, orada. Burunlarının üstünde boynuzları olan şu işe yaramaz hayvanlar, belki onları sen de bilirsin, Uş, şu bizim tahta figürlerimizden?"

"Ne? Gergedan mı? Nerede?" Daduşu Ul-arghilad'ın sopasıyla gösterdiği yöne baktı. Neredeyse tümüyle siyah renkli üç dev hayvan, mandadan üç misli büyük, çiğnenerek açılmış yollardan birinde koşuyordu. "Onları görüyorum. Bu kadar küçükler mi? Onların Gul'den ve diğer fillerden daha büyük olduğunu düşünmüştüm."

Öncü güldü; Kinthara Daduşu'ya yandan baktı ve yüzünde belli belirsiz bir gülümseme belirdi. İki yetişkin ve bir yavru gergedan fillerı görmemiş olmalıydı ki suya doğru koşmaya devam etti. Zırh gibi derileri, üstüne zift sürülmüş bronzu andırıyordu; bedenleri sanki bir araya gelmiş sayısız plakadan oluşmuş gibiydi. Yukarı doğru eğrilen sivri boynuzu kafasında, burun deliklerinin üstünde yer alıyordu. Bu hayvanlar da aynı filler gibi kocaman görünüyordu. Yarı kör bir halde çalılıkların içinden koşuyorlardı. Öndeki erkek omzuyla bir çalıyı yıktı. Anne ve babasını takip etmekte güçlük çeken yavru, bir keresinde neredeyse düşüyordu. Öksürük sesi gibi homurtular gittikçe duyulmaz oldu, bitkilerin kırılma sesleri sona erdi. Gul tekrar iki karış genişliğindeki patika yola çıktı ve hortumunu aşağı indirdi. Havada genzi yakan bir koku vardı.

"Onları avlıyor musunuz? Neden işe yaramıyorlar?" diye sordu Daduşu.

"Yağlı etleri yalnızca uzun süre tütsülendiği zaman lezzetli oluyor" dedi Kinthara ve kemerinin iğnesini başka bir deliğe taktı. Oymacıların köyündeki geceden sonra çok az konuşuyordu, en az da Daduşu'yla. Derilerini yüzmek ve tabaklamak oldukça zahmetli bir iş. Senin insanlarına göre değil, Daduşu."

"Böyle dev bir yaratıkla gemilerimiz batar" diye mırıldandı Da-

duşu ve arkasına yaslandı. Hediye olarak Gul'ü ya da başka bir fili yanında götürmeyi düşününce için için güldü; Hammurabi'nin böyle gri dev bir hayvanla ordusunun başına geçip işgal ettikleri bir şehrin girişinde belirdiği zaman, insanların nasıl korkacağını gözünün önüne getirebiliyordu. Üç kere nehirden geçecek bir geçit aramışlardı ve şimdi İntu'nun kuzeyinde bulunuyor olmalıydılar. Göremedikleri nehir kıyısından batıya, şehre doğru yol alıyorlardı. Büyük yaban domuzu sürülerini ürkütüp kaçışmalarına neden oldular. Erkek domuz yavruları için endişelenerek fillerin üstüne yürüdüğü zaman, Gul ve Grur dans eder adımlarla hortumlarını sallayarak saldırıyormuş gibi davrandı ve onları uzaklaştırdı.

Yirmibeşinci gün duru bir derenin çakıllı kıyısında, sedir ağacına benzer ağaçların gölgesinde durmuşlardı. Kinthara elini Ul-arghilad'ın omzuna koydu ve şöyle dedi:

"Tshoro, Argil. Burada kalacağız; yolculuğumuzun en iyi konaklama yerlerinden biri."

"Hâlâ en iyi yer burası" dedi Ul-arghilad arkasına dönerek. "Tshoro!" diye bağırdı sonra. "Arkadakiler! Bugünlük bu kadar."

Öğle olmak üzereydi. Issız bölge ufka kadar uzanıyordu; derenin küçük bir göl oluşturan kıvrımına dek uzanan alan taze çimle kaplıydı. Daduşu Gul'ün hortumuyla ona yardım etmesini bekledi ve hayvanın ensesinden aşağı kaydı. Öküzler üstlerindeki yük boşaltıldıktan sonra suya doğru gittiler. Daduşu odun aradı, ağır yükleri indirirken yardım etti ve bohçasının deri bağlarını çözdü. Sedir yağına rağmen tüm bedenini sivrisinekler ısırmıştı. Sayısız diken ve keskin yaprak kenarları küçücük yaralar açmıştı teninde. Kinthara'nın tırnak izleri ince ince kabuk bağlamıştı: Moensh'tar'daki büyük havuzu ve yanındaki yıkanma odalarını özlemişti. Taşları birbirine vurarak kıvılcım çıkardı, ateşi harladı ve iki kazan su getirdi. Arkasına dönüp baktığında, Kinthara önünde duruyordu.

"Bugünlük bu kadar, hanımım" dedi Daduşu. "Nihayet duru suyla banyo yapabileceğiz. Gömleklerim ve diğer giysilerim öküzlerden daha kötü kokuyor."

Gözlerini ondan kaçırmamak için sanki kendini zorluyordu, etra-

Una baktı ve onu kolundan tutup bohçasının bulunduğu dere kenarına çekti. Baltasının iki taraflı keskin ucundan etrafa güneş ışığı saçılıyordu.

"Sayıp hesap yaptığın sabah için teşekkür ederim, Uş" dedi Kinthara yavaşça. Daduşu başını eğdi. "Sayı ve kelimeleri kuma yazmak iyi bir fikirdi."

"Söz vermiştim, hanımım" dedi Daduşu gülümseyerek.

Üstünde uzun sürüler halinde karıncaların gezindiği çürümeye yüz tutmuş bir ağaç gövdesinin üstüne oturdular. Kinthara başını arkaya attı, çizmelerini çıkardı ve ayaklarını suya soktu.

"Evet" dedi bir süre sonra. "Bana çok garip şeyler öğrettin, yabancı."

Daduşu hiç kıpırdamadı. "Dansını, Kinthara, ömrüm boyunca unutmayacağım; ardından olanları da."

Kinthara omuzlarını silkti, sustu ve gülümsedi. Elini kısa bir süre için Daduşu'nun parmaklarına koydu ve öncünün yanına gitti. Daduşu bohçasını açtı ve serin sulara daldı. İyice yıkanmak için yeterince kum vardı, yine de sedir yağının tamamını derisinden söküp atmak mümkün olmadı.

Sabah yağan yağmur yamacın çamurlu yanlarında derin çizgiler oluşturmuştu. Batıya baktıklarında bir bulut kümesinin önünde şehirden yükselen ince dumanları görüyordu Daduşu ve Ul-arghilad. Yükü ağır olan kervan kuzey kıyıda suyu akan ve neredeyse tamamen kurumuş olan iki nehir kolu arasından batıya doğru ilerliyordu. Kabaran suların aktığı dil şeklindeki kıyıda, heybetli ağaçlar arasında ve bir palmiye ormanının kenarında Daduşu bir saatlik bir mesafede aralarından duman tüten yan yana sıralanmış kocaman kayalar gördü. Kolunu kaldırdı.

"Hedefimiz orada mı, Kinthara?" Zorlu yolculuğun bitmek üzere olduğunu gören Kinthara'nın ve diğer adamların rahatladığını hissetti. "Konaklama yeri mi?"

Fillerin ayakları ve öküzlerin toynakları altında küçük toz bulutları kalkıyordu. Sabah vakti kuzeyde yağmur yağmıştı, şimdi ise öğle vakti olduğu için dayanılmaz bir sıcaklık hakimdi.

"Şehirden önceki son durağımız." Kinthara iç geçirdi ve arkasına

yaslandı. "Bir sonraki gece serin tuğla duvarların arasında uyuyacağım. Sivrisinekler olmadan."

İntu, her tarafına setler çekildiği halde, yine de zaman zaman kıyılarının bir bölümüne kadar taşardı. Sayısız küçük su yolları, kurumuş çukurlar ve çamurlu bölgeler, her yıl olduğu gibi bu bahar aylarında da suyun yükselmiş olduğuna işaret ediyordu. Gul küçük bir tümseğin üstüne çıktı; Daduşu şimdi kayaların arasından kerpiç tuğlaları ve pişirilmiş tuğlaları görebiliyordu. İntu'dan bulundukları yere doğru palmiye fidanlarıyla çevrelenmiş düz bir kanal uzanıyordu. Yılların yükü ve sayısız su testilerinin altında ezilmiş oldukça yaşlı bir kadın, kanaldan su çekip çimenleri ve ağaçları suluyordu. Duman kayaların arasından değil, kısa bacalardan yükseliyordu. Kayaların yanında tabanı düz kayıklar çekilmişti çimenlerin üstüne. Ul-arghilad arkasına döndü. Kervan başkanı bile yorgunluktan bitap düşmüştü; gözlerinin altı çukurlaşmıştı, giysileri kirlenmiş ve yırtılmıştı. Keçeleşmiş bıyığı birbirine girmiş bir halde dudaklarının üstüne yapışmıştı.

"Orada Muqa-lal usta oturur, madenleri eritip, altın işler. Şehirde kalması ona ve kurula göre tehlikeli olmaya başladı: ateşin sürekli yanması fazla geldi."

Daduşu hafifçe gülümsedi. "İntu'nun bütün sırlarını üç gün içinde öğreneceğimi ummuyordum."

Ul-arghilad erkek fili taş yığınlarının ve duvarların yanından sola doğru dar bir kanal tarafından beslenen küçük bir göle sürdü. Gul hızlandı, hortumundan hava üfleyerek gürledi ve duru suyun üstüne doğru gitmeye başladı. Ul-arghilad "Tshoro! Tshoro!" diye bağırdı ve elindeki sopayla filin alnına ve hortumunun üst kısmına vurdu. Kinthara ve Daduşu kendilerini oturaklara kenetlediler. Fil ani bir hareketle gölün kenarında durdu, Ul-arghilad ise öküzlerin yüklerini atıp göle hücum etmemeleri için boş bir çaba sarf ediyordu

"Yükleri indirin!" diye bağırdı Kinthara ve oturaktan aşağı kaydı. "Acele edin. Yoksa hayvanları daha fazla tutamayacağız."

Daduşu, kemerleri çözmek için yardıma koştu. Yükler kuru otların üstüne düştü. Filler artık zapt edilecek gibi değildi, öküzler ellerinden kurtuldu ve hızla suya hücum etti. Bohçalar, sepetler ve balyalar

kumlara saçılırken, kayaların bulunduğu yönden el sallayıp bağırarak birkaç adam yardıma yetişti.

Yarım düzine kadar ateşin üstünde ağızlarından su damlayan sırlanmış kaplar kaynıyordu. Bir köşeye küflenmeye yüz tutmuş hayvan derileri yığılmıştı; duvarların dibinde dizilmiş odunlar duruyordu. Daduşu kapı eşiğinde durdu, yanından sıcak havanın geçtiğini hissetti. Muqa-lal aksayarak yaklaştı ve elinin tersiyle yüzündeki teri sildi. Ellerindeki kara yüzünde çizgiler bırakmıştı. Genç adamlar ayaklarını deri ilmiklerin üstüne geçirip bir yukarı bir aşağı hareket ettiriyorlardı. Körükler o kadar gürültülü çalışıyordu ki, usta konuşurken bağırmak zorunda kaldı.

"Oldukça sıcak bir iş, usta" diye bağırdı Daduşu. "Bakır mı eritiyorsunuz?"

Muqa-lal onu dışarı çekti. "Bakırı her gün eritirim. Bugün tunç eritiyorum" dedi. "Şehirden kalay, rastık taşı ve kurşun yollamışlar. Her zaman olduğu gibi yine lazım olandan çok daha az."

"Araç-gereç mi?" Daduşu bakışlarını üst üste düzgün bir şekilde dizilmiş olan yüklere çevirdi. Öküzlere yanında getirdikleri yemlerden vermişlerdi.

"Evet. Bugün yalnızca orak ve balta. Ve bir düzine küçük figür."

Muqa-lal duvarın dibindeki oturağa oturdu. Kesik ve yanıklarla dolu deri önlüğü sol dizindeki parmak kadar kalın derin yara izinin yalnızca yarısını örtüyordu. Ensesindeki saçları, gür bıyığı ve kaşları açık kahverengiydi ve hafifçe yanmıştı.

"Çok işiniz var mı, usta?" Kalın tahtalar ve palmiye dallarıyla örtülmüş bir çatının altında adamlarla birlikte birkaç yaşlı kadın işlenmemiş haldeki ve işlem görmüş her aşamasıyla etrafa yayılmış olan parçalarla uğraşıyorlardı. Muqa-lal başıyla ve eliyle işaret ederek bir oğlanı yanına çağırdı.

"Bira getir" dedi. "Önümüzdeki aylar için son iki döküm. Sonra hava soğuyacak." Güldü. Bir kız avuç içine koyduğu yaklaşık beşe yedi parmak büyüklüğünde iki bronz kemer tokasını getirip adama gösterdi. Muqa-lal onları özenle inceledi, parmak uçlarıyla dokundu ve parlak yüzeylerini güneşe tuttu. "Beğendin mi?"

"Muhteşem. Kinthara'da aynısı var. Altından yapılmış."

Usta bardağı Daduşu'ya doğru itti. "Altın mı? Tam olarak değil. İçkini bitir - sana göstereyim."

Kayaların arasına ve ağaçların altına büyük evler yapılmıştı. Buradaki vahada yaklaşık üç düzine insan çatıların çıkıntıları altındaki gölgelerde yaşıyordu. Daduşu ikinci defa kil testilerden yükselen beyaz buhar bulutlarının yanından geçti. "Bu kadar kaynar su niye, usta?"

Muqa-lal sırlanmış testilerin ağzına işaret etti. "İki kere kaynamış su, yağmur suyundan daha temizdir. Birazdan suyla ne yapacağımı göreceksin."

Simyacı, Daduşu'yu birkaç basamak yukarı, kaya duvarlar arasındaki dar bir odaya, aydınlık bir alana götürdü. Uzakta yukarı şehrin bir kısmı görünüyordu. Büyük, köşeli bir kil kapta dikey olarak yerleştirilmiş yuvarlak büyük birer parça kalay ve altın vardı. İçlerinden zifte batırılmış, kurşun ve altın iki kalın çubuk geçerek içinde pis renkli bir bulamacın bulunduğu, onlarla aynı büyüklükte olan, sırlanmış kaba uzanıyordu. Muqa-lal bronz tokayı altın çubuğun arasına sıkıştırdı ve içinde tanecikler yüzen koyu sıvıya daldırdı. Birinci kaba işaret etti ve üstüne ağır kapağını kapattı.

"Burada şarabı bekletiyorum, ta ki ekşiyip iyice koyulaşıncaya kadar, sonra da içine üç kez kaynamış su dökerek inceltiyorum. Taze üzüm suyu daha iyi işe yarıyor. Bugün sadece bir kap dolusu var."

"Sonra?" Daduşu anlam veremeyerek kurulmuş olan düzene baktı. Usta kıs kıs güldü. "Sonra bir şey oluyor. Ne olduğunu ben de bilmiyorum ama işe yarıyor. İnandırıcı."

"Simyacı, metalleri işleyen adam, demişlerdi senin için" dedi Daduşu. "Peki burada ne var?"

"Varakçılar altını eski deri parçaları arasında incecik oluncaya kadar döverler, deri ıslandığında tuz ve ekşi sıvıyı üstüne dökeriz. O zaman tanrıların ezeli metalleri bile çözülür ve böyle bir bulamaç meydana gelir. Ve sonra" sarı dişlerini gösterdi, "bronz eşyaların üstü incecik altınla kaplanır. Yani: Kinthara'nın kemer tokası bronzdan yapılmıştır, yabancı."

Daduşu sessizce ve kafasını sallayarak Muqa-lal'ın dilini nasıl

parmak kalınlığındaki iki çubuk arasına soktuğunu izledi. Usta elini sallayarak onu yanına çağırdı. "Ne olduğunu bilmiyorum. Ama dilim burada ekşi bir tat alıyor."

Daduşu çubukların üstüne eğildi, ikisine de dil ucuyla dokundu ve ekşi bir gıdıklanma hissetti. Bronz kap koyu sıvının içinde kaybolmuştu.

"Bazen istediğim gibi olmuyor" dedi usta. "Kırk yıldır üzerinde çalışıyorum. Bana bunu kuzeyden gelen bir tacir anlatmıştı ama kendisinin de neler olup bittiği konusunda fazla bilgisi yoktu."

Daduşu kollarını yana açtı. "Babil'de çok şey öğrenmek zorunda kaldım. Ama bu sanatın varlığından Shindurrul'un bile haberi olmadığına eminim."

"Ben de eminim." Muqa-lal kapların üstünde ellerini gezdirerek sihir yapar gibi hareketler yaptı ve başparmağıyla omuzunun üzerinden arkasını gösterdi. "Sen burada yalnızca yaşlı bir adamın kendi kendine oyalanmasını görüyorsun. Yarın şehirde olacaksınız, öyle mi?"

"Evet. Gemilerin yanında. Babil'e gidince anlatacağım bir sürü harika şey olacak, simyacı usta, hatta bronzun görünüşte nasıl altına dönüştürüldüğünü bile."

"Garip işler yapan yaşlı bir adamdan söz etsen daha iyi olur. Kinthara'nın yanındaki oturağa nasıl geldin?"

Basık binanın içinden kayaların yanına giderlerken Daduşu her şeyi anlattı. Ul-arghilad'ın adamları kanalda gölgenin altında oturuyorlardı. Yeterince sıcak suları vardı ve otuz günlük yolculuktan sonra beklendiği gibi üstlerine müthiş bir yorgunluk çökmüştü. Muqa-lal Daduşu'nun bileğini kavradı ve:

"Kurulun hanımefendisine dikkat et, oğlum. Bazen gereğinden fazla hamarattır" diye mırıldandı.

"Ben yalnızca Moensh'tar'a götürdüğümüz eşyaların listesini tutuyorum. Merak etme usta. Yarın yine yolumuza devam edeceğiz."

"Birkaç gün içinde bu şeyleri şehre getireceğim." Usta duvarlarda sıcaktan oluşmuş çatlakları, dumanı ve ağaçları gösterdi. "Yukarı şehirde bir şenlik düzenlenecek; hasat zamanının sona ermesi kutlanacak."

Daduşu adamın önünde eğildi ve yavaşça yakıcı sıcağın içinden geçerek Ul-arghilad'ın yanına gitti. Gördüğü şeyleri anlamaya çalışıyordu; bronz bir yüzeyin üzerindeki ince altın anlayamadığı sırlardan biriydi.

Daduşu ve Gimilmarduk gümbür gümbür çalan davulların ve bronz gongların ortasından geçerek güney terasının üstünden meclis salonuna açılan kapıya doğru yürüyordu. Renkli oymacılık sanatını sergileyen ağaç sütunların arasına gelince Gimilmarduk arkasını döndü ve gemilerle bir grup küçük sandalı gösterdi.

"Üç defa on gün geçtikten sonra, Uş, nehir aşağı gitmeye başlayacağız."

"Zaman hepimizin düşündüğünden daha çabuk geçti. Kutlamanın ne kadar süreceğini biliyor musun?"

"Hayır." Gimilmarduk omuzlarını silkti ve Daduşu'yu tanrı nişlerinin yanından toplantı salonuna itti. Tavanın altındaki uzun pencerelerden ışık giriyordu. Duvardaki resimlerin ve nişlerin altında, alçak masaların önünde boydan boya oturaklar yer alıyordu. Yaklaşık yirmi adam ve üç kadın oturmuş bekliyor ve alçak sesle aralarında sohbet ediyordu. Gimilmarduk ve Daduşu dizlerine kadar uzanan mintanlar giymişti; Sadir Puabi'nin ilk ince ketenlerinden. Daduşu Kinthara'nın önünde eğildi ve bir grup rahibin geçmesi için kenara çekildi. Sadir içeri girdi, arkasından Azhanya. Yabancıları sağ taraftaki uzun duvara itti ve Daduşu'nun yanına oturdu. Onun sağ tarafında Puabi yerini aldı ve masanın üstüne kerpiç tabletlerle beyaz deri rulolar yaydı. Bu oda da oldukça sade sayılırdı ve gerekli olandan fazla eşya yoktu. Pencerelere gerilmiş keten bezler sayesinde sessizlik sinek vızıltısından bile bozulmuyordu. Daduşu fısıldayarak:

"Görüşme ne kadar sürecek Azhan?" diye sordu.

"Bir iki saat. Sonra bütün Moensh'tar ambarların dolu olmasını kutlayacak."

Tek başlarına ve küçük gruplar halinde tacirler, toprak sahipleri, zengin zanaatçılar ve eğitimli adamlar gelmeye başladı ve banklarda yerlerini aldı. Sadir Puabi eğilerek selam verdi ve Gimilmarduk'a gü-

lümsedi; kaptan ve yardımcısı sözü olmayan izleyiciler olarak katılıyordu toplantıya. Bütün yerler dolunca genç kızlar bira, su ve meyve suyu dolu testiler getirmeye başladı ve bardakları dağıttıktan sonra hepsi salonu terk etti. Yaklaşık yüz insan kulakları çınlatan gong seslerinin susmasını sabırla bekliyordu. Gür saçlarını ensesinde topuz haline getirmiş şişman bir adam ayağa kalktı ve etrafına selam verdi. "Leshaqat" diye fısıldadı Azhanya.

"Oldukça iyi bir zamanda, dostlarım, bir araya gelmiş bulunuyoruz." Sesi hiç zorlanmadan en arkadaki köşeye kadar ulaşıyordu. "Bu sabah son tahıl testilerini de ambara koyduk. Hepsi ağzına kadar dolu; yağmur zamanında fazlasıyla yetecek kadar erzak var."

Salonda bir araya gelen insanlar parmaklarıyla, hançer saplarıyla ve bardaklarla masalara vuruyorlardı. "Bütün vergiler toplandı; daha önceki yıllarda toplanandan çok daha fazlası. Balıkçılara, çiftçilere ve avcılara bronz araç gereç verildi. Böylelikle metal stoklarımız tükendi. Yeni tarlalarımız akıllı adamlarımızın söylediği kadar verimli olursa, bu yıl bolluk içinde geçecek demektir."

Tatmin olmuş bir gülümsemeyle etrafına baktı. Bu tavrı Daduşu'ya Shindurrul'u hatırlattı. "Yağmur tanrılarına ve bize karşı yumuşak olan ve bol su getiren büyük sel tanrılarına şükürler olsun. Ve aynı zamanda sayısız kadın ve adamın çalışkanlığına da. Uzaktan gelen ve her yıl olduğu gibi ihtiyacımız olan her şeyi getiren ve akıllıca değiş tokuş etmek üzere fazla ürünlerimizi alan tacirlere de binlerce teşekkürler. Uzak Babil şehrinden gelen iki konuk onları temsil etmek üzere aramızdalar."

Gimilmarduk ve Daduşu ayağa kalktı ve eğilerek insanları sessizce selamladı. Yine bir gürültü koptu. Daduşu serin duvara yaslandı ve Leshaqqat buğday, darı, tuz, kuru balık, tahta ve kurutulmuş meyvelerin miktarlarını sayarken, kurul üyelerinin yüzlerini inceledi. Toplanan insanların birçoğunu tacirler oluşturuyordu ve onlar için miktar ve kalite, törenlerden ve rahiplerle kavga etmekten çok daha önemliydi. Leshaqqat isimleriyle insanları tek tek konuşmaya davet etti. Tacirler ve toprak sahipleri şehrin ambarlarına neler gönderdiklerini bir bir okudular ya da kâtiplerine okuttular. Bilge kurul üyeleri hasılatın han-

gi bölgelerde ve hangi biçimde artırılabileceğine ya da nerelerde yeni tarlalar açılacağına ve kanallar yapılacağına dair yorumlar yapıyordu.

Sıra Kinthara'ya geldi. Üstü yazılı beyaz deriyi masaya yaydıktan sonra, uzak çiftliklerden ve köylerden beş arabalı bir kervanla Moensh'tar'a getirdikleri yükleri saydı. Dalgın dalgın Daduşu'ya baktı, sonra bakışlarını Leshaqqat'a çevirdi. "Gittiğimiz her yerde ben ve adamlarım köylülerin şu ısrarı ile karşılaştık: Balık tutmak için daha çok bronz çengel, bronz bıçak, orak ve sepet, kazma, maşa ve çivi istiyorlar. Tüm bunlar işlerini kolaylaştırıyor, iyi araç gereç için her şeyi yaparlar. Oralardan yabancıları uzaklaştırmamıza da gerek kalmıyor. Bu yıl göçmenler İntu'ya yaklaşmaya cesaret edemiyorlar. Ben diyorum ki: Babil'den, Magan'dan ve Meluchha'dan gelen denizciler gemilerin aldığı kadar mal getirsinler. Bakır, bronz, kalay ve kurşun. Ve iyi araç ve gereçler."

Kurul üyeleri masalara şiddetli bir şekilde vurarak onu onayladılar. Leshaqqat coşkulu bir hareketle Gimilmarduk ve Daduşu'ya işaret etti.

"Duydunuz. Sadir Puabi ve tacirlerle konuşun" dedi onlara. "Madenlere karşılık olarak dönüş yolunda uğrayacağınız tacirler ve Babil kralı için değerli mallar seçin. Bunların arasında altın da olabilir; nasıl olsa bizde yeterince var."

Gimilmarduk'un yüzü aydınlandı, dirseğiyle Daduşu'yu dürttü.

Daduşu ayağa kalktı, boğazını temizledi ve Hammurabi'nin mührünü havaya kaldırdı. "Demek istediğinizi anladım, efendiler! Kralım adına anlaşmayı mühürlemeye hazırım."

Daduşu en az Leshaqqat kadar alkış aldı. Müteakip iki saat içinde insanlar söz isteyerek teker teker konuştular. Öneriler, şikayetler ve hesaplaşmalar beyan edildi, desteklendi, ya da masalara vurularak geri çevrildi. Konuşmalar yerini yavaş yavaş sohbete bıraktı; şarap getirildi ve akşam güneşinin ışınları adamların kafalarına arkadan vurmaya başladığında, kapıda sessizce üç rahip belirdi. Herkes susuncaya kadar ve bütün bakışlar üstlerine çevrilinceye kadar beklediler.

"Verimli geçen her yıl olduğu gibi" dedi içlerinde en yaşlı olanı, "tanrılara şükürlerimizi sunuyoruz. Kurbanları sizler getiriyorsunuz.

Şenlik hazırlıklarını tamamladık; güneş batımında ambarın önündeki meydanda toplanın."

Bardaklar büyük bir gümbürtüyle masalara çarpıldı, etrafa bira ve şarap sıçradı ve konuşma sesleri yeniden yükseldi. Diğer genç iki rahip salondan çıkan yaşlı adama eşlik etti. Sadir Puabi ayağa kalkıp el çırptı. Başıyla işaret ederek dışarı baktı.

"Bunu siz de görmelisiniz, dostum Gimil" dedi. "Hayal kırıklığına mı uğradınız? Beklediğinizden daha mı az kavga ve tartışma yaşandı?"

"Zerre kadar değil, dostum Puabi." Kaptan neşeyle onun omzuna vurdu. "Oldukça sakin geçti. İnsana sıkıntı veren toplantıları nasıl çabucak bitireceğinizi çok iyi biliyorsunuz."

"Ben de öyle düşünmüştüm. Gelin temiz havaya çıkalım."

Yirmiyedi ambar bölümünün çatısına gaz yağı ile dolu kâseler yerleştirilmişti. Küçücük barınakların, tepelerin ve galerilerin, hatta yuvarlak harman çukurlarının bile önlerinde bayramlık elbiselerini giymiş ve çiçeklerle süslenmiş insanlar bekliyordu. Bunlar yukarı şehirde yaşayan insanlardı. Daduşu uzun yokuştan aşağı baktı. Her yerde sessizce bekleyen Moensh'tar'lılar vardı, limanda ve meydanın kenarlarında bile. Mırıldanmalar ve fısıldamalar havayı en az davul sesleri ve ritmik bir şekilde çınlayan gong kadar dolduruyordu. Ara sıra köpek sesleri beklenti içindeki sessizliği bozuyordu. Yaklaşık yüz rahip, ellerinde küçük meşalelerle kapılardan ve girişlerden çıktı ve uzun bir alay oluşturarak bronz çalgıların ritmine şarkılar mırıldanmaya başladılar. Rahiplerin saçı sıkıca arkaya taranmış ve enselerinde sağlam bir topuz haline getirilmişti; şakaklarını saran altın bantlar takmışlardı, üstlerinde damla şeklinde lekeler parıldıyordu. Çoğu rahip omzunda yonca desenleri işlenmiş bir atkı taşıyordu. Rahipler küçük heykelcikleri havaya kaldırıp ambarın çatılarına çıkarken, bileklerindeki bilezikler parlıyordu. İncilerle süslenmiş tanrıların bazılarının dört yüzü vardı ve dört yöne bakıyordu. Bunlar kumaş şeritler ve bantlarla süslenmişti, bazıları ise kilden yapılmış küp şeklinde yapıların üstünde bağdaş kurmuş oturuyorlardı ve yan taraflarında açılmış gözleri vardı, diğerleri de kaplumbağaya, kaplana, file ya da muhteşem boynuzları ve sertleşmiş organı olan sığırlara benziyordu. Tanrı heykelciklerini gaz yağı ile

dolu olan kâselerin önüne, yüzleri batıya bakacak şekilde yerleştirdiler. Rahipler sonra yumruk büyüklüğündeki fitilleri ateşledi. Aynı zamanda yıldızların arasında ve İntu'nun üstünde hilal şeklindeki ay yansıdı; aşağı şehirde ve limanın oradaki meydanda binlerce gaz lambası yanıyordu.

Daduşu fısıldayarak Pangolin'in ve yirmiyedi başlı tanrı ailesinin adlarını tekrarladı ve Azhanya'yla Gimilmarduk'un yanında arkasına yaslandı. Kall'in, Os'un, Ba'nın ve Acq'ın ve yanmış kilden yapılmış olan diğer tanrı figürlerinin gözlerindeki elmaslar pırıl pırıl ışık saçıyordu. Meşalelerin titreyen alevleri tenleri yağdan parıldayan beyaz giysiler içindeki rahiplerin etrafında bir çember oluşturmuştu. Şarkıları aniden sona erince rahipler seyircileri selamlayarak eğildi ve alevlerin içine parıldayan bir toz serpiştirdiler. Dört başlı Shar'ın ve tuhaf boynuzlu yandaşı Naq'ın çevresini sarı, kırmızımsı, mavi ve yeşil ateş bulutları sardı bir anda. Davulun çifte vuruşlarını bile bastıran coşkulu bir uğultu yükseldi. Meydanda sanki yer yerinden oynuyordu.

Daduşu İntu'nun tanrılarıyla kendi tanrılarını karşılaştırdı, ya da karşılaştırmaya çalıştı. Herkese karşı dost görünüyorlardı, pahalı bir tapınağa ve masraflı rahiplere bile ihtiyaçları yoktu. Babil'deki rahiplerin neden korktuğunu tahmin ediyor ve onların bu korkularını haklı buluyordu. Çevresine bakındı: Her tarafta neşeli, coşkulu ve memnun yüzler görüyordu.

İntu'da tanrılarla insanlar arasındaki ilişkiler pek öyle karmaşık değil gibiydi: Acq'ın, Ba'nın, Os'un ya da Kall'ın karanlığa, sır dolu kehanetlere ya da sebepsiz yere esrarengiz bir etki bırakan tanrılara karşı duyulan korkuya hiç ihtiyaçları yoktu. Ne devasa zigguratlara, ne kurbanlara, ne altına, ne nüfuza, ne de şehrin yiyeceklerinin büyük bir kısmına. İntu insanları tanrılarıyla müzik, gümbürdeyen davullar, yüksek sesle söylenen şükran sözleri ve coşkulu bir kalabalık aracılığıyla ilişki kuruyordu, Babil'de bu çok daha farklıydı ve hiçbir rahip İturashdum kadar ürkütücü görünmüyordu. Babil'e döndüğü zaman anlatabilmek için her ayrıntıyı beynine kazıyordu.

"Sen ne yapardın Marduk" diye fısıldadı kendi kendine, "tanrılar-

la insanların birlikte gülümsediğini, şarkılar söylediğini ve kahkahalar attığını görseydin?"

Her yerde bir sürü alev dans ediyor ve dalgalanıyordu. Rahipler gülümseyerek küçük kızların başlarını okşuyordu. Shar ve Naq'ın rengârenk heykelcikleri göz kırpıyor ve el sallıyor gibiydi. Meydanın ince dumanlar içinde kalmış en üst kısmı rengârenk alevlerin etrafında gülen coşkulu insanlarla doluydu; sessizce ve kimseye hissettirmeden yıldızlara doğru yükseliyor gibiydi. Daduşu tuğla sütunlardan birine yaslandı. Uzun uzun etrafını süzerek her ayrıntıyı zihnine kazıyordu. Bunun gibi bir sahneyi Marduk Zigguratı'nın, tapınağın ve heybetli duvarların çevresinde Edubba'nın odalarına ilk ayak bastığından itibaren hiç görmemişti. Hammurabi'nin tahta çıktığı ilk yıldan bu yana aradaki farkı görebilmek ve bu konuyu düşünmek yalnızca kendisine nasip olmuş olmalıydı, bu konuda neredeyse emindi.

Gülümseyen rahipler ellerindeki mumlu fitillerle bir o yana bir bu yana gidip lambaları yakıyorlardı.

Üç kere dokuz tane alev parladı, rahipler tanrılara seslendiği anda havaya buhur yayılmaya başladı. Halkın, yaradılışın bekçilerine ve canlıların hakimlerine sunduğu şükrana cevap olarak şarkı söyleyip, hayat dağıtan etkilerini sürdürmeye çalışıyorlardı. Kutsal adamlar çatılardan inmeye başladığında huşu içindeki heyecan birden dağılmadı. Meşaleler söndürüldü, yalnızca çatılarda yanan büyük sırıklar görünüyordu artık. Azhanya Daduşu'yu dirseğiyle yavaşça dürttü.

"Daha fazlasını mı bekliyordun? Daha bir düzine hoş yağmurlu gün ve sonra size yardım edecek olan rüzgâr esmeye başlar. Bizimle geliyorsun değil mi?"

Merdivenlerden ve yokuşlardan limana inen kalabalığın ardına takıldılar. "Artık İntu-tanrıları hakkında her şeyi biliyor musun?" dedi Gimilmarduk gülerek. "Yalnızca isimlerini yaz, yoksa İturashdum sana karşı akla hayale gelmeyecek suçlamalarda bulunur. Bunu tanrılara hakaret olarak sayar."

Daduşu dikkatlice ona baktı ve adamın elini omuzunda hissetti. "Anlıyorum" dedi sakince. "Rahiplerimiz için henüz tek bir kelime bile yazmayı düşünmüyorum. Belki Babil'e gidince yazarım, kaptan."

Daduşu Azhanya'nın sol tarafında yürüyor, gevezelik eden ve gülüşen insan kalabalığı arasında onu kaybetmemeye dikkat ediyordu. Ghorarti çoktandır Danduq-lal'ın önünde bekliyordu ve ayırdığı iki kişilik masayı bir grup tuğlacı karşısında korumak zorunda kalmıştı. Azhanya bacaklarını uzattı.

"Fil binicimiz nasıl ama, güzel değil mi?" Ghorarti'nin parmakları arasındaki rengarenk işlenmiş kol kenarlarını dikkatle inceledi. "Puabi altı düzine muhteşem elbiseleri su geçirmeyecek şekilde paketledi, çünkü oldukça pahalılar!"

"Eğer onları Babil'de ya da Dilmun'da kimse istemezse o zaman on yıl Hammurabi'nin kanallarında eşek gibi çalışmak zorunda kalacağım" dedi Daduşu. "Saçını yapmak için ne kadar uğraştın, iri gözlüm?"

"O kadar uzun değil, komşum bana yardım etti."

Ghorarti'nin yüzü ışıldadı. Boncuk dizilmiş ipler, fil dişinden küçük taraklar ve yaldızlı ağlar kulaklarının üstündeki salyangoz şeklindeki saç örgülerini süslüyordu. Daduşu şarap istedi ve etrafına bakındı. Aşağı şehirde oturan insanların yarısı o gün limanda toplanmıştı. Gul'ün hortumu tarafından kendisini alanın taşları üstüne indirttiğinden beri, Sinbelaplim yoluna çıkmaktan kaçınır gibiydi.

"Leshaqqat'ın ne dediğini duydun." Azhanya Daduşu'nun dizine dokundu. "Gelecek sefere gemilerinizi bronz, bakır ve kalayla doldurun."

Daduşu bardağın kenarından bir Ghorarti'ye, bir Azhanya'ya bakıyordu. Her iki gemiye yüklenecek olan eşyaların hemen hemen yarısı gidecekleri dört limana ayrılmış şekilde çoktan Sadir Puabi'nin ambarında istiflenmiş ve tacirle Daduşu tarafından dikkatlice gözden geçirilmişti.

"Hele bir sağ salim dönelim" dedi Daduşu. "Bugün veda etmekten söz etmeyelim. Daha önümüzde çok gün var." Ghorarti'nin ayak parmakları baldırını gıdıklıyordu. "Ve de geceler."

Azhanya sırıttı. "Saygı gören bir tacir olmak ve kralın adına anlaşmaları mühürlemek insana haz veriyor değil mi, Uş?"

Daduşu dirseklerini masaya yasladı, bardağı iki eliyle tuttu ve yavaşça başını salladı.

"Yalnızca yapmam gerekeni yapıyorum. Elimden geldiği kadar. Bizim tanrılarımızla sizin tanrılarınız... onbeş ay sonra ne olacağını biliyor muyuz?"

"Ben bir şey biliyorum." Ghorarti kollarını kavuşturarak bıyık altından gülümsedi. "Ama söylemeyeceğim. Henüz değil." Yukarı baktı. Islak tentenin altında vızıldayarak birkaç güve uçuyordu. "Gel Daduşu. Son saatlerimizin tadını çıkaralım." Daduşu'nun bileğini tuttu ve ayağa kalktı.

Sadir Puabi gölge ile güneş arasındaki sınırda durdu ve soğumuş külleri deşmeye başladı. İşçiler su ısıtıp bitki çayı yapmışlardı. Şimdi ise ateşten kalan küller havalanıyordu.

"Geçmişin izleri" diye mırıldandı. "Rüzgâr onları oradan buraya sürükleyip duruyor. Bir zamanlar bu odunlar bir ağaçtı." Boşaltılmış ambarın içinde göz gezdirdi. Daduşu parmağını su dolu bir kaba daldırdı ve listesinin altındaki kil bölümü ıslattı.

"Ama küller tarlalara serpilirse her şey daha çabuk ve daha iyi büyür." Daduşu mührü boynundan çıkardı. "Ve gün gelir yine bir ağaç büyümeye başlar. Niye bu kadar hüzünlüsün, tacir efendi?"

Ana kapının yanında üç sandık duruyordu. Puabi onları göndermekten vazgeçmişti. Ticaret yaptığı arkadaşı Shindurrul için yeterince iyi olmadıklarını düşünüyordu. Oturdu ve tozların üstüne desenler çizmeye başladı. Duvarcıların ve kaldırım ustalarının çalışırken yaptıkları gürültü limanın üstünde yankı yapıyordu. Kuzey yönündeki yokuşun sonu kırılıp tekrar döşeniyordu; yukarı şehrin tuğla duvarları yıkılıyordu. "Bilmiyorum. Bugün pek günümde değilim. Daha ne kadar buradasınız?"

"Kaptan yedi gün diyor. Kumanyamız dışında her şey gemilere yüklendi. Gimil endişeleniyor; belki sığ yerlere otururuz diye korkuyor."

Puabi elini salladı, tabletleri oyalana oyalana aynı hizaya getirerek sandığın kapağına yerleştirdi ve mührünü bastı. Daduşu Hammurabi'nin mührünü yuvarladı ve tabletleri üst üste yerleştirdi. "Baharatlar. Çok miktarda fil dişi ve değerli taş. Altın. Altınla ve gümüşle kaplanmış kemer tokaları ve buna benzer süs eşyaları. Bitmiş sandıklar ve al-

tı parçaya bölüp özenle paketlediğin eşyalar, ticaretin prensi. Tabii bir de benim sonumu getirecek olan zar gibi ince keten elbiseler - oldukça dostça bir fiyat verdiğin için sana minnettarım."

"İkinci defa bu fiyata alamazsın." Sadir Puabi gülümserken birden suratını astı. "Ve Meluchha'ya, Magan'a ve Dilmun'a gidecek olan bütün diğer malları da. Gelecek sene yine burada olacak mısın, Uş?"

"Yük listesi oldukça uzun" dedi Daduşu ve Puabi'nin yanına oturdu. "Bilmiyorum. Ama tekrar Moensh'tar'a gelmek isterdim."

"Öyleyse yine gel. Çok miktarda bronz getir ve kana susamış dümenciyi de orada bırak."

"Bunu ben de istiyorum." Daduşu etrafında yükleme yapan işçilerin bulunduğu gemileri gösterdi. "Hiç acele etmeden herkesle vedalaşacağım."

"Başka türlüsünü beklemiyordum zaten. Kumanya ile ilgili sorun çıkarsa - benimle ya da Leshaqqat'la konuş."

Daduşu içi tabletlerle dolu sepetin kapağını kapattı ve hafifçe eğildi. "Anlaşıldı. Teşekkür ederim tacir efendi."

Abu ayının güneşi gemilerin yük odalarını iyice kurutmuştu. Gemiler limandaki suya iyice gömülmüştü; mürettebat beklediği uzun zaman boyunca geminin her yerini gözden geçirmiş, gerekli yerleri yenilemiş ve tamir etmişti. Ön taraftaki gözler bile parlıyordu. *Sevgili*'nin kıç tarafının yanında kulplarından halat geçirilmiş boş su testileri duruyordu. Daduşu iskele tarafındaki dümenin halatlarını bağlayan Sinişmeani'yi selamladı ve evraklarını kıç güvertenin altındaki alçak kamaraya götürdü. Kimmu güverteye tırmandı ve ellerini yumarak beline koydu.

"Herkes Shamshi rüzgârını bekliyor." Güvertenin kenarına oturdu ve etrafına baktı. Liman alanı hemen hemen boştu. Sadece birkaç kadın testilerine kuyudan su dolduruyordu. "Tuzlu dalgalara geri dönüyoruz, Uş!"

"Evet. Zamanı geldi. Yoksa bizi Babil'de tamamen unutacaklar."

Tacirlerin konuğu olarak Daduşu gibi odalarda kalan kaptanlarla dümenciler eşyalarını henüz gemilere taşımamışlardı. Kürekçilerin ço-

ğu gemide nöbet tutmadığı gecelerde yukarı şehirdeki işçi koğuşlarında, aşağı şehirdeki evlerde, sevgililerinin yanında ya da meyhanelerin üst katında kalıyorlardı. Daduşu her iki yüklüğe de baktı, sessizce halatlarla iyice bağlanmış yükleri seyretti ve sonra Gimilmarduk'un yanına döndü. Duvarlardaki yükselen suyu gösteren işaretlerden keskin kokan nemli hava buharlaşıyordu. "Rüzgâr yok" dedi. Herhalde artık yağmur yağmayacak. İşimiz bitti kaptan."

Gimilmarduk ayak başparmağının tırnağını kesti ve başını salladı.

"Rüzgâr üç gün boyunca batıya estiği zaman demir alacağız. Herkesin bildiği gibi bu doğru olan işaret." Duraksadı ve ayak bileğini tutan elini çekti. "Sinbelaplim seni rahat bıraktı mı?"

"Evet. Çok dikkatli davrandım. Onun yoluna çıkmamaya çalıştım ve Azhanya hançeriyle arkamı kolladı. Yakınımda olmadığı zamanlarda da gözümü dört açıyorum. Galiba artık her şeyin birbirine nasıl bağlı olduğunu biliyorum. Beni Kinthara'nın yanına yollamanız çok iyi oldu: Bir ayı aşkın bir süredir ondan yeterince uzakta olabildim. Aslında ona acıyorum, Kaptan Gimil. Nefret onu kör etmiş. Birgün hiçbir sebep olmadan kalbindeki şeytanlar onu yenecek. Sakin bir yerde seninle konuşabilirsek, vardığım sonucu sana anlatırım."

Gimilmarduk başını öne salladı ve birkaç saniye boyunca güverteye taze su taşıyan ve büyük testilere dolduran kürekçileri izledi.

"Babil'e kadar çok uzun yolumuz var. Ne yapman gerektiğini biliyorsun, öyle mi?"

"Evet biliyorum. Dediğim gibi sağ salim eve dönebilmek için her şeyi yaptım. Oldukça dikkatli davrandım."

Kaptan başını öne salladı ve soğuk bir ifadeye gülümsedi.

"Yine de dikkatli kal. Ve gemiye geldiğinde onu kışkırtma."

Daduşu başını hayır anlamında salladı ve içinde Hammurabi'nin mührünü sakladığı kesenin ipini çekip bağladı.

Daduşu üstü beyaz işaretler ve rakamlarla dolu siyah tahtayı kendine çevirdi ve başını salladı. "İçimizden hiç kimse açlıktan ya da susuzluktan ölmedi Donduq-lal. Çok miktarda bira, şarap ve yemek. Ne hesapladın?"

Meyhanenin içinde kimse yoktu. Ters çevrilmiş bardak ve testilerin köşesinde meyhaneci kadın uyuyordu yalnızca. Tentenin altında iki sakallı adam oaltı kareye bölünmüş bir taş plakanın üstünde oyun oynuyorlardı. Sert hareketlerle birbirinden farklı tahta figürleri düz, çapraz ve üstlerine doğru hareket ettiriyorlardı. Sonunda genç olanı parmak büyüklüğündeki bir silindiri yıktı; diğeri ise memnun bir kahkaha attı. Donduq-lal Daduşu'nun karşısına, gölgelik yere oturmuştu. Meyhaneci anlaşılmayan bir şeyler homurdandı ve: "Beş tal altın?" diye sordu.

Daduşu kaşlarını çattı ve hesaplamaya başladı. Bir tal yirmi ikibuçuk şe altın ve üçyüzotuzyedibuçuk şe gümüş ediyordu; bunun için Babil'de bir adam elli günden daha fazla çalışmak zorundaydı. Beş tal altın için öyleyse ikiyüzelli gün; bir kuyumcunun maaşı. Meyhaneciye şaşkın şaşkın baktı.

"Ey, paha biçilmez çorbanın dostu" dedi Daduşu oldukça kibar bir şekilde. İstediğin parayı ödersem Babil'e gidince beni boğarlar. Bir tal bakır!" istenilenin ikiyüzyirmibeşte biri; altın gümüşten onbeş kat, gümüş de bakırdan onbeş kat daha değerliydi. Donduq-lal küfrü bastı, meyhanenin loş karanlığında kayboldu, sonra da iki bardak ve bir bira testisi ile geri döndü. "İki tal altın, açgözlü." Bardakları doldurdu ve hüzünlü hüzünlü damlayan köpükleri izledi. "Pekâlâ! Dediğin gibi olsun: Birbuçuk tal altın."

"Bu Babil'e göre tam otuzüç artı dörtte üç şe altın eder. Bununla birlikte fazlasıyla beşyüzaltmış şe gümüş. Çok fazla Donduq-lal... Otuz şe gümüşe ne dersin?"

"Yetmiş."

"Kırk beş!" Daduşu kaşlarını kaldırdı.

"Elli."

Daduşu omuzlarını kaldırdı ve kolunu uzattı. Birbirlerinin bileklerini kavradılar ve sıkıca sıktılar.

"Terazin var mı?" Daduşu kemerindeki keseyi çıkardı. Meyhaneci hindistancevizi kabuğundan yapılmış bir terazi ve bir kutu dolusu küp şeklinde taş ve bakır ağırlıklar getirdi; bir tal, daha fazlası ve altı parçaya bölünmüş hali. Daduşu elli şe gümüş tarttı: Kırkbeş tal gü-

müş. Gülümseyerek içkilerini bitirdiler. "Büyük bir testi bira alacağın var, Uş. Kumanyanız ne durumda?"

"İyi kuyularınızdan su aldık. Onyedi adama yetecek kadar pide pazardan sipariş edildi bile. Sert peynir, yağ ve tuzlanmış tereyağı gemiye yüklendi. Otuzbeş büyük testi bira için vereceğin uygun fiyatı bekliyorum. Meyve ve sebzeleri Kimmu ve Tatarrud'la birlikte son gün pazardan alacağım. Dur! Birkaç çuval odun kömürü lazım."

"Ben tuğlacılardan alıyorum." Donduq-lal güneybatı yönünü gösterdi. "Gelip benden alırsın."

"Sağ ol. Aşçımızı yollarım." Daduşu bir dizi gümüş para bıraktı masaya. "Bira için çok teşekkürler. Akşam Ghorarti gelecek, belki Azhanya da. Beni beklemelerini söyler misin?"

"Olur, söylerim." Donduq-lal gümüşleri masadan eliyle süpürüp aldı. "Bu sıcakta seni buralara sürükleyen nedir?"

"Huzursuzluk" dedi Daduşu. "İntu'nun ya da denizin ortasında uyanıp bir şeyler unuttuğumu fark etmek istemiyorum."

Kemerindeki bronz baltayı düzeltti ve gölgelerle güneş ışığının düştüğü yerlerde desenler oluşturan tek geniş caddeden ilerleyerek rıhtıma gitti. Orada Sinbelaplim'le karşılaşmayacağından emindi.

Qamuk, Hashmar ve Sheheru mumla mühürlenmiş ağır testiler taşıyorlardı gemiye. Testileri köprüden geçirerek dikkatlice açık güverte kapaklarının yanına bıraktılar. Daduşu dört işaret grubunun üstünü çizdi: yağda kızarmış et, bal içinde hurma, ekşi şarap içinde soğan, kurumuş balık. Jarimadad'la birlikte güverte sandığını toplayan Gimilmarduk başıyla Daduşu'yu selamladı ve:

"Listendekilerin çoğu yüklendi, değil mi? Magan'a kadar o güzel yiyeceklerden bizim de yemek istediğimizi unutma" diye bağırdı.

"Bırak onu Gimil. Doğruyu söylemek gerekirse o işini yaşlı İnurakşak'tan daha iyi yapıyor" dedi Jarimadad onu susturarak. "Hatta şimdiye kadar her şey daha önceki yolculuklarımızın bazısında olduğundan daha düzenli görünüyor."

Daduşu tabletlerini topladı ve taş kalemi aralarına sıkıştırdı. "Gerisini Babil'de Shindurrul'un yanında hesaplayacağım Jarimadad. Memnun musun?"

"Oldukça memnunum" dedi Jarimadad, başını çevirdi ve *Sevgili*'nin kıç tarafına baktı. Sinbelaplim yük odasından çıkmış'tı ve güvertede duruyordu. Parmaklarını sakalına geçirdi. Yüzü donuk ve hareketsizdi. Yavaş yavaş onlara yaklaştı.

"Evet. Galiba işini herkesten çok daha iyi yapıyor, öyle mi?" dedi kısık bir sesle. "Hiç merak etmeyin: Babil'de hesap verilecek. Çünkü orada İngurakşak'ın işini devralan kişinin Shindurrul olduğu ve saraydan çok kendi kazancını düşündüğü ortaya çıkacak."

"Dümenci Sinbelaplim!" Jarimadad'ın sesi bir bıçak kadar keskindi. Daduşu kesik kesik nefes alıyordu; göz kapaklarını hızla açıp kapattı. Sinbelaplim dört adım attı ve sallandı. Yumrukları açıldı.

"İngurakşak" dedi nefes nefese, "o en iyisiydi. Shindurrul için yelken açma teklifi başka kimseye yapılmadı. Babil'de daha iyi hesap yapan, daha iyi kürek çeken, konuşabileceğimiz, birlikte içki içebileceğimiz ve fırtınaya karşı durabileceğimiz dolu adam var."

Hashmar güverte duvarına doğru yaklaştı, eli hançerinin sapındaydı. Jarimadad geminin kıç tarafından aşağı indi, ellerinde dümen küreğinin yedeği vardı.

Daduşu'nun parmakları bronz baltasının keskin ucuna dokundu. Sinbelaplim gözlerini yummuş ve sallanıyordu. "Hesaplaşacağız." Sanki kendi kendine konuşur gibiydi. "Başkaları var. Daha iyi adamlar. Çıt kırıldım sırıtkanlardan ve her yere gülücük saçanlardan değil. Gururla sakal bırakmışlar. Peşinden karı kız kovalamayan. Fırtınadan korkmayanlar."

Gözlerini açtı. Gemideki adamlar kımıldamadan duruyorlardı. Sonra Sinbelaplim elini kaldırdı ve Daduşu'nun gözlerinin arasını işaret eti. İşaret parmağı deli gibi titriyordu. Tekrar konuşmayı başardığında sesi boğulmak üzere olan birinin sesine benziyordu.

"Birbirimizle olan işimiz henüz bitmedi. Ve Babil'deki diğerlerinin. Belki her yerde dostların var, ama düşmanların daha güçlü. Sana söylüyorum: Seni yok edecekler."

Jarimadad güverte duvarının üstünden atlayıp Daduşu ile Sinbelaplim'in arasına girdi. Elindeki küreği sallayarak Simbelaplimi *Sevgi-*

li'nin güvertesine geri itti. Daduşu son söylediği sözleri de son anda anlayabilmişti.

"Marduk adına yemin ederim dümenci! İşini yap ve aramıza nifak sokma. İki gün sonra yola çıkacağız! Sana gemini Babil'e götürmeni ve Daduşu'dan uzak durmanı tavsiye ederim. Yoksa kendimi kaybetmem an meselesi."

Onu kolundan tuttu ve güverte tahtalarının üstüne itti. "Kendimi her kaybedişimde birisi ağır bir bedel ödemek zorunda kalmıştır" dedi öfkeden titreyen bir sesle.

Gimilmarduk parmaklarını şıkırdatınca Daduşu başını kaldırıp ona baktı. Fısıldayarak:

"Azhan'ın, Ghora'nın, ya da meyhanecinin yanına git" dedi kaptan fısıldayarak. "Adamın gözünün önünden kaybol. Çabuk!"

Göz kırpıp başıyla gitmesi için işaret etti. Daduşu olur anlamında başını salladı ve aşağı şehrin surlarına doğru yürüdü. Sırtından, koltuk altlarından ve göğsünden aşağı buz gibi terler akıyordu. Odasının serin, loş bir köşesine çekildi ve o anda palmiyelerle çevrili derenin yanında Alalger'le birlikte olmayı diledi.

Dokuzuncu ay olan Tashritu ayının onbiri gecesi oldukça sıcaktı ve gökyüzü yıldızlarla doluydu. Daduşu kabaktan oyulmuş testiyi başına dikti ve içindekini içip bitirdi. Uzun bir günün saatlerinin ve serin damlaların öylece geçip gitmesini seyretti: Leshaqat'la vedalaşma, gemilere taze su yüklenmesi, Sadir Puabi'yle uzun bir görüşme ve birkaç bardak bira, Hirmagan'ın ailesini ziyaret, Gimilmarduk'un yanında listelerin gözden geçirilmesi, liman başkanı Mazarbul'la birkaç söz ve kısa bir veda, Azhanya'nın neşeli olmaya çalıştığı ve Ghorarti'nin üzgün üzgün kendisine yaslandığı sessiz bir yemek: Daduşu sendeledi ve derin bir nefes aldı. Sonra üstünkörü kurulandı, havluyu kalçalarına sardı ve yatak odasına gitti. Ghorarti bütün lambaları yakmıştı ve uzun bacaklarını yağlanmış kızıl ağaçtan yapılmış sandığın üstüne uzatarak yatağa oturmuştu.

"Yedi saat, Uş." Fısıldayarak konuşuyordu; gülümsemesinde bir

an için acı dolu bir ifade vardı. "Dört gündür rüzgâr güneybatı yönünde esiyor. Yanıma yat ve bana sıkıca sarıl."

Giysileri ve üç avuç dolusu takısı sehpaların üstünde duruyordu. Daduşu'nun parmak uçları şakaklarından göğüslerinin arasına doğru kaydı. "Hayallerimizdeki gibi olursa, fındık gözlüm, bu bizim en güzel saatlerimiz. Senin su taşıyan komşuların çoktan sana dümenci ile aramızda geçenleri anlatmıştır." Yanyana uzandılar. Ghorarti iki elini açarak karnının üstüne koydu. "Biliyorum."

Yavaşça, şehvetten çok uzak bir edayla sevgi dolu bir öpücük kondurdu dudağına. Ghorarti sesli bir şekilde nefes aldı, Daduşu'nun beş küçük alevin minicik ışık noktaları oluşturduğu yüzünü süzdü. Yumuşak hareketlerle sevişmeye başladılar, hareketsiz bir denizin dalgaları gibiydiler, uzun uzun sustular ve bol bol gülümsediler; Daduşu kızın gözlerindeki yaşları sildi.

"Kader. Benim tanrılarım, senin tanrıların, Babil-gemileri" dedi fısıldayarak. "Yanında kalacağımı söyleseydim bana inanır mıydın?"

Ghorarti gülümseyerek evet anlamında başını salladı. "İlk başta bunu bilmeseydim, hâlâ su testileri taşıyor olurdun. Çok güzel, arzu dolu karanlık geceler geçirdik seninle. Ama keşke birlikte olduğumuz daha aydınlık günlerimiz olsaydı."

Kısık sesle gülen Daduşu birden durdu. "Evet. Bu doğru. Şimdi sen söyleyince ben de bunun farkına vardım, Ghorarti."

Kız kollarını Daduşu'ya sardı ve onun daha derin düşüncelere dalmasını engelledi. Şafak sökmeden kısa bir süre önce Hashmar girişteki merdivenin basamaklarında beklemeye başladığı zaman Ghorarti sessizce giyindi ve yanan son iki lambadan birini söndürdü. Yarım ay şeklindeki ağır kolyeyi boynuna takıp ensesinde bağlarken ayağa kalktı. Sesi titriyordu.

"Bir sene sonra geri gelirsen, Uş, o zaman bana ayıracak zamanın olmalı. Ve de benden çok oğluna."

Daduşu yıldırımla çarpılmış gibi durdu ve kızın gözlerinin ta içine baktı. Ghorarti ellerini onun omuzuna koydu, alnından, gözlerinden ve dudaklarından öptü ve sessizce, sanki ruhani bir varlık gibi, hızla

çıkıp uzaklaştı. Bir süre sonra Daduşu omuzunda Hashmar'ın kendisini sarsan ellerini hissetti.

"Gitme zamanı geldi" dedi. "Hey! Uyan. Gimil, ağır sandıklarınla beraber seni bekliyor."

Daduşu başını salladı ve sessizce eşyalarını gemiye taşıdı.

Yarım saat sonra, altın renkli şafakla birlikte, gıcırdayan kürekler gemileri ağaç gövdelerinin arasından geçirerek sakin liman suyundan duru İntu Nehri'ne çıkardılar. Çarparak dalgalanan yelkenleri kum taneciklerini savuran kuru bir rüzgâr dolduruyordu. Daduşu sancak tarafında bir heykel gibi duruyordu. Kıyının yanından geçmesini dalgın bakışlarla izledi. Önündeki uzun yolculuğunun her günü gözünde büyüyor ve olanları anlayacağı anın korkusunu yaşıyordu.

Kendisi gibi uykusuz kalmış olan Gimilmarduk ve Sinişmeani nehrin ortasında yol alan *Şüphe*'nin dümenine geçmişlerdi. Suyun üstünde ince, kara bir duman belirdiğinde başlarını çevirdiler. Suyun taştığı burunda, gri tozlar içindeki çalılıkların arasında erkek fil yavaşça hortumunu sallıyordu. Hayvanın sırtında oturan Kinthara iki eliyle yavaşça sopasını kaldırdı ve şafaktaki bulutlara baktı. Gul üç kere gürledi; sabahı keskin bir bıçak gibi parçalara bölen bir çığlık. Bir sağa bir sola sallandı, döndü ve kurumakta olan kerpiç tuğlaların üstüne doğru yürüdü. Kinthara sırtında diz çöktü ve kıpırdamadan gemiler nehrin kıvrımına girip kayboluncaya kadar bekledi. Dokuz gün sonra *Şüphe* denizdeki dalgaların arasında yol almaya başladı.

22. FIRTINA KUŞLARI KOYU

Daduşu, Kanaddu'ya rengârenk işlemeli, incecik ketenden iki elbise satmıştı. Verdiği fiyatı kendisi bile dostça bulmuyordu. Önündeki sepeti kaldırdı, çiftçilere başıyla selam verdi ve Meluchha'nın genç palmiyeleri arasından tepeye doğru yürümeye başladı. Arkasını dönüp geriye baktığı zaman kürekçilerin gemilere taze suyla dolu testiler taşıdığını gördü. Taş Adam dalların arasına ayna gibi parlak bir bakır levha sıkıştırmıştı ve bacaklarının üst kısmına gri çizgiler çekiyordu. Daduşu'nun adımlarını duyduğu anda başını kaldırdı.

"Orada bana yemek getiren biri mi var?"

"Ve bir testi de bira. Ben gemiden gelen Daduşu'yum." Kayaların üstünden tırmandı ve sepeti kumun üstüne bıraktı. "Söylesene, Taş Adam, idrarını neden çayına karıştırıyorsun?"

Taş Adam ucu püsküllü tahtayı gri boyanın içine bıraktı, kıkırdadı ve boş bakan gözlerini Daduşu'nun üstüne dikti. Parmaklarıyla gelen yemekleri yokladıktan sonra cevap verdi.

"Çünkü Kanaddu'nun bana getirdiği mantarlar idrarımda kalıyor. Bir kez kaynatıyorum ve beş kere içebiliyorum. O zaman yıldızlar beş kere benimle konuşuyor. Taş Adam, senin ona inanmadığını biliyor."

Mağaranın önüne ve ateşin çevresine Daduşu'nun aklında kalan karmaşa hakimdi. Delikanlı taşlara yaslandı ve omuz silkti.

"Bana gelecekle ilgili bir şey gösterirsen sana inanırım. Ama şimdiye kadar..."

Taş Adam bir kez daha kıkırdadı. Sepetin içinden bira testisini çıkardı ve kafasına dikti. Ağzının kenarları köpük içinde kalmıştı.

"Göreceksin denizci: Yedi büyük yıldız söylüyor bunları. Kalbinden geçenler gövdene bir bıçak gibi saplanacak. Yedi tane akrep, örümcek ağında yedi kalın iplik. Yedi büyük yıldız bütün yıldızlara hükmetmek istiyor. Günün ortasında gece çöktüğü zaman. O zaman yedi yıldızdan oluşan takım yıldız parıldayacak."

Daduşu en az ilk karşılaşmalarında olduğu kadar şaşkındı. Taş Adam'ın ne söylediğini anladığını dehşete düşerek fark etti: Vezir Awelninurta'nın bahsettiği örümcek ağındaki yedi isim miydi bunlar? Alalger? Güneş tutulması? Daduşu derin bir nefes aldı. Edubba'da rahiplerin uzun hesaplamalar sonunda güneşin karardığı günü tespit edebildiklerini öğrenmişti. Muhtemelen Awelshammash bir ay ya da güneş tutulmasının gününü hesaplayabiliyordu; fakat kendisi bunu yapamıyordu. Uzun aylar boyunca yoldaydılar... Aradan geçen zaman zarfında Sumer ülkesinde ve memleketi olan şehirde neler olup bitmişti acaba? Hammurabi'nin gücü ve kanunları hâlâ geçerli miydi? Tiriqan? Shidurrul'un ağının iplikleri yırtılmış mıydı? Taş Adam tiz bir sesle güldü. "Yedi misli yaralanma, yedi misli ölüm. Zehirli diken ilk önce sana batacak, denizci Daduşu."

Taş Adam testinin ağzındaki mum kapağı çekip açtı ve içmeye başladı. Sonra da bacaklarının arasını kaşıdı.

"Kimsenin bilmediği şeylerden söz ediyorsun. Sana nasıl inanabilirim ki?"

"İnanıp inanmadığının Taş Adam için önemi yok."

"Aslında buraya gelmek istemiyordum." Daduşu meraklı davrandığı için pişmandı. "Tacir senin uğursuzluk getirdiğini söyledi."

"İnanmayanlar korktuğu zaman Taş Adam'ı öldürecekler. Gerçek kötüdür, gelecek gerçek olur. Sen iyi bir adamsın. Yemek için teşekkürler. Taş Adam sana başka bir şey söylemeyecek. Zaten çok fazla şey biliyorsun."

Daduşu sessizce bekledi. Taş Adam bağdaş kurarak yere oturdu ve sallanmaya başladı. Omuzlarında koyu renklerle yeni boyanmış taş şekilleri parıldıyordu. Taş Adam bir ezgi mırıldanmaya başladığı zaman Daduşu oradan ayrıldı ve limana geri döndü. Çevredeki her şey, onu bu şeytanî kör kadar sıkıyordu.

İntu bölgesinin güney kısmından gelen neşeli tayfalar ve eğlenceli renklerdeki gemilerin oluşturduğu manzaranın da can sıkıntısını gidermekte pek bir yardımı olmadı.

Ertesi gün gemiler limandan ayrıldılar. Daduşu güneş tutulması sırasında bir sürü rahibin akıl almaz zulümler gerçekleştirdiği karanlık rüyalarını hatırladı.

Gimilmarduk'un güneşten neredeyse kapkara olmuş parmakları, püskül püskül açılmış olan halatın ucunu küçük düğümler atarak örüyordu. Halat yekenin etrafından dolanıp güverte duvarına sıkıca bağlanmıştı. Daduşu iskele arkasına yaslanarak ayaklarını dümen koluna uzatmış, dümeni düz tutmaya çalışıyordu. Beş günden ve geceden beri kuzeydoğudan gelen kuru bir rüzgâr gemileri önüne katarak esiyordu. Geminin burnu aynı ritimde fışırdayan ve şakırdayan dalgaları yararak geçiyordu. Daduşu'nun üstünde kalçalarını saran bel kuşağından başka bir şey yoktu. Vücudu parlıyordu; gemiyi Moensh'tar'dan aldıkları bitki yağının kokusu kaplamıştı. Bu yağ tenini güneşten koruyor ve sivrisinekleri sedir ağacı yağından daha çok etkiliyordu. İşi olmayan tayfalar bulabildikleri en küçük bir gölgeyi bile değerlendirerek uyuyorlardı.

"Aslında Sinbelaplim iyi ve dürüst bir adamdır" dedi kaptan. "Ruhunun derinliklerinde onu yiyip bitiren bir şeyler olmalı. Belki bunun sebebi kendisi denizde olduğu zaman Nigalli denen kadının geceleri rahibin yanında yatmasıdır. Kimse tam olarak nedenini bilmiyor. Jarimadad'la uzun uzun onun hakkında konuştuk."

Gimilmarduk başparmağıyla omuzundan arkasını gösterdi. *Sevgili, Şüphe*'nin dümen suyundan seyretmeye devam ediyordu ve en az kendi gemileri kadar suya gömülmüştü. Yük bölmesi bakır ve parlayan taş plakalarla, cins ağaç bloklarıyla ve daha az değerli taşlarla tıka basa doldurulmuş çuvallarla doluydu:

"Ondan korkmuyorum. Ama limanlarda yapabileceği kalleşçe oyunlardan endişeleniyorum. Magan ve Dilmun'da. Belki bir de Buranun'daki sazlıklarda."

"Doğru söylüyorsun, Uş. Bu gibi yerlerde gözümüzü dört açmalı-

yız. Ama bilinen bir delil, bir şahit, bir fail yok ortada. Magan'a kadar rahat uyuyabilirsin."

Daduşu gri-beyaz vücutlarıyla dalgadan dalgaya uçan balıkları izledi.

"İntu'daki yağmurlar çoktan dindi." Gimilmarduk uyuşuk bir şekilde gökyüzünü gösterdi. Güneyde küme küme bulutlar birikmişti. Keskin, sancılı mavi rengin içinde öğle güneşi alev alev yakıyordu. Büyük, siyah kuşlar rüzgâra karşı uçuyor, arada bir dimdik dalgalara doğru iniyorlardı. "Buranun'a beklenenden bir ay önce ulaşmayı başarmamız oldukça mümkün, Uş."

"O zaman Shindurrul'un hesaplarını tamamen alt üst etmiş oluruz."

"Ne yapalım. Nasıl olsa bizi meşgul edecek bir şeyler bulur; biz de her şeyin sonuna olması gerektiğinden önce ulaşırız. Sinbelaplim'in nefreti, değerli yükümüz, rahipler, Taş Adam'ın kafa karıştıran kehanetleri; her şey ne kadar çabuk hallolursa, hepimiz için o kadar iyi olur. Böylece Tiriqan, Shindurrul ve sen tekrar rahata erersiniz!"

"Bu herkesi sevindirir."

"Doğru söyledin."

Saatler su gibi akıyordu. Sancak tarafındaki kara günün bazı saatlerinde kümeleşen bulutların altında simsiyah gölgeler tarafından kesilen gri, kahverengi ve sarı alanlar şeklinde hiç hissettirmeden yavaşça yanlarından geçip gidiyordu. Zaman zaman ufukta büyük bir ihtimalle kendileri gibi Magan'a giden İntu gemilerinin yelkenleri beliriyordu. Akşama doğru, hava kararmaya başladığı sırada, Sinişmeani ve Kimmu işemek için geminin ön kısmına geçtiler.

"Bize içecek bir şeyler getir, Uş" dedi kaptan homurdanarak.

"Bira mı, çay mı, yoksa su mu istersiniz?"

Gimilmarduk saçındaki tuz ve kepekleri sildi eliyle, üç kere omuzlarını silkti ve homurdanmaya devam etti. "Anladım. Bira istiyorsunuz" dedi Daduşu ve halatı yekenin etrafına doladı.

Güverteden aşağı inen merdivenlerden indi, yarı karanlık yük bölmesinin içinde bir süre etrafına bakındı ve Hashmar tarafından iskarmoza dikkatlice bağlanan yarı boş bira testisini buldu. Birkaç tane

de bardak alarak tekrar güverteye tırmandı. Gimilmarduk ve Sinişmeani geminin kıç güvertesinde duruyorlardı. Başlarını çevirerek endişe dolu bir ifadeyle denizi, gökyüzünü ve bulutları inceliyor gibiydiler. "Marduk ve Pasu Pati adına, sizi rahatsız eden nedir?" diye sordu Daduşu bardaklara bira doldururken.

Kaptan bira bardağını tutan eliyle iskele tarafını işaret etti. Daduşu gözünü koruyan bandı alnına doğru itti ve işaret edilen yöne baktı. "İm-Gig. Kara fırtına mı?"

"Öyle görünüyor" dedi Gimilmarduk. "Gemiyi bir an önce emniyete almalıyız."

"Kimmu, Hashmar, Sheheru ve Sharishu!" diye bağırdı dümenci. "Bir saat içinde şeytanî dalgalar gemiyi dövmeye başlayacak."

Henüz bardakları boşaltacak kadar vakit vardı. Daduşu'nun yakesini kavrayan ve ince bir halatın ucunu kemerine bağlayan dümencinin bir el hareketi, onun sintineye kaçmasına neden oldu. Beyaz bulut kümeleri birden gittikçe yükselen ve genişleyen siyah-gri bir canavara dönüşmüştü ve güneşin üstüne doğru hızla ilerliyorlardı. Dört kürekçi yelkenleri her iki taraftan toplamaya başladılar; serenin üstüne binip sıkıca bağlanmış düğümleri çözüyorlardı.

"Sheheru!" diye bağırdı Gimilmarduk hiddetle. "Kendini sağlama almalısın!"

Kürekçi başını eğdi ve ipin ucunu serene doladı. Rüzgâr şiddetli bir şekilde uğuldamaya başladı. Kuzeye doğru yön değiştirir gibiydi. Daduşu nefes almak için tekrar yük bölmesinden çıktı. Yükleri birbirine yaklaştırıp halatla bağlamaya çalışmıştı. Kıç güverteden güneşin renginin nasıl değişiğini görebiliyordu; küçülmüş ve daha parlaklaşmış gibiydi. Işınları dayanılmaz bir ışıltıyla gri dalgalara doğru iniyordu. *Sevgili*'de de yelkenlerin büyük kısmı indirilmişti. Her iki gemi de kuzey batı yönündeki karaya doğru ilerliyordu.

Talqam ve Kimmu güvertedeki kapakları sıkıca kapatıp, Daduşu'ya yardım ediyorlardı. Eldeki son halatlar ve ipler, ağır balyaları ve sandıkları bağlamak için kullanıldı. İpler karanlığın içinden zikzak şeklinde geminin başından kıçına kadar uzanıyordu. Daduşu bohçasını

bir köşeye sıkıştırdı ve kemer tokasının yanından geçirdiği ipe düğüm atmadan önce mintanını düzeltti.

Ufuk çizgisinin alev alev yanıyormuş gibi görünmesine neden olan güneş, gri ve siyah bulut kümeleri arasından batıp yok oldu. Daduşu uyuşmuş bacaklarıyla tekrar kıç güverteye çıktığında, tiz bir çığlık insanı tedirgin eden sessizliği yırtıp attı: Direğin çevresinde yedi tane siyah fırtına kuşu uçuyordu. Kuşlar bir süre sonra yükseklere çıktılar ve koyu mavi gökyüzünde gölgeler oluşturarak kuzeye doğru uçup gittiler. Gimilmarduk başını eğip Daduşu'nun omuzları üzerinden yaklaşan dalgaları ve suya sertçe çarpan koyu gri yağmur kümelerini inceliyordu.

"Bir fırtına. Üç saat sürecek" diye homurdandı. "Tam da gece vakti ve -alaca karanlıkta kaybolan karayı işaret etti- oraya doğru."

Daduşu karşılık verecek söz bulamıyordu. Küçük ve büyük dalgalarla fırtınayı biliyordu; insanı korkutan her şeyi yaşamıştı. Denizde kaldığı aylar boyunca kendine olan güveni artmıştı ve kendini daha güçlü hissediyordu. Artık korkacağını sanmıyordu. Ama bu kadar güçlü olmasına rağmen, yine de için için korkmaktan kendisini alamıyordu. Bakışlarını yüksek dalgaların üstüne dikti. Sheheru ve Washur yelkenlerin ıskotalarını iyice gerginleştirerek sıkıca bağladılar. Rüzgâr yelkenlere çarpmadığı zamanlarda ancak çift halatı çekebiliyorlardı. Yelkenin henüz üçte biri kadar olan kısmı toplanmıştı. Fırtına çıkmadan önce kalanların da toplanması şarttı. Sharishu kıç taraftaki fenerin yağını doldurup yaktı ve onu üç kat deri iple yerine sıkıca bağladı. Tayfalar hızlı ve sessizce çalışıyor, her düğümü kontrol ediyor, limana yaklaştıkları zaman gemiyi karaya bağladıkları halatları geminin burnundan direğe, oradan kıç tarafına gererek bağlıyorlardı. Dümencinin şişen kaslarından dümendeki baskının arttığı anlaşılıyordu. Fırtınanın ilk kuvvetli rüzgârı uğultuyla yaklaştı. Dalgaları dümdüz eder gibiydi. Birkaç saniye sonra her şey karanlığa gömülmüştü. Daduşu aceleyle mintanını omuzlarından sıyırdı.

Şüphe'nin Gözü yassı dalganın köpüren sırtına doğru çekildi. Orada fırtına gemiyi yakaladı ve döndürmeye başladı. Sonra da yan yan kabaran dalgadan aşağı fırlatıldı. Yelkeni gürültüyle çarpıyordu,

karanlığın içinde bir kırbaç gibi savrulup duran bir halat sonunda Sheheru'nun boynuna ve omuzlarına çarptı. Halat tarafından yere çekilen Sheheru dengesini kaybetti ve düşmemek için diğer bir halatı kavradı. Gemi sallanıp bir sağa bir sola yatarken Sheheru'nın dengesi bozuldu ve boynunu sıkan halatla birlikte savrularak başını güverte duvarına çarptı. Bedeni yığılıp kaldı, açılan halat onu üç kere yerinde döndürdü, bacaklarını garip bir şekilde açarak güverteden aşağı açılan girişe doğru savruldu.

Daduşu kendisini güçlükle ileri doğru attı ve her iki yekenin ucunu kavradı. İnsanların üstüne delinmez tek bir duvar gibi inen ve saniyeler sonra yönünü değiştiren yağmurun ardında, bulutların arasında ilk şimşek çaktı. Daduşu, Kimmu'nun artık kıpırdamayan vücudu aşağı çekmeye çalıştığını gördü. Delikanlı, kürekçinin çaresizlik ifade eden bir hareketi sonucu, Sheheru'nun ölmüş olduğunu anladı.

Kabaran yelkenin üstünden aşağıya sel halinde yağmur suları akıyordu. Damlalar, geminin çevresindeki köpüren dalgaların üstüne hışımla iniyordu. Gök gürültüsü tayfaların kulaklarını adeta sağır etmişti. Tümünün kulakları çın çın ötüyordu.

Karanlığın içinde şimşek ve gök gürültüsü, fırtına ve su vardı; gemi bir inip bir kalkıyor, bir sancak tarafına, bir de iskele tarafına yatıp duruyordu. Gökyüzü direğin ucuna kadar inmiş gibi görünüyordu. Güverteye gürültüyle dev dalgalar iniyor, geminin burnuna çarpıyor ve pupanın altında bir fıskiye gibi dağılıyordu. Su köpüklü dalgalar şeklinde güverte zemininden ilerliyor, yan taraflara yayılıyor ve lombardan aşağı inerek, adamların dengesinin bozulmasına neden oluyordu. Ayağa kalkmayı başaranlar ise doğruca güverteye savruluyordu. Vücutlarının her yeri, üzerlerine tokmak gibi inen dev su damlalarının altında sızlamaya başlamıştı. En çok da dümen koluna sıkıca tutunan eller sızlıyordu. Gemi inliyor ve çatırdıyordu. Seren direği ise uğuldayan gökyüzüne doğru daireler ve dalgalar çiziyordu. Bir müddet sonra sancak tarafından gemiye küçük beyaz toplar yağmaya başladı. Takırdayarak tahtalara çarpan sert toplar, adamların omuzlarını ve bacaklarını çürük içinde bırakmıştı. Güvertenin üzerinde biriken beyaz toplar bir süre sonra dev bir dalgayla denize süpürüldüler. *Şüphe* şaha kalktı,

uzun süre bu şekilde kaldı ve tekrar gümbürtüyle dalgaların üstüne düştü.

Aynı anda pupadan gelen yüksek bir dalga ışığı yerinden oynattı ve lambayı koparıp karanlığın içine savurdu. Gürültünün içinde Daduşu dümencinin küfrettiğini duydu. Merhametsiz, dur durak bilmeyen fırtına, elle tutulmayan korkunçluğuyla gemiyi saatler süren bir savaşa zorluyordu. *Şüphe* dalgaların içinde dans ediyor, sallanıyor, dalgalardan düzlüğe iniyor ve bir yerlere savrulup gidiyordu. Kürekçinin cesedi oradan oraya yuvarlanıyor, sağa sola çarparak direk ayağı, lombar ve kıç güverte arasında gidip geliyordu. Gimilmarduk, Daduşu ve Sinişmeani dümen kollarına karşı direniyorlardı. Bedenleri birbirine ve güverte duvarına çarpıyor, yekeler kollarına, karınlarına ve kaburgalarına vuruyordu. Oluk gibi yağan yağmurun altında birbirlerinin yüzünü ancak karaltı halinde seçebiliyorlardı. Gözleri ve dişleri normalden çok daha beyaz ve ışıltılı görünüyordu. Yeni bir sarsıntı Daduşu'nun bağlı olduğu halatı zorladı ve delikanlının kalçası güverte duvarına çarptı. Yalnızca çakan şimşekler sayesinde geminin henüz bir yara almadan beyaz köpüklerin içinde yol aldığını görebiliyorlardı. Karabasan bir türlü bitmek bilmiyordu. Dört adam soluk soluğa, yanan gözlerle, kanayan yaralarla, ağrıyan kaslarla ve kemiklerle yekelere asılıyor, olanca güçleriyle çekiyordu; Hashmar geminin kıç tarafına doğru gitmeyi başarmıştı. Şimşekler artık daha seyrek çakmaya ve gök gürültüsü gittikçe uzaklaşmaya başlamıştı. Fakat görünmeyen dalgalar karinaya çarpıp, gemiyi oradan oraya atmaya devam ediyordu. Gece hiç bitmeyecek gibiydi...

Herkesin zihni bulanıktı. Gemiye tüm varlığıyla kenetlenen Daduşu, dua etmek istedikleri tanrıların isimlerini bile aklına getiremiyordu. Fırtına git gide uzaklaştığı halde yakınlarında suyu aydınlatan bir şimşek çaktı ve korkunç bir manzarayı daha aydınlattı. *Şüphe* şişkin yelkenlerle dalgaların sırtında hızla ilerliyor ve arkasında geniş bir dümen suyu bırakıyordu. Sonra her şey sona erdi ve ortalık sakinleşmeye başladı. Şimdi uzaklarda kaybolan ve ara sıra sesi yaklaşan bir çalkantının ve birbirine giren dalga seslerinin içine doğru yol alıyorlar-

dı. Sahile vurarak çatlayan dalgalar! Herkes aynı anda aynı şeyi düşündü. Geminin kayalara çarpıp parçalanmasına saniyeler kalmıştı.

Dümen kolundaki dört adam korktukları şeyin başlarına gelmemesi için uğraş verirken geminin burnu havalandı, çok yavaş bir şekilde yere indi ve gemi aniden kıpırdamadan öylece kaldı. Derin bir nefes aldılar ve korkuyla kendilerine ölümü getirecek son darbeyi beklemeye başladılar. Karina yumuşak bir şeye çarptı, geminin hızı kesildi, gemi bir yere oturuyor gibiydi. Sanki kocaman bir talazın üstünden kayarak bir koyun içinden geçiyor gibiydiler. Geminin tahtaları yine gıcırdayarak inledi. Etraflarını hiç tanımadıkları garip bir koku sarmıştı. Direk geminin burnuna doğru esnedi ve halatlar gıcırdayarak gerildi. Geminin gövdesine güçlü bir darbe indi ve halatlar birer birer kopmaya başladı. Adamlar dümen kollarının üstünden fırlatıldılar, aynı anda *Şüphe* iskele tarafına yattı ve geminin dışı titreyerek kumlara, taşlara veya çakıllara sürtmeye başladı. Sintine bölümündeki taşların gürültüyle devrildiği duyuluyordu.

Sinişmeani yere yığılmış bedenlerden nefes nefese sıyrılarak kendini güverte duvarına attı ve kaptana kalkması için yardım etti. "Marduk... merhametli... davrandı" dediğini duydu. "Karaya oturduk. Kuma ya da... çamura."

Kendilerini bağladıkları ipleri çözerek iskele duvarında yan yana dizildiler. Dümen neredeyse tümüyle kırılmıştı; halatlar hâlâ yavaş yavaş kopmaya devam ediyordu. Lombar kapakları gürültüyle tahtalara çarpınca, Hashmar hırıldayan bir sesle konuşmaya başladı: "Lambayı yakmayı deneyeceğim."

Kulaklarındaki uğultu, gözlerindeki yanma gibi bir türlü geçeceğe benzemiyordu. "Bir koya girdik" dedi Gimilmarduk sonunda kısık bir ses tonuyla. "Galiba bu koyun neresi olduğunu biliyorum. Bu tuzlu su çamurunda yalnızca kum ve kuşlar var. Fırtınayı atlattık. Zavallı Sheheru bütün uğursuzluğu üstüne çekip bizi kurtarmış oldu."

"Ne demek istiyorsun" diye sordu Daduşu.

"Gemideki adamlardan birinin ölümü durumunda fırtınanın dindiğini bilmiyor muydun? O kendisini fırtına tanrısına kurban etmiş olur?" diye yanıtladı kaptan.

Hashmar yana yatmış güverteden geçerek yaktığı iki lambayı getirdi. Kimmu ve Talqam hiç konuşmadan bakır kazanlarla uğraşıyorlardı. Yük bölümünde kırılan su testilerinin parçaları şıngırdıyordu. İskele tarafından aşağı ip merdiven sarkıtıldı ve kıç taraftaki fener yakıldı. Daduşu iki tane meşale buldu, merdivenden aşağı indi ve bitkin bir halde kuma oturdu. Gerçek anlamını kavramadan geminin arkasına takılan öbek öbek yosunlara baktı. Geminin dışını oluşturan tahtalar parlıyordu. Meşaleleri sağa sola tutarak geminin etrafını dolandı; zihni yavaş yavaş durulmaya başladı. Çamura derince gömülmüş olan karina ile su kesimi arasında üstü sıyrılmış tahtalar görünüyordu. Geminin kıç tarafı alçak dalgaların içinde duruyordu. Başını yukarı kaldırdığında geçen bulutların arasında birkaç tane yıldız gördü. Geminin burnuna kadar gitti ve buradan iki düzine adım ileri yürüdü. Yükselen yassı bir kumulun eteğine oturmuşlardı. Tekrar gemiye çıktığında kazanın altında ateş yanıyordu. Bu arada Sheheru'nun cesedi bir halatla gemiden aşağı indirilmişti.

Gimilmarduk sendeleyerek güverte duvarına tutundu. Yavaş yavaş ve sözcükler arasında derin nefesler alarak konuşuyordu.

"Önce sıcak bitki çayımızı içelim. Sonra herkes kendine kuru bir yer bulsun. Uyumalıyız. Herkes birbirine İntu-yağı sürmek için yardım etsin." Avuç içlerini ışığa tuttu. Elleri ve parmakları kanlı birer et parçasını andırıyordu. "Zavallı adamı yarın gömelim. Güvertenin altı ne durumda?"

Hashmar'ın yüz ifadesi her şeyi açıkça anlatıyordu. Her şey gibi sırılsıklam olmuş battaniye ve cüppeler gemiden dışarı çıkarıldı. Tombul bir hilal şekli almış ay, bulutların arasından yıldızlı gökyüzüne fırlıyor gibiydi. Uzaklarda hâlâ şimşek çakıyordu. Sessizliği yalnızca karaya hafifçe vuran ve insanı rahatlatan dalgalar bozuyordu, ama tayfalar artık yorgunluklarını daha çok hissetmeye başlamışlardı. Daduşu güçlükle güverteye tırmandı ve yük bölümündeki karmaşıklığın içinde bardak ve testi bulmaya çalıştı. Lombar kapaklarının ve güvertedeki diğer parçaların iplerini çözdü, balyaların ve kolilerin arasındaki tabletlerini koyduğu sandığı çekip çıkardı ve onu kıç güvertenin bir köşesine yerleştirdi. Daha sonra kendini kumlara bırakıverdi.

Sonunda adamlar yaktıkları ateşin etrafında oturdular. Şarapla karıştırdıkları çayı içiyor ve birbirlerinin tuzlu tenlerine yağ sürüyorlardı. Adamlardan on adım ileride geminin diğer tarafında Sheheru'nun cesedi yatıyordu. Daduşu sessizce onu izledi. Üstüne çöken ağırlığa rağmen aklına takılan bir şey vardı. Talihsizlik Sheheru'yu vurmuştu; kaderin merhametsizce öldürdüğü kişi kendisi de olabilirdi. Hayatta kaldığı için şimdi daha da mı güçlü olmuştu?

23. PALMİYE ORMANINDA

Babil'in tüm tacirlerinin önde geleni olan Maşkan-Şabrim, kendisini kanalın karşısına geçirtmişti. "Babil İçin Hayat" kanalının kıyısındaki palmiye ormanının ağaçları arasında kimsenin kendisini göremeyeceği bir şekilde beklemeye başladı. Shindurrul ise kuzey kapısından, ılgın ağaçlarıyla ve yüksek sazlarla çevrelenmiş olan daha dar bir kanal boyunca yavaş yavaş yürüyordu. İçinde saraydan üç adamın kürek çektiği küçük bir kayık gördü ve kayıktaki veziri tanıyınca eliyle işaret etti. O da Maşkan ve Shindurrul gibi koyu renkli basit bir yün elbise giymişti.

Tacir Maşkan'ı selamladı ve bir yığın palmiye kalasının üstüne oturdu.

"Bizi burada görebilirler belki" dedi yavaşça ve sazlığın içinden gelen çeşitli seslere kulak verdi. "Ama konuşacaklarımızı kimse duyamaz. İşler nasıl gidiyor, sevgili dostum Maşkan? Memnuniyet verici ve kârlı mı?"

Tacirlerin başkanı Shindurrul'un bileğini kavradı ve sakalındaki kapkara lüleler arasından gülümsedi.

"Aslında saçımı başımı yolup bağıra çağıra sızlanmam gerekir, çünkü pek yakında iflas edeceğinden söz etmeyen tacire kimse inanmaz. İşlerim Marduk'un yardımı ve insafı sayesinde, en az seninkiler ve diğer tüm tacirlerinki kadar iyi. Onlar hakkında size bilgi verebilirim, hepsi hakkında olmasa da tamamına yakın."

"Neden böyle olduğunu sana söylememe gerek yok zaten."

"Hiç sanmam, İntu-Gemileri'nin sahibi."

Shindurrul sağ kolunu uzattı ve Awelninurta'yı bulundukları tepenin üstüne çekti. Vezir onu ve Maşkan'ı yavaşça selamladı. Bir ağacın gövdesine yaslandı ve sessizce etrafına bakındı.

"Burada yalnızız" dedi Maşkan.

"Söz konusu olan efendimiz Hammurabi'nin hükümdarlığını korumak ise, o zaman yalnız değiliz" dedi Shindurrul. Söylediği sözlerin ciddiyeti yüzünden okunuyordu. "Babil'de bu konuda ciddi endişeleri olan birkaç adamdan biriyiz. Bin gözün ve kulağınla neler öğrendin Awel? Huzur ve barıştan, güvenli sokaklardan, deniz yollarından ve temiz limanlardan, caddelerdeki ve kanallardaki düzenden, Hammurabi'nin kanunlarından ve çevredeki barış içindeki şehirlerden en az adil bir hükümdardan nefret ettiği kadar nefret eden bazı karanlık kişiler hakkında herhangi bir şey duydun mu?"

"Sumer halkı ve şehrimizde yaşayan insanlar Marduk'un bereketli gücüne tapıyorlar. Şamaş ve diğer tanrılar anlamını yavaş yavaş yitiriyor, çünkü halk Marduk'u tercih ediyor. Bazı rahipler, Marduk daha fazla güçlendiği takdirde, yetkilerinin ellerinden alınacağından korkuyor. Hammurabi bu adamlara -ve belki de birkaç rahibeye daha- dikkat etmek zorunda. Başına gelebilecek şeyler beni de yakından ilgilendiriyor. Sizi de tabii. Henüz vaktimiz bol gibi görünüyor, bu yüzden işi bitmiş yaşlı adamlar gibi sakin sakin her şeyi etraflıca konuşabiliriz."

Awelninurta kendini kalasların üstüne bıraktı ve cüppesinin altından bir el büyüklüğünde göbekli bir testi çıkardı. Shindurrul, vezirin testiyi açışını ve içmesini seyretti.

"Rahipler evlatlığım Daduşu'dan İntu-tanrıları hakkında bilgi toplamasını istediler" dedi sonra. "Tahminime göre onlara insanlarla neşeli bir âhenk içinde yaşayan tanrılardan söz edecektir."

"Bir de" dedi Awelninurta ve testiyi Maşkan-Şabrim'e uzattı, "Moensh'tar'ı başka bir yönetim şekliyle, belki de Babil'in ve Sumer'in yönetiminden daha özgür bir biçimde yönettiklerinden söz edecektir."

"Eğer öyleyse bunu şüphesiz görecektir." Shindurrul'un metal parmakları tıkır tıkır testiye çarpıyordu. "Ve gördüklerini anlatacaktır."

"Sadece Hammurabi'ye ve bize anlatmasını sağlayacaksın, değil mi Shin?"

"Evet, bunu sağlayacağım." Shindurrul rengi neredeyse simsiyah olan sert şaraptan bir yudum aldı. "Her şeyden önce bildiklerini benim nasihatım ve yasaklarım olmadan da yanlış kişilere iletmeyecek kadar akıllı olduğunu düşünüyorum."

Awelninurta başıyla onayladı. "Güzel sevgilisi benim himayem altında. Evinin önünde ve gittiği her yolda bekçilerim var."

"Bunu fark ettim." Shindurrul içkiden bir yudum aldı ve testiyi Maşkan'a uzattı.

"İntu'da gücü elde tutmak için konulmuş yasalar biz Karabaş'lar için geçerli değil" dedi Maşkan.

"Doğru. Askerlerin Daduşu'nun kardeşini ve bir süre için beni kaçıran göçebelerin izini bulabildiler mi, Awel?"

Vezir başını salladı.

"Rahiplerin neler planladıklarını biliyor musun?"

Awelninurta kalın kara kaşlarının altından Maşkan'a bir bakış attı.

"Hayır. Planladıkları her ne ise bunu halk olmadan yapamazlar. İsyana başlamaları için küçük şehirlerin krallarıyla konuşmuş olsalar, bundan mutlaka haberim olurdu. Hammurabi'yi uykusunda hançerlemek veya zehirlemek derseniz, bu imkânsız. Bundan önce hizmetkârlar, aşçılar ya da köleler inleyerek yerlerde bulunurdu. Hammurabi'nin ve bununla birlikte benim de gücümü korumak için günün her saati düşünüp planlar yapıyorum... Babil ve Sumer için yaptığım hizmetin büyük bir bölümünü bu oluşturuyor."

Shindurrul elini testiye doğru uzattı ve düşünceli düşünceli gülümsedi. "Hiç şüphe yok ki sen üç asırdan bu yana Sumer sınırları içinde gelmiş geçmiş en asil ve en gönlü tok vezirsin. Önünde eğiliyorum; birazdan kendimi önünde kumlara atacağım."

Awelninurta kahkahayı bastı ve aynı zamanda elleriyle bacaklarına vurmaya başladı. "Ruhumu okuyorsunuz, dostlar. Ama ciddi olalım; bu gerçekten de böyle. Aynı senin terazin gibi, Shin! Terazinin kolu yatay konuma gelmeli, her iki kefedeki ağırlık aynı olmalı. Düştüğü zaman en pahalı testi bile kırılır."

"Çok doğru söyledin." Maşkan testiyi kulağına yaklaştırarak salladı ve omuzlarını silkti. "O üstün yetenekli matematikçi olan genç adam kimin oğlu? Awel... Samaş, adı buydu değil mi? Sibit Nigalli hiç şüphesiz onun annesi."

"Sınıf arkadaşları, kadının çevresinde oturanlar, köleler ve zanaatkârlar bu konuda sorguya çekildiler. Bugün emin olduğum bir şey varsa o da kadının kendisinin bile bunu bilmemesidir."

Vezir kollarını göğüs hizasına kadar kaldırdı ve avuç içlerini Shindurrul ile Maşkan'a doğru çevirdi. "İturashdum onun kendi oğlu olduğunu söylüyor. Sinbelaplim ise aksine onun kendi oğlu olduğunu iddia ediyor. Buralardan gelip geçen zengin tacirlerin olaylardan haberi olsaydı, hep bir ağızdan onun kendi oğulları olduğunu söylerlerdi. Korkarım gerçeği ne Şamaş, ne İnanna, ne de Marduk biliyor. Ama rahip ve senin ekşi suratlı dümencin dünyadaki gölgeleri için iyi bir gelecek hazırlamak istiyorlar. Bana göre Awelshammash en az Daduşu kadar zeki. Ve ondan daha iyi hesap yapıyor. Fakat onu sarayda kâtip olarak görmek istemiyorum; çünkü onu gördüğüm anda aklıma örümcekler, akrepler ve donuk renkli solucanlar geliyor." Silkindi ve içkisini içmeye devam etti. "Daduşu'nun sağ salim, büyümüş ve daha da akıllanmış olarak geri gelmesini ümit edelim. Ne zaman geliyorlar, Shindurrul?"

Tacir bilmediğini anlatan bir hareket yaptı.

"Bunu tam olarak söyleyemem. Eğer üç ay sonra Babil'e varmış olmazlarsa elimde kırık dökük bir tasla saray duvarının dibine oturup dilenmeye başlayabilirim, Awel."

"Oradan her gün geçiyorum" dedi Maşkan yüzünde kocaman bir sırıtmayla. "Bu manzarayı hiç kimse kaçırmasın derim."

"Sana bu zevki kolay kolay tattırmam." Shindurrul küçük bir yudum aldı ve palmiye ağacından yapılmış olan tıpayla testinin ağzını tıkadı. "Eğer kalbime yer etmiş olan Daduşu babasının yanına göçerse, sorunlarımız az da olsa azalır."

"Ne Magan'da ne de Dilmun'da gücümü koruyamam, Shin" dedi Awelninurta ve ona doğru atılan testiyi tuttu. "Size şimdi söylüyorum. Belki örümcek ağını bozmak için Daduşu'nun sınıf arkadaşı olan o

orospu çocuğuna ihtiyacımız olabilir. Hammurabi ve ben onu sınırda bir kasabaya yollarız. Orada ne işe yaradığını ispatlayabilir ve eğer annesini de yanında götürürse bu bizim için çok iyi olur. İyi bir kâtip ve muhasip küçük bir şehri asil davranışları ve aydın bir kalbi olmadan da idare edebilir. Buna itirazı olan var mı?"

"Hayır" dedi Shindurrul. "Ne zamandan beri halkın sesini dinliyorsun?"

"Yarım saatten beri." Awelninurta tahta tıpayla oynuyordu. "Başka bir şekilde ise yirmi yılı aşkın bir süredir."

"Koca kulaklarına kalın balçık sıvadığım ve seni suyun altına bastırdığım günü kutsal sayacağım, Awel." Maşkan ayağa kalktı ve uzaktaki Babil şehrine doğru baktı. "Senin şu yüzleri belli olmayan ve senin gözün ve kulağın olan kişilere anlatılmaya değer bulduğumuz her şeyi anlatmaya devam edeceğiz."

"Ben ve Hammurabi sizden bunu rica ediyoruz."

Awelninurta ilk defa güldü, testiyi ters çevirdi ve kuma koyu kırmızı bir damla düşünceye kadar bekledi. Testiyi kemerine bağladı ve kollarını uzattı. Shindurrul ve Maşkan'ın bileklerini kavrayarak dostça sıktı.

"Yine ayrılma vakti geldi" dedi kısık bir sesle. "Herkes ne yapılması ve yapılmaması gerektiğini biliyor. Eğer böyle olduğunuzdan emin olmasaydım, size benim akıllı ve gözü açık dostlarım olmaya devam etmenizi söylerdim."

"Bazen vermek zorunda olduğum yüksek vergiler yüzünden bu çok zor olabiliyor, Awel." Shindurrul elini göğsüne koydu. "Yine de Marduk sizinle olsun."

"Sizin de kazancınızı kutsasın."

Shindurrul gülümsedi ve geldiği yoldan yavaşça geri yürümeye başladı. Kanalların arasında ve geniş şeritler halindeki yeşil ve kahverengi sazlıklarda balıkçılar, hasır biçen insanlar, çamaşır yıkayan kadınlar ve pis kokulu derileri yıkayan dericiler çalışıyordu. Shindurrul'un önünde tüyleri öğle vaktine yaklaşan güneşin altında parlayan bir ördek sürüsü havalandı.

24. SIRRH ÜZERİNDEKİ KÖPRÜ

Hashmar bıçağıyla Sheheru'nun kulak memesine üç çizik attı ve çıkardığı küçük altın küpe ile iki Dilmun incisini Daduşu'ya uzattı. Daduşu hiç konuşmadan bu değerli şeyleri Hammurabi'nin mührünün bulunduğu keseye koydu ve ölü bedenin üstüne kum atmaya başladı. Güvertenin bazı tahtaları ve kapakları kuma indirilmişti. Kapaklar eğri bir şekilde kuma çakılmış olan küreklerin üstünde kurumaya bırakılmıştı. Kumulun etekleri gemideki yükün pek ağır olmayan parçalarıyla kaplanmıştı. Üstlerinden buharlaşan su geride geniş beyaz izler bırakıyordu.

Yük bölümünden çıkan sular durmaksızın alabandanın üzerinden akıp gidiyordu. Öğleye doğru su yükselmeye başlamıştı. Küreklerle, kırılmış kocaman kerpiçlerle ve ortadan ikiye bölünmüş testilerle bir saat çalışıp kumda bir kanal açmayı başarmışlardı. Büyük çabalardan sonra gemi tekrar doğrulmuş sayılırdı ama yine kuru kumun üstünde duruyordu. Sinişmeani kollarını indirdi ve önündeki uzun kum tepesine baktı.

"Vardığımız limanlarda senin hakkında iyi şeyler anlatacağız Sheheru" dedi fısıldayarak. Ateşin yanında durdu. "Çalışmayı bırakın. Önce iyi bir yemek yiyelim ve dinlenelim."

Serenden karşı taraftaki fırtına kuşlarına ait olan kumsal görünüyordu. Fırtına kuşları koyun üzerinde uçuşuyordu. Şafağın söktüğü andan bu yana güneşin yakıcı etkisi hâlâ devam ediyordu, sadece karadan esen serin rüzgâr sahildeki kumları savuruyordu. Daduşu baltasını kumdan çekip çıkardı ve sahil kıyısından bin adım kadar ileri yürüdü.

Bastıkça kumları kayan en yüksek kumulun üstüne çıktı. Koyun diğer tarafındaki karanın iç kısımlarına doğru baktı: alabildiğince kum, daha çok kumul, birkaç bataklık alan ve etrafı saran korkunç bir yalnızlık. Gemiye geri dönmek için yola koyulduğunda, sudan çıkardığı dallardan iki tanesini sürükleyerek çekmeye başladı. En küçük hareketi bile vücudunda dayanılmaz ağrılara yol açıyordu. Daduşu, kendisini Sinbelaplim'le dövüşmüş ve sonunda yenilmiş gibi hissediyordu. Geminin kıç tarafındaki gölgeye uzandı ve nasır bağlamış elleriyle bacaklarının üst kısmını, kalçalarını, omuzlarını ve göğsünü şifalı yağla ovdu.

Sharishu Daduşu'nun getirdiği dalları onun baltasıyla kesmeye başlamıştı. Daduşu sesleri duyunca uyandı, gözlerini ovuşturarak esnedi. Gimilmarduk ve Sinişmeani geminin tahtalarına yapışmış olan yosunları kazıyordu. Kimmu dizlerine kadar suyun içinde duruyordu ve elindeki kürekle kumları eşeliyordu. Bedeni açık mavi gökyüzünün altında yükseliyordu. Yatay şekilde üstünden kırmızı gri şeritler geçen koyu sarı renkteki güneş uzaktaki sahile vuran beyaz dalgaların üzerinde ışıldıyordu.

"Su nasıl Kimmu?" diye bağırdı Daduşu dizlerinin üstüne doğrularak.

"Serin ve tuzlu. Buraya gel ve denize gir. Ağrılara iyi geliyor."

Koyun üstünde yavru bir kuşun göğüs tüylerine benzer bir bulut görünüyordu. Geminin etrafında sinek ve sivrisinekler vızıldıyordu. Daduşu bata çıka suyun içine doğru yürüdü ve inleyerek kendini yüzmeye zorladı. Yükselen su geminin kıç tarafında ve dümenin geniş duvarlarında dalgalanıyordu. Talqam çay kaynatıyordu ve pideleri pişirmek için yassı bir taş bulamadığından bazalt plakalarından birini ısıtmaya başlamıştı. Yüzmek ve sıcaklık, Daduşu'nun bedeninden tutulmuş kasların ağrısını alıp götürmüştü. Bata çıka suyun içinden yürüyerek sahile çıktı ve kumun içinde yüzüyor izlenimini veren geminin gövdesini inceledi; hareketsiz suyun içinde şeritler halinde altın gibi parlayan kumlara bulanmıştı. Bir hayal gibiydi... Daduşu başından aşağı birkaç kez tatlı su döktü ve kurulandı. "Üç gün sonra buradan çıkabiliriz. Fazla hasar yok" dedi Gimilmarduk hırıltılı bir sesle.

"Ve kimse *Sevgili*'nin hâlâ su üstünde olup olmadığını bilmiyor" dedi Meani. "Belki hepsi ölmüştür."

Eğer hepsi ölmüşse Sinbelaplim de ölmüştür, diye düşündü Daduşu. "Belki fırtına onları açığa sürüklemiştir. Sinbelaplim belki sırıtarak bir yerlerde bekliyordur" dedi mırıldanarak.

Daduşu bir bardağa çay doldurdu. Bardağın kenarına deniz suyundan geride kalan tuzlar yapışmıştı. Koyun üzerindeki fırtına kuşu sürüsünün tepesinde bir deniz tavşancılı dolanıyordu. Daduşu omuzlarını geri attı ve kaşlarını çattı. Bu iyi bir işaret miydi? Gemi gıcırdayarak kuruyor, etrafındaki çukurlar su girdikçe genişliyor ve derinleşiyordu. Hasar kısa bir süre içinde giderilmişti. Çapa taşı ile bloklar ve plakalar halindeki taşlardan oluşan yükler boşaltıldıktan sonra, *Şüphe* tekrar yüzmeye başlamıştı. Suların alabildiğine yükseldiği zamanda gemiyi daha derin sulara doğru ittiler ve sessizce "denizi fetheden" uzun gövdeli ağaçlarla kaplı bir tepenin yanından kürek çektiler.

Daduşu ancak üçüncü gecenin yarısında şimşek, fırtına ve dalgaların arasındaki ölüm ile ilgi korkusunu yenmeyi başarabilmişti. Direğin dibine serdiği tuz ve ter kokan battaniyelerin üstüne yatmış, gökyüzündeki yıldızlardan şekiller çıkarmaya çalışıyordu. Kuzeydoğudan esen sabit rüzgâr, mavi deniz ve sakin kumullar. Kürekçiler horluyordu; havada binbir çeşit kötü koku vardı.

Daduşu yarı uykulu bir halde geminin ön tarafındaki rüzgâr almayan kenardan Hashmar'ın geldiğini anladı. Halatlar ve seren direkleri gıcırdıyordu. Sintine odasında yüklü olan bazı eşyalar gürültüyle birbirine sürtünüyordu. Gittikçe güçlenen bu ses birkaç kez tekrarlandı. Hashmar Daduşu'nun yanına çömeldi. "Duyuyor musun?" dedi fısıldayarak. "Bu çığlık suyun içinden geliyor. Kesinlikle gemiden gelen bir ses değil, Uş."

Daduşu ayağa kalktı. Washur ve Gimilmarduk sakin bir görüntü sunan lamba ışığının altında dümen yekelerini sırtlarında tutuyorlardı. Düzenli aralıklarla denizden yükselen ses açık lombar kapaklarından içeri giriyordu. Uzun, tüyler ürpertici bir çığlıktı bu. Bazen bir çocuk ağlamasına dönüşüyor, bazen de korkunç bir boğulma gürültüsünü andırıyordu. Fakat tüm bunlardan çok, ama çok daha şiddetliydi.

"Gerçekten de suyun içinden geliyor." Daduşu geminin bordasından eğilerek denize baktı. "Su cinleri. Deniz hayaletleri!" dedi Hashmar fısıldayarak.

Şüphe'nin güvertesinde hayatlarında ilk defa duydukları bu sesler gittikçe yükselmeye başladı. Yaralanmış bir sığırın böğürmesine benzeyen sesler bir yükselip bir alçalıyordu. Sonra denizin derinliklerinden öfkeli bir homurtu yükseldi. "Buna benzer bir sesi daha önce hiç duymamıştım" diye bağırdı Washur kaskatı kesilmiş bir halde.

Diğer denizciler de birer birer uyanmaya başlamıştı. İnsanda ıslaklık hissi uyandıran çığlıklar her yeri sarmıştı. Daduşu denizin yüzeyini gözden geçirdi. Ay ışığının altında yalnızca beyaz beyaz parlayan dalga köpükleri görünüyordu. İniltiler, gıcırtılar ve gurultular, İntu ormanlarında duymuş olduğu çığlıklara benzer sesler peş peşe yükselerek, korkunç bir gürültüye dönüşüyordu. Daduşu kalbinin üstünde kapkara bir elin parmaklarını hisseder gibiydi. O anda geminin etrafında uluyan köpek ve çakalların sesini duymaya başladı. Karanlığın içinde sesler yankılanıyordu. Uzun uzun inlemelerin arasında birden korkunç bir gıcırtı yükseldi. Kimmu ve Gimilmarduk halatlara sımsıkı sarılmış bir halde birer heykel gibi hiç kıpırdamadan güvertede kalakalmışlardı. Çığlıklardan ve cevaplardan, yankıdan ve yarısı diğer seslerin içinde kaybolan çınlamalardan oluşan bir oyun gibiydi olup bitenler. Bir saat geçtikten sonra anlamsız şekilde bağıran cinler geminin etrafında geniş bir daire oluşturarak yüzmeye başlamıştı.

Sitem dolu bağırtılar aniden değişti. Hırıltılı bir horlama sesini andıran bir sesle birlikte geminin uzağından dev yaratıklara ait olduğu izlenimi veren iniltiler çınlamaya başlamıştı. Ya da Daduşu'ya öyle geliyordu. Kimse sesini çıkarmaya cesaret edemiyordu. Kollarındaki ve bacaklarının üstündeki tüyleri diken diken olmuş bir vaziyette bağırtıları dinliyorlardı.

"Eğer cinler bizi yok etmek istiyorsa" diye fısıldadı Daduşu, "fırtına ânında bunu daha kolay yapabilirlerdi."

Sesler bu defa martı çığlıklarına ve kuş seslerine benzemeye başlamıştı. Dalgaların sesi ve geminin burnuna vuran suyun uğultusu arasında çığlık sesleri devam ediyordu. Sanki derinliği belirsiz suların al-

tında bir hayvana eziyet ve işkence ediliyor gibiydi. Bir şey garip sesler çıkararak suyun içinde hareket eti ve sonra inleyerek birden sessizliğe gömüldü. Yaklaşık otuz saniye sonra tüyleri ürperten inlemeler halindeki şarkı tekrar başladı. Bir şey bağırıyordu ve diğer bir şey ise karşılık veriyordu. Bunlar hayvan mıydı? Yoksa cin miydi? Kalpleri deli gibi atan adamlar hiç konuşmadan sesleri dinliyordu. Artık bazılarını ayırt edebiliyorlardı: iki çağrı, iki cevap, bir çağrı, üç cevap.

"Şarkı söyleyen balıklar" diye mırıldandı kaptan en sonunda. "Galiba korkulacak bir şey yok."

Canavar yaratıklardan birinin ortaya çıkıp korkunç bir kükremeyle tüylerini ürperteceğini, ya da bağıran dev yaratıklardan birinin hızla gemiye çarpacağını düşünüyorlardı - ama öyle bir şey olmadı. Denizdeki bu koro iki saat daha bu şekilde şarkılar söyledi. Sesler geminin içinde sanki boş bir kabağa vuruluyormuş gibi yankılar yaratıyordu. Bağırtılar azar azar şiddetini kaybederek uzaklaşmaya başladı. Sonra tekrar duyulmaya başlandığında, artık eskisi kadar tüyler ürpertici gelmiyordu gemidekilere. Bir süre sonra sadece geminin burnuna çarpan dalgaların huzur verici sesleri duyulmaya başlanmıştı. Gimilmarduk esnedi ve pelerininin üstüne kıvrıldı.

"Uyumaya devam edin" dedi diğerlerine. "Garip yolculuğumuzun mucizelerinden biri işte. Gerçi bizi korkuttu ama gördüğünüz gibi öldürmedi."

Daduşu gerinerek yere uzandı ve ellerini ensesinde kavuşturdu. Gemi bir beşik gibi sallanarak onu derin bir uykuya sürüklerken son düşündüğü şey derinden bir akıntının gelmesi ve gemiyi Magan üzerinden kuzeydoğudaki Dilmun'a, Alalger'in yanına götürmesi oldu.

Şüphe, Gimilmarduk'un daha güvenli olduğunu düşündüğü gibi karaya oldukça yakın seyrediyordu. Gün boyunca sancak tarafına bakarak bazen bir işaret, kalıntılar veya bir yelken gördüklerini sanıyorlardı, geceleri ise uzaklarda bir ışık veya bir ateş arıyordu gözleri. İskele tarafında da kara görünmeye başladığında kürekleri suya indirip geminin burnunu olabildiğince kuzeye çevirdiler. Göğüsleri ve başları sarı renkli ve bir insan kadar iri olan deniz kuşları, tiz sesleriyle adamların üzerinde "ci-ik, ci-ik!" diye ötüyor ve gagalarının altındaki kır-

mızı keselerini doldurmuş bir halde karaya geri dönüyorlardı. İçme suyunun bitmek üzere olması onları sıkıntıya sokuyordu. Artık Meluchha'dan aldıkları birayı içiyorlardı ve sonunda birayı da tuzlu deniz suyuyla inceltmeye başladılar. Zifiri karanlık bir geceden sonra karaya doğru esen rüzgârla birlikte Magan şehrinin koyunu fark ettiklerinde, son güçlerini kullanarak küreklere asıldılar. Öğleye az bir zaman kala taş setlere yaklaşmaya başlamışlardı. Gemiciler, taş duvar boyunca duran Dilmun- yelkenlileri ile Meluchha-gemileri arasında *Sevgili*'nin ön kısmındaki gözü ve yelkenini görünce çığlıklar atmaya başladılar. Jarimadad el sallıyor ve bağırarak bir şeyler diyor ama söyledikleri anlaşılmıyordu; yanında ise kollarını göğsünde kavuşturmuş bir halde Sinbelaplim duruyordu. Sesi çıkmıyordu.

Küpeştenin pürüzlü ve harap olmuş tahtaları insanın kollarında derin izler bırakıyordu. Tacir Orgos Kashmar aşağıdaki etrafı çöp ve atıklarla çevrili olan nehre baktı. Kocaman çakıl taşlarının arasında fareler cirit atıyordu. Tacir onlara doğru bir taş fırlattı, fakat kabarık tüylü hayvanların hiç birini tutturamadı.

"Birlikte Shindurrul için oldukça kârlı işler yaptık. Ticareti nerede öğrendin, genç adam?"

"Her yerde ve hiçbir yerde." Öğleden sonraya işaret eden güneş, omuzlarını ve enselerini yakıyordu. "Her zaman kendi kendime Shindurrul bu durumda ne yapardı diye soruyorum."

Kashmar güldü. "Listeleri gördüğü zaman sevinçten havalara uçacak." Yeni sıvanmış bembeyaz duvarı işaret etti. Magan'ın caddeleri bu sefer öncekinden daha temiz görünüyordu. Palmiye dalları taze yeşil yapraklar açmıştı. Nehir yatağından dışkı kokusuyla birlikte acı suyun pis kokuları yükseliyordu. Tacir yerdeki parke taşlarını gösterdi. "Biraz daha zengin olmanın etkilerini görüyorsun işte. Önce Dilmun'a, sonra da Babil'e gideceksiniz sanırım."

"Bir de Buranun kıyılarında geçireceğimiz bir iki gece var." Daduşu evet anlamında başını salladı. Kashmar Moensh'tar'dan getirdikleri ince keten gömleğin içinde rahat etmişe benziyordu. Elini altın kaplı kemer tokasına koydu.

"Buraya ilk geldiğin zaman daha neşeliydin, şakalar yapıp gülüyordun." Daduşu'ya yavaşça bir omuz attı. "Bir derdin mi var? Yoksa başın belada mı?"

Daduşu kısa bir tereddüt ânından sonra konuşmaya ve Kashmar'a onun anlayacağı bir dille gerçeği söylemeye karar verdi. "Biliyor musun, aslında şu anda yine *Şüphe*'nin kıç güvertesinde olup denize açılmış olmak isterdim. Diğer gemide şiddetle benim ölmemi isteyen bir adam var. Görüyorsun ya daha çok şey öğrenip belki de daha iyi şeyler yapmaya başlamam başıma ne dertler açıyor."

"Yoksa bu adam Sinbelaplim mi? Fırtınayı atlatabildiği için dua etmeli." Kashmar Daduşu'nun bileğini kavradı. "Gölgeye gel. İyi bir Magan birası içelim mi?" Şehrin her iki bölümünün ortasından geçen yolun uzantısı olarak taş bir set, Sirrh Nehri'nin yatağına kadar uzanıyordu. Kalın ağaç gövdelerinden oluşan demetler üst üste istiflenmiş kaya parçaları tarafından korunur bir halde çakılların içinden yükseliyordu. Üstünde taşlarla, kerpiçle ve kumla örtülü ve tahta bir tırabzanla sınırlanmış iki düzine Yüksek Boru yüksekliğinde kirişler vardı. Bunlar su bendine giden yolları birbirine bağlıyordu.

Her iki tarafında palmiyeler bulunan ana caddedeki evler daha büyük ve daha itinalı yapılmıştı ve şehirdeki zenginlere aitti. Kashmar liman tarafına doğru yürüyordu. Daduşu, bir eli baltasının sapında, her köşeyi gözleriyle iyice kontrol ederek ve uzun gölgelere iyice bakarak arkasından yürüyordu. Meyhanenin önünde arkasını döndü ve baharda meydana gelen yedi selden altısını hasarsız atlatmış olan köprüye baktı. "Galiba köprü en önemli yapılarınızdan biri, değil mi?"

Kashmar köprünün iyi ve sağlam yapıldığını söylemişti ama bir keresinde sel sularının onun ayaklarını nasıl alıp götürdüğüne bizzat tanık olmuştu.

"Limana gitmek isteyen bütün tacirler iç bölgelerden yola çıkıp bu yolu kullanıyor. Yollarımız ve köprümüz olmasaydı Magan limanı da olmazdı. Onunla birlikte bu ihtişam ve zenginlik de elbette."

Tacir evlere işaret etti. Suyun biriktiği yerden nehir yukarı su taşıyıcılarından oluşan, adeta sonu olmayan bir kuyruk ilerliyordu. Sıra sıra yürüyen bu insanlar bahçelerde, duvarların arkasında, evlerin için-

de ve Dilmun-filizlerinin gölgelerinde kayboluyordu. Daduşu ve Kashmar uzun masanın bir ucuna oturdular.

"Bira!" Kashmar meyhaneciyi selamladı. "Gimilmarduk ne zaman demir alacak?"

"Üç gün içinde. O zamana kadar gemiler tamamen onarılmış olur."

"Küçük bir odayla idare edebilirsen -insan başı kadar büyük olan bardak gürültüyle masadan önüne doğru kaydı- memnuniyetle bende yatabilirsin. Shindurrul en iyi adamının misafirperverlik eksikliği yüzünden tehlikeye girdiğini görmeyi pek istemez."

Daduşu bardağa sarılarak masaya abandı. "Teşekkür ederim, Orgos Kashmar. Shindurrul'un adına da. Hiç Babil'e gelmeyi düşünüyor musun, yoksa sen de mi kesinlikle güverteye çıkmaya cesaret edemeyenlerdensin?"

Bardaklarını tokuşturdular. Bira hiç beklemedikleri kadar soğuktu ve baharatlı bir tat bırakıyordu damaklarında.

"Belki, ama buna fazla güvenme. Kim bilir, belki de hiç gelmem. Bu tanrıların sırlarından biri sayılır. Gemideki yükleri boşalttıktan sonra akşam yemeğini benimle yersin. Sonra eğer canın başka şeyler isterse meyhanelerde Magan'ın sunabileceği her şeyi bulabilirsin."

Kashmar'ın beline Tiriqan'ın en güzel kemerini ve İntu'dan gelen kemer tokasını takmış olduğunu henüz yeni fark etmişti Daduşu. Arkasına yaslandı, sırtına değen serinliği hissetti ve köşeli ışık demetinin içinde uçuşan tozları seyretti. Işık yavaş yavaş mutfak duvarından yukarı tırmanmaya başlamıştı. "Galiba beni çeken merakım."

"Her neyse. Ucuz olacağı kesin."

Daduşu biranın tadını damağında hissederek gözlerini kapattı. Kasılmış kaslarını gevşetti. Gemideki zarar görmemiş olan yükler kurumuş, zarar görmüş olanlar tamir edilmiş veya ucuza satılmıştı. Su testileri yenilenmişti. Sonra tayfalar sıcak hamamın sonsuz hazzının tadını çıkarırken, tıraş olurken, masaj yaptırıp saçlarını kestirirken Kashmar ve Daduşu listeleri kontrol ediyorlardı. Plakalar, kalıplar ve küpler halinde bazalt, granit ve diyorit, bakır ve değerli taşlar yükleniyordu gemilere Dilmun'a ve Babil'e götürmeleri için; bunlar paha biçilmez şeylerdi. Kashmar, Anbar-gökyüzümetali denilen metalden ge-

tirtmeyi başarmıştı. İki mine keski ucu, burgu ve testere, katran ağacından yapılmış bir sandığa yerleştirilmişti. Daduşu bunlar için on mine altın ödedi. Shindurrul bunları görünce sevinçten havalara uçacaktı. Daduşu artık aldığı gömlekleri ve keten giysileri satamama korkusunu az da olsa üstünden atabilmişti. Bardağın içine konulan çift kamışı ağzına alarak birasından büyük bir yudum aldı.

"Sabatu ayının sonunda ya da Addaru ayının başında Babil'e varmış oluruz. Uzun bir yolculuk oldu. Macera dolu ve bol kazançlı..."

"En büyük kazancın, genç Guruş, yaşadıklarından edindiğin tecrübelerdir." Kashmar içini çekti. "Ama... ben davranmadan önce düşünen çok az insan tanıyorum. Eğer tecrübelerle yola çıkmak zorunda kalsaydık, şimdi bir dilenci kadar fakir olurduk."

"Sanki yarısı boş gibi görünen küçük şehrinizde toplam kaç kişi yaşıyor?" Daduşu kamışlarla birayı karıştırarak köpürttü. "Yoksa insanların hepsi palmiyeleri mi suluyor?"

"Palmiyelerin üçte biri bana ait!" Kashmar başını sağa sola salladı. "İkibinden daha az insan yaşıyor burada. Alannach'ın kervanını bekliyoruz. Herkes bunun için hazırlık yapıyor. Sen günü nasıl bitirmeyi düşünüyorsun?"

"Listeleri gemiye götüreceğim ve gemidekilere elimden geldiğince yardım edeceğim. Sonra bohçamı alır gün batarken yanına gelirim"

Kashmar bardağın içine üfleyip fokurtulu sesler çıkartıyordu. "Çok iyi. Gidelim mi?"

Daduşu kalan birasını masaya bıraktı ve öne doğru eğildi. "Herkes kendi tecrübesinin peşine gitsin."

Kashmar Daduşu'nun omuzuna vurdu hafifçe ve kahkahalarla güldü. Limana giden kumlu patikanın ayrıldığı yerdeki ılgın ağaçlarının yanına geldiklerinde Kashmar Daduşu'nun kolundan tuttu.

"Birazdan burası arı kovanı gibi kaynayacak" dedi ona. "Kervan geldi. Şu beyaz giysili olan Alannach'tır."

İri yapılı yabaneşeğinin üstündeki binici köprünün ortasında durunca, gıcırdayarak dönen kocaman kağnı tekerlerinin sesleri kesildi. Eşeğin üstündeki adamın ve tepeleme yüklü kağnının arkasında Daduşu iki düzine bohça ve çuvallarla yüklü eşeğin yaklaştığını gördü.

"Onunla ilgilenmeliyim" dedi Kashmar telaşlı bir şekilde. "Getirdiği malların arasında sana göre önemli bir şeyler bulursam, bu akşam sana haber veririm."

Daduşu onu başıyla selamladı ve bir süre yaklaşan kervanı seyretti. Adamların bazıları üç köşeli hasır şapkalarının altında alınlarına denizcilerinkine benzer kumaş bantlar takmışlardı. Bir esinti terlemiş hayvan ve insan kokularıyla birlikte kumları nehir yatağından aşağı savurmaya başladığında, Daduşu limana doğru yürümeye başladı. Halatların, üst üste dizilmiş eşyaların, lombar kapaklarının ve kare şeklindeki taşların arasından dolanarak, *Şüphe*'nin güvertesine tırmandı. Elindeki listeleri üst üste yerlerine yerleştirdi, eşyalarını toparlayıp yakıcı güneşin altında kalan güverteye çıkardı ve sonra da su testilerini direklere bağlayan Sinişmeani'ye yardım etti. Karanlık çökünceye kadar Hashmar ve Washur'la birlikte sintine bölümüne ağır taş kalıpları taşıdı. Geminin direği iki düzine kayığın ve gemilerin üzerinden malların istiflendiği ambarın duvarına doğru uzadığında Daduşu Gimilmarduk'a döndü.

"Orgos Kashmar beni evine davet etti." Bakışlarını *Sevgili*'nin aşağı çekilmiş serenine çevirdi. Sinbelaplim suskun bir vaziyette yelkenin bir yerini yamıyordu. "Onun evinde daha sakin uyuyacağımı düşünüyor. Sabah erkenden yine burada olurum."

Kaptan kaşlarını çatıp evet anlamında başını salladı. "Tamam, olur. Bütün listeleri mühürlediniz mi?"

"Evet." Daduşu gülümsedi. Gimilmarduk dikkatle onun gözlerine baktı. "Damgar Shindurrul bize övgüler yağdıracak."

Daduşu bohçasını sırtına attı ve poyrazdan korunmak için inşa edilmiş duvarların ve kapı kemerlerinin arasında Kashmar'ın evini bulmaya çalışırken gözlerini kırptı. Palmiyeler rüzgârın etkisiyle sallanıyordu; caddeler arasında toz ve kum bulutları oluşuyordu. Bir hizmetkâr Daduşu'ya küçük bir oda gösterdi; Daduşu iyice yıkandı ve gökyüzünde yeniay bulunan bu gecede onbir saatten daha fazla uyudu.

Dalgaların sesleri ve rüzgârın uğultusuna kadar gecenin içinden gelen bütün sesler duvarların ardından, kapılardan ve kapı nişlerinden geçe-

rek evlere sızıyordu. Ahırlarda karınları doymamış eşekler anırıyordu. Evlerin aralık bırakılmış kapılarından bağırtılar, gülüşler ve alışılmamış tonlardaki müziğin kesik kesik gelen sesi, çocuk cırlamaları ve tabak-çanak şangırtısı yükseliyordu. Birçok yerde yanan ateşin dumanı savrulan tozlara karışıyordu. Gimilmarduk ve Daduşu, dönemeçli bir caddenin rüzgâr almayan kuytu bir köşesine doğru saptılar, pis bir balık kafası için kavga eden tüyleri birbirine karışmış iki köpeği kovaladılar, kalaslar, dallar ve hışırdayan palmiye dallarından oluşan bir çatının üstüne doğru ilerlediler. Çatının altındaki masalar ve oturma sıraları boştu, Japra'nın meyhanesine açılan girişin yanında gaz lambaları rüzgarda sallanan perdeleri aydınlatıyordu.

"Garip. Belki de değil" dedi Gimilmarduk. "Normalde Magan aynı Meluchha gibi oldukça sıkıcıdır. Ama bir tacir gelir gelmez birden ortalık şenlik alanına dönüveriyor."

Daduşu Japra'nın meyhanesinin önünde durdu ve yan caddeden gelen ayak seslerini dinlemeye başladı.

"Bu gece kutlamalar dışarıda yapılmıyor galiba."

Girişteki perdenin arasından içeri süzüldüler. Müzikle insan seslerinden oluşan karmakarışık bir gürültü çarptı birden suratlarına. Sağ tarafta, zeminden yüksekte duran bir masada oturan Orgos Kashmar onlara el salladı.

"İçkiyi en iyi içenler, daima üç kişidir" diye haykırdı. "Gelin, yanıma oturun dostlarım, yoksa ayakta kalacaksınız."

Kashmar masaya sert bir şarap ısmarladı. Magan'ın yarı nüfusu ve kervanla gelen insanların tümü, bu mekâna akın etmiş gibiydi. Dört taş sütunla desteklenmiş tavanın altında buhar, yanmış yağ ve duman asılıydı. Hizmetkâr kadının biri elindeki tepsiyle kalabalık müşterilerin arasından zorlukla geçmeye çalışıyordu. Tepsinin üstündeki bardaklar devrilecekmiş gibi sallanıyordu. Uzun duvarın kenarındaki sahnede dört çalgıcı oturuyordu; davulcu üstüne deri gerilmiş silindir şeklindeki toprak kapların üstüne vurarak, zor bir usul çalıyordu. Kapların kulplarından tahta bir düzeneğe bağlı ipler geçirilmişti. Kashmar yüksek sesle kaptanı ve Daduşu'yu selamladı ve en uzun masadaki eğlenen insanları gösterdi.

"Alannach merkepçilerini şımartıyor. Saldırı olmadan ve başlarına bir şey gelmeden geldikleri uzun yolu tamamladıkları için, bir şükran gösterisi. Beraberinde köle kızlar getirmiş... Zevkli ve neşeli saatler bizi bekliyor."

25. MAGAN'DA BİR GECE

Daduşu ayaklarını sıranın altına çekti ve sessizce meyhanedeki insanların sayısını tahmin ederken yağlı duvara yaslandı: Oniki düzine kadar insan olmalıydı burada. Hizmetçi kızlar ve kalfalar, masalara yan odalardan birinde yanan ateşin üstünden aldıklar yemekleri, bardakları, testileri ve ateşin üzerinden yeni alınmış sıcak bazlamaları taşıyorlardı. Dilmun'dan gelen inci avcıları, odunla yüklü yük gemilerindeki Meluchha'lı gemiciler, balıkçılar ve Alannach'ın kervanındaki silahlı adamları, kolyelerle süslenmiş Chamazil ve kız öğrencileri, sıra sıra ipe dizdikleri beyaz dişleri satmaya çalışan iki köpek balığı avcısı ve bir grup sert kaslı taşçı sahnenin etrafını doldurmuştu. İkinci çalgıcı arada bir gözlerini açıp duvardan destek alarak doğruluyor ve elindeki tahta kutuyu davulun ritmine uygun şekilde sallıyordu. Şangırtılar, zincirlerin birbirine çarpan metalik sesleri ya da kırılan cam sesleri fıkır fıkır sohbetleri bıçak gibi kesiyor, çalgıcıların yakınında oturan insanların beyninde uğulduyordu. Duvarlar boyunca ve nişlere toplam iki düzineden fazla, meyhaneyi ışıl ışıl aydınlatan bakır lambalar yerleştirilmişti.

"Pek fazla değerli olmayan taşlarla dolu birkaç sandığı daha alabilir misiniz gemiye?" diye bağırdı Kashmar ve Daduşu'ya işaret etti. Kaptan Daduşu'nun soru yüklü bakışlarını fark etti ve başıyla onayladı.

"Olur. Sana bıraktığımız mücevherleri sattın mı?"

"Büyük bir kısmını." Kashmar gaga burunlu, gri kaşlı, açık gözlü ve heybetli bir adam olan Alannach'a el salladı. Adamın üstünde koyu kahverengi yün ve parlak deriden yapılmış bir kıyafet vardı. Bilekle-

rinde birer parmak genişliğinde dört tane altın bilezik parlıyordu. Kolunu sağındaki siyah saçlı kadının omuzuna doladı ve onun geniş keten kumaş şeritlerden oluşan elbisesinin altından meydana çıkan göğüslerinin uçlarıyla oynamaya başladı. Sonra sırıtarak uzun saçını tuttu, kadının başını arkaya çekti ve bir kahkaha patlatarak kadının dudakları arasına şarap döktü. Genç köle boğuluyormuş gibi sesler çıkararak yutkundu; içki ağzının kenarlarından ve çenesinden aşağılara aktı. Elleri titriyordu. Daduşu tırnaklarında, parmaklarında, ellerinin üstünde ve kollarının alt kısmında sayısız noktalardan oluşan koyu kırmızı çizgilerin olduğunu fark etti. Bu çizgiler iç içe geçmiş desenler oluşturuyordu. Parmak uçları ise bu koyu maddeyle tamamen kaplanmıştı. Kashmar'a döndü.

"Alannach'ın kadınları, şu ellerindeki çizgiler... ne anlama geliyor?"

"Bu geceye kadar onun kadınlarıydılar. Kına yakmışlar. Vücutlarının her yerine", dirseğiyle Daduşu'nun böğrüne vurdu hafifçe. "Güneş yanığından korur. Bekle ve seyret."

Avurtları çökmüş sıska bir çalgıcı, üç borudan oluşan flütü başının üstünde sallayarak davulun susmasını bekliyordu. O an gelince uzun ezgiler çalmaya başladı. Daduşu kaşlarını çattı ve parmaklarıyla kulaklarını tıkadı. Eşek karavanının sahibi masanın odak noktası olmaya devam ediyordu; parmakları ise hâlâ kahverengi saçlı kölenin bedeninde geziniyordu. Mıncıklayan ellerin altında göğüsleri titriyordu. Kız sanki inler gibiydi, insan sesleri ve müziğin oluşturduğu gürültü her lafı yutuyordu. Fahişeler tiz tiz kahkahalar atıyor ve Alannach'ın silahlı adamlarıyla eğleniyorlardı. Çalgıcı eline zengin oymalarla süslü telli bir saz aldı ve sivri bir odun parçasının üstünde döndürdü. Parlak renklerle boyanmış kabakları delip geçen yedi tel, aşağıdaki tahta parçasına tutturulmuştu. Kısa tellerin ince sesi adeta bardakları çatlatır gibiydi, en büyük kabağın güçlendirdiği en öndeki tellerin sesi ise insanın içine işliyor ve organlarını adeta titretiyordu. Müziğin ezgisi hızlı ve garip bir ritimle devam etti. Daduşu müziği hiç beğenmedi ve dayanamayacağını düşünmeye başladı. Gimilmarduk avuçlarını çenesine dayayarak, hiç kıpırdamadan çevresinde olup bitenleri izliyordu. Bir kervan bekçisi yerinden kalktı ve elini onun kalçalarının arasına koya-

rak Chamazil'in peşinden yürümeye başladı. Chamazil yarı arkasına döndü gereksiz yere gülümsedi.

"Güzel bir başlangıç!" Kashmar hizmet eden kızlardan birini bileğinden yakaladığında ve boş testiyi gösterdiğinde gülümsemiyordu. "Şu koca göğüslü iki kızı satın alayım mı?"

"Onları Alannach'ın elinden kurtarmak için bile olsa bunu yap." Daduşu başını salladı. "Çok iş yapan bir tacir olabilir ama uyuz eşekler satan bir satıcı gibi davranıyor. Katlanılır gibi değil."

Alannach kimse ona bakmadığı zaman kızları rahat bırakıyordu. Ama bakışlar onun üzerinde yoğunlaşınca ve o da bunu fark edince, herkese kızların kendisine ait olduğunu göstermek istiyordu.

Masa bardaklarla, kâselerle ve yemek artıklarıyla doluydu. Testilerin ve ekmek artıklarının arasından bira akıyordu, bunların arasında ise köle kızların elleri tüylü örümcekler gibi dolanıp duruyordu. Daduşu'nun kafasına ağrılı bir uğultu çöktü. Çalgıcılar dur durak bilmeden çalıyorlardı, şimdi ise üç borudan oluşan bir Naj'la hüzünlü bir ağıt yakıyorlardı. Davula her vurulduğunda tavandan toz yağıyordu.

"Her otuzuncu midyenin içinde bir inci bulurum" diye bağırdı Dilmun'lu bir adam. "Ve sen..."

Gimilmarduk başını kaldırdı ve omuzlarını öne doğru çıkardı. Alannach'ın elleri masanın altında bir şeyler yapıyordu. Siyah saçlı kölenin gırtlağından bir inilti yükseldi. Yere bir kâse düştü ve gürültüyle kırıldı, sıcak çorba etrafa sıçradı, adamlar ve kadınlar cırlayarak ve küfürler savurarak sağa sola kaçıştı. Jarpa koşarak mutfaktan çıktı, ellerini havaya salladı ve bağırmaya başladı. Flüt, tiz sesiyle bu kargaşayı adeta ikiye bölüyordu. Kashmar'ın masasının alt tarafında, devrilmiş testilerin arasında ve yapış yapış biranın içinde, kafalarını kollarına dayamış iki adam uyuyordu. Daduşu Gimilmarduk'un bakışlarını çevirdiği yöne doğru baktı: Tavan kirişlerindeki iki büyük fare ısırılmış bir ördek bacağını çekiştiriyorlardı, ısırdıkları yerden akan etin suyu karanlığın içine damlıyordu.

"Galiba sen sonuna kadar burada kalacaksın, Kashmar?" diye sordu Daduşu. Tacir sükûnetle onun yüzüne baktı, sanki gözlerinde bir şeyler arar gibiydi.

"Galiba şu kahverengi saçlıyı alacağım" dedi tacir. "Onu evime götürürüz. Bu gece onu alabilirsin."

Daduşu derin bir nefes aldı ve içkisini bitirdi: "Yalnız benim şaşkınlığım senin nezaketinden daha büyük olabilir, tacir efendi" dedi sonra kısık bir sesle.

"Sen benim konuğumsun." Kashmar bardakları doldurdu. "Ne olacak ki? Otuz saat sonra tekrar denizde olacaksınız."

Şu anda Dilmun Limanı'nda olmamızı ne kadar çok isterdim, diye düşündü Daduşu. Ve Alalger'in yanında... Gülümsemek için kendini zorladı. "Shindurrul'a ne kadar misafirperver olduğunu anlatacağım, benim babam."

Kashmar'ın yüzündeki ifade pek anlaşılır gibi değildi. "Eğer konuklar özel kişilerse" dedi çabucak, "bazen iyi bir ev sahibi olmak insanın omuzuna bir yük gibi biner. Bu durumu en iyi şekilde değerlendirelim, değil mi?"

Daduşu başıyla onayladı ve kendini rahatsız hissetmeye başladı.

Siyah saçlı köle artık yerinde yoktu. Alannach gözlerini kapatmıştı ve kafasını duvara dayamıştı. Kahverengi saçlı kölenin göğüslerini avuçlarında tartıyordu, ağzı çarpılmıştı, yüz kasları dallı budaklı kökler gibi kabarmıştı. Siyah saçlının kafası masanın altında kalkıp iniyordu. Altında ateş yanan ızgaralardan etrafa duman yayılıyordu. Daduşu bir an için kendini tekrar fırtınanın ortasındaymış gibi hissetti. Bir süre sonra bu duygu sona erdi, fakat kulakları uğuldamaya devam ediyordu. Daduşu kırpıştırarak ovuşturduğu gözlerinden parmaklarını çektiğinde Sihaladipa Kashmar'ın önünde duruyordu. Kürekçi Talqam, yapılacak bir iş olmadığı ve güvertede miskin miskin oturulduğu gecelerde, kadının hayret verici hünerlerinden söz ederdi.

"Kasıklarımın pahalı dostu" dedi Kashmar gözleri ışıldayarak, "dayanılmaz pahalı. Bana bir iyilik yapacak mısın?"

Kadın güldü ve öne doğru eğildi. Kashmar gözlerini onun sallanan göğüslerine dikmişti.

"Burada, arkadaşlarının önünde mi? Yoksa başka bir yerde mi? Her yerde ve derhal, memnuniyetle. Sadece kum fırtınasında olmasın, yeter." Gülümseyerek Daduşu'ya baktı. Üst çenesindeki üç dişi kahve-

rengiye yakın bir renk almıştı. Kashmar bakışlarını kadının yüzüne çevirdi ve kervan liderinin olduğu yere işaret etti.

"Bugün değil. Alannach meziyetlerinizin tadına baktı mı bari?"

Kadın tiz bir kahkaha attı. "Evet. Çok memnun kaldı. O hayvanın teki. Bir boğa gibiydi. Kokusu da pek farklı değildi."

"Bu kadar uzun bir yoldan sonra bu çok normal. Ona şu çirkin, yaşlı, kahverengi saçlı için ne kadar istediğini sorar mısın? Uygun bir fiyat söylerse onu palmiye bahçem için yardımcı olarak almayı düşünüyorum."

"Kadın tanrılarına senin için duacı olacaktır." Sihaladipa kalçalarını sallayarak ve dirseklerini sertçe kullanarak kalabalığın içinden uzun masaya doğru yer açtı kendine.

Siyah saçlı kadın yine, ellerini kokulu suya daldıran ve beyaz bir bezle kurulayan Alannach'ın yanında oturuyordu. Adam Kashmar'a el salladı. Gimilmarduk yanındaki adamın sıradan kalkmasıyla birlikte kenara kaydı, ayağını sıraya koydu ve bir gözünü kapayarak Daduşu'ya baktı. O an tıpkı Kinthara'nın filine benzemişti. Daduşu belli belirsiz bir şekilde başıyla onayladı. Alannach parmaklarıyla bir şeyler gösteriyordu, Kashmar sırıtarak parmaklarını birbirine kenetledi, tekrar bıraktı, diğeri ise başını sallıyordu. Sonunda Kashmar dört parmağını yukarı kaldırdı. Alannach başıyla onayladı, ellerini çırptı ve diğerinin bileklerine sarıldı. Kashmar işaret parmağını büktü; kervan lideri el kol hareketiyle reddetti.

Alannach kollarını uzattı; kâse, tabak ve bardakları sağa sola iterek kahverengi saçlıya bir şeyler söyledi. Kadın dehşetle ona baktı. Daduşu gırtlağında bir yanma hissetti. Alannach parmağını büküp masaya vurdu ve konuşmadan kadına baktı. Sonra sırıttı ve tekrar bir şeyler söyledi. Kolye ve bileziklerinin düğümlerini çözmeye başladığında kadının parmakları titriyordu. Üstünden çıkardıklarını birbiri ardına Alannach'ın eline bırakıyordu. Daduşu'nun kol kasları seğirmeye başladı, bakışları derinleşti. Gözlerini dizinin yanından kaydırdı, parmaklarını hançer sapından çözdü, arkasına yaslandı ve bardağına uzandı. Kahverengi saçlı sıraya sinip kalmıştı. Alannach'ın sesi gürültünün içinde gürledi.

"Çalgıcılar! Alın size bir testi dolusu içki. Hüzünlü bir şeyler çalın. Hesabını iyi yapan dostum Orgos Kashmar, ateşli Armasadi'yi elimden çekip aldı. Kaybettiğim şeyi son bir defa görmek istiyorum. Bizim için dans et, değerli kadın."

"Onu hadım etmeli" diye fısıldadı Daduşu. Armasadi ise çekinerek masaya çıktı.

"Sus!" diye tısladı dişlerinin arasından Kashmar ve Daduşu'yu kolundan tuttu. "Sen burada misafirsin, Uş!"

Alannach genç kadının sağ ayak bileğini tuttu ve fısıldayarak emirler verdi. Kadın iyice büzüldü ve kollarını göğüslerinin önünde birleştirdi. Kervan lideri ayağa kalktı, elbisesinin üst kısmını oluşturan geniş bantları yakaladı ve elbisesini dizlerine kadar aşağı çekti. Flütün hüzünlü şarkısıyla kabaktan oluşan arpın tınılarına adamların coşku dolu bağırmaları eklendi. Sihaladipa masanın ucunda duruyordu. Daduşu yüzündeki ifadeyi okuyacak durumda değildi. Armasadi'nin ayakları, dizleri ve göbeği de kınayla yapılmış desenlerle süslenmişti. Kadın olduğu yerde bir kere döndü, dengesini zorlukla sağladı ve gözlerini ayak parmaklarına dikti. Alannach yabancı bir dille ona bağırarak bir şey söylediğinde ise korkudan titremeye başladı. Kollarını kaldırdı, gerindi, kınalı bileklerini ensesinde birleştirdi ve yavaşça olduğu yerde dans etmeye başladı. Ayakları aşağı kaymış elbiselerine dolanıyordu. Daduşu kadının yüzüne baktı ve irkildi. Armasadi'nin bedeni genç ve uzun yapılıydı, bacakları uzun ve omuzları dardı; açılıp sırtına düşen saçı belinin ortasına kadar uzuyordu. Müziğin bir an için sustuğu bir anda Kashmar kadına yüksek sesle seslendi:

"Yanıma gel, Armasadi. Dostumuz Alannach istediği kadar kahırlansın. Ona yardım et, Sihaladipa!"

Kashmar sözlerini bitirince Gimilmarduk'un yanına doğru kaydı. Daduşu bu iki adamın şimdiye kadar karşılıklı tek bir laf bile etmemiş olduklarından emindi.

"Geceyi birlikte geçireceğin adamın yanına otur." Kadınlar Daduşu'nun yanında durduğunda, tacir Armasadi'ye dönerek konuşmaya başladı. "O herkesin görebileceği gibi Alannach'tan nispet kabul etmeyecek derecede daha sevecen. Onunla konuşur musun, evimin dostu?"

"Tabii ki, benim babam" dedi Daduşu ve iki kere öksürerek boğazını temizledi.

Daduşu başını çevirince bir an için Ghorarti, Alalger ve Tiriqan'ın görüntüleri eriyerek tek bir resim haline geldi ve Armasadi'nin yüzüne yansıdı. Çalgıcılar tekrar hızlı bir şekilde duman ve ter kokularının arasında çalmaya başladıklarında, bu görüntüler birbirinden ayrılarak dağıldı. "Sakin ol kardeşim" dedi Daduşu Armasadi'nin omuzuna dokunarak. "Aç mısın, susadın mı? Korkmana hiç gerek yok!"

Kadın gözlerini koca koca açarak ona baktı. Kızarmış aklarının ortasındaki açık kahverengi göz bebeklerinde yaralanmış bir hayvanın ifadesi vardı. Yavaşça evet anlamında başını salladı, hiçbir şey anlamamış gibi duruyordu.

"Yalnızca biraz çorba ve ekmek. Ben... yorgunum."

Daduşu kadının saçlarını okşadı, teselli etmek için gülümsemeye çalıştı. Kızarmış et, püre ve bira, ekmek ve her şeyden önce de etli ve içinde bitkiler bulunan sıcak çorba ısmarladı. Kadın önce çekindi ama, sonra aç kalmış bir insan gibi yemeğe saldırdı. Daduşu onun bardağına bira koydu. Kashmar'la Gimilmarduk'un gözlerini ayırmadan kendisini izlediklerini çok iyi biliyordu. Kölenin yüz ifadesi biraz olsun rahatlamış görünüyordu. Göz pınarları dolu dolu olmuştu. Daduşu bacaklarının üst kısmını elleriyle kavradı ve parmaklarını etine batırdı. Moensh'tar'da Sinbelaplim'le kavga ettikten sonra hissettiği kadar acı hissedince, elini gevşetti.

"Burası daha çok uzun sürecek, efendim. Onu senin evine ve benim odama götürebilir miyim?" dedi Kashmar'ın kulağına eğilerek.

"Keyfine bak." Kashmar hızla bakışlarını kaptana çevirdi. İtirazı olup olmadığından emin olmalıydı. "Dümenciyi mi düşünüyorsun?" dedi kısık bir sesle.

"Evet. Onu da. Sağ ol, efendi Kashmar."

Daduşu Gimilmarduk'u da selamladı ve onun bakışlarını doğru anladığını ümit etti. Armasadi'yi omuzlarından tutarak girişe doğru yavaşça itti. Rüzgâr dinmişti; arkalarından açık havaya bir müzik tufanıyla birlikte kötü kokular yayılıyordu. Yıldızlar ışıl ışıldı, dağın arkasından ise ay yükseliyordu. Daduşu derin derin soludu, çizmesindeki

hançeri çıkardı, sol kolunu Armasadi'nin omuzuna doladı ve hızla Kashmar'ın evine yürüdü. "Kashmar iyi bir adamdır" dedi evin avlusunda kendisini güvende hissedince. "Şu ilerideki evde birazdan uyuyabilirsin."

Kadın başını salladı. "Artık hiç uyanmak istemiyorum. Bana ne yapacaksın?" diye sordu gırtlaktan çıkan bir şiveyle ve şarkı söyler gibi bir ses tonuyla.

"Sana istemediğin hiçbir şeyi yapmayacağım, kardeşim."

Daduşu yatağına oturdu, lambalar için ateş aldı ve kadını küçücük banyoya soktu. Taş sehpanın üstünde su, çöven otundan yapılmış sıvı sabun ve temiz havlular duruyordu. "Şu kınaları fırçalayarak vücudundan çıkar" dedi bölmeye bir lamba yerleştirerek. "Ben gidip içecek bir şeyler getireceğim. Sen burada uyursun" Sonra yatağını işaret ederek üstündeki cüppesini kaldırdı. "Benim adım Daduşu; Alannach ya da Kashmar değil. Çabuk! Ayakta uyuyakalmadan önce yıkan."

Kadın başıyla onayladı ve delikanlının yanından geçerek yıkanmaya gitti.

Daduşu bir testi şarap buldu, onu kuyu suyuyla inceltti, mutfakta kendisine ince bir yün önlük ve sandaletler veren yaşlı Qouri ile konuştu. Magan'a sessizlik çökmüştü. Sivrisineklerin girmesini engelleyen tül perdenin ardından dalga sesleri geliyordu. Armasadi çıplak bir halde örtünün altında yatıyordu. Saçları ıslaktı. Elbisesi hasır kapıdaki askıda asılıydı. Görüntüsü değişmiş gibiydi; Daduşu eline şarap bardağını tutuşturdu: "Ben bir denizciyim, bir gemide muhasiplik yapıyorum. Otuz saat sonra limandan demir alacağız."

"Dediklerine göre ailem beni küçükken Alannach'a satmış. Kuzeyde, uzakta, dağların arkasında. O yerin adını bile hatırlamıyorum artık. Çok şey öğrendim, tüm ev işlerini yapabiliyorum. Birbuçuk yıldan beri bakire değilim."

Daduşu büyük bir sandığın üstünde oturuyordu, yere bir battaniye serdi ve mintanını yuvarlayarak yastık yaptı. "Tüm bunları, kardeşim, ben değiştiremem. Ben gidinceye kadar kimse sana dokunmayacak."

"Sen beni... istemiyor musun?" Daduşu başını salladı. Kadın ya-

tağın baş ucuna kaydı ve duvara yaslandı. Göz kapakları hızla açılıp kapanıyordu.

"Ben gidince sana neler olacağı konusuna gelince... Ne yazık ki bunu da değiştiremem."

Fakirlik babasını vergi borcuna karşı kızını satmaya zorlamıştı. Alannach'ın köle evlerinde büyümüş, mutfak işlerini, birkaç sözcük okuma ve yazma öğrenmişti. Bir kadın haline gelince ise Alannach onu yatağına almış, hamile kalmadan ona yapacaklarını öğretmişti. Onu yolladığı dostları ve müşterileri ise onunla yalnızca oynamışlardı. İtaat etmediği zamanlarda ise efendisi tarafından acımasızca kırbaçlanmıştı; Alannach ona dayanılmaz acılar çektirmesine rağmen, malının teninde iz bırakmamaya özen göstermişti. Armasadi sözünü tamamlamadan uyuyakaldı. Daduşu büyük lambayı söndürdü, başını mintanının üstüne koydu ve yerdeki hasırların üzerine uzandı.

Gecenin yarısında kadının parmaklarını hissetti. Kadının elleri çekingen bir hareketle onun elinin çevresinde dolandı, sonra da gizlice yüzüne doğru çıktı. Daduşu kadının parmaklarını tuttu ve esneyerek okşadı. Armasadi yavaşça delikanlının yanına kaydı ve omuzlarına sarıldı. Ağlamaktan tüm bedeni sarsılıyordu. Bir saat boyunca uyku ile uyanıklık hali arasında gidip geldiler. Daduşu onun omuzlarını okşadı, birden gözünün önüne Alannach'ın köşeli yüzü geldi ve ellerini düşündüğü zaman fısıldayarak kadını yatağına yolladı. Bir süre sonra yine uyandı, kadının kâbus görerek sayıkladığını duydu ve tanrılara lanet etmeye başladı: Tiamat, Şamaş, Marduk... İntu-tanrılarının isimlerine geldiğinde birden durdu. Babil ülkesinin sınırları dışında bulunuyordu.

Ertesi sabah yıkandı, mutfakta yedi içti ve Armasadi'ye baktığında bir ölü gibi uyuduğunu gördü. Qouri'ye yeni palmiye ormanı kölesi için yemek götürmesini rica ettikten sonra Kashmar'ın çalışma odasına gitti ve onu orada buldu. Tacir onu görünce kaşlarını kaldırdı. "Evet?"

"Altımda cansız bir balık gibi yattı" dedi Daduşu ve omuzlarını silkti. "Ondan ateş gibi şehvetli olmasını beklemek, palmiyelerin efen-

disi, doğrusu oldukça budalalık olurdu. Umarım fiyatı belli sınırları aşmamıştır."

Kashmar'ın beklenti dolu sırıtması yerini ciddi bir iş adamı ifadesine bıraktı. "Onun şehvet fışkıran taze bir pınar olduğunu düşünmüştüm."

"Çok az kadın kırbaçlandığı zaman istekli bir şekilde yatakta arkadaşlık eder. O bitkin düşmüş. Onu rahat bırak; canlı olmaktan çok ölü bir halde. Ona Dilmun ağaçlarının bakımında görev ver. Hayatını tamamıyla senin palmiyelerine adayacaktır. Birgün sevecen bir köle bulup, onunla senin satabileceğin çocuklar yapacaktır." Kashmar, sanki derin bir hayal kırıklığına uğramış gibi kollarını açtı. "Ve şimdi, kardeşim, şu pek fazla değeri olmayan taşlar hakkında konuşalım."

"Sen saray okulunda okudun, değil mi? Gerektiği gibi hesap yapabildiğini biliyorum. Peki ay tutulmalarını ve güneş tutulmalarını da hesaplayabiliyor musun?"

"Hayır. Neden soruyorsun?" Daduşu alnını buruşturdu.

"Bizim rahipciğimiz de bunu yapamıyor. Ama bundan söz etti. Hammurabi'nin ülkesindeki arkadaşları ona güneşin yakında kararacağını söylemiş olmalılar. O koyun kurbancısı limandaki en parlak meşale sayılmaz, ama tanrıların işaretine göre bunun doğru bir yanı vardır muhakkak."

"Bilemiyorum." Daduşu sandıktaki taşların arasına daldırdı elini. "Bunu ilk defa bugün duyuyorum." Taş Adam'ın kekelediklerini ve Edubba'daki öğretmenlerin bazı rahiplerin böyle özel yeteneklere sahip olduklarını söylediklerini hatırladı. "Tacir arkadaşın pek de öyle en değerli taşları bir araya getirmişe benzemiyor gördüğüm kadarıyla."

Kashmar sırıttı. "Buna karşın şaşılacak kadar ucuz olduklarını bilmelisin, büyük tacir efendimiz!"

Öğlen vaktinin ilerleyen saatlerinde Daduşu arkasındaki dört ağır sandığı taşıyan onaltı taşıyıcıyla birlikte gemilerin yanındaki Gimilmarduk'a rastladı.

"İyi uyudun mu?" Kaptan meraktan çatlarcasına ona baktı. Daduşu bakışlarını denizin açıklarına çevirdi.

"Yalnız ve iyi uyudum. Benim yerimde olsan sen ne yapardın, sayın babam?"

"Herhalde senin yaptığını."

"Ona parmağımı bile sürmedim. O kadın güzel, genç ve çaresiz. Ama Alannach'ın kirli parmakları hiç aklımdan çıkmadı, kaptan. Onun sırtını kırbaçlamış; ama kanayan yeri kalbi olmuş." Gimilmarduk ömründe ilk defa görüyormuş gibi bakıyordu ona. "Bunları senin şu Tiriqan'ına anlatırsam başın derde girer, küçük dostum. Galiba yetişkin olduğun zaman çok iyi bir insan olacaksın. Belki de iyi bir kaptan bile olursun."

Daduşu taşıyıcılara sandıkların ikisini *Sevgili*'ye diğer ikisini de *Şüphe*'ye yüklemeleri için talimat verdi. "Belki yetişkin bir Daduşu olurum, sayın babam. Yalnız lütfen olanları Alalger'e anlatma" dedi listeleri getirdikten sonra. "Bugün de Kashmar'ın evinde kalacağım. Ona kızın cansız bir inci midyesi kadar soğuk olduğunu söyledim. Belki de kız hırslı çıkar da aksini ispatlamaya çalışır, ne dersin?"

Gimilmarduk, Sinbelaplim'in yaklaştığını görünce gülmeyi bıraktı. Sinbelaplim o iki sandığı nereye yerleştireceklerini bilmek istiyordu. Daduşu, uyku mahmurluğuyla kayıklarını limandan çıkaran ve açıklarda rüzgâra yakalanınca yelkenlerini açan inci avcılarını seyretti. Geminin kıç tarafına yaslandığı zaman kendini çok iyi hissediyordu. Bu meslekte daha öğrenmesi gereken birçok şeyin olduğuna emindi; kimlerle iş yapmaması gerektiğini şimdiden çok iyi biliyordu.

"Arachsamnu, Kislimu ve Tebutu ve de Sabatu aylarında Tiamat kesintisiz esen rüzgârı güneybatıya gönderiyor." Sinişmeani, tozlu limanı çevreleyen binayı sanki bu yeri yutacak bir zelzele bekliyormuşçasına baştan aşağı süzdü. "Her gün değil; gece gündüz böyle olacağını söyleyemeyiz. Ama Dilmun'a kadar hızlı yol alabileceğiz."

Daduşu halatlardan birini kavradı. Gemiler güçsüz sabah akıntısının etkisiyle sallanıyor ve halatların gerilmesine sebep oluyordu. "Peki ya sonra? Kürek mi çekeceğiz?"

"Çoğunlukla. Akıntı bize yardım eder, bununla birlikte karadan esen rüzgâr da. Bir yılanın izi gibi kıvrımlı bir rotada ilerleyeceğiz."

Sinişmeani eliyle yılanın kıvrımlı izini anlatmaya çalıştı. Kimmu'nun parmağı burnunun derinliklerinde kaybolmuştu; kayıkların ve gemilerin ince ince savrulan tozların altında birbirinin peşi sıra su bendinin bittiği yerin etrafından ağır ağır ilerlemesini izledi. Suyun yüzeyi sabah güneşinin ışığıyla bakır rengine dönmüş ve ince çizgili üçgen izler oluşturmuştu. "Eğer iyi hesapladıysam, beş gün ve beş gece sonra Dilmun'a varmış oluruz, değil mi?" diye sordu Daduşu.

"Yedi veya onbir gün sonra, Uş. Yükümüz oldukça ağır."

Kürekçiler takır tukur sesler çıkararak köprünün üstünden gemiye bindiler. Talqam köprünün bağlı olduğu halatları çözdü ve bir Shupshum'un tahtadan oluşan köprüyü karaya çekmesini bekledi. Daduşu kaptanla dümenciye başıyla işaret etti ve küreğini suya indirdi. "Pruva halatını çözün!" dedi Gimilmarduk. Washur ve Sharishu *Şüphe*'yi iterek karadan uzaklaştırmaya başladılar. Pupa halatı gerilmeye başladı ve geminin burnu liman çıkışına doğru döndüğünde iskele babasından çıkarıldı. *Sevgili* de aynı anda yola çıktı; güneşin toz rengindeki ışığının altında gölgeler ve akisler dalgalanıyordu. İkinci dümen küreği suya çarparak indi, köpürerek karaya çarpan dalga seslerine küreklerin gıcırtısı eklendi. Onbeş dakikaya yakın kürek çektikten sonra Sinişmeani, Kimmu ve Daduşu sereni yukarı çektiler ve yelkenin nasıl şiştiğini seyrettiler.

Sancak tarafındaki çıplak kaya, onun karşısındaki iç karartıcı kayalıklar, kurak adaların alçak kıyıları, günler boyunca yelken açıp hızlı bir şekilde ilerledikten sonra yıldızlarla dolu karanlığın içinde beliren yalnız kaya - Gimilmarduk ve Sinişmeani belirledikleri rotayı hiç sorunsuz izleyebiliyorlardı. Üstünde kuşlar uçuşan kayalığın yanından geçerken Gimilmarduk yirmiyedinci defa güneşin konumuna göre yönlerini tespit etti. Gerçekten de tam olarak batıya doğru yol alıyorlardı. O zavallı adayı geride bıraktıktan sonraki gecelerden birinde dümenci mırıldanarak şöyle dedi:

"Pek konuşkan değilsin, Uş. Ama Moensh'tarı Magan'dan daha çok sevdin, değil mi?"

"Bunu haykırarak söyleyebilirsin, Meani" dedi Daduşu. "Şu Kashmar! Alannach'ın yanında oldukça saygıdeğer sayılır."

"Zalim herifin teki, değil mi? Ama Marduk adına, insanın kervanı birkaç ay yollarda olduğu zaman, başına da böyle gaddar biri gerekir. Soyguna uğradığı takdirde her şeyini kaybeder çünkü."

"Bu kölelere hayvan gibi davranmasını gerektirmez."

"Haklısın, gerektirmez. Sen kahverengi saçlıya daha iyi davrandın mı?"

"Sanki kız kardeşimmiş gibi." Bakışları kesişti. Daduşu birden duraksadı; aklına Siachu geldi. "Başka türlü değil. Bu pek zor olmadı, çünkü aklım sürekli Alalger'de ve Dilmun'daydı. Ve Tiriqan'da - ve şimdi yine aklım karıştı."

İki adamın gölgesi sakince güvertenin tahta zeminine uyuyanların arasına uzanıyordu.

Sevgili arkalarından dümen suyunu izleyerek geliyordu. Yalnızca rüzgârdan şişmiş olan yelkeni görülüyordu. Kıç güvertedeki lambanın ışığı yelken bezinin arasından sızıyordu. Sinişmeani cevap vermeden önce uzun süre bekledi.

"Babil'e vardığımız zaman -ki büyük tehlikelerin çoğunu atlattık-, çok şey yaşamış olacağız. Sheheru Marduk'un zigguratını bir daha göremeyecek. Bence aramızda en çok tecrübe edinen kişi sensin."

Daduşu acı acı güldü. "Kashmar doğru söyledi. Tecrübelerimizi satacak olsaydık, bir dilenci kadar fakir olurduk."

"Sen Shindurrul'un parasına para kattın, Uş."

Daduşu omuzlarını silkti ve yekeyi tutan elini değiştirdi. "Onun parasına para kattım, Hammurabi'nin ustalarına yardım edeceğim, Babil'e hiç görmedikleri mallar götürüyorum ve orada Sinbelaplim'in güçlü dostları beni bekliyor."

"Sen bunu da atlatırsın, Uş."

Dümenci sol yumruğuyla dostça Daduşu'nun omuzuna vurdu. "Bizim yardımımızla. Hammurabi'nin mührüyle. Ve Magan'da bilediğin baltanla." Dümen suyuna tükürdü. "Magan birasıyla dolu olan testiyi kap gel."

İçten bir kahkaha attı. "Çünkü - Magan'da daha iyi bir şey bulamazsın."

Bir gün ve bir geceye yakın bir zaman sonra, karanın kuzey ucunun sislerin arasında iskele tarafından kaybolmasından saatler önce sancak tarafından bir Dilmun gemisi yaklaştı. Burnu yukarı kalkmış, alçak duvarlı büyükçe bir gemiydi. Gimilmarduk içinde bir düzine kahverengi karaltının olduğunu gördü. "Balıkçılar ya da inci avcıları!" Geminin arkasında bıraktığı izi işaret etti. "Ve orada! İnsan yiyenler."

Su yüzeyinin hemen altında beyaz renkli kocaman köpek balıkları belirmişti. Üçgen şeklindeki yüzgeçleri dalgaları bir bıçak gibi kesiyordu. Gemiler birbirlerine yeterince yaklaştığında dev gibi balıklar etrafa kaçıştı.

"Dilmun'a mı gidiyorsunuz?" diye sordu Sinişmeani bağırarak.

"Yakında Dilmun'un yeşil sularına girmiş olacağız. Biz inci avlamaya çıktık."

"Bana kalırsa şimdilik bundan vazgeçin!" Meani köpek balıklarının yüzgeçlerini işaret ediyordu. "Daha ne kadar var?"

"Bir sonraki şafağa kadar yolumuz var daha. Nereden geliyorsunuz?"

Aralarındaki mesafe gittikçe daralıyordu. Daduşu serenin sağ tarafının diğer tarafından daha aşağıda olduğunu fark etti; yelkenin şekli dört köşe olmaktan ziyade üçgendi.

"İntu'dan. Meluchha üzerinden ve Magan'dan" diye bağırdı kaptan ve doğu yönünü gösterdi. "Bize yol arkadaşı olacak mısınız?"

"Biz sizden daha hızlıyız" diye bağırdı geminin dümencisi. "Suyun içindeki kayalara dikkat edin. Suya iyice gömülmüşsünüz."

"Gemimiz ağır taş blokları ve cins odunlarla yüklü."

İnci avcıları ve *Şüphe* yarım saat boyunca yan yana yol aldı. Daduşu küçük bir testi bira karşılığında sabah tutulmuş ve temizlenmiş, kuyruğu ve kafası olmayan üç büyük balık istedi. Balıklar güverteden güverteye fırlatıldı, bira testisi ise bir küreğin ucuna bağlanarak uzatıldı. Adı Tiamat olan küçük gemi yavaşça uzaklaşmaya başladı, ama dümen suyu ve garip yelkenleri uzun süre gözden kaybolmadı. Gün doğumundan üç saat sonra her iki geminin tayfaları bulutsuz bir gökyüzünün altında kürek çekerek gemileri Dilmun'un limanından içeri soktular. Kıyı insanlarla tıklım tıklım doluydu. Gemileri limanın en dış

köşesine yedeğe aldılar, inci avcılarına ait birkaç kayığın yanına palamar ile bağladılar ve uzun süre gemiden limana inmek için bir tahta köprü aradılar.

26. KIYILARIN SAHİBESİ

Kış güvertedeki sandığın üzerinde listelerin altındaki mühür izleri, öğleden sonrası güneşinin altında kurumaya bırakılmıştı. Daduşu'nun üstünde sadece küçücük bir peştamal vardı ve vücudunun her tarafı katran ağacı yağıyla ovulmuştu. Karnını güverte duvarına bastırarak sağ koltuk altını kaşıyor ve testiden kana kana su içiyordu. Başını yavaşça çevirdi; gözleri limanın ve caddelerin her köşesini taradı. Zara Shuri'nin deposundan ağır ağır toz bulutları yükseliyordu. En geç bu zamana kadar Alalger İntu'da geri döndüğünü duymuş olmalıydı. Limanın sonunda balıkçılar kayıklarını sahile çekiyorlar ve ters çeviriyorlardı. Koyu kahverengi geminin tayfaları kuyudan doldurdukları su testilerini gemiye, köleler ise gümüş renkli balıklarla dolu sepetleri şehre taşıyorlardı. Sıcak bütün kokuları keskinleştiriyordu: bozulmaya başlayan balıklar, kuruyan midyeler, acı ve yosunlu sular, zift ve sönmüş ateşlerden yükselen duman ve *Şüphe*'nin kütüklerinden yükseldiği apaçık belli olan buhar. Güneş gemideki bütün nemi alıp götürüyordu. Evlerin bacasından birbirine çok yakın simsiyah yedi duman şeridi dimdik havaya çıkıyordu, çevrelerinde ise sanki bir direğin etrafında uçuyormuş gibi deniz kırlangıçları uçuşuyordu. Meyhanenin parlayan tentesinin sağ tarafında yassı şekilde inşa edilmiş bir gemi vardı. Geminin baş bodoslamasının üst kısmında ışıldayan tanrı çehreleri yer alıyordu. Bunların alınlarından yarım daire şeklinde kıvrılmış, üstünde siyah ve altın renkli halkaların bulunduğu bir oğlak boynuzu yükseliyordu. Boynuz aynı bir filin dişlerini andırıyordu. Geminin her iki tarafında verev şekilde yukarı kaldırılarak dizilmiş onsekiz kürek asılıy-

dı. Çift direk geminin burnuna doğru eğimliydi, yelken güneşten korunmak için karaya kadar uzatılmıştı. Geminin burnunda uzunca bir kulübenin üstüne minderler ve tenteler yayılmıştı. Kulübenin çatısı pruvanın uzantısı gibiydi ve tahtalarla döşenmişti. Üstünde alınlarında beyaz bantlar bulunan üç adam duruyordu. Adamlar halatları onarıyordu. Daduşu su testisini gölgeye bıraktı, sandaletlerini aradı ve parmağıyla Kimmu'nun omuzuna vurdu.

"Oradaki gemi hakkında bir şeyler biliyor musun?" Kimmu hayır anlamında başını salladı ve elindeki fildişi parçasıyla tırnaklarını temizledi. "Hemen dönerim" dedi Daduşu homurdanarak.

Dokuz geminin yanından geçerek ilerledi ve gemideki bir tayfa gemiye çıkmak için köprüye ayak bastığında elini kaldırdı.

"Ben burada yabancıyım" dedi Daduşu. Adam elindeki ağır sandığı yere bıraktı. Onun da alnında arkadan düğüm atarak bağladığı beyaz bir bant vardı. "Bu güzel gemi kime ait, dostum?"

Sandığın üstündeki desenler Daduşu'ya tanıdık gelmişti. Babil'in has el sanatıydı bu. Alçak pupayla karayı birleştiren tahta beş arşın enindeydi ve küpeşteden geçen halatlarla sağlamlaştırılmıştı.

"Efendi Chaliph. Var kadın bulmak. Yarın biz gitmek, çok kürek çekmek!" dedi denizci kekeleyerek. Gırtlaktan çıkan seslerle kelimelerini sıraladıktan sonra eğildi ve sandığı kaldırdı.

Daduşu güverte kulübesinin başlı başına mertekten oluştuğunu gördü. "Nereye gidiyorsunuz?"

"Oradaki kara. Sancak yönü, anladın? Güneydeki sahil. Büyük dağ arkası. Çok ada, çok kum. Chaliph uzun sahilin sahibi, anladın?"

Garip bir önsezi Daduşu'nun sesini titretti. "Yeni hanımefendinizin adını biliyor musun?"

Denizci sandığı sırtına aldı." Herkes tanıyor. "Daduşu'nun kalbi küt küt atmaya başladı.

"Adı Alalger mi? Tacirin evinden mi geldi?"

"Evet. Alalcherr." Denizci sırıtarak başını salladı ve sandığı güverteye taşıdı. Daduşu'nun başı öne düştü, titreyerek baş parmağını kemerine taktı ve gemiye geri döndü. Direkler, serenler ve palmiye

ağaçları gözünün önünde birbirine karışıyordu. Gözlerini kırpıştırdı, güverteye çıktı ve kerpiç tabletleri bir beze sardıktan sonra küçük sandığa üst üste yerleştirdi. Birbuçuk saat sonra Hashmar'la birlikte gemiye gelen Gimilmarduk onu sarsarak uyandırdı.

"Uyan. Tıraş ol. Neşeni takınıp üstüne güzel bir elbise geçir, Uş! Zara Shurri'nin düzenlediği şenliğe gidiyoruz."

Daduşu güverte kirişine tutunarak kendini yukarı çekti. Terden sırılsıklam bir halde testiye sarıldı. "Aşağılık herif. Bana yağ çekerek gülümsedi durdu ve tek bir kelime bile etmedi. Seninle konuştu mu?" Testideki dinlenmiş sudan bolca içti ve geri kalanını başından aşağı boşalttı. "Alager hakkında?"

Gimilmarduk'un batan güneşin kızıl ışığıyla bronz karaltılar oluşmuş yüzü adeta bir maskeye dönüştü. "Alalger benimle konuştu. Şu anda o da şenlikte ve çok geç geldiğimiz için kalbi parçalanıyor" dedi kısık bir sesle.

"Ya da iki gün erken." Daduşu güvertede sendeliyordu. "Ben oraya gitmeyeceğim."

Gimilmarduk'un sesi sanki hançerini bir arduaz levha üzerine sürtüyormuş gibi çıkıyordu. "Bizimle geliyorsun. Her iki mühür boynunda. Tıraş olmuş ve dimdik bir halde."

Daduşu yutkundu. "Çok fazla şey istiyorsun benden, sayın babam." Fısıltılı sesi sanki kısılmış gibiydi.

"Olmayacak bir şey istemiyorum, Shindurrul'un sağ kolu. Hammurabi'nin mührünü taşıyan adam." Daduşu'yu kendine çekti. Sanki ona sarılıyor gibiydi. "Yoksa Sinbelaplim gibi korkak olmayı mı istiyorsun? Marduk adına!" Kaptan sözlerine ara verdi. "Sen, Sibaru, birinci olarak kalacaksın. Chaliph aşkınızın ıslak küllerine çomak sokuyor. Bu gece seni sandığından daha güçlü kılacak. Yumuşak tenli oğlanların sevgilisi olan bu adamın sefil zaferini çok görme." Daduşu'nun yanağını sıktı. "Senin zaferlerin daha büyük olacak. Haydi; erkeksi güzelliğini ortaya çıkar!"

Sinişmeani sesini bir kadın sesi gibi incelterek geminin burnundan doğru bağırdı:

"Suyun yeterince ısınmış, mühür taşıyıcısı. Gel, serçecik, güneş

henüz batmadan iyice keselen." Daduşu güldü ve terden ıslanmış peştamalına burnunu sildi. Gözleri yanıyordu.

Şenliğin ilk yarısını, sisli bir alacakaranlıkta fırtınaya karşı yürüyormuş gibi geçirdi. Zurri, üç geminin kaptanı ve dümencileri, ince bıyıklı, kısa saçındaki lülelerin iki parmak kalınlığında bir altın taçla toplanmış olan, kemerli burunlu, açık renk gözlü, konuşurken fazla hareket etmeyen genç bir adam: Chaliph omuzundaki geniş bir kemerde altın işlemeli kınlar içinde bıçaklar ve hançerler taşıyordu. Bıçakların en zarif olanını kızarmış eti kesmek için kullanıyordu. Hemen yanında ise Alalger oturuyordu. Ondan yaklaşık oniki arşın uzaklıkta oturan Daduşu ise elindeki bardağı evirip çeviriyordu. Amekhara'nın kuvvetli parmakları kolunu masaya bastırdığında başını çevirdi.

"Artık eminim. Ulu kral Hammurabi'nin adamları inanılmaz bir nezakete sahipler. Rüyalar aleminden çıktın mı, Daduşu?" Delikanlı ışıldayan yüzüklere, açık renge boyanmış tırnaklara, sonra da Amekhara'nın yüzüne baktı. "Evet. Bilindiği gibi rüyalar genellikle sabah olunca sona erer. Ama hava hâlâ karanlık. Bana kim olduğunu söyleyecek misin? Sen nasıl benim ismimi biliyorsan, ben de aynı şekilde senin sadece ismini biliyorum."

Alçak sesle konuşmalarına rağmen, Daduşu konuştuklarının Gimilmarduk tarafından duyulmasına izin veriyordu. Palmiyelerin altında çalgıcılar vardı ve müziğin sesi evvelden olduğu kadar yüksek, ya da evvelden olduğu kadar alçaktı. Boynunda yedi sıra iri incilerden oluşan dar bir kolye olan kadın, başını eğdi.

"Ben Chaliph'in annesiyim. Alalger'le üç gece boyunca konuştuk. Senin hakkında da tabiî. Kimse hakkında bu kadar çok ve bu kadar uzun konuştuğumu hatırlamıyorum. Hatta oldukça gururlu bir insan olan Chaliph bile senin cesaretine hayran. Bunu biliyorum, çünkü onu yirmiyedi yıl boyunca ben yetiştirdim."

Daduşu içinin tamamen boşaldığını hissetti. Kadının her sözü, bu boşluğu acı veren bir şeyle doldurmaya başlamıştı.

"Sen her şeyi biliyorsun, o her şeyi biliyor, Zara Shurri her şey hakkında konuşuyor - yalnızca benim bir şeyden haberim yok" dedi

Daduşu. "İlgisiz kaldığım için bağışla. Bugün gülecek ve sevinçle dans edecek havada olmadığımı anlayabiliyor musun?"

"Belki Alalger her şeyi biliyordur, ki bundan şüpheliyim. Ben ondan daha fazlasını biliyorum, çünkü onun iki katı yaşındayım. Shurri, seninle benim daha çok anladığımız konulardan söz ediyor." Bardağını iterek Daduşu'ya yaklaştırdı. Daduşu bardağı inceltilmiş şarapla doldurdu. "Teşekkür ederim. Oğlum bilmesi gerekeni biliyor, Alalger için hayatını bile vermeye hazır. Senin için ise hayatındaki diğerlerinden yalnızca bir tanesi, şu da var ki - Alalger Chaliph'e hürmet ediyor ve saygı duyuyor."

Kadın Daduşu'nun gözlerine bakıp gülümsedi. Kırklı yaşlarda olmasına rağmen, gözden kaçmayan bir güzelliği vardı. Sanki koca bir şehrin sahibiymiş gibi sakin bir edayla konuşmaya devam etti.

"Alalger verimli bir sahil şeridine, kayalıkların arasındaki bir vadiye ve pek çok adaya istediği adı verebilecek. Bu Chaliph'in ona düğün armağanı. Senin hediyen ise duyduğuma göre İntu'dan aldığın içi yarı görünen bir elbise ve taşlardan yapılmış bir kolye olacaktı. Ve şimdi Daduşu bana akıllıca bir cevap ver."

Daduşu Tiriqan'ın mührüyle oynarken buldu kendini. "Akıllı olduğumu kanıtlamaya çalışıyorum" dedi omuzlarını kaldırıp geriye yaslanarak. "Susarak..."

Alalger ve Chaliph'in bakışlarını üzerinde hissediyordu. Amekhara gayri ihtiyari bir gülümsemeyle Daduşu'nun omuzu üzerinden baktı ve kadehini kaldırdı. Daduşu başını çevirmemek için kendini zor tutuyor, damarlarındaki kanın çekildiğini hissediyordu.

"Suskunluğun kabullenme anlamına mı geliyor? Yoksa yeniden nezaketin yolunu mu buldun?"

Daduşu'nun yüzündeki gülümseme birden dondu. Çevresindeki insanı sersemleten şenliğe rağmen içinde bir güç hissetti.

"-Sayın annem- şeklindeki hitap Babil'de derin saygının ifadesidir. Yoksa sana: efendim diye mi hitap etmeliyim? Kötü şekilde yaralanıp kanlar içinde Alalger'e döndüğüm zaman, tanrıların bu gece için bize neler hazırladıklarını bilebilir miydim? Yılların verdiği bilgelikten söz ettiğine göre, hanımefendi, kendimi ne kadar kötü hissettiğimi

anlamalısın. Sen, oğlun ve Alalger içinizi ferah tutabilirsiniz: Gerektiği kadar bekleyip içkimi bitireceğim ve sonra da gemiye geri döneceğim. Beni bir daha görmeyeceğinize yemin ederim. Bu akşam saatlerce uyarıda bulunmak için harcadığın çabanın sonucu olarak, bu sana yeter mi?"

Amekhara'nın gülümsemesinin ardında bir tanrının ciddiyeti gizliydi. Daduşu Gimilmarduk'un kendisini tuttuğunu hissetti. "Olduğun yerde kalıyorsun" dedi kaptan kendisine kısık bir sesle. Aynı anda Amekhara da parmaklarıyla Daduşu'nun eline dokundu:

"Tam olarak değil. Birazdan Shurri ve Chaliph palmiyelerin altındaki küçük eve çekilecekler. Dilmun'la bizim şehir arasında gemi taşımacılığı yapılması için anlaşıyorlar. Kaptan ve dümenci Alalger'i Rüzgârların Soluğu isimli gemiye götürecekler. Alager'e eşlik et. Eğer ona dokunmaya kalkarsan, bunun bedelini ölümle ödersin. Yalnızca yarım saat. Sizin için daha fazlasını yapamadım."

Daduşu artık kendine hakim olamayacağını hissediyordu. En az üç insanla tahta üzerindeki taşlar gibi oynayan Amekhara'ya hayretle bakıyordu. Gülümsemesinin ardındaki katılığı nihayet fark etti ve çekinerek içkisinden bir yudum aldı.

"Sağ ol, hanımefendi" dedi Daduşu. "Bu yaptığın, istemeye hakkım olandan çok daha fazlası. Bu akşamı hatırlayarak gülümseyeceğim gün umarım yakındır."

Kadın bir şeyler mırıldanarak cevap verdi, fakat Daduşu söylediklerini anlayamadı. Zaman ona işkence çektirmek istercesine yavaş geçiyordu. Gece yarısından önce Zara Shurri konuklarını uğurladı. Yüzünde oldukça içten, ama yerinde olmayan bir gülümsemeyle hafifçe Daduşu'nun elini sıkmakla yetindi. Chaliph'in fırlattığı bakışları ise Daduşu'ya adeta bir bıçak gibi saplanıyordu. Palmiye bahçesinin girişinde Daduşu Amekhara'nın önünde eğildi.

"Kocan, hanımefendi, Chaliph'in babası, şenlikte yoktu, değil mi?"

"Yedi yıldır yok zaten." Bundan dolayı pek üzgün değilmiş gibi konuşuyordu.

Gimilmarduk derince bir soluk aldı.

"Dalgaların ve sahillerin efendisi olan ve kalbini hemen kaptırabileceğin birini biliyorum."

Belli belirsiz bir şekilde kıkırdadı. "Gerçekten mi? Kimi öneriyorsun Daduşu?"

"İkinci gemimizin dümencisi olan Sinbelaplim'i, sayın annem. Cesur, şerefli ve çalışkan bir adam."

Onu selamlayarak tekrar başını eğdi. Gimilmarduk'un kahkahası bahçenin içinde ve kerpiç duvarların arasında çınlıyordu. Kapı kemerinin altındaki Alalger bile dönüp geriye baktı. Yirmi adım geriden gelen Daduşu limanın kenarında Alalger'e yetişti ve üç adım sağında durdu. Alager yavaşladı. Yanındaki adamlar gemiye doğru yürümeye devam ettiler. Daduşu yutkundu ve kolunu uzatarak onu geriye doğru çekti.

"Bu ikinci vedalaşmamız. İntu'da hep seni düşledim, canım. Seni ve bizi hayal ettim" derken buldu kendini sonra.

"Biliyorum. Ben de ağladım ve hayaller kurdum. İkinci ve son veda edişimiz, Uş, sevgilim."

Yüzüne ay ışığı düşmüştü. İkisi de artık yürümüyor, birbirinin yüzüne bakıyordu. Alalger'in yanaklarından aşağı gözyaşları süzülüyordu. Daduşu ne onu, ne de kendini daha fazla yaralamayacak kelimeler seçmeye çalışıyordu; bu nedenle fısıldayarak konuşmaya devam etti: "Alalger, birçok sahilin sahibesi. Benim sana veremeyeceğim her şeye sahip olacaksın."

"Ben bir şey istemedim ki... Sadece seni istedim, Uş." Sanki Daduşu'yu okşamak istermiş gibi elini kaldırdı. Parmakları titriyordu. "Şimdi ise sensiz bir yerlere gidiyorum. Neden? Hiçbir şeyi açıklamayan bir sürü sözcük." Alalger delikanlıya bir adım daha yaklaştı ve durdu. "Hammurabi'nin vezirine söyle... -sesi çatallaştı, derin bir nefes aldı ve Daduşu'nun omzunun üstünden geriye baktı- kadınlardan, yani deniz kırlangıçlarından birkaç isim öğrendim: Örümcek olan kişi Tabi'elmatin. Rahipler tahta içlerinden birini oturtmayı planlıyorlar. Atamrum, Geshti-Unna, İturashdum ve Shinmagyr. Ve Nuradad. Naraditum rahibelerinden biri de onlarla birlikte; İsmin-Adasi. Hepsi boynunda gümüş İmdugud mührünü taşıyor. Başka bir şey bilmiyorum."

"Yedi isim..." Daduşu iç geçirdi ve içine işleyen çaresizlikten kurtulmaya çalıştı. Sanki gırtlağına görünmez bir el çökmüş gibi konuşmaya başladı:

"Awelninurta'nın namına sana teşekkür ederim." Kollarını her iki yana sarkıttı; ansızın büyük bir dehşete kapılmış ve soğuk terler dökmeye başlamıştı. "Burada olsaydı seni altınlara boğardı."

"Seni ve Asma Evi'ni, sevgilim... Bundan başka hiçbir şey istemedim ben. Saraydaki adama şunu bildir: Babil'deki tapınakta rahipler hesaplar yapıyor. Gün ortasında gece olduğu vakit Şamaş'ın Marduk'tan daha üstün olacağına oldukça eminler. O zaman Hammurabi ve ona sadık kalan herkes ölecek. Daha fazlasını bilmiyorum."

"Tanrıların hayrı üzerinde olsun. Chaliph'le gidiyorsun. Ama daima benim hayallerimde ve rüyalarımda olacaksın."

Kadın ellerini yanlara sarkıttı. Alalger'in refakatçileri çekinerek yaklaşmaya başladığında Daduşu geri çekilmek istedi, ama yine de yerinden kımıldamadı. "Sen ve ben Dilmun'u asla unutamayacağız. Kalbimin tapınağında senin için daima bir ateş yanacak sevgilim. Kalplerimiz tamamen paramparça olmadan gitmeliyim."

Üç parmağını dudağına götürdü, yanaklarını sildi ve ıslak parmaklarını öperek Alalger'e doğru üfledi. Alalger aynı şekilde öpücüğüne karşılık verdi. Daduşu arkasını döndü ve çizmelerinin altında gıcırdayan kumu dinleyerek yürümeye başladı. O zamanlar üstüne oturup zamanın durmasını diledikleri duvar kalıntısını buldu ve kuma oturup kollarını dizine dayadı.

Günün ilk ışığıyla birlikte *Şüphe*'ye geri döndü ve kıç güvertedeki sıraya uzanıp uyudu.

Shurri'ye sanki ilk defa karşılaşmış gibi davranıyordu. Onunla olan işini sessizce halletti. Bir sabah, gemide anlaşılmaz bir hava ya da bir dizi önemsiz şeyler yaşanırken uzaktan gelen bağırtılar ve düzenli kürek sesleri duydu. Geminin pruvasında durdu, sıkıca bir halata tutundu ve dişlerini gıcırdatmaya başladı. Rüzgarların Nefesi üç düzine kürekle limandan dışarı yol alıyordu. Kıç tarafta duran Amekhara'nın yanında Alalger vardı. Alalger elini yukarı kaldırmış *Şüphe*'ye doğru bakıyordu. Daduşu ve Alalger birbirlerine baktılar, ta ki gemi

gözden kayboluncaya kadar. Daduşu beyninde dönüp duran karanlık aydınlanıncaya kadar bekledi. Yanına gelen Gimilmarduk'u belli belirsiz algılamıştı.

"Yaralarımı kanatan her acı beni vurdu. Biri bile yanımdan geçip gitmedi" dedi ona. "Şimdi daha da mı güçlü oldum dersin kaptan?"

"Evet. Bu yaralar da gün gelecek kabuk bağlayacak, Sibaru. Çünkü onlar Daduşu'nun yaraları. Hepimiz seninle gurur duyuyoruz."

Daduşu dudaklarını birbirine bastırdı. "Sinbelaplim dışında herkes" dedi ve Alalger'i en son gördüğü yere doğru baktı uzun uzun.

Arachsamnu ayının son dört günü ve Kislimu ayının ilk yarısı ter dökerek, ince hesaplar yaparak ve yekelerde saatlerce çalışarak geçti. Gemiler yavaş yavaş kuzeye doğru yol almak için savaş veriyordu. Akıntı onları rotalarından çıkarıyor, batıdaki karadan esen rüzgâr ise doğuya doğru sürüklüyordu. Öğleden önce denizden esen kuvvetli rüzgârla güneş batıncaya kadar kuzeybatıya yol alabildiler. İki kere kıbleden esen ve etrafı toz bulutuna boğarak yelkenleri şişiren sıcak rüzgâra kapıldılar. *Şüphe* ve Sevgili, Sazlık Denizi'ne yaklaştıkça poyrazdan esen rüzgâr gittikçe azalıyordu; en azından Daduşu öyle olduğunu düşünüyordu. Yarım ay süresince insanı oldukça yoran kürek çekme işi ona az da olsa yardım etmişti. Yorgunluktan hemen uykuya dalıyordu ve gördüğü rüyaların hiçbirini de hatırlamıyordu.

Soğuk bir fırtına onları iki kere epey kuzeybatıya sürüklemişti. Üşüdüler, fakat iskele tarafından esen rüzgârla kuzeye doğru kürek çektiklerinde ter içinde kalmış sırtlarında kızgın güneşi hissettiler. Alçak, çıplak ve kayalık yerler belirdi önlerinde, derinliklerin azaldığı yerlerden uzaklaşarak iskele yönünde bıraktılar ve temiz suların üstünde yol almaya devam ettiler. Bir gün ve bir gece boyunca gemiler berrak suların akıntısıyla serenler aşağıda ve kürekçilerin hiçbir çabası olmadan kendiliğinden kuzeye doğru kayar gibiydi: küçük dalgalarla neredeyse tamamen sessiz bir şekilde. Gimilmarduk'un yüzü gülüyordu. Hesabını doğru yapmıştı; rüzgârın esmesini beklediği gün beklediği olmuştu. Pruva tarafında batıdan doğuya doğru uzanarak nihayet ufukta beliren sazlık duvarını gördüklerinde poyraz dinmişti. Gemiler bu

Sazlık Denizi'ne yaklaştıkça Daduşu'nun aklına Tiriqan daha çok düşmeye başlamıştı. Alalger yüreğinde kara bir ışıltı olarak kaldı, Ghorarti'yi ise gülümseyerek anıyordu; Kinthara çılgın ve şehvet dolu bir geceydi onun için. Babil'e geri gelmişti, kalın duvarların verdiği güvene ve tanıdığı çevreye. Tiriqan huzur, sakinlik anlamına geliyordu ve aşkı insanı rahatlatıyordu. Shindurrul'un Daduşu'dan beklediği kadar güvenilir bir insandı Tiriqan. İnce yüzü, ceylan gözleri, ince uzun parmakları; yüreğinin derinliklerinde tatlı bir sızı hissetti ve Hashmar gelip küreği devraldığında hâlâ kendi kendine gülümsüyordu.

Nehir yukarı üç gün yolculuktan sonra, Tebutu ayının üçüncü günü, iskele tarafındaki sığ bataklıkların üzerinde büyük ördek sürüleri görülmeye başladı. Güneydoğu ve güneybatı arasında değişip duran rüzgâr, sakin suların olduğu geniş kanallardan sürükledi. Soğuk bir kum fırtınasını yağmurlar izledi; geçilmesi imkânsız sazlık ormanı ile ilk, seyrek ayak otlarıyla kaplı kırlar arasındaki düzlük kıyılar gümüş gibi parlıyordu. Daduşu öğleden sonra gemi kılavuzuna gereken parayı ödemişti, üstünde baldırına kadar inen cepkeni ve yer yer deri ile kaplı mintanı olduğu halde, geminin ön kısmında duruyordu. Ara sıra iskandil atıyordu ve iki el genişliğinde yukarıda sis bulutlarının üstündeki güneşe bakıp gözlerini kırpıştırıyordu. Çalılıkların arasından bıldırcın sürüleri yükseliyordu. Güneş batınca rüzgâr kuzeybatıdan esmeye başlayacaktı. Gemi hiç durmadan gıcırdıyor, sürtünüyor ve çatırdıyordu. Saz kamışından yapılmış üç balıkçı teknesi hızla iskele tarafından geçip gittiler. Yelkenleri sade örülmüş kumaştandı. Daduşu el salladı ama adamlar kayıtsız bir şekilde dik dik bakmaktan başka bir davranışta bulunmadılar.

"Durma zamanımız geldi" diye bağırdı Kimmu direğin üstünden. "Görünürde durabileceğimiz yer yok mu henüz?"

"Sazlıkların içine girmek zorundayız." Daduşu bir ceylan sürüsünün ardında yükselen tozların nasıl dağıldığını izledi. "Şu demir atıp dinlenme işi pek tekin değil."

Daduşu yekelerdeki Gimil ve Meani kadar dikkatli bir şekilde kıyıyı inceledi. Aralarından hurma ağaçları yükselen büyük ılgın ağaçla-

rının ardında, iskele tarafında Buranun Nehri'nin kıvrıldığı yerde huni şeklinde bir ayrım gördü. Aynı anda sazlıkların içinden parça parça dağılan buhar yükselip suyun üstünde kayboluyordu.

"Kaptan. İskele tarafına iyice açıktan dönün. Malu! Çok iyi görünüyor" diye bağırdı.

Meani bağırarak cevap verdi: "Tamam. Dümdüz ileri, yelkenler aşağı!"

Şüphe kısa dalgaların üstünde sarsıldı ve sallandı, iskele tarafındaki kıvrıma saptı ve dümenci *Sevgili*'ye dönüp bağırdığında akıntıyla yavaşça döndü. Daduşu iskandilin kalın kamışlarını sudan çekip birbirinden ayırdı, geminin zeminine attı ve direğe çarpan yelkenin altından atlayarak kürek çektiği yere koştu. Gemi ayrıma yaklaşıyordu, suyun dibindeki çamurlar su üstüne çıkıyor ve her iki taraftan bordaya sazlıklardan oluşan duvarlar yaklaşıyordu. Bir ara geminin karinası çamura sürttü ve gemiyi epeyce sarstı. Yarı bataklık olan durgun suyun en dar kısmındaki, palmiyelerden yalnızca birkaç metre uzakta olan kıyılar çamurlu kumlarla kaplıydı.

"Yelkenleri indirin. Dönüyoruz" diye bağırdı Gimilmarduk. "Kimmu, Hashmar!"

Düğümler açıldı, *Şüphe* yarım daire şeklinde dönerken yelkenler birbirine vuruyor ve serenler çatırdıyordu. Geminin kıçı gıcırtıyla kuma battı ve tekrar kurtuldu. Kimmu, Hashmar ve Daduşu geminin burun kısmında küfürler savurarak çapa taşını kaldırdılar. Deliğine soktukları sopa gıcırdıyordu. Geminin burnu kendisine sazlıkların arasından bir yol açtı, pupası nehir aşağı akıntıya kapıldı. Damla şeklindeki taş ağırlığıyla suya çarptı, yedi kürek hareketiyle pupa tekrar karaya yaklaştı. Talqam çamurun içine atladı ve halatı kapıp çekmeye başladı. Ölü bir ağacın yanına varınca, halatın ucunu ilmik haline getirip köklerine geçirdi. Gemiye geri döndü, tedirgin oldu ve küfretmeye başladı.

"Hayır! Böyle değil! Dikkat et, Jarimadad!" diye bağırdı Gimilmarduk. "İskele tarafına!"

Sevgili dar ayrıma oldukça hızlı bir şekilde girdi. Yelkenleri şişkindi ve adamlar kürek çekiyorlardı. Geminin ön tarafı kendi gemilerinin baş bodoslamasına doğru hızla gidiyordu. Yekenin başındaki

adamlar yekeyi çekiyorlar ve itiyorlardı, kürekçiler gemiyi çevirmeye çalışıyorlardı ama dönecekleri yer çok daralmıştı. Daduşu ve Washur kürekleri emniyete aldılar; Daduşu küreğin birini sapından tutarak diğer gemiye dayayıp ittirmeye çalıştı. Geminin kendi gemilerine çarpmasını engellemeye çalışıyordu. *Sevgili* döndü ve Daduşu'yu geriye doğru itti. *Sevgili*'nin pruvası *Şüphe'nin Gözü*'ne çarparak kaydı ve karinanın yan tarafında derin çentikler açtı. Her gemiden de şiddetli bir gümbürtü yükseldi. *Sevgili* diğer geminin yanına yaklaştı ve burnunu kumların üstüne çıkardı. Qamuk, Nadannu ve Teleqin tarafından pupaya taşınan çapa taşı suya çarparak sancak tarafındaki dümenin yanından bulanık suyun içine gömüldü.

"Güzel bir günün berbat bitişi denir buna." Gimilmarduk yumruklarını havaya savuruyordu. "Hepiniz kör mü oldunuz?"

"Hep şu salak çaylak yüzünden." Sinbelaplim Daduşu'yu gösteriyordu. "Neden akıntı olduğunu söylemedi sanki? Ben koskocaman bir gemiyi sürüyorum, küçük bir balıkçı teknesini değil. Hem alacakaranlıkta en uygun yerin neresi olduğu da seçilmiyor!"

Daduşu'nun tepesi attı ama kendini tuttu: "Buranun'un ne tarafa aktığını anlatmayı unutmuşum, kardeşim. Ben iyi bir Buranundenizcisi değilim. Ne yazık ki..."

Sonra küreği bağladı ve kürekçilerin kahkahaları arasında yere çömeldi. Çölün üstünde batmak üzere olan güneş koyu kırmızı bir renk almıştı; geminin üstüne ağır ağır soğuk gölgeler düşüyordu. İkashadd ve Hashmar pupadaki fenerleri gaz yağıyla doldurdular ve fitillerini yaktılar. Sharishu içinde ateş yaktıkları kabı, kömürü ve kazanı güverteye çıkardı. Etrafa sessizlik çökmüştü. Artık su kamışlarının dibinde ve kıyıdaki ıslak kumların üstünde dolaşan hayvanların hışırtısı duyuluyordu. Kızışmış çöl tilkileri birbirleriyle dalaşıyorlardı. Daduşu üşüyerek ellerini cüppesinin uzun kollarının içine soktu. Omuzlarını kaldırdı, bohçasını geminin kıç tarafına götürdü ve oradaki sandığın üstüne bıraktı.

"İlk nöbet sırası benim" dedi. "Ne zaman Babil'de oluruz, Gimil?"

Daduşu bu koyu çok iyi hatırlıyordu. Kaptan omuzlarını silkti. "Belki doğum günün gelince, kim bilir?"

"Yirmibir gün sonra mı?"

"Şans bizden yana olursa." Gimilmarduk sesini alçalttı ve baş parmağıyla omuzunun üstünden arkasına işaret etti. "Kara görmeye görsün, hemen öfkesi kabarıyor."

Tayfalar güvertede yatmaya hazırlanıyordu. İki geminin arasında iki arşın kadar bir mesafe vardı. Havaya odun kömürünün dumanı sinmişti ve kor ateşe damlayan su damlaları cızırdayarak buharlaşıyordu.

Havadaki buhar yavaş yavaş yerini yoğun sise bıraktı. Lambaların sarı ışığı ve güneşin ateş kırmızısı sisin içinden geçiyor ve ona renk veriyordu. Gölgeler giderek kayboluyor, palmiyeler, ılgın ağaçları, sazlıklar karanlığın ve sisin içine gömülüyordu. Gemiler birçok sesi yutan yüklü bir bulutun ortasında aydınlık birer adacık gibiydiler. Adamların tenlerine ve geminin her tahtasına soğuk nem vurmaya başlamıştı.

"Her zamankinden birbuçuk ay önce geri döndüğümüz için böyle" diye mırıldandı Gimilmarduk ve yün cüppesine iyice sarındı. "Çay yakında hazır olacak mı Talqam?"

"Eğer iyi su için nehir yukarı gitmek zorunda kalmasaydık, çoktan içiyor olurdun. Bu delikte -Kimmu söylediğini uygun el hareketleri ile pekiştirdi- gereğinden fazla lüzumsuz kürek çekildi."

"Kaz kafalı" dedi Sinbelaplim direğin yanından. "Buranın çamurlu olması benim suçum mu yani?"

"Dümenci olan ben miyim?" Talqam kıkır kıkır güldü. "Ayak parmaklarım dondu, çizmelerim sırılsıklam. Babil surlarının o huzur dolu sıcaklığı nerede?"

"Yirmi gün ve yirmi gece sonra, Talq" diye bağırdı Daduşu. "O zaman bizi sarıp okşayacaklar. Sen dünyadaki en iyi ama aynı zamanda en yavaş aşçısın."

"Temiz suyu burada bulabilseydim..."

"İntu'dayken yetişkin insanlardınız" dedi Gimilmarduk. "Buranun'a gelince yine içinizdeki çocuk canlandı herhalde, öyle mi?"

Yiyecek ve içecekleri neredeyse hiç kalmamıştı. Ancak üç gün sonra setlerin ve kanalların diğer tarafında erzaklarını yenileyebileceklerdi. Dilmun'dan getirdikleri deri balyalarının, keten gömleklerinin

ve köklerden oluşan çanak çömleğin arasında bulduğu iki mühürlü Magan-birasıyla dolu testi Daduşu'yu şaşırtmıştı. Onların nasıl gözden kaçmış olduğu tam bir bilmeceydi. Testileri ambar deliğinden çıkardı ve düşünceli bir şekilde kıç güvertedeki sandığa oturdu.

Taş Adam'ın sözleri ve bir Magan rahibinin kafa karıştıran konuşması geldi aklına; yere gölge düşürmeyen bir ışığın içinde oturuyordu. Diğer dümencinin öfkesini ve nefretini, sanki teninde bir akrep dolaşıyormuş gibi hissedebiliyordu. Çizmesinin üstüne ve kemerine uzandı: Hançerler yerli yerinde duruyordu. Tayfalar direğin dibinde kaynayan kazanın çevresinde daire oluşturup oturmuşlardı. Daduşu cüppesini omuzuna alarak basamaklardan aşağı indi.

"Dilmun'un meyhaneleri her nedense buradan daha sıcak ve daha rahattı" diye bağırdı Tunakasu diğer gemiden. "Öyle değil mi?"

"Eğer çok üşüyorsan hemen suya atlayıp geri yüzebilirsin." Washur bakır kazanın içindeki yemeği karıştırıyordu. "Yoksa Babil'de seni bekleyen biri mi var?"

"Beni neyin beklediğini çok iyi biliyorum, Marduk'un öfkesi adına." Tunakasu güldü ve omuzlarını silkti. "Bu yüzden kürekleri fazla kuvvetli çekmeye hiç niyetim yok!"

Sisin kızılımsı gri renginin üstüne ay ışığı düşmüştü. Adamlar sessizce yiyip içtiler; Gimilmarduk ve Sinişmeani çenelerini çatırdata çatırdata esniyorlardı.

Daduşu battaniyeleri geminin ön tarafına serdi ve güverteye göz gezdirdi: Bomboştu. Herkes geminin içinde uyuyordu. Karşıdaki geminin kıç tarafında yere çöküp burnunu karıştıran Nadannu'ya göz attı. Gece nehir kıyısının ve gemilerin üstünü sessizlik, soğuk ve sakinlikle örtmüştü.

Gece yarısından sonra sabaha karşı bir vakitte birinin inlemeleri duyuldu. Sonra Daduşu sanki biri boğazlanıyormuş gibi sesler duymaya başladı, peşindense boğuk bir çığlık. *Sevgili*'deki adamlardan biri kâbustan uyandı. Tahtalar gıcırdıyordu, birinin iç geçirdiğini duydu ve sonra ıslak tahtaların üstünde ayak sesleri duyulmaya başladı. Ambar deliğinden dışarı Sinbelaplim'in gölgesi süzüldü, ellerinde uzun ağızlı

hançerler vardı. Sallanarak ve anlaşılmaz bir şeyler mırıldanarak güvertede yürümeye başladı.

Daduşu silkindi ve hemen yarı uykudan uyandı. Dümenciyi tanıdı ve hırıltılı sesini duydu. Sinbelaplim sanki bir uyurgezer gibi yürüyordu. Tamamen çıplak bir haldeydi, her adımda daha da hızlanıyordu. *Sevgili*'nin burnuna gelince durdu ve kollarını kaldırdı. Yüzünde geçirdiği cinnetin soğuk ifadesi vardı. Ağzından köprücük kemiğine kadar salya akmıştı. Ağız kenarlarını aşağı doğru çekmişti. Hırıldayarak nefes aldı, derince içini çekti, geriden hız alarak güverte duvarları ve aradaki kara suları üstünden karşı geminin kıç güvertesine atladı. Işığın geldiği yöne dikti gözlerini. Daduşu baltasını güverte duvarına dayadı. Gördüklerine bir türlü inanamıyordu ama eli sanki ona ait değilmiş gibi kendiliğinden çizmesindeki hançere gitti. Sinbelaplim titremeye başladı, kasları gerildi. Bedeni baştan aşağı ter içindeydi ve soğuktan ürpermişti.

Sislerin içinden hilal yükselmişti. Sinbelaplim'in kolları hedefsizce havada sağa sola sallanıyordu. Güverte birden hareketlendi: Ambar deliklerinden kafalar yükseldi. Sinbelaplim bağırmaya başladı, bir hayvan gibi uluyordu, bu seslerin arasında ise yine bir şeyler mırıldanıyordu.

Bağırtısı sazlıkların arasındaki kuşları ürkütmüştü. Kuşlar geminin üstünde şaşkın şaşkın sağa sola uçuşmaya başlamıştı. "Sibitnigalliawelshammaş" diye bazı sözcükler duydu Daduşu iniltilerin arasında. Sinbelaplim'in kocaman açılmış gözleri güvertede düşmanını arıyordu. Sakalından kan ve sarı köpükler damlıyordu. Daduşu'yu gördü, üstüne atladı ve eğildi. Elindeki hançerlerin uçları tahtalara sürttü.

Daduşu sol eliyle kemerindeki kından hançeri çekip çıkardı. Sinbelaplim direğin yanına ulaştı ve ıslak tahtaların üstünde kayarak kendini öne attı. Daduşu'nun kolu hızla aşağı indi. Hançerler şangırtıyla birbirine çarptı. Sinbelaplim soluksuz kaldı ve hırıldayarak derin bir nefes aldı. Tekrar hız alıp hançerini Daduşu'ya fırlattı. Daduşu yana sıçradı ve karanlığın içine doğru kaydı. Hançer uğultuyla omuzunun yanından geçti, sert ve kuru sazların içine saplandı. "Aweliturashdumnigalli!" dümenci Daduşu'nun üstüne sıçradı. Daduşu kendisini saldı-

rıdan koluyla korudu ve kıç güverteden aşağı atladı. Kimmu ve Gimilmarduk lombardan yukarı tırmandılar ve başlarını onlardan tarafa çevirdiler. Bileği kanayan Sinbelaplim uçar gibi sağa sola zıplayıp duruyordu. Düşmanını tekrar gördüğünde bağırarak, hırlayarak, bir şeyler mırıldanarak bir halata tutundu, direğin yakınlarına atladı. Hançeri Daduşu'nun karşısında ışıldıyordu. Daduşu hançerini savurarak Sinbelaplim'in üst bacağını yaraladı. Aynı anda diğer hançerle gırtlağını hedef aldı. Bıçağın kabzası gürültüyle direğe çarptı. Gimilmarduk'un sesi aslan kükremesine benziyordu. "Sin! Delirdin mi sen? Jari! Uş'u öldürecek!"

Adamlar uykulu gözlerle bir bir güverteye çıkmaya, onları uyandıran şeyin ne olduğunu öğrenmeye başladılar. Bedeni kan damlalarından oluşan garip desenler içinde olan Sinbelaplim bağırıyor, gülüyor ve kıkırdıyordu. Saldırıyormuş gibi davranıp Daduşu'nun pruvaya doğru çekilmesini sağladı. Bir sağa bir sola sıçrayıp duruyor, bıçağı saplamaya çalışıyor, havayı yukarıdan aşağı kesiyor ve inanılmaz çabuk davranıyordu. Daduşu ıslak bir halatı kavradı, güverte duvarının üstünde birkaç adım ilerledi ve Sinbelaplim'in arkasına geçti.

"Seni öldürecek, Uş. Sana?.." dedi Kimmu inler gibi bir sesle:

Kaptan iki kürekçiyi kollarından tutarak durdurdu.

"Unut bunu" dedi Daduşu. Dümenci hançerini yukarıdan aşağı salladı. Daduşu onun dirseğine vurdu. Hançerin bronz ucu gıcırtıyla güverte duvarına girdi. Daduşu onun bileğini büktü ve hançerin kabzasıyla Sin'in gırtlağına bir darbe indirdi. Hiddetli bir darbe kolunu kenara savurdu. Dümenci soluk soluğa hançeri tahtadan çekerek havaya sıçradı. Hashmar parmak uçlarında sallanıp duruyor, bıçağını kabzası omuzuna gelecek şekilde ucundan tutuyordu. "Bu benim meselem, Hash!" diye bağırdı Daduşu.

Sinbelaplim Daduşu'nun hemen yanında ayaklarını yere çarptı, yaylandı, sağa sola zıpladı ve elindeki silahı çapraz şekilde havaya salladı. Daduşu'ya isabet eden hançer baldırını yaralamıştı. Daduşu yaralarını görüyor ama acıyı hissetmiyordu. Dümencinin ensesine kuvvetli bir darbe indirdi. Sinbelaplim sarsıldıysa da kendisini çabuk toparladı

ve karşı saldırıya geçti. Direğin çevresinde tökezleyerek dönüyorlardı. Denizciler dümencinin içine şeytan girdiğine, Daduşu'yu öldürmek istediğine eminlerdi artık. Onun hırıldayarak soluk alışı ve uluması ödlerini koparmıştı. Daduşu hançerini fırlattı. Hançerin ucu dümencinin omuzuyla göğsünün arasına dört parmak kadar saplandı. Daduşu bir hamleyle yine kıç güverteye sıçradı ve çift taraflı baltasını kaldırdı. Dümencinin bağırmalarını duyunca bu kavgayı kaybetmeyeceğini anlamıştı. Sinbelaplim hançeri omuzundan çıkardı, havaya attı ve yakalar yakalamaz Daduşu'ya doğru fırlattı. Silahın sapı Daduşu'nun kaburgasına çarparak şıngırtıyla güverteye düştü.

Daduşu hançeri yerden kaldırıp kenara çekildi. Sinbelaplim'in mırıltılarında yine isimler duyuyordu.

Bir süre birbirlerini kovaladılar, uğuldayarak üstlerine gelen hançerden ve darbelerden sıyrıldılar, eğilip doğruldular, sendelediler ve kaydılar. Daduşu'nun baltası parlayarak havada yarım daireler çiziyordu. Sinbelaplim iki halata tutunarak kıç güverteden aşağı sallandı, bacaklarını uzatarak kendisini Daduşu'nun üstüne doğru savurdu ve halatları üstüne salladı. Daduşu geriye doğru yattı, yukarı sıçradı ve baltasını çapraz bir şekilde yukarı salladı.

Baltanın keskin ucu Sinbelaplim'e isabet etti. Dümencinin boynundan siyah kanlar fışkırmaya başlamıştı. Adamın gırtlağından boğuk bir inleme yükseldi. Bir elini açılan yaraya, diğerini ise kasıklarına götürdü. Bir an için ayakta kaldıysa da, yalpalayarak yere yığılması fazla sürmedi. Giderek büyüyen bir kan gölünün ortasına yıkılmıştı. Daduşu baltayı indirdi ve direğe yaslandı. Gözlerini yumdu ve her yanını kaplayan yorgunluğu hissetmemeye çalıştı. Gücü iyice azaldığında sendelemeye başladı. Omuzlarını saran kollar hissetti, bakışlarını kaldırdığında Gimilmarduk'un konuştuğunu duydu.

"Marduk'un öfkesi!" Elini salladı. "Tanrılar onu cinnete boğarak öldürdü." Hashmar Daduşu'nun yüzünü sildi. Islak bez soğuktu ve ona kendine gelmesi için yardım ediyordu. "Sıtma mı oldun? Tir tir titriyorsun... Uzun ve nefret dolu bir şarkının son kıtasıydı bu. Gerçekten de mümkün olan her yolu denedi."

"Hepimiz olanların tanığıyız." Sinişmeani'nin sesi memnun ol-

muş gibiydi. "Geceleri mezar kazmaktan hiç hoşlanmam. İncilerini kim alacak?"

"Hashmar alsın ve Sibit Nigalli'ye versin." Gimilmarduk Daduşu'yu geminin arka tarafına çekti ve yerdeki kanlarla cesede basmamaya özen gösterdi. "Ben böyle bir son beklemiyordum. Tanrılar böyle olmasını istemiş... Gemideki düşmanın öldü artık."

Daduşu ıslak battaniyelere oturmuş hiç konuşmadan baltanın keskin uçlarını temizliyordu. Başı öne eğikti. Washur'un bardağından bir yudum aldı. Bu arada Talqam güvertedeki kanları temizliyordu. Hashmar Sinbelaplim'in kulaklarındaki iki altın küpeyle sekiz Dilmun incisini kesip çıkardı ve Daduşu'ya götürdü. Daduşu anlamsızca küpelere baktı.

Kıyının yumuşak toprağında aynı Sheheru'ya yapmış oldukları gibi bir çukur kazdılar. Sinbelaplim'in cesedini bir battaniyeye sararak karaya çıkardılar ve çukura yerleştirerek üzerini iki arşın yüksekliğinde kum ve çamurla örttüler. Herkesin uykusu kaçmıştı. Önceki akşam pişirilmiş olan acı çayı ısıttılar ve içine küf kokulu pide banarak içtiler. Şafak henüz sökmeye başladığında Daduşu nihayet örtülerin altında uykuya dalmıştı. Tayfalar vakit kaybetmeden çapa taşını çamurlu zeminden yukarı çektiler. *Sevgili*'nin iskele tarafındaki dümene ikinci dümenci olan İkashadd geçmişti.

İki gemi kış güneşinin ve kuş tüylerine benzer ince bulutlarla dolu donuk mavi bir gökyüzünün altında, yeni yapılmış duvarların ve setlerin yanından geçerek Uruk şehrine doğru yol alıyordu. Geçen her saatle birlikte muazzam bir çalışmanın ürünleri seriliyordu gözler önüne. Daduşu'nun uzun bir aradan sonra tekrar gördüğü kanalların üstündeki yamaçlar yemyeşildi, bitkiler koyun sürüleri tarafından yenmişti; kesik koni şeklindeki birçok tepede beyaz evler ve ahırlar vardı. Sığ suların içinden yükseğe bölmeleri ayıran tahta sürgüler yükseliyordu. Gökyüzünde büyük kuş sürüleri siyah desenler oluşturuyordu, batıdaki çölden gelen kahverengi ve sarı toz bulutları nehrin, kanalların ve ovanın üzerinde dans ediyordu.

"Bu gece son defa Shindurrul'un bakırlarını ve gümüşlerini har-

cayacağız." Gimilmarduk soğuktan donmuş ellerini hohladı. "O kötü gecenin çoktan geçmişin bataklığında battığını söyleyebilir miyiz?"

"Galiba ancak Sinbelaplim'i beni öldürmeye iten ve cinnet geçirmesine neden olan sebepleri öğrendiğimiz zaman. Ve şu saygıdeğer yaşlı rahibin bu işte oynadığı rolü öğrendiğimiz zaman..."

Kuzeybatıda yağmur bulutları birikiyordu. Nehirden aşağı samanla, yer sakızıyla, taşlarla ve odunla yüklü sayısız kayık geliyordu. Adamlar sürekli gemilere doğru bakıp el sallıyorlardı; denizciler de bu hareketlerine aynı şekilde yanıt veriyor, birbirlerine bağırarak şakalar yapıyorlardı. Gimilmarduk'un bakışları Uruk şehrinin üzerindeki bacalardan çıkan ince dumanları takip ediyordu.

"Hammurabi bütün soruların cevabını verecek, Uş. Tapınaktaki rahiplere hakettiklerini verir ama gittikçe açgözlü olmalarına da kolay kolay izin vermez. Awelshammash gerçekten Sinbelaplim'in oğlu mu? İturashdum o geniş kalçalı Sibit Nigalli'yle yatıyor mu? Yoksa o rahip oğlunun senin yerine geçmesini mi istiyor? Sin'in geçirdiği cinnet... Bence güvensizlik, kıskançlık ve haset kalbini paramparça etti." Kanal girişindeki palmiyelere ve köşeli evlere işaret eden Hashmar'a bakıp başını salladı. "Galiba ona ne olduğunu biliyorum. İntu'dan beri hastalığını bastırdı. Bana kalırsa ona senin ölmen gerektiğini söylediler ve bu emrin bizzat Marduk'tan geldiğini söylediler. Ya da buna benzer bir şey..."

Arkalarından kendilerini takip eden geminin pruvasına doğru el salladı ve sancak yönünü gösterdi. Kulakları çınlatan bir ıslıkla cevap geldi.

"Shindurrul'un evine gidince her şeyi sakin sakin konuşuruz. Uruk'da değil. Babil'de."

"Nasıl istersen, sayın babam." Daduşu silkindi ve elini koltuk altına sıkıştırdı. "Bugün sıcak suyla yıkanacağız ve kızarmış yağlı et yiyeceğiz."

"Ve de testi testi siyah bira içeceğiz. Uruk'un iyi birasını..."

Gemiler kanal girişinin yanından geçtiler, serenler indirildi, akıntı biraz da kürek yardımıyla gemilerin geniş kanala girmesini sağladı. Sakin suda duvarların, palmiyelerin, ılgın ağaçlarının ve geminin bor-

dasının yansımaları görünüyordu. Yedi aydan beri ilk defa Daduşu anlatması zor olan bir karışımdan oluşan bir şehre kendini bu kadar yakın hissetmişti. İlk defa bir şehir ona Babil'i anımsatıyordu.

27. KRALIN MÜHÜR TAŞIYICISI

Daduşu ayağını kol kalınlığındaki halata bastı, emniyet halatının düğümünü kuvvetlice çekti ve doğruldu. Gimilmarduk sanki her iki omzunda birer oğlak taşıyormuş gibi ıkınıyordu. "Bitti. Bu kadar. Yolculuğumuz sona erdi, Serçe. İşlerin büyük bir kısmı şimdi sana ait."

Köprüden geçerek Karum'a çıktı. Gemilerin önünde oniki düzine kadar kadın ve erkek bekleşiyordu. Daduşu gözleriyle Tiriqan ve Shindurrul'u aradı. Taciri ilk bakışta fark etmişti; adam büyük bir sevinçle Gimilmarduk ve Sinişmeani'ye sarılmış, olduğu yerde hoplayıp zıplıyordu. Tiriqan ise Shindurrul'un hemen yanında duruyordu. Kollarını yukarı kaldırmıştı. Biraz değişmiş gibi görünüyordu; yüzü kırmızı elbisesinin başlığı içinde oldukça ince duruyordu. Koca meydan Shindurrul'un kahkahaları ve ikinci köprünün gürültüyle karaya atılmasının sesiyle çınlıyordu. Hashmar ve Talqam karaya çıkmak için kullandıkları tahtayı sallanmaması için iplerle sabitleştirdiler, Daduşu kıç güverteden atlayıp Tiriqan'a doğru koştu ve kadının ellerini tuttu. Parmakları sıcacıktı. Tiriqan gülümsüyordu ama gözleri dolu doluydu. Daduşu onun yüzüne baktığında ürkmekten kendini alamadı: Kadının gözlerinden akan yaşlar yanaklarının altında yol yol izler oluşturmuştu. Bu işaretler yakın birinin öldüğü ve o kişinin yasta olduğunu anlatıyordu; kollarının üst kısmındaki sarı bantlar gibi bu da bir Nippur adetiydi.

"Sevgilim" dedi Daduşu kısık bir sesle. "Ben buradayım. Hayattayım. Yalnızca birkaç yara izi aldım, o kadar. Ağlama, Tiri!.."

Kollarıyla kadına sarıldı ve onu kendisine çekti. Bu arada Tiriqan'ın başlığı düşmüş, sıkıca taranıp ördüğü saçları omuzuna dökülmüştü.

"Bir daha hiçbir yere gidemezsin" dedi sesini hafifçe yükselterek. "O kadar çok şey oldu ki..." Yanaklarından aşağı yaşlar süzülüyordu. "Küçük oğlum öldü. Ateşlendi, Uş. Üç ay önce Namatum hayata veda etti. Shindurrul bana çok destek oldu, acılarımı hafifletti."

Daduşu kadının göz yaşlarını sildi ve onu öptü, elini tuttu, üç adım ilerleyerek Shindurrul'un yanına gitti. Shindurrul'un heyecanlı laf kalabalığı Daduşu'yu görünce ansızın kesildi. Delikanlının omuzlarına yapışarak onu şiddetle sarsmaya başladı.

"Sibaru! Neredeyse birbuçuk ay erken geldiniz. Marduk adına! Nasıl da değişmişsin! Tiri! Şuraya bak! Sevgilin denizlerin üstünde tam bir erkek olmuş. Oğlum, seni, hepinizi tekrar görmek çok güzel. Gimil bana sadece üç kelime söyledi: Altın, zenginlik ve başarı. Bu kaçık ihtiyarın nasıl duygulandığını anlatamam..."

Yanak yanağa verip birbirlerinin bileklerini sıktılar. Shindurrul hiç değişmemişti. Yüzünden sağlık, hoşnutluk ve coşku okunuyordu. Daduşu büyük sur kapısındaki nöbetçilerin Redum'una el sallayıp, kolunu Tiriqan'ın omuzuna doladı.

"Hepimiz aynı şeyleri hissediyoruz, sayın babam" dedi Daduşu ve *Şüphe*'ye bakarak başını eğdi. "İnanılmaz şeyler gördük. Anlatacak çok şeyim var. Gördüğün gibi gemilerle birlikte sağ salim dönmeyi başardık: Tanrıların yüzü devamlı gülmüş olmalı. Sinbelaplim'in hayatını kaybettiğini çoktan öğrenmişsindir." Shindurrul başıyla evet anlamına gelen bir hareket yaptı; dudaklarının çevresinde derin çizgiler oluştu. "Bütün mallar hasarsız ve hepsi de oldukça değerli. İsin'den getirdiğiniz üç testi şarap dışında, hepsinin depoya taşınmasını bekleyeceğim. Sonra, ey tacirlerin en zengini, - Shindurrul gülmeye başladı- öğlen olmuş olacak. Akşamın ilerlemiş saatlerinde o güzel evinde oturacağız ve sabaha kadar konuşacağız. Shaduq?"

"Malu, benim serçem. Aslında 'Kartal' demem gerekir. Senin için zor oldu mu?"

Daduşu omuzlarını silkti. Gemilerin yanına bir grup Shupshum

yaklaştı. "Her şeyden oldukça bol vardı, Shindurrul. Güzel ve müthiş, korkunç ve tehlikeli, yeni ve garip. Ve çok uzun sürdü."

"Evet. Onbuçuk aydan fazla. Gel Tiriqan. Onun için banyoyu hazırla, geri kalanı ben hallederim. Her zamanki gibi hızlı ve güvenilir bir şekilde..."

Kalabalığın içinden itiş kakış hamalların idarecilerine doğru yaklaştı. Daduşu Tiriqan'ın başlığını tekrar kafasına geçirdi. "İkimiz için yiyecek bir şeyler al" dedi sessizce. "Yakında gemiler boşalmış olacak, sevgilim. O zaman bir testi şarapla yanına geleceğim."

"Tamam, Uş. Birlikte olacağız, değil mi?"

Daduşu onun avuçlarının içini öptü. "Huzur ve şehvet dolu olarak. Sık sık ve uzun uzun, Tiri."

Tiriqan gülümsedi, parmaklarını göğsüne yaslarken uçuşan giysisiyle hızla Shindurrul'un peşinden yürüdü. Daduşu'nun bakışları yukarıdan aşağı duvarlarda, limanın içinde, merdivenlerin üstünde gezindi. Sonra yavaşça kıç güverteye gitti. Hashmar'a tabletlerle dolu sandıkları, şarap testilerini ve kendine ait olan diğer eşyaları yük odasından taşıttı.

"Altınız ve benimle yedi yıldızdan oluşan takım" dedi mühürlü testiyi göstererek. "Bununla birkaç gün sonra güzelce kafaları çekeceğiz. Hepinizi davet ediyorum."

Hashmar omuz kaslarını gerdi. "Nerede? Limanda mı?"

"Shindurrul'un sarayının yanındaki küçük evimde. Haydi bakalım! Şimdi de Shupshum'lara eşyaları taşıttıralım."

Her iki geminin tamamen boşaltılması tam yedi saat sürdü. Taşan su rıhtım duvarının iki arşın üstüne iz bırakmıştı. Daduşu adamlara gümüş paralar dağıttı ve şarapları üç değişik eve yolladı. Shindurrul'a listeleri verdi, baltasını kemerine taktı, gemilerin arasında bir oraya bir buraya koşuşturan Sinişmeani, Jarimadad ve Gimilmarduk'la, sonra da diğer dostlarıyla vedalaştı. Sur kapısına çıkan merdivenin son basamağında durdu ve arkasını döndü. *Şüphe'nin Gözü* sakin ve emniyette görünüyordu. Güverte kapakları kapatılmıştı ve gemilerin rıhtıma bağlandıkları halatlar geriliyordu. İçine garip bir his doğdu; henüz sükûnetle düşünmeyi beceremiyordu. Sanki düşünceleri de kendisi gibi sarhoştu. Aniden pek çok şey değişmiş, gemilerin aslında küçük ve

zavallı tahta parçaları olduğunu ancak şimdi fark etmişti. Sandığı bir omuzundan diğerine aldı ve yürümeye başladı. Tiriqan'ın dükkânına varıncaya kadar yüzündeki gururlu gülümseme hiç silinmedi.

Tiriqan'ın işaret parmağı Daduşu'nun yanmış tenindeki yara izlerinin üstünde geziniyordu. Daduşu kollarını ensesinde kavuşturdu ve yatağa uzandı. Tiriqan saçlarını kulaklarının üstünden bağladı, deri ipe düğüm attı ve masadaki bardakları topladı. Gözlerinin altındaki siyah çizgileri yıkamıştı.

"Bu yara izleri Dilmun'da oldu, şehvetin prensesi" dedi Daduşu derin bir nefes alarak. "Gece yarısı elinde çift hançer olan bir adam üzerime saldırdı. Bunları da sivrisinekler yaptı. Dizlerimin üstündekiler ise Sinbelaplim'in eseri. Yanlış görmüyorum, değil mi? Sen zayıflamışsın, Tiri..." Kadının kalçalarını okşadı. "Ve daha da güzelleşmişsin."

"Uş" dedi kadın fısıldayarak, "uzun aylar geçti. Edubba'daki bir öğretmen bana okuma yazma öğretti. Shindurrul bana tıpkı bir baba gibi davrandı."

Daduşu sıcak duvara yaslandı ve başından geçenleri anlatmaya başlamak istedi. Fakat Tiriqan iki elini birden kaldırarak sözünü bitirmek istediğini belirtti.

Kadın bacaklarını altına alarak Daduşu'nun önüne oturdu ve ellerini onun omuzlarına koydu. "Ve sonra Namatum hastalandı. Hiçbir şey yemez oldu, teni kuru ve çok sıcaktı, yalnızca ağladı, sadece süt, su ve az miktarda çay içti. Kalp atışları gittikçe zayıfladı ve bir öğlen tümüyle durdu."

Tiriqan alnını Daduşu'nun omuzuna yaslamıştı. "Seni sıkıca saracağım şimdi" dedi Daduşu. "Ve elimden geldiği kadar teselli edeceğim." Daduşu parmaklarını Tiriqan'ın saçları arasından geçirdi. "Ben iyi bir tacir oldum. Verdiğin kemerlerin tümünü sattım. Heybetli adamlar takıyorlar onları şimdi, hatta İntu'da bile. Shindurrul'a gitme vakti geldi mi?"

Tiriqan dilini Daduşu'nun kulak memesinde gezdiriyordu. "Yeterince zamanımız var, Uş." İçini çekerek geriye yaslandı. "Tekrar ya-

nımda olman çok güzel sevgilim. Sıcak odada yatacağız, sevişeceğiz ve sen bana yaşadığın her şeyi anlatacaksın, değil mi?"

"Yalnızca güzel günleri." Daduşu kadının göğsünü öptü.

Daduşu Tiriqan'ın cüppesini omuzlarından tutuyordu, nemli ve soğuk rüzgâr başlığı Tiriqan'ın boynuna yapıştırıyordu.

"Hoşgeldin, Damgar Daduşu. Evini çoktan hazırladık" dedi kapıyı açan yaşlı köle.

"Teşekkür ederim, dostum."

Yaşlı köle üzerlerindeki ıslak ve soğuk cüppleri aldı. Daduşu havayı kokladı; o an tekrar Shindurrul'un evinin kokusunu anımsamıştı. Kızlar büyümüştü. Maşkani onu kendine çekti ve yanağını sıktı. Kadın sanki hiç yaşlanmamıştı. Shindurrul perdeyi kenara çekti: "Çalışkan sağ kolu sayesinde keyfi yerinde olan Shindurrul'un yanına gelin... Masa hazır. Awelninurta'nın ulağı yanına geldi mi?"

"Hayır. Saraydakilerin çok mu acelesi var?"

"Bu gece artık kimse gelmez herhalde. Oturun."

Daduşu ertesi gün ulaklar tarafından ziyaret edilecekti. Gelmezse Suqqalmach'la konuşmalıydı. Büyük masaya açık renkli bir örtü serilmişti. Shindurrul sol elini kaldırdı ve parmaklarının ucunu gösterdi. Gümüş manşonlar ışıldıyordu. "Yarın veya yarından sonra Vezir Awelninurta'nın yanına gideceksin. Su setleri ustalarının kullandığı şu kâseyi, setlerde çalışan akıllı işçilere gösterecekmişsin. Hükümdarımızın mührünü geri ver ve rahipleri düşün. Ulu Hammurabi seni büyük ihtimalle sarayına alacaktır." Shindurrul ellerini Daduşu ve Tiriqan'ın koluna koydu. "Çok hızlı konuşup gevezelik ediyorum. Listeleri şöyle bir gözden geçirdim. Öncelikle..."

Arkasını döndü, bir bölmeye yöneldi ve Tiriqan'ın önündeki dolu kâselerin ve testilerin arasına bir kese koydu. "Küçük bir fark." Belli belirsiz güldü. "Dükkânından verdiğin ve Daduşu'nun sattığı sayısız deri kordon ve o harika kemerler için, Tiri. Kendine birkaç düzine işlenmemiş deri, bir sürü boncuk ve bakır kemer tokası alabilirsin."

"Teşekkür ederim, Shindurrul. Haksız bir şey yapmıyor muyuz?

Yani Hammurabi'nin hizmetkârları her parçayı saydıkları için demek istiyorum."

"Hammurabi bunu dikkate almaz. Her tacirin sarayla birlikte iyi kazanması gerektiğini biliyor. Çünkü bilindiği gibi gemiler ve kürekçiler adeta para yutuyorlar, kaptan ve muhasiplerden hiç bahsetmeye gerek yok."

"O zaman tamam." Kesenin kordonunu kemerine bağladı. "Su bendi ustalarına ne göstermen gerekiyor?"

Yiyip içerlerken Daduşu Moensh'tar çevresindeki tarlalardan, su yollarından ve kanallardan, Gul'ün üstünde yaptığı uzun yolculuktan, yüksek kurulun daha çok bronz aletler istediğinden söz etti. Yukarı şehrin binalarını, kuyularını ve atık su çukurlarını tarif etti, sarayda denenmesi için üç baharatı fırıncılara, aşçılara ve kasaplara denetmek için nasıl girişimde bulunduğunu anlattı. Shindurrul omuzlarını kaldırdı. "Yaşlı İngurakşak bana asla Girsa, Qorpher ve Zemerisho hakkında herhangi bir şey anlatmadı" dedi homurdanarak. "Cauj hakkında da..."

"Belki bunlar asla bir ticaret malı olmaz" dedi Daduşu. "Bir de çiçek gibi çalılarda yetişen yünlerden yapılan elbiseler hakkında bir şey okudun mu?"

"Evet. Bu konuyu yarın konuşalım, Uş."

Tacir duvarın içine örülmüş olan masanın üstünü işaret etti. Tabletler yan yana dizilmiş kümeler halinde masanın üstüne yerleştirilmişti. Topraktan yapılmış küpler ve ağırlıklarla desteklenmişti.

"Awelninurta'ya İntu'da bizden daha iyi kanal ve su setleri yapmadıklarını söyleyeceğim. Kral Hammurabi'nin oradan adam getirmesine gerek yok. Ama bu ayar kâsesi biz Karabaş'ların çok işine yarayacak."

Shindurrul bu konuları bırakması için elini salladı. "Kafamın içi karmakarışık oldu. Bunları sarayda anlat. Sen benim listelerimi tuttun, ben de Asma Evi'nden elde edilen ürünle senin için kârlı işler yaptım. Şimdi bize Dilmun'da yaşadığın saldırıyı anlatacaksın. Üçüncüsü oluyor, değil mi?"

"Evet. Fakat sonuncusu değil." Daduşu o gece nasıl dövüştüğünü ve Zara Shurri'nin kölesi tarafından nasıl iyileştirildiğini anlattı. Ma-

gan'daki kehanette bulunan rahiplerden, Taş Adam'dan ve Moensh'tar'daki zehirli biradan söz etti. "Kâhinler gerçeği söylemiş" dedi sonunda alçak sesle. "Sazlıkların arasında, sisli bir yerde Sinbelaplim'le dövüşmek zorunda kaldım. Kürekçiler Sibit Nigalli, Awelshammash ve İturashdum hakkındaki söylentileri araştıracaklarına söz verdiler. Çırılçıplak bir halde birden ay ışığının altında belirdiğinde aklını tamamen yitirmişti..."

Maşkani omuzlarını silkti ve eliyle reddeden bir hareket yaptı. "Jarimadad ve Gimilmarduk'tan biliyoruz. Dostluk bir gün sürer, nefret ise daima."

"Kaptan Gimil gerçekten senin en iyi adamın, Shindurrul." Daduşu kendi bardağına ve Tiriqan'ın bardağına tekrar bira doldurdu. "O her zaman doğru olanı düşünüyor, söylüyor ve yapıyor. Yüzlerce kez akılsızca hareket etmemi önledi. Sadece beni değil." Daduşu esnedi. "Bugün evimde uyuyabilir miyim? Tiri'yle birlikte?"

Shindurrul başıyla onayladı. "Tabii ki, Uş. Gimil'e yeterince gümüş vereceğim; o altın değerinde bir adam. Evine gidince sakın ürkme. İçeride bazı değişiklikler yapıldı. Sanırım yarın öğleden sonra vezir seninle konuşmak ister."

"Söyle bakalım Uş, rüyaların hâlâ renksiz mi?" diye sordu merakla ve göz kırptı.

Daduşu Tiriqan'ın parmak uçlarını öptü: "Artık rüyalarımın yanı sıra, duygularım da çok daha renkli ve zengin. Ve belki tecrübelerim bile çok daha fazla."

Güzel kokuların olduğu cadde oldukça cansızdı. Shindurrul eve yeni bir kapı taktırmış ve neredeyse tüm odaları genişletmişti; ayrıca yanındaki dar evi satın alıp Daduşu'nunkine katmıştı. Duvarlarda şömineden yükselen havanın dolaştığı havalandırma kanalları vardı. Daduşu'nun şimdi bir de çalışma odası vardı. Bununla birlikte daha büyük bir oturma odası ve fırınlanmış tuğlalardan yapılmış, bazı yerleri sırlanmış ve boyanmış plakalarla süslenmiş bir de banyo sahibi olmuştu. Bakır bir kazanın altında gaz yağı yanıyordu. Her yer surwa ve bal mumu kokuyordu. Tiriqan ellerini çırparak odaların içinde döndü. Daduşu onu cüppesinden yakaladı ve gülerek:

"Neredeyse senin evin kadar sıcak ve güzel" dedi. Mührü boynundan çıkardı ve kirli deri kordonunu koklayarak kontrol etti.

"Sana yenisini yaparım" diye fısıldadı Tiriqan. "Söylemedi deme: Shindurrul seni çok seviyor. Ve seni sevdiği için beni de seviyor. Bu kadar basit."

"Burada ve Babil'de sanki her şey daha basitleşmiş, sevgilim." Tiriqan kendisini yatağa bıraktı ve Daduşu çizmelerini çıkarırken ayak parmaklarını oynattı. "Galiba biraz sarhoş oldum. Bu gece aç ellerime karşı koymak, senin için pek de kolay olmayacak."

Tiriqan kıkırdayarak elbisesini üstünden sıyırdı: "Bir an bile karşı koymayı düşünmüyorum zaten..."

Daduşu bazı lambaların fitillerini gazyağına batırarak söndürdü ve keten örtüyle battaniyeyi dizlerine örterek şöminenin alevlerini seyretmeye koyuldu. "Galiba tüm Babil'in en mutlu insanı benim. Aslında şu anda neden çatıya çıkıp rüzgârın sesini bastıracak şekilde bağırmıyorum?"

Shindurrul duraksayarak Daduşu'ya baktı. Çalışma masası kil tabletlerle doluydu. Daduşu kapıyı kapattı ve sırtını dayadı.

"Seni fazla rahatsız etmek istemiyorum, Shindurrul" dedi Daduşu. "Awelninurta'ya gitmeden ve ona her şeyi anlatmadan önce, senin öğütlerine ihtiyacım var. Ona ne söylemeliyim? Ve neyi söylemesem daha iyi olur?"

"Eğer seçeneğin olsaydı neyi gizlerdin?"

"İntu'daki tanrılar daha yumuşak ve insanlar onlarla gülümseyerek konuşuyorlar. Moensh'tar'da kral yok, oradaki kararları yüksek kurul ve bir diğer alt kurul veriyor. Yani kurul bir şekilde toplumun hükümdarı ama oradaki her insanın değil. Karışık bir durum." Daduşu omuzlarını silkti. "Rahiplerin ve kralın bazı şeyleri büyük bir ilgiyle dinleyeceğini biliyorum. Ama duyduklarının bazılarından pek memnun kalmayacağına inanıyorum."

"Awelninurta'ya bildiğin her şeyi anlat. Ama onun dışında kimseyle konuşma. Shaduq."

"Shaduq."

Daduşu, Shindurrul'un hareketlerinden ve ses tonundan, tacirin

verdiği cevabı yeterince açık ve anlaşılır bulduğunu anlamıştı. Daduşu kapıyı arkasından kapatırken kendini güvende hissetmesine şaşırdı. Yola çıkıp saraya doğru yürümeye başladı. Doğruca vezire gidiyordu, fakat huzursuz değildi ve ne söyleyeceğini iyi biliyordu. Oysa bir sene önce heyecandan ölüyor gibiydi. Gerçekten de aradan geçen zaman boyunca çok şey öğrenmişti. Artık o sıradan bir Edubba öğrencisi değildi. Gece güvenli duvarların ardında gelecekleri hakkında konuşurken bunu Tiriqan da söylemişti.

Daduşu ve Vezir Awelninurta, salonlardan ve koridorlardan uzak bir odada, baş başa yabancı tanrılar, yolculuk, İntu'daki su setleri, yabancı limanların ve çevresinin tuhaflıkları hakkında uzun uzun konuştular. Sonra vezir cüppelerini getirtti ve Daduşu'yu kalın perdelerin arasından yokuş yukarı götürdü. Dışarı çıktıklarında gözleri kamaşıyordu. Rüzgâr cüppelerini ve Awelninurta'nın saçıyla sakalını uçuşturuyordu. Awelninurta boynundaki kumaşla tilki kürküne iyice sarındı ve öksürdü.

"Burada bizi kimse duyamaz. Ve hiçbir rahip yanımda seni tanıyamaz, Daduşu. Bana bildiklerini anlat."

Saray çatısının güney kısmındaki kalça yüksekliğinde bir istihkam siperinin arkasında duruyorlardı. Yokuşlar, merdivenler ve avlular bomboştu; duvarların önünden toz bulutları yükseliyordu. Daduşu yüzünü rüzgârın ters yönüne çevirdi ve gözlerine kaçan kumları temizledi.

"Dilmun'daki Alalger artık senin gözün ve kulağın değil, sayın babam. Bir gemi gelip onu almadan önce onunla konuştum. O şimdi yabancı bir sahilin hanımefendisi. Al, bak."

Kemerindeki çantadan sertleştirilmiş küçük bir kil tablet çıkardı. Üstüne bir mühür basılmıştı. Suqqalmach suskun bir halde tabletin üstündeki aslan kafalı kartal İmdugud'un resmine baktı. Bu kartal bütün tanrıların ulağıydı ve iki yanında iki kartal daha vardı.

"İmdugud. Bu mühür ne anlama geliyor?"

"Bu bir kadının ve altı adamın mührü. Efendim, suçlamanın aklıma gelen her şeyden daha ağır olduğunu biliyorum."

"Eğer o delirmiş dümenciyi öldürebildiysen, yedi sözü söylemeye de çekinmezsin herhalde."

"Alalger deniz kırlangıçlarından -limandaki kızlara böyle diyor-, rahiplerin düzenli olarak Dilmun'da buluştuklarını öğrenmiş. Hepsi Hammurabi'nin ülkesinin çeşitli şehirlerinden geliyor ve İnzaq Tapınağı'nda buluşuyorlarmış. Alalger'in dediğine göre aralarında bir de Naditum varmış."

"Bir tapınak rahibesi. İnanna Tapınağı'ndan. Bu durum getirdiğin haberleri daha anlamlı kılıyor, Daduşu."

Awelninurta bakışlarını tanrıçanın tapınağına doğrulttu. Tableti geri vermek için elini uzattı ama kısa bir düşünme ânından sonra cebine koymaya karar verdi. "Devam et. Üşümeye başlıyorum."

Daduşu kollarını göbeğinde birleştirdi ve bileklerini kavradı.

"İsimler, Uş!"

Awelninurta'nın delici bakışları Daduşu'nun gözlerine dikilmişti. Vezirin alnında derin çizgiler oluşmuştu ve gözlerinin altındaki torbalar kocaman görünüyordu. Yaşlı adam, Daduşu'nun kafasının içindekilere bakmak ister gibiydi.

"İturashdum" diye fısıldadı Daduşu. "Kadının adı İsmin-Adasi."

"Yani o kadın olduğu doğruymuş! Kralımızın hayatını kurtarabileceğini söylersem konuşmana yardımı olur mu?" Vezirin nefesi ağırlaşmıştı. "Onu öldürmek için plan yapıyorlar. Onu tahttan indirmeye çalıştıkları takdirde saray korumaları tarafından öldürüleceklerini biliyorlar. Bu yüzden artık konuşsan iyi olur, biz de hemen sıcak bir yere gidebiliriz."

Daduşu'yu omuzlarından tuttu ve salladı. "Nuradad, Shinmagyr, Geshti-Unna, Atamrum" dedi delikanlı yere bakarak.

"Ya sonuncusu kim? Bu kişi bir dost olabilir mi?"

Daduşu suratını ekşitti.

"Pek sayılmaz, sayın babam. Bu kişi Marduk'un başrahibi. Tabi'elmatin. Bunlar Alalger'in öğrenip bana söyledikleri isimlerdi. Alalger vereceğin ödül için sana teşekkür ediyor ama artık pek işine yaramayacak."

Awlninurta başıyla onayladı. Yüzü bembeyaz olmuştu. Taş kesilmiş gibi Daduşu'ya bakıyordu.

"Krala saldırmak için belirli bir gün seçmiş olmalılar. Bunun bir sonraki güneş tutulması günü olduğundan eminim. Şamaş, Hammurabi'nin tanrısı Marduk'u yenecek. Ama bunu hesaplamak zor ve çok uzun sürer. Üstelik yıldızları okuyanlar sık sık yanılabiliyor. O zaman hesaplarına göre güneşin kararacağını düşündükleri gün harekete geçecekler."

"Tabi'elmatin, Atamrum, Geshti-Unna, Shinmagyr, Nuradad, İturashdum ve İsmin-Adasi adındaki kadın. Bunlar rahiplerin arasındaki şüpheliler olabilir mi? Umarım doğru isimleri tutmuşumdur aklımda."

Daduşu başını sallayarak onayladı.

"Örümcek ağımızda her şey çok ince örülmüş." Vezir sanki sevinmek için bir neden varmış gibi konuşuyordu. "Eğer amaçlarına ulaşırlarsa dünyamız kararır. Sana Hammurabi'nin adına teşekkür ederim, Uş." Awelninurta zorlukla nefes alıyordu; Daduşu'nun yanından uzaklara baktı. "Yakında bulacağım o doğru an geldiğinde çok kötü şeyler olacak. Babil'in üstüne kara bulutlar çöküyor. İyi tanımadığın herkesten mümkün olduğu kadar uzak dur, Uş. Shaduq? Sen bir şey bilmiyorsun, ben hiçbir şey duymadım, hiçbir şey söylemedim... Sen de her şeyi unut."

"Unutabileceğimi sanmıyorum." Daduşu yutkundu. "Ama asla bu konuda konuşmam. Ne yapmayı düşünüyorsun, efendim?"

Awelninurta onu kolundan tutup uzun yokuşa doğru itti.

"Başkalarının anlayabileceği hiçbir şey. Ama zamanı gelince yaptıklarımı bütün Babil görecek, buna güvenebilirsin."

Daduşu vezirin yanında sessiz bir şekilde yokuştan aşağı iniyordu. Yarı yolda Awelninurta durdu ve gökyüzünü gösterdi: "Bir işaret. Bulutlar dağılıyor ve o harika Adarru güneşi bize göz kırpıyor. Koridorların kesiştiği yere kadar yürü ve bekle. Hayatta Shindurrul'un mallarının listesinden daha önemli şeyler de var."

Vezir hızla yürümeye devam edip, ağır perdenin arkasında kayboldu. Daduşu peşinden daha yavaş bir şekilde ilerledi ve küçük bir holde bulunan bir bazalt taşının üstüne oturdu. Karşı tarafındaki duvar-

da sarmaşıklarla çevrili bir tablo vardı: Gılgameş heybetli baltasıyla İnanna'ya ait bir söğüt ağacının altında o büyük yılanı öldürüyordu, dalların arasından Lilit adındaki dişi şeytan onları izliyordu. Bir hizmetkâr gelip Daduşu'ya sepetini getirdi. Delikanlı yaklaşık yarım saat vezirden bir haber çıkmasını bekledi.

Tavandaki bir aralıktan koridorların ayrıldığı yere güneş ışıkları düşüyordu. Işığın olduğu yerde iki saray koruması belirdi. Yerlere kadar eğildiklerinde miğferleri etrafa ışık saçıyordu.

"Vezir Awelninurta seni kâtiplerin odasında bekliyor."

"Beni ona götürün. Ben saraya pek sık gelen bir konuk değilim." Daduşu ağır adımlarla onları izledi. Parlayan zeminde duvardaki resimlerle bronzdan yapılmış ateş çanaklarının yansımaları görülüyordu koridor boyunca. Duvarların arkasından konuşmalar ve sesler duyuluyordu. İki köle kız ellerindeki yağa batırılmış bezlerle bir merdivenin basamaklarını parlatıyorlardı. Görünmeyen eller onlar geçtikçe ağır perdeleri açıyordu. Daduşu'ya doğru bir grup sakallı asker geliyordu: adamlar ona refakat edenleri ve kendisini miğferlerinin kenarları altından süzdüler ve kaçamak bir selam verdiler. Yüz adım sonra önündeki silahlı adamlar durdu. Genç olanı tam kemerin arkasındaki beyaz perdeyi işaret etti.

"İçeri gir." Parmağını şıkırdattı, perde iki yana açıldı. Daduşu, ışığını tavandaki dar aralıklardan ve sayısız lambadan alan bu odayı da daha önce görmemişti. Üstü kil tabletlerle, sepetlerle, yazı araç gereçleriyle ve küçük heykelciklerle kaplı masanın arkasında oturan Awelninurta ayağa kalktı, sağ elini kaldırdı ve elindekileri bırakacak bir yer arayan Daduşu'yu ilk defa görüyormuş gibi baştan aşağı süzdü.

"Yükleri depoya taşıdığınızı sanıyordum." Bir tabureye işaret etti. "Ve şimdi diğer yarısını mı getiriyorsun... Elindekiler benim için mi?"

Daduşu adamın önünde eğildi ve paketlenmiş giysileri masaya bıraktı. Ayar kâsesinin yanına üç küçük testi koydu, boynundaki deri keseyi çıkararak ağzını açtı ve avucuna bir miktar inci boşaltarak vezire gösterdi.

"Dümenci Sinbelaplim'in incilerini aldık. Hemen hemen birbu-

çuk düzine şahit önünde Sinbelaplim'le dövüştüğümü ve onu öldürdüğümü duymuş olmalısın. Bunlar Sibit Nigalli'ye verilecekmiş."

Daduşu, vezirin istediği gibi davranmaya özen gösteriyordu; kâtipler ise büyük bir ilgiyle onları dinliyordu. Awelninurta parmaklarını masadaki ağaç deseninin üzerinde gezindirdi ve kalın kaşlarını kaldırdı. Kâtipler ellerindeki tabletlere takırdayarak yazı yazıyorlardı. Daduşu kesenin ağzını bağladı ve masanın üzerinden Awelninurta'ya uzattı.

"Sayın babam" dedi ve hiç hareket etmeden kendisini izleyen kâtiplere göz ucuyla baktı. "Kralımızın mührünü kullanmak için pek önemli sebepler yoktu. Nereden başlayacağımı bilmiyorum. Bir miktar yeni eşya getirdik. Kanallar, çukur duvarları, su bentleri, setler ve İntu sularının menfezleri bizimkiler kadar iyi ve sağlam. Ama İntulu bent ustaları öyle bir şey tasarlamışlar ki, onunla işin büyük ölçüde kolaylaşıyor. Eğer bent ustalarını bir araya toplar ve bana yardım etmeleri için birkaç işçi çağırırsan, sana bunu kolayca anlatabilirim. Diyeceğim şu ki, İntu'dan buraya usta getirmemize hiç gerek yok."

"Onlar çalışırken izledin mi?"

Daduşu Nindra-lal ustanın yanında gördüklerini ve yaşadıklarını anlattı, sonra kirli suların ve tuvaletlerdeki kalıntıların birbirine geçmiş kil borulardan geçip, duvarların içindeki borulardan evin dışına aktığını, bunların sonra kocaman testilerde toplanıp başka yerlere taşındığını söyledi. Bunu derin kuyulardaki temiz suyu kirletmemek için yaptıklarını da ekledi. Vezir onu hiç konuşmadan dinliyor ve sık sık başını sallıyordu.

"Efendimizle konuşacağım" dedi bir süre sonra. "Galiba bu kollara ayrılan kil borular ve yolların altındaki kapalı kanallar, bir şehrin temizliği ve içinde yaşayan insanların sağlığı için oldukça yararlı. Biz Karabaş'ların da işine yarayacağına eminim. Getirdiğin başka bir yenilik var mı?"

"Üç baharat örneği." Daduşu testilerin kapaklarını açtı. "Moensh'tar'daki insanlar bunlara çeşitli isimler vermişler. Qorpher adındaki baharatı sucuklar, butlar ve başka etlerde kullanıyorlar. Tatlı hamur işleri, kabak yemekleri ve balla kaynatılmış meyveler için de Gir-

sa dediklerini. Zmerisho ile de çorbalara ve hamur işlerine değişik bir tat katıyorlar. Örnekleri saray aşçılarına ver; belki kârlı kazanç getirecek iyi bir şey bulmuş olabiliriz. İntu insanları bu baharatların değerini tam olarak bilemiyorlar, Shindurrul örnekleri çok uygun fiyata alabildi."

Awelninurta kâsedeki çayını yudumladı. "Rahipler yabancı tanrıların bereketli çalışmaları hakkında her şeyi bilmek isteyecekler."

"Onlara anlatabilirim." Daduşu öne doğru eğildi ve torbanın bağını çözdü. "Ama onları daha bilge yapacağı konusunda şüpheliyim, sayın babam. Bir avuç dolusu bilgi getirdik; fakat bunlar anlamı büyük olan armağanlar." Elini katlanmış giysilerin üstüne koydu.

"İntu'da çiçek gibi büyüyen bir bitkinin yününden ip eğirip ince kumaşlar dokuyor, bunlardan da olağanüstü güzellikte elbiseler dikiyorlar. Bu giysi hükümdarımız için... Bu senin, Vezir Awelninurta, bu üçüncüsünü de Hammurabi istediği birisine armağan edebilir."

"Ver bakalım. Büyük bir ihtimalle bunu Narudadja alıp bedenini süsleyecektir. Sen Babil'in çevresindeki birçok şehre gömleklerini satmaya niyetlisin, değil mi?"

Daduşu başıyla onayladı, ayağa kalkıp omuzunu silkti. "Hükümdarımız İntu'dan getirdiğim bu güzel kumaşı üstünde taşıdığı takdirde, herkes Moensh'tar'dan gelen bir gömlek almak isteyecektir. Bu bir köle elbisesi değil. Elimde daha beş düzine var, eğer onları satmazsam..."

Awlninurta arkasına yaslandı, her iki elini masaya vurdu ve Daduşu'nun yüzüne bakarak gülümsedi. "Bakıyorum Shindurrul'dan ve gittiğin o uzak yolculuktan çok şey öğrenmişsin! Kralımızın bununla ilgilenmesini sağlarım... Ooo! Gerçekten de çok güzel, Daduşu."

Daduşu işlemeli kumaşı alarak omuzlarına tuttu. Kâtipler masalarının arkasından gelip ince kumaşa hayranlıkla baktılar. Odaya vuran güneş ışığı renkleri birden ışıldattı. Awelninurta kumaşın süslü kenarını dikkatle inceledi. "Hmm" diye mırıldandı sonra. "Servetini kaybetmiş olmadığına oldukça eminim. Havanın bu kumaşların giyilebileceği kadar ısınması yaklaşık iki ay daha sürer." Sonra kâtiplerden birine işaret etti. "En iyi bent ustalarını bir araya toplayın. Bu garip çanağı bana bırakacaksın, değil mi? İşçilerin bir şeyler getirmesini istiyor musun?"

"Ortasında siyah şeridi olan bir düzine bir Yüksek Boru uzunluğunda çubuk ve büyük kil borular. Ben şekillerini çizeceğim. Ama bent ustalarının kendilerine yeni bilgiler veren bu genç adama kızmalarını istemem! En iyisi zor bir inşaatın yapıldığı yerde buluşalım." Daduşu kollarını her iki yana açtı ve öne doğru eğildi. "Böylece, sayın vezir, önemli olan her şeyi öğrenmiş oldun. Shindurrul bir sonraki gemi seferi için saraya özel önerilerde bulunacak."

Vezir elini Daduşu'ya uzattı. Adamlar birbirlerinin bileklerini kavradılar ve salladılar. Awelninurta Daduşu'yu salonun çıkışına kadar geçirdi. "İlk önce usta İpiqadad'la konuşacağım" dedi ona. "Hammurabi şehirdeki önde gelen adamları tekrar bir araya topladığında sen ve Shindurrul da sarayda olmalısınız. Bunun için gerekeni yapacağım."

"Shindurrul'un seni kaptanların gecesine davet edeceğine eminim" dedi Daduşu. Tekrar adamın önünde eğildi ve büyük alanın sütunlarına kadar Awelninurta'yla yürüdü.

Su bendi ustası İpiqadad kollarını elbise kollarının içine sokmuştu. Gözlerini kısmış, şakaklarında kırışıklıklar oluşmuştu. Boş kanalın içindeki tozlar savrularak bent yoluna çıktığında, usta gözlerini kırpıştırdı.

"Hammurabi'nin bilgisiz bent ustaları olarak her şeyi doğru yapmış mıyız? Aynı İntu'daki gibi mi, uzaklara giden ulu adam?"

Usta gülümsedi. Dilini dökülmüş olan dişlerinin boş kalan yerlerinde gezdiriyordu. Daduşu evet anlamında başını eğdi. İşlerini o gün için bitirmiş olan işçilerin ardından baktılar ve yüz Yüksek Boru genişliğindeki dörtgeni incelediler.

"Size tavsiyede bulunmayı isteyen ben değilim, sayın babam" dedi Daduşu ciddi bir ifadeyle. "Hammurabi böyle emretti. İntu'lu ustaları iyice izledim, onlarla çalıştım, her şeyi aklımda tuttum ve nasıl yaptıklarını sordum. İşini ve ekmeğini elinden alacağımı mı düşünüyorsun? Eğer söylediklerim kulağa senden daha bilgili ve becerikliymişim gibi geliyorsa affet. Gerçekten daha iyisini yapamam."

"Tabii ki yapamazsın. Eğer İntu'dan birtakım çok bilmiş adamlar

getirseydin, biz su seti ustaları çok alınırdık. Hammurabi'nin emri başımızın üstüne... Ne de olsa mesele su setlerimizin güvenli ve sağlam olmaları."

Su setlerinin eğimi aynı Moensh'tar'da olduğu gibiydi. Setin iki yerinden birbirine geçmiş kil borular göze çarpıyordu. Suyun basıncına karşı ziftle ve sıkıştırılmış çamur-kum karışımıyla sağlamlaştırılmışlardı; topraktaki çimenler biçilmiş ve yerlerine ağaçlar dikilmişti. Keçi derisinden yapılmış içi kumla dolu torbalar su oluklarını kapıyordu. Bent ustası memnun bir halde başını salladı. "Malu. Her şey çok iyi görünüyordu."

"O zaman çanağı al ve çanakçılara aynısından bir sürü yapmalarını söyle. Nissanu selleri başladığında da ilk deliği aç. Bir ay sonra her yer yemyeşil olmalı. İntu'dakiler de bundan daha iyisini yapamıyor, İpiqadad Usta. Başka bir şey de bilmiyorum zaten. Beni sabırla dinlediğiniz için size çok teşekkür ederim."

Hammurabi'nin baş ustası en iyi yardımcılarıyla birlikte "Hammurabi, Halkın Serveti" isimli kanaldan Babil'in arka tarafına getirtilmişti. Gece yarılarına kadar çizimlerle uğraşmış olan Daduşu, yedi gün önce Buranun ve İdiglat arasındaki kanalın orta kısmına gelmişti; ustalar ve gözcüler sayısız sorular sormuşlar ve ilk önceleri isteksizce bir İntu-seti yapmışlardı. Bu set Hammurabi'nin ülkesindeki diğer setlerden hiç de farklı görünmüyordu.

"Eğer bir sonraki sele dayanırsa" dedi İpiqadad ve Daduşu'yu öküz arabasının yanına çekti, "yapılacak olan her büyük kanal bu şekilde inşa edilecek." Daduşu onu ilk defa gülerken görüyordu. "Gidelim mi? Önünde yorucu bir gece var galiba?"

"Marduk biliyor ya." Daduşu cüppesini dizlerinin arasında katladı ve silkindi. Arabacı dizginleri gevşetmişti. "Bir düzineden fazla dostum doğum günümü kutluyor; benim hesabıma şarap ve bira içecekleri için ben de orada olmak istiyorum."

"Denizciler mi?"

"Karıları ve sevgilileriyle birlikte..."

Babil'in heybetli surları gittikçe yaklaşıyordu. Söylentiler yalnızca Tiriqan'ın kulak kesildiği pazar yerinde değil, her yere yayılmıştı.

Rahip İnturashdum ve Sinbelaplim, Awelshammash ve Sibit Nigalli arasındaki ağın ipleri arp telleri gibi tıngırdıyordu. Bu çirkin müzik Daduşu'nun Awelninurta'ya bildirmesine gerek kalmadan saray duvarlarını geçip, Hammurabi'nin kulağına kadar çınlayacaktı.

Ti-Tefnacht ve Kaptan Jarimadad son olarak Daduşu'nun küçük dairesini terkettiğinde, Tiriqan bütün perdeleri çekti ve kapılar açtı. Daduşu esiyordu; sırtındaki kürke dahi uzun gecenin kokuları sinmişti: Şarap, bira, ter, esans, pomat, sedir ağacı yağı, yemek artıkları, şöminede yanan kemikler, kuruyan mantolar. Duvarların arasında sanki hâlâ sözcükler, kahkahalar ve küfürler, şarkı sesleri ve Naj flütünün son uğultusu yankılanıyordu. Daduşu duvara yaslanmış alevleri seyrediyordu. Tiriqan huzursuzdu. Başını Daduşu'nun dizlerine dayamış uyukluyor ve delikanlının elini arıyordu. Daduşu düşüncelerini düzene sokmaya çalışıyordu. İçinde önemli bir şey unuttuğuna dair bir his vardı.

Asma Evi'nin Alalger'siz toprakları ve bütün kanallar tertemizdi. Pek çok tarla ekilmişti ve hayvanlar oldukça semizdi. Elde edilen ürün, saray tımarlara bir parça toprak daha kattığından beri, üçte bir oranda artmıştı.

Bu arada iki düzine İntu-elbisesi satılmıştı. Kaptanlar gecesinden önce Shindurrul'la birlikte saraya ve tacire ait olan malları ayırıp iyice kontrol etmiş ve hesaplamışlardı. Vezir Awelninurta Shindurrul'un uzun ve bol içki içilen şenliğinde aşçıların Girsa, Qorpher ve Zmerishu'yu kullandığını, Hammurabi'nin bu baharatlarla tatlandırılmış yemekleri çok beğendiğini ve övdüğünü anlatmıştı.

Gemiler limanda yükseğe yerleştirilmiş ve kurumaya bırakılmıştı. Usta işçiler ve yardımcıları, kaba kumaşlarla, halatlarla, yelkenlerle ve direklerle uğraşıyorlardı. Yolculuğun getirdiği kâr çok büyüktü. Shindurrul'un serveti daha da artmıştı ve Daduşu payına düşeni akıllıca kullanması gerektiğini düşünüyordu. Duvarların arasında dolaşan söylentiler şöyleydi: Geceleri gizlice Sibit Nigalli'nin yanına giden rahip, kimin oğlu olduğunu bir türlü öğrenemeyen Awelshammash, Simbelaplim ve Sibit arasındaki gecelerce süren kavgaların -güvenilir?- şahitleri. Kürekçi Tunakasu ve Qamuk'un dümencinin yol boyunca garip davrandığına dair pek anlaşılmayan anlatımları - her şeye rağmen

Daduşu için olaylar karanlık ve karmakarışıktı. İturashdum dümenciyi Daduşu'yu öldürmesi için emir vermiş olabilir miydi? Daduşu'nun Dilmun'da örümcek ağı hakkında bir şeyler öğreneceğinden korkmuş tu belki de. Akıl alacak gibi değil!

Tiriqan döndü ve Daduşu'nun dizlerine yaslandı. "Neyin var, Uş?" diye fısıldadı. "Neden uyumuyorsun?"

Kollarını Daduşu'nun dizlerine doladı ve göz kırptı.

"Çünkü... kafamda binlerce düşünce var." Kadının alnına düşen saçlarını yana itti. "Hayatım için hesapladığım her şey hatasız gibi görünüyor. Topluyorum, bölüyorum, birinden diğerini çıkarıyorum: Sonuç her zaman doğru çıkıyor. Buna rağmen hâlâ neden korktuğumu bana söyleyebilir misin, sevgilim?"

Tiriqan kollarını omuzlarına doğru kaydırdı ve alnını Daduşu'nun alnına yasladı. "Evet. Birgün gelip de hesaplarının tutmayacağından korkuyorsun" dedi ona. "Ve rahiplerden. Bir de Hammurabi'nin seni tenkit etmesinden..."

Birbirlerine sarılarak öğleye kadar uyudular. Upparkana bulaşık tabak ve bardakları toplamaya gelince onları uyandırdı ve Tiriqan'a bir tablet uzattı. Tiriqan yavaşça okumaya başladı:

"Nissannu ayının onbeşinci gününde, bahar şenliği için saraya gidecekmişsin. Benimle birlikte, Uş! Büyük bir adam oldun."

Daduşu başını arkaya attı ve gözlerini tavana dikti. Güneş tutulması? Tiriqan'ın saçları omuzlarını gıdıklıyordu. "İturashdum'un intikamından korkan bir adam - sana söylemiştim."

Sütunlarla dolu salon, Daduşu ve Tiriqan içeri girdiği zaman henüz boş sayılırdı. Tavandaki küçük aralıklardan zamanın öğleyi geçmiş olduğunu gösteren güneşin ışınları vuruyordu. Çatıdaki kiriş ve palmiye dalları gibi bazı parçalar kaldırılmıştı. Yuvarlak sahnede bir düzine çalgıcı davul ve flütlerle hazırlık yapıyordu. Shindurrul, Sinişmeani ve Gimilmarduk'u görünce el salladı ve Maşkani tarafından salonun uzun duvarına doğru çekildi. Burada sıra sıra tabureler ve masalar yer alıyordu. Konuşmalar, çınlayan kahkahalar ve müzik, çevresinde bakır ve mozaikten yapılmış, ince altın levhalarla yer yer süslenmiş parlak

halkalar bulunan kalın sütunlar arasında yankılanıyordu. Tahtın her iki yanında pırıl pırıl zırhların ve miğferlerin içinde saray korumaları vardı. Yanlarında bakır desteklerin içinde otuz tane kırmızı ve altın rengi flama vardı. Her biri Hammurabi'nin hükümdar olduğu yıla denk geliyordu. Bütün perdeler kenara çekilmişti, kapılardan içeri çimen, çiçek ve palmiye dallarının kokularını beraberinde getiren bir hava akımı giriyordu. Hava akımı yüzlerce meşalenin ve gaz lambasının alevlerini dalgalandırıyor, mangaldaki dumanları dağıtıyor ve dönerek tavandaki aralıklardan çıkıyordu. Sağ taraftan arp nağmeleri, kabak şıkırtıları, davul ve flüt sesleri, bronz gongların gümbürtüsü geliyordu. Bitişik odalardan ise çığlıklar ve kıkırdama sesleri yükseliyordu. Gimilmarduk Tiriqan ve Daduşu'nun önünde durdu, üstlerindeki keten elbiseleri inceledi ve gülümseyerek iki elini havaya kaldırdı.

"Tekrar İntu'ya mı döndük, Uş? Hammurabi ve kadınlarını kıskandırmak mı mı istiyorsun?"

"Henüz giysilerin hepsi satılmış değil" diye fısıldadı Daduşu ve ciddi ifadesini bozmamak için çaba harcadı. "Kralımız herhalde ilkbaharda terlemekten pek memnun kalmaz ve benim verdiğim hediyeyi hatırlar."

"Tiriqan ve Daduşu. Salondaki en güzel kişiler." Gimilmarduk'un bakışları boş olan tahtın yan tarafındaki yüksek baş desteğine çevrildi. Geniş pampalar sarayla, salonu, saray bahçesini ve tapınakları bulundukları yerleri birbirlerine bağlayan koridorlara gidiyordu. "İturashdum, Şamaş ve Marduk'un başrahibi Tabi'elmatin'den sonra ikinci büyük adam. Gülümsemesinin şefkat ifade ettiğini pek sanmıyorum. Hükümdar senin elbiselerini giyse bile sadece homurdanan rahipler olmayacak - geleneksel şeylerin gözle görülecek kadar çabuk değişmesini insanlar kolayca kabul etmezler."

"Bu akşam sadece kralın kanunları geçerli" dedi Sinişmeani. "Bence o da terlemekten pek hoşlanmaz."

"Öyle olmasını umuyoruz" dedi Tiriqan ve Daduşu'nun elini sıktı. Bu davranışı Daduşu'yu az da olsa rahatlatmıştı. Tiriqan başını çevirdiğinde alınlığının üzerindeki çok sayıda değerli taş birbirine çarparak şakırdadı. Kaşlarının arasında kocaman bir Dilmun-incisi ışıldıyordu.

"Eğer Tabi-elmatin gülümserse" diye mırıldandı Daduşu. "Başrahibin bize kötü anlar yaşatacağını hissediyorum. Üstelik benim aleyhime."

Gimil'in öfkeli yüz ifadesi Daduşu'nun huzursuzluğunu artırdı. "Biz daha ölmedik, Uş. Şenliğin keyfini çıkarın."

Edubba öğrencileri rahiplere ayrılmış yüksek bölüme sandalyeler ve tabureler yerleştirdiler. Çalgıcılar çalmaya ara verdiler; şimdi sadece büyük davullarla bronz gongların sesi duyuluyordu. Duvarları titreten darbelerin arası bir soluk alımı kadar kısaydı. Miğferleri altınla kaplanmış otuzaltı asker uygun adımlarla gelip uzun duvar boyunca dizildiler. Tek başına ve küçük gruplar halinde gelen sürekli bir konuk akını başladı. Zengin ya da iyi para kazanan Babil'liler komşularını ve dostlarını selamlıyor, hizmetkârların ikram ettikleri şarabı ya da birayı içiyorlardı. Ayna gibi parlayan zeminin üstünde dansçılar hızla çalgıcılara doğru yürüyüp, sahnenin önündeki yastıklara oturdular. Diğer bir girişten hizmetkârlar sehpalar taşıyorlar ve üstlerine ağır tahtalar yerleştiriyorlardı. Sonra bu masalara örtüler serip, üzerlerine sıcak kokulu suyla dolu kâseler koydular. Diğer hizmetkârlar ekmek, çörek ve kızarmış etle dolu sepetler, testiler ve içinde henüz buharı tüten siyah, yeşil ve sarı pürenin bulunduğu çanaklar getiriyorlardı. Müzik sesi giderek azaldı; konuklar ayağa kalkarak bir tarafı açık kalan bir dikdörtgen oluşturdular. Kızarmış ördek ve kaz parçaları, balık, kızartılmış ve güzelce kesilmiş koyun eti, yarım öküz butları, doldurulmuş tavşan butları ve ceylan butları masalara yığılmaya başlandı. Tiriqan şaşkın şaşkın etrafına bakınıyordu. Daduşu'nun yanındaki sütunlardan birine yaslanmıştı.

"Çok insan tanıyorum, Uş. Ama bugün? Bu muhteşem sarayda? İnsanlar mücevherler takıyorlar, güzel giysiler giyiyorlar, prens ve prensesler gibi görünüyorlar" diye fısıldadı. "Sen olmasaydın ben de şu anda burada olmazdım."

"Biz de onlar gibi pahalı giysiler içindeyiz ve güzel kokuyoruz" dedi Daduşu. "Shindurrul olmasaydı ikimiz de burada olamazdık, sevgilim."

Zeminde kare ışıklar gezindi, biri bir işaret veriyordu. Gonglar yedi kez çınladı.

"Marduk'un hizmetkârları, bir türlü anlayamadığım tanrılarla aramızdaki hilekâr aracılar" dedi Shindurrul alçak sesle.

Gongların ve davulların gümbürtüsü yirmiyedi adam sahneye ulaşıncaya ve taburelerin arkasına yerleşinceye kadar sürdü. Tabi'elmatin ve bir adım arkasındaki İturashdum, yüzlerinde sevinçli bir ifadeyle son olarak salona girdiler. Üstleri postlarla ve değerli kumaşlarla kaplı, masif tahtadan sandalyelere oturmuşlardı. Davulcular ritim değiştirdiler, silahlı adamlar kalkanlarını ve mızraklarını kaldırdılar, kollarını iki yana açtılar.

Bir perde ağır ağır yana doğru hareket etti. Davulun ve gongun sesleri bir anda kesildi ve sütunlu salonu bekleyiş dolu bir sessizlik sardı. İçeri giren kâtipler ve hizmetkârlar, Hammurabi'nin gücünü simgeleyen işaretleri taşıyorlardı. Tahtın arkasında yarım daire şeklinde dizildiler. Bir düzine adam rampadan yukarı çıktı. Daduşu kıvrımlı İntu-gömleğinin içinde gelen veziri tanıdı ve o anda Shindurrul'un dirseğinin kendine çarptığını hissetti.

"Yarın getirdiğin o ketenleri ellerinden parçalarcasına kapışacaklar, Sibaru." Tacir duyulması zor bir şekilde kıkırdadı. Awelninurta sahneye doğru işaret etti ve eliyle işaret verdi. Kulak çınlatan flüt sesleri eşliğinde gonglar ve davullar kulakları sağır edecek derecede hızlı bir ritim tutturdular. Çatı adeta titriyordu. Yirmiyedi saray koruması şatafatlı merasim zırhlarını giymiş bir vaziyette uygun adım saraydan doğru salona yaklaştı, muhafızların ve sancakların arasına yerleştiler, sonra da kılıçlarıyla kalkanlarını dövmeye başladılar.

Sarayın ileri gelenlerinin önünden yürüyen Kral Hammurabi, kırmızı pelerinin altında Daduşu'nun en güzel elbiselerinden biri olan beyaz elbiseyi giymişti; Elbisenin kolları Hammurabi'nin pazularındaki kalın altın halkaların üstünde bitiyordu, göğsündeki süslerin ve dizlerinin üstündeki kumaşın kenarları da yırtmaçlıydı. Hammurabi Awelninurta'ya başıyla selam verdi, vezir de toplanmış insanlara işaret ederek gülümsedi. Rahipler huzursuz bir ifadeyle başlarını çevirip mırıldandılar. Aralarında garip bir huzursuzluk yayılmıştı. Sanki vezirin giydiği

yeni elbiseyi bilinçli olarak görmezlikten gelmişlerdi; Hammurabi'nin İntu-keteïini giymiş olması ise onları hayrete düşürmüştü ve bundan hiç hoşlanmadıklarını belli ediyorlardı. Gongların kulağı sağır eden sesleri durdu, davulcular tokmakları yanlara bıraktı ve parmaklarıyla davulun derilerine vurmaya başladılar. Flüt, arp ve bronz çıngırakların çıngır çıngır sesleri neşeli bir hava oluşmasını sağladı. Konuklar ellerini kulaklarından çektiler. Hammurabi kollarını kaldırdı, tahtına doğru yürüdü, memnun bir şekilde etrafına baktı ve yerine oturdu. Sonra sarayın önde gelenleri dağıldı ve sahnedeki yerlerini aldı. Kraliyet ailesinin peşinden kızlar ve kadınlar ağır adımlarla ilerliyordu. Mavisiyah saçları kulaklarının üstünde altın ve incilerle örülmüş birer salyangoz gibi kıvrılmış olan iri göğüslü bir kadın, üzerinde Daduşu'nun armağanı olan üçüncü elbiseyi taşıyordu. Hammurabi kolunu kaldırdı.

Müzik ve sohbet bıçakla kesilmiş gibi sona ermişti. Kralın sesi salonun en arka köşesine kadar duyuluyordu.

"Şehrin ve ülkenin seçkin adamları! Sizi buraya ben davet ettim. Dertsiz, tasasız eğlenmemize bakacağız, çünkü bu sene her bakımdan çok iyi geçti. Hiçbir düşman bize zarar vermedi, hiçbir su setimiz yıkılmadı, ticaret Babil'i daha da zenginleştirip güzelleştirdi. Otuzuncu yılın da çok iyi geçeceğini biliyorum. Rahiplerin zamanını hesapladığı güneş tutulması bizi korkutmayacak.

Kızarmış etler çok çabuk soğur, testilerdeki biranın köpüğü sönmeye başlar... Kralınız ve rahiplerinizle beraber sevinin."

Heyecanlı bağırmalar, hızla vurulan davulların sesleri ve ortalığa yayılan gürültü, kralın konuşmasını kesti. Silahlı adamlar kılıçlarını, topuzlarını ve ciritlerin sapını kalkanlarına vurmaya başladılar. Gürültünün bir nebze olsun azalmasıyla birlikte kral tekrar konuşmaya başladı:

"Kimin bir dileği, bir ricası varsa, tahtın önüne yaklaşsın ve konuşsun. Kâtipler yazmaya hazır. Cevap beklediğini bildiğim birçok soru var. Ama bugün acelemiz olmasın. Herkes tüm ülkede yedi kere kırk bölümden oluşan kanunlarımın geçerli olduğunu bilir! Bu kanunlar istinasız herkes için geçerlidir ve kanunlarıma karşı gelen hiç kimse cezasız kalmaz. Ülkemde adaletli hüküm sürüyor. Kanunlar huzuru,

iyi ve varlıklı bir yaşamı koruyor. Şimdi yiyin ve için, dansları izleyip eğlenin. Önümüzde uzun ve sıcak bir yaz var."

Kollarını aşağı indirdi, başıyla Awelninurta'ya ve oğlu Samsuiluna'ya işaret etti, sonra da bir el hareketiyle hizmetkârlarını çağırdı. Kralın maiyeti tahtın etrafında yerlerini aldı. Hizmetkârlar tahtın önünü bir anda tepeleme yiyecek dolu masalarla donattılar. Neredeyse tamamen çıplak olan ve baştan aşağı mücevherlerle süslenmiş dansözler ayağa fırlayıp, masaların arasında ve Hammurabi'nin tahtının önünde kıvrak danslarını sergilemeye başladılar. Yavaş çalan müzik birden neşeli melodilere dönüşmüştü. Yirmidört düzineden fazla konuk üstleri dolup taşmış masalara ulaşmak için birbirlerinin arasından geçmeye çalışıyordu. Daduşu güçlükle bir bira testisi alabildi.

"İturashdum'un bakışlarını gördüm. Ölümle sonuçlanan kavganın sebebi şurada, arka tarafta duruyor. Awelshammash'dan söz ediyorum. Kürekçilerin şenliğinde içtiğimden çok daha az içeceğim bu gece" dedi Tiriqan'a.

"Ama benim karnım feci bir şekilde gurulduyor, sevgilim" dedi Tiriqan ve Shindurrul'un geniş sırtının yanından geçerek nar gibi kızarmış ördek, kaz ve ceylan etlerine uzandı. Daduşu düşüncelere dalmış bir şekilde içkisini yudumluyordu. Huzursuzdu. Bir çember oluşturarak dans eden genç dansözlerin arasından tahta baktı. Koyu kırmızı yün bir elbise giymiş, Surwa adındaki yağdan sürmüş olan ve ter kokan genç bir adam sütunlardan birinin arkasından çıkageldi ve ayağı kaydığı için zorlukla dengede durmaya çalışan bir dansözü kaba bir şekilde kenara itti. Başını çevirdiği anda Daduşu'yu gördü ve taş kesilmiş gibi olduğu yerde donup kaldı.

"Hesaplamasını pek iyi bilmeyenleri de saraya davet etmişler?" Daduşu'nun koluna tükrük zerreleri saçılmış, huzursuzluğu bir anda kayboluvermişti.

"Söylediğin gibi, Awelshammash" dedi Daduşu serinkanlılığını koruyarak. "Arkadaşlarım daha çok zekice düşünceleri takdir ediyorlar. Benim burada olmamı sağlayan sebep çalışkanlığımdır. Ya senin?"

"Ben -Awelshammash güçlükle kendine hakim oluyor, yumrukla-

rını baldırlarına bastırıyordu- babamın katilinin nasıl idam edildiğini görmek için buradayım."

"İturashdum'dan mı, Sinbelaplim'den mi bahsediyorsun - yoksa başka birinden mi?"

Daduşu'nun eli hançerinin sapını kavradı. Awelshammash sanki içinde daha yaşlı, daha akıllı biri varmış gibi davranıyordu. Yüzü öl keden bembeyaz olmuştu.

"Ben en az senin kadar akıllıyım. Senden daha iyi hesap yapabiliyorum. Dümencilerin en iyisi olan babam dünyanın kenarındaki tüm ülkeleri biliyordu. Sen onun katilisin. Benim ağabeyim sayılan İturashdum sana kötü bir son hazırlanması için elinden geleni yapacak, yabancı tanrıların sevgilisi. Bugün, kanalların Daduşu'su, artık el üstünde gezmene son verilecek."

Daduşu içinden onikiye kadar saydı, derin bir nefes alıp verdi ve bir sürü omuz ve kafanın üstünden Tabi'elmatin'in yanındaki rahibin ona, eski sınıf arkadaşının yaptığı gibi, aynı aşağılayıcı bakışlarla dik dik baktığını gördü.

"İyi bir söz herkese dosttur" diyerek bir atasözünü hatırlattı. "Kıskançlığın yüzünden benim dostum değilsin, Awelshammash. İturashdum, Sinbelaplim ya da annenin onlara sunduğu iyi şeylerin keyfini çıkaran diğer adamlar da dostum sayılmaz. Gerçek su yüzüne çıktığı zaman saygıya değer bir sürü adam bana tanıklık edecektir. Dümencinin hastalık boyutlarına varan öfkesine rağmen hayatta kaldım." Hançerini yarıya kadar kınından çıkardı. "Ve şimdi arkamı korumalıyım. Git Awelshammash, barış içinde istersen Kiş ya da Larsa'ya git... Yeter ki yolumdan çekil."

Awelshammash yumruklarını açtı, ellerini kemerine götürdü, hırslı bir hareketle arkasını dönerek kalabalığın içinde kayboldu. Daduşu arkasına baktı; kaptan, Shindurrul, Maşkani ve Snişmeani birkaç adım uzaklıkta kalabalığın içinde adeta donup kalmışlardı. Şimdi ise rahatlamışlardı. "Merak etme, Uş" dedi Shindurrul. "Uygun anın gelmesini bekliyoruz. Keyfine bak, daha çok vakit var."

Tiriqan kolunu Daduşu'nun sırtına sardı ve kulağına fısıldadı: "Senin dostların. Bizim dostlarımız. Bize yardım edecekler."

Daduşu sakinleşmek için çaba harcıyordu. Dansözleri seyretti, müzik sanki kulaklarına şakır şakır yağan yağmurun arkasından geliyordu, sayısız insanın yüzüne baktı, duvardaki resimleri hayranlıkla inceledi ve birden kendini Tiriqan'ın elini tutmuş bir vaziyette vezirin yanında buldu.

"Üç düzine iyi yürekli müşteri bu harika mintanları kimin sattığını biliyor artık, Daduşu." Awelninurta boyanmış kaşlarını kaldırdı. "Ama unutma; rahip İturashdum Hammurabi'nin seni herkesin içinde Sazlık Denizi'nde işlediğin cinayet nedeniyle cezalandırmasını istiyor. Dediğim gibi - en azından nasıl konuşacağını çok iyi biliyorsun."

"Bunu onbir sene boyunca Edduba'da öğrendim, efendim. Güzel mintanlar sorun çıkarmıyor öyleyse?"

Awelninurta ona sanki çok anlaşılmaz bir şey söylemiş gibi baktı ve dört parmağıyla Tiriqan'ın omuzuna dokundu. Gülümsüyordu. "Sevgiline bir şey olacak diye korkup titremene gerek yok, güzel kemerci. Yüzünde yayılacak bir gülümsemeyle daha çekici olursun. Gülümseyerek Hammurabi'nin şehvetli ya da babacan sevgisinin etrafında pervane olan Narudadja'yı örnek al. Ketenler yüzünden sorun çıkıp çıkmadığı mı? Kudretli bir hükümdar giyiyorsa da mı?"

"Bunu duymak hoşuma gidiyor. Fakat ne yapacağımı tam olarak bilemiyorum, vezir" dedi Tiriqan titrek bir sesle. "Bu garip oyunlardan hiçbir şey anlamıyorum."

"Buna karşılık biz onları daha iyi anlıyoruz." Awelninurta Tabi'elmatin'le konuşan Hammurabi'yi işaret etti. "Bir saat sonra, Daduşu. Kâtiplerin salonunda. Fazla içme."

"Hiçbir şey içmem, sayın babam."

"Sana bir işaret vereceğim, Daduşu. Shindurrul'u, kaptanları ve geride kalan dümenciyi de yanında getir. Kısacası, tüm dostlarını yanına al."

Daduşu adamın önünde eğildi. "Tamam. Teşekkür ederim." Vezir sağ elini kaldırdı, başını eğdi ve Daduşu'yu sıkıca omuzundan tuttu. "Efendin seninle konuşmak istiyor, mührün taşıyıcısı." Daduşu'yu tahta doğru itti ve Tiriqan'ı kolundan tuttu. "Sen benimle kalıyorsun, kemerci kız."

Awelninurta eliyle karnını işaret etti. Tiriqan yaptığı en güzel kemerlerden birini tanıdı, tokası altın suyuna batırılmış İntu malıydı bu. Daduşu Hammurabi'nin bakışını üzerinde hissetti, sağ dizinin üstüne çömeldi ve yavaşça başını kaldırdı: Kral her şeyi biliyordu. Söylentiler ve haberler, Hammurabi ve Awelninurta'nın örümcek ağını kesen bıçağı hazır tuttukları heybetli saray duvarlarının içine bile sızıyordu.

"Sana mührümü verdim, cesur adamlarımın en yüreklisi Utuchengal'in oğlu Wardum Daduşu! Kralın her şeyi değil ama bir çoğunu biliyor. Rahip, şüphenin oğlu ve iki hançerli çıplak dümenciye gelince... Vicdanın seni rahat uyutuyor mu?"

Daduşu kalbinin sanki kocaman bir davul gibi gümbürdediğini hissetti. Sesi çatallaşmıştı; iki kere boğazını temizlemek için öksürdü.

"Derin ve çoğunlukla deliksiz uyuyorum. Ara sıra kâbuslar görüyorum, sayın kralım. Beni limanda bir yığın tuğlayla, Babil'de ok ve hançerlerle, Dilmun'da bir gece hançerle ve Moensh'tar'da zehirli birayla öldürmeye çalıştılar. Sinbelaplim'e, aralarında en genç ve en tecrübesiz insan olarak Shindurrul'a, Awelninurta'ya ya da sana gösterdiğim saygıyı gösterdim, efendim. Ve dümencinin saldırısına karşı koyarken kaptanımız bana yardım etmek isteyen herkesi engelledi." Sözlerine ara verdi ve sesini alçalttı. "Artık tehlikeler hakkında o zamankinden daha fazlasını biliyorum ve içimden bir ses bir kralın bile tam güvende olamayacağını söylüyor. Ve o yedi zehirli örümceğin ağı hakkında vezire anlattıklarımdan fazlasını bilmiyorum."

Hammurabi ona değil, konuklarına gülümsüyordu. Gözüne kaçan bir kurum tanesini temizleyip orta parmağına baktı. "Sibit Nigalli'nin kendisine gümüş, altın ya da hediyeler getiren herkese bacaklarını açtığını da mı?" dedi alçak bir sesle.

"Hayır, efendim."

"İturashdum'un ondokuz yıldır Sinbelaplim'in dümen salladığı zamanlar gecelerini onunla geçirdiğini de mi?"

"Bunu nereden bilebilirim ki?"

Daduşu başını salladı ve kendisinde tekrar Hammurabi'nin gözlerine bakacak cesareti buldu. Kralın bakışları, Shindurrul'un veya Gimilmarduk'un zeki bakışlarını andırıyordu.

"Bu süre içinde üç adam esrarengiz bir şekilde hayatlarını kaybetti. Sibit'in üç sevgilisi."

Daduşu başını öne eğdi. Hammurabi altın bir kadehten şarap içti. "Ama sınıf arkadaşın Awelshammash'ın kıskançlık ve hırsından, İntu'ya senin yerine gidebilmek için rahiplerle birlikte elinden gelen her şeyi yaptığını biliyorsundur?"

"Bunu Shindurrul da biliyordu. Benim gitmem konusunda ısrar etti."

"Awelshammash kendini ispat ederse onu Borsippa, Kiş veya Sippar'a yolayacağım. İturashdum senin başarılarını kıskanıyor, çünkü kimse fahişesinin oğlunu sevmiyor. Awelshammash her zaman senin gibi adamların birkaç adım gerisinde olacak. Bunu çok iyi bildiği için öfkesi hayatı boyunca hiç dinmeyecektir. Rahip ve Sibit Borsippa, Kiş veya Sippar'da hakimiyet ve güç istiyorlar. Awelshammash zeki bir adam..."

"Bunu biliyorum, sayın kralım..."

"Sinbelaplim'e Sibit'le görüşemeyeceğini söylediler. Çaresiz bir anında kadının yanında buldu kendini, bir araç ve bir piyon olduğunu asla anlamadı. İntu'dan döndüğünde kimsenin ona kudretli bir adam gözüyle bakmayacağını biliyordu. Senden nefret ediyordu, çünkü sen önemli adamların dostuydun. O da başarılarını kıskanıyordu. Ve hastalığının şüphesi içinde seni öldürmekle iyileşeceğine inanıyordu."

Daduşu'nun omuzları öne düştü. "Şimdi Sinbelaplim'in benden neden nefret ettiğini anladım, sayın kralım" dedi başını sallayarak alçak bir ses tonuyla. "Bunu tahmin ediyordum; ama şimdi kesinlikle eminim."

Hammurabi Daduşu'nun boynundaki mühre uzandı ve hızlı el hareketleriyle birkaç hizmetkârı uzaklaştırdı.

"Güzel bir mühür. Uzun zaman önce kanalın yanındaki sazlıkta oynardık: Awelninurta, Shindurrul, Gimilmarduk, senin baban ve başkalarıyla birlikte. Mührümü sana verdim. Neden? Kötü zamanlarda da sonuna kadar güvenebileceğim adamlara ihtiyacım olduğunda... sizden birini seçerdi. Hammurabi aklı bacaklarının arasında olan İturashdum gibi adamlara hiçbir zaman güvenmez. Eğer sen ölseydin, yerini Si-

bit'in babası belli olmayan oğlu alırdı. O zaman önündeki engel kalkar ve yolu açılmış olurdu." Yine gözlerini salonda gezdirerek gülümsedi, sanki her şeyi aynı anda görebiliyordu. "Siz giysiler, baharatlar ve ölçü çanağıyla birlikte başarılı ve sağlıklı bir şekilde geri dönerken, Sinbelaplim uğursuz bir gecede Sibit, Awelshammash ve İturashdum için hayatını kaybetti." Hammurabi rahipleri işaret etti. "Bu arada Tabi'elmatin de o zamanlar bizimle birlikte çamurların içinde oynardı. İntu-tanrıları hakkındaki sorulara daha vakit var. Yarım saat sonra, mührü taşıyan adam. Tapınakta. Seni oraya bekliyorum."

Daduşu buz gibi bir elin sırtını tırmaladığını hissetti. "Efendim." Fısıldayarak konuşuyordu. "Aklında ne varsa, bana bunu yaşatma. Kudretli adamların oyun tahtasındaki piyonlardan biri olduğumu kavramış durumdayım. Bunu yapmam şart mı?"

Hammurabi donuk bakışlarla onu süzdü ve başını öne salladı.

"Evet. Dostların senin için çok şey yaptı. Sen de onlar için aynısını yap." Hammurabi'nin bakışları salonun arka duvarına çevrildi; onu izleyen herkes Daduşu'yu fazla önemsemediğini düşünmeliydi. "Örümcek ağını sonra parçalayacağız. Öfkeli Şamaş'ın günü geldiğinde... -fısıldayarak konuşuyordu ve dudaklarını neredeyse hiç kıpırdatmıyordu- o günün ne zaman olacağını hesapladılar. Dümencinin ölümünden yedi kere yedi gün sonra. Şimdi git."

Daduşu kralın kendisiyle gereğinden fazla konuştuğunu anlamıştı. Hükümdarın önünde yerlere kadar eğildi ve dostlarının yanına gitti. Yirmidört gün sonra! Tiriqan elini tuttuğu zaman, kendini tekrar güvende hissetti.

Rahiplerin öğrencileri loş koridorlar boyunca Daduşu'ya yol gösterdiler. Nişlerin içinden Marduk'un, Şamaş'ın, İnanna'nın, Sin'in ve Amurru'nun elmas gözleri parlıyordu. Salondaki duvarlara çakılmış oturaklarda yirmiye yakın rahip oturuyordu. Gimilmarduk, Shindurrul, Jarimadad ve Sinişmeani onların karşısında yerlerini almışlardı. Alçak sütunların üzerinde düzinelerce gaz lambası yanıyordu. Miğferlerin, kalkanların ve zırh pullarının üzerinde alevler oynaşıyordu. Daduşu'nun tek dayanağı, Shindurrul'un omuzuna koyduğu eliydi. Yedi

nöbetçi ellerindeki kılıçlarla girişi kapattılar. Her şeyi ağırdan alan Kral Hammurabi'nin yüzüklerle dolu parmakları, Tabi'elmatin'i işaret ediyordu.

"Her şeyin açıklanmasını ve bir sonuca bağlanmasını istiyorum." Başrahibin önünde duruyor ve Daduşu'yu gösteriyordu. "Benim mührümü taşıyan bu adamın altı kez canına kast edildi. Sibit Nigalli, Sinbelaplim ve İturashdum onu hırsları uğruna kullandılar, çünkü onu ve kendilerinin sahip olamadığı şeyleri kıskandılar. Sinbelaplim dövüştüğü için öldü. Kadını suçlamıyorum. Tanıklar: saygıdeğer kaptanlar, bir dümenci, bir tacir. Onbir kürekçinin sorgulanmasını gerekli bulmuyorum. Sen, İturashdum, Sinbelaplim'in cinnet geçirmesine sebep oldun ve onu öldürme isteğiyle doldurdun."

Rahibin arkasında dört saray koruması duruyordu. Tabi'elmatin hiç konuşmadan teker teker insanların yüzüne baktı. Duvarlar sesleri adeta yutuyordu. İturashdum gözlerini yere dikerek ayağa kalktı; ellerini birbirine kenetledi ve titreyerek tekrar çözdü. Daduşu kendini tekrar fırtınanın ortasındaymış gibi hissediyordu. Hammurabi'nin ses tonu oldukça sertti. "Kanunlarımı en az benim kadar iyi bilirsin. Seni itham ediyorum. Tabi'elmatin şehir nöbetçilerinin yakaladığı aşağılık katillerin itiraflarını biliyor. Konuş rahip. Neden?"

Bütün yüzler bembeyaz kesilmiş ve donakalmıştı. Daduşu titremesini daha fazla bastıramıyordu. İturashdum ağır bir ses tonuyla kelimeler arasında uzun uzun duraklayarak konuşmaya başladı; ba rahibin ve kralın bakışları altında sanki giderek küçülüyordu. Daduşu'yu işaret etti.

"Şu adam ölmüş olsaydı, o zaman ben ve Nigalli senin şehirlerinden birinde, oğlum Awelshammash'ın evinde zengin ve mutlu yaşıyor olacaktık."

"Onu öldürmeleri için adamlara parayı sen mi verdin? Onu Dilmun'da öldürmesi için ve Moensh'tar'da zehirlemesi için dümenciyi kışkırtan da sendin, öyle değil mi?"

"Evet efendim."

"Nigalli'ye bağımlı olan hasta bir adamın aklını karıştırarak ve tehditler savurarak onu cinayet işleyecek duruma getirdin. Masum bir

adam öldürülecekti: Benim Kudurru-taşımdaki kanunların hepsini bili yorsun değil mi?"

Rahip derin bir iç geçirdi. "Her kelimesini efendim."

"O zaman kararın ne olduğunu anlıyorsundur."

"Evet efendim."

Hammurabi Tabi'elmatin'e işaret verdi. Beyaz kaşlı ve gri sakallı başı dazlak rahip kralın önünde yerlere kadar eğildi. "Tanrıların, benim ve senin onun için verdiğimiz kararı açıkla!"

Tabi'elmatin salonun diğer tarafına geçerek Marduk'un bedeninin önünde durdu. Tanrı resminin kolları sanki onu saracak gibi duruyordu.

"Batıdaki çöle gidecek, Amurru göçebelerine tanrılarımızın gücünü ve güzelliklerini anlatacaksın."

İturashdum omuzlarını düşürdü. Sakallı yüzündeki ölüm korkusunun altında bir parça ümit gizliydi.

"Kumların üzerindeki yolculuğun oldukça zorlu olacak. Tanrıya ait metalden yapılmış bir bıçak ayak parmaklarının sayısını azaltacak."

İtirashdum'un dudaklarından bir inilti yükseldi; gırtlağından boğuluyormuş gibi sesler çıkıyordu.

"Etkili konuşman sırasında şüpheli hareketlerle Ammuru'ların dikkatini dağıtmaman için Anbar bıçağının keskin ağzıyla kolun kısaltılacaktır."

İturashdum kocaman gözlerle vahşi bir hayvan gibi etrafına bakındı. Ağız kenarlarından kan kırmızısı salyalar akıyordu. Loş karanlığın içinden ellerinde deri ipler ve ince halatlar bulunan askerler çıkarak ona doğru yaklaştı.

"Göçebeler ne Sumerlilerin ne de Akadlıların dilini bilmiyor. Birçok insana zarar vermiş olan dilinin işlevi Anbar'ın keskin bıçağıyla azaltılacak; dilinin hızı hareketleri yavaşlatılacak."

İturashdum baştan aşağı titredi ve gözlerini salonun girişine çevirdi. Sonra olduğu yere yığıldı. Askerler koşup daha kolları yere değmeden onu yakaladılar. Hammurabi başıyla işaret verince Tabi'elmatin kolunu indirdi.

"Onu kurbanların hücresine götürün" diye mırıldandı sonra da.

Askerler İturashdum'u kaldırıp dışarı sürüklediler. Ayakları yerde sürünüyordu. Silahlı adamlar iki gruba ayrılıp rahiplere eşlik ettiler ve sonra üç sıra halinde Hammurabi ve Daduşu'nun dostlarının arkasında birbiri ardına iyice yaklaşarak durdular.

Ortadaki dört köşeli odanın ortasında iki tane taş sütun yükseliyordu. Hücrede pencere yoktu ve oldukça sıcaktı. Askerler İturashdum'u sağ taraftaki sütuna bağladılar. Rahiplerin yaktığı bir düzine lamba fitilinin alevi tüterek titriyordu. Bir mangalın üstünde içinde sıcak susam yağı dolu bir kazan duruyordu. İplere asılı olan İturashdum, yarı baygındı. Daduşu, askerlerin İturashdum'un sandaletlerini ayaklarından çekip çıkarmalarını ve başrahibin bir sandıktan kol kadar uzun bir Anbar-hançeri çıkarmasını izledi. Midesine kramplar girdiğini hissediyordu. Hançer gümüş gibi ışıldıyordu. Hammurabi muhafızların en yaşlılarından olan iki adama başıyla işaret verdi, Tabi'elmatin'i selamladı ve hiç acele etmeden sakince odadan çıktı.

Daduşu onun arkasından gitmek istiyordu ama çıkış silahlı iki adam tarafından kapatılmıştı. Shindurrul'un yanında durarak duvara iyice yaslandı. Rahiplerden biri üstündeki pelerini çıkardı ve bıçağı iki eliyle sıkıca tuttu. İturashdum'un gözleri kayıyordu, iyice sıkmıştı ve her tarafı baştan aşağı tir tir titriyordu. Bir asker sol elini kavradı ve bir takozun üstüne bastırarak yerleştirdi. İturashdum bağlı olduğu ipleri çekiştiriyordu. Diğer askerlerden biri ateşteki kazanı kaldırırken bıçak hızla indi. Kesik kol hemen yağa batırılırken cızırtılar yükseldi; İturashdum acı bir çığlık attı ve bilincini kaybetti.

Sol ayağının son parmağı kesildiğinde tekrar kendine geldi. Kaynar yağ kesilen parmaklarını yaktığında tekrar çığlıklar attı ve gözyaşlarına boğuldu.

"Marduk." Shindurrul silkindi. "Korkunç bir şey bu. Ammurular parmaklarımı kestiğinde bana da aynısı yapılmıştı." Parmaklarındaki gümüş manşonları gösterdi. Şimdi de elinde bir kerpeten tutan bir adam, İturashdum'un dilini koparmakla meşguldü. Rahip acıklı sesler çıkararak anlaşılmayan bir şeyler mırıldanıyor ve ağzının içini dolduran kanı yutarken boğulurcasına öksürüyordu. Dilinin koptuğu yer kız-

gın demirle dağlandı; tavana doğru yanmış et kokusuyla beraber yo ğun bir buhar yükseldi. Rahip son gücüyle son bir kez doğruldu, sonra kendini bırakarak taş sütunda asılı kaldı. Daduşu dilinde demire benzer bir tat hissetti. Midesinden acı ve ekşi sular yükselmeye başlamıştı. Başrahip doğal olmayacak kadar sakin bir ses tonuyla:

"Dostlarımız şenlikte yokluğumuzu hissetmeye başlamışlardır. Bu tüyler ürpertici yeri bir an önce terketmeliyiz."

Shindurrul beraberinde Daduşu'yu da sürükleyerek hızla dışarı çıktı. Loş geçitler hiç sona ermeyecek gibiydi. Sütunlu salona yaklaştıkça etrafları da gittikçe aydınlanıyordu. Az sonra müzik sesleri, konuşmalar ve kahkahalar işitilmeye başlandı. Duvarların arasında dolaşan rüzgâr, binbir çeşit kokuyu onlara taşıyordu.

Şenlik gece yarısını geçtikten sonra da epey sürdü ve nihayet sona erdi. Daduşu'yla Tiriqan meşalelerin ve nöbetçilerin yanından geçerek büyük alana çıktılar. Daduşu Tiriqan'ı kendine çekti; aynı anda hem üşüyor, hem de yanıyordu. Aklı karmakarışıktı, kafasında binbir düşünce dolanıyordu. Üç ya da dört gemiyle Dilmun'a, Magan'a, Meluchha'ya ve İntu'ya mı gitmeliydi? Silahlı adamların koruması altındaki bir ticaret kervanıyla karadan bilinmeyen kalay ocaklarına gitse daha iyi mi olurdu? Hammurabi'nin birlikleriyle Amurrulara karşı savaşmak için batıya gitmeliydi belki de! O zaman kardeşi Siachu'yu da bulabilirdi! Çakırkeyif olan Mashkan-Şabrim, Gimilmarduk ve Shindurrul, büyük bir neşe içinde Daduşu'ya onun da katılmasını istedikleri büyük planlarından söz etmişlerdi. Siachu'yu bulup bulamayacağına gelince... Kendi kendine fazla ümit etmemenin daha mantıklı olacağını söyledi. Planlanan ticari geziler merakını uyandırmıştı. Yakında karar vermek zorunda kalacaklardı, çünkü gemiler temizlenmiş ve onarılmış şekilde yataklarında sallanıyordu. Alanın ortasına vardıklarında Daduşu düşüncelerini güçlükle toparlayabiliyordu.

Mashkani ve Shindurrul onlardan daha hızlı yürüyorlardı. Daduşu durdu ve yıldızlara baktı. Tiriqan'ın ve Daduşu'nun gölgesi yerde hareketsizce duruyordu. Dolunay olmaya hazırlanan ay bulutsuz gökyüzünde bembeyaz parlıyordu. Büyük aralıklarla yerleştirilmiş meşa-

leler kocaman bir dikdörtgen oluşturuyordu. Tiriqan Daduşu'nun başını yumuşak bir hareketle omuzuna doğru çekti.

"Gel Uş" diye fısıldadı ve Maşkani'ye el salladı. "Bütün her şey geride kaldı, sevgilim. Bu kadar dostu olan birinin korkmasına hiç gerek yok."

Yavaş yavaş gösterişli caddeden pazar yerine doğru yürümeye devam ettiler. Daduşu başını öne eğip sağındaki gölgelere baktı. Bu gölgeler ıssız caddeler boyunca Tiriqan'la kendisine eşlik ettiler. Ve ocak başındaki lambanın ışığında birbirlerine sarıldıklarında, görünmez oldular.

28. GÜNEŞ TUTULMASI

Daduşu'nun gitmek istediği belli bir yer yoktu; kendini kalabalığın içine bırakmış sürüklenirken, birden ana caddenin sonuna geldiğini fark etti. Yedi gün ve yedi gece boyunca fısıltılar ve söylentiler şehirde kulaktan kulağa dolaşmıştı: Adaletin koruyucusu ve güneş tanrısı Şamaş ile eşi Aja'nın, şehrin ve ülkenin ileri gelenleri ile kudretli hükümdardan intikam alacağı söyleniyordu. Daduşu insanların huzursuz olduğunu hissediyordu. Herkes rahiplerin yorumlanması zor kehanetler mırıldandığını biliyordu: Bunlardan hiçbiri gerçekten de elle tutulur şeyler değildi. Shindurrul vezirden ve onun "gözleri ve kulakları"ndan güneş tutulmasının bugün olacağını öğrenmişti. Marduk heykelleri arasından zigguratın dehlizine çıkan yokuşun yarısında Daduşu silahlı bir adam gördü. Ona el salladı ve gıcırdayan kumların üzerinden palmiye ağaçlarının yanına kadar gitti.

"İyi bir yer" dedi Redum'u selamlayarak. "Buradan hareket eden her şeyi görebilirsin."

Yüzbaşı Rimutgula iki eliyle miğferini terden ıslanmış saçlarının üstünden yukarı itti, yere tükürdü ve Daduşu'nun sol omuzunun üzerinden uzaklara baktı.

"Bu yüzden buradayım. Herkes korkuyor. Ben de öyle. Söylentiler kulağına gelmiştir, anlarsın." Sesi kaba ve çatallıydı. "Kral caddesinde büyük bir insan kalabalığı var. Bana rahiplere inanıyorlarmış gibi geliyor, ne dersin?"

"Aptal yerine konma tehlikesini göze alarak söylüyorum ki, ra-

hiplere ben de inanıyorum. Onların ne kadar iyi hesap yaptığını biliyorum. Bugün için hesaplarında bir yanlışlık olmadığına da eminim."

Daduşu başını kaldırdı ve bulutsuz pırıl pırıl gökyüzüne baktı. Güneş Rimutgula'nın parlatılmış bronz miğferine vuruyor ve delikanlının gözünü alıyordu.

"Öyle mi? Deme. Ama artık her ne olacaksa, denizci... Biz kimseye bir şey olmaması için elimizden geleni yapacağız, tamam mı? Büyük babamın babasına bile pek inanmak istemediğim halde.

Güneş doğduktan hemen hemen beş saat sonra törenlerin yapıldığı cadde insanlarla, öküz arabalarıyla ve yük taşıyan eşeklerle dolup taşmıştı. Duvarların ve kapı kemerlerinin arasında bugün, her zamanki gürültüler ve sürekli devam eden uğultulu ve yankılı sesler eskisi kadar yüksek değildi. İturashdum'un kolunun ve parmaklarının kesildiği günden dört gün sonra Daduşu "Duvarın İçindeki Marduk" isimli meyhanede tesadüfen Rimutgula'ya rastlamıştı. Şu an sarayda yüzbaşı olan Redum, Daduşu'nun babası Utuchengal'in emrinde Hammurabi için üç şehir işgal ettiklerini anlatmıştı. Redum miğferini sol kolunun altına sıkıştırdı ve etrafına baktı; kısılmış gözleri sert bir ağla çevriliydi.

"Şehirde neredeyse ikibinbeşyüz asker var. En yaşlı, iyi ve tecrübeli askerler. Şamaş'ın güneşi sonsuza dek yok olsa bile, Hammurabi'ye hiçbir şey ve hiç kimse dokunamayacak. Evet, aynen dediğim gibi olacak."

Daduşu başını eğdi.

"Bu zamandan yalnızca babamı ve seni tanıyorum; kralın önündeki canlı duvar sizlersiniz, değil mi? Bence... siz onu gerçekten seviyorsunuz."

Dar caddelere tıka basa dolan binlerce insan, tozlu yollarda oradan oraya dolanıp duruyordu. Bazıları kapılardan ve heybetli kapı kemerlerinin altından geçerek kayboluyor, diğerleri ise küçük ve büyük gruplar oluşturarak fısıltıyla birbirleriyle konuşuyorlardı. Tümünün üzerine korkunç bir karamsarlığın çökmüş olduğu belliydi. Kötü bir kaderin onları beklediği düşüncesi, Babil'in sakinlerini bu hale getirmişti. Daduşu başparmağını geniş kemerine takmıştı. Parmakları çift taraflı baltasının keskin metalinin üstünde duruyordu. Rimutgula bere-

lenmiş topuzunu kaldırdı, ucundaki yamuk yuvarı okşadı ve sırıttı. Alt çenesinin sağ damağında iki dişi eksikti.

"Evet, onun da bizi sevdiği gibi. Seninle nasıl konuştuğunu izledim. Uzun zamandır kimseyi kendine bu kadar yaklaştırmamıştı. Nedenini bana söyleyebilir misin?"

Daduşu hayır anlamında başını salladı. Şehrin üzerinde her zaman uçan güvercin sürüleri, sıra sıra uçan kazlar ve ördekler bugün ortada yoktu. Muhafızla Daduşu bir küme palmiye ağacının yere düşen küçük gölgesine sığınmışlardı. Yokuş yukarı giden yol, neredeyse tamamen boş gözüken tapınak avlusunun önünde sona eriyordu. Buradan gösterişli caddeyi, saray duvarlarının bir kısmını ve Esangila, Şamaş-Marduk-Zigguratı'nı ve bir de çok sayıdaki sokak girişleriyle büyük kapıları görebiliyorlardı.

"Çünkü... -saçları aklaşmış asker duraksadı- sen onun mührünü taşıyan adamsın, değil mi? Baban... birkaç sefer Hammurabi'yle ölüm arasına atlamıştı. Galiba o zaman krala anlattığın bir şey onu ürküttü, doğru mu?"

Daduşu omuzlarını silkti. "Olabilir." Marduk-Zigguratı'nı gösterdi. "Ne olacağını... biliyor musun?"

"Kesin olarak, denizci. Vezir Awelninurta bizimle uzun uzun konuştu."

Daduşu elinde olmadan gülümsemek zorunda kaldı. Kendisini denizde gelmek üzere olan bir fırtınayı bekler gibi hissediyordu. Henüz rüzgârı hissetmiyordu ama dalgaların sırtları gittikçe beyazlaşıyor, kabarıyor ve köpürüyordu. Birden sanki gözleri daha da keskinleşmiş gibi, daha demin Babil sakinlerinin ve çiftçilerin, işçilerin ve kanallardaki tımar sahiplerinin birbirleriyle konuştukları yerlerde askerlerin varlığını fark etti. Huzursuzluk şehrin büyük bir bölümünü sarmıştı: güvensizlik ve korku insanların arasında garip bir şekilde kol geziyordu, bunu hiç duygusu olmayan ruhsuz bir insan bile kolaylıkla görebilirdi.

"Zigguratın üstündekiler - rahipler mi?" diye sordu Daduşu. Söz konusu olan örümcek ağının ipleri boyunca yırtılmaz ipler germiş olan Awelninurta'ya hayranlık duyuyordu. "Birçoğu mu? Hepsi mi?"

"Bütün önemli rahipler." Rimutgula homurdandı. "Şamaş'ın ne zaman karanlığa karşı savaşacağını, onlardan başka hiç kimse bilmiyor. Çok fazla bekleyeceğimizi sanmıyorum. Başrahiple güzel ve zengin Naditum'un zigguratın tepesinden halka açıklamalar yapacağı söyleniyor. Genç rahipler tapınakta yerlere yatmışlar ve korkudan ter dökülüyorlar. Silahlardan, savaştan ve binlerce korku verici işaretlerden korkuyorlar."

Miğferlerden, kalkanlardan ve silahlardan yansıyan ışık, ana caddenin üzerinde parıldıyordu. Daduşu caddede bir tek öküz arabası bile göremiyordu; arabalar şehrin iç kısımlarında kaybolmuştu. Gökyüzünün rengi aynı anda hem koyulaştı, hem de daha parlak bir hal aldı: mavi renk, metalimsi bir görünüme bürünmüştü. Etrafı saran sessizlik daha da arttı. Daduşu sert kabuklu palmiyenin gövdesine yaslandı ve karşısındaki adamın görebildiği her köşeyi ve her noktayı nasıl dikkatle taradığını izledi. Adam olanlara pek aldırmıyor gibiydi. Bu arada beyaz duvarların ve aralarındaki aralıkların içinden yükselen mırıltılar ve fısıltılar gittikçe artıyor, derin bir uğultuya dönüşüyordu. Daduşu bronzlaşmış kollarındaki tüylerin diken diken olduğunu hissetti.

"Galiba güneş tutulması öğle vakti gerçekleşecek" dedi asker. Neredeyse hiç kımıldamıyordu; tüm kasları gerilmişti. "Benim daha önce görmediğim ve bilmediğim bir şeyi bekliyorsunuz, tamam mı? Ama her savaşta yaptığım gibi, bugün de hızla ve tüm gücümle saldıracağım."

Daduşu onu *Şüphe*'nin kaptanıyla karşılaştırdı ve Rimutgula'nın da en az onun kadar serinkanlı olduğunu anladı. Hatta tehlikelerden Gimilmarduk'tan daha az etkilendiği bile söylenebilirdi.

"Bak, dostların işte orada, denizci!"

Şamaş, Babil'i bir karınca yuvasına çomak sokmuş gibi rahatsız etmişti. Askerler geniş caddenin etrafını bir duvar gibi sarmışlardı. Zigguratın en az üç kapısından çıkan rahipler, sayısız basamak yardımıyla zigguratın mavi çinilerle kaplı tepesine tırmanmaya başladılar. Uzun sakallı, saçları tamamen kazınmış ve kırmızı tören elbiseleri giymiş rahipler en az yüz kişiydi; ellerindeki meşalelerden rüzgârsız gökyüzüne siyah ve gri dumanlar yükseliyordu. Ansızın Daduşu'nun sa-

ğında küçük bir karmaşa meydana geldi. Delikanlı başını çevirince palmiye gövdelerinin, duvarların ve küçük grupların arasından iki kişiyi seçebildi: Shindurrul ve Tiriqan. Kalabalığın içinden ilerlemeye çalışarak Marduk heykeline doğru koştular. Asker homurdandı:

"Şu anlarda şehrin kapıları kapatılmaya başlanmış olmalı. Burada söz konusu olan kralımız - güneş falan değil."

"Neler olup bittiğini anlıyorum..." Daduşu kolunu kaldırıp onlara el salladı. "Shindurrul!" Tacir elini kulağının arkasına götürdü, etrafına bakındı ve sonunda Daduşu ve Rimutgula'yı görebildi.

"Emirleri Vezir Awelninurta'dan mı aldınız?" diye sordu Daduşu ve derin bir nefes aldı. Rimutgula yavaşça başıyla onayladı. Caddedeki insanlar gözlerini gökyüzüne dikmiş, heyecanlı heyecanlı birbirleriyle konuşuyor ve olanlara anlam veremeden şaşkın şaşkın sağa sola bakınıp duruyorlardı. Zigguratın heybetli merdivenlerinin bittiği en alt basamağının yanında bile, geçit vermeyen bir duvar gibi, baştan aşağı silahlarla donatılmış askerler ve saray muhafızları yer almıştı. Nefes nefese Daduşu ile askerin yanına ulaşan Tiriqan ve Shindurrul, ter içinde kalmışlardı. Yokuş başındaki kumlarla kaplı olan taş döşemelerin etrafında dört veya beş adım mesafede hiç kimse yoktu.

"Evet. İmdugud rahiplerinin bütün planlarından haberi var. Büyük babamın babası bana Şamaş'ı yutan güneş tutulmasını anlatmıştı." Shindurrul omuzlarını öne düşürdü. Daduşu, Tiriqan'ın elini aradı. "Güneş tutulması! Yaşayan her canlı müthiş bir korkunun esiri oluyor. İki saatten daha az bir süre içinde her şey olup bitmiş olacak. Hayattan korkan kişiler, bu gibi olaylardan da çabucak ürkerler!"

"Sakın nutuk atmaya kalkışayım deme, tacir efendi." Rimutgula kararlı tavırlarla miğferini başına geçirdi. "Bundan sonra neler olacağını birazdan hep birlikte göreceğiz. Serinkanlı olun!"

"Ben korkuyorum." Tiriqan Daduşu'nun omuzuna yaslanmış titriyordu. Askerle Shindurrul hemen hemen aynı anda ellerini kaldırdılar.

"Biz de kendimizi pek iyi hissetmiyoruz" dedi Shindurrul. "Doksanyedi yıl önce, eğer doğru hesapladıysam, Babil'in üstündeki gök gündüzden geceye dönmüş. Ailem böyle anlatır. Şiddetli bir korku ve panik yaşanmış. Her şeyin sona erdiğini bildiren kehanetlerde bulu-

nulmuş. İnsanlar korkudan adeta çıldırmış. Ama iki saat sonra ortalık yine aydınlanmış ve hayat yine normale dönmüş."

"Bizde de böyle anlatıldı, doğru." Rimutgula başıyla onayladı. "Rahipler neler yapacaklar, tacir efendi? Tahmin edebiliyor musun?"

"Hayır. Büyük bir ihtimalle halkı ayaklandıracaklardır. Bizzat kendilerinin saldıracağını mı düşünüyorsun?"

"Dualar, meşaleler ve ilahilerle mi?"

Ortada yalnızca kulaktan kulağa söylentiler dolaşmıştı. Ne saray, ne Edubba, ne de tapınak tutulmanın gün ve saatini bildirmiş değildi. Bahar şenliğinden beri pazarı ve şehri kuşatma altına alan fısıltılar ve mırıltılar şehir kapılarından sızarak nehir boyunca yol almış ve kanallara kadar uzanmıştı. Redum evlerin girişlerini işaretledi. Anneler çocuklarının bacaklarına şeritler halinde kesilmiş kumaşlar sarıyorlardı; gün ortasında yaşanacak olan karanlıkta zehirli yılanların deliklerinden çıkacağına inanmışlardı. Daduşu bakışlarını kaldırdı. Rahipler ikinci terasın girintili çıkıntılı duvarı boyunca sessizce dizilmişlerdi. Son basamağın üstündeki desenli taş zeminin üstünde, süslenmiş altı kişi duruyordu. İnsan kalabalığından yükselen fısıltıları, boğuk davul sesleri bastırdı. İnsanlara aralıklı çalan davulların gümbürtüsünden çok, sessiz kaldıkları an tedirginlik veriyordu; sanki kocaman şehrin kalp atışlarını dinler gibiydiler. Rahipler ilahiler mırıldanmaya başlamıştı. Tapınağın ön cephesindeki sütunların arasında inleyen davul sesleri, ilahiler ve gong sesleri içinde heyecandan sesleri kısılmış insanların tiz sesleri duyuluyordu. Tüyleri ürperten müzik insanların başlarını bir o yana bir bu yana çevirmesine sebep oluyordu; sonunda Marduk-Zigguratı'nın üstündeki alanda davulları, gongları ve rahipleri görebildiler.

"Tabi'elmatin. Orada, Naditum'un yanında - Marduk'un çatısında! Daha iki ay önce onunla iyi işler yaptık... İsmin-Adasi!" Shindurrul başını salladı. "Şu işe bakın! İnanılmaz bir şey bu." Silkindi. "Akıllı bir kadın, gerçekten."

İkinci bir grup rahip bir sonraki kattaki alana da davul, gong, flüt ve fanfarlar taşımışlardı. Yanan meşalelerden yükselen dumanlar birer siyah sopa gibi hiç kıpırdamadan öylece tütüyordu. Bazı kadınlar ağla-

yarak evlerine girdiler, bazıları ise ellerini veya elbiselerinin bir kısmını yüzlerine kapatarak karanlık köşelere çekildiler. Tiriqan Daduşu'ya iyice sokulmuştu.

"Örümcek ağı." Daduşu korku ve güven arasında bocalıyordu. Shindurrul ve Rimutgula yanında heybetli birer direk gibi duruyorlardı. "Nihayet anladım. İmdugud mührünü taşıyan o altı rahip Babil halkını Hammurabi'ye karşı kışkırtmak istiyor. Bu kanlı işi kendilerinin yerine halkın yapmasını sağlayacaklar."

"Awelninurta'nın bize söylediği de buydu zaten. Bu konuyu sizinle konuşabilirim." Redum miğferin bronz tokasını bağladı. "Kurnaz bir şekilde hallediyorlar meseleyi, değil mi?"

"Peki Kral Hammurabi?" Daduşu başını çevirdi. Geniş cadde yavaş yavaş boşalıyordu. Sessizlik, ziggurattan gelen gong seslerinin, davul gümbürtülerinin, uğultulu ilahilerin ve tapınaklardan gelen tiz çığlıkların altında titriyordu. Rimutgula el sallayarak bir onbaşıyı yanına çağırdı ve sırıttı.

"İçi rahat bir şekilde sarayda oturuyor. Bekle de gör, denizci!"

Daduşu'nun kafası bir sürü düşünceyle doldu: Alalger'in sözleri, Awelninurta'yla yaptığı konuşma ve tapınağın tonozlarındaki tüyler ürpertici sahneler, kendi korkusu ve gözlerini kocaman açmış sessizce kaynayan kargaşayı izleyen Tiriqan - askerlerin yanlarına gelmesi düşüncelerini dağıttı.

"Siz burada kalın" dedi Rimutgula. Parmaklarıyla yokuşun sonunda bir sınır tespit etti. "Bu dört kişi kralın dostlarıdır. Onlar dışında hiç kimse bu sınırı geçmeyecek; ne rahipler ne de halk. Hemutbal?"

"Emriniz nedir, Redum?"

"Kuzey kapısında nöbet tutan adamların yanına koş. Eğer insanlar yokuşa doğru hızla koşarlarsa -ki bunu yapacaklarını pek sanmıyorum-, iki düzine adam onlara gözünü bile kırpmadan saldıracak. Sarayın Marduk kapısını açık tutmanız gerektiğini unutmuyorsunuz, tamam mı?"

Asker evet anlamında başını salladı, sonra Redum'un önünde eğildi. "Evet, sayın babam."

"Fırla ve fazla oyalanmadan geri gel. Çok geçmeden her şey başlamış olacak! Anladın, değil mi?"

Asker kılıcını eliyle bacağına bastırarak hızla uzaklaştı. Tüyler ürperten ilahi sesleri gittikçe artıyordu. Daduşu anlamsızca parmaklarını oynatarak çaresiz bir ifadeyle Shindurrul'un, Tiriqan'ın ve Rimutgulas'ın yüzlerine baktı.

"Bu şekilde beklemek beni çıldırtıyor. Daha fazla dayanamayacağım. Bir şeyler yapmalıyım."

Shindurrul'un elleri sakinleştirici hareketlerle aşağı indi.

"Kalıyoruz. Burada güvendeyiz ve her şeyi görebiliyoruz. Bence her şey oldukça heyecanlı olacak. İleride oğullarına anlatacak bir hikâyeye sahip olacaksın, Uş."

Bu şakaya Tiriqan bile gülmedi. Gölgeler gittikçe kısalıyor, ışınlarını dünyaya dik açıyla gönderen güneşin ısısı gittikçe artıyordu. İnsanların sırtından ter akıyor ve koltuk altlarından damlıyordu. Batıdan oldukça sıcak bir rüzgâr esti ve yerdeki tozları kaldırdı. Alanda toplanmış olan binlerce insan derin derin iç çekti. Tiriqan, Shindurrul'u gölgenin dibine kadar sürükledi. Daduşu ise Marduk-Zigguratı'nda olanları anlamaya çalışıyordu. Zigguratın ana cadde tarafında kalan şehir bölümüne dönük olan rahipler, korkulukların ardındaki alanda birbirlerine yakın bir şekilde duruyorlardı. Bedenlerinin üst kısımları parlıyordu; onlar da ayaklarının altındaki halk kadar ter döküyordu. Adamların bazıları tahtadan yapılmış uzun flütleri dudaklarına götürdüler. Tapınaktan cevap olarak gelen ilahilerin arasına tiz flüt sesleri karıştı. Davullar ve gonglar durmaksızın gümbürdüyordu. Sesler şehrin üstünden geçip kanalların arasındaki uzak tarlaların içinde kayboluyordu.

Rahipler ara sıra fanfarları çalıyor, düzenli ritimlerle davula ve gonglara vuruyorlardı. Bitişikteki tapınak kapısından üç rahip öğrenci çıkıp geldi. Birisinin elinde baş büyüklüğünde altın bir kupa, diğerlerinin elinde ise gümüş testiler vardı. Yavaş yavaş basamaklardan çıktılar ve hareketsiz duran ve donuk gözlerle şehre bakan altı kişinin yanına doğru gittiler.

"Ne yapıyorlar?" diye fısıldadı Tiriqan çatallı bir sesle. Bedenle-

rinin gölgeleri ayaklarına kadar çekilmişti. Gökyüzü kaynıyor, yanıyor ve dayanılmaz sıcaklıkta nemli havayı aşağı bastırıyordu.

"İçki." Rimutgula kaçamak bir tavırla Daduşu'ya göz kırptı. "Bu içten pazarlıklı sahtekârlar karanlığın geleceğini tam olarak biliyor olmalılar. Üstelik uzun zamandan beri, değil mi?"

"Peki içki ne işe yarayacak?" Shindurrul da oldukça huzursuz görünüyordu. Diğerlerinin huzursuzluğu ateşli bir hastalık gibi ona da bulaşmıştı.

"Dilleri çözmeye yarayacak." Redum'un yüz ifadesinden daha fazlasını bildiği ama konuşmayı düşünmediği anlaşılıyordu. Daduşu'nun bakışları, Rimutgula'nın kılıç kabzasına kenetlenen parmaklarına kaydı: Rimitgula da aynı Tiriqan ve kendisi gibi korkusunu bastırıp sakin kalmakta zorlanıyordu. "Güneş gerçekten tutulduğu zaman halkı, kulakları çınlatan alçakça sözlerle kışkırtıp saraya hücum etmelerini sağlamaya yarayacak. Evet."

İnsanlar gölgelerden çıktılar, huzursuzca gruplar oluşturdular ve tekrar dağıldılar. Daduşu rahiplerin halkın korkusuyla oynadıklarını kavramaya başlamıştı. Sabahın geç saatlerinde ayın solgun yüzü kanalların üzerinde görülüyordu; şimdi yalnızca Şamaş'ın güneşi ateş saçıyordu. Babil'liler gökyüzüne bakıp işaret ve delil bulmaya çalışıyorlardı. Yine sıcak bir esinti tozları kaldırıp güneşin görünmesini engelledi. Tapınaktan çıkan öğrenciler basamakların en üst kısmına ulaşmışlardı ve fanfarlarla verilen işaret rahiplerin ilahilerini böldüğü sırada İsmin-Adasi ve Tabi'elmatin'in yanına yaklaşmak üzereydiler. Daduşu gözlerini kırpıştırarak güneşe baktı; kızıl toz bulutunun ardındaki parlak güneşin yanında, oval şeklinde bir karaltı oluşmuştu.

"Başlıyor!" Daduşu'nun dudaklarından uzun bir inilti yükseldi. "Bak, orada, güneşin kenarında, Shindurrul."

Tacir kesesine sarıldı ve içinden yarı elmas niteliğinde ince ve düz taşlar çıkardı. Ellerinin yarısı kadar büyük olan taşları Daduşu ve Tiriqan'a uzattı.

"Söylendiğine göre bunlarla kör olma tehlikesi yaşamadan güneşe bakılabiliyormuş" dedi Shindurrul. "Bilemiyorum... büyük babamın böyle dediğini söylediler."

Daduşu ve Redum taş levhaları aldılar. Yarım parmak kalınlığındaki taşlar içinde tanecikler olan renkli camlara benziyordu. Sütunların, büyük kapıların arasından ve boylu boyunca caddelerden toz bulutları uçuşuyor ve hışırdayan palmiye yapraklarının arasından dönerek havaya yükseliyordu.

"Birazdan içkilerini içip bizlere seslenecekler." Rimutgula'nın yüzüne miğferinin kenarından şeritler halinde inen ter damlaları akıyordu. Tiriqan, Daduşu'nun omuzuna sıkıca sarılmıştı.

Rahipler bir insan başı büyüklüğündeki kupaya içki boşalttılar. İnsan kalabalığı gözlerini zigguratın tepesine çevirdi ve Şamaş ile Marduk'un başrahibinin kupadan içip ışıldayan kabı diğerlerine uzatmasını izledi. Sonra Naditum ve çiftin yanında duran diğer dört adam sırayla kupadan içtiler. Kupa üç kere boşalıp doldurudu. Önce Tabi'elmatin'in sağındaki ve sonra da soldaki gösterişli tören giysileri giymiş bir grup rahip gelenekler doğrultusunda altın kaptan küçücük birer yudum aldılar. Genç rahipler kapının ardındaki karanlığın içinde kayboldular. Daduşu kalbinin atışlarını duyuyordu, omuzlarının arasından soğuk bir elin kendisine dokunduğunu hissediyordu. İs rengindeki taş levhayla güneşin yan tarafına bakmak için eliyle sol gözünü kapatırken elleri titredi. Karşılıklı söylenen ilahiler ve ritimli davul sesleri sustuğu anda kalabalıktan iniltiler yükseldi.

Daduşu yavaşça başını gökyüzündeki sağdan güneş ışığını içine alan koyu gri tarafa doğru çevirdi. Kor gibi yanan güneşi görüyordu ama kör olmuyordu. Güneş'in üçte biri kaarmış ve yok olmuştu. Işıklı alanda ise sanki yara izi veya çıban gibi küçüklü büyüklü lekeler oluşmuştu. Daduşu gözünü kapattı, yuvarlak levhayı daha sıkı bastırdı ve tekrar baktı. Lekeler hâlâ oradaydı.

"Sessiz olun" dedi Redum. "Başrahibin söyleyeceklerini dinleyin."

Binlerce insanın vızıltısı ve mırıltısı yerini sessizliğe bıraktı. Sessizliği yalnızca caddelerde esen tozlu rüzgâr bozuyordu. Zigguratın dibiyle tapınak duvarının arasındaki boş alanın üstünden üç kere boru sesi duyuldu. Tabi'elmatin kollarını kaldırdı ve bağırarak konuşmaya başladı:

"Siz tanrılar, siz kudretliler, siz rahipler ve siz saraydakiler! Kral Hammurabi ve Babil'in insanları! Şamaş'ın bize söyleyeceklerini dinleyin!"

Rahipler koro halinde tekrar ve tekrar bağırdılar: "Tanrılar bizi cezalandırıyor! Gün geceye dönüşüyor!"

İnsan kalabalığından tek tek korku çığlıkları yükseldi. Tabi'elmatin kollarını güneşe doğru uzattı. Yüzükleri ve bilezikleri ışıldıyordu.

"Bir saat içinde tanrıların cezası üstümüze çökecek. Babil'de dolaşan fısıltılar felakete dönüşecek. Karanlığın iblisleri çok uzun süredir bizden bir kurban bekliyorlar. İşaretlerin sayısı oldukça fazlaydı ve görülmeyecek gibi değildi."

Tabi'elmatin'in ve diğer rahiplerin sesleri normalden çok daha gür çıkıyor, duvarlara çarpan sesler ortalıkta yankılanıyordu.

İnsanlar kendilerini yerlere atıyordu. Sanki kendilerini kuma gömmek ister gibiydiler. Başrahip kollarını indirdi. Şimdi ise siyah saçlı tapınak rahibesi tiz sesiyle ana caddeye hitap ediyordu:

"Sonsuz gecenin iblisleri Şamaş'ın güneşini yiyip bitiriyor. Ey kudretli insanlar, ne yaptınız da tanrılar bizi bu kadar zalim bir şekilde cezalandırıyor?"

Alandaki, basamaklardaki ve çatılardaki koro uluyan bir sesle bağırdı. "Güneş ölüyor. Karanlık bizi yutmak üzere. Eğer vereceğimiz kurban tanrıları memnun etmezse, üstümüze sonsuz bir gece çökecek."

Rahip korosunun söylediği her şeyin altı çift davul vuruşuyla çiziliyordu; davul ve gong sesleri kulaklarda sanki kızgın iğne batırılıyormuş gibi bir his bırakıyordu. Kadınlar amaçsızca bir oraya bir buraya koşuşturuyor, kalabalığın içinde sağa sola takılıyor, çığlıklar atıyor ve inliyorlardı. Daduşu ve Shindurrul'un önündeki askerler neredeyse hiç kımıldamıyordu; yavaşça kılıçlarını çekmeye başladılar ve omuzlarını eğdiler. Daduşu gözünü açacak cesareti buldu ve Marduk rahibi Geshti-Unna'nın toz bulutları arasında çınlayan sesine kulak verdi. Güneşin yarısından fazlası siyaha boyanmıştı. Yaralı yarım dairenin üzerine yuvarlak bir gölge düşüyordu. Güneş ışığı hâlâ parlak ve sıcaktı; batıdan toz bulutları yaklaşıyordu.

"Biz rahipler uzun yıllar hesaplar yaptık ve tanrılar bize bu günü gösterdi. Tanrılar büyük bir kurban istiyor. Kudretli bir şey onlara verilmeli. Yerine yenisi geçecektir."

Rimutgula Shindurrul'a koyu renkli taş levhayı geri verdi ve dişleri arasından ıslık çaldı. Rahipler heyecanlı bir şekilde: "Kurban verin, ey Babil halkı! Sahip olduğunuz en iyisini kurban edin. Kudretli, yaşlı tanrıların öfkesinden korkun. Çünkü eski zamanın harabeleri içinden yeni, adaletli ve kutsal bir zaman bir çiçek gibi açacaktır."

Etrafı bir sessizlik kapladı. Bir an için sanki rüzgâr bile susmuştu. Havada uçuşan tozlar, heyecan ve korkuyla bekleşen insanların üzerine düşüyordu. Daduşu tekrar güneşe bakmaya cesaret etti; dev ışık topundan geriye kalan aydınlık şeridi pek net olarak göremiyordu. İnleyen ve titreyen Tiriqan, sıkıca Daduşu'nun omuzuna sarıldı. Dar bir hilal şeklindeki son güneş ışığı da kısa bir süre sonra gözden kaybolduğunda, gökyüzü bir an için rengârenk ışık dilimleri ve uzun, sessiz şimşeklerle doldu. Gökyüzüne bakan herkes bu olanları görebiliyordu. Şehrin içinden kulakları sağır eden tek bir çığlık yükseldi. Her yerde hayvanlar korku ve panik içinde bağırıyordu. Batıdan siyah bir duvar hızla yaklaştığı ve toz bulutlarını geçip günü tamamen geceye çevirdiğinde, kuş sürüleri korku içinde hızla havalandı. Etrafı çevreleyen ufuk çizgisi ise aydınlık kaldı; tıpkı daha önce görülmedik büyüklükte bir yağmur bulutunun altındaki ince ışık şeridi gibi.

Rahipler ellerindeki meşaleleri salladılar. Aradan birkaç saniye geçer geçmez, tam oniki düzine meşalenin yandığı görüldü. Meşaleler basamakların, yokuşun, duvarların ve basamaklı tapınağın tüm girişlerinin aydınlanacağı şekilde dağılmıştı. Güneşin olması gerektiği yerde ise açık kırmızı renkte bir çember, karanlığın içinde parlak noktalar vardı. Şehrin üstünü kaplayan toz bulutunun ardında yıldızlar göz kırpıyordu; ansızın normalde gece görünen tüm yıldızlar bütün görkemleriyle ortaya çıkıverdiler.

Rimutgula, Daduşu ve Shindurrul aynı anda başlarını çevirerek tapınağın merdivenlerine baktılar. Bazı meşaleler sallanıyor ve havada sağa sola gidiyordu, alevler gizemli işaretler oluşturuyordu. Titreyen alevlerin ışığında İsmin-Adasi, Tabi'elmatin ve Nuradad oldukça be-

lirsiz bir şekilde görünüyordu. Etraftaki insanlar panik içindeydi. Oldukları yerde sallanıyor, sendeliyor, ayakta kalmak için büyük çaba harcıyorlardı. Basamaklara ulaştıklarında ise dizleri büküldü. Atamrum, Shinmagyr'ın omuzundan tuttu ve meşalesini indirdi. Ansızın Daduşu'nun yirmi adım ötesinde bulunan bazı adamlar sadaklarına davranıp, aslında güneşin bulunması gereken yerdeki karanlığın içindeki kırmızı ışıltıya ok yağdırmaya başladılar. Gürültünün ve çığlıkların doruğa ulaştığı anda saray avlusuna açılan kapının kanatları yavaş yavaş açıldı. Kısa ıslıklarla birlikte düzenli asker sıraları avludan dışarı uygun adım çıkmaya başladı ve kaldırdıkları toz yüzünden karanlık gökyüzündeki parlak yıldızların bir sis perdesi içinde gözden kaybolmasını sağladılar.

Onların ardından ellerinde yanan meşaleler bulunan bir düzine adam, saray avlusundan kalabalığın içine doğru ilerledi. Arkalarından tepeden tırnağa silahlanmış bir adam geliyordu; ellerinde siyah beyaz benekli bir atın ve iki katırın dizginlerini tutuyordu. Onun her iki yanında bulunan askerler ise bir ellerinde bulunan kılıçlarını ve diğer ellerinde bulunan meşaleleri havaya kaldırmışlardı. Üstünde sayısız ışığın yansıdığı parlak bir zırh giymiş olan Hammurabi, eyerin üzerinde dimdik oturuyordu. Sağ tarafında oğlu, sol tarafında ise Awelninurta vardı.

"Görüyorsunuz" dedi Rimutgala, "kralımız batıl inançlar karşısında hiçbir şey yapmadan titreyecek biri değil."

Merdivenin sağındaki ve solundaki meşalelerin parlak alevleri henüz hareketsiz duruyordu. Fakat rahibe ile yanındaki beş adam sendeleyerek basamaklardan aşağı indiler. İnerken sallanıp basamaklara takılıyor ve etekleriyle saçları meşalelerin ateşinde alazlanıyordu. Uzun bir dikdörtgen şeklindeki tören caddesinden yükselen çığlıklar, Hammurabi'nin bağırarak söylediği sözleri ve altı rahibin ağzından çıkan kelimeleri bastırmıştı. Rahiplerin yüzleri korkudan çarpılmıştı, ağızlarının kenarlarından salyalar akıyordu.

Redum ve Shindurrul sendeleyen kişileri seyretti. Atamrum meşalesini düşürdü, ayağı takıldı ve alevlere bastı. Sağ bacağından yukarı alevler tırmandı ve yün eteğini tutuşturdu. İsmin-Adasi'nin çığlıkları

gürültünün içinde çın çın ötüyordu. Kadın koşarak basamaklardan aşağı inmeye başladı; bir yandan da saçlarını yoluyor ve tırnaklarıyla yüzünü çiziyordu. Sonra kulağındaki küpeleri çekip çıkardı ve yüzünde donuk bir gülümseme belirdi. Pençeye benzer tırnaklarıyla bu kez aralarında gümüş bir mührün sallandığı göğüslerini yırtmaya başlamıştı. Adamlarının önünde çıkışı kapatan Rimutgula'nın çehresi, onu kendine çeker gibi görünüyordu.

Daduşu'nun dudaklarının arasından bir inilti yükseldi. Tiriqan onun boynuna sarılmış, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. O anda gökyüzünde tekrar bir hareketlenme başladı. Parlak kıvılcımların ve alevlerin göğü aydınlatmasıyla birlikte, güneşin sol tarafı tekrar ince bir hilal şeklinde ortaya çıkmaya başladı. Şehrin surları ve meydanları tekrar aydınlanmaya başlamıştı. Binlerce insan hep bir ağızdan haykırarak yeniden doğan güneşi selamlıyordu. Kral Hammurabi askerler arasında atıyla ilerlerken, insanlar iki yana çekilerek ona yol açıyordu. Şehir sakinleri onu, sanki güneşi kapatan karanlık gölgeyi kendi eliyle çekip uzaklaştırmış gibi, coşkuyla alkışlıyordu.

"Anlaşılan içtikleri içki rahiplere pek yaramamış." Shindurrul taş levhaları çantasına geri koydu. "Akıllarını kaçırdılar. . herkesin gördüğü gibi."

Merdivenin alt bölümünde olup bitenleri insanların yalnızca bir bölümü görebiliyordu. Rahip Atamrum basamakların üzerine pelte gibi yığılmıştı ve köpükler saçan ağzından anlamsız kelimeler dökülüyordu. Gözleri kapalı Naditum ise kanlar içindeydi ve neredeyse tamamen çıplak bir halde merdivenlerden aşağı iniyordu. Yürürken geçtiği yerlere elbise parçaları, mücevherler ve kan damlaları bırakıyordu. Geshti-Unna ise kalçasının üstüne yığıldı, altına pisledi, ayağa kalkmaya çalıştı, sendeledi, korkuluğun üstüne devrildi ve on adam uzunluğundan daha yüksek olan yerden tapınak avlusuna düştü. Daduşu kırılan kemiklerin sesini açıkça duymuştu.

Bu arada en alt basamağa ulaşmış olan Tabi'elmatin, askerlere doğru yaklaştı. Kekeleyerek bağırıyor, göğsünün derinliklerinden hırıltılı sesler geliyordu. İsmin-Adasi tırnaklarıyla uzun bacaklarının üst kısmına derin yaralar açarken, dudakları sanki görünmeyen bir tanrıyı

öpüyormuş gibi hareket ediyordu. Eski bir Akad şarkısının sözlerini tekrar ediyordu durmadan; yüzünde bir çılgının ifadesi vardı. Yolduğu saçlar yanaklarında, boynunda ve kollarının alt kısmına kana bulanmış bir şekilde yapışıp kalmıştı.

"Yüce Marduk!" Shindurrul elini alnına vurdu. "Ruhu karanlık tarafından tümüyle yutuldu!"

"Hepsi İmdugud-mührünü taşıyan kişiler" dedi Daduşu ve Tiriqan'ın sırtını okşadı. "Karanlık sona erdi, Tiri. Aynen Shindurrul'un dediği gibi oldu. Tüm güneş tutulması iki saat bile sürmedi ve iblisler ne Babil'i yıktı, ne de insanları parçaladı."

Gonglar, davullar ve fanfarlar susmuştu. Korkuluklarda toplanan rahipler birbirini iterek aşağı bakmaya çalışıyor, korkudan soğuk terler dökerek donuk gözlerle neler olduğunu anlamaya çalışıyorlardı. Nuradad basamaklara yığıldı, bir süre can çekişti ve öylece kaldı. Tabi'elmatin elleri sırtında, sendeleyerek İsmin-Adasi'nin arkasından yürüdü. Tabanları rahibenin vücudundan akan kanlara bulanıyordu. Shinmagyr ise en alt basamağın yanındaki sütuna sarılıp yavaşça aşağı kaydı.

"Kenara çekilin" dedi Redum. "Kral geliyor!"

Daduşu ve Tiriqan küçük bir duvarın merdivenlerinden yukarı çıktılar. Askerler yokuşun her iki kenarına sıralandılar. Hammurabi'nin benekli aygırı yularının içinde köpürüyor ve gözlerini deviriyordu; sırtı sarı beneklerle doluydu ve terden ıslanmıştı. Hammurabi, Daduşu'ya kısa bir bakış fırlatırken, Awelninurta başıyla onu selamladı. Daduşu, vezirin yüzünde buz gibi bir gülümseme görür gibi olmuştu.

"Karanlık sona erdi" diye haykırdı Hammurabi sert bir sesle. Sonra derin bir nefes aldı ve sağ kolunu kaldırdı. "İşte iblislerin zaferini hesaplayan kişiler... bakın! Marduk onları delirterek mahvetti."

İsmin-Adasi kollarını açtı. Tırnaklarıyla vücudunun ulaşabildiği her noktasına kanlı yaralar açmıştı. Kadın gözlerini açtı ve on adım ileride şaha kalkmaya çalışan atının dizginlerini çeken Hammurabi'ye bakıp gülümsedi. Birden yıldırımla çarpılmış gibi titredi, kolları iki yana düştü ve olduğu yere yığıldı. Dizlerini çenesine çekti, ayak bileklerini kavradı ve öylece öldü.

Tabi'elmatin sendeledi ve kötü bir şekilde dizleriyle dirseğinin üstüne düştü. Başını kaldırdı; yaşlı gözleri bir yüzden diğerine çevriliyordu. Sonunda bakışları Shindurrul'a kenetlendi. Başrahip dizlerinin üstüne doğruldu, ayağa kalktı ve sırtındaki kemerden kalın bir iğneye benzeyen uzun bir hançer çekti. Daduşu baltasına sarıldı, Rimutgula topuzunu kaldırdı. Birden Tabi'elmatin'in vücudu vahşi ve bastırılamaz bir şekilde titremeye başladı. Son kez doğruldu, öne atıldı ve askerlerin arasından geçerek Hammurabi'nin aygırına ve Samsuiluna'nın katırına doğru koştu. Rahip kolunu uzattı, merdivenlerdeki Daduşu'yu görünce ani bir hareketle ona doğru döndü.

Fakat Rimutgula'nın silahı onu karşıladı. Redum yıldırım hızıyla Kral Hammurabi'yle rahibin arasına koşmuş ve silahını rahibin burnunun üstüne indirmişti. Suratı parçalanan Tabi'elmatin kendini kaybetti ve Hammurabi'nin atının ayaklarının dibine yığıldı. Hançerin ucu yerdeki taşların arasına saplandı.

Ardına kadar açık ağzından köpüklü kanlar sızıyordu. Redum bacaklarını iki yana açmış bekliyordu, topuzu tekrar vurmaya hazırdı. Rahibin ağzından birtakım hırıltılı sözler döküldü; çevresinde duranlar onun ne dediğini anlayabildiler.

"Zehirin... Awelninurta... bizden daha kurnaz çıktın... İmdugud'un mührüyle..." Omuzları öne doğru eğildi. Kanlı dirsekleri kumlara sürtündü. Bakışları delice sağa sola çevrildi ve kısa bir süre sonra Daduşu'ya kenetlendi.

"Kız kardeşin." Kesik sözcükler gırtlağından güçlükle çıkıyordu. Tabi'elmatin öksürüyor ve boğuk sesler çıkarıyordu. Rimutgula'nın çizmelerinin arasına ağzına gelen kanı tükürdü. "Göçebeler. Bizim başaramadığımızı onlar... başaracaklar... Şamaş seni..." Yere yığıldı. Rimutgula kenara zıpladı, rahibin bedenini yarı şekilde çevirdi; ürkmüş aygırını sakinleştirmeye uğraşan Hammurabi bile başrahibin öldüğünü görebiliyordu.

Kısa bir süre için zigguratın görünmesini engellemiş olan toz bulutu doğuya doğru çekildiğinde, askerler yokuşun çevresini dört kattan oluşan büyük bir daire şeklinde sardılar. Yarım daire şeklinde duran silahlı askerler tapınak avlusunun karşısındaki kapıya dikildiler. Güneş

ışığının içinde güvercin sürüleri uçuyordu, gökyüzünde birkaç beyaz bulut yavaşça geçiyordu. Gölgeler giderek kuzey doğuya doğru uzuyordu. Köpekler havlıyor, birkaç eşek anırıyordu. Marduk heykelinin kaidesinin altından geniş bir sürü halinde siyah karıncalar çıktı ve kurumaya başlayan kana akın etmeye başladılar. Daduşu el yordamıyla dar merdivenlerden aşağı indi; dizleri güçsüz bir halde titriyordu. Tiriqan sıkıca onun elini tuttu.

Hammurabi alçak bir sesle aygırı dizginlerinden tutan adamlarla konuştu. Hayvanı birkaç adım öne çektiler.

"İşte tanrılarımız adaletli." Hammurabi sağ kolunu kaldırdı. Kısa bir süre içinde bütün sesler susmuştu. Sesi caddenin diğer tarafından bile duyulabiliyordu. "Şamaş ve Marduk'un Babil için iyi niyet beslediğini, ülkeyi ve benim egemenliğimi gözeteceğini rahipler biliyordu."

Sözleri coşkulu çığlıklar, ona katıldığını ifade eden bağırtılar tarafından bastırıldı: insanlar rahatlamanın verdiği sevinci dışa vuruyorlardı. Shindurrul başını çevirdi ve Daduşu'yu dürttü. Marduk-Ziggurat'ını işaret ediyordu. Rahipler sıra halinde alanlardan gelip başrahipleri yere serdikleri cüppelerin üstüne yatırarak kaldırdılar.

"Şamaş, bizim güneşimiz, karanlığı yendi. Bu altı komplocu da bunu biliyordu ve bu yüzden başka bir çözüm bulamadılar. Şaraplarıyla kendilerini zehirlediler. Hepiniz tekrar işlerinize dönün."

Coşkulu çığlıklar Hammurabi'nin sözlerini bastırdı. Askerler silahlarını kalkanlarına vuruyordu. Kralın benekli aygırı tekrar ardına kadar açık olan saray girişine götürüldüğünde, Daduşu, Tiriqan ve Shindurrul şu sözleri duydular:

"... hayatımız devam ediyor. Kralın egemenliği gibi. Beni tanıyorsunuz, tanrıları saydığımı, tapınağı koruduğumu ve rahipleri doyurduğumu biliyorsunuz. Marduk hayatınızı korusun! Yakında Larsa yenilgiye uğrayacak, çünkü -beni ve hepinizi- bizi iyi tanrılar ve ulu Marduk koruyor!"

Shindurrul başını eğdi ve ıslık çalarak nefesini bıraktı.

"Seni, kralım, Awelninurta'nın zekâsı korudu. Zehrin kutsal gümüş testilere nasıl girdiğini bilmek bile istemiyorum. Vezirin işi! Hat-

ta resmi bir mahkeme kurmamıza bile gerek kalmadan işi bitirdi. Gerçekten hayran olunacak biri."

İnsan kalabalığı sağa sola dağılırken, sokaklar tekrar bir toz bulutuyla kaplanmıştı. Daduşu, Rimutgula'nın bileğini kavradı.

"Bizi koruduğun için teşekkür ederim, Redum." Adamın önünde eğildi. "Rahip kız kardeşim hakkında bir şeyler biliyordu. Göçebeler Siachu ile ne yaptılar acaba?"

"Bunu asla öğrenemeyeceğiz." Yüzleri kireç gibi bembeyaz olan ve kimseyle göz göze gelmemeye çalışan altı rahip Tabi'elmatin'in cesedini ıslak, tozlu bir tören cüppesine sardılar. "Galiba böylesi daha iyi, değil mi?"

Daduşu omuzlarını kaldırdı ve Tiriqan'ın elini bıraktı. Shindurrul Daduşu'nun ve Tiriqan'ın kolundan tutup yokuş aşağı itti.

"Lanet olası güneşin altından çekilin." Sesi pürüzlüydü; sakalının içinden ter damlaları parlıyordu. "Benimle serin duvarlar arasına gelin. Öncelikle uzun uzun aslında ne yaşadığımızı düşünmeliyim. Soğuk bir bira bu konuda yardımcı olacaktır."

Daduşu derin bir nefes alıp verdi ve giden askerlerin ardından baktı. Atlıların arkasından kapının sağ kanadı kapanmıştı. Daduşu başını arkaya attı ve düşüncelerini toparlamaya çalıştı. Kendini kalabalığın içine bıraktı, kalabalığın onu sürüklemesine izin verdi. Rahatlamanın verdiği hafiflikle kaba kaba yorumlar yapan insanların söylediklerini anlamak istemiyordu. Gözü ter ve toz içinde kalmış gülen yüzlere takıldı. Bir caddenin içindeki duvarların arasına düşen serin gölgeler, kısık gözleri rahatlatmak için birebirdi. Kapıyı kapattıktan sonra ona yaslandı ve kollarını serbest bıraktı.

"Durmadan Siachu'dan söz ediyorlar. Onu asla bulamayacağımı biliyorum. Siachu... çölde bir yerlerde kayboldu... göçebeler. Rahipler bizden nefret edecek. Her şey baştan başlıyor, Shindurrul."

Islak kemerindeki baltayı çıkardı ve duvara dayadı. Tiriqan ve Shindurrul'un yüzündeki ciddi ifade bozulmadı. Gözlerinin içi adeta yanıyordu. Tacir yavaş yavaş başını salladı.

"Hammurabi ve Awelninurta yaşadığı sürece, bir daha ihanet yaşanmayacak. Buna inanabilirsin! Bugünkü gibi bir gün, böyle bir olay,

karanlığın çökmesi - birkaç kuşak sonra ancak tekrarlanabilir." Silkindi. "Hadi! Yüzünüzdeki kumları yıkayın. Çok bira içip Larsa ve bundan sonra nasıl daha fazla kazanabileceğimiz hakkında konuşacağız."

Tiriqan'ı koridor boyunca çekti ve Mashkani'yle hizmetçilere seslendi. Daduşu gözlerini kapattı ve loş karanlığın ona iyi gelen serinliğini hissetti. Çatıdaki merdivenlerde birilerinin gezindiğini duydu, banyo odasına gitti ve başını soğuk suya soktu. Gümüş aynaya baktı ve göz kırpan büyük göz bebekleri ile karşılaştı. Sanki bir yabancının gözleriydi gördüğü. Güneşe bakmış ve kör olmamıştı! O anda Babil'den çok uzak bir yerde, yabancı yıldızların altında, uzun ve deliksiz bir uyku çekmeyi geçirdi kafasından.

AÇIKLAMALAR

Asteriks (*) işareti gerçekte var olmayan isim ve kavramları niteler.

Amelu: Özgür insan, "vatandaş, hemşehri."

Amurrum: Babil İmparatorluğu'nın batı sınırlarında yaşayan göçebeler.

*Arap: İndu nehrinin üst kolu

Awelninurta: Hammurabi'nin veziri (Suqqalmach), tarihi bir kahraman.

Bai'rum: Asker.

Buranun: (Eski Sumer dilindeki ismi), Urudu ya da Uruttu da denir, "Bakır nehir", (Yun. Euphrates), bugünkü Fırat nehri. 2700 km uzunluğundadır, kaynağı Erzurum yakınlarındadır, bugünkü Şatt-ül-Arap'da (Sazlık Denizi'nde), bugünkü Basra Körfezi olan "Güney Denizi'ne" dökülür. M.Ö. 1700 yılında Fırat ile Dicle'nin birleştiği yer, bugünkünden 250 km daha kuzeyde kalıyordu. Ur ve Eridu'nun liman şehirleri olduğu tahmin ediliyor.

*Cauj: Pirinç

*Daduşu: ("Uş") Hayat hikayesi: *23. Tebutu = 9. Ocak günü, Hammurabi'nin hükümdarlığının 11. yılında doğdu, 18 yaşında Edubba'ya gönderildi, Hammurabi'nin 29. yılında anne ve babası öldürüldü, Hammurabi'nin 30. yılında, 18 yaşındayken seyahate başladı. Hammurabi'nin 31. Yılında geri döndü.

Damgar, Tamkaru: "Efendim" şeklindeki hitap.

Dilmun: Bugünkü Bahrein Adası. 32 ıssız adayla çevrili, Babil'den 1000 km uzakta.

Demir: Anbar, "gökyüzü metali"

Donuk Akik: Aban-Jaspu

Ea (Sum.: Enki): Bilgelik ve kehanet tanrısı. Okyanusun derinliklerinde oturur. Eridu şehrinin tanrısıdır.

Edubba: Saray okulu.

Ekallum: Saray.

Enlil: Hava tanrısı. Nippur'un şehrinin tanrısıdır.

Eridu: Büyük denizin yakınında bir şehir.

Esanglia: Babil şehrindeki Marduk Tapınağı.

Enstrumanlar:

Balag- arpı
Mesi-davulu
Naj; Sirynx-flütü
Ub- hindistan cevizi- davulu
Lir/ Lyra
Trompet

Girsa: Zencefil.

Güffa: Ağaç kabuğu ve deriden yapılmış suya atılan sepet.

Gökzümrüt: Aban-buralla.

Guruş: Hitap "Adam, özgür insan."

Hammurabi

"Tanrı Ammu büyüktür, halkların çobanıdır, dört diyarın efendisidir, Shar Kishatim." Birliğin ve adaletin kralı. Ait olduğu hanedanın yedinci üyesi. M.Ö. 1754 (?) yılından 1686 yılına kadar, kesin kaynaklara göre 42/43 yıl ülkeyi yönetmiştir.

Saltanatı: Farklı akademisyenlere göre: - 1848 yılından 1806 yılına kadar (Goetze, Sidersky) -1728 yılından 1686 yılına kadar (Albright, Cornelius) - 1792 yılından 1750 yılına kadar (Smith, Ungnad). Birçok sebepten dolayı 1728-1686 arasında hüküm sürdüğü kabul edilmektedir. Büyükbabası Apilsin'in saltanat süresi 1766'dan 1749'a kadar, babası Sinmubalit'in saltanatı ise 1748'den 1728/29'a kadar sürdü. Hammurabi'nin yaklaşık 25 yaşında tahta oturduğu kabul edi-

lirse, doğum yılının 1754 olması muhtemeldir. İsmi "Güneş Tanrımızdır" anlamına gelen oğlu Samsuiluna, (1686-1649), Hammurabi'nin yaklaşık 34.000 km^2 büyüklüğündeki birleşmiş krallığını idare edemedi; babasının başarıyla ele geçirip vassal haline getirdiği derebeylikler birlikten ayrılarak bağımsızlıklarını ilan ettiler.

"Hammurabi Steli" ("Adaletli Düzenin Kanunları", diğer bir ismiyle Hammurabi Kodeksi). Bugün Louvre müzesinde bulunan bu diorit taş, Susa'daki kazılarda bulunmuştur. Çivi yazısıyla yazılmış ve 280 "paragraftan" oluşan kanunlar, kısasa kısas şeklindeydi (dişe diş, göze göz...) Ana hatları Ur-Nammu (2100 yıllarında Ur şehrinde) ve Eş-nunna'dan ("Kodeks Hammurabi'den birkaç on yıl daha eski") alınmıştı. Bunun gibi bir çok dikili taşın (Kudurru-taşı) Hammurabi İmparatorluğu'nun birçok yerine dikildiği sanılmaktadır, fakat bugüne kadar hepsi bulunmuş değildir.

Hammurabi saltanatının önemli tarihleri:

Yıl 1: Hammurabi yaklaşık 26 yaşında.

Yıl 7: Uruk ve İsin şehirlerinin fethi.

Yıl 8: "Hammurabi Zenginliktir" isimli kanalın yapımının tamamlanması. Jamitbal'ın fethi.

Yıl 10: Malgium şehrinin fethi ve yerle bir edilmesi.

Yıl 11: Rapiqum ve Şallibi'nin fethi.

Yıl 30: Subartu ve Gutium'la birlik kurulması; Moensh'tar'a ticari amaçlı gemi gönderilmesi.

Yıl 31: Larsa'ya karşı kesin zafer; güneş tutulması.

Yıl 32: Şndiga Nehri'ndeki Mankisum ve Subartu "ülkeleri" ve Tigris fethedildi.

Yıl 33: "Hammurabi, Halkın Zenginliği ile Anu ve Enlil'in Sevgilisi" isimli kanalların yapım işinin tamamlanması; Eridu, Ur, Larsa, Uruk ve İsin'e (ülkenin güney yarısı) su verilmesi.

Yıl 37, 38, 39: Kuzeybatı yönüne seferler düzenlendi ve ticari başarı kesinleştirildi.

Hammurabi'nin gittikçe genişleyen imparatorluğu, şu şehirleri kendisine bağladı: Eridu, Ur, Lagaş, Girsu, Zabalam, Larsa, Uruk, Adab, İsin, Nippur, Keşi, Dilbat; Borsippa, Kiş, Malgium, Mash-

kamshapir, Kutar, Sippar, Eşunna, Mari, Tuttul, Asur ve Ninova. Başkent Babil'di ve öyle kaldı (Yunanca "Babylon"). Ülkenin güney yarısına Sumer ve kuzey yarısına Akad ismi verildi.

Hapi: (Mısır) Nil Nehri.

Hazannum: Bölgenin en yaşlısı.

Hiritum: (Akadca) Su bendinin arkı.

İdiglat (Babil ve Asur dillerinde), İdigna (Sumer dilinde). Bugünkü Dicle, ("Koşan Nehir"), kabaran suları nedeniyle çevresinde çok az şehir kurulmuştur. 1950 kilometre uzunluğundadır, kaynağı Elazığ ve Erzurum yakınlarındadır, Fırat nehriyle birlikte Şatt-ül-Arap'da "Büyük Denize" dökülür.

İmdugud: Yanında iki kartal bulunan aslan kafalı kartal, tanrılarla Sumerliler arasındaki ulak.

İnanna: Aşk Tanrıçası. Uruk şehrinin tanrıçası.

İntu: İndus Nehri.

Karum: Rıhtım, kıyı duvarı, sonraları: Şehirdeki satıcıların kurduğu nehir pazarı.

Kaptara: (Çivi yazısıyla): Girit Adası.

Keleg: Hasır, tahta ve deriden yapılmış yassı kayık.

Kudurru: Her çeşit dikili taş, taş tablet ve yazılı levha.

Magan: Belli aralıklarla akan Sirrh Nehri civarında olduğu tahmin ediliyor, Bandar Abbas/Bandar Humeyni'nin bölgesinde, bugünkü İran topraklarında.

Malu: "İyi görünüyor."

Marduk: Babil şehrinin tanrısı. Sonradan Hammurabi İmparatorluğu'nun en kudretli tanrısı.

Meluchha: Meluchha Ülkesi = "Karabaşların" kuzeydeki efsanevî vatanı.

*Moensh'tar: Mohenjo-Daro.

Mushkenum: Saray mensubu.

Naditum: Genellikle ticaret yaparak zengin olan ve evlenmesi yasaklanan tapınak rahibesi.

Negal: Ereşkigla'nın eşi, yeraltı dünyasının tanrıçası, İnanna'nın kız kardeşi.

Ninchursag: Tanrıça, "Toprak An.a"

Ninisanna: Şifa veren tanrıça.

Ölçüler:

1 arşın = 24 parmak = 40 cm; 1 Yüksek boru (6 arşın) = 2,40 m; 1 Çift Boru ya da gar (12 arşın) = 4,80 m; 1 Seil Ashlu (10 gar) = 48 m; 180 Seile Biru (1800 gar) = 8600 metre.

1 Çiçek Yatağı (küçük Sar) = 36 metrekare; 100 Çiçek Yatağı (1 gan) = 3600 metrekare, 5000 gan (1 büyük Sar) = 1,80 kilometrekare.

1 qua= 0,4 litre; 300 qu (1 gur) = 120 litre;

1 shiqlu (şekel) = 180 tahıl tanesi ("şe") ya da 8,42 gram; 1 mine (60 shiqlu) = 500 gram; 1 talent (60 mine)= 30 kilogram;

1 shiqlu altın = 15 shiqlu gümüş,

1 shiqlu gümüş = 10/15 shiqlu bakır;

1 shiqlu demir = 6 shiqlu gümüş,

1 shiqlu altın = 5 shiqlu demir,

1 shiqlu gümüş = yaklaşık 1 gur (120 litre) tahıl,

1 shiqlu: 50= 3,5 şe (0,14 gram).

Para ölçüleri:

İntu-(İndus) kültürleri 80, 100, 2500, 2800, 2900 ve 3000 miligram ağırlığındaki altın ağırlıkları tanıyordu, büyük bir ihtimalle hesaplarını desimal sisteme göre yapıyorlardı, taş ağırlıklar kullanıyorlardı, bütün büyük ağırlıklar 16'nın (32,64,128... 12800) katlarıydı, (bir "talent" yaklaşık 22 kilogramdı), kesin ölçüler kullanıyorlardı. Bir "Tal" 0,9 grama eşitti = 22,5 Babi şe'sine karşılık geliyordu.

Sumerler genellikle duodesimal sistemle hesap yapıyordu, ama desimal sistem de kullanılıyordu. (15 ila 30 şekel; bir kölenin veya bir öküzün ederiydi.)

Qorpher: Kuru karanfil.

Rabianum: Şehir başkanı.

Redum: "Yakalayıcı." Kralın tımar sahiplerinden, savaş durumunda silah altına alınır.

Rome, Romet: Mısırlı insan (Hapi ülkesi).

Sadidu: Rastık taşı.

Shaduq: "Tamam. Anlaşıldı."

Shub-lugala: Krala ait icar.

Siatias: "Sonsuza dek!"

Sila: Yaklaşık 1 litre, istiap ölçeği.

Sumerlerin ve Akadların ayları:

Bir "ayın" süresi 29,5 gündür; bir yılda 354 gün vardır, eksik günler için seneler uzatılırdı.

Sabatu: 16. Ocak - 15. Şubat
Addaru: 16. Şubat - 15. Mart Baharın başlangıcı
Nissannu: 16. Mart - 15. Nisan Bahar selleri
Ajjaru 16. Nisan - 15 Mayıs Yüksek sel suları
Simannu 16. Mayıs - 15. Haziran Yağmurların başlangıcı
Du'uzu 16. Haziran - 15. Temmuz Mezopotamya'da yaz sıcağı, yağmur
Abu 16. Temmuz - 15. Ağustos En sıcak ay, yağmur yağması mümkün
Ululu 16. Ağustos - 15. Eylül
Tashritu 16. Eylül - 15. Ekim
Arachsamnu 16. Ekim - 15. Kasım
Kishlimu 16. Kasım - 15. Aralık
Tebutu 16. Aralık - 15. Ocak

Tebutu, Sabatu, Adarru ve Nissannu yılın en soğuk aylardır, Ajjaru sonunda Buranun ve İdiglat'ın birbirine döküldüğü yerde nehir yatağı taşardı.

Tashritu ayının ortalarında, Arachsamnu'dan Kishlimu ayının ortalarına kadar bugünkü Şatt-ül-Arap'da su seviyesi en aza iner. Tashritu ayının ortalarından itibaren, Arachsamnu ayında ve Kishlimu ayının ortalarına kadar kuzeydoğu musonları eser, Moensh'tar'dan dönmek için en uygun zamandır.

Ajjaru, Simanui, Du'uzu ayları, güneybatı musonlarını arkaya alarak İntu'ya (İndus) gitmenin en uygun zamanıdır. Simanui (bati rüzgârı) ve Tashritu (yıldız yeli) dışında Hammurabi'nin krallığında çoğunlukla keşişleme ve lodos eserdi, karayele ise daha ender rastlanırdı.

Sumerlerin rüzgâr gülü:

Kuzeydoğu: Soğuk dağ rüzgârı
Güneydoğu: Bulutların rüzgârı, Shi-shamshi = Gündoğusu rüzgarı.
Güneybatı: Fırtına rüzgârı
Kuzeybatı: "Iyi" rüzgâr, Tam-Martu-rüzgârı

Surwa: Belsem, merhem.

Şamaş: Güneş tanrısı, "Adaletin Koruyucusu."

Şüphe'nin Gözü ve Adad'ın Sevgilisi: Serenli yelkenleri olan gemi, yaklaşık 20-22 m (50-60 arşın) uzunluğunda, yaklaşık 7 m genişliğinde, pupada iki dümeni olan, armoz kaplamalı 2 cm kalınlığında ve 25 cm genişliğinde tahtalardan yapılmış, 3 deniz milinden hızlı yol almayan, 75 ton yük kapasiteli, iki çapa taşlı, keten, ip ve ziftle kalafat edilmiş, zayıf tasarlanmış (sedir ağacı kirişleriyle) karina, pruvadaki çizilmiş gözlerle suyun çıktığı yere kadar olan bakır levhalar, doğrulanmamış, fakat mümkün olan donatımlar.
("Ulu Burun" enkazı. Türkiye açıklarında bulunan 15 m uzunluğunda ve M.Ö. 14. yy'da batmış olan geminin içinde 4000 mızrak ucu, 4000 kılıç, 300 zırh, 300 miğfer yapmaya yetecek, her biri 26 kg

ağırlığında 200 bakır külçesi bulundu; Kolumbus'un gemisi "Santa Mariya" 30 m uzunluğundaydı ve yaklaşık 100 ton yük alabiliyordu.)

Gemilerin Rotası:

En uygun şartlarda 2x1600 km, en fazla 3 deniz mili hızında; kürek çekilmek zorunda kalındığı zaman, ortalama hız da düşüyor. Demek ki 24 saat x 3 deniz mili (= 5,55km/s). Teorik olarak yolculuk süresi (3200 km : 130) = 25 gün.

Tiamat: Eski çağların anası, büyük, "kötü" tanrıça.

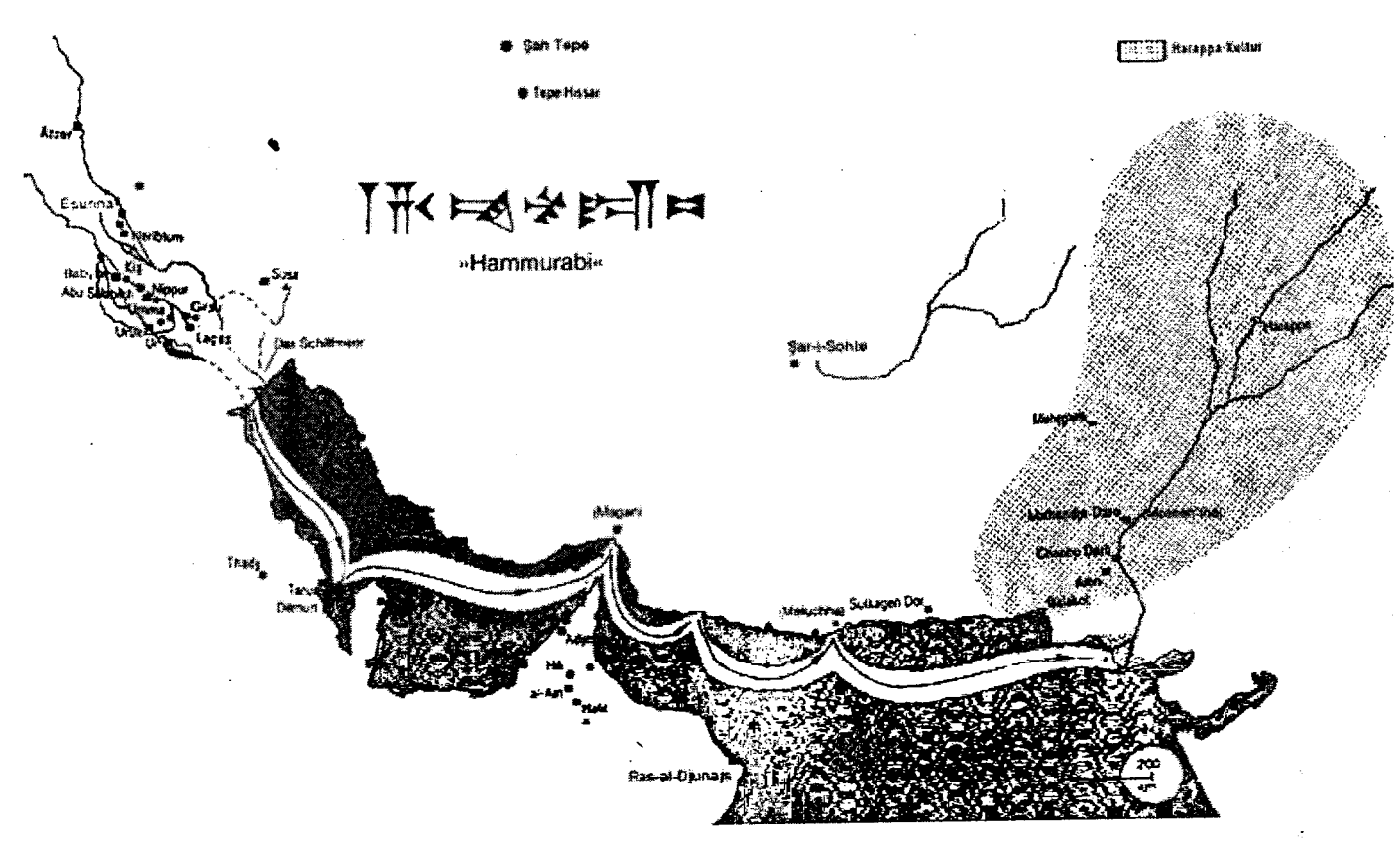
Utu: Güneş/adalet, İnanna'nın erkek kardeşi.

Vecde getiren içki: "Taş Adam" kurutulmuş bir çeşit benekli mantar kaynatıyor. Bu içecek insanın halisünasyonlar görmesine neden oluyor ve vücuttan çok zor atılıyor; bu yüzden atılan idrarda bile etkisini sürdürüyor.

Wakil amurrim: Komutan, başkan.

Ziggurat: Devasa bir tapınak, yer yer mavi çinilerle kaplı, kerpiç ve zift-ten yapılmış.

*Zmerisho: Kakule.

Harappa-Kultur
Tepe Hissar
Azzer
Esnunna
Kiš
Nippur
Susa
Uruk
Larsa
Das Schilfmeer
»Hammurabi«
Šahr-i-Sohte
Mohenjo-Daro
Chanhu Daro
Malyan
Thadj
Tarut
Dilmun
Ra's-al-Djunaja
Sutkagen Dor
Sutkagen Dor
Abb. 28

YTY
YURT
KİTAP-YAYIN

HANS KNEIFEL BABİL

Sadakatin, Entrikanın, Kanunların, Efsanevi Lider Hammurabi'nin, Babil'in Romanı

Ben, Hammurabi...
Zabaka ve İştar'ın bana sağladığı güçlü silahlarla, Enlil'in bana bahşettiği bilgelikle ve Marduk'un gücüyle kuzeydeki ve güneydeki, yukarıdaki ve aşağıdaki bütün düşmanları yok ettim, savaşlara son vererek ülkeye esenlik getirdim, insanlara huzur içinde yaşayabilecekleri bir ortam sağladım ve bu huzurumuzu bozmak isteyenleri yok ettim.
Tanrılar bu görevi bana, dimdik asalı bir çobana verdiler...
Artık güçlü olan güçsüzü ezmiyor; dul ve yetimlere adil davranılıyor...
Babil'in ülkesinde kanunları düzenledim ve ezilen insanlara adaletli davranılması için mahkeme kararlarını kesinleştirdim. Benim bu değerli sözlerim Kudurru-taşlarına çelik kalemlerle oyuldu ve adaleti temsil eden kral olarak benim önüme dikildi.

ISBN: 978-7076-28-7

9 789757 076285